

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

**Η πολιτιστική πολιτική των Οργανισμών Τοπικής
Αυτοδιοίκησης ως παράγοντας περιφερειακής και
κοινωνικής ανάπτυξης:**

Η περίπτωση του Δήμου Ξάνθης

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Γραμματική Στ. Παπάζογλου

Τριμελής Επιτροπή:

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ : ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΝΤΩΝΗΣ ΜΩΥΣΙΔΗΣ

ΜΕΛΗ : ΑΝΑΠΛ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΘΕΟΔΟΣΙΑ ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΑΠΛ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΠΕΛΟΣ

Αθήνα, Ιούνιος 2015

Copyright © Γραμματική Παπάζογλου, 2015.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διατριβής, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διατριβής για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς την συγγραφέα.

Η έγκριση διδακτορικής διατριβής από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων της συγγραφέως.

Στους γονείς μου,
στα παιδιά μου, Χάρη και Ιωάννα

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ¹

ΒΙ.ΠΕ	Βιομηχανική Περιοχή
Δ.Κ.Κ.	Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας
Δ.Ε.	Δημοτική Ενότητα
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Ε.Τ.Α.Α.	Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία
Κ.Ε.Δ.Ε.	Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας
Κ.Υ.Α.	Κοινή Υπουργική Απόφαση
Μ.Μ.Ε	Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας
Μ.Μ.Μ	Μέσα Μαζικής Μεταφοράς
Ν.Π.Δ.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ν.Π.Ι.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
Ο.Τ.Α.	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Τ. Α	Τοπική Αυτοδιοίκηση
Τ.Ε.Δ.Κ.	Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων
Υ.Α.	Υπουργική Απόφαση
Φ.Ε.Κ.	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης

¹ ΕΕΤΑΑ, (1996), «ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ, που ενδιαφέρουν την Αυτοδιοίκηση», έκδοση πρώτη, Αθήνα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

«Κάθε άρτιος άνθρωπος έχει μέσα του, στην καρδιά της καρδιάς του, ένα κέντρο μυστικό και γύρα του περιστρέφονται τα πάντα. Ο μυστικός αυτός στρόβιλος δίνει ενότητα στο στοχασμό και στη πράξη μας, και μας βοηθάει να βρούμε ή να εφεύρουμε την αρμονία του κόσμου. Άλλοι έχουν τον έρωτα, άλλοι τη δίψα της μάθησης, άλλοι την καλοσύνη ή την ομορφιά. Ή τη λαχτάρα του χρυσαφιού και της εξουσίας. Κι όλα τα αξιολογούν και τα υποτάζουν στο κεντρικό τους αυτό πάθος. Αλίμονο στον άνθρωπο που μέσα του δε νιώθει να τον κυβερνάει ένας απόλυτος μονάρχης. Η ζωή του κατασκορπίζεται ακυβέρνητη κι ασυνάρτητη σε όλους τους ανέμους»².

Θα ήθελα εξ αρχής να ευχαριστήσω όλους εκείνους που μου καλλιέργησαν τη δίψα της μάθησης και με βοήθησαν στην ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, η οποία φιλοδοξεί να καλύψει ένα κενό που υπάρχει στην ελληνική βιβλιογραφία σχετικά με την πολιτιστική πολιτική των ΟΤΑ και το ρόλο της στην κοινωνική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Ευχαριστώ ιδιαίτερα την τριμελή μου επιτροπή, τον επιβλέποντα καθηγητή, κ. Α. Μωυσίδη, την αναπληρώτρια καθηγήτρια, κα Θ. Ανθοπούλου, και τον αναπληρωτή καθηγητή, κ. Ι. Σκαρπέλο, για την αμέριστη βοήθεια, τις πολύτιμες υποδείξεις, τις καίριες επισημάνσεις, την καθοδήγηση και την υπομονή τους. Θα ήταν αδύνατη η ολοκλήρωση της διατριβής χωρίς την μεθοδική επίβλεψή τους.

Κατά τη διάρκεια της συγγραφής και της έρευνας που προηγήθηκε, έλαβα μεγάλη υποστήριξη από καθηγητές, αιρετούς, πολιτιστικούς διαχειριστές, συναδέλφους και φίλους και τους ευχαριστώ.

Ευχαριστώ επίσης την επίκουρη καθηγήτρια, κα Μ. Συμεωνάκη, τους καθηγητές, κ.κ. Ι. Ψυχάρη και Α. Δέφνερ, τον αναπληρωτή καθηγητή κ. Κ.Τσαγκαράκη, καθώς και την κα Α. Μπένου, για τη συνδρομή τους στο εμπειρικό κομμάτι της έρευνας. Τις ευχαριστίες μου οφείλω επίσης στον ομότιμο καθηγητή κ. Γ. Ανδρεάδη, στην καθηγήτρια κα Π. Ρηγοπούλου, στην επίκουρη καθηγήτρια κα Μ.Στρατηγάκη, και στην καθηγήτρια κα Γ.Χρόνη, για την εμπειριστατωμένη συζήτηση μαζί μου, την ενθάρρυνση και τη βοήθειά τους σε θέματα βιβλιογραφίας.

² Ν. Καζαντζάκης (1961), «Αναφορά στον Γκρέκο», Αθήνα: εκδ. Ε. Ν. Καζαντζάκη.

Επίσης, ευχαριστώ ολόψυχα την φιλόλογο καθηγήτρια κα Μ.Σιτσανλή και τον φιλόλογο καθηγητή κ. Θ.Μανίκα για τον χρόνο που μου αφιέρωσαν, τις σημαντικές παρατηρήσεις τους και τις πολύτιμες διορθώσεις τους .

Ευχαριστώ ακόμη θερμά τους Δημάρχους Ξάνθης, κ.κ. Μ.Στυλιανίδη και Γ.Δημαρχόπουλο, και τους Αντιδημάρχους, κ.κ. Δ.Μπένη και Ι.Αγκόρτζια, για τη βοήθεια που μου προσέφεραν, την παραχώρηση των συνεντεύξεων και του αρχειακού υλικού.

Επίσης ευχαριστίες στην Γενική Διευθύντρια του ιδίου Δήμου κα Μ. Σπανού για τη στήριξή της, τη διευκόλυνση μου στη συγκέντρωση των στοιχείων και τη διάθεση των πληροφοριών. Ακόμη, ευχαριστίες οφείλω στον κ. Γ.Φανουράκη, πρόεδρο του Πολιτιστικού Οργανισμού του Δήμου Ξάνθης, στην κα Α.Αλατά, υπεύθυνη πολιτιστικών εκδηλώσεων, και στον απόστρατο Στρατηγό, κ. Γ.Ταμουρίδη, πρώην Διοικητή Δ΄ Σώματος Στρατού Ξάνθης, για την παροχή στοιχείων και τη διάθεσή τους να απαντήσουν σε όλες μου τις ερωτήσεις.

Η ολοκλήρωση της εργασίας αυτής δεν θα ήταν βέβαια δυνατή χωρίς τη συνδρομή των εργαζομένων των Δήμων του Νομού Ξάνθης αλλά και υπαλλήλων τους σε διάφορους φορείς. Πολύ σημαντική ήταν η συνεισφορά των μελών πολιτιστικών συλλόγων που με βοήθησαν στην πολύμηνη έρευνα που υλοποίησα κάτω από δύσκολες συνθήκες. Με διευκόλυναν επίσης, με τις πληροφορίες που μου έδωσαν, δημότες της Ξάνθης, οι οποίοι δέχθηκαν να απαντήσουν με προθυμία, στα ερωτήματα που έθεσα. *«Αυτό που κάνεις είναι ιερό για μένα, το κατανοώ, είναι σημαντικό για τη πόλη μας»*, μου είπε μια μέρα που συζητούσαμε δημότης που δραστηριοποιείται ενεργά στην πολιτιστική και οικονομική ζωή του τόπου. Δεν είχα ίσως συνειδητοποιήσει, όταν ξεκινούσα την περιπέτεια του διδακτορικού, τι ακριβώς θα σήμαινε κάτι τέτοιο. Γι'αυτό τους ευχαριστώ όλους θερμά.

Ακόμη σημαντική ήταν η συνεργασία μου με το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης στη Ξάνθη. Η τυχαία συνάντησή μου με μια ερευνητική ομάδα του Τμήματος Μηχανικών Περιβάλλοντος κατά τη διάρκεια της πιλοτικής εφαρμογής των ερωτηματολογίων, οδήγησε σε μια εποικοδομητική συνεργασία. Η εμπειρία τους σε έρευνες πεδίου στη Ξάνθη βοήθησε στο σχεδιασμό και της δικής μου έρευνας, αλλά και στον έλεγχο, τη διασταύρωση των ερωτήσεων και τη τελική μορφή του ερωτηματολογίου. Επίσης πολύτιμη

ήταν η συνεργασία μου με την Δρ. Κ.Κιριέρη και την Δ.Ευθυμίου στις Βρυξέλλες, όπου μελετήθηκε η ευρωπαϊκή εμπειρία και υλοποιήθηκε ένα μέρος της βιβλιογραφικής έρευνας.

Θερμές ευχαριστίες κυρίως στο τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου, στους καθηγητές και τους υποψήφιους διδάκτορες για την άριστη συνεργασία, την διοργάνωση συνεδρίων και ημερίδων, τη διάθεση επιστημονικού υλικού και την ανταλλαγή απόψεων. Επίσης στο τμήμα Διεθνών Σπουδών του Παντείου, στους καθηγητές και τους συναδέλφους που συμπορεύθηκαν μαζί μου τα πρώτα χρόνια των σπουδών.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στον Δήμο της Αθήνας για την εκπαιδευτική άδεια που μου ενέκρινε, διευκολύνοντας έτσι την υλοποίηση της επιτόπιας έρευνάς μου στην περιοχή της Ξάνθης, τη μελέτη των στοιχείων και τη συγγραφή του έργου .

Τέλος, αισθάνομαι ιδιαίτερη ευγνωμοσύνη προς την οικογένειά μου, για την υπομονή, την κατανόηση και την βοήθειά τους όλο το χρονικό διάστημα που χρειάστηκε η αποπεράτωση της μελέτης αυτής. Η συνεισφορά τους ήταν καθοριστική και αν και δεν πιστεύω ότι υπάρχει τρόπος να τους το ξεπληρώσω, εντούτοις η διατριβή δικαιοματικά τους ανήκει.

Θα ολοκληρώσω την ενότητα αυτή όπως άρχισα, με κάποια λόγια του Ν. Καζαντζάκη (1961), από το έργο του «Αναφορά στο Γκρέκο», που μελέτησα σε εργασία μου στο πρώτο έτος των σπουδών μου στο τμήμα Διεθνών Σχέσεων στο Πάντειο, και μου δείχνει από τότε τον δρόμο που ακολουθώ: *«Να γιατί όλη η ζωή, παππού, ήταν ανήφορος. Ανήφορος και γκρεμός κι ερημία. Κινήσαμε με πολλούς συναγωνιστές, με ιδέες πολλές, συνοδεία μεγάλη. Μα όσο ανηφορίζαμε κι η κορφή μετατοπίζονταν κι αλάργαινε, συναγωνιστές κι ιδέες κι ελπίδες μάς αποχαιρετούσαν, λαχάνιαζαν, δεν ήθελαν, δεν μπορούσαν ν' ανέβουν πιο απάνω. Κι απομέναμε μονάχοι με τα μάτια καρφωμένα στην Κινούμενη Μονάδα, στη μετατοπιζόμενη κορφή. Δε μας κινούσε η αλαζονεία, μήτε η απλοϊκή βεβαιότητα πως θα σταθεί μια μέρα η κορφή και θα τη φτάσουμε. Μήτε κι αν τη φτάναμε, πως θα βρούμε εκεί απάνω την ευτυχία, τη σωτηρία και τον Παράδεισο. Ανεβαίναμε, γιατί ευτυχία, σωτηρία και Παράδεισος για μας ήταν η ανάβαση».*

Πρόλογος

Πριν ξεκινήσω τη μελέτη του Δήμου Ξάνθης, είχα την ευκαιρία, στα πλαίσια πολυάριθμων συμμετοχών σε συνέδρια και ενημερωτικών συναντήσεων για δράσεις περιφερειακής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, να επισκεφθώ αξιόλογους δήμους τόσο της Ελλάδας όσο και του εξωτερικού. Παρατήρησα ότι η πολιτιστική πολιτική βρίσκει την πηγή έμπνευσής της και στις διεθνείς σχέσεις, από τις οποίες έτυχε κι εγώ να ξεκινήσω την επιστημονική μου πορεία. Η «καταγωγική» μου αυτή σύνδεση ήταν μάλλον που συνέβαλλε στο να αναζητήσω την πολυεπίπεδη ανάπτυξη των πολιτιστικών σχέσεων και να την παρουσιάσω.

Η εμπειρία από τη συνεργασία μου στη Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ), όπου υπηρετούσα, με Δήμους τόσο της χώρας μας όσο και ευρωπαϊκούς, στα πλαίσια ανταλλαγών καλών πρακτικών, υλοποίησης πολιτικών και εκπόνησης ευρωπαϊκών προγραμμάτων, αποτέλεσε για μένα οδηγό και πολύτιμο εφόδιο.

Κατά την επαγγελματική μου διαδρομή, είχα επίσης την ευκαιρία να ταξιδέψω σε προοδευμένα κράτη και να γνωρίσω διαφορετικούς πολιτισμούς. Η κουλτούρα των λαών που γνώρισα, τα ήθη, τα έθιμα, οι παραδόσεις, τα πολιτιστικά τους δρώμενα, ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνονται και συνδιαμορφώνουν τον πολιτισμό τους ήταν για εμένα ένα σημαντικό κεφάλαιο. Διαπίστωσα ότι τα ζητήματα που αφορούν μια πετυχημένη πολιτιστική πολιτική και έναν στοχευμένο στρατηγικό σχεδιασμό είναι κοινά και απαιτούν συνέργειες και κοινές δράσεις σε όλα τα επίπεδα.

Η συμμετοχή μου σε ευρωπαϊκά πολιτιστικά προγράμματα, σε συνεργασία με αυτοδιοικητικούς φορείς άλλων κρατών, μου έδωσε τη δυνατότητα να γνωρίσω το ευρωπαϊκό πλαίσιο και να μάθω πώς χαράσσουν οι ευρωπαϊκοί δήμοι τις πολιτιστικές πολιτικές και τις δράσεις τους. Σε συνεργασία με τοπικές ενώσεις σε επίπεδο Ε.Ε., συμμετείχα επίσης σε πολιτιστικές ανταλλαγές και διοργανώσεις.

Όλες οι παραπάνω εμπειρίες αποτέλεσαν χρήσιμα εφόδια για να καταλάβω την μακρόχρονη εμπειρία τόσο των ευρωπαϊκών όσο και άλλων κρατών σε ζητήματα πολιτιστικής πολιτικής, δράσεων και προγραμμάτων. Χρειάστηκε βέβαια να γίνει ένας δραστικός περιορισμός του πραγματικά

αχανούς πολιτιστικού πεδίου. Δεν ήταν όλα τα παραδείγματα που συνάντησα πετυχημένα. Πολλές προσπάθειες παρουσίαζαν προβλήματα στην υλοποίησή τους, πολιτιστικά σχέδια έμειναν ανεφάρμοστα, αλλά και από αυτά διδάχθηκα. Τα συμπεράσματα και οι προτάσεις που αναφέρω στο τελευταίο κεφάλαιο, είναι απόρροια αυτής της εμπειρίας, που συμπληρώθηκε από μελέτη επιστημονικών άρθρων, συγγραμμάτων, ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων και εμπειριστατωμένου υλικού.

Όσον αφορά το πλαίσιο συγγραφής της εργασίας, αξίζει να σημειωθεί ότι περιελάμβανε μεταξύ άλλων, τη μεγάλη διοικητική μεταρρύθμιση του σχεδίου «Καλλικράτη» στους ΟΤΑ, συνενώσεις και αλλαγές διοικητικών ορίων, επαναλαμβανόμενες εκλογές, εναλλαγή πρωθυπουργών και κυβερνήσεων, μια πρωτοφανή οικονομική κρίση, αλλαγές νομικού πλαισίου, νέα απογραφή πληθυσμού (2011), νέα στοιχεία, τίποτε δεν ήταν πια ίδιο από όταν άρχισα να μελετώ τον τότε Δήμο Ξάνθης στη Θράκη. Άλλαζα συνεχώς τους χάρτες, τις παραπομπές, τα στοιχεία έως την τελική ανάπτυξή τους. Τα αυστηρά όρια της διδακτορικής διατριβής δεν επέτρεψαν να περιληφθούν όλα όσα συγκεντρώθηκαν μετά από μελέτη αρκετών χρόνων σχετικά με την πολιτιστική διαχείριση των δήμων, διαχείριση η οποία μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνική και περιφερειακή ανάπτυξη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	5
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	6
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	9
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	17
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ/ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ/ΧΑΡΤΩΝ	18
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	20
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	21

ΜΕΡΟΣ Ι

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ - ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Κεφάλαιο 1

Βασικές έννοιες , ορισμοί και θεωρητικό υπόβαθρο

1.1 Πολιτισμός – Κουλτούρα: Θεωρητική αποσαφήνιση των όρων και εννοιολογική χρήση τους	29
1.2 Πολιτιστική πολιτική: Σκοποί και στόχοι.....	37
1.2.1 Πολιτιστική πολιτική και πολιτιστική διπλωματία.....	40
1.3 Πολιτιστική αποκέντρωση & πολιτιστική δημοκρατία - Ο ρόλος της Τ.Α.....	41
1.4 Βιώσιμη πολιτιστική ανάπτυξη και πολιτιστική αποκέντρωση ως μοχλός αναζωογόνησης της πόλης	46

Κεφάλαιο 2

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

2.1 Ο Πολιτισμός από τις σημαντικότερες αναπτυξιακές κινήσεις	51
2.2 Πολιτιστικός αντίκτυπος στη οικονομική ανάπτυξη.....	54
2.3 Ο Ρόλος των Πολιτιστικών και Δημιουργικών Βιομηχανιών.....	56
2.3.1 Γενικό πλαίσιο.....	56
2.3.2 Πολιτισμός και Ανάπτυξη – Συνέργιες και Δράσεις Νέα Στρατηγική για τον Πολιτιστικό και Δημιουργικό Τομέα.....	57
2.3.3 Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες: Εννοιολογικό πλαίσιο και εθνικές προσεγγίσεις.....	59

Κεφάλαιο 3

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

3.1 Η Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική- Περιφερειακές ανισότητες.....	63
3.2 Το πλαίσιο της Πολιτιστικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	65
3.3. Πολιτιστικοί θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	70
3.3.1 Ο θεσμός της Πολιτιστικής πρωτεύουσας της Ευρώπης.....	70
3.3.2 Ο θεσμός των αδελφοποιήσεων των πόλεων- Συμβολή στην πολιτιστική πρόοδο.....	71

Κεφάλαιο 4

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ- ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΔΗΜΩΝ

4.1 Άξονες παρεμβάσεων.....	73
4.2 Στρατηγικά διλήμματα.....	76
4.3 Το παράδειγμα των πολιτιστικών πρωτευουσών. Πετυχημένες πρακτικές από τις πολιτιστικές πρωτεύουσες.....	80
4.4 Ευρωπαϊκή εμπειρία. Καλές πρακτικές Δήμων.....	86
4.4.1 Οι δήμοι στη Γαλλία.....	87
4.4.2 Οι δήμοι στις Σκανδιναβικές χώρες της Φινλανδίας & της Σουηδίας.....	90
4.4.3 Οι δήμοι στη Τουρκία.....	93

Κεφάλαιο 5

ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

5.1 Εισαγωγικά.....	96
5.2 Μελέτες.....	98
5.3 Μελέτη μεθοδολογίας για τα στατιστικά του πολιτισμού (UNESCO 1999)	105
3.1 Μια σύντομη ιστορική αναδρομή της σχέσης του Πολιτισμού και της Ανάπτυξης στο πλαίσιο της Unesco.....	105
3.2 Πλαίσιο στατιστικών της Unesco.....	107
3.3 Η ενότητα δεικτών της Unesco για το ρόλο του Πολιτισμού στην Ανάπτυξη.....	110
5.4 Σύστημα Τοπικών Πολιτισμικών Δεικτών του Ματαράσσο.....	113

Κεφάλαιο 6

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΠΙΚΟΥ-ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ

6.1 Ο πολιτισμός στην Ελλάδα: Φορείς που ασκούν περιφερειακή πολιτική.....	116
6.2 Ο ρόλος του Υπουργείου Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων.....	120
6.3 Φορείς άσκησης τοπικής πολιτιστικής πολιτικής- Ο διευρυμένος ρόλος των ΟΤΑ	
6.3.1 Εισαγωγή.....	123
6.3.2 Η Τ.Α. ως θεσμός- Σχέδιο συνενώσεων Δήμων "Καλλικράτης" και Πολιτιστική Πολιτική των νέων ΟΤΑ. Θεσμικές αλλαγές, ζητήματα και προκλήσεις.....	126
6.3.3 Πολιτιστικές αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	129
6.3.4 Η πολιτιστική πολιτική των Δήμων ως προστιθέμενη αξία: αξιοποιώντας τους πολιτιστικούς πόρους	135

ΜΕΡΟΣ ΙΙ΄

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ- Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ

Κεφάλαιο 7

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

7.1 Ο χαρακτήρας της έρευνας.....	141
7.2 Μεθοδολογική προσέγγιση του θέματος.....	143
7.3 Πολυκριτηριακή ανάλυση MAVT	149
7.4 Στόχοι της έρευνας.....	150
7.5 Ερευνητικές υποθέσεις - Προβληματισμοί.....	152

Κεφάλαιο 8

Ο ΔΗΜΟΣ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ ΣΗΜΕΡΑ- ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΔΙΟΥ ΕΡΕΥΝΑΣ

8.1 Η Περιφέρεια της Θράκης.....	155
8.2 Ο Νομός της Ξάνθης.....	161
8.3 Η πόλη της Ξάνθης - Ιστορική Αναδρομή.....	164
8.4 Η Παλαιά Ξάνθη ή « Ξάνθη η διατηρητέα».....	168

8.5 Ο Δήμος Ξάνθης σήμερα.....	170
8.5.1 Σύντομη παρουσίαση.....	170
8.5.2. Αναπτυξιακές υποδομές - Δίκτυα	178
Δίκτυα συνεργασίας στα οποία συμμετέχει ο Δήμος Ξάνθης.....	179
8.5.3 Η ανάπτυξη του πληθυσμού - Το πληθυσμιακό προφίλ	180
8.5.4 Διοικητικές μεταβολές του Δήμου - Ιστορικό συνενώσεων.....	186

Κεφάλαιο 9

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΞΑΝΘΗΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

Αποτύπωση πολιτιστικών υποδομών και δράσεων σε τοπικό επίπεδο

9.1.Εισαγωγικά	190
9.2 Πολιτιστικό προφίλ.....	191
9.2.1 Οι πολιτιστικοί φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Ξάνθης	192
9.2.2 Πολιτιστικές Δομές.....	196
9.2.3 Τα Πολιτιστικά Ιδρύματα (Ίδρυμα Τσουδερού, Π.Α.ΚΕ.ΘΡΑ.).....	197
9.2.4 Ερασιτεχνικοί Πολιτιστικοί Σύλλογοι	198
9.3 Οργάνωση Πολιτιστικών δραστηριοτήτων του Δήμου.....	201
9.3.1 Θρακικές Λαογραφικές Γιορτές- Καρναβάλι.....	204
9.3.2 Γιορτές Παλιάς Πόλης.....	207
9.3.3 Γιορτές Νεολαίας.....	209
9.3.4 Χατζηδάκιο Φεστιβάλ.....	210
9.3.5 Εκδηλώσεις Πολιτιστικών Συλλόγων.....	211
9.3.6 Αδελφοποιήσεις.....	213
9.4 Η συνεισφορά του αθλητισμού στον πολιτιστικό τομέα	214

Κεφάλαιο 10

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΔΗΜΟΥ ΞΑΝΘΗΣ –ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ: ΔΡΑΣΕΙΣ & ΣΥΝΕΡΓΕΙΕΣ

Ανάλυση εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος του Δ. Ξάνθης.....	216
--	-----

Κεφάλαιο 11

Η ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑ

11.1 Επιλογή Ερευνητικής προσέγγισης και δομή ερωτηματολογίου.....	224
11.2. Ανάλυση των απαντήσεων της έρευνας	227
11.2.1 Περιγραφική Ανάλυση	227
Κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων	
11.2.2 Ποσοτική Ανάλυση- Έλεγχοι ανεξαρτησίας χ^2	230
Crosstabulation και έλεγχος ανεξαρτησίας κριτηρίων.....	230

Κεφάλαιο 12

ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΤΗΣ UNESCO

12.1 «Βάση δεικτών του πολιτισμού για την ανάπτυξη της UNESCO»:Επαλήθευση των απαντήσεων με τους δείκτες μέτρησης.....	236
1 ^η Διάσταση:Διακυβέρνηση και Πολιτιστικά δικαιώματα.....	240
2 ^η Διάσταση: Κληρονομιά.....	245
3 ^η Διάσταση: Επικοινωνία.....	249
4 ^η Διάσταση: Οικονομία του πολιτισμού.....	251
5 ^η Διάσταση: Συμμετοχή και Κοινωνική Συνοχή.....	254
6 ^η Διάσταση: Εκπαίδευση.....	258
7 ^η Διάσταση: Ισότητα	263
12.2 Ανακεφαλαίωση της επαλήθευσης της «Βάσης δεικτών του πολιτισμού για την ανάπτυξη της UNESCO» για την περίπτωση της Ξάνθης.....	269

ΜΕΡΟΣ III

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟ ΞΑΝΘΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κεφάλαιο 13

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟ ΞΑΝΘΗΣ

13.1 Διαπιστώσεις.....	277
13.2 Διοικητικά - Θεσμικά εργαλεία πολιτιστικής πολιτικής.....	281
13.2.1 Τοπικές Πολιτιστικές Δράσεις στο Δ.Ξάνθης - Τοπικά σχέδια.....	281
13.2.2 Προγραμματικός σχεδιασμός από το Δήμο Ξάνθης	282
13.2.3 Στρατηγικός Σχεδιασμός - Management στο Δήμο Ξάνθης.....	283
13.2.4 Δομές.....	285

13.2.5 Νέες Τεχνολογίες: Η αξιοποίηση από το Δήμο Ξάνθης των τεχνολογιών της πληροφορικής και των σύγχρονων επικοινωνιών (ΤΠΕ) στο χώρο της πολιτιστικής πολιτικής.....	285
13.2.6 Επικοινωνιακή πολιτική στο Δήμο Ξάνθης – Μοντέλα επικοινωνίας.....	287
13.3 Οικονομικά εργαλεία – Πηγές χρηματοδοτήσεων του Δήμου Ξάνθης	
13.3.1 Χορηγία.....	288
13.3.2 Συμπράξεις Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) στο Δήμο Ξάνθης – Αξιοποίηση της Δημοτικής Περιουσίας.....	290
13.3.3 Συνεταιριστικές επιχειρήσεις και εταιρική κοινωνική ευθύνη.....	292
13.4 Ευρωπαϊκά προγράμματα.....	293

Κεφάλαιο 14

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπεράσματα.....	296
-------------------	-----

ABSTRACT	309
-----------------------	-----

Βιβλιογραφία	310
---------------------------	-----

Πηγές	345
--------------------	-----

Νόμοι, Αποφάσεις, Έγγραφα Ε.Ε., ΟΗΕ, Εκθέσεις, Προγράμματα.....	345
---	-----

Ηλεκτρονικές Διευθύνσεις.....	348
-------------------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	355
--------------------------	-----

Παράρτημα Ι Ερωτηματολόγιο έρευνας 2013.....	356
--	-----

Παράρτημα Ι Α Περιγραφική στατιστική - Απαντήσεις ερωτηματολογίου.....	362
--	-----

Παράρτημα ΙΙ Πόρισμα Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής.....	379
--	-----

Παράρτημα ΙΙΙ Νομοθεσία.....	382
------------------------------	-----

Παράρτημα ΙV Η διοικητική δομή των κρατών –μελών της Ε.Ε Πριν την εφαρμογή του σχεδίου συνενώσεων «Πρόγραμμα Καλλικράτης».....	384
--	-----

Παράρτημα V Διοικητική διαίρεση των Περιφερειών πριν την εφαρμογή του σχεδίου συνενώσεων «Πρόγραμμα Καλλικράτης».....	386
---	-----

Παράρτημα VI Διατελέσαντες Δήμαρχοι Ξάνθης.....	387
---	-----

Παράρτημα VII Εφημερίδες της Ξάνθης.....	388
--	-----

Παράρτημα VIII Ραδιόφωνα της Ξάνθης.....	389
--	-----

Παράρτημα VIX Δήλωση Εθελοντή - Εθελόντριας.....	391
--	-----

Παράρτημα X	Οργανόγραμμα Εσωτερικών Υπηρεσιών του Δ.Ξάνθης...	392
Παράρτημα XI	Έργα αποκατάστασης κτιρίων για πολιτιστική χρήση.....	395
Παράρτημα XII	Πίνακας : Έσοδα και Έξοδα του Κ. Πολιτισμού 2011-2013...	396
Παράρτημα XIII	Πληθυσμιακά στοιχεία Δήμου Ξάνθης.....	397
Παράρτημα XIV	Έλεγχος Κανονικότητας.....	399
Παράρτημα XV	Χάρτες.....	400

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1	Σύνοψη διαφορετικών προσεγγίσεων μαζικής κουλτούρας	32
Πίνακας 2	Σύνοψη των διαφορετικών σημασιών των όρων κουλτούρα/πολιτισμός.....	35
Πίνακας 3	Αλλαγές στην αντίληψη περί χώρου και χρόνου.....	43
Πίνακας 4	Περίληψη των εθνικών προσεγγίσεων των Δημιουργικών και Πολιτιστικών Βιομηχανιών.....	60
Πίνακας 5	Μοντέλο/ διαδικασία για τη μέτρηση του αντίκτυπου του κλάδου των Πολιτιστικών και Δημιουργικών Βιομηχανιών (ΚΠΔΒ).....	61
Πίνακας 6	Προτεραιότητες Πολιτιστικής Πολιτικής κρατών μελών της Ε.Ε...	69
Πίνακας 7	Ευρωπαϊκές Πολιτιστικές Πρωτεύουσες.....	81
Πίνακας 8	Μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των ΠΠΕ.....	83
Πίνακας 9Α	Μελέτες για τον αντίκτυπο του πολιτιστικού τομέα.....	101
Πίνακας 9Β	Μελέτες για τον αντίκτυπο του πολιτιστικού τομέα.....	102
Πίνακας 10	Κατηγοριοποίηση Matarasso.....	113
Πίνακας 11	Τοπικοί Πολιτισμικοί Δείκτες Matarasso.....	114
Πίνακας 12	Περίγραμμα του πολιτιστικού τομέα.....	118-119
Πίνακας 13	Διαρθρωτικά Ταμεία στην Ελλάδα 2007-2013.....	122
Πίνακας 14.	Διοικητική Δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	128
Πίνακας 15	Μελέτη περίπτωσης.....	141
Πίνακας 16	Στρατηγικές για την αντιμετώπιση απειλών στην εγκυρότητα...	144
Πίνακας 17	Πολιτιστική Υποδομή και Δραστηριότητες.....	159
Πίνακας 18	Πολιτιστικές Εκδηλώσεις/Φεστιβάλ Π.Ε Α.Μ.Θ.....	160
Πίνακας 19	Κατανομή ΒΙ.ΠΕ. ανά Νομό και στο σύνολο της Περιφέρειας...	176
Πίνακας 20	Δίκτυα στα οποία συμμετέχει ο Δήμος Ξάνθης.....	180
Πίνακας 21	Πυκνότητα μόνιμου πληθυσμού.....	181
Πίνακας 22	Εξέλιξη Πραγματικού Πληθυσμού Π.Ε.Θράκης (1991-2011)...	182

Πίνακας 23 Ομάδες ηλικιών Δήμων ΠΕ Ξάνθης.....	184
Πίνακας 24 Δείκτης γήρανσης του πληθυσμού.....	184
Πίνακας 25 Κατάσταση ασχολίας μονίμου πληθυσμού.....	185
Πίνακας 26 Απασχολούμενοι κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας.....	185
Πίνακας 27 Κτιριακές εγκαταστάσεις για την στέγαση των Ν.Π.....	194
Πίνακας 28 Πολιτιστικοί σύλλογοι και φορείς της Ξάνθης	200
Πίνακας 29 Πολιτιστικές εκδηλώσεις που διοργανώνονται στο Δ.Ξάνθης...	203
Πίνακας 30 Θέματα Καρναβαλιού	206
Πίνακας 31 Προφίλ των συμμετεχόντων.....	229
Πίνακας 32 Διαστάσεις της βάσης του πολιτισμού για την ανάπτυξη.....	237
Πίνακας 33 Ερωτήσεις και απαντήσεις ερωτηματολογίου έρευνας.....	245
Πίνακας 34 Πίνακας ερωτήσεων και απαντήσεων ερωτηματολογίου	251
Πίνακας 35 Ολοκληρωμένο επίπεδο εκπαίδευσης μονίμου πληθυσμού	259
Πίνακας 36 Επίπεδο Εκπαίδευσης στην Π.Ε. και στο Δήμο Ξάνθης.....	259
Πίνακας 37 ^A «Οι πολιτιστικές δραστηριότητες του Δήμου Ξάνθης διασώζουν ήθη, έθιμα και παραδόσεις;».....	260
Πίνακας 37 ^B Ψυχαγωγία- Διασκέδαση.....	261
Πίνακας 37 ^Γ Προώθηση νέας δημιουργίας.....	261
Πίνακας 38 «Πόσο ενημερωμένος είστε για τις πολιτιστικές δράσεις;».....	261

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 1 Το παλιό σχήμα της ανάπτυξης.....	47
Διάγραμμα 2 Το νέο σχήμα της ανάπτυξης.....	47
Διάγραμμα 3 Τα πέντε στάδια του πολιτιστικού κύκλου.....	108
Διάγραμμα 4 Οργανόγραμμα Δήμου Ξάνθης.....	175
Διάγραμμα 5 Μεταβολή πραγματικού πληθυσμού 2001-2011 Δήμων Ξάνθης.....	182
Διάγραμμα 6 Μεταβολή πραγματικού πληθυσμού των Νομών της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.....	183
Διάγραμμα 7 «Οι πολιτιστικές δράσεις αποφέρουν πολιτικό όφελος;».....	243
Διάγραμμα 8 «Κατά πόσο επηρεάστηκαν από το πρόγραμμα συνενώσεων Δήμων “Καλλικράτης”;».....	243

Διάγραμμα 9 «Πόσο συχνά συμμετέχετε στις ακόλουθες εκδηλώσεις εσείς και η οικογένειά σας»;	254
Διάγραμμα 10 «Η συμμετοχή σας στις πολιτιστικές εκδηλώσεις πριν την οικονομική κρίση ήταν ίση, μικρότερη ή μεγαλύτερη;».....	255
Διάγραμμα 11 «Πώς θα περιγράφατε τη συμμετοχή σας στα πολιτιστικά;».....	256
Διάγραμμα 12 Εκπαιδευτικό κεφάλαιο.....	262
Διάγραμμα 13 «Πόσο ικανοποιημένοι μέινετε από τις επισκέψεις σας στις ακόλουθες εκδηλώσεις;».....	265
Διάγραμμα 14 «Σε τι βαθμό καλύπτουν οι δραστηριότητες τις προσωπικές σας ανάγκες όσον αφορά τον πολιτισμό;».....	266
Διάγραμμα 15 «Πώς θα αξιολογούσατε από το 0 έως το 10 την κάλυψη των προσωπικών σας αναγκών όσον αφορά τον πολιτισμό;».....	267
Διάγραμμα 16 «Πώς θα αξιολογούσατε από το 0 έως το 10 την ποιότητα των πολιτιστικών δράσεων της περιοχής σας;».....	267
Διάγραμμα 17 Συνέργιες στόχων.....	284
Διάγραμμα 18 Οικονομική κρίση - Επιδράσεις.....	292

ΧΑΡΤΕΣ

Χάρτης 1Α Η Θράκη στην Ελλάδα.....	154
Χάρτης 1Β Η Ξάνθη στη Θράκη.....	154
Χάρτης 2 Άξονες ανάπτυξης.....	156
Χάρτης 3 Κατηγορίες περιοχών με προτεραιότητα στον τουρισμό.....	157
Χάρτης 4 Νομός Ξάνθης.....	162
Χάρτης 5 Σημαντικά σημεία της Θράκης.....	164
Χάρτης 6 Ξάνθεια.....	165
Χάρτης 7 Οδική σύνδεση Ξάνθη-Βουλγαρία.....	172
Χάρτες 8 Α, 8Β Εγνατία Οδός και κάθετοι άξονες - Σταθμοί διοδίων.....	173
Χάρτης 9 Περιφέρεια Α.Μ.Θ.....	174
Χάρτες 10 Α Δήμοι Νομού Ξάνθης.....	188
Χάρτης 10 Β Δήμοι Νομού Ξάνθης.....	189
Χάρτες 11 Α, 11Β Χαρτογραφική αναπαράσταση οδικού δικτύου.....	217-218
Χάρτης 12 Πομακοχώρια της Ξάνθης.....	273

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διατριβή μελετά **την πολιτιστική πολιτική των ΟΤΑ α' βαθμού και τον ρόλο της στην κοινωνική και περιφερειακή ανάπτυξη**, όπως αυτή αναδύεται μέσα από την πολιτιστική πολιτική του Δήμου Ξάνθης. Σκοπός της διατριβής είναι η συμβολή της στην μελέτη και έρευνα της οργάνωσης των πολιτιστικών δραστηριοτήτων των Δήμων στην Ελλάδα, με την ανάδειξη γεγονότων, μεταβολών και προβληματισμών πάνω σε πολιτιστικά ζητήματα με οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές, χωροταξικές και περιφερειακές διαστάσεις. Με αφετηρία την πεποίθηση ότι το τοπικό συνιστά μερική έκφραση του γενικού, η έρευνα της διαδικασίας πολιτιστικής ανάπτυξης της Ξάνθης παρουσιάζει ενδιαφέρον ως βασικό στοιχείο ενός γενικότερου ιστού που δομεί την πολιτιστική εικόνα της χώρας. Έτσι, η τοπική πολιτιστική ανάπτυξη αποτελεί ουσιαστική διάσταση της εθνικής ανάπτυξης.

Στην εμπειρική έρευνα αξιοποιήθηκαν τα εργαλεία της ποιοτικής και ποσοτικής ανάλυσης, οι αρχές της επιστήμης της κοινωνικής πολιτικής, της περιφερειακής ανάπτυξης, της επικοινωνίας, των πολιτισμικών σπουδών, καθώς και η σχετική βιβλιογραφία, προκειμένου να καταστούν δυνατά: **i.** Η εξέταση της βιώσιμης περιφερειακής ανάπτυξης και της αστικής αναζωογόνησης και πως αυτή μπορεί να υλοποιηθεί με πολιτιστικές δράσεις, **ii.** Η προσέγγιση της ευρωπαϊκής εμπειρίας και η ανάδειξη πετυχημένων παραδειγμάτων δήμων, **iii.** Η έρευνα της πολιτιστικής πολιτικής του Δήμου Ξάνθης και **iv.** Η διερεύνηση πολιτισμικών πολιτικών και εργαλείων δράσης με κοινωνικοοικονομικά οφέλη, ώστε να αποτελέσει ο Δήμος τον κοινό τόπο όλων των προσπαθειών τοπικής ανάπτυξης και κοινωνικής προόδου σε περιφερειακό επίπεδο.

Το θεωρητικό πλαίσιο που αναπτύχθηκε στη διατριβή εφαρμόστηκε και συγκεκριμενοποιήθηκε μέσω μιας εμπειρικής έρευνας σ' ένα Δήμο της Βόρειας Ελλάδας, στη Θράκη, τον Δήμο της Ξάνθης, μια περιοχή με πολυπολιτισμικά χαρακτηριστικά, όπου τα έθιμα και οι λαϊκές πολιτισμικές εκφράσεις όχι μόνο επιβιώνουν, αλλά και αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία της ζωής των κατοίκων, ενώ η ύπαρξή τους ανάγεται σε μια μακραίωνη παράδοση. Η πολιτιστική αυτή ιδιαιτερότητα είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων (ιστορικών, γεωγραφικών, κοινωνικών κ.ά.), οι οποίοι καθιστούν την περιοχή προνομιακό χώρο για την επιστημονική έρευνα. Η παρούσα διατριβή θα μπορούσε να αποτελέσει την αφορμή για την ανάπτυξη γόνιμου και εποικοδομητικού προβληματισμού, σχετικού με το ρόλο της πολιτιστικής πολιτικής της Τ.Α. στο πεδίο της κοινωνικής και περιφερειακής ανάπτυξης. Τα ζητήματα που τίθενται εδώ συμβάλλουν στην επιστημονική έρευνα και τον επιστημονικό διάλογο, ενώ αναδεικνύουν τον ρόλο του Δήμου, ως ενεργού πολιτιστικού πόρου, με μια πολιτιστική ταυτότητα στην Ευρώπη των Περιφερειών διακριτή.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έρευνα που ακολουθεί έχει ως αφετηρία τη διαδικασία της πολιτιστικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο με πεδίο ανάλυσης τον Δήμο της Ξάνθης.

Όπως κάθε κοινωνία, έτσι και οι τοπικές, σε όλες τις μορφές τους, (πόλη, περιφέρεια) αποτελούν προνομιακά πεδία άσκησης πολιτιστικής πολιτικής. Ενσωματώνουν τις ιστορικές, εθνικές, γλωσσικές και θρησκευτικές παραδόσεις, τις κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις, και γενικότερα το χώρο όπου γίνονται κοινωνικές διεργασίες. Άλλωστε, η διαδικασία δημιουργίας κοινωνικών αγαθών από τη φύση της ταυτίζεται με τη διαφορετικότητα, την ποικιλότητα και την ετερομορφία (Ο. Στασινοπούλου 1987)³.

Με γνώμονα το γεγονός ότι οι ΟΤΑ αποτελούν έναν σημαντικό φορέα άσκησης πολιτιστικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο, αναλύονται οι τοπικές πολιτικές πολιτισμού του Δήμου Ξάνθης και η σύνδεσή τους με την κοινωνική και περιφερειακή ανάπτυξη της περιοχής. Με δεδομένο ότι «ο πολιτισμός είναι όλες οι πτυχές της κοινωνικής ζωής από συμβολική άποψη»⁴, η καταγραφή του πολιτιστικού προφίλ του Δήμου μελέτης, με τις υποδομές, τις εκδηλώσεις και τους θεσμούς που έχει αναπτύξει επί σειρά ετών, βασίζεται σε μια κριτική θεώρησή τους, με ιδιαίτερο τονισμό στην απήχηση που έχει ο πολιτισμός αυτός, στο περιβάλλον της πόλης⁵. Ενδιαφέρει εν προκειμένω αν πρόκειται για παραγωγή πολιτιστικού έργου, μέσα από τα ίδια τα συστατικά στοιχεία ενός τοπικού πολιτισμικού παλίμψηστου, για μεταμόσχευση, για άμεση εισαγωγή ή για έμμεση εισαγωγή πολιτιστικού προϊόντος. Δηλαδή όταν λέμε για παραγωγή, εννοούμε: α) να αποτελεί προϊόν μιας σχετικά αδιατάρακτης

³ Σύμφωνα με την Ο.Στασινοπούλου (1987), «Η ανάπτυξη της κοινωνικής συμμετοχής στη διοίκηση. Προϋποθέσεις-στόχοι-προβληματισμοί», σελ.68 ο όρος κοινότητα από κοινωνιολογική σκοπιά αφορά «μια ομάδα ατόμων ή σύμπλεγμα ομάδων ατόμων εγκαταστημένων σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή που έχει σημαντικά στοιχεία κοινής ζωής, καθώς αυτά εκδηλώνονται από τον τρόπο ζωής (συμπεριφορά κατοίκων), τις παραδόσεις, τα έθιμα και τα πλέγματα επικοινωνίας. Ως διοικητική μονάδα, η κοινότητα αποτελεί πρώτη βαθμίδα Τ.Α. και καθορίζεται με βάση τις συγκοινωνιακές, πληθυσμιακές, γεωγραφικές, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και δημογραφικές συνθήκες». Βέβαια η κατάργηση των κοινοτήτων με το νόμο του Καλλικράτη (Ν.3852/2010), όπως θα δούμε στη συνέχεια διέρρηξε την συνέχεια αυτή. (βλ.σελ.130, κεφ.6).

⁴ Γ. Ανδρεάδης, 22/2/2015, συνέντευξη, προσωπική επικοινωνία.

⁵ Αφετηρία συνιστά η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης, που συνδέει το φυσικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό περιβάλλον, επηρεάζοντας ουσιαστικά την ποιότητα ζωής του Δήμου.

και συνεχούς τοπικής παράδοσης, π.χ. χοροί, και β) να συνιστά την επαναβίωση της παράδοσης (revivals), καθώς στο χρόνο μπορεί να έχει ατονήσει ή ακόμη και σβήσει.

Είναι γεγονός ότι στο πολιτιστικό επίπεδο και στον πολιτισμό γενικότερα υπάρχει εδώ και καιρό, μια κρίση στην Ελλάδα⁶ και την Ευρώπη⁷ αντίστοιχη με την οικονομική, ομόλογη και συνδεδεμένη. Σύμφωνα με τον Α. Δέφνερ (1998), η πολιτισμική κρίση δεν αποτελεί ειδικό χαρακτηριστικό της σύγχρονης εποχής, όπου συσχετίζεται κυρίως με την κρίση αξιών και την ηθική κρίση, αλλά σήμερα αποκτά διαφορετικές διαστάσεις σε σχέση με προγενέστερες εποχές⁸.

Η διεθνής και η ευρωπαϊκή κρίση έχει δημιουργήσει στην Ελλάδα, αλλά και στις άλλες χώρες, κοινωνική και οικονομική αβεβαιότητα και ανασφάλεια⁹. Ξεκίνησε σε παγκόσμιο επίπεδο με εφελτήριο ευρύτερες οικονομικές ανακατατάξεις και κατέληξε στην υπαγωγή της χώρας σε διεθνή οικονομικό έλεγχο¹⁰. Η κρίση αυτή επηρεάζει κάθε τομέα πολιτισμικής ανάπτυξης, αφού διαμορφώνει νέες ανάγκες και νέες προκλήσεις. Τα ζητήματα που πρέπει να επιλυθούν είναι σημαντικά, οι πολιτικές που πρέπει να ξανασχεδιαστούν σε τοπικό επίπεδο είναι πολλές και απαιτούν συντονισμένες προσπάθειες και δράσεις. Στη δύσκολη όμως οικονομική κατάσταση που διανύουμε, ο τοπικός πολιτισμός μπορεί να αποτελέσει

⁶ Σύμφωνα με τον Π. Βούλγαρη, πρέπει «τιμή και δόξα σε όσους αντιστέκονται, με βαρύ κόστος, σ' αυτόν τον νεοελληνικό «πολιτισμό». Στους καλλιτέχνες, στους πνευματικούς ανθρώπους, στους φωτισμένους δημάρχους, κοινοτάρχες, στους νέους και τις νέες, που με ελάχιστα, πενιχρά μέσα προσπαθούν να αρθρώσουν μια διαφορετική πρόταση γι' αυτό που είναι δυνατόν να ονομάζεται και να χαρακτηρίζεται πολιτισμός...» *Πολιτισμός και Τοπική Δημοκρατία, η αφανής πλευρά μιας προφανούς σχέσης*, ΕΕΤΑΑ, 1994.

⁷ Βλ. σχετικά: L.Gervereau, *Vous avez dit musees? Tout savoir sur la crise culturelle*, CNRS Editions, Paris, 2006.

⁸ «Μια τέτοια διάσταση είναι η χωρική: σήμερα παρατηρείται κρίση των πολιτιστικών χώρων, γεγονός που συνδέεται με τον παραμερισμό των ελεύθερων αλλά και των δημόσιων χώρων. Οι βασικοί λόγοι του παραμερισμού είναι: i) η εφαρμογή (ή κατ' άλλους η διαστρέβλωση) του λειτουργισμού στο χώρο, σε σχέση με τον ορθολογισμό, ii) η εμπορευματοποίηση του χώρου και του χρόνου, iii) η ιδιωτικοποίηση του χώρου και iv) η κυριαρχία του αυτοκινήτου», Δέφνερ (1998), «*Πολιτιστική διάσταση της περιφερειακής ανάπτυξης*» Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.

⁹ ΙΝΕ ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ (2011), *Η Ελληνική Οικονομία και η Απασχόληση*, Ετήσια έκθεση.

¹⁰ Ν. 3845/6.5.2010 «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο».

σημαντικό πλεονέκτημα ανάδειξης και προβολής της χώρας, με σκοπό την κοινωνική ανάπτυξη των κατοίκων της. Επίσης ο πολιτιστικός σχεδιασμός μπορεί να έχει αναπτυξιακό χαρακτήρα, αξιοποιώντας στοχευμένα τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και τα χαρακτηριστικά στοιχεία κάθε περιοχής, διαμορφώνοντας μια τοπική πολιτιστική ταυτότητα.

Για το λόγο αυτό, η έρευνα, η συγκέντρωση και η επεξεργασία πολιτιστικών στοιχείων πρέπει να αποτελεί κεντρικό ζήτημα των διαφόρων πολιτικών σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο. Η εφαρμογή των συμπερασμάτων που μπορούν να εξαχθούν στην πράξη, μέσω του σχεδιασμού, μπορεί να οδηγήσει στην ευημερία και την πρόοδο του κοινωνικού συνόλου. Έτσι, τα τελευταία τριάντα χρόνια παρατηρείται ότι ο πολιτισμός με σωστή οργάνωση μπορεί να συμβάλλει στην κοινωνική και περιφερειακή ανάπτυξη. Η χάραξη πετυχημένης πολιτιστικής πολιτικής αποκτά όλο και μεγαλύτερη σπουδαιότητα ως συστατικό των στρατηγικών για την οικονομική και φυσική αναζωογόνηση σε πολλές δυτικοευρωπαϊκές πόλεις. Τα πολιτιστικά σχέδια δράσης αποδείχθηκαν σημαντικό εργαλείο για τους πολιτιστικούς διαχειριστές. Σύμφωνα με τον Μπιανκίνι (1994)¹¹, οι δράσεις αυτές¹² είχαν ως αφετηρία τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και τη διαχείριση του πολιτιστικού της κεφαλαίου. Στόχος ήταν ο εκδημοκρατισμός του πολιτισμού μέσω της προσφυγής στη γνώμη του κοινού και μέσω της εκχώρησης πολιτιστικών αρμοδιοτήτων στις ομάδες της κοινότητας.

Με γνώμονα ότι το τοπικό αποτελεί μερική έκφραση του εθνικού, επιλέχθηκε ένα ερευνητικό πεδίο, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Ο Δήμος Ξάνθης, παρότι είναι πολυπολιτισμικός και στα όριά του διαβιούν διαφορετικές εθνοπολιτισμικές ομάδες, εμφανίζει σχετικά στοιχεία αρμονικής συνύπαρξης. Οι δημότες στο σύνολό τους ανταποκρίνονται θετικά στην ανάπτυξη των τοπικών πολιτικών και διεκδικούν συνεχώς το καλύτερο για τον τόπο και τα συμφέροντά τους. Η Ξάνθη έχει να επιδείξει μια μακρά παράδοση στη χάραξη πολιτιστικών δράσεων με τη συνεργασία όλων των φορέων: του Δήμου, της Περιφέρειας, των πολιτιστικών ιδρυμάτων, των συλλόγων, της κοινωνίας των πολιτών. Αυτός είναι ένας ακόμη παράγοντας που καθιστά την περιοχή

¹¹ Φ.Μπιανκίνι-Μ.Πάρκινσον, (1994), *Πολιτιστική πολιτική και αναζωογόνηση των πόλεων- Η εμπειρία της Δυτικής Ευρώπης*, ΕΕΤΑΑ, Αθήνα.

¹² Συνιστούν εργαλεία πολιτιστικής πολιτικής που θα αναλυθούν στο 9^ο κεφάλαιο της μελέτης μας.

προνομιακό χώρο μελέτης, καθώς η έρευνα έδειξε ότι πολιτιστικοί φορείς σε όμορους δήμους δεν αναπτύσσουν τέτοιας κλίμακας συνέργειες και δράσεις. Έτσι, σκιαγραφήθηκε αρχικά το περίγραμμα του πολιτιστικού τομέα, αφού οι έννοιες πολιτισμός και πολιτιστικά είναι όχι ταυτόσημες αλλά τεμνόμενες. Είναι ένα τεράστιο φάσμα ο πολιτισμός και τα πολιτιστικά είναι ένα υποσύνολο, ένα τμήμα του, είναι το δημιουργικό - καλλιτεχνικό μέρος.

Στη συνέχεια μελετήθηκε ο ρόλος ενός από τους φορείς, αυτός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' βαθμού, εστιάζοντας στην κοινωνική και περιφερειακή ανάπτυξη. Μελετήθηκε κατά πόσο οι πολιτιστικές δράσεις δημιουργούν συνέργειες, κατά πόσο εντάσσονται αυτές σε μια συνολική αναπτυξιακή στρατηγική, σ' ένα όραμα, μαζί με όλες τις άλλες δράσεις της Τ.Α. Αν δηλαδή οι πολιτικές αυτές κατάφεραν να ενεργοποιήσουν κι άλλους τομείς της οικονομίας, να ενσωματώσουν και άλλες όμορες ή γειτνιάζουσες περιοχές πέρα απ' αυτή καθεαυτή την πόλη¹³, να αλληλεπιδράσουν με το περιαστικό και αγροτικό περιβάλλον.

Άλλωστε ο χώρος, σαν ένα φυσικό υπόβαθρο της ανθρώπινης δραστηριότητας, λειτουργεί σαν ένα παλίμψηστο, με την έννοια ότι βρίσκει τα χνάρια και προηγούμενων πολιτισμών και οικοδομεί πάνω, και σε συνέχεια, προς αυτά. Παράλληλα ο χώρος- ως άυλος και νοηματοδοτούμενος από τις ανθρώπινες δράσεις - λειτουργεί ως ενεργός πόρος, ενεργοποιητής της πολιτιστικής ανάπτυξης. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, εξετάζεται πώς, φθάνοντας σε επίπεδο Δήμου, η Ξάνθη μπορεί να δράσει ως εμψυχωτής της αναπτυξιακής διαδικασίας και όχι ως παθητικός δρων που ακολουθεί. Με αφετηρία το τοπικό επίπεδο, η έρευνα αναπτύσσεται σε πολλαπλά πεδία, αλληλένδετα μεταξύ τους.

Η έρευνα γίνεται πρώτη φορά σε ελληνικό δήμο και βασίστηκε στην **εφαρμογή του μοντέλου μέτρησης στατιστικών της UNESCO**. Ακολουθώντας το αναλυτικό πλαίσιο στην ανάλυση του Δήμου Ξάνθης, προκύπτει μια βάση 22 ποιοτικών δεικτών και ένα εργαλείο μέτρησης των επτά διαστάσεων αποτύπωσης της πολιτιστικής ανάπτυξης σ' έναν τόπο. **Πιο συγκεκριμένα, η διατριβή συγκροτείται από τρία μέρη:**

¹³ Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, «Πόλη είναι η ένωση συγγενικών ομάδων και κοινοτήτων με σκοπό την επιτυχία μιας τέλει και αυτάρκους ζωής», Πολιτικά, 1280 b32-45, 1281a 1-4.

Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας και αναλύεται σε επτά κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο εξετάζονται γενικοί όροι, όπως της κουλτούρας και του πολιτισμού. Καθώς οι έννοιες αυτές είναι πολυδιάστατες, διερευνώνται κάποιες από τις διαστάσεις τους, αυτές κυρίως που συνδέονται με την εμπειρική έρευνα. Το θεωρητικό πλαίσιο που αναπτύσσεται στη διατριβή εφαρμόζεται και ορίζεται μέσω της εμπειρικής ανάλυσης που ακολουθεί.

Το δεύτερο κεφάλαιο εστιάζει στην Οικονομία του Πολιτισμού και στη συμβολή του στην οικονομική ανάπτυξη. Γίνεται επίσης αναφορά στο ρόλο των Πολιτιστικών και Δημιουργικών Βιομηχανιών, ενός κλάδου που αναπτύσσεται δυναμικά, καθώς και στην ενεργή συνεισφορά του κλάδου αυτού στην ανάπτυξη και διάδοση του πολιτισμού.

Στο τρίτο και τέταρτο κεφάλαιο, αναλύονται οι πολιτικές κατευθύνσεις περιφερειακής ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ελλάδας. Στόχος είναι να γίνουν αντιληπτά τα διαφορετικά πεδία άσκησης περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής και, πιο συγκεκριμένα, πολιτιστικής πολιτικής. Τα στοιχεία αυτά προσφέρουν τα εργαλεία να προσεγγίσουμε τις διαδικασίες πολιτιστικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, καθώς και τις σχέσεις που αναπτύσσονται με τα άλλα επίπεδα. Ειδικότερα στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε., έτσι ώστε να εξηγηθούν οι πολιτικές που στοχεύουν στην τοπική πολιτιστική ανάπτυξη στην Ελλάδα. Οι κύριοι άξονες παρουσιάζονται μέσα από πρωτοβουλίες, δράσεις και θεσμούς. Στο τέταρτο κεφάλαιο επιχειρείται μια σύντομη βιβλιογραφική επισκόπηση για το θέμα που ερευνάται. Αρκετές είναι οι σχετικές μελέτες, κυρίως στη Δυτική Ευρώπη αλλά και την Αμερική. Σύμφωνα με αυτές, η πολιτιστική πολιτική προωθεί την οικονομική, κοινωνική και περιφερειακή ανάπτυξη των πόλεων και των περιφερειών.

Στο πέμπτο κεφάλαιο εξετάζεται η ευρωπαϊκή εμπειρία και τα παραδείγματα πόλεων που, μέσω της πολιτιστικής ανάπτυξης, πέτυχαν την αναζωογόνησή τους. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η περίπτωση των Ευρωπαϊκών Πολιτιστικών Πρωτευουσών που αποκόμισαν σημαντικά οφέλη.

Στο έκτο κεφάλαιο αναλύεται η άσκηση περιφερειακής πολιτιστικής πολιτικής στη χώρα μας, οι φορείς που χαράσσουν πολιτικές και οι

αρμοδιότητες που ασκούν. Ένα σύνολο φορέων, τόσο σε κεντρικό όσο σε τοπικό επίπεδο, συνεργάζονται και αναπτύσσουν προγράμματα και δράσεις. Εξετάζεται ειδικότερα ο ρόλος της Τ.Α. ως κεντρικός φορέας άσκησης πολιτιστικής πολιτικής.

Το δεύτερο μέρος αποτελείται από έξι κεφάλαια στα οποία ιχνηλατείται η πολιτιστική πολιτική του Δήμου Ξάνθης.

Ειδικότερα στο έβδομο κεφάλαιο, εξετάζονται τα ερευνητικά ερωτήματα που πλαισιώνουν την εξέταση και αναλύονται οι στόχοι και η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στην εμπειρική έρευνα.

Στο όγδοο κεφάλαιο ερευνάται η πόλη της Ξάνθης, το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό της προφίλ. Η κεντροβαρής θέση της πόλης στο Νομό, αλλά και τα δίκτυα που αναπτύσσει ισχυροποιούν την πολιτιστική παρουσία της. Επίσης, η μακρόχρονη παράδοση στον πολιτισμό καθιστά τον δήμο έναν ενεργό πολιτιστικό δρώντα.

Στο ένατο κεφάλαιο αναλύεται η πολιτιστική πολιτική του Δήμου και το δίκτυο των πολιτιστικών φορέων του. Δημόσιοι αλλά και ιδιωτικοί φορείς, πολιτιστικά ιδρύματα, πολυάριθμοι σύλλογοι, αλλά και ενώσεις εθελοντών διαμορφώνουν την πολιτιστική εικόνα της περιοχής.

Στο δέκατο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος του Δήμου Ξάνθης με βάση στοιχεία που αντλήθηκαν από το πεδίο έρευνας.

Στο ενδέκατο κεφάλαιο ακολουθεί η επιτόπια έρευνα που διενεργήθηκε στην Ξάνθη και αφορούσε τις πολιτιστικές δράσεις του δήμου. Μέσω της περιγραφικής στατιστικής παρουσιάζονται τα αποτελέσματα με πίνακες και διαγράμματα, ενώ ακολουθεί σύντομη ανάλυση και παρατίθενται διαπιστώσεις.

Στο δωδέκατο κεφάλαιο γίνεται επαλήθευση του μοντέλου μέτρησης στατιστικών της UNESCO με βάση την έρευνα πεδίου και εξετάζονται τα συμπεράσματα από τα κεφάλαια 10 και 11, με ποιοτική ανάλυση από την έρευνα.

Το τρίτο μέρος περιλαμβάνει το δέκατο τρίτο κεφάλαιο, που παρουσιάζει τις προτάσεις και τα εργαλεία για τη χάραξη μιας πετυχημένης αυτοδιοικητικής πολιτικής από το Δήμο Ξάνθης.

Τέλος, με το δέκατο τέταρτο κεφάλαιο ολοκληρώνεται η μελέτη και αποτυπώνονται τα συμπεράσματα που εξάγονται μετά τη συνδυαστική ανάλυση. Παράλληλα γίνεται προσπάθεια σύνδεσης των συμπερασμάτων με τα ερευνητικά ερωτήματα, καθώς και με τα θεωρητικά ζητήματα τα οποία αποτέλεσαν την αφετηρία μας και εφαρμόζονται για πρώτη φορά στην ανάλυση ενός ελληνικού δήμου.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ - ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Πολιτισμός, Κουλτούρα, Πολιτιστική Πολιτική Βασικές έννοιες , ορισμοί και θεωρητικό υπόβαθρο

1.1 Πολιτισμός- Κουλτούρα :

Θεωρητική αποσαφήνιση των όρων και εννοιολογική χρήση τους

Πολλοί και διαφορετικοί ορισμοί υπάρχουν στη διεθνή βιβλιογραφία για να προσδιορίσουν τις δυναμικές έννοιες του πολιτισμού και της κουλτούρας έως τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, οπότε αρχίζουν ριζικές αναθεωρήσεις των όρων, που οδηγούν στην υιοθέτηση ενός ευρέως κοινού ορισμού. Αν και όλος αυτός ο προβληματισμός ξεπερνά τους στόχους της έρευνας, εντούτοις, για να μελετηθούν οι διαδικασίες και τα αποτελέσματα της πολιτιστικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, κρίνεται αναγκαία η σύντομη οριοθέτηση των πολυδιάστατων αυτών εννοιών που αποτελούν κεντρικό πεδίο αναφοράς. Άλλωστε, ανάλογα με το πώς κατανοείται ο πολιτισμός και ό,τι αυτός αντιπροσωπεύει, γίνεται αντιληπτή και διαμορφώνεται η πολιτιστική πολιτική στο ερευνητικό πεδίο¹⁴.

Οι έννοιες του πολιτισμού (civilization) και της κουλτούρας (culture) έχουν υποστεί βασικούς μετασχηματισμούς¹⁵. Ο πολιτισμός και η κουλτούρα είναι βασικοί όροι όλων των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών, όμως

¹⁴Η λέξη *πολιτισμός* με τη σημερινή έννοιά της πρωτοεμφανίζεται στα γαλλικά ως *civilization*, από τη λατινική λέξη *civilitas*, που σήμαινε την πολιτική επιστήμη, το ήθος, την ευπροσηγορία, την ευγένεια και όχι από την λέξη *civitas*, πολιτεία, από την οποία, ωστόσο, παράγεται. Είναι μια λέξη που δημιουργείται, σύμφωνα με τον F.Braudel, στη Γαλλία τον 18^ο αιώνα για να εκφράσει το ιδανικό της προόδου σε πνευματικό, ηθικό, τεχνικό και κοινωνικό πεδίο και συνδέεται ως εκ τούτου με τον Διαφωτισμό, αν και, όπως παρατηρεί ο Braudel, οι λέξεις *civilizer* και *civilise* υπάρχουν ήδη από τον 16^ο και 17^ο αιώνα (Ρηγοπούλου, 2010). Βλ. μια εμπεριστατωμένη επισκόπηση των απόψεων για το θέμα από τον F.Braudel, *Ecrits sur l'Histoire*, καθώς και τον S.Huntington, *The Clash of Civilizations*, στο Ρηγοπούλου, *το Σώμα*, σελ.39. κ' N.Eliás, *Η εξέλιξη του πολιτισμού*, σσ.110-111.

¹⁵ Έτσι χρησιμοποιούνται συχνά σαν συνώνυμες, ιστορικά εμφανίζονται στη Δ. Ευρώπη από τα μέσα του 18^{ου} αιώνα , ενώ καθιερώνονται τον 19^ο αιώνα. Αυτό οφείλεται τόσο στη δυναμική εξέλιξη των συνθηκών της κοινής μας ζωής με βάση την κοινωνική και πολιτική Ιστορία της Ευρώπης, σε ό,τι αφορά την περιοχή μας, όσο και στη διαμόρφωση των σχέσεων της με τον υπόλοιπο κόσμο, καθώς και στο πώς εξελίχθηκε η κοινωνία και η οικονομία της από τη Βιομηχανική και τεχνικο-επιστημονική Επανάσταση και μετά.

Η εξέλιξη των εννοιών που μελετούμε συνδέεται διαχρονικά και με τα διάφορα κοινωνικοπολιτικά φαινόμενα και τις αντιλήψεις που επικρατούσαν, γεγονός που αποδεικνύεται από το ότι και οι δύο λέξεις απέκτησαν τόσες πολλές και διαφορετικές ερμηνείες, ώστε οι διαφωνίες σχετικά με τον ορισμό τους να είναι τόσο συχνές και διαδεδομένες όσο και η χρήση τους.

για την επιστημονική χρήση τους δεν φαίνεται να υπάρχει συναίνεση σχετικά με το νόημά τους. Κάθε επιστήμη και κάθε διαφορετική θεωρητική σχολή προτείνει έναν διαφορετικό ορισμό τους¹⁶.

Η λέξη πολιτισμός στην ελληνική γλώσσα παράγεται από τη λέξη πόλις, δηλαδή το αντίστοιχο της λατινικής *civitas* με την παρατήρηση ότι και οι δύο αυτές λέξεις εκφράζουν βασικά τον πολιτικό και όχι τον πολεοδομικό χώρο, για τον οποίο οι αντίστοιχες ελληνικές και λατινικές λέξεις είναι *άστυ* και *urbs*. Η ελληνική λέξη πολιτισμός συναντάται από τον τρίτο μ.χ. αιώνα στον Διογένη τον Λαέρτιο και σημαίνει τη διοίκηση των δημοσίων πραγμάτων. Όπως και πολλές άλλες θεωρητικές έννοιες, έτσι κι αυτή ταξιδεύει στις διάφορες γλώσσες της Ευρώπης, για να επιστρέψει στην ελληνική, μετά τον 18^ο αιώνα, με τις νέες σημασίες της (Ρηγοπούλου 2010).

Ο όρος πολιτισμός εισήχθη στην ελληνική διάνοηση το 1829 από τον Αδ. Κοραή που ήθελε να αποδώσει στα ελληνικά τη γαλλική λέξη *civilization*. Η λέξη πολιτισμός που προϋπήρχε στην Αρχαία Ελλάδα και δήλωνε «τη διαχείριση δημοσίων υποθέσεων» απέκτησε νέα σημασία. Η επιλογή μιας λέξης άμεσα συνδεδεμένης με τη λέξη πολίτης (πολίτης+-ισμός), έγινε για την ακριβέστερη απόδοση του όρου *civilization*, που ανάγεται στο λατινικό *civilis* «πολιτικός» και προέρχεται από το *civis* «πολίτης» (Μπαμπινιώτης 2000:B06)¹⁷.

Η λέξη *Kultur* είναι επίσης λατινογενής, η αρχική της σημασία περιοριζόταν στη θεραπεία, στην εργασία και, ως *agri-cultura*, στη γεωργία. Μεταφορικά σήμαινε την παιδεία, και στον Κικέρωνα συναντάται ως *cultura mentis*, κουλτούρα του πνεύματος, για να σημάνει, από τα μέσα περίπου του 18^{ου} αιώνα, την πνευματική καλλιέργεια, καθώς συνυπάρχει ως συνώνυμη ή συχνά ανταγωνιζόμενη την έννοια του πολιτισμού. Ως επίθετο υπάρχει από το 1900 στην γερμανική γλώσσα. Στα ελληνικά, μεταφέρεται ως κουλτούρα (μετά

¹⁶ Ενδεικτικά αξίζει να αναφερθεί ότι το 1952 οι εθνολόγοι Άλφρεντ Κρέμπερ (Alfred Kroeber) και Κλάιν Κλάχον (Clyde Kluckhohn) κατέγραψαν 164 διαφορετικούς ορισμούς της κουλτούρας¹⁶ (βλ. Kroeber και Kluckhohn, 1963), ενώ κάθε παρόμοια απογραφή που επιχειρήθηκε έκτοτε δείχνει ότι ο αριθμός αυτός συνέχισε να αυξάνεται» Πασχαλίδης (2002:23).

¹⁷ Πολλούς αιώνες πριν, τον 5/4 π.χ. αιώνα, πλάσθηκε από τους Έλληνες η λέξη πολιτική. Τη βρίσκουμε στον Πλάτωνα αλλά και στον Αριστοτέλη, ο οποίος περιλαμβάνει μέσα στην πολιτική και την ηθική. Η λέξη παράγεται από το πολίτης, κι αυτό από το πόλις. Η λέξη *πολιτική* από τα ελληνικά θα περάσει στις άλλες γλώσσες, θα γίνει μια από τις διεθνείς λέξεις (Μπαμπινιώτης, 2000:B06).

το 1970), με την θετική, της μόρφωσης και της παιδείας, ή αρνητική σημασία, ενώ το επίθετο αποδίδεται ως πολιτιστικός ή πολιτισμικός. Η ελληνική μεταφορά των δύο εννοιών μοιάζει να έχει μια τάση ενοποίησής τους με φόντο την πόλη με την πολιτική της σημασία¹⁸ αλλά και την ιστορική (Ρηγοπούλου 2010 σελ. 41). Όσον αφορά την έννοια της κουλτούρας¹⁹, οι σημαντικότεροι ορισμοί των κοινωνικών επιστημών βασίζονται στον ορισμό του εθνολόγου E.B.Taylor²⁰, σύμφωνα με τον οποίο, «η κουλτούρα είναι πολύπλοκο, σύνθετο σύνολο που περιλαμβάνει τις γνώσεις, τις πεποιθήσεις, τα πιστεύω, την τέχνη, τους νόμους, την ηθική, το δίκαιο, τα ήθη και τα έθιμα και όλες τις άλλες ικανότητες και συνήθειες που αποκτά ο άνθρωπος ως μέλος της κοινωνίας»(E. Morén 1998, σελ.188).

Πιο συγκεκριμένα, μπορούμε να αναπαραστήσουμε τις διαφορετικές προσεγγίσεις ως εξής:

¹⁸ Περισσότερα: Samuel R. and Gareth J. (1982), Appiah K.A.(1997), Bauman Z. 1994), Weber M. (1991), Eco U (1992), Αγραφιώτης Δ.(1987), Adorno Th., Horkheimer M. (1986), Zygmunt B. (1994), Φραγκουδάκη Α.(1987), Smith An. (2000), Cuche D. (2001), Γλύκατζη – Αρβελέρ Ε. (2007).

¹⁹ Η κουλτούρα (culture) που προέρχεται από το λατινικό *colere* (=φροντίζω, φρουρώ, καλλιεργώ, οργώνω) μέχρι το 1440 σημαίνει κατά κανόνα την καλλιέργεια της γης. Η μεταφορική έννοια της καλλιέργειας μέσω της παιδείας καταγράφεται για πρώτη φορά το 1510. Το 1805 προσλαμβάνει και τη σημασία της πνευματικής διάστασης του (υλικού) πολιτισμού, ενώ μετά το 1867 αρχίζει να σημαίνει τα συλλογικά ήθη και επιτεύγματα του ανθρώπου. Συνδέεται έτσι με την κοινωνική ανάπτυξη, τα νοήματα, τις αξίες και τους τρόπους ζωής και πρόσφατα με τις πρακτικές που παράγουν νόημα (Bocock, 1992). Επιγραμματικά θα μπορούσε να περιγραφεί ως ο λόγος για τον οποίο αξίζει να ζούμε (Eliot, 1948: 27). <http://dictionary.reference.com/browse/culture> D. Harper. (2001), *Online Etymology Dictionary*

²⁰ Ο Taylor επίσης, διαχώρισε έτσι την έννοια του πολιτισμού από αυτή της λεγόμενης «υψηλής κουλτούρας», εστιάζοντας στο ότι ο πολιτισμός δεν σχετίζεται με τη βιολογική κληρονομικότητα, αλλά διαμορφώνεται σταδιακά ως κάτι το επίκτητο (Φίλιας, 2000:24). Αντίθετα ο Boas υποστήριξε ότι κάθε πολιτισμός αποτελεί μια μοναδική ενότητα και ολότητα και αμφισβήτησε την άποψη περί μιας μονογραμμικής εξελικτικής πορείας του ανθρωπίνου πολιτισμού (Φίλιας, 2000:27).

Με αφετηρία μια διαφορετική προσέγγιση, οι θεωρητικοί Herder και Lambrecht υποστηρίζουν ότι η κουλτούρα αναφέρεται κυρίως στα πνευματικά δημιουργήματα, τη γλώσσα, τη θρησκεία και την ηθική, που αποτελούν την κληρονομιά κάθε λαού και την ειδοποιό διαφορά του από τους άλλους.
<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1²¹ Σύνοψη διαφορετικών προσεγγίσεων μαζικής κουλτούρας²²

Θεωρίες μαζικής κουλτούρας	Πλουραλιστικές θεωρίες	Πολιτισμικές σπουδές	Πολιτισμικός λαϊκισμός
Το κοινό δημιουργείται & χειραγωγείται από την πολιτισμική βιομηχανία και τα προϊόντα της	Κάθε ομάδα κοινού χρησιμοποιεί/απολαμβάνει ένα ιδιαίτερο επίπεδο των προϊόντων	Αλληλεπίδραση των πολιτισμικών βιομηχανιών τους και του κοινού κουλτούρας	Καθορισμός του νοήματος από το κοινό
Ανάλυση των προφανών και λανθανόντων νοημάτων που περιέχουν αυτά τα προϊόντα	Μελέτη των χρήσεων/ικανοποιήσεων του κοινού	Μελέτη των παραπάνω αλληλεπιδράσεων μαζικής κουλτούρας	Μελέτη της δημιουργικής πρόσληψής της από το κοινό.
Παθητικό/Εύπιστο κοινό	Συνειδητό/επιλεκτικό κοινό	Το κοινό συμμετέχει ενεργά στην επικοινωνία άλλοτε συναινώντας κι άλλοτε αντιδρώντας στα κυρίαρχα μηνύματα	Ενεργητικό/Δημιουργικό κοινό

Πηγή: Γρ. Πασχαλίδης, *Οι διαστάσεις των πολιτιστικών φαινομένων*, τόμ. Α', ΕΑΠ, Πάτρα, 2002, σελ.119.

Άλλωστε, σύμφωνα με τον P-H. Chombart De Lauve (1976), η κουλτούρα δεν είναι μόνο σύνολο βιωμένων εμπειριών, πρακτικών,

²¹ Όμως, το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα επεφύλασσε ριζική αναθεώρηση στη διασάφηση των ορισμών. Ο R. Williams (όπως αναφέρεται στο Πασχαλίδης, Χαμπούρη- Ιωαννίδου, 2009), ορίζοντας την κουλτούρα ως «έναν συνολικό τρόπο ζωής», αίρει τη διάκριση μεταξύ υψηλής και χαμηλής τέχνης και μεταξύ πολιτισμού και κουλτούρας. Έτσι καθορίζει την κουλτούρα ως κοινωνική διαδικασία που παράγει συγκεκριμένους και διαφορετικούς τρόπους ζωής.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1950 ο Williams διατύπωσε τον ιδιαίτερα διαδεδομένο ορισμό της κουλτούρας, ως «ενός συνολικού τρόπου ζωής ο οποίος περιλαμβάνει την παράδοση αλλά και την καινοτομία, την επίσημη ή υψηλή τέχνη αλλά και τις καθημερινές συνήθειες και τη δημοφιλή ή μαζική κουλτούρα, τις συλλογικές αξίες και πεποιθήσεις αλλά και την προσωπική, ιδιόμορφη έκφραση και δημιουργία». (Williams, 1993, σελ.6-8).

Γρ. Πασχαλίδης, (2002), «Οι Διαστάσεις των Πολιτιστικών Φαινομένων» τόμ. Α', ΕΑΠ, Πάτρα, σελ.119.

²² Σύμφωνα με τον Δέφνερ (1998), το ζήτημα της εμπορευματοποίησης των πολιτιστικών δραστηριοτήτων έχει τεθεί και πάλι έντονα στις μέρες μας, με την αναζωπύρωση της διαμάχης για τη σχέση λαϊκής (χαμηλής) και ελιτίστικης (υψηλής) κουλτούρας. Η αναζωπύρωση αυτή προέκυψε κυρίως από την επικαιρότητα των επεξεργασιών της Σχολής της Φρανκφούρτης για την πολιτιστική βιομηχανία (Adorno, 1951/1990, 1967/1989 και 1991 – Benjamin, 1978- Bennett, 1982/1988 – Bonner και Kellner, 1989 – Horkheimer και Adorno, 1986 – Σαρίκας, 1984), σε συνδυασμό με τη συζήτηση για τον μεταμοντερνισμό.[...] Η λαϊκή κουλτούρα διαθέτει κάποιο ποιοτικό επίπεδο και η κοινωνική της διάδοση έχει ευρύτητα.

συμπεριφορών, αξιών κ.λ.π., αλλά είναι συνεχής διεργασία άμεσα συνδεδεμένη με την «πράξη» και τη «δράση». Ειδικότερα αναφέρει ότι «η κουλτούρα εμπεριέχει τις βιώσιμες εμπειρίες και γνώσεις των ατόμων και των ομάδων, οι οποίες συμβάλλουν στη διεύρυνση του πεδίου της επικοινωνίας, των γνωριμιών και της δράσης. Η κουλτούρα είναι δημιουργία και όχι μόνο συσσώρευση πολιτισμικών στοιχείων. Έτσι κάθε κοινωνία, όπως και κάθε ομάδα και κάθε άτομο, τα χαρακτηρίζει κουλτούρα και πολιτιστική δυναμική» (Χ.Σκιά–Πανοπούλου 2008, σελ.35).

Βέβαια πολλοί και διαφορετικοί ορισμοί υπάρχουν και για τη δυναμική έννοια του πολιτισμού, που διαπερνά κάθε πτυχή της ζωής του ανθρώπου²³. Σύμφωνα με τον L. Basso (1988): «πολιτισμός σημαίνει γλώσσα, επομένως είναι η βάση κάθε επικοινωνίας ανάμεσα στους ανθρώπους, σημαίνει παραδόσεις, έθιμα, τρόπους ζωής, δηλ. κατοικίας, διατροφής, ενδυμασίας, ψυχαγωγίας κ.λ.π., σύστημα αξιών, με λίγα λόγια όλα εκείνα που αποτελούν το νευρικό σύστημα και σύγχρονα την κυκλοφορία του αίματος που κρατάει ενωμένη μια κοινότητα, που της δίνει ενότητα και συνείδηση της κοινής ύπαρξης (...). Γιατί ο άνθρωπος δεν υπάρχει σαν απομονωμένο άτομο και η κοινωνία δεν είναι απλά ένα σύνολο ατόμων, αλλά είναι πλέγμα από ατέλειωτες σχέσεις...»²⁴.

Από την πλευρά της κοινωνιολογίας, η έννοια του πολιτισμού ερμηνεύεται και ως στοιχείο κοινωνικής συνοχής, στοιχείο που μελετάται στην έρευνά μας. Σύμφωνα με αυτές τις προσεγγίσεις, ο πολιτισμός είναι σημείο αναφοράς της συλλογικής ταυτότητας. Παράλληλα όμως, αυτός ασκεί ισχυρή πίεση στα μέλη της κοινωνίας, επιτελώντας ταυτόχρονα τρεις ουσιαστικές λειτουργίες για το κοινωνικό σύνολο, αυτές της αναγνώρισης, της ένταξης και

²³ Πολλοί θεωρητικοί (Marcel Mauss, Claud Levi Strauss, Lucien Goldman) ταυτίζουν τον όρο πολιτισμός με τον όρο κοινωνία και υποστηρίζουν ότι η κοινωνία δεν μπορεί να νοηθεί χωριστά από τον πολιτισμό ούτε ο πολιτισμός χωριστά από την κοινωνία. Και οι δύο έννοιες αναφέρονται στην ίδια πραγματικότητα (Χ.Σκιά–Πανοπούλου ό.π).

²⁴ Σύμφωνα με το συγγραφέα, «το να καταστρέψεις ή να μολύνεις έναν πολιτισμό σημαίνει να καταστρέψεις την διαλεκτική σχέση ανάμεσα στην ατομική και την κοινωνική ύπαρξη, δηλαδή τον ρυθμό της ζωής του ανθρώπου(...). Αν λείψει ο πολιτισμός, δηλαδή η ατμόσφαιρα στην οποία αναπνέει η πολιτισμική ζωή του ανθρώπου, δηλαδή η ζωή του στην κοινότητα και την κοινωνία ακόμα και η προσωπική ζωή χάνει την λέμφο της και αποξηραίνεται ...,υπακούοντας σε μια ανώνυμη, μη αφομοιωμένη, κοινωνική συνοχή που δεν γίνεται όμως αίμα από το αίμα του ανθρώπου». L.Basso, «Ο Πολιτιστικός Ιμπεριαλισμός» (1987), Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα: Ηρόδοτος. Βλ. σχετικά: Ανδρεάδης (1989), *Τα παιδιά της Αντιγόνης. Μνήμη και ιδεολογία στην νεώτερη Ελλάδα*, Αθήνα: Καστανιώτης.

της συμμετοχής: «*Χάρη στον πολιτισμό, τα μέλη του κοινωνικού συνόλου αναγνωρίζονται μεταξύ τους, εντάσσονται στο κοινωνικό σύνολο, αποκτώντας έτσι την ατομική τους ταυτότητα και συμμετέχοντας στη ζωή μέσα από την ένταξή τους σ' αυτή*» (Δ.Τσαούσης, 1983, σελ.26-29). Για τον T.S.Eliot ο όρος «πολιτισμός» εμπεριέχει τον τρόπο ζωής ενός συγκεκριμένου λαού που ζει ομαδικά σε ένα μέρος και γίνεται αντιληπτός στις τέχνες, το κοινωνικό και οικονομικό σύστημα, τις συνήθειες και τα έθιμά του, τη θρησκεία του²⁵.

Ο πολιτισμός²⁶ είναι πραγματικά δύσκολο να οριστεί²⁷. Μπορεί να αφορά τις καλές τέχνες, συμπεριλαμβανομένης πληθώρας έργων τέχνης, πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών. Έχει όμως και ανθρωπολογική διάσταση. Αποτελεί τη βάση ενός συμβολικού κόσμου σημασιών, δοξασιών, αξιών και παραδόσεων που εκφράζονται μέσω της γλώσσας, της τέχνης, της θρησκείας και του μύθου. Ως τέτοιος διαδραματίζει θεμελιώδη ρόλο στην πρόοδο του ανθρώπου²⁸, όπως αποδεικνύεται και στην έρευνα που

²⁵ Παρόμοιες απόψεις διατυπώνουν και οι πιο σύγχρονοι στοχαστές όπως ο E. Moren (1998), ο D. Masey, ο J.L.Goff, ο A. Giddens (2002).

Όσον αφορά τη διάκριση μεταξύ της έννοιας της κουλτούρας και του πολιτισμού, ο Weber προσδιορίζει την κουλτούρα στο ανθρώπινο, το κατασκευασμένο, το ιδιαίτερο ενώ τον πολιτισμό στο πραγματικό και το οικουμενικό. Ο Δ. Τσαούσης προτείνει να χρησιμοποιείται ο όρος πολιτισμός για την περιγραφή του πολιτισμού μεγαλύτερων σε έκταση και περισσότερο σύνθετων σε διάρθρωση κοινωνιών, ενώ ο όρος κουλτούρα για την περιγραφή του πολιτισμού μικρών σε μέγεθος και απλών σε διάρθρωση κοινωνιών. Δ.Τσαούσης (εισαγωγή) στο βιβλίο του T.BOT TOMOPE, 'Κοινωνιολογία', 1983, σελ.20-24.

²⁶ Ζητήματα για την χρήση των όρων ανακινούν: Ο CH. Anderson, 1986, Προς μια νέα Κοινωνιολογία, σελ. 84-97, ο N. Δεμερτζής, 1989, «Κουλτούρα, νεωτερικότητα πολιτική κουλτούρα», σελ. 31-37, ο Δ. Αθανασόπουλος, 1990 «Για μια πολιτική της κουλτούρας», σελ. 335-347, ο E. Morén, 1998, «Κοινωνιολογία», σελ.183-196 και 403-433, ο G.Rocher, 1968, Definition de la culture, tome 2. L' action sociale, p.p.108-11, ο D.King, M.Koller, 1975, The concept of culture, in Foundations of Sociology, σελ.46-47, η Commission Canadienne pour l' Unesco, Une définition pratique pour la culture, στο περ. «Cultures», Vol.IV, n.4, 1977, σελ.83-91, ο F.Braudel, 2001, «Γραμματική των Πολιτισμών» σελ. 51-94, ο P. Moulinier, 2002, Politique culturelle et décentralisation, σελ.19-23, στο Χ.Σκιά- Πανοπούλου, 2008, ό.π.

²⁷ Ο Μάριος Πλωρίτης αναρωτιέται «πότε επιτέλους θα αντικαταστήσουμε την ξενική και κακόχη λέξη «κουλτούρα» με τη θαυμάσια ελληνική και ταυτόσημη λέξη «παιδεία»; (Πλωρίτης, 1980,1988). Προτάσεις έγιναν και για την απόδοσή της ως «πνευματική καλλιέργεια» (Ελευθερόπουλος,1930,σελ.76), ως πνευματικός πολιτισμός» (Κανελλόπουλος,1929,σ.196), ως «πολιτιστικό σύστημα» (Γκιζέλης,1980,σ.1), ως «πολιτιστικό μόρφωμα» Αγραφιώτης,1987,σ.24) κλπ., στο Γρ.Πασχαλίδης ό.π.

²⁸ Σύμφωνα με τον Γ.Μπαμπινιώτη (2000), ο πολιτισμός είναι όλα όσα χαρακτηρίζουν και προσδιορίζουν τη φυσιογνωμία, την ιστορία και την εξέλιξη ενός έθνους: τα επιτεύγματά του στον υλικό τομέα (τεχνικός πολιτισμός/ civilization) και μαζί η καλλιέργεια των πνευματικών και ψυχικών δυνάμεων των πολιτών του (πνευματικός πολιτισμός/καλλιέργεια/culture). Την πεμπτοσύνη του πολιτισμού συνιστά ο β' τομέας, η καλλιέργεια της γνώσης και της νόησης μέσα από τις επιστήμες, η καλλιέργεια της ψυχής, των συναισθημάτων και της ευαισθησίας του ανθρώπου μέσα από τις τέχνες και τα γράμματα, η καλλιέργεια γενικότερα της

ακολουθεί, καθώς και στον περίπλοκο ιστό των ταυτοτήτων και των συνηθειών των ατόμων και των κοινοτήτων²⁹.

Το ακόλουθο σχήμα μας κατατοπίζει καλύτερα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 Σύνοψη των διαφορετικών σημασιών των όρων *κουλτούρα/πολιτισμός*

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	Πρότυπο συμπεριφοράς (ευπρέπεια, κοσμιότητα)
	Διαδικασία προοδευτικής τελειοποίησης των κοινωνικών ηθών και θεσμών
	Επιστημονικο-τεχνολογική εξέλιξη και επίτευγμα
	Το σύνολο της ανθρώπινης δημιουργίας μιας κοινωνίας/εποχής
ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ	Ιδεώδες κοσμικής παιδείας/μόρφωσης (υψηλή κουλτούρα/τέχνη)
	Τα ιδιαίτερα ήθη, τέχνες, τρόπος σκέψης ενός έθνους/κοινότητας/φυλής/εποχής
	Το σύνολο της ανθρώπινης δημιουργίας μιας κοινωνίας/εποχής

Πηγή: Γρ. Πασχαλίδης, *Οι διαστάσεις των πολιτιστικών φαινομένων*, τόμ. Α', ΕΑΠ, Πάτρα, 2002, σελ.53.

Ολοκληρώνοντας την ανάλυση, ο ορισμός που ξεχωρίζεται, ταιριάζει και υιοθετείται για τη ανάλυση είναι σύμφωνος με την Οικουμενική Διακήρυξη της Unesco (2/11/2001) για την πολιτιστική πολυμορφία, και την άσκηση των πολιτιστικών δικαιωμάτων, όπως αυτός παρουσιάζεται μέσα από ισχύοντα διεθνώς κείμενά της ³⁰. Έτσι: *«ο πολιτισμός θα πρέπει να θεωρείται ως το σύνολο διακριτών πνευματικών, υλικών, διανοητικών και συναισθηματικών χαρακτηριστικών της κοινωνίας ή μιας κοινωνικής ομάδας, και ότι περιλαμβάνει,*

προσωπικότητας του πολίτη. Στόχος είναι η μόρφωση και η δια-μόρφωση ενός υπεύθυνου, ευαίσθητου και ενεργού πολίτη, μέσα από υποχρεώσεις και δικαιώματα, μέσα από αξίες και ιδανικά. «Μ' έναν λόγο πολιτισμός είναι η καλλιέργεια του πολίτη ως ξεχωριστού προσώπου, ως έλλογης συνειδήσεως και ως χαρισματικού δημιουργήματος του Θεού, δηλ. ως ανθρώπου με την πιο σύνθετη και ευρεία έννοια της λέξης». Γ. Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, εκδ. Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα, 1998.

²⁹ EU Cohesion Policy- The thematic pages:
http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/index_en.htm

³⁰ Μεταξύ των οποίων, ειδικότερα, τη Συμφωνία της Φλωρεντίας του 1950 και του Πρωτοκόλλου αυτής του Ναϊρόμπι του 1976, την Οικουμενική Σύμβαση Πνευματικών Δικαιωμάτων του 1952, τη Διακήρυξη των Αρχών της Διεθνούς Πολιτιστικής Συνεργασίας του 1966, τη Σύμβαση που αφορά στα ληπτέα Μέτρα για την Απαγόρευση και Παρεμπόδιση της Παράνομης Εισαγωγής, Εξαγωγής και Μεταβίβασης της Κυριότητας των Πολιτιστικών Αγαθών του 1970, τη Σύμβαση για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς του 1972, τη Διακήρυξη για τη Φυλή και τη Φυλετική Προκατάληψη του 1978, τη Σύσταση σχετικά με το Καθεστώς του Καλλιτέχνη του 1980, και τη Σύσταση για την Προστασία του Παραδοσιακού και Λαϊκού Πολιτισμού του 1989.

εκτός από τις τέχνες και τα γράμματα, τον τρόπο ζωής, τους τρόπους συμβίωσης, τα συστήματα αξιών, τις παραδόσεις και τα πιστεύω»³¹. Σημειώνει επίσης ότι «ο πολιτισμός βρίσκεται στην καρδιά των σύγχρονων συζητήσεων για την ταυτότητα, την κοινωνική συνοχή και την ανάπτυξη μιας οικονομίας βασισμένης στη γνώση». Ο ορισμός αυτός ενισχύει τις βασικές υποθέσεις εργασίας, **όσον αφορά τη διασύνδεση του πολιτισμού με την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη**. Άλλωστε, οι ιδεολογικές συγκρούσεις και θεωρητικές διαφοροποιήσεις που αναφέραμε και πιο πάνω για τις δυναμικές έννοιες του πολιτισμού και της κουλτούρας στη σύγχρονη εποχή, έχουν αποκτήσει πρωτόγνωρη σημασία. Ο πολιτισμός θεωρείται σήμερα ως πόρος ικανός να λειτουργεί ως μέσο επίλυσης κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών ζητημάτων και σε επίπεδο πόλεων (Yudice, 2003). Θεωρείται ο τέταρτος πυλώνας της αειφορίας, μαζί με την περιβαλλοντική υπευθυνότητα, την οικονομική ευημερία και την κοινωνική ισότητα (I.Hawkes, 2001)³².

Εν κατακλείδι, στην εξέταση που ακολουθεί, χρησιμοποιούνται οι δύο όροι, πολιτισμός και κουλτούρα, ως σχεδόν ταυτόσημες έννοιες, γιατί παρουσιάζουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά³³.

³¹ Ο ορισμός αυτός είναι σύμφωνος με τα συμπεράσματα της Παγκόσμιας Διάσκεψης για την Πολιτιστική Πολιτική (MONDIACULT, Πόλη Μεξικού, 1982), της Παγκόσμιας Επιτροπής για τον Πολιτισμό και την Ανάπτυξη (Η Δημιουργική μας Πολυμορφία, 1995), και της Διακυβερνητικής Διάσκεψης για την Πολιτιστική Πολιτική υπέρ της Ανάπτυξης (Στοκχόλμη, 1998).http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/CLT/pdf/declaration_cultural_diversity_el.pdf.pdf

³² I.Hawkes, (2001), *The Fourth Pillar of Sustainability: Culture's essential role in public planning*, Melbourne: Common Ground Publishing Pty in association with the Cultural Development Network (Vic).

³³ Στη σύγχρονη γλωσσική επικοινωνία **παρουσιάζεται συχνά η ανάγκη να γίνει διαφοροποίηση α) ανάμεσα στον τεχνικό πολιτισμό και την πνευματική καλλιέργεια, β) ανάμεσα στη λεπτή διαφορά που χωρίζει τον πολιτισμό ως πνευματικό μέγεθος, ως εθνική ιδιοπροσωπία, ως αφηρημένη έννοια, και τον πολιτισμό ως σύνολο εκφάνσεων και δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στο να ικανοποιήσουν πνευματικές ή καλλιτεχνικές αναζητήσεις, να αναπτύξουν ανάλογα ενδιαφέροντα, να προσφέρουν πολιτισμό ως πράξη**. Για να επιτευχθεί αυτή η διαφοροποίηση, υπάρχει η τάση να γίνεται **διάκριση ανάμεσα στα επίθετα πολιτιστικός και πολιτισμικός**.

Το **πολιτιστικός** χρησιμοποιείται περισσότερο για τον πολιτισμό ως σύνολο δραστηριοτήτων, καθώς και για τη δήλωση του τεχνικού πολιτισμού, ενώ το **πολιτισμικός** τείνει να δηλώνει περισσότερο την αφηρημένη πλευρά του πολιτισμού, καθώς και τον πολιτισμό ως πνευματική καλλιέργεια. Έτσι γίνεται λόγος για τα πολιτισμικά γνωρίσματα ενός έθνους και για την πολιτιστική του δράση, για την πολιτισμική αξία ορισμένων παραδόσεων και το πολιτιστικό δυναμικό ενός λαού, για το πολιτισμικό επίπεδο διαφόρων εκδηλώσεων και για την πολιτιστική αποτελεσματικότητα που μπορούν να έχουν. Γενικά θα μπορούσε, με γλωσσολογικούς όρους, να λεχθεί ότι ο χαρακτηρισμός **πολιτισμικός** είναι περισσότερο στατικός, ενώ ο χαρακτηρισμός **πολιτιστικός** είναι περισσότερο δυναμικός.

1.2 Πολιτιστική πολιτική : Σκοποί και στόχοι

Η έννοια της πολιτιστικής πολιτικής ως συνιστώσας του πολιτισμού και ως βασικού μέσου κάθε πολιτιστικής πράξης, αποτελεί κεντρικό ζήτημα της ανάλυσής μας. Και αυτό γιατί, ανάλογα με το πώς κατανοείται ο πολιτισμός και ό,τι αυτός αντιπροσωπεύει, γίνεται αντιληπτή και διαμορφώνεται η πολιτιστική πολιτική, που αποτελεί κεντρική αρχή των τοπικών κοινωνιών, ενώ παράλληλα είναι αλληλένδετη με την καθημερινή ζωή των ανθρώπων της εποχής. Μέσω αυτής βρίσκουν διέξοδο όλα τα πολιτιστικά προϊόντα. Υλοποιούνται θεσμοί και δράσεις που καθρεφτίζουν την αντίληψη κάθε εποχής περί πολιτισμού. Η πολιτιστική πολιτική διαμορφώνεται από τους πολιτικούς της εκάστοτε κυβέρνησης και τους τοπικούς άρχοντες, αλλά επηρεάζεται και από τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη διαμόρφωσή της μπορεί να συμμετέχουν και οι πολίτες, οι οποίοι επηρεάζουν και επηρεάζονται από αυτή. Η εκάστοτε κυβέρνηση και οι τοπικές αρχές, ανάλογα με το πώς αντιλαμβάνονται τις εκφάνσεις του πολιτισμού, χαράσσουν την πολιτιστική τους πολιτική.

«Η πολιτιστική πολιτική³⁴, στη γενική έννοια του όρου, είναι σύνολο συνειδητών και διακριβωμένων κοινωνικών πρακτικών, παρεμβάσεων και μη παρεμβάσεων, που έχουν στόχο την ικανοποίηση κάποιων πολιτιστικών αναγκών, με την υπέρτατη δυνατή χρήση όλων των υλικών και ανθρωπινων πόρων που μια κοινωνία διαθέτει σε μίαν ορισμένη στιγμή. Κι ακόμη η πολιτική αυτή πρέπει να καθορίζει κάποια κριτήρια της πολιτιστικής ανάπτυξης και να συνδέει τον πολιτισμό με τη διαμόρφωση της προσωπικότητας και την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη» (UNESCO 1969, στο Κόνσολα, 2006:27). Δηλαδή, «πολιτιστική πολιτική είναι ένα σύστημα σκοπών, μέσων και φορέων, που συνδυάζονται σε ένα πρόγραμμα για να επιτευχθεί η ενίσχυση και η διάδοση του πολιτιστικού φαινομένου μιας κοινότητας σε μια δεδομένη χρονική περίοδο³⁵».

³⁴ «Οι στόχοι μιας πολιτικής πολιτισμού πρέπει να είναι η αλληλεγγύη (ενάντια στην εξατομίκευση και τον πολυκερματισμό), η αναβάπτιση (ενάντια στην ανωνυμία), η εγγύτητα (ενάντια στην αποσύνθεση της ποιότητας ζωής), η ηθική (ενάντια στην ανευθυνότητα και τον εγωκεντρισμό)». Μορέν Ε.(1998).

³⁵ Ντ.Κόνσολα (1988), *Θέματα Πολιτιστικής Πολιτικής. Θέματα Πολιτιστικής Πολιτικής (σημειώσεις)*, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Οι σύγχρονες αντιλήψεις πρεσβεύουν ότι μια ευρύτερη και δυναμική πολιτιστική πολιτική μπορεί να ανταποκριθεί σε «ανθρωπιστικούς» στόχους, όπως είναι η συγκρότηση ταυτότητας, η βελτίωση της ποιότητας ζωής, η ψυχαγωγία και η κοινωνική δικαιοσύνη, και ταυτόχρονα σε «τεχνοκρατικούς» στόχους, όπως η οικονομική ανάπτυξη, το κέρδος, οι βιομηχανικές στρατηγικές, η ανάπτυξη των υποδομών, οι πρόσοδοι από τον τουρισμό, ο αστικός σχεδιασμός, τα μέσα μεταφοράς και τα προγράμματα εκπαίδευσης (Mercer, 1991:3). Ο πολιτισμός προσεγγίζεται είτε με όρους οικονομίας, **ως μοχλός τοπικής οικονομικής ανάπτυξης**, είτε **ως στοιχείο προβολής των πόλεων και συστατικό των στρατηγικών διεθνοποίησης**, είτε **ως σύμβολο ενότητας** απέναντι στις ταξικές, φυλετικές ή εθνικές διακρίσεις με σκοπό την άμβλυνση της αυξανόμενης κοινωνικής ανισότητας μέσα στις πόλεις (...) την ενθάρρυνση της κοινωνικής συνοχής και τη διαμόρφωση νέας κοινωνικής ταυτότητας (Bianchinni, ο.π.).

Άρα περιλαμβάνουν ένα τεράστιο φάσμα η πολιτιστική πολιτική και ο πολιτισμός. Τα πολιτιστικά είναι ένα τμήμα, είναι το δημιουργικό –καλλιτεχνικό μέρος περίπου, αλλά αυτό έχει σήμερα άλλες προεκτάσεις που αναφέρονται στη μελέτη μας. Με δεδομένο βεβαίως ότι το ένα τέμνει το άλλο και ότι τα μεγάλα πολιτιστικά έργα, φωτίζουν και ολόκληρο τον πολιτισμό³⁶ (Ανδρεάδης, 2015).

Συχνά ο ρόλος του κράτους μέσα από την άσκηση πολιτιστικής πολιτικής είναι να εξασφαλίσει τη συντήρηση και την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και την προώθηση και τη διάδοση των πολιτιστικών αγαθών³⁷ (bien culturel, cultural property). Σύμφωνα με τη Σύμβαση της Χάγης (1954), ο ορισμός αυτός αφορά τα κινητά και τα ακίνητα αγαθά, που έχουν μεγάλη σημασία για την πολιτιστική κληρονομιά κάθε λαού.

³⁶ Επίσης, τα πολιτιστικά άπτονται της εκπαίδευσης. Ένα «γυμνασμένο» κοινό, που έχει διδαχθεί τραγωδία στο σχολείο και ένα κοινό που δεν έχει διδαχθεί, παρακολουθεί με άλλες δυνατότητες μια παράσταση τραγωδίας. Για παράδειγμα, άλλο το παιδί που ξέρει την «Αντιγόνη» και άλλο αυτό που δεν τη ξέρει. Για να έχουμε όλο το πλαίσιο, πολιτιστικά είναι επίσης, με μια έννοια την αγγίζουν, η διασκέδαση, το τραγούδι που θα ειπωθεί στη διασκέδαση, το ντύσιμο των ανθρώπων, οι χώροι της διασκέδασης κ.λ.π. (Ανδρεάδης 2015, προσωπική επικοινωνία).

³⁷ Στο κείμενο της Σύμβασης της Παγκόσμιας Κληρονομιάς το 1972, η «Πολιτιστική κληρονομιά» περιλαμβάνει έργα αρχιτεκτονικής, οικοδομικά συγκροτήματα και χώρους.

Όπως για παράδειγμα, μνημεία της αρχιτεκτονικής, της τέχνης, της ιστορίας, αρχαιολογικοί χώροι, οικοδομικά συγκροτήματα, έργα τέχνης, χειρόγραφα, βιβλία κ.ά. Ο ίδιος όρος καλύπτει και τα κτίρια (μουσεία, βιβλιοθήκες κ.ά.) που στεγάζουν μόνιμα ή προσωρινά κινητά αγαθά, καθώς και τα κέντρα των πόλεων στα οποία βρίσκονται σημαντικά ακίνητα και κινητά αγαθά (ιστορικά κέντρα ή ολόκληρες ιστορικές πόλεις, Ντ.Κόνσολα 1995, σελ. 26-27, 47-48)³⁸.

Είναι γεγονός ότι παραδοσιακά, ο πολιτισμός αντιμετωπιζόταν ως μέρος των δημόσιων επενδύσεων, όχι ως τμήμα της αναπτυσσόμενης οικονομίας. Όμως, τις δεκαετίες του '80 και του '90 τα δεδομένα αλλάζουν, καθώς οι στρατηγικές τοπικής οικονομικής ανάπτυξης αναγνωρίζουν τις πολιτιστικές βιομηχανίες ως νευραλγικό τομέα για την ανάπτυξη των αστικών και περιφερειακών οικονομιών (Miles&Paddison, 2005:836). Όπως προκύπτει μάλιστα από έρευνες, οι επενδύσεις στον πολιτισμό έχουν τη δυνατότητα να αναζωογονούν το χαρακτήρα αλλά και την οικονομία ενός τόπου (Ward, 2002:7). Σύμφωνα με τη Μ.Δαράκη (2015), βαθμιαία κατανοείται η λειτουργία του πολιτισμού τόσο ως οικονομικής βάσης (ΚΕΑ 2006), όσο και ως δομημένο περιβάλλον, που συμβάλλουν στην επιχειρηματική διάσταση της πόλης, στην ανάπτυξη τουριστικών ελκτικών στοιχείων και στη διαμόρφωση της ανταγωνιστικής της πλευράς³⁹. Η Σκούτα (2002) προτείνει τρόπους για μια επιτυχή αποκεντρωμένη πολιτιστική πολιτική, και έχει ορίσει, προκειμένου η πολιτική αυτή να είναι αποτελεσματική, τους εξής στόχους και προτεραιότητες:

- την εξασφάλιση υψηλής πολιτιστικής υποδομής
- την υποστήριξη της τοπικής πολιτιστικής δημιουργικότητας
- την εξασφάλιση μιας ανεξάρτητης οργάνωσης και χρηματοδότησης των πολιτιστικών δραστηριοτήτων
- την ένταξη των πολιτιστικών δραστηριοτήτων ανάμεσα στις γενικές δραστηριότητες
- την παρουσίαση των πολιτιστικών δραστηριοτήτων σε περιφερειακό, εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο, βάσει σχεδίου και μεθοδικότητας.

³⁸ Ντ.Κόνσολα(1995), *Η Διεθνής προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς*, Αθήνα: Παπαζήση σελ. 26-27, 47-48.

³⁹ «Η πολιτιστική πολιτική της Τ.Α.», στο http://el-vima.blog-post_63.html

Έτσι λοιπόν, η **πολιτιστική πολιτική** είναι ένα πλέγμα μακροπρόθεσμων στρατηγικών σκοπών, που προγραμματίζονται, σχεδιάζονται και υλοποιούνται από κυβερνήσεις, διεθνείς οργανισμούς, ιδιωτικούς φορείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις. Όπως προκύπτει από την ελληνική και την διεθνή βιβλιογραφία⁴⁰, στους βασικούς σκοπούς μιας κεντρικά κατευθυνόμενης πολιτιστικής πολιτικής μπορούν να περιληφθούν:

1. Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και ταυτότητας.
2. Η κτηριακή πολιτιστική υποδομή, η οποία αποτελεί τη σπονδυλική στήλη της τοπικής πολιτιστικής πολιτικής και συνιστά μέρος της γενικότερης κοινωνικής υποδομής, που μαζί με την οικονομική αποτελούν τα σημαντικότερα εργαλεία της αναπτυξιακής πολιτικής μιας χώρας.
3. Η προαγωγή της πλουραλιστικής δημιουργίας και η υποστήριξη των επαγγελματιών και των καλλιτεχνών
4. Η ενίσχυση της καλλιτεχνικής και πνευματικής δημιουργίας μέσα από κοινωνικά δίκτυα υποδομής
5. Η διεύρυνση της συμμετοχής του λαού στις πολιτιστικές δραστηριότητες
6. Η προστασία της πολιτιστικής ανεξαρτησίας
7. Η προώθηση της πολιτιστικής επικοινωνίας με ξένες χώρες
8. Η βελτίωση της πολιτιστικής προβολής της χώρας στο εξωτερικό

1.2.1 Πολιτιστική πολιτική και πολιτιστική διπλωματία

Η Πολιτιστική διπλωματία συνιστά τη μεθοδική διαχείριση και ανταλλαγή πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών και εφαρμόζεται από δημόσιους ή ιδιωτικούς τοπικούς, εθνικούς και υπερεθνικούς οργανισμούς με στόχο την προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και της νέας δημιουργίας κάθε περιοχής. Σκοπός είναι η προβολή, η συνεργασία, η κατανόηση και η ανάπτυξη πολιτιστικών σχέσεων, ακόμη και οικονομικών συναλλαγών με οφέλη που θα διαχέονται σε πολλαπλά επίπεδα (Τζανάκης Δ.

⁴⁰ Περισσότερα: Βενιζέλος Ε. (1999) *Διαχρονία και Συνέργεια. Μια Πολιτική Πολιτισμού*, Αθήνα: Καστανιώτης,
Βερνίκος Ν., Δασκαλοπούλου Σ. (2002), *Πολυπολιτισμικότητα. Οι διαστάσεις της πολιτισμικής ταυτότητας*, Αθήνα: Κριτική.
R.Caron (1989), *L'Etat et la culture*, R. Caron (1995), *L'Action culturelle des petites villes. Guide pratique*,
M.Pongy, G. Saezz, 1994, *Politiques culturelles et régions en Europe*, Paris: L' Harmattan,
R. Williams (1994), Badie B. (1995), Hobsbawn E.J. (1990/1999), Burke P. (2009), κ.λ.π.

2008, Anholt S. 2006, Hammer M.2011, Τζουμάκα Ε. 2005, Τσάκωνας Π. Ι. 2003). Η μεθοδική και ιεραρχημένη αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος στα πλαίσια της οργάνωσης της πολιτιστικής πολιτικής αποβλέπει τόσο στη προώθηση των πολιτιστικών αγαθών ενός τόπου και στη βελτίωση της εικόνας του, όσο και στη σύσφιγξη των σχέσεων σε τοπικό, εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο (Σκλιάς Π.- Χουλιάρας Α. 2002, Γκέφου Δ. 1999, Lippmann W. 1971, ΜακΚουέλ Ντ. 1997, Χριστογιάννης Γ.Ι. 2006). Η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης, σεβασμού και μείωσης των συγκρούσεων και των διαφορών αποτελεί επίσης απώτερο σκοπό της πολιτιστικής διπλωματίας. Η σύνδεση πολιτιστικής διπλωματίας και ανάπτυξης είναι ουσιαστική (Γιανναράς Χρ. 2003/2005).

Όμως, κάθε πρόταση, για να είναι ρεαλιστική, θα πρέπει να διαμορφώνει συγκεκριμένη αντίληψη περί πολιτισμού⁴¹. Δηλαδή ο πολιτισμός στη χάραξη πολιτικής πρέπει να σημαίνει κάτι, αλλά δεν πρέπει να σημαίνει τα πάντα (Miles&Paddison,2005:837). Προϋπόθεση για την επιτυχή άσκηση πολιτιστικής πολιτικής σε τοπικό αλλά και υπερεθνικό επίπεδο είναι η υποστήριξή της από τις τοπικές κοινωνικές δυνάμεις και όχι μόνο από αυτές της κεντρικής εξουσίας. Η σύγκλιση προσπαθειών (Τ.Α., πολιτιστικοί σύλλογοι, πολίτες) είναι αναγκαία (Barquero J.D. 2014), για να δημιουργηθούν νέοι θεσμοί με στόχο την πολιτιστική αποκέντρωση και δημοκρατία.

1.3 Πολιτιστική αποκέντρωση και πολιτιστική δημοκρατία. Ο ρόλος της Τ.Α.

Η άσκηση πολιτιστικής πολιτικής από τους τοπικούς φορείς, στα πλαίσια της αποκέντρωσης, έχει σαν αφετηρία τον εκδημοκρατισμό του πολιτισμού και τη δυνατότητα να συμμετέχουν όλο και περισσότεροι

⁴¹ «Κάποτε, σε άλλο πολιτισμικό «παράδειγμα» (άλλον «τρόπο» του βίου) η πατρίδα ήταν κάτι απτό, χειροπιαστό: ...Μια κοινότητα, που μοιραζόταν χαρές και θλίψεις, γιορτές και πένθη, έκανε κοινωνούμενη την καθημερινότητα...Ο Ελληνισμός απέκτησε κρατική υπόσταση και γεωγραφικά σύνορα μόλις πριν από 192 χρόνια. Πριν από αυτό, επί τρεισήμισι χιλιάδες χρόνια, οι Έλληνες δεν είχαν ούτε κράτος ούτε σύνορα. Είχαν όμως πατρίδα. Κι όταν τις αρχαίες κοιτίδες του ιστορικού τους βίου τις όριζαν κατακτητές αλλοεθνείς, πατρίδα για τους Έλληνες ήταν η γλώσσα τους, η εκκλησιά τους – σώμα λαϊκό, η παράδοσή τους (: πείρα, ευαισθησία, αισθητική, που κληροδοτούσε η κάθε γενιά στην επόμενη, προσθέτοντας θησαυρίσματα)».Χρ.Γιανναράς, «Με ακρωτηριασμένες ρίζες, ποιά επιβίωση;», Καθημερινή, 3/4/2014.

δημότες⁴², γιατί «τα πολιτιστικά αγαθά και οι υπηρεσίες αποτελούν κοινωνικό δικαίωμα και το σύνολο του λαού θα πρέπει να απολαμβάνει την πολιτιστική ζωή» (Ντ.Κόνσολα 1988, σελ.33-34)⁴³. Οι πολιτιστικές ανισότητες μεταξύ των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων αμβλύνονται, καθώς εξασφαλίζεται ένα βασικό πολιτιστικό επίπεδο, που διαρκώς αναβαθμίζεται, για όλους, χωρίς διάκριση. Έτσι, **η έννοια του πολιτιστικού εκδημοκρατισμού κυριαρχούσε τη δεκαετία του '60**, καθώς τα αγαθά υψηλής τέχνης ήταν ανάγκη να γίνουν κτήμα όλου του λαού, πέρα από γεωγραφικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς φραγμούς. Όπως επισημαίνει και η Χ. Σκιά-Πανοπούλου (2008), με τον εκδημοκρατισμό του πολιτισμού, τίθενται επίσης ως στόχοι:

- Η διάδοση της δημιουργίας, η ενθάρρυνση όλων των δημιουργών και η ανάπτυξη μιας κοινωνίας αυτόνομων και συνεργάσιμων ατόμων.
- Η δυνατότητα πρόσβασης και συμμετοχής στις πολιτιστικές δραστηριότητες διαφορετικών κοινωνικών ομάδων, γιατί τα πολιτιστικά αγαθά και οι υπηρεσίες αποτελούν κοινωνικό δικαίωμα και το σύνολο του λαού θα πρέπει να απολαμβάνει την πολιτιστική ζωή⁴⁴.
- Η διεύρυνση της συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων χάραξης πολιτιστικής πολιτικής.
- Η προαγωγή της έκφρασης και των δραστηριοτήτων κάθε υποομάδας, η αποδοχή της πολιτιστικής πολυμορφίας και η ανάπτυξη διαπολιτισμικών ανταλλαγών.
- Η ενθάρρυνση ανάπτυξης πολιτιστικών δραστηριοτήτων σε εκείνα τα μέρη του κράτους στα οποία υπήρχε απομόνωση, χαμηλό βιοτικό επίπεδο και υπανάπτυξη.

Οι παραπάνω στόχοι του εκδημοκρατισμού συμβαδίζουν μ' αυτό που ο Stark χαρακτηρίζει ισορροπία μεταξύ της Τέχνης του παρελθόντος και του μέλλοντος: *«ο πολιτισμός στον οποίο πρέπει να προσβλέπουμε στον 21^ο αιώνα, είναι εκείνος ο οποίος αξιοποιεί ισόρροπα τα αντιπροσωπευτικότερα και*

⁴² «Πόλις και Πολιτισμός: η ετυμολογία τους προδίδει τη στενή και νοηματική τους συνάφεια. Ο Πολιτισμός διατηρεί τις αξίες, εξασφαλίζει τη συνέχεια, προσφέρει απαντήσεις στους προβληματισμούς των πολιτών, διευρύνει ορίζοντες, εμπνέει. Η πόλη μας στην πολιτιστική της διαδρομή αξιολογεί τις τοπικές ανάγκες, δημιουργεί πολιτιστικούς θεσμούς, υποστηρίζει δραστηριότητες, αναδεικνύει τις τοπικές ιδιαιτερότητες, εμπνέεται από την παράδοση, διοργανώνει πολιτιστικές εκδηλώσεις, κινητοποιεί τους πολίτες. Γιατί και η Πόλη και ο Πολιτισμός είναι υπόθεση όλων μας». Λ.Μίχος, πρώην Δήμαρχος Αγίας Βαρβάρας, Προσωπική Συνέντευξη, 1/10/2007.

⁴³ Ντ.Κόνσολα, *Θέματα Πολιτιστικής Πολιτικής(σημειώσεις)*, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, 1988, σελ.28.

⁴⁴ Περισσότερα: Nicole Ferry-Maccario, Olivier Silhol, (2006), *Droit de l' art*, Ellipses Editions Maeketing S.A., 2006, Paris, Holden J. 2006, Πολυμέρου Κ. (2006), Διακουμάκος Γ. (2010).

σημαντικότερα δείγματα της παγκόσμιας καλλιτεχνικής κληρονομιάς, που επενδύει στην καλλιτεχνική παραγωγή από επαγγελματίες και σε υποδομές και ευκαιρίες για ανθρώπους όλων των ηλικιών, των πολιτισμών και των παραδόσεων, οι οποίοι θα απολαμβάνουν τις Τέχνες μέσω της ενεργούς τους συμμετοχής» (Stark στο Evans, 2001:269). Έτσι, «ο πολιτισμός είναι μια έννοια πλατιά, στενά συνδεδεμένη με τις έννοιες της παιδείας, της επιμόρφωσης, της ψυχαγωγίας και, παραπέρα, της πνευματικής και ψυχικής αναβάθμισης, της κοινωνικής συμμετοχής και της πολιτικο-κοινωνικής ανάπτυξης. Το πεδίο δράσης του αγκαλιάζει ένα πολύ ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων και αντικατοπτρίζει με αυτόν τον τρόπο την πολυπλοκότητα και την πολυμορφία της σύγχρονης μεταβιομηχανικής κοινωνίας» (Ψύλλα Μ.1992:2007).

Βέβαια, υπάρχουν αλλαγές στην αντίληψη περί χώρου και χρόνου από την βιομηχανική εποχή, στην εποχή της πληροφορίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 Αλλαγές στην αντίληψη περί χώρου και χρόνου

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΟΧΗ	ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ
1. Φυσικός χώρος: τόποι. 2. Αποσπασματικές εμπειρίες περιορισμένες σε τόπους 3. Χωροχρονική διαμόρφωση των πολιτισμών 4. Υπήρχε ο χρόνος του ρολογιού και ο ιστορικός χρόνος 5. Ο πολιτισμός εκφραζόταν με προφορικό και γραπτό λόγο. 6. Ο πολιτισμός ήταν η περιγραφή των γεγονότων που συνέβαιναν στον χρόνο και τα οποία καταλάμβαναν συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα το καθένα.	1. Εικονικός χώρος: Διαδίκτυο 2. Κατανόηση της πληροφορίας σε τυχαίες στιγμές 3. Ο πολιτισμός διαμορφώνεται και γίνεται αντιληπτός χωρίς χώρο και χρόνο. 4. Υπάρχει ο «άχρονος» χρόνος και ο μη ιστορικός ή απο-ιστορικοποιημένος χρόνος. 5. Ο πολιτισμός εκφράζεται με ηλεκτρονικά μέσα 6. Ο πολιτισμός είναι ταυτόχρονος, χωρίς συνάφεια. Όλα τα γεγονότα αναμειγνύονται στο υπερκείμενο και αναδιοργανώνονται με τα ενδιαφέροντα των πομπών και των δεκτών.

Αυτός ο νέος τρόπος με τον οποίο ο πολιτισμός υφίσταται και παράγεται, με τρόπο διαφορετικό από τον πολιτισμό της βιομηχανικής εποχής, είναι ό,τι ο M. Castells (1988) ονομάζει «πολιτισμό της πραγματικής εικονικότητας» με τον εξής ορισμό: «Ένα σύστημα στο οποίο η ίδια η πραγματικότητα (δηλαδή η υλική/συμβολική ύπαρξη των ανθρώπων) βρίσκεται εντελώς βυθισμένη σε έναν κόσμο απεικόνισης, στον οποίο τα σύμβολα δεν είναι απλά μεταφορές, αλλά αποτελούν και την πραγματική εμπειρία»⁴⁵.

⁴⁵ M. Castells, 1988, *End of Millenium*, T3, Oxford & Malden, MA:Blackwell Publishers, σ. 384

Αργότερα, **τη δεκαετία του '70**, καθώς διαπιστώθηκε η αποτυχία του πολιτιστικού εκδημοκρατισμού, δημιουργήθηκε η ιδέα της πολιτιστικής δημοκρατίας. Η κυριαρχία συγκεκριμένων μόνο πολιτιστικών μορφών δεν ίσχυε πια, ενώ διευρύνθηκε η έννοια της κουλτούρας με στοιχεία αξιών και πεποιθήσεων όλων των κοινωνικών ομάδων με ξεχωριστή πολιτιστική ταυτότητα. Η χάραξη πολιτιστικών προτύπων για το λαό, δεν ήταν πια προνόμιο των ελίτ που αποφασίζουν, αλλά αποτέλεσμα συμμετοχικής διαδικασίας και προγραμματισμού. Τα πολιτιστικά προγράμματα στα πλαίσια αυτά, προσαρμόζονται στις τοπικές ανάγκες και διαρθρώνονται με βάση το συγκεκριμένο οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό πλαίσιο της συγκεκριμένης περιοχής. Οι ιδιαίτερες συνθήκες που ισχύουν κάθε εποχή επιδρούν καταλυτικά και δίνουν ένα ιδιαίτερο στίγμα. Πιο συγκεκριμένα λαμβάνονται υπόψη μεταξύ άλλων στοιχεία όπως :

- Η κοινωνικοοικονομική διάρθρωση του συγκεκριμένου περιβάλλοντος
- Η πολιτιστική του δυναμική με την ήδη υπάρχουσα υποδομή και κουλτούρα
- Οι απόψεις των πολιτών
- Οι οικονομικές δυνατότητες της περιοχής
- Η κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού
- Η γεωγραφική θέση του Δήμου

Ο πολυδιάστατος αυτός χαρακτήρας του πολιτισμού, όπως περιγράφεται και στον πίνακα της υποσημείωσης, εκδηλώνεται και σε τοπικό επίπεδο, *«γεγονός που προβάλλει την αναγκαιότητα σύνδεσης της πολιτιστικής πράξης με τις προσπάθειες αποκέντρωσης και τοπικής ανάπτυξης»* (Ψύλλα, 1992:62). Αναγκαίος όρος επομένως, για την πολιτιστική ανάπτυξη και την αστική αναγέννηση αναδεικνύεται **τη δεκαετία του 1980⁴⁶ η πολιτιστική αποκέντρωση**, που πηγάζει από την **πολιτιστική δημοκρατία**. Σύμφωνα με τον Fabrizio (1980), *«η πολιτιστική αποκέντρωση αποτελεί ένα από τα βασικά στοιχεία κάθε πολιτιστικής πολιτικής»*, προσθέτοντας πως *«μαζί με την πολιτιστική δημοκρατία αποτελούν την ίδια και την αυτή πραγματικότητα»*(στο Χ.Σκιά-Πανοπούλου, 2008, ό.π.). Πολιτιστική δημοκρατία είναι η πολιτική

⁴⁶ Τη δεκαετία του 1980, γίνεται μια στροφή στην αποκέντρωση και αναπτύσσεται η προσέγγιση της τοπικής/ενδογενούς ανάπτυξης έναντι των συγκεντρωτικών κεντρικών πολιτικών.

δημοκρατία όπου οι πολίτες- δημότες καθίστανται κοινωνοί των πολιτιστικών μυστηρίων, διεκδικούν δηλαδή το πολιτιστικό δικαίωμα, που είναι κοινωνικό αλλά και ατομικό (Miralles Ed. 2006). Η δημοκρατία αυτή επιβάλλει και ορισμένες πολιτικές συμπεριφορές.

Ένα από τα βασικότερα ζητήματα **από τη δεκαετία του 1990 και μετά** είναι να συνδεθούν τα θέματα που αφορούν το μέλλον των πόλεων ως φυσικών και οικονομικών οντοτήτων, με αυτά που αφορούν την τοπική δημοκρατία και την ιδιότητα του πολίτη. Η χάραξη πετυχημένης τοπικής πολιτιστικής πολιτικής είναι ένα χρήσιμο εργαλείο προς αυτή τη κατεύθυνση (Ινστιτούτο Ερευνών & Πολιτικής Στρατηγικής, 1995). Όπως υποστηρίζει ο Φ. Μπιανκίνι (1994:199), *«Από τη μια μεριά, η πολιτική συναίνεση για την αξία της πολιτιστικής πολιτικής ως μοχλού για την κοινωνική καθώς και για την οικονομική ανάπτυξη οδήγησε σε απολιτικοποίηση της συζήτησης για την πολιτιστική πολιτική, ιδιαίτερα σε σύγκριση με την δεκαετία του 1970. Από την άλλη μεριά, πολλές δημοτικές αρχές προσπάθησαν να αντιστοιχήσουν περισσότερο τη διαδικασία χάραξης πολιτιστικής πολιτικής με τα αιτήματα και τις προσδοκίες των πολιτών, των κοινοτικών ομάδων και των τοπικών επιχειρήσεων, δίνοντας νέα έμφαση στις συνεργασίες ανάμεσα στον δημόσιο, τον ιδιωτικό και τον εθελοντικό τομέα»*. Θα μπορούσαμε να αποτυπώσουμε τα παραπάνω εξελικτικά στάδια :

1960: Εκδημοκρατισμός

1970: Πολιτιστική Δημοκρατία

1980: Πολιτιστική δημοκρατία με αποκέντρωση

1990: Απολιτικοποίηση –σύνδεση με arolitic κοινωνία των πολιτών, καθώς και με τον εθελοντικό και τον ιδιωτικό τομέα.

Είναι κοινός τόπος⁴⁷ ότι οι προσπάθειες αυτές, αν και έχουν περάσει δύο δεκαετίες, πρέπει να διευρυνθούν- η κοινωνία των πολιτών πρέπει να συνδεθεί με τον πολιτικό στίβο- και να καλλιεργούν ένα νέο όραμα για τους πολίτες, ως ενεργά όντα στη διαδικασία πολιτικοποίησης⁴⁸.

⁴⁷ Σύμφωνα με την Ζορμπά Μ. (2013), «Αλλαγή παραδείγματος σημαίνει πολύ συνοπτικά ότι έχουν αλλάξει ριζικά οι παλιοί όροι άσκησης της κρατικής πολιτιστικής πολιτικής, οι δρώντες, οι συμπράξεις, οι τρόποι που γίνονταν αντιληπτή η ίδια η κουλτούρα και η πολιτική της διαχείριση...Απαιτείται με μια λέξη, ένα νέο πλαίσιο, ένα νέο σχέδιο και πρόγραμμα, πλουραλιστικό, συμμετοχικό και δημοκρατικό, το οποίο θα διαμορφώσουν από κοινού οι δρώντες και που θα λαμβάνει υπόψη τη σύγχρονη πολιτισμική ιθαγένεια και τις νέες ταυτότητες, την αναδυόμενη κουλτούρα και τις υβριδικές ακόμη μορφές της».

⁴⁸ Σύμφωνα επίσης με συνέντευξη από την Ζορμπά Μ., στην ερώτηση: «Τι εννοείτε όταν λέτε πως χρειαζόμαστε αλλαγή παραδείγματος στην πολιτισμική πολιτική; Ποιοι πρέπει να

Στη συνέχεια θα δούμε πώς, στα πλαίσια του εκδημοκρατισμού τους, οι πολιτικές για τη διάδοση του πολιτισμού και των αξιών του συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη και την πολιτιστική αποκέντρωση των πόλεων.

1.4 Βιώσιμη πολιτιστική ανάπτυξη και πολιτιστική αποκέντρωση ως μοχλός αναζωογόνησης της πόλης

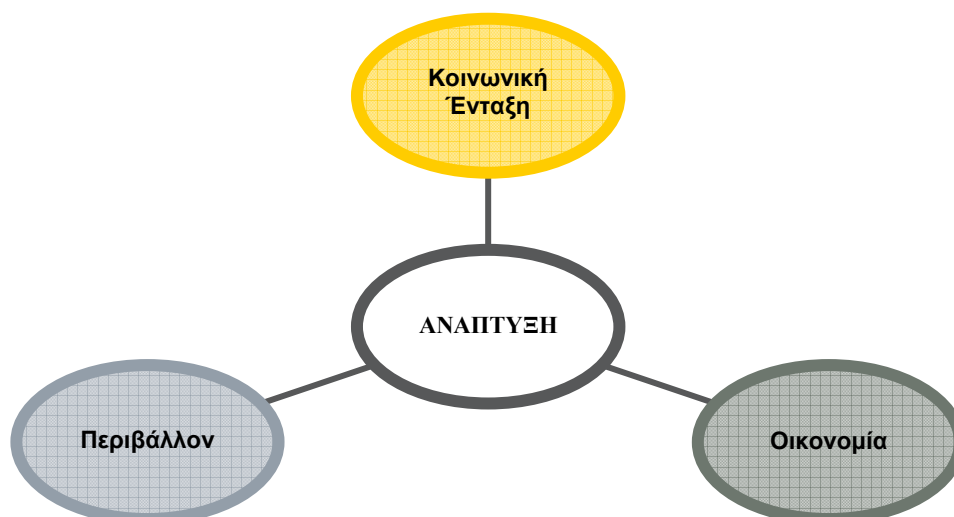
Από την εποχή της Βιομηχανικής Επανάστασης και μετά η ιδέα της ανάπτυξης αποσυνδέθηκε από τις κοινωνικές και πολιτισμικές διαστάσεις, τις οποίες είχε στο πλαίσιο του διαφωτιστικού ιδεώδους της προόδου. Η οικονομοκεντρική αντίληψη της ανάπτυξης που προέκυψε, οδήγησε στην εδραίωση του μύθου ότι η οικονομική αύξηση, εκφρασμένη σε καθαρά οικονομικούς δείκτες, μπορεί από μόνη της να εγγυηθεί την κοινωνική και πολιτισμική ανάπτυξη. Οι παρενέργειες αυτού του μύθου για την κοινωνία, τον πολιτισμό και το περιβάλλον έγιναν ιδιαίτερα εμφανείς στις δεκαετίες του 1970 και 1980, οδηγώντας, τόσο τις αναπτυγμένες όσο και τις αναπτυσσόμενες χώρες, στην αναζήτηση εναλλακτικών προτύπων ανάπτυξης.

Η σημαντικότερη από τις εναλλακτικές προτάσεις που έχουν από τότε διατυπωθεί από τους φορείς της επιστημονικής και της διεθνούς κοινότητας (ΟΗΕ, UNESCO) συνίσταται σε ένα πολιτισμοκεντρικό μοντέλο ανάπτυξης, στο πλαίσιο του οποίου οι έννοιες της ανάπτυξης και του πολιτισμού επαναπροσδιορίστηκαν και επανασυνδέθηκαν με τέτοιο τρόπο, ώστε ο ίδιος ο πολιτισμός να προτείνεται ταυτόχρονα ως το βασικό μέσο και ο κύριος στόχος της ανάπτυξης. Σύμφωνα με τον Ε. Μορέν (1993), *«η πραγματική ανάπτυξη είναι μόνο η ανάπτυξη του ανθρώπου και πρέπει να την απελευθερώσουμε από το στενό οικονομικό περίβλημά της. Η έννοια πρέπει να γίνει πολυδιάστατη, να ξεπεράσει ή να σπάσει τα οικονομικά σχεδιαγράμματα αλλά και τα πολιτιστικά και πολιτισμικά δίκτυα που υποτίθεται ότι της δίνουν το νόημα και το μέτρο της.(...)»*.

αλλάζουν αντιλήψεις»; δόθηκε η εξής απάντηση: «...Συνεπώς απαιτείται επαναπροσδιορισμός του πολιτισμικού κεφαλαίου της χώρας και των στρατηγικών στόχων αξιοποίησής του, αναδιάρθρωση των δομών, ανανέωση των εργαλείων, συμπράξεις, εξωστρέφεια, νέα βάση και μέθοδος της κρατικής παρέμβασης... Η αλλαγή παραδείγματος συντελείται ήδη γύρω μας στις πολιτιστικές πρακτικές, στην παραγωγή και διανομή της κουλτούρας, στη συμβολική οικονομία των νοημάτων, στις ανισότητες και τις διακρίσεις. Αν δεν υπάρξει συντεταγμένο σχέδιο, απλώς όλα τα παραπάνω θα γίνουν ερήμην του δημοσίου συμφέροντος και των πιο αδύνατων. Το κράτος πρέπει να αποτελεί εγγυητή αυτού του σχεδίου πολιτισμικής αναζωογόνησης, το οποίο πρέπει να έχει χαρακτήρα κοινωνικό και πολιτισμικό. Διαθέσιμο στον ιστότοπο <http://www.chronosmag.eu/index.php/p-pp-pl-gg-se-pls-gs-p-pp.html>

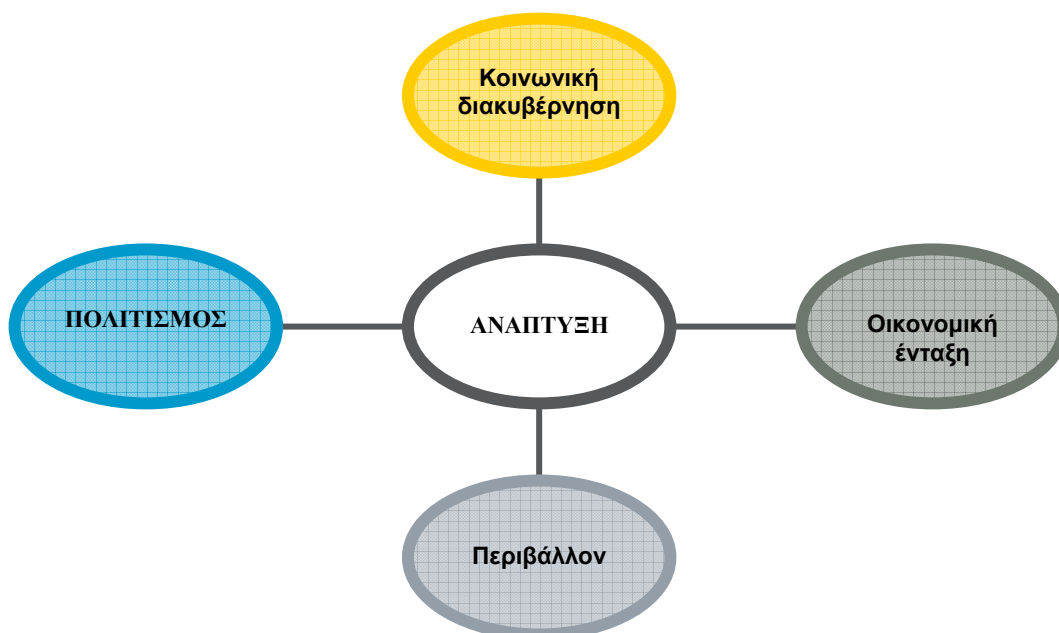
Η πολιτιστική ανάπτυξη ανεξάρτητα αν αφορά το άτομο, την ομάδα, την κοινότητα, το θεσμό, το έθνος, κ.λ.π, εξελίσσεται στα πλαίσια ενός ορισμένου χώρου και χρόνου. Στα όρια αυτά σημαντικό ρόλο παίζει το φυσικό και ιστορικό περιβάλλον. Σύμφωνα με το παλιό τρίγωνο της ανάπτυξης, τρεις ήταν οι τομείς στους οποίους βασιζόταν η αναπτυξιακή διαδικασία: **η κοινωνική ένταξη, η οικονομία και το περιβάλλον:**

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.Το παλιό σχήμα της ανάπτυξης

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2. Το νέο σχήμα της ανάπτυξης

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Σύμφωνα με το νέο σχήμα της ανάπτυξης, τέσσερις είναι οι τομείς που επιδρούν:

- **1. Κοινωνική διακυβέρνηση**
- **2. Οικονομική ένταξη**
- **3. Περιβάλλον**
- **4. Πολιτισμός**

Έτσι, με βάση το παραπάνω θεωρητικό πλαίσιο, ο πολιτισμός συνιστά τον τέταρτο πυλώνα της αειφορίας, παράλληλα με την κοινωνική ισότητα, την οικονομική ευημερία και την περιβαλλοντική υπευθυνότητα⁴⁹.

Εντούτοις, είτε στοχεύοντας την ανάπτυξη, είτε τον βιομηχανικό εκσυγχρονισμό, ο πολιτισμός έχει μια δευτερεύουσα θέση. Η ανάπτυξη γίνεται αντιληπτή μόνο ως οικονομική και όχι ως πολιτισμική ενώ και οι κοινωνικοί στόχοι μετριούνται «μόνο με δείκτες αύξησης και με οικονομικές καμπύλες» (Ε. Μορέν 1998, σ.535). Ένα εναλλακτικό, πολιτισμοκεντρικό μοντέλο ανάπτυξης προβάλλεται (Γρ. Πασχαλίδης 2002).

Έτσι, αρχικά η ανάπτυξη γίνεται αντιληπτή ως ανθρώπινη ανάπτυξη. Αποτιμά τις εγγυήσεις και τις αρχές που εξασφαλίζουν τα ίδια βασικά νομικά, πολιτικά και ανθρώπινα δικαιώματα, σε όλα τα μέλη μιας κοινωνίας, ανεξαρτήτως φυλής, φύλου ή τάξης. Ορίζεται με βάση τις ελευθερίες που απολαμβάνει κάθε άτομο, τις υπηρεσίες και τις ευκαιρίες που προσφέρονται σε όλους για περίθαλψη, αξιοπρεπή διαβίωση και μόρφωση. Επίσης βάσει των ευκαιριών για πολιτισμική αυτοέκφραση και δημιουργικότητα.

Επιπρόσθετα, ο πολιτισμός, νοηματοδοτεί την ζωή και συνιστά τον βασικό στόχο της ανάπτυξης⁵⁰. Έτσι, δεν ορίζεται σαν κάτι το στατικό αλλά σαν στοιχείο που διαπλάθει τον άνθρωπο, διαμορφώνει ιστορική συνείδηση και συνιστά όχημα που οδηγεί στην πρόοδο.

Στη βάση αυτής της διευρυμένης έννοιας του πολιτισμού, η πολιτισμοκεντρική προσέγγιση της ανάπτυξης αποτιμά την πολιτισμική ζωή και δραστηριότητα τελείως διαφορετικά από ό,τι η αντίστοιχη οικονομοκεντρική (βλ. Bonetti και Madden, 1996), δίνοντας έμφαση στον

⁴⁹ <http://www.cultureandcommunities.ca/downloads/salon3-handout.pdf>

⁵⁰ Σύμφωνα με τον Χρ. Γιανναρά (2014): «προϋπόθεση πραγματικής ανάπτυξης είναι να βιώνει ο πολίτης την ιστορία της πατρίδας του ως θησαύρισμα ποιότητας για την προσωπική του ζωή, να τον θωρακίζει με αξιοπρέπεια ο πολιτισμός και η ισχύς του κράτους του. Να αντλεί φιλοτιμία και αρχοντιά (όχι ντροπή και μειονεξία) από τη συλλογική ταυτότητα του λαού του» .

καθοριστικό ρόλο του πολιτισμού σε ότι αφορά στην υλοποίηση θεμελιακών όρων και στόχων της ανάπτυξης, όπως είναι: η προαγωγή της συλλογικής ταυτότητας και της κοινωνικής συνοχής, η ικανοποίηση και η καλλιέργεια των επικοινωνιακών αναγκών και δεξιοτήτων των μελών μιας κοινωνίας, η ανάπτυξη της αυτο-έκφρασης και της δημιουργικότητας, καθώς και η ανάπτυξη, μέσω της διάχυσης της παιδείας και της πληροφόρησης, του ανθρώπινου κεφαλαίου⁵¹. Άλλωστε, σύμφωνα με τη Λευκή Βίβλο Γερουλάνου (2013): «Αξίζει γι' αυτό να μελετώνται κάθε φορά μέσω της πολιτιστικής ανάλυσης οι παράγοντες πολιτιστικής ανάπτυξης μιας Περιφέρειας ή πόλης και να προσδιορίζεται κατά το δυνατόν το πολιτιστικό κεφάλαιο που αυτές διαθέτουν ⁵²».

Σημασία δεν έχει δηλαδή μόνο ότι η οικονομική ανάπτυξη θα προσφέρει περισσότερα υλικά αγαθά και ευζωία, αλλά ότι θα προσφέρει και ποιοτικά αγαθά⁵³, τί θα προσφέρει και πώς θα το προσφέρει δηλαδή. Γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στην οικονομική ζωή οι συναλλαγές δημιουργούν «ήθος» (συναλλακτικό ήθος), το οποίο τα μέλη μιας κοινωνίας το αφομοιώνουν και το κάνουν καθημερινή τους πράξη σε κάθε τους εκδήλωση (στην οικογένεια, στις σχέσεις τους με τα άλλα πρόσωπα κ.λ.π). Διαμορφώνουν δηλαδή κοινωνική συμπεριφορά.

Εκείνο όμως που πρέπει να χαρακτηρίζει μια ανάπτυξη σε οικονομικό επίπεδο είναι η συμπληρωματικότητα ανάμεσα στα υλικά αγαθά που παρέχει αυτή και στον πνευματικό πολιτισμό της κοινωνίας. Τότε μόνο μπορεί να υπάρξει και κοινωνική πρόοδος. Άλλωστε, σύμφωνα με μελέτη δημοσιευμένη

⁵¹Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Ελλάδας, στην πρώτη παράγραφο του 24^{ου} άρθρου, η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος ορίζεται ως υποχρέωση του κράτους και δικαίωμα του καθενός, ενώ στο ίδιο άρθρο κατοχυρώνεται και η προστασία των μνημείων, των παραδοσιακών περιοχών και στοιχείων.
<http://www.parliament.gr/politeuma/syntagmaDetails.asp?ArthrolD-26>

⁵²Οι δείκτες παρακολούθησης, της πολιτιστικής αναπτυξιακής πορείας, μπορούν να αφορούν τόσο τους συντελεστές παραγωγής, όσο και εκείνους της διανομής και της κατανάλωσης, σε συνδυασμό με δείκτες από άλλα πεδία, όπως λ.χ. η απασχόληση, ο τουρισμός ή η εκπαίδευση αλλά και σε συνδυασμό με αξιακούς δείκτες. Νοοτροπίες, στάσεις και συμπεριφορές που αφορούν την εξωστρέφεια, τη διαφορετικότητα, την διαπολιτισμική συνεργασία, τη συνοχή κ.λ.π. αποτελούν σημαντικές παραμέτρους της ταυτότητας μιας Περιφέρειας ή μιας Πόλης, της πολιτιστικής της ζωής και ανάπτυξης.» Λευκή Βίβλος Γερουλάνου, (2013)

⁵³ Ο F.Perroux υποστηρίζει ότι η οικονομική πρόοδος δεν πρέπει να εντοπίζεται στις ποσοτικές μόνο μεταβολές της οικονομίας. Είναι περισσότερο ποιοτικό φαινόμενο και εξαρτάται από την ικανότητα δημιουργίας ανθρώπων και διάδοσης καινοτομιών.

στα Θρακικά Χρονικά (1978), η ανάπτυξη δεν είναι μόνο υλικοτεχνική αύξηση-απογείωση. Είναι και βελτίωση των όρων ζωής (βιοτικού επιπέδου-συνθηκών ζωής): «Τούτο σημαίνει πως η υλικοτεχνική αύξηση - απογείωση οφείλει να έχει προεκτάσεις εξίσου σπουδαίες στην κουλτούρα, στον πολιτισμό, στην καλυτέρευση της καθημερινής ζωής του μέσου ανθρώπου, στους τρόπους (ποσότητες-ποιότητες) διατροφής, στην πνευματική του καλλιέργεια και ενασχόληση. Τότε μονάχα μπορούμε να πούμε πως έχουμε «ανάπτυξη», δηλαδή πρόοδο του ανθρώπου στην ιστορία, δηλαδή την ίδια την ιστορία πιο μπροστά, προχωρημένη και εξελιγμένη⁵⁴». Στο ίδιο κείμενο τονίζεται επίσης η συνεισφορά της οικονομικής ανάπτυξης στην εξασφάλιση πόρων για τη ζωή του ανθρώπου, χωρίς όμως αρνητικές συνέπειες. Στόχος είναι η κοινωνική ευημερία για όλους χωρίς διακρίσεις. Με αυτές τις προϋποθέσεις οριοθετεί το μέλλον και την πορεία μιας κοινωνίας η οικονομική πρόοδος.

Η ανάπτυξη της πολιτιστικής πολιτικής συνδέεται λοιπόν και με τα ζητήματα της Οικονομίας του Πολιτισμού, ένας τομέας που τώρα αναπτύσσεται και ερευνάται, όπως θα φανεί στη συνέχεια.

⁵⁴ Θρακικά Χρονικά, (1978), «Η ανάπτυξη της Ξάνθης και τα σύμφυτα προβλήματα» Ετήσια έκδοση, Ξάνθη, τ.34.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η Οικονομία του Πολιτισμού

2.1 Ο Πολιτισμός από τις σημαντικότερες αναπτυξιακές κινήσεις

Ο πολιτισμός αποτελεί μια βασική διάσταση της ανθρώπινης ανάπτυξης, σε κάθε περίπτωση, είτε ως μέσο βελτίωσης του ανθρώπου και της κοινωνικής συνοχής είτε ως οικονομική δραστηριότητα. Σημαντική εν προκειμένω είναι και η διαπίστωση που έκαναν οι Υπουργοί Πολιτισμού στην **Παγκόσμια Διάσκεψη για τις Πολιτιστικές Πολιτικές**⁵⁵, στο Μεξικό το 1982, όπου προφητικά τόνιζαν: *«η οικονομική κρίση είναι κρίση του πολιτισμού και η τέχνη και η κουλτούρα πρέπει να κατέχουν κεντρική θέση στην ανάπτυξη των σύγχρονων κοινωνιών, διότι η «δημιουργία» μπορεί να αποτελέσει την κινητήρια δύναμη της οικονομικής αναζωογόνησης»*, και επισημάνθηκε ότι *«η ισόρροπη ανάπτυξη μπορεί να επιτευχθεί με την ενσωμάτωση των πολιτιστικών παραγόντων στις αναπτυξιακές στρατηγικές»*.

Έτσι, αν και αρχικά οι πολιτιστικές δράσεις βασιζόνταν στον εθελοντικό τομέα, στους συλλόγους και στους ερασιτέχνες, αρχίζουν πλέον δυναμικά να πλαισιώνονται από εξειδικευμένους πολιτιστικούς δρώντες. Έτσι ο πολιτισμός αποκτά επιχειρηματική διάσταση, αφού συνδέεται και με την παραγωγή και με την οικονομία και παράγει αξία για το δημόσιο και το ιδιωτικό συμφέρον, σύμφωνα με τις αρχές της πολιτικής οικονομίας (Γλύτση Ε. & Κορρές Γ. 2002, Κορρές Γ. Δρακόπουλος Σ. 1999, Bonneti Sh.& Madden Chr., 1996). Ο B.Latarjet⁵⁶ τονίζει ότι η κουλτούρα πλέον θεωρείται ουσιαστική συνιστώσα των μακροπρόθεσμων οικονομικών στρατηγικών.

Βέβαια, σύμφωνα με τον Bianchini (1994), *«Όταν κάνει κάποιος γενικεύσεις για την εξέλιξη των πολιτιστικών πολιτικών των πόλεων στη Δυτική Ευρώπη πρέπει να είναι προσεκτικός, γιατί οι συγκριτικές έρευνες σ' αυτό το πεδίο είναι σπάνιες και οι ορισμοί για τον «πολιτισμό», τους οποίους υιοθετούν οι κεντρικές κυβερνήσεις και η τοπική αυτοδιοίκηση, παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία. Ακόμη υπάρχουν διαφορές στα ιδεολογικά τους υπόβαθρα, στα επίπεδα των οικονομικών πόρων και εξουσιών, καθώς και στη φύση των σχέσεων ανάμεσα στο δημόσιο, τον ιδιωτικό και τον εθελοντικό τομέα στις πόλεις των Ευρωπαϊκών*

⁵⁵ UNESCO, 1982, *World Conference on Cultural Policies*, (Mexico City)

⁵⁶ B.Latarjet, 1992, στο Σκιά Πανοπούλου (2007), *«Διαχείριση της πολιτιστικής ανάπτυξης»*.

χωρών». Όμως, όπως επισημαίνει, παρά τις διαφοροποιήσεις, είναι δυνατό να δει κανείς ομοιότητες στην ανάπτυξη της πολιτιστικής ζωής αυτών των δήμων. Αυτό συμβαίνει γιατί στα πλαίσια της διαδικασίας οικονομικής ανάπτυξης εμπλέκονται οι δημόσιοι-δημοτικοί φορείς, οι ιδιωτικοί φορείς κερδοσκοπικού χαρακτήρα (επιχειρήσεις), οι ιδιωτικοί φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (Δημ. Πολ. Φορείς, Σύλλογοι, Σωματεία, Οργανώσεις κ.λ.π.), καθώς και τα νοικοκυριά. Οι σχέσεις που αναπτύσσονται έτσι είναι πολιτιστικές και οικονομικές, στα πλαίσια της αλληλεπίδρασης τους⁵⁷. Προς την κατεύθυνση αυτή πολυάριθμες είναι οι μελέτες που διενεργήθηκαν από δημόσιους και ιδιωτικούς πολιτιστικούς φορείς για να μετρήσουν τα αποτελέσματα της διάχυσης των πολιτιστικών δράσεων στην ευρύτερη κοινωνία, τα οποία παρουσιάζονται αναλυτικά στο έκτο κεφάλαιο.

Από τη σκοπιά της οικονομίας επομένως, ο πολιτισμός περιλαμβάνει ένα σύνολο δραστηριοτήτων που παράγουν εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες, χρησιμοποιώντας συντελεστές παραγωγής που διέπονται από «σπανιότητα», γεγονός που χαρακτηρίζει την οικονομική επιστήμη αλλά και την οικονομική πολιτική (Μελέτες ΚΕΠΕ 1992/1997). Παράλληλα το πολιτιστικό προϊόν είναι πολλαπλά αξιοποιήσιμο, αφ' ενός σαν εργαλείο οικονομικής συνοχής και μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού, και αφετέρου σαν δημιουργός προστιθέμενης αξίας και απασχόλησης. Για παράδειγμα, η ύπαρξη πολιτιστικών πόρων και πρωτοβουλιών σε ένα δήμο, μπορεί να τον μετατρέψει όχι μόνο σε τουριστικό προορισμό αλλά και σε ελκυστικό τόπο εγκατάστασης. Η εργασία στον πολιτιστικό τομέα λοιπόν, όπως θα φανεί και από τα ερευνητικά κείμενα, αποτελούσε από παλιά, αλλά σήμερα πιο έντονα, λόγω της οικονομικής κρίσης, τομέα ανάπτυξης οικονομικών δραστηριοτήτων με οικονομικό αντίκτυπο. Γι' αυτό, όπως σημειώνει ο R. Caron (1989:12), το κράτος και οι τοπικές κοινότητες άρχισαν να υποστηρίζουν τον πολιτιστικό τομέα, ως οικονομικό τομέα δημιουργό δραστηριοτήτων, αλλά και θέσεων εργασίας, επενδύοντας σε διάφορους πολιτιστικούς τομείς⁵⁸. Παράλληλα

⁵⁷ Σκιά –Πανοπούλου, 2007, Παρεμφερή πίνακα με αυτόν παραθέτει ο X. DUPUIS, 1991, Culture et développement. De la reconnaissance a l' evaluation.σελ.100.

⁵⁸ Επιπλέον, σύμφωνα με έρευνα που υλοποιήθηκε το 2006, οι συνολικές πωλήσεις στον τομέα του πολιτισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο το 2003 έφταναν τα 654 δις € και η ποσοστιαία συμβολή του τομέα του πολιτισμού στο ευρωπαϊκό ΑΕΠ ήταν 2,6%. Έρευνα: "The Economics of Culture in Europe", E.C., D.G Education and Culture, October 2006.

παρατηρείται σε διεθνές επίπεδο η τάση εκχώρησης κρατικών αρμοδιοτήτων στον ιδιωτικό τομέα⁵⁹.

Άλλωστε, σύμφωνα με πρώην Υπουργό Πολιτισμού, οι πολιτιστικές πολιτικές είναι από τις σημαντικότερες αναπτυξιακές κινήσεις⁶⁰. Όπως τόνισε ο ίδιος, *«Πρόσφατα παρέλαβε το υπουργείο μας μια μελέτη που αποδεικνύει, κατά τρόπο εντυπωσιακό, με αριθμούς, την κοινωνική και οικονομική επίπτωση των επενδύσεων στον πολιτισμό. Η έρευνα αυτή δείχνει ότι ο πολλαπλασιαστής μιας πολιτιστικής επένδυσης είναι 3,4. Αρα, για ένα εκατομμύριο ευρώ επένδυση σε έργα πολιτισμού (από την Όπερα μέχρι και μια αξιόλογη κινηματογραφική ταινία) παράγονται οικονομικά και κοινωνικά αποτελέσματα, που συγκεντρώνουν το ποσό των 3,4 εκατομμυρίων ευρώ»*⁶¹. Έτσι με αυτά τα δεδομένα, το Υπουργείο ετοιμάζεται σε κάθε νομό της χώρας για τη νέα του εργασία τα επόμενα έξι χρόνια (2014-2020), σε όλη την Ελλάδα, με συνεργασίες με τις περιφέρειες και τους δήμους, αλλά και με τις μητροπόλεις, συνεχίζοντας και διευρύνοντας το έργο του. Τίθενται βέβαια και θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας και της λεγόμενης «πολιτιστικής εξαίρεσης», βάσει της οποίας ο πολιτισμός πρέπει να αντιμετωπίζεται ως κάτι διαφορετικό από το εμπόριο ή την στενή έννοια της οικονομίας.

Επίσης, σύμφωνα με πρώην Υφυπουργό Εξωτερικών, βουλευτή Έβρου, *«οι Δήμοι αποτελούν μοχλούς οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Από εκεί ξεκινάει και εκεί καταλήγει η διαδικασία της ανάπτυξης. Μπορούν να φτιάξουν υποδομές, να τις προωθήσουν. Οι άνθρωποι δεν έχουν καταλάβει ποιος είναι ο ρόλος των δήμων. Δεν είναι μόνο για να δίνουν πιστοποιητικά γεννήσεως, πρέπει οι ίδιοι να δημιουργούν δομές. Στους περισσότερους από τους 325 ΟΤΑ*

⁵⁹ Council of Europe ERI Carts "Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 7th Edition 2006 (<http://culturalpolicies.net/>)

⁶⁰ Ο πρώην υπουργός κ. Τασούλας στην άτυπη σύνοδο υπουργών Πολιτισμού στο Τορίνο, προώθησε την ιδέα, και όλοι συμφώνησαν «να θεωρηθεί ο πολιτισμός στην ΕΕ σαν μια πηγή από την οποία μπορεί να προέλθει ανάπτυξη και θέσεις εργασίας. Όπως τόνισε, η ιδέα αυτή του πολιτισμού είναι παραγνωρισμένη και στην ατζέντα για την αναθεώρηση της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», ο πολιτισμός απουσιάζει. Έτσι συμφωνήθηκε να ενταχθεί η κρατική υποστήριξη στον πολιτισμό στους αναπτυξιακούς παράγοντες που μπορούν να βοηθήσουν την Ευρώπη να πετύχει την ανάπτυξη που επιθυμεί. Διαθέσιμο στους ιστότοπους: http://epirusgate.blogspot.gr/2014/09/blog-post_664.html, και <http://www.tanea.gr/news/culture/article/5166234/k-tasoylas-o-politismos-einai-apo-tis-shmantikoteres-anaptyksiakes-kinhseis/>

⁶¹ Όπως συμπλήρωσε ο ίδιος στη συνέχεια, ανάλογη έρευνα απέδειξε ότι οι επενδύσεις του Υπουργείου που κυμαίνονταν σε 512 εκατομμύρια ευρώ τα τελευταία έτη, είχαν κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο 1,6 δισεκατομμυρίων ευρώ.

δεν υπάρχει αυτή η στόχευση. Η κρίση πρέπει να είναι ένα εφελτήριο, ένα κίνητρο⁶²».

2.2 Ο πολιτιστικός αντίκτυπος στη οικονομική ανάπτυξη

Οι πολιτιστικές πολιτικές λοιπόν, όπως διαφαίνεται, συνδέονται άμεσα με την οικονομική ανάπτυξη (Towse R.2011). Η συνεισφορά του πολιτισμού στις πολιτικές αστικής παρέμβασης και αναζωογόνησης των πόλεων είναι μια πραγματικότητα τις τελευταίες δεκαετίες σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη, όπως θα δούμε αναλυτικά στο πέμπτο κεφάλαιο, όπου παρουσιάζουμε την ευρωπαϊκή εμπειρία⁶³.

Βέβαια, παρά την ευρύτατη διεθνή διάδοση των πολιτιστικών στρατηγικών αστικής αναζωογόνησης, σύμφωνα με τον Σουλιώτη (2007), η σχετική βιβλιογραφία δεν έχει δείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις τοπικές ιδιαιτερότητες της εφαρμογής τους. Αντίθετα οι βασικές προσεγγίσεις επικεντρώνονται κυρίως στις πόλεις των ανεπτυγμένων χωρών της Δυτικής Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής, με αποτέλεσμα η αναλυτική ισχύς των προτεινόμενων μοντέλων να περιορίζεται από τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές πραγματικότητες στις οποίες αναφέρονται. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι στη Γερμανία ο πολιτισμός έγινε ένα σημαντικό τμήμα των πολιτικών των γερμανικών Δήμων, όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη. Η αυξανόμενη σημασία του οικονομικού παράγοντα στη χάραξη πολιτιστικής πολιτικής οδήγησε στη δημιουργία ενός κινήματος προστασίας των πολιτιστικών συμφερόντων από την προτεραιότητα των οικονομικών συμφερόντων. Με την αυξανόμενη κινητικότητα του κεφαλαίου, δόθηκε μεγαλύτερο ενδιαφέρον σε στοιχεία όπως η ποιότητα κατοικίας, η προστασία του περιβάλλοντος και γενικά η έννοια της καλύτερης ποιότητας ζωής. Επίσης

⁶² Προσωπική συνέντευξη με κ. Κ.Γεροντόπουλο,, 29/11/2014

⁶³ Σημαντική ήταν η δημοσίευση από το «Μερσουσάντ Άρτς», του τοπικού Περιφερειακού Πολιτιστικού Συλλόγου, μελέτης με τίτλο: Η οικονομική σημασία του πολιτισμού στο Μερσουσάντ. Εκεί υπολογίσθηκε ότι στο Μερσουσάντ εργάζονταν στον πολιτισμό 3.000 άτομα, και οι δαπάνες των πολιτιστικών οργανισμών και των πελατών τους έδιναν τον ίδιο αριθμό θέσεων εργασίας. Υπολογίσθηκε επίσης ότι κάθε θέση εργασίας στον πολιτιστικό τομέα δημιουργούσε 2,8 θέσεις εργασίας στην υπόλοιπη οικονομία. Οι πολιτιστικές δραστηριότητες δεν στήριζαν μόνο τις θέσεις εργασίας στο λιανικό εμπόριο και σε άλλες ατομικού χαρακτήρα υπηρεσίες, αλλά συνέβαλλαν επίσης στην επέκταση της τουριστικής βιομηχανίας στην περιοχή, (Policy Studies Institute, 1986) Bianchini, 1994.

ο πολιτισμός έγινε ένας ισχυρός, αναπτυσσόμενος οικονομικός κλάδος, με αυξανόμενο εργατικό δυναμικό και επιπτώσεις σε άλλα τμήματα της οικονομίας, όπως ο τουρισμός, οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και τα εμπορικά καταστήματα (Saubierzweing στο Bianchini, 1994, Παχάκη κ.ά. 2000).

Κατά συνέπεια φαίνεται ότι οι επενδύσεις στον πολιτισμό έχουν σχεδόν πάντα θετικά αποτελέσματα για την οικονομική ζωή του τόπου, ενώ η πολιτιστική παραγωγή και κατανάλωση προσφέρουν θετικά αποτελέσματα στην κοινωνία και συνεισφέρουν στην κοινωνική συνοχή και την κατάρτιση των ανθρώπων. Αυτή η παράμετρος της ανάπτυξης, δηλαδή ότι τα οικονομικά ζητήματα θα πρέπει να επανέλθουν υπό τον κοινωνικό έλεγχο, προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή των πολιτών. Η δραστηριοποίηση αυτή έχει άμεση σχέση με την τοπική ανάπτυξη, όμως είναι ο παραδοσιακός πολιτισμός σε μια περιοχή, όπως, για παράδειγμα, η Ξάνθη που μελετάται, *«που δημιουργεί και οργανώνει μια κοινωνική σφαίρα γύρω από τον άνθρωπο, η οποία είναι τόσο απαραίτητη για την ύπαρξη κοινωνικής ζωής, όσο απαραίτητη είναι η βιόσφαιρα για την ύπαρξη οργανικής ζωής»* (Lottman, J.Ouspenski, B.1984:11). Ο πολιτιστικός αντίκτυπος του πολιτισμού στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη μιας δεδομένης χώρας, μπορεί να αποδοθεί συνοπτικά ως εξής:

- Οι ενεργοί πολιτιστικοί δρώντες μιας κοινότητας προωθούν την αειφόρο τοπική ανάπτυξη χάρη στον οικονομικό τους αντίκτυπο, ως πολιτιστικές βιομηχανίες, και χάρη στη συνεισφορά τους στην κοινωνικοοικονομική αναζωογόνηση.
- Ο πολιτισμός προσφέρει στις γυναίκες και τους άνδρες την ευκαιρία να συμμετέχουν στις δραστηριότητες παραγωγής που προωθούν την ισότητα των φύλων, το σεβασμό του άλλου και την κοινωνική ευαισθητοποίηση.
- Πολυάριθμες πολιτιστικές βιομηχανίες αποτελούνται στην πλειονότητά τους από μικρές ή οικογενειακές επιχειρήσεις, προσαρμοσμένες στην τοπική ανάπτυξη. Η αυξανόμενη σημασία του πολιτισμού εξηγείται με βάση τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις ή μέσω πιο πρόσφατων γεγονότων. Σε πολλές περιοχές παρατηρούμε σχετική αύξηση του πλούτου και της αγοραστικής δύναμης, που οδηγεί με τη σειρά του σε ανάλογη αύξηση των δαπανών σε ό,τι αφορά τις δραστηριότητες και τα πολιτιστικά προϊόντα. Με άλλα λόγια, ο πολιτισμός γίνεται ένα

βασικό στοιχείο του κύκλου της οικονομικής παραγωγής. Δεν είναι ένα προϊόν πολυτελείας, που μια υπεραύξηση της αγοραστικής ικανότητας επιτρέπει να αποκτήσουμε. Η πολιτιστική κατανάλωση αναπτύσσεται, η γκάμα των πολιτιστικών προϊόντων διευρύνεται και οι περισσότερες πολιτιστικές δραστηριότητες εκφράζονται τώρα μέσα από προϊόντα (UNESCO, 1995).

Σε σύγκριση με την προηγούμενη εποχή, οι νέες τεχνολογίες επέτρεψαν την γρήγορη εμπορική αξιοποίηση των πολιτιστικών προϊόντων που είναι μοναδικά, των τραγουδιών για παράδειγμα. Αυτή η επανάσταση κινητοποίησε την ισορροπία της οικονομικής δύναμης ανάμεσα στις πολιτιστικές δράσεις που μπορούν να είναι το προϊόν μιας αναπαραγωγής με βάση αριθμούς- άρα εμπορευματοποιημένη- και αυτές που δεν μπορούν να είναι και άρα είναι δύσκολο να εμπορευματοποιηθούν (Barrowclough et Kozul-Wright, 2006).

Τα αποτελέσματα αυτά μπορούν να αποτιμηθούν και με βάση ευρωπαϊκά πολιτιστικά στατιστικά στοιχεία που αποδεικνύουν την συνεισφορά του πολιτισμού στην οικονομία⁶⁴. Εκεί αναλύονται δεδομένα για τις επιχειρήσεις, την εργασία και τα επαγγέλματα στους πολιτιστικούς τομείς, το διεθνές εμπόριο των πολιτιστικών αγαθών, τη συμμετοχή στον πολιτισμό και άλλους τομείς (Παναγιωτόπουλος Ν.2003). Η συνέχεια αφορά τις πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες και πώς αυτές αναπτύσσονται δυναμικά, δίνοντας προστιθέμενη αξία στην οικονομία του πολιτισμού.

2.3 Ο ρόλος των πολιτιστικών δημιουργικών βιομηχανιών

2.3.1 Γενικό πλαίσιο

Σκιαγραφώντας το πολιτιστικό πεδίο, βλέπουμε πως κεντρική θέση και ρόλο εξακολουθούν να έχουν σήμερα οι ιστορικά διαμορφωμένοι τομείς των τεχνών και των γραμμάτων: οι εικαστικές τέχνες, οι παραστατικές τέχνες (μουσική, θέατρο, χορός) και η λογοτεχνία, καθώς και οι θεσμοί και σχηματισμοί που σχετίζονται μ' αυτούς τους τομείς, όπως τα μουσεία, οι

⁶⁴ Τα στοιχεία παρουσιάζονται στην ιστοσελίδα της Eurostat και έχουν αναρτηθεί σχετικά πρόσφατα, το 2014 .: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/culture/introduction>

πινακοθήκες, οι ορχήστρες, τα φεστιβάλ, οι χώροι πολιτισμού, τα βραβεία, τα ωδεία, οι σχολές καλλιτεχνικής εκπαίδευσης κ.ο.κ.

Η λειτουργία και βιωσιμότητα των τομέων αυτών συνδέεται, πάντως, όλο και περισσότερο με την **ανάπτυξη** των λεγόμενων **πολιτιστικών βιομηχανιών** (Venturelli C. 2003, Βερνίκος Ν., κ.ά 2004), που περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τον τομέα της αρχιτεκτονικής και του ντιζάιν, τον εκδοτικό χώρο, τα λεγόμενα ηλεκτρονικά μέσα μαζικής επικοινωνίας, τη δισκογραφία, την κινηματογραφική βιομηχανία, τα οπτικοακουστικά μέσα, τα ηλεκτρονικά παιχνίδια –πολυμέσα, καθώς και τον τομέα των ψηφιακών μέσων, αλλά και αυτόν των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας (ΤΠΕ).

2.3.2 Πολιτισμός και Ανάπτυξη- Συνέργειες και Δράσεις

Νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τον Πολιτιστικό και Δημιουργικό Τομέα

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέτασε μια στρατηγική για την αποδέσμευση του πλήρους δυναμικού των πολιτιστικών και δημιουργικών τομέων στην Ε.Ε. για την προώθηση της απασχόλησης και της ανάπτυξης. Αυτοί οι τομείς, οι οποίοι περιλαμβάνουν εταιρείες και άλλες οργανώσεις με δράση στην αρχιτεκτονική, στα καλλιτεχνήματα, στην πολιτιστική κληρονομιά, στο σχέδιο, στα φεστιβάλ, στον κινηματογράφο και την τηλεόραση, στη μουσική, στις τέχνες του θεάματος και τις εικαστικές τέχνες, στα αρχεία και τις βιβλιοθήκες, στις εκδόσεις και το ραδιόφωνο, αποδίδουν ήδη έως το 4,5% του ΑΕΠ και έως 8,5 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αλλά οι δημιουργικοί και πολιτιστικοί τομείς αντιμετωπίζουν μεγάλες προκλήσεις, που οφείλονται στην ψηφιακή εποχή και στην παγκοσμιοποίηση, καθώς και στον μεγάλο κατακερματισμό των αγορών στα πολιτιστικά και γλωσσικά επίπεδα⁶⁵. Οι δημιουργικοί και πολιτιστικοί τομείς της Ευρώπης δεν

⁶⁵ Η πρόσβαση στη χρηματοδότηση εξακολουθεί να είναι πολύ δύσκολη, ενώ τίθενται ως στόχοι η ανάπτυξη δεξιοτήτων, η πρόσβαση στη χρηματοδότηση, η προώθηση νέων επιχειρησιακών προτύπων, η ανάπτυξη ακροατηρίου, η πρόσβαση στις διεθνείς αγορές και οι βελτιωμένοι σύνδεσμοι με άλλους τομείς. Η Νέα στρατηγική της ΕΕ αποσκοπεί στην αύξηση του ανταγωνισμού, και του δυναμικού εξαγωγής αυτών των τομέων, καθώς και στη μεγιστοποίηση των συναφών οφελών για άλλους τομείς, όπως η καινοτομία, οι ΤΠΕ και η αστική ανάπτυξη. Αναζητείται επίσης μια σειρά μέτρων για την προώθηση των σωστών συνθηκών που θα συνέβαλαν στην άνθιση των ΚΔΠ.

είναι μόνο σημαντικοί για την πολιτιστική πολυμορφία. Επίσης συμβάλλουν σημαντικά στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη στα κράτη-μέλη και στις περιφέρειες. Σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, στρατηγικές επενδύσεις στους τομείς αυτούς απέδωσαν συχνά θεαματικά αποτελέσματα, όπως αποδεικνύεται από πολλές ευρωπαϊκές πολιτιστικές πρωτεύουσες.

Η στρατηγική, που εξετάζεται στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο **«Προώθηση των πολιτιστικών και δημιουργικών τομέων για την ανάπτυξη και την απασχόληση στην Ε.Ε.»**, προβλέπει μια σειρά πολιτικών πρωτοβουλιών και την προώθηση ενός σύγχρονου κανονιστικού πλαισίου. Στα πλαίσια αυτά, η Επιτροπή επιθυμεί να ενθαρρύνει ισχυρές εταιρικές σχέσεις μεταξύ διαφορετικών πολιτικών, ιδίως για τον πολιτισμό, την εκπαίδευση, τη βιομηχανία, τις οικονομικές υποθέσεις, τον τουρισμό, την αστική και περιφερειακή ανάπτυξη, καθώς και τη χωροταξία. Επίσης σχεδιάζει να κινητοποιήσει τη χρηματοδότηση της Ε.Ε. για να αυξηθεί η υποστήριξη των τομέων, κυρίως μέσω του προτεινόμενου προγράμματος **«Δημιουργική Ευρώπη»** με κονδύλια 1,8 δισεκατομμυρίων ευρώ για την περίοδο 2014-2020, αλλά και μέσω των κονδυλίων για την πολιτική συνοχής.

Με τις έρευνες που έχουν ήδη υλοποιηθεί⁶⁶, η οικονομική απήχηση των τομέων που μελετούμε, είναι τώρα ευρέως αναγνωρίσιμη⁶⁷: Το 2010 αντιστοιχούσε στο 3,3% του ΑΕΠ και απασχολούσε 6,7 εκατομμύρια ανθρώπους στην Ε.Ε (3% του συνολικού εργατικού δυναμικού)⁶⁸. Οι Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες είναι πιο αποδοτικές από άλλους τομείς της Ευρωπαϊκής οικονομίας από το 2008 και μετά και έχουν ένα υψηλότερο ποσοστό ανάπτυξης. Μια πιο αναλυτική προσέγγιση στη συνέχεια, θα αποδείξει την αλήθεια αυτή.

⁶⁶ Departement des etudes et de la prospective et des statistiques (DEPS, ex-DEP, ex-SER). Chiffres-cles 2015, Statistiques de la culture, Paris: La Documentation Francaise.

⁶⁷ 9 September 2013 Concept Outline & Preliminary Agenda
Scientific Support for Growth and Jobs: Cultural and Creative Industries, 24 October 2013, Berlaymont Building.

⁶⁸ Αναφορά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ανταγωνιστικότητα, 2010. Άλλες πηγές το εκτιμούν στο υψηλότερο ποσοστό του 4,5% του ΑΕΠ και 8,5 εκατ. εργαζόμενους ανθρώπους (Σύμβουλοι της TERA, 2010) 2010 European Competitiveness Report. Other sources have estimated it higher at 4.5% of GDP and 8.5 million people employed (TERA Consultants, 2010).

2.3.3 Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες:

Εννοιολογικό πλαίσιο και εθνικές προσεγγίσεις

Σύμφωνα με την Unesco, οι πολιτιστικές βιομηχανίες είναι οι βιομηχανίες που παράγουν και διανέμουν πολιτιστικά αγαθά και υπηρεσίες, που ανάλογα με τη χρήση ή τον σκοπό παραγωγής τους, ενσωματώνουν ή διαβιβάζουν πολιτιστικές εκφράσεις, ανεξάρτητα από την εμπορική αξία τους (Unesco 2009).

Είναι γεγονός ότι ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός κρατών ανέπτυξε πολιτικές για να προωθήσει αυτές τις βιομηχανίες (Mollard Cl. 1994, Hill L. et all 2004, Παπαγεωργίου Δ. 2004, επιμ. & άλλοι). Το Ηνωμένο Βασίλειο εφηύρε τον όρο «δημιουργικές βιομηχανίες» για να δώσει μια οικονομική διάσταση στις πολιτιστικές πολιτικές που προωθούσαν τη δημιουργικότητα, τις δεξιότητες και το ταλέντο (Αυδίκος Β. 2014). Επίσης σε πολιτικές που έδιναν ώθηση στην πρόοδο και στην ατομική δημιουργία μέσα από τη πνευματική τους ιδιοκτησία.

Επίσης αξίζει να σημειωθούν οι προσεγγίσεις που ακολουθούν τα κράτη ανάλογα με τα συγκεκριμένα πεδία πολιτιστικών δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τους οικονομικούς τους τομείς ή τις πολιτιστικές τους παραδόσεις. Κάποιες από αυτές τις αντιπροσωπευτικές προσεγγίσεις είναι:

- Η προσέγγιση, η οποία εστιάζει στην **οικονομική διάσταση της «Δημιουργικής Βιομηχανίας»**, όπου η δημιουργικότητα τοποθετείται στην καρδιά της παραγωγικής διαδικασίας και η οποία θεωρεί τα προϊόντα σαν πνευματική ιδιοκτησία (όχι μόνο σαν copyright)⁶⁹.
- Η προσέγγιση για την **«πολιτιστική βιομηχανία»- συχνά αναφερόμενη και σαν «βιομηχανία περιεχομένου»**, η οποία είναι και οικονομική και στατιστική, και η οποία βασίζεται σε μαζική παραγωγή και πνευματικά δικαιώματα (copyrights)⁷⁰.

⁶⁹ Περισσότερα: K. Segers et E. Huijgh 'Clarifying the complexity and ambivalence of the cultural industries', Gent: Recreatief Vlaanderen, working paper 2006-02, 2006, http://www.recreatiefvlaanderen.be/srv/pdf/srcvwp_200602.pdf, στο *ESSnet-Culture Final Report*, σελ.133

⁷⁰ Περισσότερα: Mollard Cl. (1994), "*L'ingenierie culturelle*", Paris: Presses Universitaires de France (PUF), Παπαγεωργίου Δ.(2004), (επιμ.) & άλλοι, *Πολιτιστικές Βιομηχανίες. Διαδικασίες, υπηρεσίες, αγαθά*, Αθήνα: Κριτική.
Hill L. et all (2004), *Creative Arts Marketing*, Oxford: Elsevier Butterworth- Heinemann, 2nd ed.

- Η προσέγγιση με θέμα: «Ο Πολιτισμός και η Οικονομία της εμπειρίας», η οποία βασίζεται στην τεχνολογική πρόοδο, όπως το internet που διευκολύνει την πρόσβαση και την διάχυση των πολιτιστικών προϊόντων.
- Η τομεακή προσέγγιση: Πολιτιστικές βιομηχανίες ή ειδικές τομεακές μελέτες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 Περίληψη των εθνικών προσεγγίσεων των Δημιουργικών και Πολιτιστικών Βιομηχανιών

Προσέγγιση «πολιτιστικών βιομηχανιών»	Προσέγγιση «copyrights industries»	Προσέγγιση «Οικονομία της εμπειρίας»	Τομεακή προσέγγιση Πολιτιστικές βιομηχανίες ή ειδικές τομεακές μελέτες
Αυστρία	Δανία (2006)	Σουηδία (2004)	Γαλλική Κοινότητα του Βελγίου
Φλαμανδική Κοιν. του Βελγίου	Φινλανδία	Δανία (2003)	Γαλλία
Δανία (2000)	Ουγγαρία		Ιρλανδία
Εσθονία	Λετονία (2005)		Λουξεμβούργο
Λετονία (2005)	Νορβηγία		Πολωνία
Λιθουανία			Πορτογαλία
Σουηδία (2002)			Σλοβακία
Ρουμανία			Ισπανία
Βουλγαρία			
Ηνωμένο Βασίλειο			

Πηγή: ΚΕΑ, ESSnet -Culture process

Βέβαια, παρόλη την άμεση συνεισφορά τους στην ανάπτυξη και στην δημιουργία θέσεων εργασίας, οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες έχουν επίσης πολυάριθμες έμμεσες συνέπειες, είτε εισάγοντας δραστηριότητες σε άλλους τομείς είτε προωθώντας την καινοτομία και τη

Barbier- Bouvet Jean-François, (1993), "La culture du chiffre", στο *Trente ans d'études au service de la vie culturelle*, Paris: La Documentation Française,

Note statistique du DEPS, *Les dépenses culturelles des collectivités locales en 2002*,

Saint –Pulgent Maryvonne de, (1999), *Le gouvernement de la culture*, Paris: Gallimard

δημιουργία νέων διαδικασιών ή νέων κοινωνικών προϊόντων ή εργαλείων. Αυτά που ονομάζονται «**αποτελέσματα διάχυσης**», τα οποία παραμένουν πολύ λιγότερο γνωστά, διαχέονται σε μια μεγάλη ποικιλία τομέων που περιλαμβάνουν καινοτόμες SMEs, ICT, τουρισμό, εκπαίδευση, επιστήμη, κοινωνική καινοτομία, αστική αναζωογόνηση ή περιφερειακή ανάπτυξη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 Μοντέλο/ διαδικασία για τη μέτρηση του αντίκτυπου του κλάδου των Πολιτιστικών και Δημιουργικών Βιομηχανιών (ΚΠΔΒ)

ΑΡΧΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ: Ανάλυση περιεχομένου: γενική θεώρηση του τομέα των Πολιτιστικών και Δημιουργικών Βιομηχανιών βάσει γενικών δεικτών		
ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΧΥΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ		
ΠΟΙΟΝ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΜΕΤΡΗΣΟΥΜΕ	ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΠΡΟΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΥΣΗΣ	ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΤΥΠΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΕΡΟΜΕΝΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΥΣΗΣ
ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΤΑΛΛΗΛΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΩΝ ΜΕΤΡΗΣΗΣ		

Πηγή: Προσαρμογή, Figure 12, Essnet.org, σελ.377

Είναι γεγονός ότι **δύο είναι τα κεντρικά ζητήματα: η διάχυση και η συνεισφορά στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη**, ενώ στόχοι θα είναι:

- Η αποτύπωση των ποικίλων ειδών διάχυσης που μπορούν να έχουν αυτοί, καθώς και η αναζήτηση της διαδικασίας που ακολουθήθηκε
- Να εξετασθεί πώς μπορεί να μετρηθεί καλύτερα αυτή η διάχυση.
- Να αναλυθεί πώς ο ρόλος τους μπορεί να ενδυναμωθεί για την κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη των πόλεων και των περιφερειών.

Φαίνεται να είναι σημαντική λοιπόν η μέτρηση του αντικτύπου του κλάδου των ΚΠΔΒ. Εντούτοις, παρά την ισχυρή δυναμική⁷¹ των βιομηχανιών αυτών για την ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, παραμένουν μια μεγάλη αναξιοποίητη πηγή για τη στρατηγική της Ευρώπης για το 2020. Ενώ κάποιες περιφερειακές και εθνικές κυβερνήσεις έχουν εφαρμόσει με επιτυχία τέτοιες στρατηγικές, υπάρχουν πολλά μέρη στην Ευρώπη όπου δεν έχει ακόμη αυτό συμβεί, εξαιτίας της έλλειψης ενδιαφέροντος, της ανεπαρκούς κατανόησης του αντίκτυπου των πολιτιστικών δράσεων από τους πολιτικούς ή των αδύναμων στρατηγικών συνεργειών. Ενδιαφέροντα είναι επίσης τα αποτελέσματα από τη μέτρηση του αντικτύπου των πολιτιστικών πρωτευουσών (ενότητα 5.3), αλλά και γενικότερα της ευρωπαϊκής εμπειρίας πετυχημένων παραδειγμάτων δήμων⁷². Για το λόγο αυτό ακολουθεί η ανάλυση της πολυσύνθετης έννοιας της ανάπτυξης σε πολιτιστικό επίπεδο και σε ευρωπαϊκό πλαίσιο.

⁷¹ Περισσότερα:

Dave O' Brien (2013), *Cultural Policy: Management, Value and Modernity in the Creative Industries*, London and New York: Routledge.

D.Bell, K.Oakley (2014), *Cultural Policy*, London and New York: Routledge

C.Grodach, D.Silver (ed) (2013), *The Politics of Urban Cultural Policy: Global perspectives*. London and New York: Routledge

R. Hewison (2014), *Cultural Capital: The Rise and Fall of Creative Britain*, Verso.

Chr.Bilton (2012), *Creativity and Cultural Policy*, London and New York: Routledge.

ERICarts (2006), Research Project in Focus. Preparation for the UNESCO World Report on Cultural Diversity

Delladetsima P.(1994), "Development rhetoric and the notion of City Culture in Europe" paper presented at the Conference "Culture, building stone of Europe 2002"/ Workshop 2.

⁷² Αυτοί είναι οι λόγοι για τους οποίους η ΕΕ υιοθέτησε σύσταση το 2012, η οποία προτείνει μια στρατηγική για να αξιοποιηθεί περαιτέρω η δυναμική των ΚΠΔ. Ένα από τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζονται σ' αυτό το στάδιο είναι ότι ακόμη έχουμε ανεπαρκή κατανόηση των δυναμικών που υπογραμμίζουν οι τομείς αυτοί και της ευρείας απήχυσής τους στην οικονομία και την κοινωνία. Όσο αυτό δεν μπορεί να πιστοποιηθεί, η απόδειξη παραμένει αποσπασματική και οι μεθοδολογίες χάνουν του κύρους τους. Η επιστήμη έχει έναν ρόλο κλειδί να παίξει, παρέχοντας καλύτερα εργαλεία μέτρησης και ισχυρές αποδείξεις υποστηρίζοντας περισσότερο αποδοτικές πολιτιστικές πολιτικές σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/documents/com537_en.pdf

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Περιφερειακή πολιτιστική πολιτική και ανάπτυξη στην Ευρώπη

3.1 Η Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική- Περιφερειακές ανισότητες

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα διαφορετικά πεδία άσκησης περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής. Κι αυτό γιατί, καθώς φαίνεται, οι διαδικασίες πολιτιστικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο συνδέονται άμεσα με αυτά τα πεδία.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ξεκίνησε την Κοινοτική Περιφερειακή Πολιτική το 1975. Σταδιακά, αυτή διαμορφώθηκε με βάση δύο διαστάσεις: i) μια τάση αποκέντρωσης πολιτικών σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο στα πλαίσια του κράτους-μέλους, ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της τοπικής ανάπτυξης της περιοχής, και ii) μια τάση ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁷³ σε υπερεθνικό επίπεδο, με στόχο την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων μεταξύ των κρατών μελών. Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992)⁷⁴ στη συνέχεια, αναγνωρίζεται η εθνική και περιφερειακή πολυμορφία των κρατών μελών. Αρχίζει έτσι η προώθηση συνεργασιών σε επίπεδο Ε.Ε αλλά και με άλλους Διεθνείς οργανισμούς και Τρίτες χώρες. Καθώς η περιφερειακή στρατηγική αναπτύσσεται, περιλαμβάνει την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή και δημιουργεί νέους θεσμούς, όπως την «Επιτροπή των Περιφερειών» και «Το Ταμείο Συνοχής».

Όταν όμως αρχίζουν να ενισχύονται οι κοινοτικές αρμοδιότητες σε θέματα κοινωνικής πολιτικής, περιβαλλοντικής ανάπτυξης, έρευνας και τεχνολογίας, νέοι τομείς δράσης αναλαμβάνονται, όπως η παιδεία, η δημόσια υγεία, τα διευρωπαϊκά δίκτυα και ο πολιτισμός. Η ανάπτυξη των αρμοδιοτήτων αυτών συνδυάστηκε με την αρχή της επικουρικότητας⁷⁵. Στο πλαίσιο αυτό η Κοινότητα έχει «συντρέχουσα αρμοδιότητα» και παρεμβαίνει με δράσεις ενθάρρυνσης, που εφαρμόζονται με *suī generis* αποφάσεις του Συμβουλίου. Δηλαδή η Κοινότητα δεν υποκαθιστά τις εθνικές δράσεις αλλά τις συμπληρώνει. Η έννοια της επικουρικότητας επιβάλλει τη διάρθρωση των

⁷³ Η άσκηση πολιτικής Οικονομικής και Κοινωνικής συνοχής ασκείται από όλα τα όργανα της Ε.Ε. και συνεπικουρείται από τα ευρωπαϊκά προγράμματα.

⁷⁴ Αρχικά με το άρθρο 128 που αντικαταστάθηκε στη συνέχεια από το άρθρο 151

⁷⁵ Π.Κ.Ιωακειμίδης, στο Σκια-Πανοπούλου 2008, ό.π.

εξουσιών κατά τέτοιον τρόπο, ώστε η Ένωση να αναλαμβάνει μόνο εκείνες τις λειτουργίες και αρμοδιότητες τις οποίες δεν μπορούν να ασκήσουν αποτελεσματικά τα κράτη και οι Περιφέρειες. Βάσει της αρχής της επικουρικότητας, οι αποφάσεις θα πρέπει να λαμβάνονται όσο γίνεται πιο κοντά στους πολίτες που τους αφορούν και οι αρμοδιότητες να ανατίθενται στο επίπεδο στο οποίο ασκούνται καλύτερα, όπως στην Τ.Α. Έτσι διαμορφώνεται ένα πολυεπίπεδο σύστημα διακυβέρνησης, όπου συμπράττουν διαφορετικά χωρικά επίπεδα: το υπερεθνικό, το εθνικό, το περιφερειακό και το τοπικό (Χριστοφάκης Μ. 2001, Χρ. Παρασκευόπουλος, 1997, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1994) .

Σ' αυτό το πλαίσιο ανάπτυξης ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής, σύμφωνα με την Ε. Ανδρικοπούλου (1995, 2000), εναρμονίζεται η τάση αποκέντρωσης νέων θεσμών στο τοπικό επίπεδο ή η αποσυγκέντρωση της κεντρικής διοίκησης, αλλά και η αναβάθμιση του ρόλου των τοπικών φορέων και της τοπικής αυτοδιοίκησης. Όμως παράλληλα με τις τάσεις της αποκέντρωσης παρατηρούνται και αντίστροφες τάσεις, δηλαδή επανασυγκέντρωσης στο κεντρικό επίπεδο, διατήρησης ενός ασφυκτικού κεντρικού ελέγχου, αλλά και ενίσχυσης της πολιτικής των εκάστοτε κεντρικών φορέων.

Το συμπέρασμα είναι πως η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική⁷⁶ αναπτύσσει δυναμικά προγράμματα και δράσεις (Γιαννακούρου Γ. 2000). Η ανάγκη για την ενίσχυση των τοπικών κοινωνιών και την προώθηση της αρμονικής τους ανάπτυξης (με μείωση των υφιστάμενων ανισοτήτων μεταξύ των διαφόρων περιοχών), προώθησε την αποκέντρωση στη λήψη των

⁷⁶ Η περιφερειακή πολιτική χρηματοδοτήθηκε από τα Διαρθρωτικά Ταμεία κατά την περίοδο 2007-2013 στο **πλαίσιο τριών νέων στόχων**:

- **ο στόχος «Σύγκλιση»** αφορούσε την επιτάχυνση της σύγκλισης των κρατών μελών και των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών της ΕΕ μέσω της βελτίωσης των συνθηκών ανάπτυξης και απασχόλησης.
- **ο στόχος «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση»** αφορούσε την πρόβλεψη των οικονομικών και κοινωνικών αλλαγών, την προώθηση της καινοτομίας και του επιχειρηματικού πνεύματος, την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη αγορών εργασίας, χωρίς αποκλεισμούς στις περιφέρειες που δεν καλύπτονται από το στόχο «Σύγκλιση».
- **ο στόχος «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία»** αφορούσε την ενίσχυση της συνεργασίας σε διασυνοριακό, διακρατικό και διαπεριφερειακό επίπεδο στους τομείς της ανάπτυξης αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, την ανάπτυξη των οικονομικών σχέσεων και τη δικτύωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ).

αποφάσεων. Στόχος είναι η ομοιογενής ανάπτυξη των τοπικών θεσμών και η προώθηση εποικοδομητικού διαλόγου μεταξύ των τοπικών αρχών και αυτών τους οποίους εκπροσωπούν. Στα πλαίσια αυτά χαράσσεται και η πολιτιστική πολιτική της Ε.Ε. Το πώς, θα το δούμε με ανάλογα στοιχεία, στη συνέχεια.

3.2 Το πλαίσιο και οι διαστάσεις της Πολιτιστικής πολιτικής της Ε. Ε.

Ο πολιτισμός βρίσκεται στην καρδιά του ευρωπαϊκού εγχειρήματος τα τελευταία χρόνια, και αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο πάνω στον οποίο θεμελιώνεται η «ενότητα στη διαφορά» της Ε.Ε. Στον σημερινό παγκοσμιοποιημένο κόσμο, ο πολιτισμός μπορεί να έχει τη δική του μοναδική συμβολή στην ευρωπαϊκή στρατηγική για έξυπνη και βιώσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, προάγοντας τη σταθερότητα, την αμοιβαία κατανόηση και τη συνεργασία σε ολόκληρο τον κόσμο. Ο συνδυασμός του σεβασμού στην πολιτισμική πολυμορφία και της ικανότητας για συσπείρωση γύρω από κοινές αξίες είναι το εχέγγυο για την ειρήνη, την ευημερία και την αλληλεγγύη. Ο Jean Monnet, ένας από τους αρχιτέκτονες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, έχει δηλώσει ότι, αν έπρεπε να ξεκινήσει το έργο του από την αρχή, θα ξεκινούσε από τον πολιτισμό⁷⁷.

Η Ευρώπη χαρακτηρίζεται από την πολιτιστική της πολυμορφία. Μπορεί η γλώσσα, η λογοτεχνία, το θέατρο, ο χορός, οι εικαστικές τέχνες, η αρχιτεκτονική, η χειροτεχνία, ο κινηματογράφος και οι ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές να προέρχονται κάθε φορά από μια συγκεκριμένη χώρα ή περιφέρεια, εκπροσωπούν όμως την κοινή πολιτιστική κληρονομιά της. Στόχος είναι η ευαισθητοποίηση των Ευρωπαίων στην ιστορία και τις κοινές αξίες τους, η ενθάρρυνση να γνωρίσουν τα ευρωπαϊκά έργα και την κληρονομιά αλλά με σεβασμό προς τις τοπικές και περιφερειακές πολιτιστικές ιδιαιτερότητες (Committee of the Regions 2001).

Ως τη δεκαετία του 1980, η Συνθήκη της Ρώμης δεν ενέτασσε τις πολιτιστικές δράσεις στο κοινοτικό πλαίσιο και η ευρωπαϊκή πολιτιστική πολιτική περιοριζόταν στο Θεσμό των Πολιτιστικών Πρωτευουσών, στις πολιτιστικές εκδηλώσεις και τη δημιουργία διεθνικών πολιτιστικών διαδρομών.

⁷⁷ «*Si c' était a recommencer, je commencerais par la culture*», απόσπασμα δήλωσης του Jean Monnet, όπως παρατίθεται στο «*Denis de Rougemont tel qu' en lui-même*», στο *Cadmos* 33/1986, σ.22.

Στη δεκαετία του 1990, η Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992)⁷⁸ ορίζει ένα νέο θεσμικό πλαίσιο για τον πολιτισμό με τέσσερις βασικούς στόχους:

i) τη συμβολή στην ανάπτυξη των πολιτισμών των κρατών-μελών, με σεβασμό στην εθνική και περιφερειακή πολυμορφία τους, ii) την ενθάρρυνση της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας, iii) την ενσωμάτωση της πολιτιστικής διάστασης σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές, και iv) την ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών και με τρίτες χώρες αλλά και διεθνείς οργανισμούς.

Στη συνέχεια, και μετά τη συνθήκη του Άμστερνταμ (1999), η Ε.Ε. έδωσε πολιτιστική διάσταση και σε άλλους χώρους της πολιτικής⁷⁹, όπως ο τουρισμός, το περιβάλλον, η γεωργία, η απασχόληση, η έρευνα και η τεχνολογική ανάπτυξη, η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση, η συνεργασία των πόλεων, η κοινωνία της πληροφορίας, ο οπτικοακουστικός τομέας, οι επιχειρήσεις.

Η έγκριση της Ευρωπαϊκής ατζέντας για τον πολιτισμό⁸⁰ το 2007 άνοιξε ένα νέο κεφάλαιο στη συνεργασία για θέματα πολιτιστικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Για πρώτη φορά όλοι οι εταίροι – ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, κράτη - μέλη και κοινωνία των πολιτών στον τομέα του πολιτισμού – κλήθηκαν να ενώσουν τις προσπάθειές τους για την επίτευξη ρητά καθορισμένων κοινών στόχων, όπως:

- η προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας και του διαπολιτισμικού διαλόγου
- η προώθηση του πολιτισμού ως καταλύτη της δημιουργικότητας
- η προώθηση του πολιτισμού ως ζωτικού στοιχείου των διεθνών σχέσεων της Ένωσης.

Αλλά και το «Ευρωπαϊκό Έτος Δημιουργικότητας και Καινοτομίας 2009» διερεύνησε επίσης τους τρόπους με τους οποίους ο πολιτισμός παράγει και οικονομική και κοινωνική καινοτομία. Το μανιφέστο των πρεσβευτών του

⁷⁸ <http://www.europa.eu>

⁷⁹ **Η Συνθήκη του Άμστερνταμ** αντικαθιστά το άρθρο 128 της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Μεταξύ άλλων ορίζεται ότι η Κοινότητα συμβάλλει στην ανάπτυξη των πολιτισμών των κρατών μελών και σέβεται την εθνική και περιφερειακή πολυμορφία τους, ενώ ταυτόχρονα προβάλλει την κοινή πολιτιστική κληρονομιά και ενθαρρύνει τη συνεργασία. Όταν αναλαμβάνει δράσεις δυνάμει άλλων διατάξεων της παρούσας συνθήκης, λαμβάνει υπόψη της τις πολιτιστικές πτυχές, αποβλέποντας ειδικότερα στον σεβασμό και στην προώθηση της πολυμορφίας των πολιτισμών της.

⁸⁰ europeanagendaforculture.org

Έτους⁸¹ δίνει έμφαση στη δημιουργικότητα η οποία μπορεί να παραχθεί με το χτίσιμο γεφυρών ανάμεσα στην τέχνη, τη φιλοσοφία, την επιστήμη και τις επιχειρήσεις⁸². Έμφαση δίνεται στον ρόλο του πολιτισμού για την περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, στο πλαίσιο της πολιτικής για τη συνοχή (δημιουργικές και διαπολιτισμικές πόλεις και περιφέρειες)⁸³.

Η Ε.Ε., αναγνωρίζοντας την οικονομική και κοινωνική συνεισφορά του πολιτιστικού τομέα, εναρμονίζει την πολιτιστική της πολιτική με τη νέα στρατηγική «Ευρώπη 2020». Η προγραμματική περίοδος 2014-2020 δίνει νέα ώθηση στην ανάπτυξη πολιτιστικών δράσεων και τις εντάσσει στη νέα Οικονομική Κοινωνική και Εδαφική Πολιτική Συνοχής. (Α. Κουρτέση, Β. Αυδίκος, 2013, *Γεωγραφίες*, τχ.21,σ. 140-154). Το Πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη 2014-2020» είναι το νέο χρηματοδοτικό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον πολιτισμό και τον οπτικοακουστικό τομέα με διάρκεια 7 έτη, από το 2014 έως και το 2020. Οι δράσεις του υποστηρίζουν την ευρωπαϊκή πολιτιστική και γλωσσική πολυμορφία και την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας του ευρωπαϊκού πολιτιστικού και δημιουργικού τομέα, προσφέροντας τη δυνατότητα:

- χρηματοδότησης σε καλλιτέχνες και επαγγελματίες, ώστε να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους και να μπορούν να δουλεύουν εκτός συνόρων
- μεγαλύτερης χρηματοδότησης σε διακρατικές πολιτιστικές δράσεις εντός και εκτός Ε.Ε., και
- δανειοδότησης με εγγυήσεις για τον οπτικοακουστικό και πολιτιστικό τομέα⁸⁴.

⁸¹ http://www.create2009.europa.eu/about_the_year/manifesto.html

⁸² Η στρατηγική για την «Ευρώπη 2020» που προτείνει η Επιτροπή στοχεύει στο να επαναφέρει την Ευρώπη σε μια μακροχρόνια αναπτυξιακή πορεία μέσα από μέτρα για την προώθηση της έξυπνης και βιώσιμης ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ο πολιτισμός μπορεί να διαδραματίσει θεμελιώδη ρόλο, ακόμα και σε εμβληματικές πρωτοβουλίες όπως η Ένωση Καινοτομίας, η Ψηφιακή Ατζέντα και οι Νέες Δεξιότητες για Νέες Θέσεις Εργασίας.

⁸³ Πέρα από τα σύνορα της ΕΕ, ο ρόλος του πολιτισμού στην πολιτική διεύρυνσης και στις εξωτερικές σχέσεις πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω (προβολή της Ευρώπης ως του κατεξοχήν τόπου για δημιουργία, προώθηση ισόρροπων πολιτιστικών ανταλλαγών και συνεργασία με τον υπόλοιπο κόσμο). Μέσα από την ενίσχυση της αποτελεσματικής συνεργασίας, ο πολιτισμός μπορεί να συμβάλλει πλήρως στη διαμόρφωση μιας έξυπνης και βιώσιμης Ευρώπης χωρίς αποκλεισμούς.

⁸⁴ **Στόχοι του Προγράμματος** είναι:

- α) η στήριξη του ευρωπαϊκού πολιτιστικού και δημιουργικού τομέα να λειτουργεί διακρατικά και σε διεθνές επίπεδο
- β) η διακρατική κυκλοφορία των έργων του πολιτιστικού και δημιουργικού τομέα και η διακρατική κινητικότητα των φορέων πολιτισμού και δημιουργίας,
- γ) η ενίσχυση της χρηματοδοτικής ικανότητας των μικρο-μεσαίων επιχειρήσεων του πολιτιστικού και δημιουργικού τομέα και παράλληλα η εξασφάλιση ισόρροπης γεωγραφικής

Η συμβολή λοιπόν του **πολιτισμού στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη**⁸⁵ τυγχάνει όλο και μεγαλύτερης αναγνώρισης⁸⁶, ενώ μελέτες διερευνούν τη συμβολή αυτή, δίνοντας πρακτικά εργαλεία για τους φορείς χάραξης πολιτικής σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο (A.Deffner, D.Konstantopoulos, Y.Psycharis, ed., 2003) αλλά και για τους πολιτιστικούς φορείς. Ο An.Smith στην εμπειρική του ανάλυση για τη σημασία των θεσμών περιφερειακής διοίκησης στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, τονίζει την τοπική κουλτούρα και ταυτότητα, τα οποία γίνονται αντιληπτά σαν ένα απόθεμα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποδοτικά. Αναφερόμενος στο παράδειγμα της Ουαλίας, τονίζει πως η «χρηστή» διακυβέρνηση είναι βασική όχι μόνο για τη δημοκρατία, αλλά και για την ενίσχυση της βιώσιμης οικονομικής και ανθρώπινης ανάπτυξης. Αναλυτικά στοιχεία αναφέρουμε στο έκτο κεφάλαιο. Έτσι, η πολιτική για τη συνοχή, η οποία εφαρμόζεται από το 2014, βασίζεται στα διδάγματα από έργα και μελέτες για τον σχεδιασμό μέσων που αξιοποιούν πλήρως το δυναμικό του πολιτιστικού τομέα, και ιδιαίτερα τις δυνατότητες των δημιουργικών βιομηχανιών. Στόχος είναι το πολιτιστικό και δημιουργικό πεδίο να ενσωματωθεί σε ολοκληρωμένες αναπτυξιακές στρατηγικές για τις περιφέρειες και τις πόλεις, στο πλαίσιο συμπράξεων μεταξύ κρατικών αρχών και των εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών.

Μπορεί έτσι να προβληθεί το σημαντικότερο συγκριτικό πλεονέκτημα της Ένωσης που είναι ο Ευρωπαϊκός Πολιτισμός, οι αξίες και οι αρχές της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης, τόσο στη διαδικασία εσωτερικής ολοκλήρωσης, όσο και στο διεθνή ανταγωνισμό. Διαμορφώνεται έτσι σταδιακά μια «ευρωπαϊκή οικονομία του πολιτισμού», με βάση την πολιτιστική

κάλυψης και εκπροσώπησης ανά τομέα

δ) η στήριξη και προώθηση: της καινοτομίας, της δημιουργικότητας, της ανάπτυξης ακροατηρίου και της κατάρτισης των νέων επιχειρηματικών και διαχειριστικών μοντέλων με στήριξη της διακρατικής συνεργασίας σε επίπεδο πολιτικής.

⁸⁵ Το Πρόγραμμα περιλαμβάνει τρεις κατηγορίες δράσεων: το υποπρόγραμμα ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, το υποπρόγραμμα MEDIA, και τη διατομεακή συνιστώσα.

⁸⁶ Ένα ποσό ύψους 6 δισεκατομμυρίων ευρώ από το Ταμείο Συνοχής έχει διατεθεί για τον πολιτισμό για την περίοδο 2007-2013 και καλύπτει την προστασία και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, την ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών και τη στήριξη των πολιτιστικών υπηρεσιών. Περαιτέρω χρηματοδότηση διατίθεται μέσα από κονδύλια για τον τουρισμό, την αστική ανάπτυξη, την προώθηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και την κοινωνία της πληροφορίας.

πολυμορφία, τον διαπολιτισμικό διάλογο και τη συνεργασία της Κοινωνίας των Πολιτών. Στα πλαίσια των ευρωπαϊκών πολιτιστικών πολιτικών τα κράτη-μέλη αναπτύσσουν τις πολιτικές τους, και θέτουν προτεραιότητες και δράσεις (Pongy M., G. Saezz, 1994, Kazeron Y. 2005). Αναλυτικά οι στόχοι τους παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί:

ΠΙΝΑΚΑΣ 6 Προτεραιότητες Πολιτιστικής Πολιτικής κρατών μελών της Ε.Ε

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	ΧΩΡΕΣ
Ελευθερία των τεχνών	Αυστρία, Βουλγαρία, Δημοκρατία της Τσεχίας, Δανία, Ιταλία
Πλουραλισμός	Αυστρία, Δανία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα , Ιρλανδία, Λιθουανία, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Ισπανία
Ποιότητα της Τέχνης	Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Ελλάδα , Σουηδία, Ην.Βασίλειο (Αγγλία, Σκωτία, Ουαλία)
Δημιουργικότητα-Καινοτομία	Αυστρία, Βέλγιο (όλες οι κοινότητες), Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Φινλανδία, Ελλάδα , Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία, Λουξεμβούργο, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Ισπανία, Ην.Βασίλειο
Ταυτότητα	Αυστρία, Βέλγιο (Γερμανική Κοινότητα), Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Γερμανία, Ελλάδα , Ουγγαρία, Ιρλανδία, Λετονία, Λουξεμβούργο, Ρουμανία, Σλοβενία, Ηνωμένο Βασίλειο.
Διεθνισμός	Αυστρία, Βέλγιο (Γαλλική Κοινότητα), Βουλγαρία, Κύπρος, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα , Ουγγαρία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Πολωνία, Πορτογαλία
Ενίσχυση στους καλλιτέχνες	Αυστρία, Βέλγιο, Φινλανδία, Γερμανία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Σουηδία
Ψηφιοποίηση	Αυστρία, Γαλλία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο
Επανοργάνωση του Διοικητικού Τομέα	Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πολωνία, Ισπανία
Αποκέντρωση	Αυστρία, Βουλγαρία, Κύπρος, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Λετονία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Ηνωμένο Βασίλειο (Ουαλία)
Εκπαίδευση	Γαλλία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία, Λουξεμβούργο, Πολωνία, Ισπανία, Σλοβενία, Ην.Βασίλειο (Σκωτία, Βόρεια Ιρλανδία)
Συμμετοχικότητα σε κοινωνικό επίπεδο	Αυστρία, Βέλγιο (Γαλλικές, Φλαμανδικές Κοινότητες); Κύπρος, Δανία, Εσθονία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα , Ουγγαρία, Ιρλανδία, Λετονία
Οικονομική επιρροή του πολιτισμού-Οικονομικές επιδράσεις	Αυστρία, Ουγγαρία, Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Βόρεια Ιρλανδία)
Πολιτιστική Κληρονομιά	Βέλγιο, Κύπρος, Τσεχ. Δημοκρατία, Γαλλία,
Αλλαγή της νομοθεσίας	Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία
Καινοτόμες Πολιτιστικές Βιομηχανίες	Αυστρία, Βέλγιο, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Πολωνία, Πορτογαλία, Ισπανία, Σουηδία, Ην. Βασίλειο.

Πηγή: European Parliament, Policy department, Structural and Cohesion Policies, “Financing the Arts and Culture in the European Union”, November 2006

Η Ελλάδα⁸⁷ παρατηρείται ότι δίνει προτεραιότητα στην ποιότητα της τέχνης, στη δημιουργικότητα και καινοτομία, στη συμμετοχικότητα σε κοινωνικό επίπεδο, στην ταυτότητα και στον διεθνισμό. Έτσι συμμετέχει σε διεθνή πολιτιστικά ιδρύματα και οργανισμούς και αναπτύσσει δίκτυα και πολιτιστικές δράσεις. Οι προτεραιότητες που τίθενται προωθούνται κατ' επέκταση και σε τοπικό επίπεδο, ενώ αυτές που δεν χαράσσονται κεντρικά, είναι δύσκολο να προωθηθούν σε τοπικό επίπεδο, από τους Δήμους, στην παρούσα οικονομική συγκυρία.

Στη συνέχεια θα εξετάσουμε πώς οι έννοιες αυτές αναπτύσσονται ειδικότερα, στα πλαίσια των πολιτιστικών θεσμών της Ε.Ε.

3.3 Πολιτιστικοί θεσμοί της Ε.Ε.: Συμβολή στην περιφερειακή πολιτιστική ανάπτυξη

3.3.1 Ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης

Η έννοια της **Ευρωπαϊκής πολιτιστικής πόλης**⁸⁸ είχε αφετηρία έναν νέο τρόπο αλληλοπροσέγγισης των Ευρωπαίων κατοίκων. Η πρωτοβουλία έχει καταστεί όλο και περισσότερο επιτυχής και έχει αποκτήσει έναν αυξανόμενο πολιτιστικό και κοινωνικό-οικονομικό αντίκτυπο με τους πολυάριθμους επισκέπτες που έχει προσελκύσει⁸⁹.

⁸⁷ Συμμετέχει εκτός των διμερών πολιτιστικών και μορφωτικών συνεργασιών, συμμετέχει μέσω των συναρμόδιων Υπουργείων και Υπηρεσιών, **σε πολυμερείς πολιτιστικές συνεργασίες**, οι οποίες διακρίνονται σε διεθνείς (Ο.Η.Ε., UNESCO) και σε περιφερειακές:

1- Συμμετοχή σε περιφερειακές συνεργασίες : Η Ελλάδα έχει ενεργή εκπροσώπηση σε πλήθος περιφερειακών συνεργασιών, οι κυριότερες των οποίων αφορούν:

- Θεσμικά όργανα της Ε.Ε.
- Ευρωμεσογειακή Συνεργασία (Ε.Μ.Σ.)
- Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου (ΟΣΕΠ) – BSEC (Black Sea Economic Cooperation)
- Νοτιο-Ανατολική Ευρώπη
- Πρωτοβουλία Αδριατικής – Ιονίου (ΠΑΙ)
- Πρωτοβουλία του Κιέβου
- Πολιτιστικός Διάλογος Ευρώπης – Ασίας (ASEM)
- Δίκτυο Εθνικών Κέντρων Πολιτισμού της Ε.Ε.-EUNIC (EU National Institutes for Culture)

2- Συμμετοχή σε Διεθνείς Συνεργασίες: Η Ελλάδα συνεργάζεται και είναι μέλος στους Οργανισμούς: UNESCO και ΟΗΕ

⁸⁸ Ο θεσμός ξεκίνησε στις 13 Ιουνίου 1985 από το Συμβούλιο Υπουργών με πρωτοβουλία της Υπουργού Πολιτισμού Μελίνας Μερκούρη.

⁸⁹ Αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων παρουσιάζονται στο κεφάλαιο με την ευρωπαϊκή εμπειρία.

Πρώτη Ευρωπαϊκή πολιτιστική πρωτεύουσα ανακηρύχθηκε η Αθήνα το 1985, ενώ οι Ευρωπαϊκές πόλεις πολιτισμού ορίζονταν σε διακυβερνητικό επίπεδο μέχρι το 2004. Τα κράτη μέλη ομοφώνως επέλεξαν τις πιο πιθανές πόλεις για να φιλοξενήσουν το γεγονός και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παραχωρούσε μια επιδότηση στην επιλεγμένη πόλη κάθε χρόνο. Από το 2005 και μετά, οι θεσμοί της Ε.Ε. συμμετέχουν στην διαδικασία επιλογής των πόλεων που θα φιλοξενήσουν το γεγονός.

3.3.2 Ο θεσμός των αδελφοποιήσεων των πόλεων – Συμβολή στην πολιτιστική πρόοδο

« Μια αδελφοποίηση είναι μια συνάντηση μεταξύ δύο δήμων για να δράσουν μαζί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αντιμετωπίζοντας από κοινού προβλήματα και δημιουργώντας στενότερους δεσμούς μεταξύ τους»⁹⁰.

Ο θεσμός των αδελφοποιήσεων έχει συμβάλει σημαντικά στην προώθηση και προβολή του πολιτισμού. Παρέχει ένα ευέλικτο πλαίσιο συνεργασιών και έχει συνεισφέρει στην εξασφάλιση της ειρήνης μεταξύ των λαών, στην ανάπτυξη μιας πολυεπίπεδης δημοκρατικής διακυβέρνησης και στην προώθηση μιας κοινής ευρωπαϊκής συνείδησης. Όσον αφορά τα οφέλη για τους δήμους που συμμετέχουν, αυτά αφορούν:

- τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και της διοικητικής αποτελεσματικότητας
- τη διεύρυνση του παγκόσμιου και ευρωπαϊκού ορίζοντα των γνώσεων των ΟΤΑ
- την πρόσβαση σε ευρωπαϊκά προγράμματα χρηματοδότησης
- την ανάπτυξη και επιμόρφωση ανθρώπινου δυναμικού
- την επιμόρφωση αιρετών

Επωφελούνται όμως και τα μέλη των τοπικών κοινωνιών⁹¹, καθώς προωθείται η ανοχή και ο διαπολιτισμικός διάλογος, δημιουργούνται ισχυρότερες κοινοτικές συνεργασίες και αναβαθμίζεται η ποιότητα των

⁹⁰ CEMR, A Europe of Citizens. *Tomorrow's Europe*, CCRE/CEMR, Paris 2003.

⁹¹ Σύμφωνα με συνομιλήτή μας, «Όταν λέμε αδελφοποιήσεις, υπάρχει ένα θέμα αν πλάϊ σ' αυτές θεμελιώνονται πραγματικές πολιτισμικές συνέργειες και μάλιστα με προοπτική. Το πρόγραμμα από μόνο του δεν εγγυάται το επίπεδο του προϊόντος. Μπορεί να είναι μια αρπαχτή ή μπορεί να είναι κάτι το πολύ σημαντικό».

δραστηριοτήτων της νεολαίας. Υπάρχουν επίσης και γενικότερα οφέλη, όπως η προώθηση της ευημερίας της κοινότητας, η πληροφόρηση και γνώση των διεθνών εξελίξεων, η εκπαίδευση και η απόκτηση ευρωπαϊκής συνείδησης και ταυτότητας. Σημαντική είναι και η οικονομική και επιχειρηματική πρόοδος που επιτυγχάνεται, καθώς μέσω της ανταλλαγής τεχνογνωσίας, της βελτίωσης της επιχειρηματικής αποδοτικότητας και της ανάπτυξης του τουρισμού, οι δήμοι μπορούν να έχουν οικονομικές ωφέλειες⁹².

Τα οφέλη αυτά των αδελφοποιήσεων, αναφέρονται επίσης και στον Ευρωπαϊκό Αστικό Χάρτη για τα Δικαιώματα στην πόλη (1980-1982), ένα από τα θέματα του οποίου ονομάζεται «Πόλη και πολιτισμός». Σύμφωνα με αυτό, η πολιτιστική πολιτική μπορεί να συμβάλει στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Μεταξύ των αρχών του Χάρτη αναφέρονται τα εξής:

1. Η πολιτιστική ανάπτυξη των πόλεων συμβάλλει στην κοινωνική και οικονομική τους εξέλιξη.
2. Οι πολιτιστικές ανταλλαγές δημιουργούν στέρεους δεσμούς μεταξύ προσώπων διαφορετικών εθνοτήτων, περιφερειών και χωρών.

Όπως διαφαίνεται από τα παραπάνω, οι θεσμοί της ευρωπαϊκής πολιτιστικής πολιτικής είναι σημαντικοί και αποτελούν οδηγό για τις πολιτικές των κρατών-μελών. Η ευρωπαϊκή εμπειρία είναι σημαντική γι' αυτό μια ιδιαίτερη προσέγγιση της τελευταίας κρίνεται απαραίτητη.

⁹² Σχετική έρευνα σε 2.018 ιταλικούς δήμους που αδελφοποιήθηκαν, έδειξε μια μεγάλη αύξηση του αριθμού των τουριστών βάσει και των εκπαιδευτικών και πολιτιστικών ανταλλαγών AICRE, Twinning and their added value, σελ.5 στο: ΥΠ.ΕΞ - ΥΠ.ΕΣ (2007), «Η Ευρώπη των πόλεων και των πολιτών» Αθήνα σελ.32.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ευρωπαϊκή εμπειρία- Πολιτιστική Πολιτική και αναζωογόνηση ευρωπαϊκών δήμων

4.1 Άξονες παρεμβάσεων

Τα τελευταία τριάντα χρόνια, η πολιτιστική πολιτική αποκτά όλο και μεγαλύτερη σπουδαιότητα σαν συστατικό των στρατηγικών για την οικονομική και φυσική αναζωογόνηση σε πολλούς δυτικοευρωπαϊκούς δήμους. Ήδη από τη δεκαετία του 1980, πολιτιστικοί διαχειριστές κατανόησαν ότι, αν αναπτύξουν με επιτυχία πολιτιστικές παρεμβάσεις και τις συνδυάσουν με άλλες οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές, θα πετύχουν την ανάπλαση των πόλεων και των ευρύτερων περιοχών τους⁹³.

Η πολιτιστική πολιτική των πόλεων την δεκαετία του '50 στόχευε στην προώθηση της τέχνης υψηλών προδιαγραφών και στη διεύρυνση της προσβασιμότητάς της. Στις δεκαετίες του '60 και '70 στόχος ήταν η δυνατότητα πολιτισμικής έκφρασης της κοινότητας και των περιθωριακών στρωμάτων. Τη δεκαετία του '80, τα αυξανόμενα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα και η περικοπή δαπανών προς την αυτοδιοίκηση, οδήγησαν σε αναδιάρθρωση των δήμων. Οι στρατηγικές για τον πολιτισμό άρχισαν να έχουν οικονομικές προτεραιότητες και να στοχεύουν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο και στην άμβλυνση των προβλημάτων κοινωνικού αποκλεισμού και κοινωνικών εντάσεων. Μετά το 1990, η πολιτιστική πολιτική προωθούνταν ως βασικό στοιχείο της αστικής αναγέννησης, περιελάμβανε στόχους βελτίωσης ποιότητας ζωής, ανάπτυξης κοινοτικού πνεύματος και ενδυνάμωσης της κοινωνικής συνοχής. Με την αξιοποίηση ανθρώπινων, περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων, ο πολιτισμός συνδυάζεται με στρατηγικές αστικής ανάπτυξης⁹⁴, ενώ κινητοποιεί τις τοπικές κοινωνίες, τους δημόσιους και τους ιδιωτικούς φορείς.

⁹³ Η επιτυχία του εγχειρήματος έγκειται και στη συνεργασία τους με άλλες επιστημονικές ομάδες όπως πολεοδόμους, χωροτάκτες, μηχανικούς, στα πλαίσια ενός ευρύτερου στρατηγικού σχεδιασμού. Βλ. Chemetoff, 2008.

⁹⁴ Είναι γεγονός ότι οι ευρωπαϊκές πόλεις έχουν διαφορετικές εξειδικεύσεις. Σύμφωνα με τον Μπιανκίνι (1994), η ανάπτυξη τοπικών στρατηγικών για τις βιομηχανίες των μέσων ενημέρωσης καθώς και η ανάπτυξη πολιτιστικών πολιτικών που απευθύνονται σε εθνικές και

Έτσι, η «αναζωογόνηση των πόλεων» καθίσταται πλέον μια σύνθετη έννοια που έχει οικονομική, περιβαλλοντική, κοινωνική, πολιτιστική, συμβολική και πολιτική διάσταση. Οι πολιτιστικές πολιτικές, για να είναι επιτυχείς, πρέπει να έχουν θετικό αντίκτυπο σε όλα τα πεδία χάραξης πολιτικής, στο πλαίσιο ολοκληρωμένων αναπτυξιακών στρατηγικών. Κεντρικό ρόλο έχουν εδώ οι Δήμοι, ενώ εξίσου σημαντικές είναι και οι συνεργασίες ανάμεσα στην κεντρική κυβέρνηση, την τοπική αυτοδιοίκηση, τον ιδιωτικό και εθελοντικό τομέα και τις πολιτιστικές οργανώσεις, ώστε να εντοπιστούν οι πολιτιστικοί πόροι της πόλης και να αξιοποιηθούν.

Κεντρική σημασία έχει και η κοινωνική διάσταση της πολιτιστικής πολιτικής. Οι ίδιοι οι κάτοικοι είναι σημαντικό να μετέχουν στην τοπική δημόσια ζωή και στην πολιτιστική δράση μέσω νέων μορφών αυτοοργάνωσης και εκφράζοντας τον πολιτισμό των τοπικών κοινοτήτων. Ακόμη και οι πολιτικές της ευρωπαϊκής ένωσης πρέπει να εναρμονίζονται με τη διάσταση αυτή. Καθώς στις μεγάλες πόλεις υπάρχει κοινωνική πόλωση, είναι σημαντικό να ενθαρρύνεται η ανάπτυξη διαφορετικών συστημάτων παραγωγής και κοινωνικής οργάνωσης. Οι πολιτιστικές πολιτικές μπορούν να βοηθήσουν στη δημιουργία ισχυρότερων δεσμών ανάμεσα στην κοινωνία των πολιτών και την πολιτική, να σεβαστούν τα δικαιώματα των λαϊκών κινημάτων και να χρησιμοποιήσουν τους πόρους και τις ιδέες τους για να αντικρούσουν την αύξηση της κοινωνικής πόλωσης και να συμβάλλουν στον εκδημοκρατισμό και τον εμπλουτισμό της πολιτιστικής ζωής της πόλης⁹⁵. Σύμφωνα με τους

φυλετικές μειονότητες είναι πιο συνηθισμένη στη Μ. Βρετανία από ό,τι σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Οι γαλλικές πόλεις, έχουν μεγάλη εμπειρία στη προώθηση καινοτόμου αρχιτεκτονικής και νέων τηλεπικοινωνιακών τεχνολογιών, όπως η τηλεματική και η καλωδιακή τηλεόραση, ενώ οι ιταλικές πόλεις τείνουν να διαπρέπουν στη διοργάνωση φεστιβάλ κινηματογράφου και τεχνών θεάματος καθώς και καλλιτεχνικών εκθέσεων.

⁹⁵ Όπως έχει ήδη αναφερθεί, πολλές πόλεις από τη δεκαετία του '80 και μετά με αφετηρία τις πολιτιστικές πολιτικές αναπτύχθηκαν σημαντικά. Πιο συγκεκριμένα, όσες ήταν εξαρτημένες από ξεπερασμένους οικονομικούς κλάδους και έψαχναν νέους οικονομικούς ρόλους, χρησιμοποίησαν εντυπωσιακά πολιτιστικά προγράμματα που αποτέλεσαν σύμβολα αναγέννησης (Γλασκόβη, Μπιλμπάο). Έτσι λειτούργησαν ως σύμβολα κοσμοπολιτισμού(φρανκφούρτη-διεθνής μητρόπολη με υψηλό οικονομικό κύρος- αλλά με φτωχό πολιτισμικό προφίλ, που κατάφερε να αναβαθμίσει μέσω πολιτιστικών παρεμβάσεων υψηλής πνοής), ως σύμβολα εκσυγχρονισμού και καινοτομιών σε πόλεις που επιθυμούσαν να αναπτύξουν κλάδους της οικονομίας, όπως η μόδα, η χειροτεχνία, η βιομηχανία υψηλής τεχνολογίας (Ρεν, Μομπελιέ, Αμβούργο, Βαρκελώνη, Μπολόνια),, ως σύμβολα συμφιλώσης σε πόλεις με έντονες κοινωνικές συγκρούσεις (Βερολίνο-εικόνα μιας ενωμένης πόλης). Μια

Μπιανκίνι-Πάρκινσον (1994), οι παρεμβάσεις των δημοτικών αρχών στο πολιτιστικό πεδίο επηρεάζονται από ορισμένους παράγοντες, των οποίων η σημασία ποικίλλει από χώρα σε χώρα.

Οι μεταβλητές αυτές είναι:

- Οι εθνικές στάσεις απέναντι στον πολιτισμό και την πολιτιστική πολιτική, καθώς και στις ιδεολογίες των πολιτικών κομμάτων που βρίσκονται στην τοπική ή την εθνική εξουσία.
- Ο βαθμός της τοπικής αυτονομίας.
- Η δέσμευση της «επενδυτικής τάξης» σε επαρχιακές πόλεις.
- Η διαμόρφωση της γεωγραφίας των εθνικών πολιτιστικών οικονομιών.
- Το μέγεθος και η φύση της τοπικής αγοράς για πολιτιστικές δραστηριότητες.
- Η επίδραση ξένων μοντέλων χάραξης πολιτικής.

Είναι γεγονός ότι η έννοια του πολιτιστικού σχεδιασμού, που χρησιμοποιείται ήδη ευρύτατα στις Η.Π.Α. και στην Αυστραλία, είναι άγνωστη στους δυτικοευρωπαίους υπευθύνους για την πολιτιστική πολιτική (Δέφνερ, 1998). Κεντρικά χαρακτηριστικά του είναι ότι στηρίζεται σε ένα πολύ ευρύ ανθρωπολογικό ορισμό του «πολιτισμού ως τρόπου ζωής» και ότι ενσωματώνει τις τέχνες σε άλλες πτυχές του τοπικού πολιτισμού. Επιπλέον στηρίζεται στον ιστό και τις συνήθειες της καθημερινής ζωής στην πόλη.

Το βάρος που δίνεται στον πολιτισμό στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και, κατά συνέπεια, στο να γίνει ελκυστικότερη μια περιφέρεια ή μια πόλη τόσο για τους κατοίκους όσο και για τους τουρίστες. Η σημασία των σημειακών παρεμβάσεων είναι μεγάλη και, σύμφωνα με τον Α. Δέφνερ (1998), τρείς είναι οι μορφές που μπορεί να πάρει:

α. η διάχυση εικαστικών έργων στη πόλη, τα οποία τη «σηματοδοτούν» και βελτιώνουν την εικόνα της

β. η ανάπτυξη της «πολεοδομικής επίπλωσης», που μπορεί να αποτελέσει συστατικό στοιχείο της γενικής διαφημιστικής προβολής της πόλης

σειρά από έργα πολιτιστικού χαρακτήρα, πολιτιστικά «εμβλήματα» και δημόσιοι χώροι, έγιναν ισχυρά σύμβολα της αναγέννησης των πόλεων. Bianchini (1991).

γ. η θεώρηση της αρχιτεκτονικής ως τέχνης, πράγμα που μπορεί να μεταφραστεί και στην προσπάθεια ένταξης της διαδικασίας κτισίματος ή ανακαίνισης στις πολιτιστικές εκδηλώσεις⁹⁶.

Έτσι, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στο κέντρο αυτών των διαφορετικών πτυχών, η πολιτιστική πολιτική των δήμων στοχεύει στην απελευθέρωση χώρων ταυτόχρονα, γεωγραφικών αλλά και καλλιτεχνικών, ώστε να διευκολύνεται η δημοκρατική πρόσβαση στις τέχνες και τον πολιτισμό⁹⁷. Τα διλήμματα που αναδύονται περιγράφονται ακολούθως.

4.2 Στρατηγικά διλήμματα

Χαρακτηριστικά παραδείγματα πόλεων που έχουν «αναζωογονηθεί», όπως αναφέρεται, από την πολιτιστική τους ανάπτυξη, παρουσιάζονται στο Bianchini και Parkinson (1993-1994) σελ. 194-198. Στη μελέτη αυτή, τρία είναι τα στρατηγικά διλήμματα πολιτιστικής πολιτικής των πόλεων:

1. **Χωροταξικά:** οι εντάσεις μεταξύ της πρωτεύουσας και των περιφερειών και ο κίνδυνος από την κοινωνική αναβάθμιση

2. **Οικονομικής ανάπτυξης:** ο διαχωρισμός της παραγωγής από την κατανάλωση

3. **Πολιτιστικής χρηματοδότησης:** επιλογή μεταξύ των «εφήμερων» δράσεων και της επένδυσης σε «μόνιμες» εγκαταστάσεις και υποδομές.

Σύμφωνα και με τον Σουλιώτη (2009), δεν λείπουν ορισμένες προσπάθειες να κατασκευαστούν **τυπολογίες διαφορετικών πολιτικών αστικής αναζωογόνησης**. Άλλωστε, ο Bianchini διέκρινε μεταξύ ευρωπαϊκού τύπου πολιτιστικών στρατηγικών, οι οποίες εστιάζουν στις τοπικές πολιτιστικές βιομηχανίες, στο ήδη δομημένο περιβάλλον και στον αστικό σχεδιασμό, και αμερικανικού τύπου στρατηγικών, που εστιάζουν σε

⁹⁶ Μπορεί να επικεντρωθεί σε περίπτερα τοποθετημένα σε στρατηγικά σημεία τα οποία θα διαθέτουν φωτεινούς χάρτες κλπ και θα αποτελούν μόνιμο πόλο πληροφόρησης.

⁹⁷ Αυτό μεταφράζεται προφανώς με τρεις μεγάλους στόχους:

- μια πολιτιστική πολιτική στραμμένη προς τον μοντερνισμό και στενά συνδεδεμένη με τις τοπικές ταυτότητες και τους πολιτισμούς, που θα περνάει φανερά από την επανάκτηση του δημόσιου χώρου, την διαφορετική αξιολόγηση της κληρονομιάς, τη συνάντηση ανάμεσα στη κληρονομιά και τη σύγχρονη δημιουργία.
- μια πολιτιστική πολιτική που να απλώνεται στο σύνολο των περιοχών και των χώρων του Δήμου, και να διεκδικεί το ρόλο του δικτύου
- Μια πολιτική που ευνοεί τη πρόσβαση όλων των δημοτών στο πολιτισμό, και που προσανατολίζεται προοδευτικά δίνοντας αξία στις πολιτιστικές πολιτικές.

εντυπωσιακούς χώρους επιδεικτικής κατανάλωσης (Stevenson, 2003). Σύμφωνα με τον Basset (1993) πρόκειται για μια πολύ γενική διάκριση, η οποία υπολείπεται της ποικιλίας των πραγματικών περιπτώσεων. Ο Evans (2005) προχώρησε σε διάκριση, ανάλογα με το αν ο πολιτισμός είναι οδηγός, καταλύτης ή δευτερεύον στοιχείο στη διαδικασία της αναζωογόνησης, ενώ ο Mommaas (2004) πρότεινε μια λεπτομερή τυπολογία πολιτιστικών συσπειρώσεων (cultural clusters) σύμφωνα με διάφορα οργανωτικά, πολιτισμικά και πολιτικά κριτήρια (κατά πόσο η συσπείρωση είναι καταναλωτικού ή παραγωγικού προσανατολισμού, αν είναι προϊόν σχεδιασμού ή όχι κ.ά.⁹⁸).

Οι δημοτικές αρχές, προσπαθώντας να χειριστούν τα ζητήματα της τοπικής ανάπτυξης, οδηγήθηκαν στην ενίσχυση του ρόλου του κέντρου της πόλης ως εστίας για μια δημόσια κοινωνική ζωή προσιτή σε όλους, και στη διεύρυνση της έννοιας του πολιτισμού ως τρόπου ζωής που συνδέεται με τη σχέση των κατοίκων με την πόλη τους, που ενσωματώνει τις τέχνες στον ιστό και στις συνήθειές της και που περικλείει μια ποικιλία στοιχείων, από τις «προ-ηλεκτρονικές» εικαστικές και σκηνικές τέχνες (ζωγραφική, γλυπτική, θέατρο, μουσική), μέχρι τις σύγχρονες «πολιτιστικές βιομηχανίες» (κινηματογράφος, βίντεο, ραδιοφωνία, διαφήμιση, ηλεκτρονική μουσική, εκδόσεις, μόδα, ντιζάιν), αλλά και τις βιομηχανίες τουρισμού, πολιτιστικής κληρονομιάς και αναψυχής (Μπιανκίνι και Πάρκινσον, 1994).

Έτσι, οι πολιτικές με αφετηρία τον πολιτισμό συχνά συνδέονται με την ανάπτυξη του τουρισμού (αστικού, πολιτισμικού) και τον οδηγούν σε νέα πρότυπα. Έχουμε έτσι τη δημιουργία του «νέου τουρισμού», στον οποίο το προσφερόμενο προϊόν δεν είναι απλά οι υπηρεσίες διαμονής αλλά το βίωμα μιας ολοκληρωμένης εμπειρίας. Σ' αυτό το νέο πρότυπο τοποθετείται στη θέση της τουριστικής επιχείρησης η ίδια η περιοχή, που αποτελεί τον

⁹⁸ Η Λεοντίδου (2006) υποστήριξε πρόσφατα ότι στοιχεία που χαρακτηρίζουν έναν τύπο «Μεσογειακής» πόλης, όπως η μείξη των χρήσεων γης, ο ζωντανός δημόσιος χώρος, η περιορισμένη εκβιομηχάνιση και η κυριαρχία των μικρών επιχειρήσεων, ευνόησαν την υιοθέτηση πολιτικών που προσιδιάζουν στην «επιχειρηματική πόλη». Το γεγονός αυτό οδήγησε σε μια σύγκλιση των πόλεων του ευρωπαϊκού Νότου με αυτές του Βορρά, σε αντίθεση με τις διαφορετικές πορείες του παρελθόντος, στο Σουλιώτης (2009) «*Πολιτιστικές στρατηγικές και αστική αναζωογόνηση στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας: Τοπικές συνθήκες και παγκόσμιες τάσεις*». Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 24-27 /9/2009, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, τ.2, σ.665-674.

τουριστικό προορισμό. Εδώ οι συμμετέχοντες μπορεί να είναι τουριστικοί πράκτορες, τοπικοί φορείς και αρχές ή άλλες συλλογικότητες.

Στα πλαίσια αυτά ο αστικός τουρισμός αποτελεί εναλλακτική πρόταση για την ανάπτυξη των πόλεων. Έχει πολιτιστικό περιεχόμενο και συνδέεται με τα στοιχεία της ιδιαίτερης πολιτιστικής ταυτότητας κάθε περιοχής. Συχνά συνδέεται με πολιτιστικού περιεχομένου κίνητρα, που αφορούν σε ιστορικές συνοικίες και κέντρα πόλεων, όπου εντοπίζονται μνημεία, σημαντικά κτίρια και μουσεία. Το τουριστικό ενδιαφέρον σχετίζεται και με μεγάλες διοργανώσεις, με εκθέσεις, με καλλιτεχνικά και αθλητικά γεγονότα. Ο αστικός τουρισμός, με γνώμονα την πολιτιστική κληρονομιά, συχνά εξελίσσεται σε βασικό οικονομικό παράγοντα τοπικής ανάπτυξης, σε παράγοντα διαφοροποίησης και εκσυγχρονισμού του αστικού χώρου. Κυρίως οι πρώην βιομηχανικές πόλεις που έχουν υποστεί τις επιπτώσεις της αποβιομηχάνισης επενδύουν στον τουρισμό ως μέσο αναζωογόνησης, ανάπτυξης, βελτίωσης της εικόνας της πόλης και ευκαιρία δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας⁹⁹. Η υποστήριξη πολιτιστικών υποδομών ενισχύεται έτσι σημαντικά και μπορεί να αποφέρει ουσιαστικά αποτελέσματα. Άλλωστε, η διεθνής πρακτική στη στρατηγική και τη διοίκηση πολιτιστικών περιοχών έχει καταδείξει ότι απαιτείται προσεκτικός σχεδιασμός, για να προληφθούν ενδεχόμενα προβλήματα και συγκρούσεις¹⁰⁰. Επίσης, σύμφωνα με την Λουκαΐτου- Σιδέρη (2006), σε σχέση με τα **μοντέλα πολιτιστικής ανάπτυξης των πόλεων**, παρατηρούνται τρεις βασικές προσεγγίσεις¹⁰¹: **η Επιχειρησιακή πόλη**¹⁰², όπου αναπτύσσονται

⁹⁹ Αυγερινού-Κολώνια Σ.,(2000), «Ο ρόλος του τουρισμού στη διατήρηση και ανάπτυξη των ιστορικών πόλεων», στο: Π.Τσάρτας (επιμ.) *Τουριστική Ανάπτυξη Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις*, Αθήνα: ΕΞΑΝΤΑΣ: 16-37.

¹⁰⁰ Κι αυτό γιατί, τα κύρια σημεία που χαρακτηρίζουν μια «ιστορική ή τουριστική πολιτιστική περιοχή» είναι:

1) Το ίδιο το πολιτιστικό τοπίο, το οποίο αποτελείται από μεμονωμένα μνημεία και τοποθεσίες πολιτιστικής κληρονομιάς.

2) Οι πολιτιστικοί παραγωγοί

3) Οι νέες πολιτιστικές εκφράσεις και οι «δημιουργικές βιομηχανίες» υψηλής τεχνολογίας, οι οποίες χαρακτηρίζονται από έντονη ελαστικότητα και ζωτική σχέση με τις κυρίαρχες οικονομικές δραστηριότητες της πόλης.

4) Η «βιομηχανία γεγονότων» (event industry), που περιλαμβάνει τους μανάτζερ των χώρων, τους συμβούλους, καθώς και τους διοργανωτές συνεδρίων, φεστιβάλ, αθλητικών γεγονότων κ.λ.π. World Tourism Organization (W.T.O.), European Tourism Commission (E.T.C.)(2005), *City Tourism and Culture: The European Experience*, WTO/ETC, Brussels, 2005

¹⁰¹ Λουκαΐτου-Σιδέρη Αν.,2006,«*Πολιτιστικά Τοπία και Πολιτιστικές Στρατηγικές: Η Αμερικανική Εμπειρία*», Αθήνα.

στρατηγικές με καθαρά οικονομικά και κερδοσκοπικά κίνητρα, η **Προοδευτική πόλη**¹⁰³, που ακολουθεί μια κοινωνική πολιτική αναδιανομής πολιτιστικών και άλλων αγαθών και η **Δημιουργική πόλη**¹⁰⁴, που ακολουθεί μια μέση οδό, ανάμεσα στα άλλα δύο μοντέλα.

Όμως στα θεωρητικά μοντέλα κανένα δεν περιγράφει ακριβώς την πραγματικότητα και συχνά στις πόλεις διακρίνονται στοιχεία από όλες τις προσεγγίσεις. Τα τελευταία χρόνια εξάλλου, με τις αλλαγές στην οικονομία, την κοινωνία και το χώρο από τη σκοπιά των χρήσεων γης, εμφανίζεται μια νέα τάση, όπου μέσα στο κέντρο της μεταβιομηχανικής πόλης δημιουργούνται μεγάλες χωρικές συγκεντρώσεις ανθουσών οικονομικών δραστηριοτήτων, που αποτελούν δημιουργικές νησίδες της νέας οικονομίας και σχηματίζουν **εντοπισμένους χωρικούς θύλακες (clusters)**¹⁰⁵ μέσα στον αστικό ιστό (Α. Γοσποδίνη., Ηλ. Μπεριάτος, 2006).

Είναι πραγματικά μεγάλο το εύρος των θεωρητικών μοντέλων ανάπτυξης των πόλεων. Θα προσπαθήσουμε λοιπόν στη συνέχεια να προσεγγίσουμε την ευρωπαϊκή εμπειρία και να δούμε πώς αναπτύσσονται

¹⁰² Στην προσέγγιση αυτή τίθενται σε δεύτερη θέση οι κοινωνικοί και εκπαιδευτικοί στόχοι και δίνεται έμφαση στον τουρισμό, την κουλτούρα και τις επικοινωνίες, στη δημιουργία ενός κλίματος ευνοϊκού για επιχειρήσεις, σύμφωνα με τις επιταγές της λεγόμενης «νέας οικονομίας».

¹⁰³ Εδώ τίθεται ως βασικός στόχος η καταπολέμηση των ανισοτήτων μεταξύ των διάφορων γειτονιών και οι πολιτιστικές στρατηγικές που αποσκοπούν στο να κάνουν τον πολιτισμό προσιτό σε όλους.

¹⁰⁴ Το μοντέλο αυτό διαφοροποιείται σημαντικά από τα άλλα δυο. Εστιάζει στο ζήτημα της ποιότητας ζωής, με την επιθυμία να προσελκύσουν τη δημιουργική τάξη, δηλαδή κοινωνικά και επαγγελματικά στρώματα με υψηλή μόρφωση, που πιστεύεται ότι έχουν τη δυνατότητα να ενισχύσουν τη νέα οικονομία προς όφελος της πόλης. Για το σκοπό αυτό υποστηρίζουν τον ιστορικό και πολιτιστικό χαρακτήρα των επιμέρους γειτονιών και προωθούν την ανάπτυξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων, όμως επικεντρώνονται σε μικρά πολιτιστικά κέντρα σε αυτές (θέατρα γειτονιάς, μουσικά καφέ κ.ά.) Σύμφωνα με τους Loyd και Clark (2001), παρότι ευνοείται η πολυεθνικότητα και η πολυπολιτισμικότητα των πόλεων, εντούτοις, δημιουργείται μια ταξική πόλη που προσφέρει πολιτιστικά αγαθά άνισα μοιρασμένα στους κατοίκους. Πιθανόν η αξία της γης και των ενοικίων στις γειτονιές με πολιτιστικά κέντρα ανεβαίνει, εκτοπίζοντας τους κατοίκους.

¹⁰⁵ Εμφανίζονται δύο κατηγορίες, καθεμιά με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ως προς τις κυρίαρχες χρήσεις, τη θέση, το είδος ανάπτυξης, την αστική και την αρχιτεκτονική μορφολογία: α) **τα clusters επιχειρήσεων-Τοπία επιχειρηματικών κέντρων** (συναντώνται στο κέντρο της πόλης και περιλαμβάνουν επιχειρήσεις παροχής οικονομικών υπηρεσιών υψηλού επιπέδου και εταιρίες υψηλής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, ενώ συμπληρώνονται με χρήσεις κατοικίας, εμπορικών καταστημάτων κ.λ.π.) και β) **clusters πολιτιστικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων –Τοπία Πολιτιστικών Επικέντρων**, τα οποία χαρακτηρίζονται από: i) όλο και μεγαλύτερο εύρος πολιτιστικών προϊόντων και δράσεων, ii) συνεχή αύξηση της χωρικής έκτασης των clusters και iii) τη λειτουργική εξειδίκευσή τους.

πετυχημένα ευρωπαϊκά παραδείγματα, με αφετηρία τις Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης.

4.3 Το παράδειγμα των πολιτιστικών πρωτευουσών.

Πετυχημένες πρακτικές από τις πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης

Εδώ και τρεις δεκαετίες περίπου, ένας σημαντικός θεσμός, αυτός των Πολιτιστικών Πρωτευουσών, υλοποιείται από τα κράτη μέλη με μεγάλη επιτυχία. Έτσι κάθε χρόνο, μια ευρωπαϊκή πόλη ορίζεται ως Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης (Kalogirou N.2002). Μάλιστα τα τελευταία χρόνια μοιράζονται τον τίτλο δύο ή και τρεις ταυτόχρονα και για έναν χρόνο οι πόλεις αυτές έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν την πολιτιστική τους δράση, να προβληθούν και να βελτιώσουν την εικόνα τους σε τοπικό, περιφερειακό, ευρωπαϊκό αλλά και διεθνές επίπεδο¹⁰⁶.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τις πολιτιστικές πρωτεύουσες¹⁰⁷, μεταξύ των οποίων και πόλεις που επιλέχθηκαν από τη χώρα μας, σε μια σχηματική απεικόνιση:

¹⁰⁶ Άλλωστε, ο θεσμός των Ευρωπαϊκών πολιτιστικών πρωτευουσών δημιουργήθηκε ώστε: i) Να προωθηθεί ο πλούτος και η ποικιλομορφία των Ευρωπαϊκών Πολιτισμών, ii) να προβληθούν οι πολιτισμικοί δεσμοί που ενώνουν τους ευρωπαϊκούς λαούς μαζί, iii) Να φέρουν ανθρώπους από διαφορετικούς ευρωπαϊκούς πολιτισμούς σε επαφή με τον πολιτισμό των άλλων και να προάγουν την αμοιβαία κατανόηση, και iv) Να ενισχύσουν το αίσθημα της Ευρωπαϊκής Ιθαγένειας. European Commission, 2013, διαθέσιμο στο IPOL-CULT_ET (2013)513985

¹⁰⁷ Από το 1985, η Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης (ΠΠΕ) έχει αναδείξει σχεδόν 60 πόλεις σε 30 χώρες . Με την πάροδο του χρόνου, το πρόγραμμα έχει γίνει ένα σημαντικό εργαλείο για το city positioning και καταλύτης για οικονομική και πολιτιστική αναγέννηση. Υπάρχουν συχνά άμεσες πολιτιστικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις στις πόλεις αυτές και, αν και πιο δύσκολο να αποδειχθεί, οι δυνατότητες των ΠΠΕ να εξασφαλίσουν μακροπρόθεσμα οφέλη, όπως είναι η αλλαγή της εικόνας μιας πόλης ή η ανάπτυξη του τουρισμού, έχουν αυξηθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7 Ευρωπαϊκές Πολιτιστικές Πρωτεύουσες ¹⁰⁸

1985	Αθήνα (Ελλάδα)	2003	Γκράτς (Αυστρία)
1986	Φλωρεντία (Ιταλία)	2004	Γένοβα (Ιταλία), Λίλ (Γαλλία)
1987	Άμστερνταμ (Ολλανδία)	2005	Κορκ (Ιρλανδία)
1988	Δυτικό Βερολίνο (Δ. Γερμανία)	2006	Πάτρα (Ελλάδα)
1989	Παρίσι (Γαλλία)	2007	Λουξεμβούργο, Σιμπίου (Ρουμανία)
1990	Γλασκώβη (Ηνωμένο Βασίλειο)	2008	Λίβερπουλ (Ην. Βασίλειο), Στάβανγκερ (Νορβηγία)
1991	Δουβλίνο (Ιρλανδία)	2009	Βίλνιους (Λιθουανία), Λίντς (Αυστρία)
1992	Μαδρίτη (Ισπανία)	2010	Έσσεν (Γερμανία), Πέτς (Ουγγαρία), Κωνσταντινούπολη (Τουρκία)
1993	Αμβέρσα (Βέλγιο)	2011	Τούρκου (Φινλανδία), Ταλίν (Εσθονία)
1994	Λισσαβόνα (Πορτογαλία)	2012	Γκιμαράες (Πορτογαλία), Μάριμπορ (Σλοβενία)
1995	Λουξεμβούργο (Λουξεμβούργο)	2013	Μασσαλία (Γαλλία), Κόσιτσε (Σλοβακία)
1996	Κοπεγχάγη (Δανία)	2014	Ρίγα (Λετονία), Ούμεο (Σουηδία)
1997	Θεσσαλονίκη (Ελλάδα)	2015	Μόνς (Βέλγιο), Πίλζεν (Τσεχία)
1998	Στοκχόλμη (Σουηδία)	2016	Σαν Σεμπαστιάν (Ισπανία), Βρότσλαβ (Πολωνία)
1999	Βαϊμάρη (Γερμανία)	2017	Ώχρους (Δανία), Πάφος (Κύπρος)
2000	Τον τίτλο έλαβαν 9 πόλεις: Ρέικιαβικ (Ισλανδία), Μπέργκεν (Νορβηγία), Ελσίνκι (Φινλανδία), Βρυξέλλες (Βέλγιο), Πράγα (Τσεχία), Κρακοβία (Πολωνία), Σαντιάγο ντε Κομποστέλα (Ισπανία), Αβινιόν (Γαλλία), Μπολόνια (Ιταλία)	2018	Leeuwarden (Ολλανδία), Βαλέτα (Μάλτα)
2001	Πόρτο (Πορτογαλία), Ρότερνταμ (Ολλανδία)	2019	Πόλεις από Ιταλία, Βουλγαρία
2002	Μπρίζ (Βέλγιο), Σαλαμάνκα (Ισπανία)	2020	Πόλεις από Ρουμανία, Σερβία, Ιρλανδία

Οι πόλεις που επιλέχθηκαν στα πλαίσια αυτά έχουν να αναδείξουν σημαντικά αποτελέσματα¹⁰⁹. Έτσι, μια νέα μελέτη¹¹⁰ που εκπονήθηκε για το

¹⁰⁸ EU Monitoring and Funding - The prize in honour of Melina Mercouri (as of the 2010 title), Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

¹⁰⁹ Capitales Culturelles, 25 ans, revue;
http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B5%CF%8D%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CF%85%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B7%CF%82 τελευταία επίσκεψη, 26/9/2014.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013), αξιολογεί τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις του προγράμματος Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης (ΠΠΕ)¹¹¹. Άλλες έρευνες έχουν αποδείξει ότι ο θεσμός ανανεώνει τις πόλεις, αναζωογονεί την πολιτιστική τους ζωή, αναδεικνύει το διεθνές προφίλ τους, δίνει ώθηση στον τουρισμό και ανυψώνει την εικόνα της πόλης στα μάτια των κατοίκων της¹¹².

Η «Πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης» συνιστά λοιπόν μια από τις πιο πετυχημένες εκδηλώσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Mercouris Sp.1996, Palmer 2004) . Οι επιδράσεις από τον αντίκτυπο των πόλεων αυτών είναι θετικές, καθώς οι στόχοι που είχαν τεθεί τόσο από το πρόγραμμα των ΠΠΕ όσο και από κάθε πόλη χωριστά, διευρύνθηκαν. Οι τομείς όπου παρατηρήθηκε διάχυση του αποτελέσματος, «l'effet multiplicateur», που αναφέραμε και στο κεφάλαιο των πολιτιστικών βιομηχανιών (σελ. 60-61), αποδίδεται σχηματικά ως εξής:

¹¹⁰ Η μελέτη αναδεικνύει κοινές προσεγγίσεις και στρατηγικές επιτυχίας που εγκρίθηκαν από τις πόλεις και τεκμηριώνει τον ισχυρισμό ότι η ΠΠΕ έχει μακροπρόθεσμα αποτελέσματα. Οι βασικές συστάσεις που διατυπώνονται στην έκθεση είναι: η δημιουργία ενός τυποποιημένου πλαισίου αξιολόγησης, μεγαλύτερη έμφαση στη συγκριτική έρευνα και η δημιουργία ενός επίσημου προγράμματος μεταφοράς γνώσης έτσι, ώστε οι μελλοντικοί οικοδεσπότες να μπορούν να επωφεληθούν καλύτερα από την πλούσια εμπειρία που αναπτύχθηκε τις τελευταίες τρεις δεκαετίες.

¹¹¹ http://www.citybranding.gr/2013/12/blog-post_27.html

¹¹² Στοιχεία που παρέχονται από τη Marseille-Provence 2013 επιβεβαιώνουν ότι ο τίτλος είχε θετική επίδραση για την πόλη, καθώς 6.065.000 άνθρωποι είχαν παρακολουθήσει τις δράσεις που αφορούσαν την ΠΠΕ το 2013. Το Μουσείο Πολιτισμών της Ευρώπης και της Μεσογείου είχε 800.000 επισκέπτες από το άνοιγμά του τον Ιούνιο του 2013.

Επίσης, χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Γλασκόβη (1990), η οποία άλλαξε από μια πόλη που είχε τη χειρότερη φήμη στο Ηνωμένο Βασίλειο στα μέσα της δεκαετίας του '80, και έγινε αποδεκτή ως η κορυφαία στις δημιουργικές βιομηχανίες στη Σκωτία αλλά και στο Ην. Βασίλειο. Επίσης έγινε η ταχύτερα αναπτυσσόμενη τουριστική βιομηχανία και προορισμός στο Ην. Βασίλειο. Το 1990 όλες αυτές οι αλλαγές έκαναν τη Γλασκόβη να αναφέρεται ως κορυφαίο πετυχημένο παράδειγμα, «η πόλη που αναγεννήθηκε» και το καλύτερο παράδειγμα για να ακολουθηθεί από της πολιτιστικές Πρωτεύουσες (Garcia, 2003; 2004a;2005;Reason & Garcia, 2007).

ΠΙΝΑΚΑΣ 8 Μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των ΠΠΕ

Πολιτιστικός αντίκτυπος και αντίκτυπος στην εικόνα	Κοινωνικός αντίκτυπος	Οικονομικός αντίκτυπος	Πολιτικός αντίκτυπος
Ενίσχυση δικτύων	Θετικός αντίκτυπος στον τρόπο με τον οποίο οι κάτοικοι αντιλαμβάνονται την πόλη τους	Σημαντικός αντίκτυπος στην οικονομία της εκάστοτε πόλης	Η αίσθηση της πολιτιστικής πρωτεύουσας σαν «καταλύτη» αλλαγών
Άνοιγμα σε νέες συνεργασίες	Η αίσθηση ότι καμαρώνουν γι' αυτή	Σημαντικές επιδράσεις στις βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες τάσεις του τουρισμού σε μεγάλο αριθμό πόλεων	Πολιτική συναίνεση για στήριξη του πολιτισμού μέσω της χάραξης τοπικής πολιτιστικής πολιτικής και θεσμών διακυβέρνησης
Ενθάρρυνση της συνέχισης νέων έργων	Ανάπτυξη νέων τεχνικών ενθάρρυνσης της συμμετοχής των κοινοτήτων (π.χ εθελοντική συμμετοχή και δυνατότητες κατάρτισης)		Βελτίωση της χρηματοδότησης της πολιτιστικής πολιτικής από τους δημόσιους φορείς και μεγαλύτερη έμφαση στον στρατηγικό σχεδιασμό για την ανάπτυξη και στη θέση του πολιτισμού στον ευρύτερο προγραμματισμό της πόλης
Ενίσχυση των ικανοτήτων και των φιλοδοξιών του πολιτιστικού τομέα	Αύξηση του κοινού που συμμετέχει		

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά τον κοινωνικό αντίκτυπο ειδικότερα, ένας άλλος τρόπος να μετρηθεί η κοινωνική διάσταση του πολιτισμού είναι να εξετασθεί ο κοινωνικός και οικονομικός αντίκτυπος των πολιτιστικών γεγονότων¹¹³. Για

¹¹³ Ο Colombia επιβεβαιώνει τον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό αντίκτυπο της «φιέστα» (fiesta). [...] Η κοινωνική και πολιτιστική συμμετοχή μιας φιέστας μπορεί να αναλυθεί βλέποντας:

- Κοινωνική συμμετοχή: την ενεργή παρουσία των φορέων/δρώντων/συμμετεχόντων στην οργάνωση μιας φιέστας

παράδειγμα, προσεγγίζοντας τα πολιτιστικά φεστιβάλ, παρατηρούμε ότι έχουν οικονομική επίδραση και προσφέρουν άυλα κοινωνικά οφέλη (Getz, 1991). Διαδραματίζουν επίσης σημαντική θέση στη ζωή των τοπικών κοινωνιών και αναβαθμίζουν την εικόνα τους, θεμελιώνουν την υπερηφάνεια τους (Wood, 2002), ενισχύουν την αυτοπεποίθησή τους (Getz, 1989), εκφράζουν με συμβολικό τρόπο τις πεποιθήσεις μιας κοινωνίας και ενθαρρύνουν τα μέλη της να συνεχίσουν την ιστορία της κουλτούρας και των παραδόσεών της. Ταυτόχρονα, ενισχύουν την κοινωνική¹¹⁴ και πολιτιστική ταυτότητα, ενδυναμώνοντας ισχυρούς δεσμούς μέσα στη κοινωνία, προβάλλοντας ή ανατρέποντας τα πολιτιστικά δεδομένα και συντελώντας στην πολιτιστική και κοινωνική αλλαγή. Προωθούν επίσης τις δυνατότητες αυτο-έκφρασης, την επικοινωνία, τη διασκέδαση και τις νέες εμπειρίες τόσο για τους κατοίκους όσο και για τους επισκέπτες μιας περιοχής (Getz 1993), ενώ δίνουν ευκαιρίες ανταλλαγής πληροφοριών, αγαθών ή υπηρεσιών εντός ή μεταξύ κοινοτήτων. Ουσιαστική είναι η συμβολή τους στην αύξηση του πολιτιστικού και κοινωνικού οφέλους .

Άλλες κοινωνικές διαστάσεις του πολιτισμού που αφορούν τις έννοιες του κοινωνικού κεφαλαίου και του πολιτιστικού κεφαλαίου μπορεί να είναι πολύ χρήσιμες στη μέτρηση της συνεισφοράς του πολιτισμού στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Σύμφωνα με τον D.Throsby (2001), ένα στοιχείο πολιτιστικού κεφαλαίου μπορεί να προσδιοριστεί σαν μια μοναδική ευκαιρία που ενσαρκώνει ή αναδεικνύει την πολιτιστική αξία μαζί με την οποιαδήποτε οικονομική αξία μπορεί να έχει. Ένα μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς για παράδειγμα μπορεί να έχει κάποια εμπορική αξία, αλλά η πραγματική του

-
- Ταυτότητα: αποδοχή από την κοινότητα της ομάδας
 - Πολιτιστική πολυμορφία
 - Κοινωνική συνοχή
 - Κοινωνική αποδοχή

¹¹⁴ Ο ρόλος των φεστιβάλ ως μέσων κοινωνικού ελέγχου είναι ουσιαστικός (Hughes, 1999), αλλά και ως μέσων προάσπισης του κοινού καλού, που προκύπτει από την αύξηση των εσόδων που προέρχονται από τον τοπικό τουρισμό, τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την αναβάθμιση της αισθητικής του χώρου και την κοινωνική αρμονία (Foley & McPherson, 2007:154). Αναβαθμίζονται έτσι από μηχανισμοί στήριξης πολιτιστικών ομάδων σε μηχανισμούς διασφάλισης της αποδοχής ορισμένου πολιτιστικού λόγου και μέσα παραγωγής της τοπικής αυτοπεποίθησης, ταυτότητας και εισοδήματος (Crespi-Vallbona & Richards, 2007: 103), στο Μ.Ψαρρού, *Φεστιβάλ: Ζητήματα Διοργάνωσης, Χρήσεις και Προεκτάσεις για την Τοπική Αυτοδιοίκηση*.

αξία στα μεμονωμένα άτομα ή στην κοινότητα είναι πιθανό να έχει αισθητικά, πνευματικά, συμβολικά ή άλλα στοιχεία, που ίσως ξεφεύγουν εκτός οικονομικών υπολογισμών. Αυτές οι αξίες μπορούν να ονομάζονται οι πολιτιστικές αξίες του κτιρίου. Το πολιτιστικό κεφάλαιο που προσδιορίζεται με αυτό τον τρόπο μπορεί να υπάρχει σε συγκεκριμένες μορφές, όπως κτίρια, τοποθεσίες, μνημεία, έργα τέχνης, χειροτεχνίες, ή σε απροσδιόριστες μορφές, όπως ιδέες, πρακτικές, πεποιθήσεις και παραδόσεις (Throsby, 2001).

Προσεγγίζοντας λοιπόν τις επιδόσεις¹¹⁵, τις στρατηγικές επιτυχίας¹¹⁶ αλλά και τα εμπόδια¹¹⁷ και τις προκλήσεις που αναδύονται, μπορούν να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα. Στα πλαίσια αυτά, η μελέτη των παραδειγμάτων έχει αποδείξει ότι σε κάθε περίπτωση απαιτείται μεταξύ άλλων:

1. Μια φιλοδοξία στον τομέα του πολιτισμού

Αυτή θα πρέπει :

- Να έχει συμφωνηθεί από τους εμπλεκόμενους (stakeholders)
- Να είναι στο επίκεντρο μιας συγκεκριμένης αντίληψης για τις ΠΠΕ

¹¹⁵ **Χρήσιμα συμπεράσματα από την εμπειρία των Πολιτιστικών Πρωτευουσών της Ευρώπης.** Όσον αφορά τις προσεγγίσεις των επιδόσεων και τις στρατηγικές επιτυχίας μπορούν να αναφερθούν :

- Ανάπτυξη οράματος για τη μεταμόρφωση της πόλης μέσω χρήσης του προγράμματος ΠΠΕ ως καταλύτη της πολιτιστικής και κοινωνικής αλλαγής και της αλλαγής της εικόνας της
- Χρήση του προγράμματος ΠΠΕ για τη διευκόλυνση των διατομεακών προγραμμάτων που στοχεύουν στον προσδιορισμό ή τον επαναπροσδιορισμό μιας πόλης και κατά περίπτωση των γύρω περιοχών της
- Δημιουργία μιας ισορροπημένης σειράς θεματικών δραστηριοτήτων για το συγκεκριμένο έτος, συχνά υπό τη μορφή ειδικών θεματικών περιόδων
- Ταχεία ανάπτυξη δραστηριοτήτων σε επίπεδο κοινοτήτων και, στη συνέχεια, διαρκής προσπάθεια για τη συμμετοχή ενός όσο το δυνατόν περισσότερου ποικιλόμορφου κοινού που θα υποστηρίζεται από στρατηγικά και λαμβάνοντα σημαντική χρηματοδότηση κοινωνικού χαρακτήρα προγράμματα

¹¹⁶ Η ακόλουθη σύνοψη στόχων από το Ruhr 2010 επεξηγεί αυτή τη προσέγγιση: Στόχος είναι να αναπτυχθεί ο πολιτισμός σαν μοχλός επίτευξης ευρύτερων κοινωνικών και οικονομικών στόχων, συμπεριλαμβανομένων της κοινοτικής συνοχής, της ένταξης μεταναστών και άλλων εθνικών ομάδων, την ανάπτυξη της δημιουργικής οικονομίας, τη βελτίωση της εντύπωσης για την περιοχή ... (ECORYS, 2011c:iii) σελ. 73 μελέτης

¹¹⁷ **Όσον αφορά τις προκλήσεις και τα εμπόδια:**

- Έλλειψη προγραμματισμού ή ελλιπείς προσεγγίσεις βιωσιμότητας
- Ασυνεπής επικοινωνία και κακές στρατηγικές εμπορίας και δημιουργίας εικόνας
- Η ικανότητα των πόλεων που συμμετέχουν να προτείνουν ένα σαφές όραμα που μπορεί να εξασφαλίσει τον ενστερνισμό του σε τοπικό επίπεδο
- Επαρκής εξισορρόπηση των πολιτιστικών, κοινωνικών και οικονομικών προγραμμάτων

- Να συνδέει τις πόλεις με τις υφιστάμενες πολιτιστικές στρατηγικές
 - Να χρησιμοποιεί το πρόγραμμα ως μοχλό για μια πετυχημένη πολιτιστική πολιτική
2. Ένα κατανοητό όραμα από τη βασική ομάδα πριν κοινοποιηθεί στο ευρύ κοινό- Ανάγκη αποφυγής μη ρεαλιστικών προσδοκιών
 3. Η ανάγκη να τεθούν οι πολιτικοί του τόπου στο επίκεντρο της προώθησης του προγράμματος και όχι των επιμέρους λειτουργιών του
 4. Η διασφάλιση της ύπαρξης διαφάνειας προς τη κοινή γνώμη
 5. Η εξισορρόπηση της καλλιτεχνικής ανεξαρτησίας με την ανάγκη για αντιπροσώπευση διαφορετικών ομάδων, χωρίς αποκλεισμούς
 6. Σωστός Προγραμματισμός των διαφόρων σταδίων της διοργάνωσης
 7. Διάλογος σε τοπικό επίπεδο

Εκτός όμως από τις πολιτιστικές πρωτεύουσες και άλλες πόλεις που δεν επωφεληθήκαν του θεσμού οργάνωσαν ανάλογα την πολιτιστική τους πολιτική και είχαν επιτυχή αποτελέσματα. Μερικά πετυχημένα παραδείγματα τέτοιων πόλεων αλλά και κρατών, θα αποδείξουν την αλήθεια των ισχυρισμών μας.

4.4 Ευρωπαϊκή εμπειρία- Καλές πρακτικές δήμων

Είναι γεγονός ότι σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες η αποκεντρωτική τάση στην κατανομή αρμοδιοτήτων των φορέων της πολιτιστικής διοίκησης, κερδίζει έδαφος (Κόνσολα, 1990: 107-112, Ca' Zorzi, 1987:7, Moulinier P.2002). Αυτό συμβαίνει γιατί η τάση αυτή συνδέεται και με τους κύριους σκοπούς της πολιτιστικής πολιτικής των πόλεων, την πολιτιστική περιφερειακή ανάπτυξη και την πολιτιστική δημοκρατία (Κόνσολα 2006, Laaksonen A. 2006).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ισπανία, με τα Κέντρα Σύγχρονης Τέχνης στη Βαρκελώνη και τη Βαλένθια, την εξάπλωση των γκαλερί, τη διοργάνωση φουάρ και τη δημιουργία του Guggenheim στο Bilbao (Bruggen Coosje vanFrank O.Gehry 1998, Pascual J. 2006). Ειδικότερα, ο Δήμος της πόλης έχει μια μεγάλη εμπειρία στην εφαρμογή πολιτιστικών πολιτικών και προγραμμάτων για την αειφόρο ανάπτυξη. Τη δεκαετία του '90, το Bilbao, άρχισε την υποδειγματική πολιτική του για την αστική ανάπτυξη με βάση τη δυνατή παρουσία του πολιτισμού. Το σύμβολο αυτής της

μεταμόρφωσης, που δημιούργησε το φαινόμενο Bilbao (The Bilbao effect), είναι το Guggenheim Museum. Αποτελεί το βασικό κλειδί της στρατηγικής που ακολούθησε το Δ.Σ. του Δήμου για να πετύχει οικονομική ανάπτυξη, δημιουργία θέσεων εργασίας και κοινωνική συνοχή στη πόλη. Το έργο ξύπνησε μια ολόκληρη πόλη από τον πολιτιστικό λήθαργο και όπως αναφέρεται «άλλαξε τη ψυχή των ανθρώπων». Στηρίζεται από πολιτικούς, επιχειρηματίες, συλλέκτες, καλλιτέχνες, δημότες και εκατοντάδες επισκέπτες.

Η εφαρμογή μιας ηχηρής πολιτιστικής πολιτικής για πάνω από δύο δεκαετίες, σταθεροποίησε τη θέση του Bilbao (Ward 2002) σαν ένα διεθνές παράδειγμα, με σημαντικές πολιτιστικές υποδομές και σχέδια. Τα εργαλεία αυτά προστατεύουν την πολιτιστική κληρονομιά, προωθούν τη πολυπολιτισμικότητα, δίνουν μεγάλες ελευθερίες στους δημότες και οδηγούν σε αστικό σχεδιασμό¹¹⁸. Αντίστοιχα αποτελέσματα έχουμε και σε ιταλικές πόλεις (Meneguzzo M. 2004), αλλά και στη Σκωτία (Ghilardi, L. 2005) με καταγεγραμμένα αποτελέσματα. Η εξασφάλιση μιας πλούσιας, ποικίλης και τοπικά προσδιορισμένης πολιτιστικής ζωής στον μέγιστο δυνατό αριθμό ευρωπαϊκών πόλεων αποτελεί σκοπό των τοπικών και περιφερειακών πολιτιστικών πολιτικών (Myerscough J. 1988, 1991, Chang Bin Lee 1998, Les Rencontres, 2004: 22)¹¹⁹.

4.4.1.Οι δήμοι στη Γαλλία

Περνώντας από διάφορα εξελικτικά στάδια και με κοινό πάντα παρανομαστή τον παρεμβατικό ρόλο του γαλλικού κράτους, η άσκηση του πολιτισμού σήμερα στη Γαλλία συνεχίζει να είναι κυβερνητική υπόθεση και να ασκείται μέσα από το αρμόδιο «Υπουργείο Πολιτισμού και Επικοινωνίας», όπως ονομάζεται. Ο σχεδιασμός των πολιτικών του είναι πενταετής, ακολουθώντας τον κρατικό προϋπολογισμό. Στη Γαλλία οι κρατικές ενισχύσεις στον πολιτισμό είναι αρκετά ενισχυμένες. Υπάρχει ο Νόμος 90-559 της 4^{ης}

¹¹⁸ www.uclg-culturesummit2015.org/index.php/en/bilbao/item/84

¹¹⁹ Les Rencontres, Association of European Cities and Regions for Culture (2004) Green Paper on the Cultural Policies of Local and Regional Authorities in Europe, <http://www.lesrencontres.eu/images/stories/pdf/livrevertgbplanches.pdf>

Ιουλίου 1990 που αναφέρεται στη δυνατότητα ίδρυσης πολιτιστικών ιδρυμάτων από επιχειρήσεις με στόχο την άσκηση συντονισμένων πολιτιστικών δράσεων¹²⁰. Οι Περιφερειακές Διευθύνσεις βοηθούν στην ισόρροπη διανομή των κρατικών πόρων σε περιφερειακό επίπεδο. Στο έργο αυτό συντελούν επίσης οι αρμόδιες διευθύνσεις του Υπουργείου. Επιπρόσθετα, ειδικά κονδύλια δίνονται ξεχωριστά στην περιφέρεια, για να καλύψουν οι φορείς τις δράσεις τους. Από τη μια λοιπόν το Υπουργείο δίνει επιχορηγήσεις¹²¹, από την άλλη ξεχωριστά κονδύλια διαχειρίζονται οι Πολιτιστικές Διευθύνσεις (Caron R. 1988, Coulangeon Ph.2001, Saint-Pulgent M.1999, Comité d'histoire du ministère de la culture, 2013).

Σε ό,τι αφορά λοιπόν το πώς αντιμετωπίζεται η χρηματοδότηση του πολιτιστικού τομέα στα όρια του γαλλικού κράτους (Mitterrand F.1989), παρατηρεί κανείς ότι είναι ένα θέμα που βρίσκεται σε εξέλιξη (Chiffres clés 2011, République Française 2002). **Ο ρόλος των τοπικών αυτοδιοικήσεων είναι ουσιαστικός**, καθώς αναλαμβάνουν πλήρεις διοικητικές και οικονομικές ευθύνες σε συνδυασμό με τους φορείς πολιτισμού στην περιφέρεια.

Έτσι λοιπόν υπάρχουν:

- i) Δράσεις που αναλαμβάνουν οι τοπικοί αυτοδιοικητικοί φορείς
- ii) Συγχρηματοδοτούμενα έργα που υλοποιούνται από κυβερνητική και τοπική οικονομική ενίσχυση.

Οι συμβάσεις πολιτιστικής ανάπτυξης που συνάπτουν οι τοπικές αρχές με το Υπουργείο επιτρέπουν την εκτέλεση έργων καθορισμένων από την κυβέρνηση. Έτσι σύμφωνα με την Πράξη του Ιουλίου 1983, οι περιφέρειες, τα διαμερίσματα και οι δήμοι διαχειρίζονται και χρηματοδοτούν τα μουσεία τους,

¹²⁰ Μια από τις κεντρικές αρχές που διέπουν την πολιτιστική πολιτική της Γαλλίας είναι μια ιδιότυπη μορφή πολιτιστικής αποκέντρωσης. Αν την εξετάσει κανείς προσεκτικά θα παρατηρήσει ότι είναι ουσιαστικά ελεγχόμενη από το κράτος. Σε ένα κράτος των 36.500 δήμων, των 100 νομών και των 22 περιφερειών, η περιφερειακή πολιτική στα πολιτιστικά θέματα κρίνεται αναγκαία.

¹²¹ Βέβαια οι επιχορηγήσεις αυτές έχουν ανταποδοτικό χαρακτήρα. Για παράδειγμα, αν και έχει ασκηθεί κριτική στο μνημείο του Πύργου του Αιφελ, ότι επισκιάζει άλλα έργα τέχνης όπως la Notre Dame, la Sainte-Chapelle, La tour Saint-Jacques, le Louvre, la dome des Invalides, L' arc de Triomphe, εντούτοις οι 249.976.000 επισκέπτες του και τα έσοδα που απέφεραν στη πόλη από τις 31/3/1889 έως τις 31/12/2009 αποδεικνύουν ότι ήταν ένα αξιόλογο εγχείρημα., <http://www.tour-eiffel.fr>, στο O.Lazzarotti, (2009), *Patrimoine et Tourisme, Histoire, lieux, acteurs, enjeux.*, Editions Belin. Βλ.σχετ: Dictionnaire des politiques culturelles de la France de 1959 a nos jours (2001), CNRS, Paris.

ενώ παράλληλα είναι υπεύθυνοι για την συντήρηση και τον εμπλουτισμό των αρχείων που διασώζουν την πολιτιστική τους κληρονομιά (Benhamou Fr. 2012).

Στα πλαίσια αυτά, ο Δήμος Lille της Γαλλίας, Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης το 2004, με 250.000 κατοίκους, πραγματοποίησε 2.500 προγράμματα πολιτιστικών δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια του 2004, τα οποία εστιάστηκαν στις παραστατικές τέχνες (40%), στα "maisons folies"¹²² και τις καλλιτεχνικές εκθέσεις / εγκαταστάσεις (14%). Ένα βασικό στοιχείο ήταν αυτό της μεταμόρφωσης, από καλλιτέχνες, γλύπτες και σχεδιαστές, του αστικού περιβάλλοντος, ώστε να αντιπροσωπεύει τη νέα αντίληψη που προώθησε η ΠΠΕ 2004, αυτή της «art de vivre». Η πόλη Montpellier επίσης γνώρισε μια εντυπωσιακή ανάπτυξη, τόσο από οικονομική όσο και από δημογραφική άποψη. Το ίδιο και η Rennes¹²³, που ήταν η πρώτη πόλη στη Γαλλία που οργάνωσε και εφάρμοσε έναν πολιτιστικό σχεδιασμό ήδη από το 1962¹²⁴. Αποτέλεσε μάλιστα πρωτότυπο παράδειγμα και συνεχίζει να είναι μια από τις πιο καινοτόμες πόλεις¹²⁵.

Αξίζει τέλος να σημειωθεί η μελέτη που πραγματοποίησαν οι Friedberg και Urfalino (1984), η οποία εντόπισε τη διαδικασία με την οποία τα δημοτικά

¹²² Διαθέσιμο στο δικτυακό χώρο : <http://trans.voila.fr> (28%).

¹²³ Η Rennes είναι η πρωτεύουσα της περιφέρειας της Βρετάνης. Αν και ήταν μια μικρή επαρχιακή πρωτεύουσα, σήμερα ανήκει στις πιο πετυχημένες καινοτόμες και δυναμικές αστικές περιοχές της Γαλλίας. Η πολιτιστική πολιτική υπήρξε ουσιώδης συνιστώσα της μεταμόρφωσής της.

¹²⁴ Οι στόχοι που θέτει αρχικά είναι η ανάπτυξη της καλλιτεχνικής δημιουργίας, η επαγγελματοποίηση της πολιτιστικής ζωής και η αναζήτηση φιλόδοξων πολιτικών παραδοσιακού τύπου. Στη συνέχεια, επενδύει στη σύνδεση του πολιτισμού με τις νέες τεχνολογίες και στην αναβάθμιση της φυσιογνωμίας των πολιτιστικών ιδρυμάτων. Έχει επίσης το σημαντικότερο ροκ φεστιβάλ στη Γαλλία με την ονομασία "Les Trans musicales". Το παράδειγμα που αναφέραμε αποδεικνύει ότι εάν τα δημοτικά συμβούλια αναπτύξουν τον επιτελικό σχεδιασμό, τότε οι πολιτιστικές πολιτικές μπορούν να ενσωματωθούν καλύτερα μέσα στις συνολικές στρατηγικές ανάπτυξης της πόλης.

Αν και οι πολιτιστικές δράσεις πρέπει να ελέγχονται από την Τ.Α, στην περίπτωση της Avignon, που αντιμετώπισε οικονομικές δυσχέρειες, η διαχείριση εκδηλώσεων μεταβιβάστηκε σε μια ιδιωτική εταιρεία. Δημιουργήθηκε ένα νέο σύνολο εταιρειών, από εταιρείες πολιτιστικών συμβούλων έως πολιτιστικές επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν πολιτιστικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις.

¹²⁵ «Η σχέση ανάμεσα στον πολίτη και την τοπική οικονομική ανάπτυξη παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια οι γαλλικές πόλεις έχουν εφαρμόσει πολιτιστικές πολιτικές σε μεγαλύτερη κλίμακα απ'ό,τι άλλες ευρωπαϊκές, θέτει ζητήματα για τις επιπτώσεις του εντεινόμενου ανταγωνισμού μεταξύ πόλεων. Το παράδειγμα της Ρέν στη Βρετάνη και του Μονπελιέ στη Περιφέρεια του Ρουσγιόν, στη Νότια Γαλλία, απεικονίζουν με τον καλύτερο τρόπο αυτή την τάση». (Πατρίκ Λε Γκαλέ, 1992).

συμβούλια μεταστράφηκαν, από το να δίνουν χρήματα σε μερικές δραστηριότητες, στο να ασκούν πολιτιστικές πολιτικές μέσα σε συγκεκριμένο και συνεκτικό πλαίσιο, σε στενή σύνδεση με τη συνολική στρατηγική του συμβουλίου. Η μελέτη αυτή λοιπόν απέδειξε πόσο ευρείες ήταν οι παρεμβάσεις των τοπικών αρχών¹²⁶.

4.4.2.Οι δήμοι στις Σκανδιναβικές χώρες της Φινλανδίας & της Σουηδίας

Το Φινλανδικό μοντέλο διακυβέρνησης, όπως και των υπολοίπων σκανδιναβικών χωρών, είναι ένα μοντέλο αποκεντρωτικό¹²⁷. Αυτό οφείλεται στο ότι η Τ.Α, βάσει του Συντάγματος και της νομοθεσίας, συγκεντρώνει αρκετές εξουσίες και απολαμβάνει σχετικής αυτονομίας¹²⁸.

Οι ΟΤΑ στη Φινλανδία είναι οργανωμένοι σε 19 Περιφερειακά συμβούλια (Ομοσπονδίες Δήμων) και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση και εφαρμογή της πολιτιστικής πολιτικής. Η ένταξη της χώρας στην Ε.Ε.¹²⁹ αναβάθμισε το ρόλο τους στην περιφερειακή ανάπτυξη, καθώς διαχειρίζονται προγράμματα επιδοτούμενα από την Ε.Ε. Στην πόλη Vantaa είναι συγκεντρωμένες οι βασικές υπηρεσίες διοίκησης, εκπαίδευσης, περίθαλψης και αθλητισμού. Στην πόλη λειτουργούν σύγχρονο νοσοκομείο

¹²⁶ Υποστήριξαν δραστηριότητες που εκτείνονταν από τις επαγγελματικές ως τις ερασιτεχνικές τέχνες, από τα παραδοσιακά θεάματα έως τα ελιτίστικα, από το θέατρο έως τα κόμικς, από την όπερα έως την πρωτοποριακή τζαζ και τα συγκροτήματα ροκ, από τον χορό έως τη φωτογραφία ή τα μουσεία και τις βιβλιοθήκες. Το έργο τους απέδειξε ότι η συζήτηση περί πολιτισμού έκρυβε μεγάλη ποικιλία ως προς τις μορφές του. Σε αντίθεση με τις επίσημες παρουσιάσεις των πολιτιστικών πολιτικών της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι μελετητές αυτοί έδειξαν ότι η τοπική αυτοδιοίκηση δαπανούσε χρήματα σε μια σειρά δραστηριοτήτων με σκοπό να έχει μικρή δραστηριότητα ταυτόχρονα σε όλα τα πεδία- λίγο από λαϊκές τέχνες, λίγο από ελιτίστικες, λίγο από εκδηλώσεις κύρους. Βρήκαν να υπάρχει ελάχιστη συνεπής, ορθολογική στρατηγική, εκτός από την εκ των υστέρων ανακατασκευή της.

¹²⁷ Σε περίπτωση που δεν αναφέρεται κάτι διαφορετικό εντός του κειμένου, οι πληροφορίες προέρχονται από την ιστοσελίδα [www.culturalpolicies.net\(compendium\)](http://www.culturalpolicies.net(compendium)).

¹²⁸ Οι Δήμοι εισπράττουν τους φόρους και έχουν την ευθύνη παροχής των υπηρεσιών του δημοσίου, ενώ η Κεντρική εξουσία θέτει το γενικό πλαίσιο και ορίζει το ύψος των δαπανών. Το Υπουργείο Εσωτερικών είναι υπεύθυνο για τα περιφερειακά αναπτυξιακά προγράμματα. Στην Περιφέρεια, η Κυβέρνηση εκπροσωπείται από πέντε Επαρχιακά Γραφεία», υπεύθυνα για την Περιφερειακή Ανάπτυξη. Εκεί εδρεύουν τα περιφερειακά συμβούλια τεχνών που έχουν την ευθύνη των χρηματοδοτήσεων σε τοπικό επίπεδο και αποτελούν το σύνδεσμο μεταξύ Κυβέρνησης και Δήμων στα θέματα πολιτισμού.

¹²⁹ Αντίθετα, στην Νορβηγία οι Δήμοι υπολείπονται ακόμη σε αναπτυξιακά προγράμματα, καθώς η χώρα δεν είναι μέλος της Ε.Ε. Συγκεκριμένα ο Δήμος του Όσλο, με όλα τα μουσεία και τους εκθεσιακούς χώρους που διαθέτει, κινείται στα πλαίσια που του επιβάλλει η κυβερνητική πολιτική.

και δίκτυο αθλητικών εγκαταστάσεων. Ένα δίκτυο πολιτιστικών υποδομών με βιβλιοθήκες, εκθεσιακούς χώρους, ωδείο, αίθουσα κινηματογράφου, παρέχει σε συνεργασία με τους δραστήριους τοπικούς αυτοδιοικητικούς φορείς ποικιλία εκδηλώσεων που στοχεύουν στην διατήρηση των τοπικών παραδόσεων, καθώς και στην ανάδειξη των σύγχρονων μορφών τέχνης¹³⁰.

Όπως αναφέρει επίσης και η Ανώτερη Σύμβουλος του τμήματος Ανάπτυξης της Τοπικής Ένωσης Φινλανδικών Δήμων (Kuantallitto), με έδρα το Ελσίνκι¹³¹, «Οι Φινλανδικοί Δήμοι βρίσκονται σε σημαντική τροχιά ανάπτυξης και συμμετέχουν σε μεγάλα ευρωπαϊκά προγράμματα».

Στη Σουηδία, η πολιτιστική πολιτική χαρακτηρίζεται από οικονομία μέσων, καλή οργάνωση και σχεδιασμό (Myerscough 1990, σ.28). Η επιτυχία του σουηδικού μοντέλου δεν οφείλεται μόνο στην καταπολέμηση της γραφειοκρατίας, αλλά κυρίως στην περιορισμένη και διαφανή νομοθεσία, στον χαλαρό έλεγχο μεταξύ των διαφόρων επιπέδων άσκησης της πολιτιστικής πολιτικής, στο απλό σύστημα επιχορηγήσεων, αλλά κυρίως στον ενεργό ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η αποκέντρωση αποτελεί βασική προτεραιότητα της πολιτιστικής πολιτικής. Όμως εφαρμόζεται από το κέντρο, αφού δεν υπάρχει ένα περιφερειακό δίκτυο κυβερνητικών φορέων που να μεταφέρει τον έλεγχο της κεντρικής κυβέρνησης στην περιφέρεια. Αυτό σημαίνει ότι η κυβερνητική πολιτική χρειάζεται τη συνεργασία των τοπικών αρχών, καθώς επίσης και ότι, αντίστροφα, οι τοπικές αρχές διατηρούν σχετική αυτονομία από την κυβέρνηση. Στη διάρκεια των ετών έχει δειχθεί ότι κυβέρνηση και τοπική αυτοδιοίκηση πρεσβεύουν τις ίδιες αρχές πολιτιστικής πολιτικής. Ως αποτέλεσμα η Σουηδία είναι η ευρωπαϊκή χώρα με τα υψηλότερα κονδύλια για τον πολιτισμό, ενώ σε όλες τις τοπικές αρχές αντιστοιχούν δημόσιες

¹³⁰ Σύμφωνα με την υπεύθυνη ευρωπαϊκών προγραμμάτων στο Δήμο Vantaa, «Το σημαντικό που μπορούμε να παρατηρήσουμε σε σχέση με την Ελλάδα είναι ότι στη Φινλανδία έχει καλλιεργηθεί η συνείδηση των δημοτών για μια καθαρή πόλη. Στη Vantaa τα πάρκα, οι πλατείες και οι δρόμοι είναι πάντα καθαρά.... Οργανώνουμε πολιτιστικές δράσεις, εκδηλώσεις και προγράμματα. Διαθέτουμε εμπειρία, γνώσεις, καλή οργάνωση και προγραμματισμό». Συνέντευξη από τη συγγραφέα, 4/4/2008, Αθήνα, στα πλαίσια συνάντησης στην ΚΕΔΕ

¹³¹ Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Cable Factory στο Ελσίνκι. Αποτελείται από μεγάλους ενιαίους χώρους με συνολικό εμβαδόν 20.000τ.μ. και είχε πάνω από 2000 εργαζόμενους. Στις αρχές του 1980 άρχισε η παρακμή και η εταιρεία το 1989 αποφάσισε να κρατήσει μόνο ορισμένους χώρους και να υπενοικιάσει τους υπόλοιπους. Λόγω της παρέμβασης του Δήμου και του Δημοτικού Πολιτιστικού Γραφείου, ο χώρος έγινε δημοφιλής σε καλλιτέχνες, πολιτιστικές εταιρείες, καλλιτεχνικές σχολές, μη κυβερνητικές οργανώσεις και αθλητικούς συλλόγους.
Περισσότερα στο: <http://www.kaapelitehbas.fi/en/factory/history>.

βιβλιοθήκες και σε όλη τη χώρα λειτουργούν 300 μουσεία¹³². Οι κύριες διοικητικές δομές της σουηδικής περιφέρειας συνίστανται στους Δήμους, τις Κομητείες και τις Επαρχίες¹³³. Η σχετικά ισόρροπη κατανομή των πολιτιστικών δραστηριοτήτων σε όλη την περιφέρεια, ακόμη και στις πιο αραιοκατοικημένες περιοχές στο βόρειο τμήμα της χώρας, στηρίζεται στην ίδια αντίληψη που αποτελεί τη βάση του πολιτικού συστήματος στη Σουηδία: Η Τ.Α. πρέπει να διαθέτει πλήρη πολιτική ανεξαρτησία¹³⁴.

Το Γκέτεμποργκ, η δεύτερη πόλη, με περίπου 500.000 κατοίκους, βρίσκεται στη δυτική ακτή της Σουηδίας και αποτελεί κέντρο για πολιτιστικές και άλλες εκδηλώσεις. Για ανθρώπους που αγαπούν τον πολιτισμό, το Γκέτεμποργκ έχει πολλά να προσφέρει. Υπάρχει όπερα, αίθουσα συναυλιών και μουσείο τέχνης. Σημαντικές είναι επίσης οι πολιτιστικές υποδομές, όπως το Μουσείο του Παγκόσμιου Πολιτισμού, το Ναυτικό Μουσείο, το Μουσείο της Πόλης, το Μουσείο των Σπορ, το Μουσείο της Ιστορίας της Ιατρικής. Επίσης έχουν καθιερωθεί και πολλοί πολιτιστικοί θεσμοί, όπως Φεστιβάλ Ταινιών, Φεστιβάλ Επιστημών, Φεστιβάλ Τζαζ, Φεστιβάλ Χορού και Θεάτρου. Η πολιτιστική ζωή του Gothenburg είναι πλούσια και τα θεάματα είναι πολυάριθμα και ενδιαφέροντα¹³⁵.

¹³² Η Τ.Α. τείνει να μεταφέρει λειτουργίες που αφορούν τον πολιτιστικό τομέα σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, προκαλώντας έντονο πολιτιστικό διάλογο για το ζήτημα (<http://www.culturalpolicies.net/sweden-4html>)

¹³³ - **Οι Δήμοι** είναι συνολικά 288 και είναι υπεύθυνοι για την πολιτιστική ζωή (μουσεία, ωδεία, θέατρα) και τη λειτουργία των δημόσιων βιβλιοθηκών στην περιοχή της δικαιοδοσίας τους.

- **Οι κομητείες(counties)** αντιστοιχούν σε εκλογικές περιφέρειες και έχουν υπό την εποπτεία τους τα περιφερειακά θέατρα, καθώς και ορχήστρες, μουσεία και βιβλιοθήκες.

- **Οι Επαρχίες** μπορεί να ταυτίζονται με τη γεωγραφική περιφέρεια μιας κομητείας αλλά είναι τα περιφερειακά γραφεία της κεντρικής κυβέρνησης, με επικεφαλής έναν κυβερνήτη διορισμένο από την κυβέρνηση. Έχουν ειδική αρμοδιότητα σε θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς. (<http://www.culturalpolicies.net/Sweden-22html>)

¹³⁴ Η αδυναμία του μοντέλου αυτού βρίσκεται στον έλεγχο των δραστηριοτήτων σε τοπικό επίπεδο από τα δημοτικά συμβούλια, τα οποία συχνά δεν διαθέτουν στελέχη εξειδικευμένα σε πολιτιστικά ζητήματα. Επίσης το ύψος των κονδυλίων για τον πολιτισμό είναι δυσανάλογο σε σχέση με την πολιτιστική παραγωγή, πράγμα που οφείλεται ίσως στην έλλειψη επαρκούς κεντρικού ελέγχου.

¹³⁵ Από τα πιο ελκυστικά και δημοφιλή μέρη της πόλης δέκα πολιτιστικά σημεία ξεχωρίζουν σύμφωνα με λίστα βασισμένη στον αριθμό των επισκεπτών (2004), www.goetemborg.com :

1. Το Πάρκο διασκεδάσεων του Liseberg (3.200.000)
2. Το Universeum (Κέντρο Επιστημονικών Ανακαλύψεων) (470.000)
3. Το Πάρκο Ενώσεων των vergers (400.000)
4. Ο Βοτανικός Κήπος (348.000)
5. Le voilier de G et la compagnie de Indes (173.000)
6. Το Δημοτικό Μουσείο του G (167.000)

Το σουηδικό μοντέλο είναι σημαντικό, γιατί έχει ελάχιστη γραφειοκρατία, δίνει έμφαση στην αποκέντρωση και τη μεταφορά εξουσιών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Επίσης έχει συγκριτικά μεγάλα κονδύλια για τον πολιτισμό και οικονομικό σχεδιασμό της πολιτιστικής πολιτικής κάθε τρία χρόνια.

4.4.3.Οι δήμοι στη Τουρκία

Προσεγγίζοντας την Τουρκία- χώρα γειτονική στη περιοχή μελέτης μας - στα πλαίσια πάντα της πολιτιστικής πολιτικής των δήμων της, το μέλλον της τουρκικής τοπικής αυτοδιοίκησης, ο νέος ρόλος που καλείται να διαδραματίσει και η ουσιαστική σχέση ανάμεσα στον πολίτη και τις τοπικές αρχές, είναι θέματα που χρίζουν ιδιαίτερης έρευνας (Παπάζογλου Γρ.2006).

Η πολιτιστική πολιτική των Δήμων της Τουρκίας εντάσσεται στο ευρύτερο τουρκικό πολιτικό και ιδεολογικό πλαίσιο. Έτσι, παρατηρεί κανείς μια έντονη πολιτιστική κινητικότητα, με στόχο την προβολή της χώρας στην Ευρώπη. Για παράδειγμα, ο κόμβος του τουρκικού Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού (<http://www.kulturturizm.gov.tr>) είναι αρκετά ενημερωμένος με σημαντικό υλικό και μεταφρασμένος σε οχτώ γλώσσες: αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά, ιταλικά, ρωσικά, κινεζικά και αραβικά. Με τη βοήθεια της τεχνολογίας η Τουρκία προσπαθεί να διευρύνει τον ορίζοντα των σχέσεων της με τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη αλλά και με όλο τον κόσμο¹³⁶. Άλλωστε, οι Τούρκοι Δήμαρχοι στο σύνολό τους συμφωνούν ότι οι τοπικοί φορείς, προκειμένου να πετύχουν τους στόχους τους, πρέπει να χαράξουν έναν μακρόπνοο πολιτιστικό σχεδιασμό. Η τουρκική τοπική αυτοδιοίκηση προσπαθεί να βοηθήσει τη χώρα της σ' έναν σωστό πολιτιστικό προσανατολισμό. Στην προσπάθειά της αυτή έχει αρωγό, μεταξύ άλλων, το

-
7. Τα πλοία Paddan (155.000)
 8. Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας (110.000)
 9. Το Μουσείο Καλών Τεχνών του G (102.000)
 10. Το Μουσείο Σχεδίου και διακοσμητικών Τεχνών και το δάσος του Nya Elfsborg (87.000)

¹³⁶ Οι τουρκικοί οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, καλούνται τώρα να διαδραματίσουν έναν σημαντικό ρόλο, να βοηθήσουν τη χώρα τους στην οργάνωση της πολιτιστικής της πολιτικής .

παράδειγμα των ευρωπαϊκών χωρών, που μέσω της σωστά οργανωμένης πολιτιστικής αποκέντρωσης, πέτυχαν πολλά.

Όσα αναφέραμε διαφαίνονται χαρακτηριστικά και από τις συνεντεύξεις που μας παραχώρησαν¹³⁷ δύο αξιόλογοι δήμαρχοι της Τουρκίας, στην Ανατολική Θράκη¹³⁸. Έτσι αρχικά, σε ερώτηση για τον ρόλο της τουρκικής τοπικής αυτοδιοίκησης στην πολιτιστική πολιτική της χώρας, πρώην Δήμαρχος διατύπωνε¹³⁹: «Πιστεύουμε ότι πρέπει να δοθεί στις τοπικές αυτοδιοικήσεις περισσότερη ελευθερία να αποφασίζουν και τοπίο να δρουν. Δηλαδή να μπορούν οι Δήμοι να κάνουν μερικά πράγματα χωρίς να πάρουν έγκριση από το Υπουργείο Εσωτερικών. Να μπορούν να κινούνται λίγο πιο ελεύθερα, να πάρουν αποφάσεις, να υλοποιούν προγράμματα». Στα ίδια πλαίσια κινούνται και οι δηλώσεις αιρετού: «Κατά τη γνώμη μου η πορεία της Τουρκίας έχει μπει σε ένα καλό και σταθερό δρόμο. Από την άλλη, με τις σχέσεις που αναπτύσσουν οι Δήμοι της Τουρκίας με τους Δήμους της Ευρώπης αναπτύσσονται και οι καλές σχέσεις των λαών. Με πολιτιστικές εκδηλώσεις, με αθλητικούς αγώνες ή και με τουριστικές εκδρομές δίνονται ευκαιρίες στους πολίτες των διάφορων κρατών να γνωρίζονται μεταξύ τους και να αναπτύσσουν καλές σχέσεις γειτονίας... Αυτό που χρειάζεται άμεσα είναι η δυνάμωση των Δήμων με περισσότερες αρμοδιότητες και υπευθυνότητες, έτσι ώστε να μπορούν να πάρουν περισσότερες πρωτοβουλίες».

¹³⁷ Συνέντευξη, 20/6/2006, μετάφραση Καραχασάν Εράι, επιστημονικός συνεργάτης στο «Δίκτυο Δήμων Ελλάδας- Τουρκίας-Βουλγαρίας».

¹³⁸ Η συνάντηση με τον Δήμαρχο Υψάλλων έγινε στα πλαίσια συμμετοχής σε αποστολή, με αντιπροσωπεία αιρετών του ακριτικού Δήμου Φερών Έβρου στα Ύψαλλα. Εκεί υπογράφηκε από τους δημάρχους Φερών και Υψάλλων, πρωτόκολλο συνεργασίας και φιλίας μεταξύ των δύο Δήμων, το οποίο ήταν προαπαιτούμενο για την υλοποίηση ενός μέτρου του προγράμματος Interreg III Ελλάδας-Τουρκίας που αφορούσε την συντήρηση και προβολή μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς της διασυνοριακής περιοχής.

¹³⁹ «...Όπως διαπιστώνουμε, στα παλιά χρόνια ένα μεγάλο λάθος των κυβερνήσεων ήταν ότι έπαιρναν αποφάσεις μόνοι τους και δε ρωτούσαν τη γνώμη των διάφορων φορέων, συλλόγων και οργανώσεων, με αποτέλεσμα να βρουν το λαό μπροστά τους.... Σ' αυτή τη φάση πιστεύουμε ότι οι κυβερνήσεις, πριν πάρουν κάποια τελική απόφαση, πρέπει να συζητήσουν με περισσότερους φορείς, με συλλόγους, με μη κυβερνητικές οργανώσεις για τις αποφάσεις που θα πάρουν...»

Μελετώντας τα παραπάνω παραδείγματα¹⁴⁰, παρατηρούμε ότι ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης στη χώρα αυτή έχει πολλά και σημαντικά να προσφέρει στη χάραξη τοπικής πολιτιστικής πολιτικής¹⁴¹ και να πραγματώσει έτσι τη δυναμική του πορεία. Αν ενισχυθεί και αν προσφερθούν από την τουρκική κυβέρνηση τα απαραίτητα εχέγγυα, ίσως μπορέσει να λειτουργήσει σωστά, να αναπτυχθεί και να πετύχει, ακολουθώντας την ευρωπαϊκή εμπειρία.

Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή, μέσα από τις πολιτιστικές πρωτεύουσες και τους δήμους που προσεγγίστηκαν, παρατηρεί κανείς ότι υπάρχει ένας κοινός παρονομαστής, ο ευρωπαϊκός πολιτικός και νομικός πολιτισμός. Από τις κατακτήσεις των τοπικών κοινωνιών και των δήμων τους, αλλά και μέσα από την ευρωπαϊκή εμπειρία, μπορούν να αντληθούν πολύτιμα παραδείγματα πολιτιστικής πολιτικής, στρατηγικού σχεδιασμού και ανάπτυξης σχεδίων δράσης. Αξιόλογες είναι και οι μελέτες που έγιναν για το σκοπό αυτό, όπως θα φανεί παρακάτω.

¹⁴⁰ Αναμφίβολα, οι αυτοδιοικητικοί φορείς, για να αναπτύξουν μια δυναμική πολιτιστική πολιτική, θα πρέπει να ενεργήσουν με οδηγούς την καλή προετοιμασία και οργάνωση, την αξιολόγηση και διάγνωση της υφιστάμενης πολιτιστικής κατάστασης, τις σωστές στρατηγικές επιλογές, τον ακριβή προγραμματισμό και προϋπολογισμό πολιτιστικών δράσεων. Επιπλέον θα χρειαστούν αρχικά ως απαραίτητες προϋποθέσεις, ένα εκσυγχρονισμένο θεσμικό πλαίσιο με νόμους και κανόνες εναρμονισμένους με το Διεθνές Δίκαιο, συγκρότηση υπηρεσιακών μονάδων προγραμματισμού, ολοκληρωμένο Πληροφοριακό σύστημα των ΟΤΑ, εκσυγχρονισμό της οικονομικής διοίκησης των ΟΤΑ, οργανωτικές αλλαγές και συντονισμό με τα επιχειρησιακά προγράμματα του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

¹⁴¹ Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφερθεί το παράδειγμα της Ραιδεστού, μιας πόλης με 120.000 κατοίκους, δίπλα στην θάλασσα. Αποτελεί κέντρο εκδηλώσεων στην περιοχή με τα συνεδριακά κέντρα, τα αμφιθέατρα και τα γήπεδα που έχει. Κάθε χρόνο γίνονται πολλές πολιτιστικές εκδηλώσεις, με χιλιάδες επισκέπτες. Το πιο περίφημο και ξακουστό είναι το λεγόμενο «Φεστιβάλ Κερασίου», ένα έθιμο που γίνεται εδώ και πάνω από 44 χρόνια κάθε χρόνο. Περιλαμβάνει πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως θέατρο, καραγκιόζης, αθλητικοί αγώνες. Επίσης αγώνες μεταξύ γυναικών για το νοστιμότερο φαγητό. Παράλληλα κάθε βράδυ οργανώνονται συναυλίες από ντόπιους και ξένους τραγουδιστές και διάφορα γκρουπ. Υπάρχει και ένα αρχαιολογικό μουσείο, που το επισκέπτονται πολλοί. (Επίσκεψη στην Ραιδεστό στις 28/8/2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Μελέτες περίπτωσης σε διεθνές επίπεδο

5.1 Εισαγωγικά

Η εξέταση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας για τη θεωρητική προσέγγιση και τεκμηρίωση του αντικειμένου που μελετάμε, ανέδειξε ότι το θέμα έχει ερευνηθεί πολύ στην Αμερική και την Ευρώπη, λιγότερο στην Ελλάδα και αποτελεί έναν ελάχιστα ερευνημένο χώρο στη Θράκη. Άλλωστε αυτό αποδεικνύει και την πρωτοτυπία και την αναγκαιότητα της έρευνας στο ζήτημα αυτό.

Η ελληνική βιβλιογραφία που βρέθηκε δεν ήταν πλούσια, ενώ η αντίστοιχη ξένη αφορά μόνο το κομμάτι του ρόλου της Τ.Α. στην ανάπτυξη πετυχημένης πολιτιστικής πολιτικής σε επίπεδο ευρωπαϊκών χωρών. Ιδιαίτερα, όπως αναφέρθηκε ήδη, εντοπίσθηκαν λεπτομερείς καταγραφές και μελέτες για τις ευρωπαϊκές πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης. Η περίπτωση της Θράκης μάλλον παραμένει ανεξερεύνητη.

Έτσι, δεν φαίνεται να έχουν πραγματοποιηθεί παρά λίγες και γενικευμένες έρευνες, σε ευρωπαϊκό ή ελληνικό επίπεδο, που κι αυτές κυρίως αφορούν το γενικό πλαίσιο στο οποίο διαμορφώνεται η πολιτιστική πολιτική. Το ίδιο ισχύει και για τις παραμέτρους που τη διαμορφώνουν. Αυτό επισημαίνεται άλλωστε και στο κείμενο σχετικής μελέτης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με τίτλο: «Η χρηματοδότηση των Τεχνών και του Πολιτισμού στην Ε.Ε. (2006)»: *«Δεν είναι ότι πρόσφατα έχει αρχίσει το ενδιαφέρον να μετρήσουμε τις κοινωνικοοικονομικές επιδόσεις του πολιτιστικού τομέα. (...). Εξ ου και η έλλειψη στατιστικών εργαλείων που να μετράνε την οικονομική και κοινωνική συνεισφορά του πολιτιστικού και δημιουργικού τομέα, είτε σε επίπεδο εθνικό, είτε σε υπερεθνικό, σε σύγκριση πάντα με αυτά που υπάρχουν για τους άλλους οικονομικούς φορείς. Η μελέτη έχει σαν στόχο να φωτίσει την άμεση και έμμεση συνεισφορά του πολιτιστικού τομέα στην τοπική περιφερειακή πολιτική (...). Θα δείξει επίσης ότι ο πολιτισμός ενισχύει την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, καθώς επίσης και την καινοτομία και την κοινωνική συνοχή¹⁴²»* (Parlement Europeen, 2006) .

¹⁴² Parlement Européen, Département thématique, Politiques structurelles et de cohésion, “Financement des Arts et de la Culture dans l’Union Européenne”, Décembre 2006, σελ.1.

Προκειμένου λοιπόν να εξετασθεί η ανάπτυξη αυτή σε τοπικό επίπεδο, αναζητήθηκε βιβλιογραφία σχετική με το προς έρευνα θέμα. Η έλλειψη σχετικών βιβλιογραφικών αναφορών αντιμετωπίστηκε κατά τη διάρκεια της έρευνας και από αιρετούς της Τ.Α. α' βαθμού, δημάρχους και πολιτικούς συμβούλους, ως ένα ζητούμενο. Ήταν κοινή διαπίστωση, και από τις συνεντεύξεις και στο ερευνητικό πεδίο, ότι λείπουν εμπειριστατωμένες μελέτες και καταγραφές. Εντοπίστηκε όμως βιβλιογραφία που αφορά τους Δήμους γενικά, την πολιτιστική πολιτική, τις δράσεις σε τοπικό επίπεδο, τις πηγές χρηματοδότησης, τα φεστιβάλ, τη δημοσίευση συμπερασμάτων από Πανελλήνια και Διεθνή Συνέδρια για σχετικά θέματα κ.λ.π., πηγές που ενίσχυσαν αυτή τη διατριβή.

Χρησιμοποιήθηκαν επίσης και άλλα μέσα έρευνας και επιβεβαίωσης, όπως το internet, οι σχετικοί πολιτιστικοί διαδικτυακοί τόποι, αλλά και υλικό από τα αντίστοιχα συλλογικά όργανα των δήμων, ακόμη και από ευρωπαϊκούς δήμους και πολιτιστικούς φορείς με τους οποίους αυτά συνεργάζονται, καθώς και από άλλες πηγές. Αναζητήθηκαν στοιχεία και από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία¹⁴³ (ΕΛΣΤΑΤ), όμως υπήρξε και εκεί έλλειψη στατιστικών για θέματα πολιτισμού. Κι αυτό γιατί δεν προσφέρονται πληροφορίες που μπορούν να οδηγήσουν σε συμπεράσματα με βάση θεματικούς τομείς, όπως η αρχαιολογία, ο ΕΟΤ κ.ά.

Ακόμη, η ευρωπαϊκή εμπειρία αποτέλεσε ένα χρήσιμο οδηγό για ανάπτυξη καλών πρακτικών και στη χώρα μας. Έρευνες και μελέτες αποτύπωναν αυτή την εμπειρία. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν, όπως είδαμε, οι δήμοι χωρών όπως η Γαλλία, η Αγγλία, η Ισπανία, η Φινλανδία, η Σουηδία, αλλά και άλλων χωρών, που εφαρμόζουν ένα αποκεντρωμένο μοντέλο ανάπτυξης πολιτιστικής πολιτικής, το οποίο οδηγεί σε περιφερειακή ανάπτυξη.

¹⁴³ [http:// www.statistics.gr/portal/page/portal/lang-el/ESYE](http://www.statistics.gr/portal/page/portal/lang-el/ESYE).

5.2 Μελέτες

Προσεγγίζοντας τις μελέτες σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ξεχώρισε η μελέτη¹⁴⁴ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που εκπονήθηκε από το ειδικό τμήμα Πολιτικών Θεσμών και Συνοχής, με τίτλο: *«Η χρηματοδότηση των τεχνών και του πολιτισμού στην Ε.Ε.» (2006)*. Τα θέματά της επικεντρώνονται σε τρεις κύριες πηγές χρηματοδότησης των τεχνών: την κυβέρνηση, την αγορά και τον τριτογενή τομέα¹⁴⁵. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά: «Τα υπάρχοντα στατιστικά εργαλεία δεν επιτρέπουν να μελετήσουμε την άμεση επίδραση του πολιτιστικού και δημιουργικού τομέα και τα διαθέσιμα στατιστικά είναι ελάχιστα. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως και σε εθνικό, οι κατηγορίες στατιστικών είναι συχνά πολύ ευρείες και οι πολιτιστικές υποενότητες δεν μπορούν να προσαρμοστούν. Τα δεδομένα, όταν υπάρχουν, είναι σπάνια συγκρίσιμα (...). Σ' ένα κοντινό μέλλον, τόσο σε εθνικό όσο και ευρωπαϊκό επίπεδο, η υιοθέτηση κανόνων και ορισμών επιβάλλεται, ώστε, η εύρεση και ομαδοποίηση σταθερών στατιστικών δεδομένων, σχετικών με τον πολιτιστικό τομέα, να εγερθεί ως σημείο προτεραιότητας¹⁴⁶» .

Σημαντικό είναι και το πλαίσιο που ορίζει και το κείμενο της **Agenda 21**¹⁴⁷ για τον πολιτισμό, το οποίο αποτελεί ένα *«σύνολο αρχών, δεσμεύσεων και συστάσεων που αναδεικνύουν μια βαθιά ανανέωση της πολιτικής σκέψης στον τομέα του πολιτισμού»*. Υπογράφηκε το 2004 στα πλαίσια του Παγκόσμιου Φόρουμ των τοπικών αρχών στην Βαρκελώνη και υπογραμμίζει το ρόλο των τοπικών αρχών, τις οποίες ονομάζει *«πρωταθλήτριες σε ζητήματα πολιτιστικής πολυμορφίας»*.

Αξίζει να επισημανθεί επίσης και η μελέτη της Ευρωπαϊκής στρατηγικής συνοχής 2007-2013 με θέμα τον πολιτισμό, όπου τονίζεται ότι, οι πολιτιστικές υποδομές, οι πολιτιστικές δραστηριότητες και οι

¹⁴⁴ Η μελέτη ζητήθηκε από την Επιτροπή Πολιτισμού και Εκπαίδευσης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Πραγματεύεται ένα πεδίο διαφορετικών πηγών χρηματοδότησης του πολιτισμού στην Ευρώπη, την περίοδο 2000-2005.

¹⁴⁵ Η ανάλυση πραγματεύεται την άμεση στήριξη του δημόσιου τομέα (επιχορηγήσεις, επιδοτήσεις, ενισχύσεις, βραβεία, έσοδα από λαχεία, που προέρχονται από κεντρικές κυβερνήσεις και τοπικές αρχές), την έμμεση στήριξη του δημόσιου τομέα (επιστροφές φόρων), τη στήριξη του ιδιωτικού τομέα που προκύπτει από οργανισμούς μη κερδοσκοπικούς, των οργανισμών υπηρεσιών) και ατομικών δωρεών για τον πολιτισμό.

¹⁴⁶ Parlement Européen, Département thématique, Politiques structurelles et de cohésion, "Financement des Arts et de la Culture dans l'Union Européenne", Décembre 2006.

¹⁴⁷ Agenda 21 de la culture : les « autorités locales » championnes de la diversité culturelle? Jean-Louis Sagot-Duvaurox.

πολιτιστικές βιομηχανίες, μπορούν να αποτελέσουν ένα σημαντικό κομμάτι της ελκυστικότητας μιας περιοχής και του στόχου της για οικονομική ανάπτυξη. Η παραγωγή πολιτιστικών προϊόντων ολοένα και περισσότερο εξαρτάται από την ύπαρξη ενός πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Η πολιτική συνοχής για την περίοδο 2007-2013, είχε σαν στόχο να ενεργοποιήσει πλήρως τον πολιτισμό και τη δημιουργικότητα, προς όφελος της περιφερειακής ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας¹⁴⁸. Οι θεσμοθετημένοι πόροι μπορούν να εξασφαλίσουν ικανές συνθήκες, για να ενεργοποιήσουν τις πολιτιστικές βιομηχανίες, για παράδειγμα προβάλλοντας την πολιτιστική κληρονομιά για δημιουργία θέσεων εργασίας και υποστηρίζοντας τις ευρισκόμενες σε κρίση αστικές περιοχές. Ο πολιτισμός, οι πολιτιστικές βιομηχανίες και οι συναφείς τομείς, μπορούν να αποτελέσουν σημαντικούς παράγοντες προς αυτή την κατεύθυνση, καθώς αποτελούν τόπο κοινής ταυτότητας και ανταλλαγής ιδεών, δύο οπτικές που είναι τυπικά στενά συνδεδεμένες με την περιφερειακή και τοπική διάσταση¹⁴⁹. Επιπλέον, υποστήριξη για δημιουργικές βιομηχανίες μπορεί να παρασχεθεί κάτω από άλλες δράσεις, όπως έρευνα και καινοτομία, προώθηση μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, κοινωνία της πληροφορίας και ανθρώπινο κεφάλαιο.

Αξιόλογη επίσης ήταν η μελέτη **«Η πολιτιστική μας πολυμορφία»** που εκπονήθηκε από την ευρωπαϊκή επιτροπή το 2006 και αναδεικνύει το ρόλο της πολιτιστικής πολυμορφίας στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμη ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η τελική αναφορά **της μελέτης του Ευρωπαϊκού Δικτύου για τα Στατιστικά του Πολιτισμού (ESSNET-CULTURE)**¹⁵⁰.

¹⁴⁸ E.U Cohesion Policy- The thematic pages:
http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/index_en.htm

¹⁴⁹ Είναι γεγονός ότι ανάμεσα στο 2007 και 2013 οι προβλεπόμενες δαπάνες για τον πολιτισμό, όσον αφορά την Πολιτική Συνοχής, ανέρχονται σε περισσότερα από 6 εκατομμύρια ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 1,7% του συνολικού προϋπολογισμού. 3 εκατ. ευρώ διατίθενται για την προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, 2,2 εκατ. ευρώ για την ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών και 775 εκ. ευρώ για υποστήριξη πολιτιστικών υπηρεσιών.

¹⁵⁰ Αυτή η προσέγγιση κάνει εφικτή τη συγκέντρωση δεδομένων που δεν θα μπορούσαν αλλιώς να συγκεντρωθούν. Στα πλαίσια των στόχων υπάρχει ανάγκη να προσδιοριστεί ο πολιτιστικός τομέας, να δημιουργηθεί ένα νέο πλαίσιο γι' αυτό το χώρο, που θα συμβαδίζει με το πλαίσιο το οποίο η Unesco υιοθέτησε το 2009, αντικατοπτρίζοντας τις πρόσφατες εξελίξεις

Στη βιβλιογραφία που αφορά την Ελλάδα σημαντική ήταν η έκθεση του Fischer (2012) για την Commission «*Reports on Culture and National Funds (Greece)*»¹⁵¹ και περιλαμβάνει 2 μελέτες που έχει εκπονήσει για τη πόλη του Βόλου στα πλαίσια του προγράμματος Interreg για πετυχημένη πολιτιστική πολιτική και χρήση νέων τεχνολογιών στα μουσεία¹⁵². Σημαντικές είναι επίσης οι διατριβές που εκπονήθηκαν σχετικά όπως, Γ.Καραχάλης (2007), «*Πολιτισμός και τοπική ανάπτυξη: ο ρόλος των πολιτιστικών και τουριστικών περιοχών στη σύγχρονη πόλη*», Παπαδημητρίου Κ. Θ. (2014), «*Η κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ κεντρικής διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης από οργανωτική, διοικητική και πολιτική σκοπιά*», Μπιτσάνη Ε., (2004), «*Πολιτισμός και τοπική κοινωνία: η τοπική πολιτιστική ανάπτυξη στην Ελλάδα και ο ρόλος της ΤΑ, 1980-2000*», Ιωαννίδης, Ι., (2002), «*Ο ρόλος του εθελοντικού τομέα στην τοπική πολιτιστική ανάπτυξη: η περίπτωση της πόλης του Πειραιά κατά την περίοδο 1974–2000*», Χριστοφάκης Ε., (2000), «*Ενδογενής ανάπτυξη: σχεδιασμός και πολιτική σε τοπικό επίπεδο*», Σκαμνάκης Χρ., (2006) «*Ο ρόλος των φορέων της Αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Η περίπτωση των φορέων της Αχαΐας*» κ.ά.

Σημαντικές ακόμη είναι οι μελέτες και τα βιβλία που αφορούν την απήχηση του πολιτισμού σε διάφορους τομείς¹⁵³. Αυτές εκπονήθηκαν από όργανα της Ε.Ε., χρηματοδοτήθηκαν από ευρωπαϊκά προγράμματα. Σχηματικά μπορούν να απεικονισθούν οι μελέτες, με βάση τον αναλυτικό πίνακα, ως εξής:

για τη δημιουργικότητα, την ανάπτυξη των δημιουργικών βιομηχανιών, τη μέτρηση νέων πολιτιστικών συνηθειών και πρακτικών και τις μεταμορφώσεις της πολιτιστικής οικονομίας με βάση την ψηφιοποίηση. (Eurostat Grant Agreement no 10401.2008.002-2009.35).

¹⁵¹ European Expert Network on Culture (EENC).

¹⁵² Η ιστοσελίδα με τις πολ. δράσεις του Fischer: <http://poieinkaiprattein.org/>

¹⁵³ Περισσότερα:

Br.Colin-Arth.Gauthier, (2008), *Pour une autre économie de l'art et de la culture*, Editions Eres, Ramonville Saint-Agne, (www.edition-eres.com)

J.-Fr. Auby, (2005), *Les Guides Juridiques de la Gazette, La commune et les spectacles, Les pratiques juridiques locales*, (Editions du Moniteur), Paris

A.Vincent, M.Wunderle, (2010), *Le financement prive de la culture*, dossier 74, CRISP, Bruxelles, (www.crisp.be)

Fr. Benhamou, (2008), *L'économie de la culture*, Collections Repères, Paris: La Découverte.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9Α Μελέτες για τον αντίκτυπο του πολιτιστικού τομέα¹⁵⁴

<i>Εκπαίδευση/ Δημιουργικότητα</i>	<i>Κινητικότητα</i>	<i>Οικονομία</i>	<i>Διαπολιτι- σμικός Διάλογος</i>
- Ο αντίκτυπος του πολιτισμού στη δημιουργικότητα (<u>Impact of culture on creativity</u>)¹⁵⁵ (2009) - Συνδέσεις ανάμεσα στον πολιτισμό και την εκπαίδευση (<u>Links between culture and education</u>)¹⁵⁶ (2004)	- Μελέτη πληροφοριακών συστημάτων για την κινητικότητα των καλλιτεχνών (<u>Feasibility study on Information systems for artists mobility</u>) (2009)¹⁵⁷ «Ζητήματα Κινητικότητας» (<u>"Mobility Matters"</u>)¹⁵⁸: Προγράμματα και σχέδια για την ενίσχυση της κινητικότητας των καλλιτεχνών και των πολιτιστικών επαγγελματιών (2008) - Κινητικότητα και ελεύθερη μετακίνηση στον πολιτιστικό τομέα (<u>Mobility and free movement in the cultural sector</u>) (2002)¹⁵⁹	- Επιχειρηματική Διάσταση των Πολιτιστικών και Δημιουργικών Βιομηχανιών (<u>Entrepreneurial Dimension of the Cultural and Creative Industries</u>) (2010)¹⁶⁰ - Η Οικονομία του Πολιτισμού στην Ευρώπη (<u>Economy of Culture in Europe</u>) (2006)¹⁶¹ - Πιθανές θέσεις εργασίας στον πολιτιστικό τομέα (<u>Job potential in the cultural sector</u>) (2001)¹⁶²	Εθνικές προσεγγίσεις στον Διαπολιτισμικό Διάλογο (<u>National approaches to Intercultural Dialogue</u>) (2008) ¹⁶³

¹⁵⁴ Οι μελέτες που ακολουθούν αφορούν τον πολιτιστικό τομέα και υλοποιήθηκαν με αίτηση της Ε.Ε. (τελευταία πρόσβαση στις 10/5/2014).

¹⁵⁵ http://ec.europa.eu/culture/key-documents/impact-of-culture-on-creativity_fr.htm

¹⁵⁶ http://ec.europa.eu/culture/key-documents/culture-and-education_fr.htm

¹⁵⁷ http://ec.europa.eu/culture/key-documents/information-system-for-artist-mobility_fr.htm

¹⁵⁸ http://ec.europa.eu/culture/key-documents/mobility-matters_fr.htm

¹⁵⁹ http://ec.europa.eu/culture/key-documents/mobility-and-free-movement_fr.htm

¹⁶⁰ http://ec.europa.eu/culture/key-documents/entrepreneurial-dimension-of-the-cultural-and-creative-industries_fr.htm

¹⁶¹ http://ec.europa.eu/culture/key-documents/economy-of-culture-in-europe_fr.htm

¹⁶² http://ec.europa.eu/culture/key-documents/exploitation-and-development-cultural-s_fr.htm

¹⁶³ http://ec.europa.eu/culture/key-documents/national-approaches-to-intercultural-dialogue_fr.htm

ΠΙΝΑΚΑΣ 9B Μελέτες για τον αντίκτυπο του πολιτιστικού τομέα

Διάσταση Εξωτερικής Πολιτικής	Περιφερειακή διάσταση	Διάφορα θέματα
Μια στρατηγική για τον πολιτισμό στην περιοχή της Μεσογείου (<u>A strategy for culture in the Mediterranean Region</u>) (2009)¹⁶⁴	- Η συνεισφορά του πολιτισμού στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη-Η εμπειρία των Διαρθρωτικών Ταμείων (<u>Contribution of culture to local and regional development - Evidence from the Structural Funds</u>) (2010)¹⁶⁵ - Ευρωπαϊκές Πολιτιστικές Πρωτεύουσες (<u>European Capitals of Culture</u>) (2004)¹⁶⁶ - Η χρήση των διαρθρωτικών ταμείων στον τομέα του πολιτισμού (<u>The use of Structural Funds in the field of culture</u>) (1994 - 1999)¹⁶⁷	- Αποτύπωση και αξιολόγηση υπαρχόντων ιστοτόπων που αφορούν τον πολιτιστικό τομέα (<u>Mapping and evaluating existing websites within the cultural sector</u>)(2010)¹⁶⁸ «Ευρωβαρόμετρο» μελέτες για τους Ευρωπαίους, τον πολιτισμό και τις πολιτιστικές αξίες (<u>"Eurobarometer" surveys on the Europeans, culture and cultural values</u>) (2007)¹⁶⁹ - Εθνικά συστήματα δημοσίων εγγυήσεων (<u>National systems of public guarantees</u>) (2004)¹⁷⁰ - Μελέτη για ένα Ευρωπαϊκό πολιτιστικό Παρατηρητήριο (Feasibility study on a <u>European cultural Observatory</u>) (2003)¹⁷¹ - Πολιτιστική Συνεργασία στην Ευρώπη (<u>Cultural Cooperation in Europe</u>) (2003)¹⁷²

Σε ό,τι αφορά ειδικότερα τον **οικονομικό αντίκτυπο του πολιτισμού**, πολυάριθμες είναι οι μελέτες που διενεργήθηκαν από δημόσιους και

¹⁶⁴ http://ec.europa.eu/culture/key-documents/strategy-for-culture-in-the-mediterranean-region_en.htm

¹⁶⁵ http://ec.europa.eu/culture/key-documents/contribution-of-culture-to-local-and-regional-development_en.htm

¹⁶⁶ http://ec.europa.eu/culture/key-documents/european-capitals-of-culture_fr.htm

¹⁶⁷ http://ec.europa.eu/culture/key-documents/structural-funds_fr.htm

¹⁶⁸ <http://www.culturemap.net/index.php?page=downloads>

¹⁶⁹ http://ec.europa.eu/culture/key-documents/eurobarometer-survey_fr.htm

¹⁷⁰ http://ec.europa.eu/culture/key-documents/national-systems-of-public-guarantees_fr.htm

¹⁷¹ http://ec.europa.eu/culture/key-documents/observatory_fr.htm

¹⁷² http://ec.europa.eu/culture/key-documents/cultural-cooperation-in-europe_fr.htm

ιδιωτικούς πολιτιστικούς φορείς για να μετρήσουν τα αποτελέσματα της διάχυσης των πολιτιστικών δράσεων στην ευρύτερη κοινωνία. Έτσι η συνεισφορά του πολιτιστικού τομέα εστιάζεται αποκλειστικά στην οικονομική του διάσταση, μέσα από οικονομικούς όρους, όπως έξοδα, αγορά αγαθών και υπηρεσιών και αριθμοδείκτες¹⁷³. Οι απαραίτητες πληροφορίες βρίσκονται στη μέτρηση των αποτελεσμάτων των πολιτιστικών δομών ή στα στοιχεία των δημόσιων φορέων.

Με αυτή την αφετηρία, παρατίθενται μελέτες όπως :

- *«Τέχνες, πολιτιστικοί και ανθρωπιστικοί οργανισμοί στην οικονομία της Νέας Αγγλίας» (1997)¹⁷⁴.*
- *«Ο οικονομικός αντίκτυπος του Μη κερδοσκοπικού τομέα των τεχνών του Όρεγκον»(2001)¹⁷⁵.*
- *«Ο οικονομικός αντίκτυπος των Τεχνών στη πόλη της Νέας Υόρκης και στη περιοχή της Νέας Υόρκης»(1997)¹⁷⁶.*
- *«Ο οικονομικός αντίκτυπος των δραστηριοτήτων του πολιτιστικού τομέα στις πέντε επαρχίες του Μόντρεαλ και στην περιοχή του ile de Montreal»(1998)¹⁷⁷.*

Όλες οι πιο πάνω εργασίες επιχειρούσαν να μετρήσουν τις δαπάνες σε αγαθά και υπηρεσίες πολιτιστικού τομέα, αλλά και τον αριθμό των ανθρώπων που απασχολούσαν¹⁷⁸.

¹⁷³ Βέβαια σε κάθε μελέτη, ο ορισμός του πολιτιστικού τομέα ποικίλει και διαφοροποιεί την κάθε προσέγγιση. Έτσι, η μελέτη του W. STRONGE (2000) για τον αντίκτυπο των τεχνών και των πολιτιστικών βιομηχανιών στη Φλόριντα βασίζεται σε έναν ορισμό κυρίως με βάση τις τέχνες, /artistique ενώ άλλες μελέτες όπως αυτές που υλοποίησαν οι χώρες του Maryland (Massoud AHMADI, Roger FUJIHARA, 2000) αλλά και μελέτες για το Όρεγκον (Buheler et Trapp, 2000) διαπραγματεύονται πολιτιστικούς οργανισμούς μη κερδοσκοπικούς. Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτές οι εργασίες μελετούν συχνά το γεγονός της διάχυσης των αποτελεσμάτων της δραστηριοποίησης στον πολιτιστικό τομέα, όπως ονομάζεται "l'effet multiplicateur".

¹⁷⁴ «Arts, cultural, and humanities organizations in the New England economy » (New England Foundation for the Arts, 1997)

¹⁷⁵ «The economic impact of Oregon's Nonprofit Arts sector» (BUEHLER et TRAPP, 2001)

¹⁷⁶ «The Economic Impact of the Arts On New York City and New York State » (The Alliance for The Arts, 1997)

¹⁷⁷ Impact économique des activités du secteur de la culture des cinq régions du Montréal métropolitain et de la région de l'île de Montréal » (Albert JUNEAU, 1998).

- Μελέτες που διεξήχθησαν στην Αγγλία από τον (J.Myerscough, 1988) για την περιοχή του Λίβερπουλ, την πόλη Ipswich και την Γλασκώβη (1985-1986), που αποτελεί ξεχωριστή περίπτωσης μελέτης για τον Biancchini.
- Έρευνα που πραγματοποιήθηκε στη Γαλλία το 1992 (J.M.DIJAN 1996, σελ. 35-37).
- Μελέτη που εκπονήθηκε από το Ίδρυμα Guggenheim (Guggenheim Bilbao Museoak, 1998) που κατέγραψε με οικονομικούς όρους την συνεισφορά του Μουσείου στη Χώρα των Βάσκων.
- «*The economic impact of Oregon's Nonprofit Arts sector* » (BUELER et TRAPP, 2001).
- «*The economic Importance of Arts and Cultural Attractions in the Louisville Area* » (Paul COOMES and Raj NARANG, 2000).
- «*Arts, Cultural, and humanities organizations in the New England economy*» (New England Foundation for the Arts, 1997), όπου η αξιολόγηση γίνεται με καθαρά οικονομικούς δείκτες.

Επιπρόσθετα, πολλές αναλύσεις στα ζητήματα του πολιτισμού διενεργήθηκαν στις ΗΠΑ, οι οποίες αποτέλεσαν ιδιαίτερα ενδιαφέρον χώρο έρευνας από πολύ νωρίς, σύμφωνα με τον J. PINTO (1980), « *Economic impact of the Arts on the Oklahoma city area economy for 1978*». Και εδώ, ο οικονομικός αντίκτυπος ερευνάται με βάση τα έξοδα. Άλλωστε, σύμφωνα με τους X. Dupuis (1991), και J.Farchy & D.Saqot-Dunavroux (1994), υλοποιήθηκαν αντίστοιχες μελέτες και σε άλλες χώρες.

Εν κατακλείδι, αναλύοντας τα δεδομένα αυτά των μελετών σε τοπικό επίπεδο, παρατηρούμε ότι ο πολιτισμός δύναται να καταστεί παράγοντας κοινωνικής και περιφερειακής ανάπτυξης, ενώ η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στην προώθηση του πολιτιστικού πλούτου

¹⁷⁸ Είναι χαρακτηριστικό ότι στην Αυστραλία, οι 15 περιοχές Παγκόσμιας Πολιτιστικής κληρονομιάς συνεισφέρουν στο ΑΕΠ πάνω από 12 δις.ΑΥ\$ και πάνω από 40.000 θέσεις εργασίας. (2008, DEWHA). Επίσης το ΑΕΠ του Ην. Βασιλείου αυξήθηκε πάνω από 20 δις λίρες Αγγλίας, χάρη στο τουρισμό που οφείλεται στη πολιτιστική κληρονομιά και 5 δις.λίρες Αγγλίας ετήσια στη μουσική (2010, MLA)
Ακόμη σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η τηλεόραση, ο κινηματογράφος, οι παραστατικές τέχνες και η ψυχαγωγία, συνεισφέρουν 654 δις ευρώ ή 2,6% του ΑΕΠ το 2003 απασχολώντας 5,8 εκατ. άτομα. (2006 EC)

και της πολυμορφίας, τόσο στην Ευρώπη όσο και παγκοσμίως. Η ανάλογη προσέγγιση ενός παγκόσμιου οργανισμού, αυτού της UNESCO, επιβεβαιώνει τα ευρήματα.

5.3 Μελέτη μεθοδολογίας για τα στατιστικά του πολιτισμού (Unesco 1999)¹⁷⁹

“Ο πολιτισμός είναι ακριβώς το μέσον με το οποίο τα άτομα εκφράζουν την ικανότητά τους να αυτοεκπληρώνονται και αποτελεί έτσι ένα βασικό συστατικό της ανάπτυξης”. (Investing in Cultural Diversity and Intercultural Dialogue, Unesco, 2009).

5.3.1. Μια σύντομη ιστορική αναδρομή στη σχέση του Πολιτισμού και της Ανάπτυξης στο πλαίσιο της Unesco

Ο πολιτισμός, σύμφωνα με την Ουνέσκο, σε όλες τις διαστάσεις του, αποτελεί ένα βασικό συστατικό της αειφόρου ανάπτυξης. Σε μια ιστορική αναδρομή των εννοιών, διακρίνονται τα εξής στάδια:

Δεκαετία 1980 και αρχές 1990: Διεθνείς προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη αναγνωρίζουν την ανάγκη να τεθεί ο άνθρωπος στο κέντρο της αναπτυξιακής διαδικασίας, ορίζοντας έτσι τον πολιτισμό.

1982: Ο Παγκόσμιος Οργανισμός για τις Πολιτιστικές Πολιτικές του Μεξικού δημιούργησε ένα σημείο αναφοράς για την αναγνώριση του αδιαίρετου του πολιτισμού και της ανάπτυξης.

1988-1998: Η Ουνέσκο ορίζει την Παγκόσμια Δεκαετία για τον Πολιτισμό και την Ανάπτυξη, για να προωθήσει τη συνεισφορά του πολιτισμού σε εθνικές και διεθνείς αναπτυξιακές πολιτικές. Αυτό οδήγησε στην ίδρυση διεθνών μηχανισμών μέτρησης και εργαλείων, όπως πολιτιστικά στατιστικά, εφευρέσεις και αποτυπώσεις πολιτιστικών πόρων, οδήγησε όμως και σε μια αύξηση του ενδιαφέροντος για τις πολιτιστικές βιομηχανίες.

¹⁷⁹ Για να μελετηθεί η περίπτωση της Ξάνθης, η περιοχή μελέτης μας, προσαρμόστηκε ο πίνακας μέτρησης της UNESCO με τις ενότητες και υποενότητες του.

1990 : Ο Παγκόσμιος Οργανισμός για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (UNDP) προώθησε την έκδοση της Αναφοράς για την Ανθρώπινη Ανάπτυξη, δίνοντας έμφαση στην ιδέα της ανάπτυξης και στη μεγέθυνση των επιλογών.

1992-1996: Η Παγκόσμια Επιτροπή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών προετοίμασε αναφορά, δίνοντας μια διευρυμένη άποψη της πολιτιστικής πολυμορφίας και αναγνωρίζοντας όλους τους τύπους της διαφοράς που θα απέκλειαν ανθρώπους από την αναπτυξιακή διαδικασία και τα οφέλη της.

1992-1996: Η διακυβερνητική συνδιάσκεψη για τις πολιτιστικές πολιτικές για την ανάπτυξη στη Στοκχόλμη αναγνώρισε την πολιτιστική πολυμορφία σαν βασική για την ανάπτυξη, δίνοντας έμφαση στην αξία του πολιτιστικού πλουραλισμού και της δημιουργικής ποικιλομορφίας.

1999: Η διακυβερνητική συνδιάσκεψη της Ουνέσκο με τη Παγκόσμια Τράπεζα, «Ο Πολιτισμός μετράει: Χρηματοδοτικές πηγές και τα Οικονομικά του Πολιτισμού για την Αειφόρο Ανάπτυξη» στη Φλωρεντία, **αναγνώρισαν το πολιτιστικό κεφάλαιο ως κρίσιμο για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης** και της οικονομικής άνθησης.

2001: Η Παγκόσμια Διάσκεψη της Ουνέσκο για την πολιτιστική πολυμορφία, αναγνωρίζει τον πολιτισμό και την πολιτιστική πολυμορφία σαν μια ηθική προτεραιότητα και σαν βασικό στοιχείο, για να επιτευχθεί οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

2005: Η Σύμβαση της Ουνέσκο για την Προστασία και την Προώθηση της Ποικιλότητας και της Πολιτιστικής Πολυμορφίας αναγνώρισε τη συνεισφορά του πολιτισμού στην αειφόρο ανάπτυξη και τοποθέτησε τον πολιτισμό και την ανάπτυξη μαζί στους στόχους της.

5.3.2 Πλαίσιο στατιστικών της Unesco

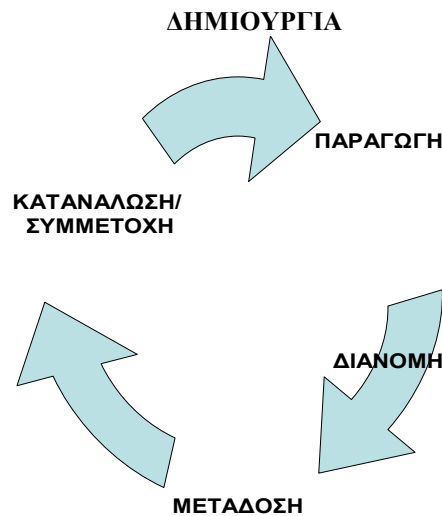
Όπως ήδη αναφέρθηκε, από την «**Παγκόσμια Δεκαετία πολιτιστικής ανάπτυξης (1988-1997)**», η UNESCO αναζητά να δώσει ξανά ώθηση στην αναγνώριση του πολιτισμού ως παράγοντα που συμβάλλει στην αειφόρο ανάπτυξη και στην βελτίωση της οικονομίας. Σ' αυτό το πλαίσιο, είναι βασικό να κατανοηθεί η αξία των επαγγελματιών του πολιτισμού για την οικονομία¹⁸⁰. Εντούτοις, χωρίς συγκεκριμένη μεθοδολογία και αξιόπιστα στατιστικά, οι χώρες δεν διαθέτουν τα απαραίτητα εργαλεία για να παράγουν συγκρίσιμα στατιστικά, ώστε να αξιολογηθεί το εύρος και τα χαρακτηριστικά του πολιτιστικού τομέα¹⁸¹. Σύμφωνα με το πλαίσιο στατιστικών της Unesco (1986), ο πολιτιστικός κύκλος περιλαμβάνει πέντε στάδια, παρουσιασμένα με τρόπο διαφορετικό, σε κυκλική φόρμα και όχι ιεραρχική, με σκοπό να επαναπροωθήσει την ιδέα ότι οι διαδράσεις είναι πιο σύνθετες και αναπτύσσονται περισσότερο μέσα σε ένα πλαίσιο. Ειδικότερα αφορούν :1.τη Δημιουργία, 2. την Παραγωγή, 3. την Διανομή, 4. την Μετάδοση, και 5. την Κατανάλωση-συμμετοχή. Αυτές αποτυπώνονται σε γράφημα ως εξής:

¹⁸⁰ Ως προς τη μέτρηση των επιδράσεων, η έλλειψη στοιχείων κόστους και εσόδων αποτελεί μόνιμο πρόβλημα. Το γεγονός αυτό δεν επιτρέπει την εξαγωγή συμπερασμάτων όσον αφορά τη συμμετοχή των πολιτιστικών δράσεων στο τοπικό ΑΕΠ. Δεδομένου ότι λίγες πόλεις έχουν τη δυνατότητα να στηρίξουν την παραγωγή των δράσεων σε όλα τα στάδια, χωρίς να ζητηθεί η συνδρομή επιχειρηματικών ή πολιτιστικών φορέων από μεγάλες πόλεις, μπορεί να υποθέσουμε ότι υπάρχει διαρροή τοπικών πόρων προς τις πόλεις αυτές.

¹⁸¹ Ερωτήσεις σημαντικές για τις χώρες που επιθυμούν να χαράξουν πολιτικές που να ευνοούν το δυναμισμό των πολιτιστικών βιομηχανιών, αφορούν το μερίδιο των πολιτιστικών επαγγελματιών στην οικονομία, τον αριθμό των καλλιτεχνών που υπάρχουν, το ποσοστό της ανεργίας στην καρδιά του πολιτιστικού τομέα κ.ά.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

Τα πέντε στάδια του πολιτιστικού κύκλου

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Το Ινστιτούτο Στατιστικών της Unesco (ISU)¹⁸² αναπτύσσει μια παγκόσμια έρευνα πάνω στις στατιστικές των επαγγελματιών του πολιτισμού. Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν τη συνεισφορά του πολιτισμού στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, καθώς και τις συνθήκες των ανθρώπων που εργάζονται στις πολιτιστικές δράσεις. Η έρευνα υλοποιείται βάσει ερωτηματολογίου, το οποίο αναπτύσσεται χρησιμοποιώντας τη μεθοδολογία του «Πλαισίου για τα στατιστικά του πολιτισμού»¹⁸³ της UNESCO¹⁸⁴ του 2009. Με την έρευνα αυτή τονίζεται ότι η τοποθέτηση του πολιτισμού στη καρδιά της ανάπτυξης είναι μια επένδυση ύψιστης σημασίας για το μέλλον του κόσμου, επένδυση η οποία λαμβάνει υπόψη τις αρχές της πολιτιστικής πολυμορφίας.

¹⁸² Το ISU αποτελεί το στατιστικό γραφείο του Οργανισμού και εφοδιάζει με στατιστικά στοιχεία σε παγκόσμια κλίμακα στους τομείς της εκπαίδευσης, της επιστήμης και της τεχνολογίας, του πολιτισμού και των επικοινωνιών. Το Ινστιτούτο ιδρύθηκε το 1999 για να βελτιώσει το στατιστικό πρόγραμμα της Unesco, αλλά και για να επεξεργάζεται και να διαχέει τακτικά ακριβή στατιστικά στοιχεία. Εδρεύει στο Μόντρεαλ του Καναδά.

¹⁸³ Unesco.org.

¹⁸⁴ Ο Καταστατικός Χάρτης του Παγκόσμιου Οργανισμού για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (U.N.E.S.C.O.), υιοθετήθηκε κατά τη διάρκεια της διάσκεψης του Λονδίνου (Νοέμβριο του 1945). Η Ελλάδα συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των είκοσι ιδρυτικών κρατών-μελών που υπέγραψαν το κείμενο το 1946. Από τότε τα κράτη-μέλη του Οργανισμού αυξήθηκαν και σήμερα ο Οργανισμός αυτός αριθμεί 193 κράτη-μέλη και 6 συνδεδεμένα μέλη. www.unesco.org

Σύμφωνα με την Unesco, «(...) Το εμπόδιο που μένει να ξεπεραστεί είναι να πεισθούν οι πολιτικοί που αποφασίζουν και οι τοπικοί κοινωνικοί δρώντες, εθνικοί και διεθνείς, να εισαγάγουν τις αρχές της πολιτιστικής πολυμορφίας και τις αξίες του πολιτιστικού πλουραλισμού στο σύνολο των πολιτικών, των μηχανισμών και των δημόσιων πρακτικών, φυσικά διαμέσου των συνεργασιών δημόσιων και ιδιωτικών φορέων».

Οι έρευνες αυτού του επιπέδου δείχνουν πως πρόκειται να συνδεθεί ο πολιτισμός με όλες τις πολιτικές ανάπτυξης, που αφορούν είτε την εκπαίδευση, τις επιστήμες, την επικοινωνία, την υγεία, το περιβάλλον και τον τουρισμό είτε την υποστήριξη ανάπτυξης του πολιτιστικού τομέα και των δημιουργικών βιομηχανιών. Έτσι, συμβάλλοντας στη μείωση της φτώχειας, ο πολιτισμός συνιστά ένα πλεονέκτημα για τη κοινωνική συνοχή.

Η επαναπροώθηση της σύλληψης του πολιτισμού στα σχέδια αειφόρου ανάπτυξης είναι ένας στόχος που ξεκίνησε στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Δεκαετίας για την πολιτιστική ανάπτυξη (1988-1998). Από τότε, σημειώθηκε πρόοδος χάρη σε ένα συνολικό κανονιστικό πλαίσιο και σε εργαλεία πιστοποίησης: στατιστικά πολιτιστικά στοιχεία, εφευρέσεις, εθνικές και περιφερειακές καταγραφές των πολιτιστικών πόρων¹⁸⁵. Έτσι, **ο πολιτιστικός αντίκτυπος του πολιτισμού στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη μιας δεδομένης χώρας**, μπορεί να αποδοθεί συνοπτικά ως εξής (Barrowclough et Kozul-Wright, 2006) :

- Οι ενεργοί πολιτιστικοί δρώντες μιας κοινότητας προωθούν την αειφόρο τοπική ανάπτυξη, χάρη στον οικονομικό τους αντίκτυπο ως πολιτιστικών βιομηχανιών και χάρη στη συνεισφορά τους στην κοινωνικοοικονομική αναζωογόνηση.
- Ο πολιτισμός προσφέρει στις γυναίκες και τους άνδρες την ευκαιρία να συμμετέχουν στις δραστηριότητες παραγωγής που προωθούν την ισότητα των φύλων, το σεβασμό του άλλου και την κοινωνική ευαισθητοποίηση.
- Πολυάριθμες πολιτιστικές βιομηχανίες αποτελούνται στην πλειονότητά τους από μικρές ή οικογενειακές επιχειρήσεις, προσαρμοσμένες στην

¹⁸⁵ Η Συνθήκη για την προστασία και την προώθηση της ποικιλομορφίας των πολιτιστικών εκφράσεων θεωρείται ως το πρώτο κανονιστικό εργαλείο, στο οποίο η σχέση μεταξύ πολιτισμού και ανάπτυξης κατέχει κεντρική θέση.

Το 2010 το Συμβούλιο των αντικειμένων του αιώνα για την ανάπτυξη αναγνώρισε τον ουσιαστικό ρόλο του πολιτισμού στη διαδικασία ανάπτυξης ενώ η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε μια συγκεκριμένη Οδηγία για τον πολιτισμό και την ανάπτυξη.

τοπική ανάπτυξη. Η αυξανόμενη σημασία του πολιτισμού εξηγείται με βάση τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις ή με βάση πιο πρόσφατα γεγονότα. Σε πολλές περιοχές παρατηρούμε κάποια αύξηση του πλούτου και της αγοραστικής δύναμης, που οδηγεί σε ανάλογη αύξηση των δαπανών σε ό,τι αφορά τις δραστηριότητες και τα πολιτιστικά προϊόντα. Με άλλα λόγια, ο πολιτισμός γίνεται ένα βασικό στοιχείο του κύκλου της οικονομικής παραγωγής. Δεν είναι ένα προϊόν που μια υπεραύξηση της αγοραστικής ικανότητας επιτρέπει να αποκτήσουμε. Η πολιτιστική κατανάλωση αναπτύσσεται, η γκάμα των πολιτιστικών προϊόντων διευρύνεται ενώ προωθούνται¹⁸⁶ οι περισσότερες πολιτιστικές δραστηριότητες.

Για να οριοθετηθούν οι πολιτικές επιρροές της βάσης των δεικτών, το αναλυτικό Πλαίσιο ιχνηλατεί το ιστορικό πλαίσιο της ατζέντας «*Πολιτισμός και Ανάπτυξη*» και παρουσιάζει τις θεωρήσεις στις οποίες βασίζεται αυτή η πρωτοβουλία, δίνοντας έναν ορισμό των βασικών στόχων.

5.3.3 Η ενότητα δεικτών της Unesco για το ρόλο του Πολιτισμού στην Ανάπτυξη (“The UNESCO Culture for Development Indicator Suite¹⁸⁷”)

Η μελέτη που αφορά την ενότητα δεικτών της Unesco για το ρόλο του Πολιτισμού στην Ανάπτυξη προσφέρει ένα εκπαιδευτικό εργαλείο που θα δείξει πως ο πολιτισμός συμβάλλει στη μείωση της φτώχειας και στην οικονομική ανάπτυξη, πως διευρύνει τις επιλογές των ανθρώπων και προσφέρει ένα σταθερό πλαίσιο επίτευξης άλλων κεντρικών αναπτυξιακών στόχων¹⁸⁸. Παρά την αυξανόμενη προσοχή που δίνεται στο πολιτισμό ως

¹⁸⁶ Σε σύγκριση με την προηγούμενη εποχή, οι νέες τεχνολογίες επέτρεψαν την γρήγορη εμπορική αξιοποίηση των πολιτιστικών προϊόντων που είναι μοναδικά, των τραγουδιών για παράδειγμα. Αυτή η επανάσταση κινητοποίησε την ισορροπία της οικονομικής δύναμης ανάμεσα στις πολιτιστικές δράσεις που μπορούν να είναι το προϊόν μιας αναπαραγωγής με βάση αριθμούς- άρα εμπορευματοποιημένη- και αυτές που δεν μπορούν να είναι και άρα είναι δύσκολο να εμπορευματοποιηθούν (Barrowclough et Kozul-Wright, 2006).

¹⁸⁷ Ακολουθώντας τις παραμέτρους σύλληψης του προγράμματος όπως περιγράφονται στο αναλυτικό πλαίσιο, όλες οι διαστάσεις είναι εξίσου παρουσιασμένες και καμία σύγκριση ανάμεσα σε χώρες δεν γίνεται. Μια φορά συγκεντρωμένες για να κάνουν τη βάση των δεικτών, οι επτά διαστάσεις εξηγούν και κάνουν φανερή τη συνεισφορά του πολιτισμού στην υλοποίηση των στόχων της εθνικής ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένων των Στόχων της χιλιετίας για την ανάπτυξη (OMD).

UNESCO *Culture for Development Indicator Suite*, February 2011, Analytical Framework.

¹⁸⁸ Το Ινστιτούτο Στατιστικών της Ουνέσκο (ISU), αποτελεί το στατιστικό γραφείο του Οργανισμού και εφοδιάζει με στατιστικά στοιχεία σε παγκόσμια κλίμακα στους τομείς της

βασικό συστατικό της διαδικασίας της ανάπτυξης, οι πολιτικές και τα προγράμματα παραμένουν μπλεγμένα σε ένα μεγάλο εμπόδιο, αυτό της έλλειψης δεδομένων και δεικτών που να επιτρέπουν να μετρηθούν οι σχέσεις ανάμεσα στο πολιτισμό και την ανάπτυξη. Αυτή η πολιτική οδηγεί σε μια συγκεκριμένη περιθωριοποίηση του πολιτισμού, των διεθνών προγραμμάτων συνεργασίας και των εθνικών στρατηγικών ανάπτυξης.

Σε αυτόν τον στόχο «**η Βάση δεικτών του πολιτισμού για την ανάπτυξη**» φέρνει επτά διαστάσεις- συνδέσεις του πολιτισμού και της ανάπτυξης, καθεμιά παρουσιασμένη με 2 ή 3 δείκτες. Συνολικά 22 ποιοτικοί δείκτες μετρούν τον πολιτισμό και ενημερώνουν με βάση ποιοτικά δεδομένα. Αυτές οι διαστάσεις, προέρχονται από την **Αναφορά της παγκόσμιας Επιτροπής του Πολιτισμού και της Ανάπτυξης του 1996, «Η πολιτιστική μας πολυμορφία**», και είναι:

1. η Οικονομία του πολιτισμού
2. η Συμμετοχή και η Κοινωνική Συνοχή
3. η Διακυβέρνηση και τα Πολιτιστικά Δικαιώματα
4. η Εκπαίδευση
5. η Κληρονομιά
6. η Επικοινωνία και
7. η Ισότητα των γενεών

Με βάση τα ερευνητικά μας ερωτήματα, οι διαστάσεις αυτές μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής:

Πολιτιστική πολιτική σε θεσμικό επίπεδο

➤ 1. Επιτυχής πολιτιστική πολιτική (ερευνητικό ερώτημα) **Οι Ενότητες της Unesco οι οποίες εντάσσονται σ' αυτήν:**

❖ Διακυβέρνηση

- 1. Συγκεκριμενοποίηση των πολιτιστικών δικαιωμάτων και προώθηση του πολιτισμού σε κανονιστικό επίπεδο (εμπειρία νόμου χορηγίας)
- 2. Θεσμικές δυνατότητες (αδυναμίες Καλλικράτη)
- 3. Πολιτιστική υποδομή

εκπαίδευσης, της επιστήμης και της τεχνολογίας, του πολιτισμού και των επικοινωνιών. Το Ινστιτούτο δημιουργήθηκε το 1999 για να βελτιώσει το στατιστικό πρόγραμμα της Ουνέσκο και για να επεξεργάζεται και να διαχέει τακτικά ακριβή στατιστικά στοιχεία. Εδρεύει στο Μόντρεαλ του Καναδά.

- 4. Συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των πολιτιστικών πολιτικών

❖ **Κληρονομιά**

- 1. Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς
- 2. Αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

❖ **Επικοινωνία**

- 1. Ελευθερία έκφρασης
- 2. Ένα περιβάλλον που ευνοεί την επικοινωνία
- 3. Πολιτιστική πολυμορφία των ΜΜΕ

➤ **2. Βιώσιμη τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη (ερευνητικό ερώτημα)** **Οι Ενότητες της Unesco οι οποίες εντάσσονται σ' αυτήν:**

❖ **Η Οικονομία του πολιτισμού**

1. Προστιθέμενη αξία των πολιτιστικών δραστηριοτήτων: συνεισφορά στο ΑΕΠ
2. Εργασία στον πολιτιστικό τομέα
3. Δαπάνες των νοικοκυριών σε πολιτιστικά αγαθά και υπηρεσίες

➤ **3. Κοινωνική ανάπτυξη (ερευνητικό ερώτημα)** **Οι Ενότητες της Unesco οι οποίες εντάσσονται σ' αυτήν¹⁸⁹:**

❖ **Η συμμετοχή και η κοινωνική συνοχή**

1. Συμμετοχή στις πολιτιστικές δράσεις
2. Αποδοκιμασία ή αποστροφή προς τους άλλους πολιτισμούς/ Εμπιστοσύνη σε άλλους ανθρώπους (Περίπτωση Παλιάς Πόλης Ξάνθης, συνύπαρξη όλων των στοιχείων του πληθυσμού- καταγραφή από κατοίκους Παλιάς Πόλης)

¹⁸⁹ Μια από τις δυσκολίες ενός αναπτυξιακού προγράμματος ευαίσθητου στα πολιτιστικά θέματα είναι η ικανότητά του να μετρήσουμε τον αντίκτυπό του. Το να μετρήσουμε επακριβώς τη συνεισφορά μιας πολιτικής ανάπτυξης «πολιτιστικά στοχευμένης», που να αντιτίθεται σε αυτή που δεν λαμβάνει υπόψη τον πολιτισμό, είναι πολύ σύνθετο. Αυτή η σειρά δεικτών περιλαμβάνει ανάμεσα σε άλλους σχετικούς δείκτες με την οικονομία του πολιτισμού, την κοινωνική συνοχή, την συμμετοχή στον πολιτισμό, στις ατομικές ελευθερίες, στην εκπαίδευση, στη διακυβέρνηση ή στη πρόσβαση στα μέσα επικοινωνίας.

Η σειρά δεικτών: “ο πολιτισμός για την ανάπτυξη” δείχνει τον ποιοτικό ρόλο του πολιτισμού στην αιχμή ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο, δημιουργώντας τα πρώτα ποιοτικά στοιχεία για το βάρος του πολιτισμού στις εθνικές οικονομίες και το ρόλο της στη δημιουργία νέων πάνελ πολιτικών για την ανάπτυξη. Για παράδειγμα στον Equator οι δημόσιες και ιδιωτικές πολιτιστικές δραστηριότητες συνεισέφεραν σε 4,76% του ΑΕΠ το 2010 και 4% των δαπανών των νοικοκυριών ήταν αφιερωμένο στην αγορά πολιτιστικών αγαθών.

Culture for Development Indicator Suite ©UNESCO, ‘Mesurer l’immesurable: l’impact de la culture sur le développement” <http://www.unesco.org/new/fr/culture/themes/culture-and-development/the-future-we-want-the-role-of-culture/measuring-the-immeasurable/>

3. Ελευθερία του αυτοπροσδιορισμού (καθένας αυτοπροσδιορίζεται όπως θέλει)

❖ **Εκπαίδευση**

- 1. Επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο
- 2. Προώθηση της εκτίμησης και του σεβασμού της πολιτιστικής πολυμορφίας/ιδιαιτερότητας
- 3. Επένδυση στην κατάρτιση των εξειδικευμένων πολιτιστικών επαγγελματιών με υψηλά προσόντα.

❖ **Ισότητα**

- 1. Ίσες δυνατότητες συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή
- 2. Ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στους δημόσιους θεσμούς

Αναλυτικά ο πίνακας των διαστάσεων **βάσης πολιτισμού για την ανάπτυξη**, με τις ενότητες και υποενότητές του, παρουσιάζεται στο κεφ.10 (πίνακας 32), όπου και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου ανά ενότητα. Στη συνέχεια ολοκληρώνεται η θεωρητική προσέγγιση με άλλο ένα σύστημα τοπικών δεικτών μέτρησης, αυτό του F. Matarasso.

5.4 Σύστημα Τοπικών Πολιτισμικών Δεικτών του F. Matarasso ¹⁹⁰

Ο F. Matarasso (1999, 2005)¹⁹¹, επίσης, προκειμένου να μελετήσει την πολιτιστική ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο, όρισε ένα σύστημα τοπικών πολιτισμικών δεικτών (Local Culture Index) με βασικά σημεία τα εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 10 Κατηγοριοποίηση Matarasso

Input indicators	Output indicators	Outcome indicators
Υποδομές-Υπηρεσίες-Πολιτική	Δραστηριότητα-Συμμετοχή	Προσωπική Ανάπτυξη
Πρόσβαση- Διάδοση	Ποικιλομορφία	Κοινωνική Ανάπτυξη
	Εκπαίδευση-Κατάρτιση	
	Οικονομία-Ανάπτυξη	

Πηγή: Local Culture Index 1999

¹⁹⁰ F. Matarasso, 2005, *Towards a Local Culture Index, Measuring the cultural vitality of communities*, pp.11-14

¹⁹¹ Επίσης, το 1999 ο Matarasso ορίστηκε από το Belgium Icing Boudouin Foundation για να βοηθήσει να αναπτυχθεί ένα νέο πρόγραμμα που στόχευε στην ενίσχυση της ανάπτυξης των Κοινοτήτων μέσα από τοπικά πολιτιστικά σχέδια. Το πρόγραμμα "Living Heritage" θα εφαρμοζόταν στη Νότιο-Ανατολική Ευρώπη. Ξεκίνησε το 2001 στα Σκόπια (FYROM) και αναπτύχθηκε στη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Στα 4 επόμενα χρόνια, 140 σχέδια που αφορούσαν την πολιτιστική κληρονομιά των κοινοτήτων ενισχύθηκαν. Στόχος του Μαρασάσο ήταν επίσης να μελετήσει πως οι τοπικοί πολιτιστικοί φορείς εργάζονταν και τα αποτελέσματα που είχαν. Βλ. σχετ. F.Matarasso (2005).

Πιο αναλυτικά, οι κατηγορίες που διακρίνονται είναι οι εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 11 Τοπικοί Πολιτισμικοί Δείκτες Matarasso

Υποδομές-Υπηρεσίες-Πολιτική	Αριθμός πολιτιστικών οργανισμών που υπάρχουν στην περιοχή Ποσό που επενδύεται σε πολιτιστικές δράσεις. Πολιτική συναίνεση
Διάδοση-Διασπορά	Συχνά το να είσαι κοντά δεν εγγυάται ταυτόχρονα πρόσβαση: υπάρχουν φυσικά, οικονομικά και κοινωνικά εμπόδια στη συμμετοχή
Δραστηριότητα-Συμμετοχή	Αριθμός δράσεων Επέκταση ατομικών συμμετοχών στην πολιτιστική δραστηριότητα
Ποικιλομορφία	Σύνθεση των συμμετεχόντων Συνδέσεις μεταξύ διαφορετικών πολιτιστικών παραδόσεων
Εκπαίδευση-Κατάρτιση	Διασύνδεση της εκπαίδευσης με δημόσιους πολιτιστικούς φορείς
Οικονομία-Ανάπτυξη	Οικονομική απήχηση- ανάπτυξη
Προσωπική Ανάπτυξη	Ενίσχυση των επιπέδων αυτοεκτίμησης Πιο ενεργητικές κοινωνικές ζωές Μεγαλύτερη συμμετοχή στις κοινοτικές δράσεις Συμμετοχή σε κοινοτική εκπαίδευση Συμμετοχή σε προαιρετική εκπαίδευση Βελτίωση της αίσθησης της αυτοεκτίμησης Προώθηση της κατανόησης των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων Προσδιορισμός νέων δεξιοτήτων Νέοι εργαζόμενοι ή αυτοαπασχολούμενοι.
Κοινωνική Ανάπτυξη	Διαγενεακή επικοινωνία Διακοινοτική συνεργασία Αυξανόμενη χρήση του κέντρου της πόλης Μείωση του φόβου της εγκληματικότητας Ενδυνάμωση της κοινότητας Αριθμό των ανθρώπων που εμπλέκονται σε κοινοτικές δραστηριότητες Ανάπτυξη οργανωτικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων Ανάπτυξη νέων κοινοτικών σχεδίων Συμμετοχή σε τοπικές συμβουλευτικές συναντήσεις .Βελτίωση της εικόνας των γειτονιών.Περιβαλλοντικές βελτιώσεις Κοινό για καλλιτεχνικές δραστηριότητες Ενίσχυση της αίσθησης της προσωπικής υγείας. Ενίσχυση ευπαθών κοινωνικών ομάδων.Αποτίμηση της εθελοντικής εργασίας

Πηγή: F. Matarasso, 1999.

Η κατηγοριοποίηση του συστήματος Τοπικών Πολιτισμικών Δεικτών του Matarasso¹⁹² (Matarasso, 1999:11-14) μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για την διάκριση και κατηγοριοποίηση των μεταβλητών μιας έρευνας.

Στη συνέχεια, μετά από την παρουσίαση των θεωρητικών προσεγγίσεων¹⁹³, θα παρουσιασθεί η περιφερειακή πολιτιστική πολιτική στην Ελλάδα και ο ρόλος της Τ.Α. ως φορέας άσκησης Πολιτιστικής Πολιτικής.

¹⁹² F.Matarasso ό.π.

Επίσης βλ.σχετικά: F. Matarasso, Common Ground: Cultural action as a route to community development, Originally published in *Community Development Journal Special Issue "Community Development and the Arts Reviving the Democratic Imagination"* Volume 42 Issue 4 October 2007, Oxford University Press and Community Development Journal 2007) <http://cdj.oxfordjournals.org/cgi/content/full/bsm046?ijkey=fy2FE420IfDINQ1&keytype=ref>

¹⁹³ Περισσότερα: Duncan C.(1993), Gerstle J. (1992), Habermas J. (1978), Cwi D. (1979), Urfalino Ph. (2004), Βαρβιτσιώτης Ι. (2005), Abbe-Decarroux (1994), D' Angelo M. et all (1989), Appadurai Ar. & Stenou K.(2000), Smith An. (2000), Bianchini F. 1999.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Άσκηση περιφερειακής πολιτιστικής πολιτικής στην Ελλάδα- Η Τ.Α. φορέας άσκησης Πολιτιστικής Πολιτικής

6.1 Ο πολιτισμός στην Ελλάδα: Φορείς που ασκούν περιφερειακή πολιτική

Το ελληνικό μοντέλο πολιτιστικής πολιτικής, μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα μεικτό μοντέλο. Ο προσδιορισμός των στόχων και των προτεραιοτήτων της πολιτιστικής πολιτικής είναι κυβερνητική αρμοδιότητα, ενώ η εφαρμογή της ανατίθεται στους εποπτευόμενους οργανισμούς και σε άλλες κρατικές υπηρεσίες¹⁹⁴. Δεν έχει σαν έργο του μόνο το αρμόδιο Υπουργείο Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων τον πολιτισμό, ούτε τον χρηματοδοτεί μόνο αυτό. Αρκετά είναι τα Υπουργεία και γενικά οι δημόσιοι φορείς που επίσης διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτιστικών πολιτικών και προγραμμάτων και τα χρηματοδοτούν. Έτσι, το Υπουργείο Εξωτερικών (ΥΠΕΞ) είναι υπεύθυνο για τις διεθνείς μορφωτικές σχέσεις, το Υπουργείο Εσωτερικών για τις πολιτιστικές ανταλλαγές των Δήμων κ.α. Επίσης, αντίστοιχο ρόλο διαδραματίζουν το ΥΠΕΧΩΔΕ, ο ΕΟΤ, διάφοροι Κρατικοί Πολιτιστικοί Οργανισμοί, Ιδιωτικά Πολιτιστικά Ιδρύματα κ.ά. Συγκροτείται με τον τρόπο αυτό ένα μοντέλο διασποράς που λειτουργεί χωρίς στρατηγικό σχεδιασμό. Ο προγραμματισμός των πολιτιστικών δραστηριοτήτων καθορίζεται σε σημαντικό βαθμό από κυβερνητικούς και κρατικούς φορείς, με ό,τι μπορεί αυτό να επιφέρει. Κέντρα άσκησης πολιτιστικής πολιτικής αποτελούν το υπερεθνικό, το εθνικό-κεντρικό, το περιφερειακό και το τοπικό.

Το ότι η πολιτική στον πολιτισμό έχει συγκεντρωτικό χαρακτήρα, αυτό επιβεβαιώνεται και στον πίνακα με τα χαρακτηριστικά της Ελλάδας στον δικτυακό τόπο: www.cultural_policies.org, όπου τη χώρα την χαρακτηρίζει ο

¹⁹⁴ Οι οργανισμοί αυτοί, ενώ έχουν διοικητική ανεξαρτησία, υπόκεινται σε έλεγχο, καθώς τα διοικητικά τους συμβούλια διορίζονται από τον Υπουργό και οι οικονομικοί πόροι τους προέρχονται κυρίως, αν όχι αποκλειστικά, από την κρατική επιχορήγηση. Το Υπουργείο στηρίζει οικονομικά, μέσω του «Εθνικού Δικτύου Πόλεων» και του Δικτύου «Επικράτεια Πολιτισμού», πολλούς Περιφερειακούς Οργανισμούς που ελέγχονται από τους Δήμους αλλά και άλλους, τόσο περιφερειακούς όσο και μεγάλης εμβέλειας, μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς (Μουσείο Μπενάκη, Ελληνικό Ιστορικό Αρχείο).

όρος “centralized system”, δηλαδή συγκεντρωτικό σύστημα. Προσπάθειες για περιφερειακή αποκέντρωση δομών, αρμοδιοτήτων και πόρων συναντούν συνεχώς προβλήματα, και η επιτυχία των πολιτικών είναι ένα ζητούμενο. Στη χώρα μας μέχρι σήμερα, όπως ήδη αναφέρθηκε, στη χάραξη του πολιτιστικού σχεδιασμού δεν υπάρχει μια ολοκληρωμένη πολιτική, αλλά αυτή είναι κατατμημένη σε επιμέρους θεματικά πεδία. Οι βασικοί πολιτιστικοί τομείς παρέμβασης, που αποτελούν και «κλαδικές» πολιτικές, είναι μεταξύ άλλων: τα Γράμματα, το Θέατρο, ο Χορός, ο Κινηματογράφος, οι Εικαστικές Τέχνες, η Φωτογραφία, η Μουσική, ο Λαϊκός Πολιτισμός, οι Αρχαιότητες, τα Μουσεία¹⁹⁵, οι Επιχορηγήσεις κ.λ.π.¹⁹⁶. Στη συνέχεια, θα σκιαγραφηθεί, με την βοήθεια ενός πίνακα, το αναλυτικό περίγραμμα του πολιτιστικού τομέα όπως διαμορφώνεται με τη μελέτη του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου, προκειμένου να γίνουν κατανοητοί οι επιμέρους τομείς δράσης. Η εικόνα αποτυπώνεται γενικά ως εξής:

¹⁹⁵ Το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού προετοιμάζει τη διαδικασία, με την οποία τίθεται σε εφαρμογή στην Ελλάδα η αναγνώριση (πιστοποίηση) μουσείων, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 45 του Ν. 3028/2002 «Για την Προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» και τη σχετική Υπουργική Απόφαση (ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΝΕΠΟΚ/Δ/93783/1682/30-9-2011 Υ.Α., ΦΕΚ Β΄ 2385/26-10-2011). Η διαδικασία αφορά σε ελληνικά μουσεία τα οποία δεν ανήκουν στο Δημόσιο (Μέρος II, άρθρο 3 της σχετικής Υ.Α.).

Σύστημα αξιολόγησης των ελληνικών μουσείων απουσίαζε έως σήμερα από τις διοικητικές διαδικασίες της Ελληνικής Πολιτείας/Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού. Στο εξωτερικό, η αναγνώριση, γνωστή ως “accreditation”, είναι ευρέως διαδεδομένη, δεδομένου ότι κρίνεται ως ιδιαίτερα εποικοδομητική, καθώς αφορά στον έλεγχο και στην αξιολόγηση ενός μουσείου, μέσω προδιαγραφών που έχουν καθοριστεί από αρμόδιο κυβερνητικό φορέα ή έγκυρη επαγγελματική ένωση μουσείων (<http://www.culture.gr/culture/gindex.jsp>).

¹⁹⁶ Για την ανάπτυξη των πολιτικών στους ανωτέρω τομείς το ΥΠΟ υποβοηθείται από σημαντικούς φορείς και οργανισμούς τους οποίους επιχορηγεί και εποπτεύει. Αυτοί είτε είναι Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ), όπως το Εθνικό Θέατρο, είτε Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ), όπως η Εθνική Πινακοθήκη και το Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, ή και Ανώνυμες Εταιρείες (Α.Ε.), όπως η Ανώνυμη Εταιρεία Προβολής της Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

ΠΙΝΑΚΑΣ 12 Περίγραμμα του πολιτιστικού τομέα¹⁹⁷

ΤΟΜΕΙΣ	ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΥΠΟ-ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
ΒΑΣΙΚΟΣ ΠΥΡΗΝΑΣ	Παραστατικές τέχνες Τέχνες του θεάματος Πολιτιστική κληρονομιά	Χειροτεχνίες Ζωγραφική- Γλυπτική Φωτογραφία Θέατρο-Χορός Τσίρκο Φεστιβάλ Μουσεία- Βιβλιοθήκες Αρχαιολογικοί Χώροι-Αρχαία	Μη βιομηχανοποιημένες δραστηριότητες Τα προϊόντα είναι πρωτότυπα και δυνητικά προστατευμένα από το copyright
1^ο ΤΟΜΕΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ	Ταινίες και video Τηλεόραση και ραδιόφωνο Παιχνίδια video Μουσική Εκδόσεις	Έκδοση βιβλίων, εφημερίδων και περιοδικών	Βιομηχανικές Δραστηριότητες που απευθύνονται σε μια μαζική αναπαραγωγή Τα προϊόντα προστατεύονται από τον συγγραφέα

¹⁹⁷ Διαμόρφωση πίνακα από την μελέτη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, «Η χρηματοδότηση των Τεχνών και του Πολιτισμού στην Ε.Ε.», Δεκέμβριος 2006. Στο σχήμα, με κίτρινο χρώμα προσδιορίζεται ο πολιτιστικός τομέας, ενώ με μοβ ο τομέας που αφορά την δημιουργικότητα. Parlement Européen, Département thématique, Politiques structurelles et de cohésion, “Financement des Arts et de la Culture dans l’Union Européenne”, Décembre 2006.

2⁰⁵ ΤΟΜΕΑΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ & ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ	Σχέδιο		Αυτές οι δραστηριότητες δεν είναι απαραίτητα βιομηχανικές και μπορούν να είναι πρωτότυπες
	Αρχιτεκτονική		
	Διαφήμιση		Αν τα προϊόντα προστατεύονται από τα δικαιώματα του συγγραφέα, μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν και άλλα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας Η χρήση δημιουργικών στοιχείων (ικανότητες, προφίλ των προσώπων που προέρχονται από άλλους καλλιτεχνικούς φορείς ή πολιτιστικές βιομηχανίες) είναι βασική για την επίδοση / αποτελέσματα των μη πολιτιστικών τομέων.

Έτσι, με βάση την παραπάνω ανάλυση, μπορεί κανείς να εστιάσει, να εξειδικεύσει και να αναλύσει την πολιτιστική πολιτική της Ελλάδας,¹⁹⁸ όπως χαράσσεται και υλοποιείται σε κεντρικό επίπεδο¹⁹⁹ από το αρμόδιο Υπουργείο. Αυτό ακριβώς εξετάζεται στη συνέχεια.

¹⁹⁸ Σύμφωνα με τον Λάββα Γ. (2003:96) η κρατική πολιτιστική πολιτική χαρακτηρίζεται από ανεπαρκή στελέχωση των σχετικών κρατικών φορέων με γραφειοκρατική δομή και λειτουργία, διασπορά των πολιτιστικών δραστηριοτήτων στο ΥΠΟ, ΥΠΕΠΘ, ΥΠΕΧΩΔΕ, σε δήμους, Νομαρχίες και άλλους φορείς με συναρμοδιότητες, οι οποίοι μπλοκάρουν αντί να προωθούν τα πράγματα, ενώ παρέχεται ελάχιστη χρηματοδότηση.

¹⁹⁹ Το 1997 το Υπουργείο Πολιτισμού θέσπισε το νόμο 2557/1997 ο οποίος αφορά τους θεσμούς, τα μέτρα και τη δράση της πολιτιστικής ανάπτυξης, ιδιαίτερα στο χώρο του σύγχρονου πολιτισμού. Με το νόμο αυτό έγινε μεταξύ άλλων προσπάθεια συνολικής και συστηματικής παρέμβασης στην εθνική πολιτική για το βιβλίο, την εικαστική πολιτική, το θέατρο και το χορό, την μουσική εκπαίδευση, σε ζητήματα κινηματογραφικής πολιτικής και

6.2 Ο Ρόλος του Υπουργείου Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων²⁰⁰

Σύμφωνα με τον ιστότοπο του Υπουργείου: «Το όραμα της πολιτιστικής πολιτικής του Υπουργείου είναι η αξιοποίηση των πολιτιστικών πόρων της χώρας, η ενεργός και χωρίς αποκλεισμούς συμμετοχή των πολιτών στην πολιτιστική ζωή, η ανάπτυξη της δημιουργικότητας, η αύξηση της συμμετοχής της πολιτιστικής παραγωγής στη συνολική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας, και η ένταξη της χώρας, των θεσμών και των δημιουργών της στον παγκόσμιο πολιτιστικό χάρτη²⁰¹». Οι αντικειμενικοί σκοποί που τίθενται, τείνουν να είναι κοινοί στις περισσότερες δημοκρατικές χώρες. Στον τομέα του Πολιτισμού, σύμφωνα και με τις προτάσεις της σχετικής επιτροπής προς το Δ΄ ΚΠΣ, αναφέρονται οι παρακάτω στόχοι:

1. Η προστασία και η ανάδειξη της Πολιτιστικής κληρονομιάς και ταυτότητας.
2. Η ανάπτυξη του Σύγχρονου Ελληνικού Πολιτισμού (μέσα από την ενίσχυση της καλλιτεχνικής και πνευματικής δημιουργίας, την συμμετοχή στην απόλαυση αλλά και την δημιουργία των πολιτιστικών αγαθών (Αθανασοπούλου & συν. 2003:17).

Το Υπουργείο στηρίζει την περιφερειακή πολιτιστική ανάπτυξη με τους οργανισμούς που εποπτεύει. Σε επίπεδο θεσμών, ενισχύει περιφερειακές ορχήστρες, φεστιβάλ, βιβλιοθήκες, πινακοθήκες, δημοτικά ωδεία και πνευματικά κέντρα, είτε με απευθείας χρηματοδοτήσεις για συγκεκριμένες δράσεις, είτε μέσω προγραμματικών συμβάσεων που υπογράφει με οικείους δήμους (Τσιλίρας, 2010:19). Προσπαθεί να παρακολουθεί και να συμμετέχει στις Ευρωπαϊκές και γενικότερα τις διεθνείς εξελίξεις που σχετίζονται με την ψηφιοποίηση και την προβολή πολιτιστικού αποθέματος και τη διασφάλιση της πρόσβασης του κοινού σε αυτό²⁰². Βέβαια η πολιτική που εφαρμόζεται

μουσειακής πολιτικής, Φ.Ε.Κ. 271/1997, Ν.2557, Θεσμοί, μέτρα και δράσεις πολιτιστικής ανάπτυξης. (<http://www.culture.gr>)

²⁰⁰ Με βάση τις διατάξεις του Π.Δ. 191/13.6.2003 (ΦΕΚ 146/13.6.2003, Τ.Α.) καθοριζόταν αρχικά η βασική διάρθρωση και οι επιμέρους αρμοδιότητες των οργανικών Μονάδων του Οργανισμού του Υπουργείου (Π.Δ. 191/13.6.2003, ΦΕΚ 146/13.6.2003, Τ.Α.).

²⁰¹ www.yppo.gr, και νέα ιστοσελίδα www.minedu.gov.gr

²⁰² Ειδικότερα αναφέρονται: α) Η συμμετοχή του ΥΠΠΟ στα Ευρωπαϊκά Προγράμματα MINERVA-EC και MICHAEL+. Τα δύο έργα επικεντρώνονται στην ενσωμάτωση εθνικών

μοιάζει να «ακολουθεί» και να μην «παράγει» δράσεις και στρατηγική για την «ελληνική περίπτωση», αλλά να «εισάγει» .

Η πολιτιστική διπλωματία είναι επίσης βασική αρχή της ελληνικής πολιτιστικής πολιτικής²⁰³ και εργαλείο για την πολιτιστική προβολή του ελληνικού πνεύματος και πολιτισμού σε διεθνές επίπεδο, σε αντιστοιχία με τους κανόνες και τις οδηγίες της Ε.Ε.

Ο ευρωπαϊκός χαρακτήρας²⁰⁴ της πολιτιστικής πολιτικής της χώρας μας αναδεικνύεται και με τη συμμετοχή της σε κοινά προγράμματα, όπως η Κοινωνία της Πληροφορίας για όλους (eEurope, “An Information Society for All”). Η ραγδαία εισβολή των νέων τεχνολογιών στην παραγωγή και διανομή των χημικών και ψηφιακών εικόνων, σε ευρωπαϊκή και παγκόσμια πλέον κλίμακα, αποτελεί μια νέα παράμετρο του πολιτισμού .

Όμως ο πολιτισμός στην Ελλάδα και οι φορείς που ασκούν περιφερειακή πολιτική δεν έχουν επαρκή χρηματοδότηση. Στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο, κανένα τομεακό περιφερειακό πρόγραμμα για τον πολιτισμό δεν εκπονήθηκε, ενώ χρηματοδοτήσεις δόθηκαν από διαφορετικά εθνικά και περιφερειακά προγράμματα. Χαρακτηριστικός είναι ο πίνακας που ακολουθεί²⁰⁵.

πρωτοβουλιών για την ψηφιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και τη διαλειτουργικότητα μεταξύ των εθνικών πολιτιστικών δικτυακών πυλών, για την προώθηση πρόσβασης σε ψηφιακά κείμενα μουσείων, βιβλιοθηκών, και αρχείων. β) Η συνεργασία του Υπουργείου με το Συμβούλιο Εθνικών Αντιπροσώπων (National Representatives Group) των Ευρωπαϊκών Κρατών που έχει ως στόχο τη διασφάλιση της συνέργειας και της διαλειτουργικότητας μεταξύ όλων των τεχνολογικών εφαρμογών προβολής πολιτιστικού αποθέματος σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. γ) Η συμμετοχή του ΥΠ.ΠΟ. στις Ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες ανάπτυξης Ψηφιακών Βιβλιοθηκών (i 2010 Digital Libraries), καθώς και Ψηφιακών Αρχείων και Μουσείων, σύμφωνα με τις σχετικές Κοινοτικές Οδηγίες (www.culture.gr).

²⁰³ Η Ελλάδα περιλαμβάνεται μεταξύ των είκοσι ιδρυτικών κρατών μελών που υπέγραψαν το 1946 τον Καταστατικό Χάρτη του Παγκόσμιου Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (U.N.E.S.C.O) (www.unesco.org).

²⁰⁴ Η Ελλάδα έχει θεσπίσει από κοινού με την UNESCO το Διεθνές Βραβείο Μελίνα Μερκούρη για τη Διάσωση και Διαχείριση των Πολιτιστικών Τοπίων (UNESCO-GREECE) (http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=7191&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html), το οποίο απονέμεται από το 1999 κάθε δύο έτη, με ιδιαίτερη απονομή αυτή, το Σεπτέμβριο του 2005, στο ιστορικό χωριό Maymand του Ιράν.

²⁰⁵ Ότι ο πολιτισμός στην Ελλάδα προωθήθηκε μέσα από τα διαρθρωτικά ταμεία αποδεικνύεται από τον παρακάτω πίνακα. Κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, 284 εκ. ευρώ προορίσθηκαν για την προστασία και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, 160 εκ. ευρώ για την ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών, και 39 εκ. ευρώ για την ενίσχυση των πολιτιστικών υπηρεσιών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13 Διαρθρωτικά Ταμεία στην Ελλάδα 2007-2013

Ευρωπαϊκή συνεισφορά	Πολιτιστικό κεφάλαιο	Πολιτισμός	Προστασία και διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς	Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	Βελτίωση της παροχής πολιτιστικών υπηρεσιών
20,210,261,445	483,445,000	2,4%	1,4%	0,8%	0,2%

Ο Πολιτισμός σε αριθμούς - Χρηματοδοτικό πλαίσιο- Διαρθρωτικά Ταμεία 2007-2013
Απεικόνιση σε ευρώ και ποσοστό % των διαθέσιμων χρηματοδοτήσεων στην Ελλάδα:
Πηγή: ypen.gr

Η τοποθέτηση από την Διεύθυνση Διαχειριστικής Αρχής του αρμόδιου Υπουργείου (2013) αναδεικνύει σημαντικό τον ρόλο του Πολιτισμού στην οικονομία: «*Η ενίσχυση και η αξιολόγηση του Πολιτισμού συνιστά έναν ζωτικό παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Ο πολιτισμός έχει άμεσες και έμμεσες συνέπειες που οδηγούν σε ενδυνάμωση της οικονομίας σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, συμβάλλοντας στην απασχόληση και την αύξηση του εισοδήματος. Υπάρχουν επίσης ευρύτερες θετικές επιπτώσεις στην εθνική οικονομία από τότε που οι αρχαιολογικοί χώροι και τα μουσεία ελκύουν επισκέπτες οι οποίοι, γενικά, ανήκουν σε «ποιοτικές κατηγορίες τουριστών» που αναζητούν όχι μόνο ψυχαγωγία αλλά και επαφή με τον πολιτισμό και τις παραδόσεις των χώρων που επισκέπτονται*».

Για τους παραπάνω λόγους, η ενίσχυση του Πολιτισμού εντάχθηκε, μετά από παρέμβαση του υπουργείου, στο γενικό στόχο του ΕΣΠΑ, κάτω από τον τίτλο: «*Ανάδειξη του Πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης της χώρας*»²⁰⁶. Αυτός ο στόχος συνάδει και με την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής²⁰⁷, που αναφέρει ότι ο τομέας του Πολιτισμού

²⁰⁶ Η ένταξη έγινε σαν Γενικός Στόχος 17. Βέβαια, παρά την καλή απόδοση του υπουργείου στην 3^η προγραμματική περίοδο (2000-2006), η ένταξη ενός ξεχωριστού επιχειρησιακού προγράμματος για τον πολιτισμό δεν αποφασίστηκε από τότε. Γι' αυτό το λόγο το υπουργείο πρότεινε να δοθούν πόροι για τον πολιτισμό μέσω Περιφερειακών Επιχειρησιακών προγραμμάτων και συγκεκριμένων εθνικών ή τομεακών προγραμμάτων, όπως η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση, η Ανταγωνιστικότητα, η Εκπαίδευση και η Διά Βίου Μάθηση, τα οποία μόνο εν μέρει επετεύχθησαν.

²⁰⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών της 10ης Μαΐου 2007, σχετικά με μια ευρωπαϊκή ατζέντα για τον πολιτισμό σ' έναν κόσμο παγκοσμιοποίησης [COM(2007) 242]

διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο, λαμβάνοντας υπόψη τις πολυάριθμες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές του συνέπειες.

Εν κατακλείδι, και προκειμένου να επιτευχθούν οι θετικές αυτές συνέπειες για τις οποίες όλοι οι φορείς συμφωνούν, αλλά και για να είναι επιτυχής η υλοποίηση των πολιτιστικών πολιτικών, θα πρέπει να συνεργάζονται, όπως ήδη αναφέρθηκε, θεσμικά σχήματα πολιτιστικής διαχείρισης και να συνδιαμορφώνουν την πολιτιστική ζωή της χώρας μας. Αυτά είναι τα Υπουργεία, η Τ.Α., Δημόσιοι-Ιδιωτικοί φορείς και Ινστιτούτα, η Ε.Ε., η Ουνέσκο και ο ΟΗΕ. Στη συνέχεια θα παρουσιασθεί ο ρόλος ενός από τους παραπάνω φορείς, αυτός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' βαθμού.

6.3 Φορείς άσκησης τοπικής πολιτιστικής πολιτικής –

Ο διευρυμένος ρόλος των ΟΤΑ

6.3.1 Εισαγωγή

Ο θεσμός της Τ.Α. αναγνωρίστηκε στην Ελλάδα με το Σύνταγμα του 1844, με το οποίο ο δήμος ορίστηκε, ως μονάδα Τοπικής Αυτοδιοίκησης²⁰⁸. Σήμερα έχει έναν αναβαθμισμένο ρόλο γιατί, τώρα που οι υπερεθνικοί, οικονομικοί και πολιτικοί θεσμοί ενισχύονται, οι πολίτες και οι τοπικές κοινωνίες όλο και περισσότερο προσφεύγουν στο κοντινότερο επίπεδο εξουσίας για την επίλυση των προβλημάτων τους. Εκεί, αναπτύσσονται δράσεις για την ενδυνάμωση της τοπικής κοινωνίας σε οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο.

Οι δράσεις που γίνονται σε μια πόλη και στην ευρύτερη περιοχή της θα πετύχουν μόνο αν έρχονται ως επιστέγασμα της ορθής διαπαιδαγώγησης του πολίτη, της ευαισθητοποίησης και της συμμετοχής του στα κοινωνικά δρώμενα του χώρου όπου ζει και δημιουργεί. Σε προσωπική επικοινωνία με τον Ι. Καμπανέλη (24/1/2008), τονίστηκε μεταξύ άλλων ότι: *«Η πολιτιστική πολιτική δεν αρχίζει σε ένα δήμο ούτε με ένα σύλλογο χορευτικό ή χορωδιακό, κινηματογραφικό ή αθλητικό. Αρχίζει από τον καθαρό Δήμο, από το πράσινο*

²⁰⁸ Περισσότερα: Μπέσιλα-Βήκα Ε.(2008), *Τοπική Αυτοδιοίκηση*, τόμ.ΙΙ, νέα διευρυμένη έκδοση, Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη, σελ.6.Βλ. σχετ:Μπέσιλα-Βήκα (2001), Μπέσιλα-Βήκα Ε., *Το Συνταγματικό πλαίσιο του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, εκδ.Σάκκουλα,1995.

και από μια διαπαιδαγώγηση ενός συλλογικού βίου με ανθρωπισμό. Το ζήτημα είναι πώς φτιάχνω καλούς συγκατοίκους, γείτονες, συμπολίτες. Μετά έρχεται η δραστηριότητα με τις καλές τέχνες. Δεν έχει αξία να δημιουργώ πολιτιστική ζωή με τις καλές τέχνες. Για να έχει ένα αποτέλεσμα, πρέπει να προϋπάρξει η διαπαιδαγώγηση του πολίτη στο να είναι ενεργός δημότης που συμβάλλει στην ποιότητα ζωής του Δήμου²⁰⁹» .

Άλλωστε, σύμφωνα με μελέτη του Υπουργείου Εσωτερικών (2008)²¹⁰, δεδομένης της αυξανόμενης πολυμορφίας μεταξύ του πληθυσμού (διαφορετικοί τρόποι ζωής, κοινωνικές φιλοδοξίες κ.ά.), της αποδυνάμωσης των παραδοσιακών δομών, της πληθυσμιακής αύξησης και των αυξημένων οικονομικών προβλημάτων, ο πολιτισμός θα μπορούσε να είναι το όχημα ενίσχυσης του κοινωνικού δεσμού σε τοπικό επίπεδο. Στόχος της πολιτιστικής πολιτικής είναι μεταξύ άλλων η ενδυνάμωση των κοινωνικών δεσμών και της συνοχής της κοινότητας²¹¹, η αποφυγή δημιουργίας κοινωνικού περιθωρίου και ο καθορισμός των αναγκών των ανθρώπων από διαφορετικές ομάδες (λαμβάνοντας υπόψη τα συμφέροντα όλων των κατοίκων). Έτσι καλλιεργείται το αίσθημα του ανήκειν και της συλλογικότητας μεταξύ όλων των μελών των τοπικών κοινωνιών (J.-M.Woehrling 2008,σελ.30-36) ²¹². Με το επιχείρημα αυτό συμφωνεί και ο Taylor (1997) για τη σημασία που έχουν οι συλλογικοί

²⁰⁹ Προσωπική συνέντευξη από την ερευνήτρια στο σπίτι του στην Αθήνα, 24/1/2008.

²¹⁰ «Εκεί οι άνθρωποι έχουν χειροπιαστή εμπειρία των συνθηκών που ενδυναμώνουν ή αδυνατίζουν τέτοιους δεσμούς. Οι τοπικές αρχές, ανεξαρτήτως του εύρους των αρμοδιοτήτων τους, αντιμετωπίζουν το ουσιαστικό ζήτημα να καλλιεργήσουν στον τοπικό πληθυσμό αισθήματα αμοιβαιότητας και αλληλοϋποστήριξης». Ανάγκη αναμφίβολα είναι η προσαρμογή σε έναν αριθμό αλλαγών. Μελέτη Υπ.Εσωτερικών-Υπ.Εξωτερικών «*Τοπική Αυτοδιοίκηση και Διαπολιτισμικότητα. Η συνεισφορά των Ελληνικών ΟΤΑ στο Διαπολιτισμικό διάλογο σήμερα*», Αθήνα, 2008

²¹¹ Τα τελευταία είκοσι χρόνια η κοινότητα ως μονάδα Τ.Α. εξελίσσεται και η νέα μορφή που διαμορφώνεται είναι αυτή της Τοπικής Αυτονομίας που αποτελούσε γνώρισμα της ελληνικής κοινότητας. Τα χαρακτηριστικά αυτά προβάλλονται και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στον Ευρωπαϊκό Χάρτη της Τοπικής Αυτονομίας (EXTA), (European Charter of Local Self Government- κυρώθηκε στο Στρασβούργο 15/10/1985). Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1: «Δια της τοπικής αυτονομίας νοείται το δικαίωμα και η πραγματική ικανότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης να ρυθμίζουν και να διευθύνουν, στα πλαίσια του νόμου με δική τους ευθύνη και προς όφελος του πληθυσμού τους, ένα σημαντικό μέρος των δημοσίων υποθέσεων.», http://www.eetaa.gr:8080/kodikas/nm_ptext.jsp (τελευταία επίσκεψη, 9/10/2014).

²¹² Βλ. J.-M.Woehrling. "The Management of Cultural and Religious Diversity and the promotion of Interfaith and Intercultural Dialogue by Local Authorities" σε *Gods in the City. Intercultural and Interreligious Dialogue at Local Level*, Council of Europe. Strasbourg 2008, σελ.30-36.

στόχοι στην πλειονότητα των σύγχρονων κοινωνιών που είναι πολυπολιτισμικές²¹³. Ειδικότερα, με τον όρο «κοινωνίες» εννοεί ομάδες των οποίων η διαχρονική συνέχεια συνίσταται στη μετάδοση μέσω της διαδοχής των γενεών, μιας συγκεκριμένης πολιτισμικής παράδοσης που περιλαμβάνει θεσμούς, αξίες και έθιμα. Ισχυρίζεται ότι η επιθυμία για επιβίωση δεν είναι απλώς η επιθυμία να συνεχίσει να νοηματοδοτείται η ζωή των συγχρόνων από την εν λόγω παράδοση, αλλά αξιώνει και την αδιάκοπη παρουσία αυτής της πολιτισμικής παράδοσης στο διηνεκές.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Warren, η κοινότητα συνιστά ένα κοινωνικό σύστημα²¹⁴ που επιτελεί πέντε λειτουργίες τοπικού χαρακτήρα, οι οποίες συνδέονται με την περιοχή στην οποία βρίσκεται. Αυτές είναι η παραγωγή-διανομή-κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών, η κοινωνικοποίηση, ο κοινωνικός έλεγχος, η συμμετοχή και η αλληλοϋποστήριξη (Σταθόπουλος Π. 1990, σελ. 124-132).

Κι όλα αυτά μέσα σ' ένα ορισμένο φυσικό χώρο δράσης, καθώς το διοικητικό πλαίσιο ενός δήμου ορίζει και έναν χώρο ανάπτυξης σχέσεων. Είναι ο χώρος που ο Ι. Καμπανέλλης παραπάνω θεωρεί ότι μπορεί να καλλιεργηθεί, η **«διαπαιδαγώγηση ενός συλλογικού βίου με ανθρωπισμό»**.

Κατ'αυτή την έννοια ο γεωγραφικός χώρος, ως χώρος των ορίων ενός δήμου γίνεται αντιληπτός ως κοινωνικός χώρος, αφού εντός του διαμορφώνονται σχέσεις οι οποίες με τη σειρά τους επιδρούν στην οργάνωση και τη λειτουργία του. Ο χώρος λοιπόν είναι ανθρωπογενής, ιστορικά και πολιτιστικά προσδιορισμένος²¹⁵.

²¹³ Κ.Α. Appiah, Ταυτότητα, αυθεντικότητα και επιβίωση. Πολυπολιτισμικές κοινωνίες και κοινωνική αναπαραγωγή, στο Τ.Τέιλορ, (1997), *«Πολυπολιτισμικότητα εξετάζοντας την πολιτική της αναγνώρισης»*, εκδ.Πόλις, Αθήνα, σελ.196

²¹⁴ Ο ΕΧΤΑ κυρώθηκε με το Ν. 1850/1989. Εστιάζουμε στα άρθρα 3 παρ.1,5,9 παρ.2 και παρ.3-4. βλ. Δήμος, τριμηνιαία επιθ. Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τευχ.2/2004, Οκτ.-Δεκ., ΕΔΕΧΥ

²¹⁵ Άλλωστε στην προσέγγιση του D.Harvey, (1973,2001,2005) ο χώρος μπορεί να νοηθεί ως απόλυτος, σχετικός και σχεσιακός. Κάθε μια από τις τρεις αντιλήψεις έχει άλλους μεθοδολογικούς χειρισμούς και άλλες λογικές για το χώρο. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η έννοια **του σχεσιακού χώρου** και ο τρόπος με το οποίο μπορεί να μετουσιωθεί σε ερευνητικές μεθόδους και ερευνητικά πλαίσια έτσι ώστε να παράγει νόημα στις ερευνητικές αναζητήσεις.

Στην ερώτηση για παράδειγμα «τι σημαίνει το Καρναβάλι της Ξάνθης» μπορεί να μας δώσει απαντήσεις όπως: «γιορτή», «ψυχαγωγία-διασκέδαση», «ξεφάντωμα», «πολιτιστική δράση» κ.α. Όμως το Καρναβάλι είναι κάτι πέρα απ' όλες αυτές τις απαντήσεις καθώς ξεπερνάει τις δυνατότητές μας να το αναπαραστήσουμε λεκτικά(...) Έτσι, η πολλαπλότητα και η ετερογενής συνύπαρξη (διαφορετικών ανθρώπων, φυλών, ροών πληροφοριών κλπ) είναι δύο κύρια συστατικά του σχεσιακού χώρου που τον ξεχωρίζουν από κάθε άλλον.

Ο Δήμος της Ξάνθης για παράδειγμα, δεν είναι ένας, ενιαίος και αδιαφοροποιήτος χώρος, αλλά πολλοί χώροι όπου συνυπάρχουν άνθρωποι με διαφορετικές θρησκείες, κουλτούρες, διαφορετική ενδυμασία, που μιλούν διαφορετικές γλώσσες, αλλά και χώροι όπου παράλληλα αναπτύσσονται οικονομικές δραστηριότητες. Κι όλα αυτά σ' ένα φυσικό τοπίο με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Το ζητούμενο είναι η προσέγγιση αυτών των ανόμοιων συνυπάρξεων, στο εκάστοτε πολιτικό και κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο για την αναπαραγωγή στο χρόνο αυτής της ίδιας της διαφορετικότητας και πολυπολιτισμικότητας. Οι σχέσεις δεν συμβαίνουν απλά στο χώρο, αλλά καθορίζουν και το δικό τους χωρικό πλαίσιο. Κάθε χώρος μοιάζει να έχει μια μοναδική κοινωνικοοικονομική τροχιά που έχει στην περίπτωση μας και την πολιτιστική διάσταση.

Στη Ξάνθη για παράδειγμα, σε γιορτές προς τιμήν του Μ.Χατζηδάκη, σύμφωνα με τους διοργανωτές, *«ο χώρος θα λειτουργήσει ως ηχείο μνήμης που ανακαλεί αισθήσεις και σχέσεις κτιρίων, ήχων, χρόνου και θυμικού. Ενορχηστρώνοντας στην πύκνωση της ιστορικής μνήμης τις αυθόρμητες μελωδίες και τους ήχους των μουσικών οργάνων...θα συγκροτήσουμε την ορχήστρα – προπομπό της οραματικής πρότασης για έναν τόπο ανοικτό σε ποικίλες δημιουργικές συνθέσεις»* (2^η συνάντηση Μουσικών Σχολείων, 2014, «Ξάνθη, Πόλις Ονείρων»).

6.3.2.Η Τ.Α. ως θεσμός- Σχέδιο συνενώσεων "Καλλικράτης" και Πολιτιστική Πολιτική των νέων ΟΤΑ. Θεσμικές αλλαγές, ζητήματα και προκλήσεις.

Η Τ.Α. είναι θεσμός ικανός να λειτουργεί στην κατεύθυνση σύνδεσης της τοπικής κοινότητας με το ευρύτερο περιβάλλον της και μάλιστα να συνιστά φορέα έκφρασης και επικοινωνίας με τοπικές δυνάμεις, ενισχύοντας τη συνεργασία και την από κοινού αντιμετώπιση ζητημάτων που απασχολούν τις τοπικές κοινωνίες (Σκαμνάκης, 2006).

Βλ.σχετ: Β.Αυδίκος, «Ο χώρος ως σχέση: Μεθοδολογικές προσεγγίσεις και πλαίσιο έρευνας» *Γεωγραφίες*, No. 17, 2010,σελ.33-47

Από το 1990 και μετά, οι τοπικές αυτοδιοικήσεις έχουν αναδειχθεί ως ενεργοί δρώντες στις πολιτικές ανάπτυξης²¹⁶. Πρόσφατα, σύμφωνα με το ευρωπαϊκό consensus για την ανάπτυξη, όπως αναθεωρήθηκε στη συμφωνία του Cotoπου, και σε έναν αριθμό Συμπερασμάτων, Αποφάσεων και Γνωμοδοτήσεων Ευρωπαϊκών Θεσμών, αναδεικνύεται η εξειδίκευση της Τ.Α. όχι μόνο με όρους παροχής υπηρεσιών, αλλά σαν καταλύτης αλλαγών, αποφυγής συγκρούσεων, αποκέντρωσης και εγκαθίδρυσης εμπιστοσύνης στην αναπτυξιακή διαδικασία²¹⁷. Άλλωστε, η έννοια της κοινοτικής ή τοπικής ανάπτυξης²¹⁸ συνιστά μεταξύ άλλων «*την σχεδιασμένη αλλαγή σε τοπικό επίπεδο που αποβλέπει στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης του τοπικού πληθυσμού(...)*» (Δαουτόπουλος Γ., 1995, σελ.96)²¹⁹.

Μια μεγάλη αλλαγή για την ανασυγκρότηση του Κράτους, συστατικό μέρος και βασικό πυλώνα του οποίου αποτελεί η Πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση, συνιστά ένας νέος χάρτης Δήμων και Δημοτικών ενοτήτων ανά Νομό που τέθηκε σε ισχύ από 1/1/2011 στα πλαίσια ενός νέου χωροταξικού σχεδιασμού. Με βάση τη Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα Καλλικράτης, (Νόμος 3852/6-5-2010), που ψηφίστηκε έναν μήνα μετά από την υπαγωγή της Ελλάδας στο ΔΝΤ στις 7-6-2010, μεταρρυθμίστηκε διοικητικά η χώρα (ΦΕΚ 87/τ.Α'/2010) και επανακαθορίστηκαν τα όρια των αυτοδιοικητικών μονάδων, ο τρόπος

²¹⁶ The UN conferences (Rio de Janeiro 1992, Istanbul 1996) on Environment & Development and Human settlements, the 2000 Millennium Summit and the 2002 Johannesburg World Summit on Sustainable Development formally recognised their role.

²¹⁷ Σύμφωνα με έγγραφο της Ε.Ε. (LOCAL AUTHORITIES: ACTORS FOR DEVELOPMENT) COM (2008) 626 final, {SEC (2008) 2570}

²¹⁸ Για το ρόλο του τοπικού/περιφερειακού πεδίου και τη συμμετοχή του στη διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης βλ. Storper, Cox, K. (1997), *Spaces of Globalization*, the Guilford Press, Νέα Υόρκη. Harrison, B(1994), *Learn and Mean: Why Large Corporations Will Continue to Dominate the Global Economy*, the Guilford Press, Νέα Υόρκη.

²¹⁹ Άλλωστε σύμφωνα με την Σ.Αρνστάιν, η λαϊκή συμμετοχή αποτελώντας μια διαδικασία ανακατανομής της δύναμης, επιτρέπει στα πιο αδύνατα κοινωνικά στρώματα που δεν συμμετέχουν σήμερα στις αποφάσεις που αφορούν τις πολιτικές και οικονομικές διαδικασίες, να συμπεριληφθούν σε αυτές στο μέλλον. Arnstein Sherry R., "A ladder of Citizen Participation for Community Development", (P.Marshall ed.), Washington, National Association of Housing and Development Official, 1977, σελ.40-41

εκλογής των οργάνων και οι αρμοδιότητές τους²²⁰. Η εξελικτική δομή έχει ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 14 Διοικητική Δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

	Η κατάσταση πριν το 1997	Η κατάσταση μετά τον «Καποδίστρια» (1997)	Η κατάσταση μετά τον «Καλλικράτη» (1/1/2011)
ΟΤΑ	6.128 (Δήμοι & Κοινότητες)	1.034 (Δήμοι & Κοινότητες)	325 (Δήμοι)
Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις	54 (Πριν το 1984) κρατικές νομαρχίες	54 (Εκλεγμένες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις)	-----
Περιφέρειες	13 κρατικές	13 κρατικές	13 αιρετές

Πηγή: www.localit.gr/wp-content/uploads/2012/08

Το νέο πρόγραμμα προσπάθησε να εκφράσει το αίτημα για επαναπροσδιορισμό των σχέσεων και ανακατανομή εξουσιών, αρμοδιοτήτων και πόρων²²¹. Στόχος ήταν αρχικά, οι νέοι μεγάλοι δήμοι να αποτελέσουν ισχυρές μονάδες τοπικής ανάπτυξης και ταυτόχρονα να εξελίσσονται σε αποτελεσματικούς διαχειριστές υπηρεσιών, ιδίως στην καθημερινή ζωή των πολιτών και στην ποιότητά της. Στα πλαίσια αυτά διαμορφώνεται η πολιτιστική διαχείριση, ενώ η αποκέντρωση της πολιτιστικής πολιτικής προωθείται, με την ενσωμάτωση πολιτιστικών αρμοδιοτήτων στη συγκρότηση των ΟΤΑ, οι οποίοι καλούνται να αναλάβουν και νέους ρόλους.

²²⁰ Το πρόγραμμα ψηφίστηκε το Μάιο του 2010 και μέρος των διατάξεών του ενεργοποιήθηκε άμεσα με τη δημοσίευσή του (ΦΕΚ 87/τ.Α'/2010). Το πρόγραμμα «Καλλικράτης» θεωρείται συνέχεια του προγράμματος «Καποδίστρια» (Ν.2539/97), υπό την έννοια ότι διέπονται από παρόμοια φιλοσοφία αναγκαστικής συνένωσης των υπαρχόντων μικρών δήμων και κοινοτήτων σε μεγαλύτερους. Βασικές πτυχές είναι η μείωση του αριθμού των ΟΤΑ και των νομικών τους προσώπων κατά περίπου 2/3, η αντικατάσταση των 57 Νομαρχιών ως δευτεροβάθμιων ΟΤΑ από τις 13 Περιφέρειες, η σύσταση των αποκεντρωμένων διοικήσεων, οι αλλαγές στον τρόπο χρηματοδότησης των δήμων και η ανακατανομή των αρμοδιοτήτων κάθε βαθμού. Σ' αυτές περιλαμβάνονται και πολιτιστικές αρμοδιότητες.

²²¹ Βέβαια σύμφωνα με τον πρωθυπουργό κ.Τσίπρα, ο στόχος αυτός δεν έχει επιτευχθεί. Όπως διατύπωσε τον Ιούνιο του 2013, στην Ελλάδα ο μέσος πρωτοβάθμιος Καλλικρατικός ΟΤΑ έχει 34.780 κατοίκους και έκταση 406 τετρ.χλμ, «τη στιγμή που οι αντίστοιχοι μέσοι όροι στην Ε.Ε.27 είναι 5.630 κάτοικοι και 50 τετρ.χλμ περίπου...Στόχος θα είναι η χωροταξική αποκλιμάκωση των ΟΤΑ, έτσι ώστε να καλυφθεί το τεράστιο σημερινό έλλειμα πρωτογενούς δημοκρατίας που υπάρχει στη χώρα μας.» Α.Τσίπρας: Ριζική αναθεώρηση του Καλλικράτη, www.airetas.gr. Για περισσότερα στοιχεία διοικητικής οργάνωσης ευρωπαϊκών δήμων βλ. σχετ.: DEXIA, 2007, "EU. Sub-national governments: an overview".

Νέα δεδομένα λοιπόν διαμορφώνονται, καθώς για πρώτη φορά νομοθετικές αλλαγές σε τοπικό επίπεδο²²² μετασχηματίζουν σε τέτοιο βαθμό την ελληνική κοινωνία και τους θεσμούς της, ενώ ο ρόλος της πολιτιστικής πολιτικής σήμερα αναδεικνύεται προνομιακός. Σ' αυτό το νέο πλαίσιο αλλαγών²²³ και εξελίξεων, ο Πολιτισμός εδραιώνει τη θέση του στους ΟΤΑ. Η Τοπική αυτοδιοίκηση είναι διοίκηση και εξουσία που ασκείται μέσα στο κρατικό πλαίσιο, δεν είναι κρατική αλλά αποκεντρωμένη και ασκείται σε τοπικό επίπεδο²²⁴. Καθώς η συμβολή των δήμων είναι σημαντική στη χάραξη τοπικών πολιτιστικών δράσεων, μια προσέγγιση του θέματος αυτού θα μας δώσει τη δυνατότητα να κατανοήσουμε καλύτερα το πλαίσιο οργάνωσης των δράσεων αυτών.

6.3.3 Πολιτιστικές αρμοδιότητες της Τ.Α.

Ο τομέας του πολιτισμού αναδείχθηκε ως προνομιακό πεδίο παρέμβασης για την Τ.Α. σε όλη την μεταπολιτευτική περίοδο. Στην πρώτη περίοδο κυριάρχησε η ψυχαγωγική διάσταση του πολιτισμού, με μια έκρηξη πολιτιστικών εκδηλώσεων και φεστιβάλ με την παράλληλη ανάπτυξη της δημιουργικής απασχόλησης των κατοίκων σε ερασιτεχνικά καλλιτεχνικά

²²² Πολλές προσεγγίσεις που αφορούν τη σύγχρονη κατανομή ισχύος και ρόλων σε σύνδεση με το περιεχόμενο των εννοιών του «χώρου», της «τοπικής κυριαρχίας» και της απώλειας της τοπικότητας των κοινωνιών, μελετούν το «τοπικό» στα πλαίσια του σύγχρονου περιβάλλοντος. Βλ. Castells M.(1989), *The Informational City*, Blackwell, Cambridge. Castells, M(1996), *The Rise of the Network Society*, Blackwell, Cambridge ή Appadurai, A. (1996) *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*, University of Minnesota Press, Minneapolis. Επίσης, O'Brien R. (1992), *Global Financial Integration: The end of Geography*, Pinter, London, στο Σκαμνάκης (2006) ό.π. σελ.68.

²²³ Με το πρόγραμμα Καλλικράτης εισάγεται ο βαθμός των αποκεντρωμένων διοικήσεων που αντικαθιστούν τις 13 κρατικές Περιφέρειες. Σε αυτές μεταφέρθηκαν οι αρμοδιότητες των κρατικών Περιφερειών που από το Σύνταγμα επιβάλλεται να παραμένουν στο Κράτος. Δημιουργούνται επτά αποκεντρωμένες διοικήσεις: Αττικής, Θεσσαλίας-Στερεάς, Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου, Αιγαίου, Κρήτης, και Μακεδονίας-Θράκης που αφορά και την περιοχή μελέτης μας, www.kallikratis.gr

²²⁴ Οι τοπικές πολιτικές είναι προϊόντα μιας φαινομενικά αντιφατικής διαδικασίας που περιλαμβάνει την απώλεια του εθνικού χαρακτήρα των περιφερειών, όπως και των πόλεων, σε ένα ολόένα και πιο «κοσμοπολίτικο» περιβάλλον, ενώ ταυτόχρονα επαναπροσδιορίζεται το περιεχόμενο και η λειτουργία τους με επίκεντρο ακριβώς τον ίδιο τον τοπικό τους χαρακτήρα (Harvey, 1996. Lefebvre, 1991). Αποτέλεσμα είναι οι τοπικές πολιτικές να μην μπορούν να καθορίζονται αποκλειστικά από τις τοπικές, ούτε από τις εθνικές συνθήκες και ανάγκες, αλλά, παρά τον χωρικά περιορισμένο χαρακτήρα τους, να συνιστούν μέρος ευρύτερων πολιτικών συμφωνιών και αποφάσεων (Brenner, 1999, σελ.447), στο Σκαμνάκης (2007).

εργαστήρια. Παράλληλα, επικράτησε μία «δημοκεντρική» αντίληψη του πολιτισμού, με κυριαρχία της λογικής του δωρεάν, π.χ. «συναυλίες για ένα καλοκαίρι». Την επόμενη περίοδο αναπτύσσονται πολιτιστικοί θεσμοί τόσο στο κέντρο όσο και στην περιφέρεια με τη συνεργασία της κεντρικής διοίκησης, που εξακολουθεί να ασκεί επιδοματική πολιτική στον πολιτισμό. Επίσης, αναδεικνύεται η **οικονομική διάσταση του πολιτισμού** (Throsby D. 2001) και επιχειρείται να ενταχθεί σε ένα πλαίσιο ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης. Τέλος, αναγνωρίζεται η ανάγκη του πολιτιστικού προγραμματισμού και η συνδεσή του με δημιουργούς και καλλιτέχνες.

Έτσι, ο διαρκώς διευρυνόμενος ρόλος των ΟΤΑ συμπεριέλαβε, κυρίως από τη δεκαετία του '90 και μετά, και το πεδίο της πολιτιστικής πολιτικής. Η επέκταση αυτή προέκυψε από συγκλίνουσες τάσεις, τόσο σε κεντρικό, όσο και σε τοπικό επίπεδο. Οι φορείς της Τ.Α., καθώς βρίσκονται εγγύτερα στα απτά ζητήματα κοινωνικής φύσεως (οικογένεια, γειτονιά κ.λπ.), βρίσκονται σε πλεονεκτικότερη θέση, σε σχέση με άλλους φορείς δημόσιας δράσης, για την άσκηση πολιτικής σε πολιτιστικό πεδίο. Έτσι, λόγω του έντονα ανθρωποκεντρικού χαρακτήρα των πολιτικών αυτών, η Τ.Α. επεδίωξε την ανάληψη αντίστοιχων ευθυνών, συμβατών και με τη διαπροσωπική φύση των πολιτικών σχέσεων στο τοπικό επίπεδο.

Ο θεσμός της Τ.Α. μπορεί να ενθαρρύνει πρωτοβουλίες, να συντονίζει πολιτιστικές δράσεις²²⁵ με τη συμμετοχή των πολιτών και να γίνει μοχλός για την κοινωνική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Όμως το περιφερειακό πρόβλημα της χώρας και της άνισης περιφερειακής της ανάπτυξης είναι σημαντικό. Προσεγγίζοντας το ζήτημα αυτό, παρατηρούμε ότι είναι υψηλές στην Ελλάδα οι διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές ανισότητες στη χωροταξική κατανομή του πληθυσμού, την κατανομή των δημοσίων επενδύσεων, την κατανομή μεγάλων έργων

²²⁵ Στη χώρα μας, σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο του νέου Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (άρθρο 220 ν.3463/2006), αντιμετωπίζονται σε νέα βάση οι αδελφοποιήσεις των Πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, καθώς εισάγεται νέα διαδικασία, νέοι τομείς δράσεων, αλλά και νέοι τύποι αδελφοποιήσεων. Αυτές πλέον μπορεί να διενεργούνται όχι μόνο με αλλοδαπούς οργανισμούς αντίστοιχου επιπέδου, αλλά και μεταξύ ημεδαπών Δήμων και Κοινοτήτων, για την προαγωγή οικονομικών, πολιτιστικών, μορφωτικών και κοινωνικών σχέσεων, ώστε να είναι εφικτή η αξιοποίηση των ευκαιριών που δίνονται στους Δήμους να συμμετέχουν σε διεθνή δίκτυα και προγράμματα. «*Η Ευρώπη των πόλεων και των πολιτών*», Αθήνα, 2007 σελ.68.

υποδομής, το επίπεδο διαβίωσης, την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική υποδομή και γενικότερα την παροχή ευκαιριών. Σύμφωνα με τον Κόνσολα (1983), οι ανισότητες είναι βασικά ανισότητες στις ευκαιρίες εξέλιξης, δημιουργίας και προόδου σε όλες τις εκδηλώσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας. Τα αίτια του φαινομένου αυτού είναι, μεταξύ άλλων, πολιτικά, ιστορικά, οικονομικά, κοινωνικά, θεσμικά και γεωγραφικά.

Έτσι, οι ανάγκες αντιμετώπισης των νέων οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών και της άμβλυνσης των ανισοτήτων, οδήγησαν στην υιοθέτηση ενός νέου τρόπου προγραμματισμού «εκ των κάτω» με την ενίσχυση του ρόλου των τοπικών θεσμών συμμετοχής και ιδιαίτερα της Τ.Α. στο πεδίο του πολιτισμού. Στην τοπική σκηνή οι ΟΤΑ αποτελούν τον σημαντικότερο φορέα παροχής πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών²²⁶. Και αυτό γιατί, η αυτοδιοίκηση είναι πολιτική, οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική διαδικασία.

Η λειτουργία αυτή ξεκινά από την Ευρώπη²²⁷, όπου οι προοπτικές του πρώτου και του δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης είναι ευοίωνες. Στόχος είναι να εργασθούν οι τοπικοί φορείς τόσο για τη διάσωση, προβολή και ανάπτυξη του πολιτισμού όσο και για τη χάραξη πολιτιστικών πολιτικών και δράσεων²²⁸.

²²⁶ Οι μελέτες περίπτωσης έδειξαν επίσης ότι οι πολιτιστικές δράσεις επηρεάζουν όλα τα επίπεδα χάραξης πολιτικής, και είναι πολύ αποτελεσματικές όταν εντάσσονται σε ολοκληρωμένες αναπτυξιακές στρατηγικές.

Υπάρχει χώρος ανάμεσα σε διάφορους φορείς, από την κεντρική κυβέρνηση και την τοπική αυτοδιοίκηση έως τον ιδιωτικό τομέα και τις πολιτιστικές οργανώσεις. Είναι σαφές ότι οι τοπικοί σύλλογοι και οι δημοκρατικά εκλεγμένοι φορείς πολλαπλών σκοπών, όπως είναι οι δημοτικές αρχές, είναι οι πιο κατάλληλοι από τις εθνικές κυβερνήσεις ή τον ιδιωτικό τομέα για να κάνουν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά οι πολιτιστικές πολιτικές.

²²⁷ Σύμφωνα με τον Μπιανκίνι (1994), σελ.200, τα επιτεύγματα των ευρωπαϊκών πόλεων στο πεδίο της πολιτιστικής πολιτικής υποδεικνύουν ότι η Τ.Α. μπορεί να είναι καινοτόμος, επινοητική και δυναμική, και πως μπορεί να ανταποκριθεί στις μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες και ανάγκες της κοινότητας. Οι μελέτες των παραδειγμάτων πετυχημένων πόλεων έδειξαν ότι η επιτυχία των πόλεων που βασίζονται σε όμοιους πόρους, υποβοηθείται από μια σειρά παράγοντες που είναι: η παρουσία στέρεων εταιρικών σχέσεων ανάμεσα στην τοπική αυτοδιοίκηση και τον ιδιωτικό και τον εθελοντικό τομέα, η ποιότητα της ηγεσίας της πόλης, η ικανότητα των επικεφαλής της πολιτιστικής πολιτικής να παράγουν πρακτικά σχέδια δράσης, και η επίγνωση τους για τη θέση της πόλης μέσα στις εθνικές και διεθνείς πολιτιστικές ιεραρχίες των πόλεων. Είναι διδακτική η σύγκριση της επιτυχίας της Γλασκόβης με τη σχετική αποτυχία του Λίβερπουλ.

²²⁸ Άλλωστε, στον τομέα της Πολιτιστικής Κληρονομιάς η παρουσία του κράτους (σχεδιασμός και άσκηση κρατικής πολιτικής) ορίζεται από το Σύνταγμα. Ο ρόλος του αναφέρεται τόσο στη δημιουργία των κατάλληλων υποδομών, όσο και στην προστασία και ανάδειξη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της χώρας. Στον τομέα του Σύγχρονου Πολιτισμού η παρουσία του ελληνικού κράτους αφορά στη δημιουργία βασικής υποδομής και μεγάλων θεσμών, ενώ έχει επικουρικό μόνο ρόλο σε ό,τι αφορά στη σύγχρονη πολιτιστική δημιουργία και τις σχετικές ιδιωτικές πρωτοβουλίες.

Το μέλλον του πολιτισμού κάθε χώρας εξαρτάται άμεσα και από την Αυτοδιοίκηση, τόσο για λόγους δημοκρατικής διαχείρισης, όσο και για λόγους αποτελεσματικότητας²²⁹. Σύμφωνα με την Ντ.Κόνσολα (1990), «*Η μονάδα χώρου άσκησης της περιφερειακής πολιτικής, δηλαδή η περιφέρεια, θεωρείται διεθνώς ότι αποτελεί το καταλληλότερο χωρικό μέγεθος για την εφαρμογή και της πολιτιστικής πολιτικής. Η ταύτιση αυτή επιτρέπει τον καλύτερο συντονισμό των δύο πολιτικών και την αλληλοσυμπλήρωση σκοπών και μέσων ανάπτυξης. Το μέγεθος της περιφέρειας μπορεί να αναδείξει την πολιτιστική ταυτότητα, αλλά παράλληλα μπορεί ν' αποτελέσει και το ανοιχτό πεδίο υποδοχής των διεθνών τάσεων στους τομείς της πολιτιστικής δράσης. Ο συνδυασμός αυτός είναι ουσιαστικός για την πολιτιστική πρόοδο*²³⁰».

Σύμφωνα με τον Νούτσο (2001), οι λειτουργίες της Τ.Α., στον πολιτιστικό τομέα, αναλύονται ως εξής:

1. οικονομική και ηθική στήριξη πολιτιστικών πρωτοβουλιών που αναλαμβάνουν ομόλογοι φορείς ή πρόσωπα
2. άμεση ή έμμεση παραγωγή πολιτιστικών αγαθών
3. παροχή του πλαισίου για τη σύλληψη και την προώθηση ενός σχεδίου πολιτιστικής πολιτικής

Η ανάπτυξη και ο αναβαθμισμένος ρόλος των δήμων αποτυπώνεται αρχικά στο κεφάλαιο όπου ορίζονται οι αρμοδιότητές τους, στο άρθρο 24, παράγραφο 1 του ΔΚΚ: «*Η διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων ανήκει στην αρμοδιότητα των δήμων και κοινοτήτων, κύρια μέριμνα των οποίων αποτελεί η προαγωγή των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων, καθώς και των πολιτιστικών και πνευματικών ενδιαφερόντων των κατοίκων της*».

²²⁹ Βέβαια, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ακολουθώντας αντίστοιχα την εξέλιξη της σύγχρονης ελληνικής κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας από το 1974 έως σήμερα, έχουν κι αυτοί την δική τους εξέλιξη. Το πολιτικό πλαίσιο που διαμορφώθηκε και συνεχίζει να διαμορφώνεται έως σήμερα άλλαξε αισθητά το πολιτικό πλαίσιο για την Τ.Α. στην πατρίδα μας. Το νέο αυτοδιοικητικό περιβάλλον οχυρώνεται με νέο νομοθετικό πλαίσιο, ξεκινώντας το 1980 με το Ν. 1065 και φθάνοντας στο Νέο Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων Ν.3464/2006 που συνιστά πια ένα σύγχρονο νομικό κείμενο, σταθμό στην ιστορία του θεσμού, με όσες δυνατότητες βελτίωσης επιτάσσει η δυναμική των νομικών κειμένων. Βλ. σχετικά, Παυλόπουλος Π.(1984), Δαράκη Π.1996, Ψυχάρης Γ.1995, Πετράκος Γ., Ψυχάρης Γ. 2004.

²³⁰ Η περιφέρεια ακόμα διευκολύνει τις διοικητικές ρυθμίσεις και τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων στην πολιτιστική πολιτική, με την αναγκαία αυτονομία που διαθέτει. Προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα ότι ο συντονισμός των μέσων και μέτρων των δύο αυτών πολιτικών μεγιστοποιεί την αποδοτικότητα και των δυο, ελαχιστοποιεί τις δαπάνες και βελτιώνει τις σχέσεις του οικονομικού ή του πολιτιστικού πόλου, στην περιφερειακή δράση των φορέων σχεδιασμού και εφαρμογής» Ντ.Κόνσολα, σελ.28,34

Έτσι, και παρά τις δυσκολίες του θεσμικού πλαισίου, έτσι όπως διαγράφονται μετά την μεταρρύθμιση του σχεδίου «Καλλικράτης», ο ρόλος των φορέων της Τ.Α. στην άσκηση πολιτιστικής πολιτικής είναι επίσης σημαντικός και αναδεικνύεται από τις νέες δράσεις που παίρνουν οι ΟΤΑ. Το σχέδιο συνενώσεων οδήγησε σε μεγαλύτερη αποκέντρωση των περιφερειών και παραχώρησε νέες πολιτιστικές αρμοδιότητες στις Περιφέρειες και τους Δήμους²³¹. Ανάμεσα σ' αυτές ενδεικτικά αναφέρονται η θεματική εξειδίκευση πολιτιστικών σπουδών στα Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.), η χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας Ανώτερων Σχολών Δραματικής Τέχνης, Χορού και Κινηματογράφου, η χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών μουσικών ιδρυμάτων (ωδείων, μουσικών σχολών, χορωδιών, συμφωνικών ορχηστρών και συγκροτημάτων μουσικής δωματίου), η εκπροσώπηση σε φεστιβάλ τοπικής εμβέλειας, η επιχορήγηση φορέων που αναπτύσσουν πολιτιστικού χαρακτήρα δραστηριότητες στη χωρική αρμοδιότητα του Δήμου, καθώς και όσων συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη και προβολή του.

Επίσης, μπορούν να αναφερθούν, η συμμετοχή σε προγράμματα πολιτιστικών φορέων της Περιφέρειας και των Δήμων, ο συντονισμός δράσεων των πολιτιστικών φορέων της Περιφέρειας, η υλοποίηση πολιτιστικών προγραμμάτων και εκδηλώσεων υπερτοπικής σημασίας, η θέσπιση βραβείων, χορηγιών και άλλων μέσων για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης των γραμμάτων και των τεχνών, με παράλληλη εποπτεία και ενίσχυση συλλόγων και φορέων που επιδιώκουν αντίστοιχους σκοπούς, όπως η κοινή οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς, με σκοπό τη διατήρηση της τοπικής κληρονομιάς και τη διάδοσή της στους νέους²³².

²³¹ Αν και η ηγεσία του Υπουργείου που εισηγήθηκε το σχέδιο άλλαξε, εντούτοις το κείμενο αποτελεί πολύτιμο εργαλείο για τη χάραξη μελλοντικών πολιτιστικών πολιτικών που θα περιλαμβάνουν συνέργειες και θα οδηγούν σε πολιτιστική ανάπτυξη και κοινωνική συνοχή.

²³² Σύμφωνα με τον Δέφνερ (1998), η ανισοκατανομή των ευκαιριών αναψυχής και των πολιτιστικών χώρων αποτελεί μια έκφραση της πολιτισμικής αναπαραγωγής, την οποία η Πετμεζίδου-Τσουλουβή προσδιορίζει με βάση την κριτική υιοθέτηση των εννοιών του πολιτιστικού κεφαλαίου και του «εθισμού» (habitus) που εισήγαγε ο Bourdieu. Το πολιτιστικό κεφάλαιο ορίζεται ως η «ιδιαίτερη στάση απέναντι στην κουλτούρα και τη γλώσσα που αποκτάται από το άτομο πρωταρχικά στο πλαίσιο της οικογένειας και ενισχύεται στη συνέχεια από το σχολείο». Η ιδιαίτερη αυτή στάση συνιστά ένα πολύτιμο απόκτημα που συνεπιφέρει στο μέλλον ανώτερη θέση στην κοινωνική ιεραρχία και υψηλό γόητρο (Πετμεζίδου-

Άλλωστε, σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε από την ΕΕΤΑΑ το 2014 σε σύνολο 325 Δήμων²³³ της χώρας, καταγράφηκε ότι οι πολιτιστικές δραστηριότητες των δήμων αφορούν:

- Ωδεία-Μουσικές σχολές (81% των δήμων)
- Εικαστικές τέχνες- χορός (69% των δήμων)
- Θεατρικές δραστηριότητες (82% των δήμων)
- Μουσεία (57% των δήμων)

Όσον αφορά τις πηγές χρηματοδότησης, εν μέσω μιας πρωτοφανούς οικονομικής κρίσης²³⁴, αυτές προέρχονται κυρίως από ίδιους πόρους (68% των δήμων) που συμπληρώνονται από εθνικούς (22% των δήμων) και κοινοτικούς πόρους(22% των δήμων), χορηγίες (25,60% των δήμων) και άλλες πηγές (20,50%).

Στόχος των δήμων είναι²³⁵ ο συντονισμός των τοπικών πολιτιστικών παρεμβάσεων, η ανταλλαγή εμπειριών, η ανάδειξη και προβολή, η πληροφόρηση και στήριξη στην προσπάθεια συμμετοχής σε ευρωπαϊκά προγράμματα. Τέλος, σύμφωνα με την έρευνα, το 55% των δήμων εμφανίζονται να συνδιοργανώνουν πολιτιστικές εκδηλώσεις με άλλους δήμους και το 90% με ομάδες πολιτών ή πολιτιστικούς συλλόγους.

Τσουλουβή, 1987,σελ.98). Το πολιτιστικό κεφάλαιο εκφράζει όλες τις ικανότητες που μαθαίνονται και καθιστούν τα άτομα ικανά να εκμεταλλευτούν τις κοινωνικές δυνατότητες της επιστημονικής πληροφόρησης, της αισθητικής ευχαρίστησης και των καθημερινών απολαύσεων (Honneth, 1986, σελ.59).

²³³ Παρουσιάστηκε στην ημερίδα που διοργανώθηκε (5/6/2014) με θέμα «Πόλη-Πολίτης-Πολιτισμός». Το 83% επί του συνόλου των 325 Δήμων απάντησε στις ερωτήσεις. www.eetaa.gr

²³⁴ Μετά από αίτημα της Ελλάδας τον Απρίλιο του 2010, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εξ ονόματος των κρατών μελών της Ευρωζώνης, **η ΕΚΤ και το ΔΝΤ, διαπραγματεύθηκαν πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής με τις ελληνικές αρχές**, το οποίο εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 2 Μαΐου 2010 και από το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ στις 9 Μαΐου 2010.

²³⁵ Οι δυνατότητες προώθησης της πολιτισμικής ανάπτυξης μέσω των τοπικών δομών της Τ.Α. συνδέονται με την γενικότερη ανάπτυξη του θεσμού. Η προώθηση της πολιτισμικής ανάπτυξης πραγματοποιείται μέσω της ορθολογικής χρήσης των πόρων, της ανταποδοτικότητας του πολιτισμικού αγαθού, του θεσμού της χορηγίας, των διαδημοτικών συνεργασιών, του συντονισμού των παρεμβάσεων, της επικοινωνίας μεταξύ των δήμων, των πολιτισμικών στελεχών, του καλλιτεχνικού προσωπικού, της συνεργασίας των δήμων με τους τοπικούς πολιτισμικούς φορείς, του σχεδιασμού, του προγραμματισμού, της οργάνωσης της πολιτικής δράσης, της συνεργασίας των ΟΤΑ με το Υπουργείο Πολιτισμού και μέσω των Κοινοτικών Προγραμμάτων. Βλ.Δελιθέου Β.,Οκτώβριος 2008, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, σελ.125.

Επίσης, σε άλλη έρευνα (Χρ.Τσιλίκης, 2014), οι Δήμοι συμμετέχουν σε Κοινωνικές Συνεταιριστικές επιχειρήσεις (Κοιν.Σ.Επ.) στα πλαίσια του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας, που βρίσκει εφαρμογή στο πολιτιστικό πεδίο. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Μαΐου 2014, από το μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας, το ένα τρίτο περίπου, δηλαδή το 29% (140 Κοιν.Σ.Επ.) δραστηριοποιούνται κύρια στον πολιτισμό και στους δημιουργικούς κλάδους, ενώ το 71% (350) σε άλλους τομείς. Το ποσοστό αυτό παρουσιάζει ενδιαφέρον για περαιτέρω ανάλυση στο μέλλον, και είναι αρκετά υψηλότερο σύμφωνα με τα στοιχεία του 2015 ²³⁶. Η συνέχεια αφορά το πως μπορεί να προωθήσει η αυτοδιοίκηση τα ιδιαίτερα πολιτιστικά της στοιχεία.

6.3.4 Η πολιτιστική πολιτική των Δήμων ως προστιθέμενη αξία: αξιοποιώντας τους πολιτιστικούς πόρους

Στη βιβλιογραφική έρευνα αναζητήθηκαν στοιχεία σχετικά με το αν οι πολιτιστικές δράσεις δημιουργούν συνέργειες και κατά πόσο εντάσσονται σε μια συνολική αναπτυξιακή στρατηγική, σ' ένα όραμα, μαζί με όλες τις άλλες δράσεις της Τ.Α. Αναλύθηκαν ορισμένοι παράγοντες που παρουσίασαν ενδιαφέρον (Mommias H. 2002, Mitchell D. 2000). Αναζητήθηκε αν οι πολιτιστικοί πόροι κατάφεραν να ενεργοποιήσουν κι άλλους τομείς της οικονομίας, να ενσωματώσουν και άλλες περιοχές πέρα απ' αυτή καθεαυτή την πόλη, να αλληλεπιδράσουν με το περιαστικό και αγροτικό περιβάλλον, να προσδώσουν μια προστιθέμενη αξία (Ανθοπούλου Θ. 2004). Μελετήθηκε η σχέση του χώρου με τον πολιτισμό (Δέφνερ Α. & Μεταξάς Θ. 2006, 2012), αφού σύμφωνα με τον Braudel (2002), κάθε πολιτισμός ανεξάρτητα από το μέγεθος ή τη σπουδαιότητά του εντοπίζεται στο χάρτη και η ύπαρξή του εξαρτάται ουσιαστικά από τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του γεωγραφικού του χώρου²³⁷.

²³⁶ Εισήγηση Ημερίδα *Εναλλακτικές μορφές επιχειρηματικότητας και πολιτισμικές-δημιουργικές δράσεις σε τοπικό επίπεδο στην Ελλάδα της κρίσης. Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην ανάπτυξή τους*. Γρ.Παπάζογλου-Χρ.Τσιλίκης, εισήγηση-παρουσίαση έρευνας, Τμήμα Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 12/12/2014.

²³⁷ Braudel F. (2002), *Γραμματική των Πολιτισμών*, μετ.Α.Αλεξάκης, β' ανατύπωση, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, σελ.60.

Εξάλλου ο χώρος, σαν ένα φυσικό υπόβαθρο της ανθρώπινης δραστηριότητας, λειτουργεί σαν ένα παλίμψηστο, με την έννοια ότι βρίσκει τα χνάρια και προηγούμενων πολιτισμών και οικοδομεί πάνω και σε συνέχεια προς αυτά. Παράλληλα ο χώρος- ως άυλος και νοηματοδοτούμενος από τις ανθρώπινες δράσεις- λειτουργεί ως ενεργός πόρος, ενεργοποιητής της ανάπτυξης. Ο τόπος έχει μια νοηματοδότηση με πολιτιστικές συνδηλώσεις. Καθώς ο πολιτισμός αγκαλιάζει μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων- υιοθετώντας την προσέγγιση του Urry (2002) για την «ματιά του τουρίστα»-, ο τόπος μέσω των ποικιλόμορφων πολιτιστικών του εκφάνσεων βλέπεται, βιώνεται, κατανοείται και αναπαριστάνεται ως ένα μέρος διαφορετικό από το καθημερινό και το συνηθισμένο. Η ματιά του επισκέπτη έχει μεταμορφωτική επίδραση στη διαμόρφωση του τόπου, ώστε να ανταποκρίνεται στις εικόνες και τις προσδοκίες του. Με τη σειρά τους, δύνανται οι ίδιοι οι πολιτιστικοί τόποι να «συσκευάζονται» και να «πωλούνται», γίνονται εμπορεύσιμοι, εξελίσσονται, αναμένοντας αύξηση της επισκεψιμότητας και ποικίλα οφέλη. Μια πολιτιστική περιοχή προβάλλει τον εαυτό της, ανασυνθέτοντας τα ελκυστικά της στοιχεία, τα οποία και «ξαναπακετάρει» σε σχέση με τις προσδοκίες του επισκέπτη²³⁸ (M.Woods, 2011, Θ. Ανθοπούλου επιμ.).

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, μπορεί να εξετασθεί πώς ένας τόπος δρα ως εμψυχωτής της αναπτυξιακής διαδικασίας και όχι ως παθητικός δρων, που ακολουθεί. Επίσης, πώς ο Δήμος ως θεσμική υπόσταση προλαβαίνει μέσω των πολιτικών του, την αναπηρία ή την παρακμή ενός πολιτιστικού θεσμού που δεν αναπτύσσεται, και πώς δημιουργεί νέες πολιτικές. Με αφετηρία το τοπικό επίπεδο²³⁹, η έρευνα αναπτύσσεται σε πολλαπλά επίπεδα, αλληλένδετα μεταξύ τους. Σύμφωνα με τους Matarasso και Landry (1999), τα διλήμματα που καλούνται να απαντήσουν οι φορείς της Τ.Α. είναι:

1. Αμιγείς διοργανώσεις από έναν μόνο φορέα ή διεύρυνση του πεδίου συνεργασίας και με άλλες δυνάμεις.
2. Καθιερωμένες ή καινοτομικές δράσεις.

²³⁸ Woods M. (2011), Πουλώντας την ύπαιθρο, στο Woods M. *Γεωγραφία της Υπαίθρου- Διαδικασίες, Αποκρίσεις και Εμπειρίες Αγροτικής Αναδιάρθρωσης*, Αθήνα: Κριτική.

²³⁹ Οι ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν έναν τόπο, υπαγορεύουν «την αδυναμία επιβολής κάποιου δογματικού σχήματος εκ των προτέρων και την πρότασή του ως υπόδειγμα» (Αθανασ.1994 στο Ραζή, Μπαχάρας, 1994, σελ.24).

3. Σποραδικό κοινό υπερτοπικής κλίμακας ή τακτικό κοινό που συνδέεται με τη πόλη.
4. Φήμη και γόητρο ή ικανοποίηση των τοπικών πολιτιστικών αναγκών.

Στη Λευκή Βίβλο για τον Πολιτισμό ²⁴⁰, που συνιστά μια ολοκληρωμένη πρόταση δράσης σχεδιασμένη σε κεντρικό επίπεδο και αφορά την Τ.Α., αναφέρεται πως οι αρμοδιότητες καλλιεργούν ένα θετικό περιβάλλον πολιτιστικής ανάπτυξης, καθώς προωθούν: α) τον προσανατολισμό σε περιεχόμενα πολιτισμού, όπως στο γενικό πρόγραμμα κατάρτισης - εξειδίκευσης σε πολιτιστικά, καλλιτεχνικά ή επαγγέλματα πολιτιστικής διαχείρισης, β) την αξιοποίηση, προς όφελος του πολιτισμού, ορισμένων υποδομών, γ) τη δικτύωση, δ) την προώθηση της εξωστρέφειας, και ε) τα προγράμματα πολιτιστικών δράσεων.

Ωστόσο, σε καμία περίπτωση τα παραπάνω δεν επαρκούν, προκειμένου να διαμορφωθεί μια σύγχρονη περιφερειακή, δημοτική ή τοπική πολιτική, που θα οδηγεί σε αντίστοιχα **Πολιτιστικά Επιχειρησιακά Σχέδια** της Περιφέρειας ή του Δήμου. Η διατύπωση ευρύτερων στρατηγικών στόχων και ενός συνεκτικού Πολιτιστικού Επιχειρησιακού Σχεδίου σε περιφερειακό επίπεδο ή σε επίπεδο Δήμου απαιτεί πολύ περισσότερες προϋποθέσεις, αναφορικά με τις διαδικασίες, την οργάνωση, τις αρχές λειτουργίας, τα κριτήρια επιλογής και αξιολόγησης. Σε αυτά ακριβώς θα πρέπει να αναζητηθεί το σημείο επικουρικότητας και πολιτικής συναρμοδιότητας του ΥΠΠΟΤ με τις περιφέρειες. Δεδομένου ότι το πλαίσιο της πολιτιστικής πολιτικής διαμορφώνεται και χαράσσεται από το ΥΠΠΟΤ με βάση τη συνολική οπτική των αναγκών, ενώ, από τη μεριά τους, κάθε Περιφέρεια και Δήμος έχουν ιδιαίτερες ανάγκες και δυνατότητες, καθίσταται απαραίτητη η θεσμική σύνδεση και η συνεργασία μεταξύ του ΥΠΠΟΤ και των Περιφερειών και των Δήμων, μέσα από ένα ευέλικτο σχήμα που θα υποστηρίζει τόσο τον κεντρικό σχεδιασμό και τη στρατηγική της χώρας όσο και τους ιδιαίτερους στόχους κάθε Περιφέρειας και Δήμου, μεγιστοποιώντας τα αποτελέσματα.

Άλλωστε σύμφωνα με τα συμπεράσματα της ΚΕΔΕ (2014), έξι είναι τα βασικά σημεία στα οποία πρέπει να δοθεί έμφαση:

1. Η ισχυρή πολιτιστική διάσταση της Αυτοδιοίκησης σε όλες τις περιόδους.
2. Ένα διαφορετικό μοντέλο πολιτιστικής πολιτικής.
3. Αξιολόγηση πολιτισμικών πόρων και αναδιανομή πολιτισμικού κεφαλαίου.

²⁴⁰ Λευκή Βίβλος Γερουλάνου (2013), <http://geroulanos.gr>

4. Εναλλακτικές δικτυώσεις και καινοτόμες πολιτικές.
5. Νέο Κοινωνικό ρεύμα συλλογικής δράσης και ερασιτεχνικής δημιουργίας.
6. Τοπικές πολιτιστικές συνέργιες με καταλύτη την Αυτοδιοίκηση.

Βέβαια, σύμφωνα με τον Bianchini (1994) οι ολοένα αυξανόμενες δαπάνες των δήμων συνιστούν ένα μόνο δείκτη της μεγάλης σημασίας που είχε η πολιτιστική πολιτική των πόλεων²⁴¹ από τις αρχές της δεκαετίας του 1970. Τα δημοτικά όργανα χάραξης πολιτικών πολλαπλασιάστηκαν πολύ γρήγορα, ενώ σηματοδοτείται και ο σημαντικός ρόλος της πολιτιστικής πολιτικής στην πολιτική πραγματικότητα. Όπως επισημαίνει: *«Σε πολλούς Δήμους της Δ. Ευρώπης, νέα τμήματα και επιτροπές δημιουργήθηκαν εξ αρχής ή αποχωρίστηκαν από μεγαλύτερες διοικητικές μονάδες στις οποίες οι πολιτιστικές υποθέσεις, κατείχαν, κατά παράδοση, ασήμαντη θέση. Βελτιώθηκε το επίπεδο του πολιτικού προσωπικού που είναι επιφορτισμένο με την πολιτιστική πολιτική και αυξήθηκε η δημοτικότητα των πολιτιστικών θεμάτων, όπως μαρτυρεί η αυξανόμενη κάλυψή τους από τον τοπικό τύπο, το ραδιόφωνο και την τηλεόραση».*

Εν κατακλείδι, ο ρόλος της Τ.Α. αποδεικνύεται ιδιαίτερα σημαντικός στον πολιτιστικό τομέα, καθώς μπορεί να εξασφαλίσει πόρους, να υποστηρίξει τις ομάδες εθελοντών ή τους ανεξάρτητους καλλιτέχνες και να εξασφαλίσει τη συνεργασία μεταξύ διοικήσεων και καλλιτεχνών και τις συμμετοχικές διαδικασίες των πολιτών, που στοχεύουν είτε να νομιμοποιήσουν μια επιλογή είτε να οδηγήσουν σε αναδιατύπωση στόχων και καθορισμό νέων πρακτικών. Κάθε δήμος μπορεί να έχει ενεργό ρόλο επίσης και στην επίλυση συγκρούσεων μεταξύ των χρηστών, καθώς οι δράσεις πολιτιστικής πολιτικής όταν συμμετέχουν διαφορετικοί ιδιωτικοί ή κρατικοί φορείς με αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα, αντιμετωπίζουν αρκετά προβλήματα (βλ.κεφ. 9 για τη διαχείριση των προβλημάτων Παλιάς Πόλης Ξάνθης.)

Η ανάπτυξη όμως της πολιτιστικής πολιτικής των ΟΤΑ γίνεται καλύτερα κατανοητή μέσα από μια μελέτη περίπτωσης. Στη συνέχεια λοιπόν στα επόμενα κεφάλαια, μπορούμε να μπούμε στο ερευνητικό πεδίο του δήμου ανάλυσης, και να το προσεγγίσουμε με **βάση τους δείκτες για την ανάπτυξη της UNESCO**, εστιάζοντας στις διαστάσεις που το πλαίσιο στατιστικών ορίζει.

²⁴¹ Βλ. σχετ.: Bloomfield J.& Bianchini Fr. 2004, Bird J.et al 1993, Committee of the Regions 2001, Council of Europe/ERICarts 2011, Du Gay P.1997, Duxbury et al 2006, Ghilardi L. 2005, Gospondini A. 2003, Hurstel J. 2006, EPSU 2009, European Commission 2001, 2006a,b, 2012, Eurostat 2012,2013, Eur.Found. Center 2005, Eurobarometre special 2008.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ - Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ

Το δεύτερο μέρος αποτελείται από έξι κεφάλαια στα οποία αναλύεται αρχικά το πολιτιστικό πεδίο του Δήμου Ξάνθης και η πολιτιστική πολιτική που εκεί χαράσσεται και υλοποιείται. Επίσης εξετάζεται και η εμπειρική έρευνα που υλοποιήθηκε στην περιοχή. Ειδικότερα:

Στο έβδομο κεφάλαιο αναλύεται το ευέλικτο σχέδιο οργάνωσης της έρευνας, η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στη διεξαγωγή της, ο χαρακτήρας και οι στόχοι της. Παράλληλα οριοθετούνται οι ερευνητικές υποθέσεις εργασίας και οι προβληματισμοί στο πλαίσιο των δυναμικών σχέσεων που αναπτύσσουν τοπικοί, περιφερειακοί, κεντρικοί και υπερεθνικοί πολιτιστικοί φορείς.

Στο όγδοο κεφάλαιο εξετάζεται ο Δήμος της Ξάνθης.

Στο ένατο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση των πολιτιστικών φορέων δημοσίου, δημοτικού και ιδιωτικού, εθελοντικού, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Προσεγγίζονται οι πολιτικές και οι δράσεις τους, καθώς και τα ζητήματα που ανακύπτουν κατά την άσκησή τους.

Στο δέκατο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος του Δήμου Ξάνθης με βάση στοιχεία που αντλήθηκαν από το πεδίο έρευνας.

Στο ενδέκατο κεφάλαιο ακολουθεί η έρευνα που διενεργήθηκε, προκειμένου να μετρηθούν οι πεπτοιθήσεις και οι απόψεις των συμμετεχόντων στις πολιτιστικές δράσεις της περιοχής, καθώς και τα αποτελέσματα που προέκυψαν.

Στο δωδέκατο κεφάλαιο γίνεται επαλήθευση του μοντέλου μέτρησης στατιστικών της UNESCO με βάση την έρευνα πεδίου και εξετάζονται τα συμπεράσματα από τα κεφάλαια 10 και 11, με ποιοτική ανάλυση από την έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Μεθοδολογία της έρευνας

7.1 Ο χαρακτήρας της έρευνας

Η εμπειρική έρευνα της παρούσας εργασίας είναι πρωτότυπη και συνιστά περιπτώσιολογική μελέτη (case study), που διερευνά την πολιτιστική πολιτική του Δήμου της Ξάνθης ως παράγοντα περιφερειακής και κοινωνικής ανάπτυξης²⁴². Η συνδυαστική δομή μεταξύ υπερεθνικού – κεντρικού - τοπικού πολιτιστικού πεδίου και η διαλεκτική σχέση παρελθόντος-παρόντος στα πολιτιστικά δρώμενα χαρακτηρίζει την εργασία. Το σχέδιο που χρησιμοποιήθηκε στην ανάλυση είναι ένα «ευέλικτο» ερευνητικό σχέδιο. Η προσέγγιση αυτή θεωρείται αποδεκτή και σεβαστή σε όλες σχεδόν τις περιοχές της κοινωνικής έρευνας. Προέκυψε και αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια της συλλογής των δεδομένων. Ξεκίνησε σαν ποιοτικό σχέδιο και ενσωμάτωσε ποσοτικές μεθόδους συλλογής δεδομένων.

Προσεγγίζοντας τη θεωρία, τρεις είναι σύμφωνα με τον C.Robson (2007) οι σημαντικές παραδόσεις στην έρευνα ευέλικτου σχεδίου: **οι μελέτες περίπτωσης**, οι εθνογραφικές μελέτες και οι μελέτες θεμελιωμένης θεωρίας. Τα χαρακτηριστικά της μελέτης περίπτωσης παρουσιάζονται ακολούθως:

ΠΙΝΑΚΑΣ 15 Μελέτη περίπτωσης

	<i>Μελέτη περίπτωσης</i>
Επίκεντρο	Ανάπτυξη μιας εις βάθος ανάλυσης μιας ή πολλαπλών
Επιστημονικός κλάδος από τον οποίο προέρχεται	Πολιτική Επιστήμη, Κοινωνιολογία, αξιολόγηση, μελέτες του αστεακού χώρου, πολλές άλλες κοινωνικές επιστήμες
Συλλογή δεδομένων	Πολλαπλές πηγές - τεκμήρια, αρχεία συνεντεύξεις, παρατηρήσεις
Ανάλυση δεδομένων	Περιγραφή, θέματα, ισχυρισμοί
Μορφή αφήγησης	Εις βάθος μελέτη μιας «περίπτωσης» ή «περιπτώσεων»

Πηγή: προσαρμογή από C.Robson(2007), σελ.195, συντομευμένο από Cresswell, 1998, σ.65

²⁴² Η έρευνα υπακούει στην τήρηση των κανόνων δεοντολογίας της διεθνούς κοινωνιολογικής εταιρείας, βλ. International Sociology Association (ISA) Code of Ethics, http://isa-sociology.org/about/isa_code_of_ethics.htm.

Σύμφωνα με τον Yin(1981 και 1994), «Η μελέτη της περίπτωσης²⁴³ είναι μια στρατηγική διεξαγωγής έρευνας που περιλαμβάνει μια εμπειρική διερεύνηση ενός συγκεκριμένου σύγχρονου φαινομένου μέσα στο πραγματικό πλαίσιο της ζωής του χρησιμοποιώντας πολλαπλές πηγές απόδειξης».

Τα κεντρικό προσδιοριστικό χαρακτηριστικό είναι η επικέντρωση σε μια συγκεκριμένη περίπτωση που μελετάται ξεχωριστά. Όμως πρέπει να τονιστεί η σημασία του πλαισίου ή του περιβάλλοντος. Οι Miles και Huberman(1994, σελ.27) προτείνουν ότι σε κάποιες περιπτώσεις θα πρέπει να προτιμάται ο όρος «**χώρος (site)**» «γιατί μας υπενθυμίζει ότι μια «περίπτωση» συμβαίνει πάντα σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον: δεν μπορούμε να μελετούμε μεμονωμένες περιπτώσεις απαλλαγμένες από το πλαίσιό τους με τον τρόπο που το κάνει συχνά ένας ποσοτικός ερευνητής».

Ως περίπτωση, επιλέχθηκε ένας Δήμος της Θράκης, μιας περιοχής με πολυπολιτισμικά χαρακτηριστικά. Αρχικά, έγινε ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος (βλ.σχετ.κεφ.10), προκειμένου να αποτυπωθεί το ερευνητικό πεδίο και να μελετηθούν οι παράγοντες που αλληλεπιδρούν στην πολιτιστική πολιτική. Τα προβλήματα, οι δυνατότητες, οι περιορισμοί και οι ευκαιρίες που εντοπίστηκαν αποτέλεσαν χρήσιμο υλικό που συμπλήρωσε την διεξαγωγή της έρευνας. Τα συμπεράσματα που προέκυψαν ήταν σημαντικά και συνδυάστηκαν με τα ερευνητικά ερωτήματα. Η μελέτη έχει χαρακτήρα **περιγραφικό - ιστορικό** αλλά και **διερευνητικό και καινοτόμο**. Πιο αναλυτικά:

- **Περιγραφικό- ιστορικό**, καθώς η σημερινή πολιτιστική ανάπτυξη και δράση του Δήμου Ξάνθης ανάγεται στο παρελθόν και έχει βαθιές ρίζες. Εκδηλώσεις, εκθέσεις, συλλογές, αναβιώσεις εθίμων, αναπαραστάσεις λαϊκών δρώμενων συνεχίζουν να διατηρούν ζωντανό και ενεργό τον λαϊκό πολιτισμό .
- **Διερευνητικό χαρακτήρα**, γιατί προσπαθούμε να ανιχνεύσουμε διαφορετικές πλευρές της τοπικής πολιτιστικής ανάπτυξης

²⁴³ Yin(1981 και 1994), στο C.Robson (2007) ό.π.

Επίσης αναφέρονται, έξι σημαντικά σημεία, τύποι μελέτης περίπτωσης, συνοπτικά ως εξής: 1.Σύνολο μεμονωμένων μελετών της περίπτωσης, 2.μελέτη κοινότητας, 3.μελέτη κοινωνικής ομάδας, 4.μελέτες οργανισμών & θεσμών, 5. μελέτες γεγονότων, ρόλων και σχέσεων. (Σύμφωνα με τον Hakim,1987, σ.σ.65-72- οι Whyte 1984 και Yin,1983, δίνουν άλλα παραδείγματα).

παρατηρώντας τις δράσεις των πολιτιστικών φορέων της Ξάνθης, δημόσιου- δημοτικού και ιδιωτικού-εθελοντικού, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Η αλληλένδετη σχέση και συνεργασία μεταξύ Δήμου και πολιτιστικών φορέων της περιοχής αναδεικνύει την αμφίδρομη σχέση θεσμών – κοινωνικής δομής σε τοπικό επίπεδο.

- **Καινοτόμο**, γιατί αφενός για πρώτη φορά επιχειρείται στην Ξάνθη εμπειρική έρευνα που να αφορά την καταγραφή και την παρουσίαση της δράσης των τοπικών φορέων, αποβλέποντας στην ανάλυση της πολιτιστικής ανάπτυξης μέσα από την οριζόντια και κάθετη αλληλεπίδρασή τους σε τοπικό, εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο, αφετέρου γιατί για πρώτη φορά εφαρμόζεται η βάση δεικτών του πολιτισμού για την ανάπτυξη της UNESCO με τις επτά διαστάσεις της.

Άλλωστε, σύμφωνα με τη Χ.Σκιά-Πανοπούλου (2008): «Στην ελληνική βιβλιογραφία δεν υπάρχουν εμπειρικές μελέτες που να αφορούν τη διαδικασία ανάπτυξης πολιτιστικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο, τόσο για την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα της συμμετοχής της Τ.Α στον πολιτιστικό τομέα όσο και των πολιτιστικών συλλόγων εθελοντικού χαρακτήρα ούτως, ώστε να έχει διαμορφωθεί άποψη περί των δυνατοτήτων που διαθέτουν αυτοί οι πολιτιστικοί παράγοντες στην ενδυνάμωση, διαχείριση και χάραξη πολιτιστικής πολιτικής ».

7.2 Μεθοδολογική προσέγγιση του θέματος

Η μελέτη της υπάρχουσας βιβλιογραφίας έδειξε ότι το θέμα που μελετάται, αποτελεί έναν ελάχιστα ερευνημένο χώρο στη Θράκη. Δεν φαίνεται να έχουν πραγματοποιηθεί παρά λίγες και απόλυτα γενικευμένες έρευνες, που κι αυτές κυρίως αφορούν το γενικό πλαίσιο στο οποίο διαμορφώνεται η πολιτιστική πολιτική. Το ίδιο ισχύει και για τις παραμέτρους που τη διαμορφώνουν, κάτι που επισημαίνει και η Μπιτσάνη (2002: 25).

Η ανάγκη χρήσης στη διατριβή της πολυμεθοδολογικής ερευνητικής μεθόδου ήταν μεγάλη, καθώς τα πολιτιστικά ζητήματα και οι παράμετροι που τα συνθέτουν είναι πολύπλοκα. Συνεπώς, η σε βάθος ανάλυση και ερμηνεία τους προϋποθέτει την πολυπρισματική θεώρησή τους.

Ο χαρακτήρας της πολυμεθοδολογικής έρευνας είναι διπτός: ο πρώτος στόχος είναι η συγκέντρωση ποσοτικών δεδομένων (ποσοστική έρευνα), ενώ ο δεύτερος επιμέρους στόχος μπορεί να είναι η ιστορικο-ερμηνευτική προσέγγιση, μέσω της χρήσης εστιασμένης συνέντευξης (ποιοτική έρευνα). Στόχος είναι η μικρότερη δυνατή παρέμβαση του ερευνητή(βλ.πίνακα 16), ο οποίος κατά την υλοποίηση της έρευνας διαφοροποιείται από τα ερευνώμενα στοιχεία, καθώς δεν υπάρχει συνεκτική σχέση μεταξύ τους, αλλά αποτελούν δυο διαφορετικές και ανεξάρτητες μεταξύ τους οντότητες. Το αντικείμενο της μελέτης, καθώς έχει διαμορφωμένο το εσωτερικό του σύστημα αξιών, πρέπει να μείνει ανεπηρέαστο από τον ερευνητή σε όλη την ερευνητική διαδικασία. Αυτό γίνεται αν παραμένει αναλλοίωτο και δεν ερμηνεύεται με αφετηρία τις προσωπικές του αντιλήψεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ 16. Στρατηγικές για την αντιμετώπιση απειλών στην εγκυρότητα

Απειλή στην εγκυρότητα			
Στρατηγική	<i>Αντιδραστικότητα</i>	<i>Μεροληψία του ερευνητή</i>	<i>Μεροληψία του αποκρινόμενου</i>
<i>Παρατεταμένη εμπλοκή</i>	Μειώνει την απειλή	Αυξάνει την απειλή	Μειώνει την απειλή
<i>Τριγωνισμός</i>	Μειώνει την απειλή	Μειώνει την απειλή	Μειώνει την απειλή
<i>Υποστήριξη συναδέλφων</i>	Καμία επίδραση	Μειώνει την απειλή	Καμία επίδραση
<i>Έλεγχος από τα μέλη</i>	Μειώνει την απειλή	Μειώνει την απειλή	Καμία επίδραση
<i>Ανάλυση αρνητικής περίπτωσης</i>	Καμία επίδραση	Μειώνει την απειλή	Καμία επίδραση
<i>Πλήρης καταγραφή δραστηριοτήτων</i>	Καμία επίδραση	Μειώνει την απειλή	Καμία επίδραση

Πηγή: R.Caron(2007), σελ.206

Πιο συγκεκριμένα, οι μέθοδοι προσέγγισης που χρησιμοποιήθηκαν για τη διεξαγωγή της εμπειρικής έρευνας άντλησαν πρωτογενή και δευτερογενή δεδομένα. Υλοποιήθηκαν λοιπόν δύο είδη έρευνας: α. η δευτερογενής, και β. η πρωτογενής. Όσον αφορά την έρευνα γραφείου, αυτή πραγματοποιήθηκε επικουρικά ως προς την πρωτογενή που θα παρουσιασθεί παρακάτω. Συγκεντρώθηκαν αρχικά στοιχεία από το Δήμο Ξάνθης. Οι πηγές για τέτοιου είδους συγκέντρωση στοιχείων ήταν στο διαδίκτυο, σε ιστοσελίδες που περιγράφουν καλές πρακτικές πολιτιστικής πολιτικής των δήμων. Παράλληλα, μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, αποτυπώθηκε η μέχρι στιγμής δομημένη γνώση για τα ερευνητικά ζητήματα, οργανωμένα σε βιβλία και περιοδικές εκδόσεις. Για το σκοπό αυτό, υλοποιήθηκε επίσης έρευνα στις Βρυξέλλες για μια εβδομάδα (20-27 Ιανουαρίου 2013). Αντλήθηκε έτσι υλικό από

τη βιβλιοθήκη του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου, άλλων φορέων της Ε.Ε. καθώς και από βιβλιοθήκες πανεπιστημίων. Ουσιώδεις επίσης ήταν το υλικό από αρχεία πολιτιστικών φορέων. Όσον αφορά την πρωτογενή έρευνα, αυτή καθιστά εφικτή την αποτύπωση το ερευνητικού μας πεδίου, τις δυνατότητες πολιτιστικής ανάπτυξης και τις διάφορες εκφάνσεις του. Ερευνώντας τις δύο μεθόδους συγκέντρωσης πρωτογενών στοιχείων, δηλαδή την έρευνα με χρήση ερωτηματολογίου και την έρευνα με συνεντεύξεις σε βάθος, επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθεί ένας συνδυασμός και των δύο, συγκεντρώνοντας ποιοτικά και ποσοτικά δεδομένα (Babbie E. 2011, Beaud M.2006).

Με το ερωτηματολόγιο προσεγγίσθηκαν οι συμμετέχοντες στις πολιτιστικές δράσεις, ενώ με τις συνεντεύξεις σε βάθος οι ειδήμονες πληροφορητές, οι αιρετοί, οι πολιτιστικοί διαχειριστές, οι υπεύθυνοι πολιτιστικών συλλόγων και φορέων, διάφοροι επαγγελματίες κ.ά. Είναι γεγονός ότι οι συνεντεύξεις συμβάλλουν στη συγκέντρωση ποιοτικών στοιχείων, ενώ μπορούν παράλληλα να διερευνήσουν και ευαίσθητα και εμπιστευτικά θέματα. Επίσης διασφαλίζουν την εγκυρότητα των πληροφοριών που προκύπτουν μέσα και από τη διασταύρωση των αποτελεσμάτων. Πιο αναλυτικά λοιπόν, με αφετηρία τόσο την ποιοτική όσο και την ποσοτική ανάλυση, έγινε αξιοποίηση:

- σχετικής βιβλιογραφίας από τους επιστημονικούς κλάδους της Κοινωνικής Πολιτικής, της Περιφερειακής Ανάπτυξης, των Πολιτισμικών Σπουδών, της Πολιτιστικής Διαχείρισης, της Επικοινωνίας, του Μάρκετινγκ και των Διεθνών Σχέσεων
- έντυπης και ψηφιακής αρθογραφίας
- ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων
- κρατικών στατιστικών υπηρεσιών
- ερευνών και μελετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- ερευνών και μελετών ελληνικών και διεθνών οργανισμών
- διεθνών μη κερδοσκοπικών οργανισμών (π.χ. Unesco)
- δημοσίων και ιδιωτικών αρχείων
- τοπικών αρχείων
- δεδομένων και συμπερασμάτων παλαιότερων και σύγχρονων ερευνών και μελετών για τη Θράκη

- ερευνών που πραγματοποιούν επαγγελματικές οργανώσεις (εμποροβιομηχανικό επιμελητήριο Ξάνθης κ.λ.π.)
- βιβλιοθηκών δημοσίων, ιδιωτικών, Πανεπιστημιακών και Τεχνολογικών Ιδρυμάτων
- έρευνας κοινού με ερωτηματολόγια
- προσωπικών συνεντεύξεων με αιρετούς, ανώτερα στελέχη οργανισμών Τ.Α., πολιτιστικούς διαχειριστές, ακαδημαϊκούς, δημότες των περιοχών, τουρίστες
- προσωπικής εμπειρίας επί των θεμάτων

Συνοψίζοντας, έμφαση δόθηκε στη θεωρία του τριγωνισμού (βλ.πίνακα 16) και συγκεκριμένα στους τέσσερις τύπους τριγωνισμού που ο Denzin (1988) έχει διακρίνει:

- Τριγωνισμός δεδομένων: χρήση μιας ή περισσότερων μεθόδων συλλογής δεδομένων(πχ. παρατήρηση, συνεντεύξεις, τεκμήρια)
- Τριγωνισμός παρατηρητή: χρήση περισσότερων του ενός παρατηρητών στη μελέτη
- Μεθοδολογικός τριγωνισμός: συνδυασμός ποσοτικών και ποιοτικών προσεγγίσεων
- Θεωρητικός τριγωνισμός: χρήση πολλαπλών θεωριών ή αντιλήψεων.

Έτσι, για τη συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με το ερευνητικό πεδίο χρησιμοποιήθηκαν:

I. Η άμεση συμμετοχική παρατήρηση

Η μέθοδος αυτή σε όλη τη διάρκεια της έρευνας, ήταν η ουσιαστικότερη μέθοδος ανάλυσης του πεδίου . Η συνεχής παρατήρηση πλαισιώθηκε αρχικά από καθημερινή παρακολούθηση δημοσιευμάτων πολιτιστικού περιεχομένου τοπικού και αθηναϊκού τύπου. Επίσης, ενισχύθηκε από συνεντεύξεις και συζητήσεις με αιρετούς της αυτοδιοίκησης, πολιτιστικούς διαχειριστές, μέλη πολιτιστικών συλλόγων και άλλα δημόσια πρόσωπα της περιοχής, που έχουν ενεργό ρόλο στην πολιτιστική ζωή της Ξάνθης.

Ένα σημαντικό στοιχείο που επίσης χρησιμοποιήθηκε ήταν η **παρατεταμένη εμπλοκή**. Η εφαρμογή της είναι τυπική για ευέλικτα σχέδια καθώς βοηθά να μειωθούν τόσο η αντιδραστικότητα, όσο και η μεροληψία του

αποκρινόμενου. Είναι γεγονός ότι, η διαμονή μου για πολύ καιρό στη περιοχή της Ξάνθης, με έκανε αποδεκτή και οποιαδήποτε αρχική αντιδραστικότητα μειώθηκε. Αυτό επέτρεψε την ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ εμού και των αποκρινόμενων, με αποτέλεσμα οι τελευταίοι να δώσουν λιγότερο μεροληπτικές πληροφορίες.

II. Η μελέτη αρχείων

Με τη μέθοδο αυτή ενισχύθηκε η έρευνα για τη διαμόρφωση της πολιτιστικής πολιτικής της Ξάνθης με βάση:

- Τις δημοσιεύσεις εφημερίδων, περιοδικών, ημερολογίων, καταστατικών συλλόγων, βιβλίων που βρίσκονται σε βιβλιοθήκες της πόλης.
- Το υλικό από ιστοσελίδες των πολιτιστικών φορέων, τηλεοπτικών σταθμών και ραδιοφώνων της περιοχής.

Για την περιγραφή της δομής, λειτουργίας και οργάνωσης των δημοτικών, δημόσιων και ιδιωτικών πολιτιστικών φορέων της περιοχής αντλήθηκαν στοιχεία από:

- Τα πρακτικά του Δημοτικού Συμβουλίου Ξάνθης που αφορούσαν θέματα πολιτιστικής πολιτικής και διαχείρισης
- Τα αρχεία της Δημοτικής Επιχείρησης Ανάπτυξης Ξάνθης (ΔΕΑΞ) και της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών, που περιλάμβαναν τους προϋπολογισμούς εσόδων- εξόδων, ισολογισμούς, προγραμματικές συμβάσεις, κανονισμούς λειτουργίας, εκθέσεις πεπραγμένων, προγράμματα πολιτιστικών δράσεων κ.ά. Μετά τη δημιουργία του νέου Πολιτιστικού Οργανισμού του Δήμου, που συνένωσε όλες τις πολιτιστικές δράσεις του θεσμού, μελετήθηκαν και στοιχεία από το νέο φορέα.
- Το αρχείο του κ.Κ. Μπένη, πρώην αντιδημάρχου Ξάνθης²⁴⁴.
- Τα καταστατικά λειτουργίας των πολιτιστικών συλλόγων και των πολιτιστικών Ιδρυμάτων της ευρύτερης περιοχής του Δήμου Ξάνθης, όπως είναι η ΦΕΞ, το ΠΑΚΕΘΡΑ, το Ίδρυμα Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης κ.ά.

²⁴⁴ Σε συνέντευξη που μας παραχώρησε στις 4/8/2013 στο Δημαρχείο, μας μίλησε και για το αρχειακό υλικό του πατέρα του, πρώην Δημάρχου Ξάνθης (1979-1990).

III. Η έρευνα με ερωτηματολόγια

Πριν ξεκινήσει η έρευνα κοινού, κρίθηκε σκόπιμο να ακολουθηθεί μια συγκεκριμένη διαδικασία:

- 1) Ορίστηκε το ζήτημα της έρευνας όσο γίνεται σαφέστερα
- 2) Προσδιορίστηκε η αξία των πληροφοριών που θα συγκεντρωθούν από διάφορες πηγές, βάσει της χρησιμοποίησης των κατάλληλων υποκειμενικών στατιστικών μοντέλων.
- 3) Επιλέχθηκε το σχέδιο έρευνας
- 4) Επιλέχθηκε η μέθοδος για τη συγκέντρωση δευτερογενών και πρωτογενών στοιχείων που απαιτούνται για την υλοποίηση της έρευνας.
- 5) Καθορίστηκε το ερωτηματολόγιο.
- 6) Επιλέχθηκαν οι ομάδες κοινού.
- 7) Έγινε αρχικά πιλοτική έρευνα

Στη συνέχεια, η έρευνα υλοποιήθηκε με τη χρήση δομημένων ερωτηματολογίων και απευθύνθηκε σε δημότες - συμμετέχοντες στις πολιτιστικές δράσεις της ευρύτερης περιοχής του Δήμου Ξάνθης. Επί του συνόλου των διακοσίων (200), ερωτηματολογίων:

110 προέρχονται από την Ξάνθη (αστική περιοχή)

90 από ημιαστική και αγροτική περιοχή. Εδώ συμπεριλαμβάνονται και τα ερωτηματολόγια των συμμετεχόντων που προέρχονται από τη μουσουλμανική μειονότητα (τουρκογενείς, πομάκοι, αθίγγανοι).

Ρωτήθηκαν άτομα όλων των ηλικιακών κατηγοριών και το ποσοστό ανδρών – γυναικών είναι περίπου ίσο. Όσον αφορά τα ερωτηματολόγια από τη μουσουλμανική μειονότητα, καθώς η πιλοτική έρευνα έδειξε ομοιογένεια στην ομάδα, δεν χρειάστηκε μεγαλύτερος αριθμός. Σε πολύ ομοιογενείς ομάδες οι ερωτώμενοι είναι πολύ λιγότεροι. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε κατά την έρευνα μας είναι η στρωματοποιημένη δειγματοληψία ανά περιοχή.

Ακολουθως, και σε ό,τι αφορά τις ενδείξεις της κοινής γνώμης των δημοτών της Ξάνθης, πληροφορίες αντλήθηκαν από πολλές πηγές, κυρίως μέσω των παρακάτω τεχνικών²⁴⁵, που είναι:

²⁴⁵ Περισσότερα: Adorno Th., Horkheimer M. (1986), Bartholomew D.J., Steele, F., Moustaki I., και Galbraith J. (2007), Bell J. (2001), Eco U. (1992), Eco U. (1994), Grawitz M. et al (2000), Grawitz M. (2006), Keith H. & J.A. Sharp (1994), Sapsford R. (2007), Κυριαζή Ν. (2003), Λαμπίρη-Δημάκη Ι. & Θ. Κ. Παπαχρήστου (1995), Λυδάκη Α. (2001), Martin O. (2008),

- Δομημένες συνεντεύξεις, με τη συγκέντρωση αναφορών από τα ίδια τα άτομα, τις ομάδες ή τους οργανισμούς. Κυρίως αυτές χρησιμοποιούνται στις έρευνες με αντιπροσωπευτικά δείγματα, όπως επίσης και σε πειραματικά πεδία.
- Αναλύσεις περιεχομένου των πολιτιστικών προγραμμάτων, των ειδήσεων και των κυρίων άρθρων.

Όσον αφορά την προσέγγιση των αιρετών της Τ.Α., των μελών των δημοτικών συμβουλίων, των πολιτιστικών διαχειριστών και των εκπροσώπων πολιτιστικών συλλόγων που δραστηριοποιούνται με επιτυχία στην περιοχή, έγινε με συνεντεύξεις βάθους ή με σχετικά μη δομημένες συνεντεύξεις²⁴⁶.

7.3 Πολυκριτηριακή ανάλυση MAVT

Όπως σε κάθε διατριβή, έτσι και στη παρούσα, το πεδίο έρευνας θα μπορούσε να προσεγγιστεί και με τη βοήθεια άλλων μεθόδων. Ενδεικτικά αναφέρεται η μέθοδος πολυκριτηριακής ανάλυσης Mavt που παρουσιάζει ενδιαφέρον. Η Multi Attribute Value Theory (MAVT)²⁴⁷ είναι μια από τις προσεγγίσεις της πολυκριτηριακής ανάλυσης (Multi-Criteria Analysis), που συνιστά ένα εργαλείο λήψης αποφάσεων και έχει αναπτυχθεί για σύνθετα προβλήματα πολλαπλών κριτηρίων. Εφαρμόζεται σε μια κατάσταση όπου περιλαμβάνονται πολλαπλάσια κριτήρια επιλογής ή λήψης απόφασης, οπότε μπορεί να προκύψει σύγχυση εάν δεν ακολουθείται μια λογική και καλά δομημένη διαδικασία λήψης αποφάσεων (Malczewski, 1999). Ένας ορισμός που δίνεται από την International Society on Multiple Criteria Decision Making

Τσάντας Ν. & Βασιλείου Π.-Χ.(2000), Φίλιας Β.(1997), Φίλιας Β.(2000), Weber Μ.(1991), Weber Μ.(1997), Μπισάνη (2004), Παπαγεωργίου Γ.(2004).

²⁴⁶ Αναλυτικά το ερωτηματολόγιο των συνεντεύξεων παρατίθενται στο παράρτημα Ι.

²⁴⁷ Τα 8 βήματα της MAVT είναι:

- 1.Καθορισμός του προβλήματος
- 2. Προσδιορισμός των επιλογών
- 3. Καθορισμός των στόχων και των κριτηρίων
- 4. “Scoring” Εκτίμηση της αξίας που συνδέεται με τις συνέπειες της κάθε επιλογής για κάθε κριτήριο
- 5. “Weighting” Αντιστοίχιση των βαρών για κάθε ένα από τα κριτήρια για να αντικατοπτρίζουν τη σχετική σημασία τους για κάθε κριτήριο
- 6. Υπολογισμός της σχετικής αξίας
- 7. Έλεγχος αποτελεσμάτων
- 8. Ανάλυση ευαισθησίας

(MCDM) για την πολυκριτηριακή λήψη αποφάσεων, είναι ο εξής: «Η Πολυκριτηριακή Λήψη Αποφάσεων (MCDM) μπορεί να οριστεί ως η μελέτη των μεθόδων και των διαδικασιών από τις οποίες το ενδιαφέρον για τα πολλαπλάσια αλληλοσυγκρουόμενα κριτήρια μπορεί επισήμως να ενσωματωθεί στη διαδικασία διοικητικού προγραμματισμού». Η πολυκριτηριακή ανάλυση Mavt (Multi Attribute Value Theory), έχει ως στόχο την επίτευξη των συγκεντρωτικών μέτρων της ελκυστικότητας του κάθε αποτελέσματος από τα εμπλεκόμενα μέρη μέσα σε ένα σύνολο επιλογών/ εναλλακτικών λύσεων.

Η ανάλυση αυτή μπορεί:

- Να προσδιορίζει τη μοναδική πλέον προτεινόμενη επιλογή
- Να κατατάξει τις επιλογές
- Να περιορίσει σε μικρή λίστα τον αριθμό των επιλογών για τη μετέπειτα λεπτομερή αξιολόγηση
- Να διακρίνει την αποδεκτή από τις μη αποδεκτές δυνατότητες

Είναι γεγονός ότι, η λήψη απόφασης για την πολιτιστική πολιτική της Ξάνθης είναι δύσκολη, λόγω των ανόμοιων συμφερόντων των εμπλεκόμενων φορέων, που επιδιώκουν πολλαπλούς στόχους, διαφορετικές επιλογές και αβέβαιες εκβάσεις. Άλλωστε τα εμπλεκόμενα συμφέροντα των εμπλεκόμενων φορέων είναι συχνά εμπόδιο για την πραγματοποίηση και την επιτυχία των πολιτικών και των μέτρων. Για να μελετηθεί η περίπτωση της Ξάνθης μπορεί να προσαρμοστεί ο πίνακας μέτρησης της UNESCO με τις ενότητες και υποενότητες του. Κάθε ενότητα μπορεί να ενταχθεί σε ένα από τα attributes της MAVT, της πολυκριτηριακής ανάλυσης που εφαρμόζουμε και να γίνει πιλοτική εφαρμογή στο Δήμο Ξάνθης. Τα αυστηρά όρια της εργασίας, δεν επέτρεψαν την πρακτική εφαρμογή της μεθόδου MAVT, η οποία θα επιχειρηθεί στο μέλλον. Προς το παρόν, επόμενο βήμα είναι η προσέγγιση των στόχων της έρευνας.

7.4. Στόχοι της έρευνας

Σκοπός της εμπειρικής έρευνας που διεξήχθη είναι η ανάλυση της πολιτιστικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, στην περιοχή του Δήμου Ξάνθης. Είναι γεγονός ότι μέσα από την αποτίμηση του ιστορικού και πολιτιστικού πλούτου της ευρύτερης περιοχής, αναδεικνύονται τα βασικά και διαχρονικά

στοιχεία τα οποία συγκροτούν το νήμα των σημαντικότερων πολιτιστικών δραστηριοτήτων που διαμόρφωσαν και διαμορφώνουν την Ιστορία και τον Πολιτισμό της περιοχής, οδηγώντας την σε περιφερειακή ανάπτυξη. Το γεγονός αυτό συντελείται μέσα από την ανάπτυξη της περιφερειακής πολιτιστικής ζωής, όπως δείχνει η έρευνα της αλληλεπίδρασης των τοπικών πολιτιστικών φορέων και της απήχησης τους. Η εμπειρική προσέγγιση στοχεύει στην καταγραφή και ιεράρχηση των πολιτιστικών δράσεων που παρέχει η Τ.Α., καθώς και των ενεργειών που αναπτύσσουν πολιτιστικοί φορείς, σύλλογοι και ομάδες πολιτών. Στόχους λοιπόν της έρευνας αποτελούν:

1. Η πολιτιστική πολιτική του Δήμου της Ξάνθης στη Θράκη.
2. Η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των δημοτικών φορέων με άλλους πολιτιστικούς δρώντες της ευρύτερης περιοχής (πολιτιστικά ιδρύματα, συλλόγους, εθελοντές κ.ά.)
3. Η σύνδεσή της με την κοινωνική και περιφερειακή ανάπτυξη σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Με αφετηρία τα παραπάνω, αναζητήθηκε αν η πολιτιστική πολιτική θα μπορέσει να επικεντρωθεί σε σημεία και άξονες που αφορούν:

- πώς ο παραδοσιακός πολιτισμός θ' αποκτήσει λειτουργικό χαρακτήρα στις νέες συνθήκες ζωής, ώστε να νοηματοδοτήσει δημιουργικά τη ζωή των κατοίκων της περιοχής της Ξάνθης.
- πώς θα αντικατασταθεί στην περιοχή η κατανάλωση του πολιτισμού από την πολιτισμική παραγωγή.
- πώς θα μεταμορφωθεί στο Δήμο Ξάνθης η τοπική πολιτισμική βιοτεχνία, μικρομεσαίου περιεχομένου, σε πολιτισμικά υγιή βιομηχανία.
- πώς θα ενσωματωθούν στη περιοχή μελέτης, η παιδεία, η σύγχρονη τεχνολογία, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, ο τουρισμός, κ.λ.π., στον αυτοδιοικητικό πολιτισμικό σχεδιασμό.
- πώς θα διασφαλιστεί η πολυπολιτισμικότητα της περιοχής της Ξάνθης, ώστε να αξιοποιηθεί ο πλούτος των ιδιαιτεροτήτων και των ταυτοτήτων των πολιτισμικών ομάδων που διαβιούν στα διοικητικά του όρια.
- πώς οι τοπικές κοινωνίες στην Ξάνθη θα αντιληφθούν ότι ο πολιτισμός αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο της ανάπτυξης.

- πώς θα εξευρεθούν οικονομικοί πόροι μέσα από χρηματοδοτικά εργαλεία.
- πώς θα αξιοποιηθούν στην περιοχή οι νέες τεχνολογίες, τα πολυμέσα και το διαδίκτυο, ώστε να αυξήσουν τη γνώση, την αντίληψη και, τελικά, την εκτίμηση των χρηστών για την πολιτιστική παράδοση.
- πώς θα αξιοποιηθούν από το Δήμο ανάλυσης τα ευρωπαϊκά πολιτιστικά προγράμματα²⁴⁸ και οι καλές πρακτικές, ιδιαίτερα στη διασυνοριακή περιοχή της Θράκης που μελετάται.

Μεταξύ των τοπικών, κεντρικών και υπερεθνικών πολιτιστικών φορέων αναπτύσσεται ένα πολυσύνθετο πλέγμα σχέσεων, το οποίο θα μελετηθεί, ώστε να ερευνηθούν οι υποθέσεις και οι προβληματισμοί που ακολουθούν.

7.5 Ερευνητικές υποθέσεις - Προβληματισμοί

Οι υποθέσεις εργασίας μας περιστρέφονται γύρω από ερωτήματα που αποτέλεσαν αφετηρία του προβληματισμού. Πιο αναλυτικά:

1. Η πολιτιστική πολιτική των ΟΤΑ²⁴⁹ γενικά αποτελεί παράγοντα τοπικής ανάπτυξης; Ποιά η σύνδεσή της με την κοινωνική και περιφερειακή ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο;
2. Ποια είναι η πολιτιστική πολιτική του Δήμου Ξάνθης και πώς αναπτύσσεται; Βασίζεται σε προγραμματισμό και περιφερειακό σχεδιασμό; Αρέσει στους Δημότες και στους συμμετέχοντες εν γένει²⁵⁰ ;
3. Ο Δήμος Ξάνθης μπορεί να αποτελέσει μια διαρθρωτική παρέμβαση στον τομέα του πολιτισμού σε τοπικό επίπεδο, με στόχο την αξιοποίηση, την αναβάθμιση και την ορθολογική διαχείριση πολιτιστικών υποδομών και δραστηριοτήτων;

²⁴⁸ Ειδική αναφορά στα ευρωπαϊκά προγράμματα υπάρχει στο κεφάλαιο 13.

²⁴⁹ Βλ.σχετ: Ανδρέου Γ.(2007), Γκάρναμ Ν.2003, ΚΕΔΚΕ- ΕΕΤΑΑ 1993, ΕΕΤΑΑ-ΙΤΑ 2006, ΙΤΑ 2006,2007,2008, ΚΕΔΚΕ 1962,2007,2010,2014, ΚΕΔΚΕ-ΕΕΤΑΑ 2011, Κουτσούρη Δ. 1996, Μαϊστρός 2000, ΤΕΔΚ Ν.Ξάνθης (2008), ΤΕΔΚΝΑ 1993, Τσίλιας Α. 2010, Φέσσα-Εμμανουήλ 1978, Χλέπας Ν.Κ. 1999, 2007.

²⁵⁰ Οι επισκέπτες της πόλης που συμμετέχουν στις πολιτιστικές δράσεις, προέρχονται και από τις γειτονικές πόλεις, την ευρύτερη περιφέρεια της Θράκης και όλη την Ελλάδα γενικότερα. Επίσης τα τελευταία χρόνια σημειώνουν σημαντική αύξηση οι επισκέπτες από Τουρκία και Βουλγαρία.

4. Ποια η σχέση μεταξύ των δημοτικών φορέων με άλλους πολιτιστικούς δρώντες της περιοχής (πολιτιστικά ιδρύματα, συλλόγους, εθελοντές κ.ά.) ; Ποια είναι τα μέσα που διαθέτει ο Δήμος για να αξιολογεί και να στηρίζει το έργο τους²⁵¹ ;
5. Η συνεργασία ανάμεσα σε όλους τους τοπικούς φορείς στον πολιτιστικό τομέα μπορεί να οδηγήσει στην εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και στη δημιουργία απασχόλησης²⁵² ;
6. Πώς θα διασφαλιστεί η πολυπολιτισμικότητα των περιοχών της Ξάνθης που αναλύεται ώστε να αξιοποιηθεί ο πλούτος των ιδιαιτεροτήτων και των ταυτοτήτων των πολιτισμικών ομάδων που διαβιούν στα διοικητικά της όρια;
7. Ποιος ο ρόλος των θεσμικών μεταρρυθμίσεων που αφορούν τον πολιτιστικό τομέα;
8. Ποιος ο βαθμός αυτονομίας ή ελέγχου της πολιτιστικής ζωής της Τ.Α. από άλλους πολιτιστικούς φορείς σε τοπικό ή κεντρικό επίπεδο;
9. Κατά πόσον οι τοπικοί φορείς της περιοχής συμβάλλουν στην ανάπτυξη αποκεντρωμένων πολιτιστικών σχεδίων και δράσεων με κοινωνικοοικονομικά οφέλη;

Έτσι, προσπαθώντας να απαντήσουμε στα ερευνητικά ερωτήματα²⁵³, προσεγγίζουμε όλο και πιο πολύ το πεδίο ανάλυσης, τον Δήμο Ξάνθης στη Θράκη.

²⁵¹ «Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους εθελοντές και τους εμψυχωτές των δημοτικών δομών και των συλλόγων χωρίς τους οποίους δεν θα υπήρχε πολιτιστική ζωή στα μέρη μας και εύχομαι να σας ξανασυναντήσω με την ευκαιρία νέων εκδηλώσεων για τις οποίες τα θέματα θα είναι επιλεγμένα, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες σας και τις ιδέες σας». Απόσπασμα από αιρετό πληροφοριοδότη.

²⁵² Ιδιαίτερα σε ειδικότητες που σχετίζονται με τον πολιτισμό (ανάπτυξη δραστηριοτήτων σχετικά με το θεματικό αντικείμενο του πολιτισμού, προώθηση απασχόλησης ανέργων στον τομέα του πολιτισμού κ.ά.

²⁵³ Βλ.σχετ.:Βινιεράτου Μ.κ συν.(2003), Βινιέρης Δ.(2002), Γιαννακούρου Γ. (2000), Γκίντενς Α. (2002), Hubner D.(2007), Κόνσολα Ντ.(2006), Lalelis K.(2005), Lenk K.(1990), Lewis G., Gewirtz S. & Clarke J.(επιμ) (2007), Midgley J. (1995), Νούτσος Π.(2001), Νικολάου Γ. (2005), Οικονόμου Α. (2014), Schafer P. (1994), Skayannis P.,Stamboulis Y. (2003), Spicker P.(2005), Συνοδινός Π.(1994), Taylor C.(1997), Τσιβάκου Ι.(2004-2005), .

ΧΑΡΤΗΣ 1Α. Η Θράκη στην Ελλάδα

Η Θράκη στην Ελλάδα

Πηγή:googlemaps.gr

ΧΑΡΤΗΣ 1Β. Η Ξάνθη στη Θράκη

Πηγή:Παρατηρητήριο Εγνατίας

Κεφάλαιο 8

Ο ΔΗΜΟΣ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ ΣΗΜΕΡΑ- ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΔΙΟΥ ΕΡΕΥΝΑΣ

Για τον άνθρωπο,

«η κινητήρια δύναμη της δραστηριότητας του, με την οποία τόσα και τόσα πέτυχε στη ζωή, ήταν η ανάγκη. Αυτή που τον οδήγησε στη σύσφιξη των σχέσεων του με τους άλλους ανθρώπους, ώστε να γίνει κοινωνικός και με τη δημιουργία της γλώσσας, να συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη της Τέχνης και του Πολιτισμού».

Δημόκριτου του Αβδηρίτη (460-370 π.Χ.)
Θρακιώτη Φιλοσόφου

8.1 Η Περιφέρεια της Θράκης

Η ακριτική περιοχή της Θράκης²⁵⁴ χαρακτηρίζεται για την ιδιομορφία της και διακρίνεται για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Η Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης καταλαμβάνει το βορειοανατολικό τμήμα της Ελλάδας και συνορεύει με την Τουρκία και τη Βουλγαρία. Για λόγους γεωστρατηγικούς, ιστορικούς, γεωγραφικούς, πολιτιστικούς αλλά και πολιτικούς έχει μια σημαντική θέση στο χάρτη της χώρας. Περιλαμβάνει πέντε Περιφερειακές Ενότητες (Έβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Καβάλας και Δράμας). Η Κομοτηνή αποτελεί τη διοικητική έδρα της Περιφέρειας²⁵⁵.

²⁵⁴ Σύμφωνα με τον Θ.Γκαϊφύλλια «είναι ένας ιδιαίτερος τόπος που γνώρισε την άνοιξη του ανθρώπινου πολιτισμού σ' όλο της το μεγαλείο. Τα Ορφικά και τα Καβείρια μυστήρια καλλιεργούσαν σεβασμό για τη φύση, την ομορφιά τον άνθρωπο... Κατοικήθηκε από πολλούς λαούς συγχρόνως, όπως και σήμερα, και ενώ υπήρξαν οι συνθήκες για να γεννηθεί ένας αυτόνομος και δυνατός πολιτισμός, η πολιτική αστάθεια και οι θρησκευτικές διαφορές δεν το επέτρεψαν». *Πολιτισμός και Τοπική Δημοκρατία, η αφανής πλευρά μιας προφανούς σχέσης*, ΕΕΤΑΑ, 1994. Περισσότερα: Ζεχερλής Σπ.(1976), *Η ανάπτυξη της Θράκης. Από τους αρχαίους χρόνους μέχρι σήμερα*, Θεσσαλονίκη: εκδ. Παρ. Θ. Χατζηαποστόλου, Δήμος Σουφλίου 2008: πρακτικά επιστημονικών συναντήσεων.

²⁵⁵ Με τη τελευταία διοικητική μεταρρύθμιση της Τ.Α. (Νόμος 3852/2010ΦΕΚ 87 Α' «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα

ΧΑΡΤΗΣ 2 Άξονες ανάπτυξης

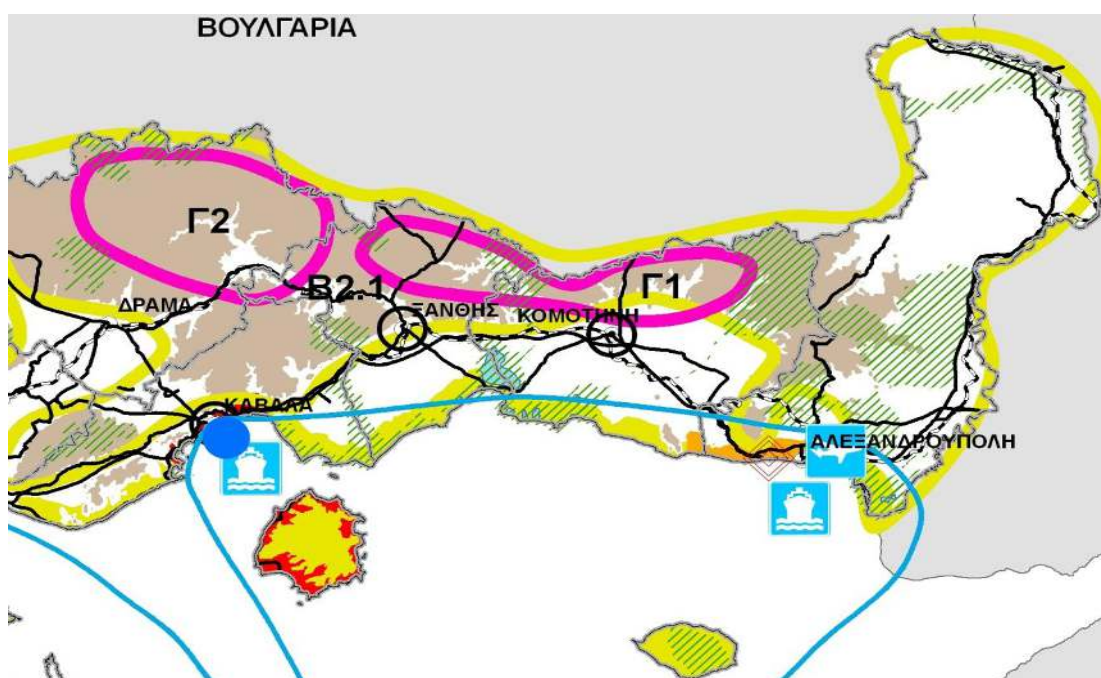

Πηγή: ΕΣΥΕ-Απογραφή 2001

Καλλικράτης», προέκυψε η παρακάτω διοικητική διαίρεση για την Περιφέρεια της Ανατ.Μακεδονίας και Θράκης:

- Περιφερειακή ενότητα Έβρου με 4 νέους Δήμους: Αλεξανδρούπολης, Σουφλίου, Διδυμοτείχου, Ορεσιτιάδας
- Περιφερειακή ενότητα Ροδόπης με 4 νέους Δήμους: Κομοτηνής, Σαπών, Μαρώνας, Ιάσμου
- Περιφερειακή ενότητα Ξάνθης με 4 νέους Δήμους: Ξάνθης, Αβδήρων, Μύκης, Τοπείρου
- Περιφερειακή ενότητα Καβάλας με 3 νέους Δήμους: Καβάλας, Νέστου, Παγγαίου
- Περιφερειακή ενότητα Δράμας με 4 νέους Δήμους: Δράμας, Προσοτσάνης, Παρανεστίου, Δοξάτου

ΧΑΡΤΗΣ 3 Κατηγορίες περιοχών με προτεραιότητα στον τουρισμό

Πηγή: <http://www.evros.gr>

Στη Θράκη, η Ελλάδα αναγνωρίζει μια μουσουλμανική μειονότητα, που αντιπροσωπεύει σύμφωνα με την απογραφή του 2001 το 1,1% του πληθυσμού και αποτελείται από ανθρώπους που αυτοπροσδιορίζονται ως Τούρκοι, Ρομά και Πομάκοι. Οι Ρομά ειδικότερα αντιπροσωπεύουν το 2,5% του ελληνικού πληθυσμού σε επίπεδο χώρας και είναι διασκορπισμένοι σε διαφορετικές περιοχές²⁵⁶ (Council of Europe/ERICarts, 2011, σ.16). Σύμφωνα με την ανάλυση, **ουσιαστικά στη Θράκη πρόκειται για τρεις μουσουλμανικές μειονότητες, του τουρκικού πολιτισμού, του πομακικού πολιτισμού και του πολιτισμού των ρομά**. Είναι ξεκάθαρες οι διαφορές στην πολιτιστική τους συμπεριφορά, στα ήθη και τα έθιμά τους, όπως θα περιγραφεί και στη συνέχεια στα κεφάλαια της έρευνας πεδίου (κεφ.11) αλλά και των συμπερασμάτων (κεφ.14).

Η περιοχή επιλέχθηκε, λοιπόν, γιατί αποτελεί μια αγροτική περιφέρεια, που προσδιορίζεται ως το σύνολο μιας αλληλουχίας πολιτισμικών στοιχείων, ρυθμών και εντυπώσεων (Μαλκίδης Θ.-Ν.Κόκκας επιμ., 2006). Υπάρχει

²⁵⁶ Council of Europe/ERICarts, (2011), "Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 12th edition", p.16. Βλ.σχετικά Φ.Τσιμπιρίδου (2009), (επιμ.) *Μειονοτικές και μεταναστευτικές εμπειρίες. Βιώνοντας την «κουλτούρα του κράτους»*, Αθήνα: Κριτική Α.Ε.

ποικιλομορφία σε όλα τα επίπεδα και τις μορφές. Προσεγγίζοντας από κοντά τη Θράκη²⁵⁷, συναντά κανείς ένα πολύμορφο μωσαϊκό από ιστορικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ψηφίδες, προϊόν βιωμάτων, ιδεολογιών και πρακτικών. Τα γεωπολιτικά όρια που αλλάζουν στην πάροδο των χρόνων (Μωυσίδης Α. και Σακελλαρόπουλος Σ. 2010)²⁵⁸, μετακινούν μαζί τους πληθυσμούς, ήθη, έθιμα, παραδόσεις και πεποιθήσεις και διαμορφώνουν πολιτισμικές συνθέσεις και δίκτυα σχέσεων. Προκύπτουν λοιπόν, νέες πολιτισμικές εκφάνσεις σε συνδιασμό με δράσεις και αντιδράσεις των κατοίκων – φορέων των νέων χωρικών σχηματισμών αλλά και κατοίκων του αστικού χώρου²⁵⁹ (Μωυσίδης Α. 2013). Διαμορφώνεται έτσι μια νέα πολιτισμική και αναπτυξιακή δυναμική μέσα από την οποία οι άνθρωποι υπερβαίνουν ιδεολογικές αντιθέσεις και διαφοροποιήσεις απέναντι σε άλλες εθνότητες και πολιτισμικές ομάδες, συνθέτοντας ετερογενή πολιτισμικά στοιχεία σε οικείες πρακτικές²⁶⁰.

Στους πίνακες που ακολουθούν αποτυπώνονται οι πολιτιστικές υποδομές και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που αναπτύσσονται στις Π.Ε.:

²⁵⁷ Σύμφωνα με αιρετό «Η Θράκη είναι μια περιφέρεια που ιστορικά και παραδοσιακά διακρίνεται για το πολυπολιτισμικό της χαρακτηριστικό. Έχουμε καταφέρει στην περιφέρειά μας να συμβιώνουμε με άλλες θρησκείες, με άλλα δόγματα, με άλλες αντιλήψεις. Σε αυτήν εδώ την πόλη πριν από 120 περίπου χρόνια, έγινε η πρώτη απεργία εργαζομένων στην τότε Οθωμανική Αυτοκρατορία. Φανταστείτε πώς ήταν το 1890 η περιοχή. Η πρώτη κοινή απεργία των εργαζομένων στα καπνά, οι οποίοι αργότερα έκαναν ένα Σωματείο κοινό, το 1897, τη χρονιά της μεγάλης μας ήττας, της πανωλεθρίας του ελληνικού κράτους στον γνωστό πόλεμο. Την ίδια χρονιά οι εργαζόμενοι εδώ και των τριών θρησκευτικών δογμάτων, οι ορθόδοξοι χριστιανοί, οι μουσουλμάνοι και οι ιουδαίοι που ζούσαν τότε εδώ, έκαναν ένα κοινό σύλλογο, με καταστατικό του οποίου υπάρχει ακόμα και σήμερα το πρωτότυπό, φυλασσόμενο στο Δημοτικό Μουσείο Καπνού».

Χαιρετισμός στο Θεματικό Συνέδριο ΚΕΔΕ: Αθλητισμός και Πολιτισμός: Παράγοντες Κοινωνικής Συνοχής, 1 & 2 Νοεμβρίου 2014, Καβάλα.

²⁵⁸ Μωυσίδης Α. και Σακελλαρόπουλος Σ. (2010), *Η Ελλάδα στον 19^ο και 20^ο Αιώνα: Εισαγωγή στην Ελληνική Κοινωνία*, Αθήνα: Τόπος.

²⁵⁹ Μωυσίδης Α. (2013), *Αγροτικός χώρος, αγροτικό κίνημα και νέα κοινωνικά κινήματα*, στο Μωυσίδης Α., Δ. Παπαδοπούλου, Γ. Πετράκη (επιμ.), *Κοινωνιολογία και κοινωνικός μετασχηματισμός στη σύγχρονη Ελλάδα*, τόμος- αφιέρωμα στον κοινωνιολόγο Δ. Τσαούση, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής Παντείου Πανεπιστημίου, Αθήνα: Gutenberg, σ.σ. 470-500.

²⁶⁰ Βλ. σχετ: Βιγγοπούλου Ι., Παντσόγλου Χρ. (2000), *Θρακικά Χρονικά 1990*, Μερακλής Μ. (1992, 2004), ΠΑΚΕΘΡΑ-ΔΕΑΞ (2005), Παρασκευοπούλου Α. Κολοκυθά Μ. (1986).

ΠΙΝΑΚΑΣ 17 Πολιτιστική Υποδομή και Δραστηριότητες

Υποδομές - Χώροι – Δομές						
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ	Πλήθος	Π.Ε. ΡΟΔΟΠΗΣ	Π.Ε. ΔΡΑΜΑΣ	Π.Ε. ΕΒΡΟΥ	Π.Ε. ΚΑΒΑΛΑΣ	Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ ²⁶¹
Αρχαιολογικοί Χώροι	143	5	40	50	13	35
Μουσεία	87	7	18	48	6	9
Μνημεία Σύγχρονου Πολιτισμού	48	-	18	6	2	22
Πολιτιστικά Κέντρα	11	2	-	3	2	4
Λοιπές Πολιτιστικές Υποδομές	44	-	21	9	6	8

Πηγή: www.amth.gr

²⁶¹ Για πολλές δεκαετίες η οικονομία της ΠΕ Ξάνθης στηρίχθηκε τόσο στην παραγωγή αγροτικών προϊόντων, όσο και στην παρουσία βιομηχανικών – βιοτεχνικών μονάδων. Στην περιοχή σημαντικές ήταν οι επενδύσεις συνεταιριστικών μονάδων, καθώς και μεγάλων ιδιωτικών επιχειρήσεων, που μεταποιούσαν αγροτικά προϊόντα που παράγονταν στην περιοχή (καπνός, ζάχαρη, οπωροκηπευτικά κλπ). Οι επιχειρήσεις αυτές προσέφεραν χιλιάδες θέσεις εργασίας.

Από τη δεκαετία του 2000 όμως η διάρθρωση της τοπικής οικονομίας άρχισε να αλλάζει. Ο πρωτογενής τομέας από 13% του ΑΕΠ του νομού το 2000 μειώνεται στο 8% το 2006, ο δευτερογενής τομέας από 43 % μειώνεται στο 37%, ενώ ο τριτογενής τομέας από 43% αυξάνεται στο 54% το ίδιο χρονικό διάστημα. Η κατάσταση συνεχίζεται και τα χρόνια που ακολουθούν, καθώς η ανεργία αυξάνεται σημαντικά ενώ οι μεταποιητικές μονάδες κλείνουν. Η αλλαγή των καλλιεργειών στη περιοχή επιφέρει αρνητικές συνέπειες, το αγροτικό εισόδημα μειώνεται λόγω της αναγκαστικής αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών με λιγότερο προσοδοφόρα είδη όπως σιτάρι, καλαμπόκι κ.ά. Το ίδιο διάστημα πτώση παρατηρείται και στη παραγωγική δυναμική του δευτερογενούς τομέα.

Όμως, στην περιοχή τα τελευταία χρόνια ενδιαφέρον παρουσιάζει η τουριστική ανάπτυξη τόσο στον ορεινό τουρισμό και στον περιβαλλοντικό, οικολογικό και εναλλακτικό (Στενά Νέστου , Λίμνη Βιστωνίδα) , ενώ παράλληλα πολιτιστικοί πόροι της έχουν αξιοποιηθεί, όπως η Παλιά Πόλη Ξάνθης, τα Άβδηρα , οι Αρχαιολογικοί Χώροι κ.λ.π.

ΠΙΝΑΚΑΣ 18 Πολιτιστικές Εκδηλώσεις/Φεστιβάλ Π.Ε Α.Μ.Θ.

ΠΕ ΞΑΝΘΗΣ	ΠΕ ΡΟΔΟΠΗΣ	ΠΕ ΕΒΡΟΥ	ΠΕ ΔΡΑΜΑΣ
Γιορτές Παλιάς Πόλης της Ξάνθης	Ελευθέρια Θράκης	Συνάντηση Νέων Άρδα	Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους
Θρακικές Λαογραφικές Γιορτές - Ξανθιώτικο Καρναβάλι	Οχυρό Νυμφαίας	Φεστιβάλ Νεολαίας Τυχερού	Φαράγγι Πετρούσας (θερινές εκδηλώσεις)
Χατζιδάκειο Φεστιβάλ	Πανθρακικό Φεστιβάλ Φίλων Κλασσικής Μουσικής	Πανελλήνιο Φεστιβάλ Ερασιτεχνικού Θεάτρου Ορεστιάδας	Ονειρούπολη Δράμας
Δημοκρίτεια	Εκδήλωση της γενοκτονίας των Ποντίων	Τρένο του Πολιτισμού	Έθιμα Δωδεκαημέρου
Γιορτές Νέστου	Παρχάρια (συναπάντημα Ποντίων)	Κόματα Πολιτισμού	Dramaica Youth Festival
Γιορτές Νεολαίας και Πολιτισμού	Γιορτές πολιτισμού συλλόγου Εβριτών	Ορέστεια	Ιπποδρομίες Δοξάτου
Μουσικός Πολιτιστικός Αύγουστος	7ο Διεθνές Συνέδριο Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης Μ.Τ.Σ.	Πανελλήνιο Φεστιβάλ Παραδοσιακών Χορών του Συλλόγου «Σπάρτακος»	Εκδηλώσεις Επιχειρηματικότητας (μαρμάρου, κρασιού, τσίπουρου, πατάτας, καλαμποκιού, βαμβακιού, κάστανου, κτηνοτροφίας, γευσιγνωσίας)
Εράσμια	Πολιτιστική εκδήλωση «Σινεμά Δρόμου»	Ελευθέρια Αλεξανδρούπολης	Διονυσιακή Πανσέληνος (Ιερό του Διονύσου)
Έθιμο της Μπάμπως	Φεστιβάλ Ποντιακών Χορών	Γιορτή τσίπουρου και μεταξιού στο Σουφλί	Καρναβάλι Χωριστής
Το Έθιμο της Καμήλας ή Τζιαμάλας	Το Κουρμπάνι Αγίου Αθανασίου	«Καβίρεια» Σαμοθράκης	
Θρακιώτικος Γάμος	Αναστενάρια Μαυρολεύκης - Πυροβασία	Η Αυλή του Αϊ Βασίλη στο Διδυμότειχο	
Μουντζουροδευτέρα	Ακρίτεια	Γιορτή του «Τρύφωνα»	
	Διασυννοριακό Αντάμωμα (Εορτή Ταξιαρχών)		
	Διεθνές Φεστιβάλ Ξηροποτάμου		
	Ετήσιο Μακεδονικό Βραβείο		
	Γενοκτονία Ποντιακού Ελληνισμού		
	Αντάμωμα Σαρακατσάνων		

Πηγή: www.amth.gr

Τα παραπάνω στοιχεία αποτυπώνουν το πολιτιστικό ημερολόγιο στην Περιφέρεια²⁶² που μελετάμε, απ' όπου ξεχωρίζεται η ΠΕ Ξάνθης²⁶³ για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που παρουσιάζει.

Κατά τη διάρκεια της έρευνας λοιπόν παρατηρήθηκε ότι κάθε ΠΕ της Θράκης επιζητά αυτοτελή προσέγγιση και ανάλυση. Έτσι επιλέχθηκε η Ξάνθη, η οποία, σε σχέση με τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας μας, χαρακτηρίζεται από ανομοιογενή πληθυσμό, που αποτελεί και το δυνατό της σημείο. Η ποικιλομορφία αυτή οδήγησε στο να ξεχωρίσει το ερευνητικό παράδειγμα και να μελετηθεί μια πολυπολιτισμική περιοχή με ιστορικότητα. Ο λαϊκός της πολιτισμός, η παραδοσιακή της μουσική²⁶⁴, τα ήθη, τα έθιμα, οι λαϊκές παραδόσεις, τα δρώμενα, οι παραδοσιακοί οικισμοί, οι αρχαιολογικοί χώροι, τα ιστορικά μνημεία και τα διατηρητέα δίνουν ένα ιδιαίτερο χρώμα σε όλα τα επίπεδα και τις μορφές.

8.2 Ο Νομός Ξάνθης

Στη διατριβή με ενδιέφερε κυρίως να ερευνηθεί ο ρόλος και οι εκφάνσεις του πολιτισμού στη σημερινή Ξάνθη, όπως διαμορφώθηκε από τη μεταπολίτευση και μετά. Αν και ο γεωγραφικός περιορισμός είναι σχετικός, η Ξάνθη ανήκει στη περιφέρεια Α.Μ.Θ. και μοιράζεται πολλά από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα με αρκετές άλλες περιοχές της συγκεκριμένης περιφέρειας. Ο γεωφυσικός, διοικητικός και περιφερειακός αυτός τύπος με μια

²⁶² Σύμφωνα με πληροφορητή, μόλις πολύ πρόσφατα, η Περιφέρεια κατάφερε να κάνει μια καταγραφή στην ιστοσελίδα της και στους 5 Νομούς της Περιφέρειας ΑΜΘ., πόσες περίπου εκδηλώσεις γίνονται σε κάθε πόλη, σε κάθε χωριό. Όπως τόνισε, «η Περιφέρεια κάνει μια προσπάθεια, είναι πολύ χρήσιμο, όποιος κόσμος έρθει απ' έξω θα μπορέσει να μπει στην ιστοσελίδα να μάθει τι υπάρχει, σε ποια περιοχή υπάρχει και σε ποια χρονική διάρκεια, ποια στιγμή, πότε, ποιά στιγμή, ποια ώρα. Μέχρι χθες ούτε αυτά τα είχαμε καταγράψει. Δεν είχαμε έως τώρα καμία ιστοσελίδα, κανένα φορέα να συμβουλευτούμε τι γίνεται στη Δράμα σήμερα, τι γίνεται στην Καβάλα αύριο, τι γίνεται στη Κομοτηνή μεθαύριο».

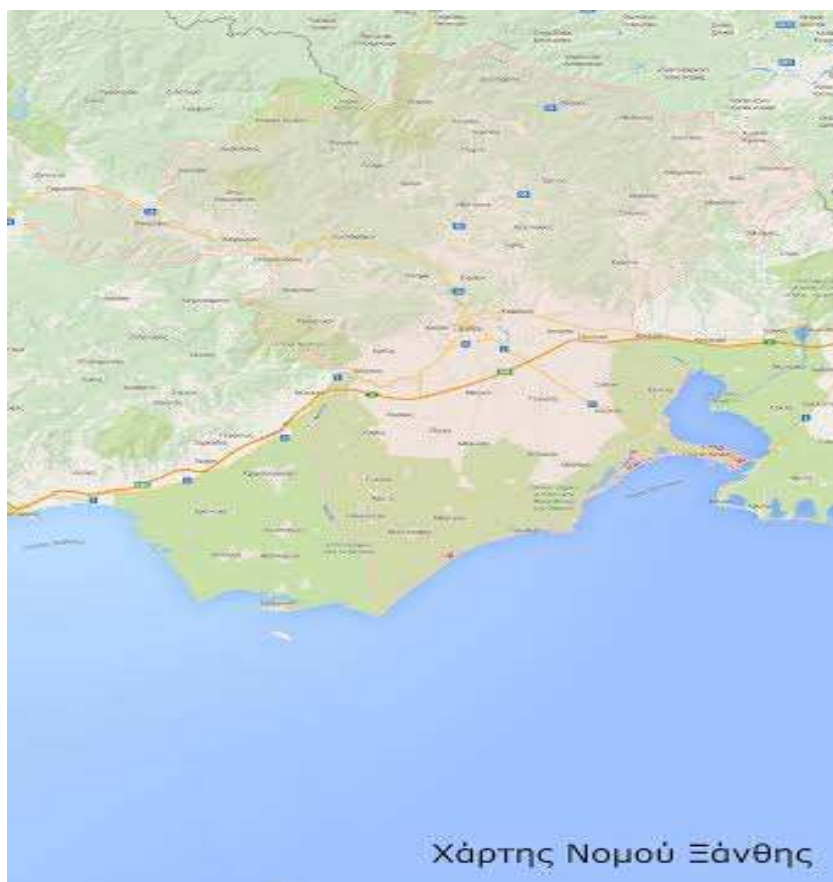
²⁶³ Βασικά χαρακτηριστικά της φυσιογνωμίας της ΠΕ Ξάνθης αποτελούν το απaráμιλλης αξίας φυσικό της περιβάλλον (ο ποταμός Νέστος και η λιμνοθάλασσα Βιστωνίδα που προστατεύονται από τη συνθήκη RAMSAR και η οροσειρά της Ροδόπης που αποτελεί ένα από τα πιο πολύτιμα οικοσυστήματα της Ευρώπης), καθώς και η πολυπολιτισμικότητά της, σε συνδυασμό με την αρμονική συνύπαρξη πολιτών με διαφορετική κουλτούρα, πολιτιστικά, θρησκευτικά και κοινωνικά πρότυπα (χριστιανοί, μουσουλμάνοι, παλιννοστούντες από την πρώην ΕΣΣΔ κ.λ.π.).

²⁶⁴ Αξιόλογο είναι το Ερευνητικό πρόγραμμα «ΘΡΑΚΗ»: «Καταγραφή, μελέτη και προβολή της παραδοσιακής μουσικής της Θράκης», (1995-2000).

μεγάλη ιστορία (Τσατσοπούλου-Καλούδη 2005, Σάρλα Μ., Πεντάζος Β.1986, Τσιμπίδης-Πεντάζος 1971)²⁶⁵, έχοντας υποστεί ποικίλες ιστορικές ζυμώσεις, εξελίσσεται στο σημερινό Νομό Ξάνθης των τεσσάρων καλλικρατικών Δήμων. Αποτελεί έναν χώρο που διαμορφώνεται πολιτισμικά και πάνω στον άξονα της διαχρονίας, αλλά, και πάνω στον άξονα της συγχρονίας. Όμως, το εθνικό, το ευρωπαϊκό, το παγκόσμιο κέντρο, καθορίζουν ως ένα μεγάλο βαθμό τον άξονα της συγχρονίας. Το ποσοστό της πολιτισμικής αντίστασης της Ξάνθης προς τα κέντρα είναι που στοχεύεται να διερευνηθεί.

Ο Νομός Ξάνθης ανήκει στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (Α.Μ.Θ.), μαζί με τους νομούς Δράμας, Καβάλας, Ροδόπης και Έβρου. Γεωγραφικά ανήκει στη Θράκη, συνορεύει με τη Βουλγαρία προς τα βόρεια, με τους νομούς Δράμας και Καβάλας, βορειοδυτικά και νοτιοδυτικά αντίστοιχα, και με το νομό Ροδόπης προς τα ανατολικά, ενώ το νότιο τμήμα του νομού βρέχεται από το Θρακικό Πέλαγος.

ΧΑΡΤΗΣ 4 Νομός Ξάνθης

Πηγή: Στρατηγικό σχέδιο Ξάνθης, 2015-2020.

²⁶⁵ Βλ. σχετ.: Τσατσοπούλου Π., (2005), *Εγνατία Οδός: Ιστορία και διαδρομή στο χώρο της Θράκης* & ΕΕΤΑΑ (2004), *Οι χάρτες της Αυτοδιοίκησης*, Αθήνα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001²⁶⁶, συγκεντρώνει το 0,9% του πληθυσμού της χώρας και παρουσιάζει έντονη τάση αύξησης. Ο πραγματικός πληθυσμός του νομού ανέρχεται σε 101.856 κατοίκους, ενώ στη δεκαετία 1991-2001 ο πληθυσμός του Νομού αυξήθηκε κατά 11,9 %, αύξηση μεγαλύτερη από του συνόλου της χώρας (6,9%). Παρατηρήθηκε όμως συγκέντρωση του πληθυσμού στην πρωτεύουσα του Νομού²⁶⁷ και μείωση του πληθυσμού των αγροτικών και ιδιαίτερα των ορεινών περιοχών²⁶⁸.

Σύμφωνα με τα στοιχεία²⁶⁹, ο Νομός παρουσιάζει αξιόλογα οικολογικά χαρακτηριστικά όπως: η Λίμνη Βιστωνίδα²⁷⁰, η Λίμνη Λάφρα, τα Στενά του Νέστου, το Δέλτα του Νέστου, Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης (τμήμα παρθένου δάσους της Οροσειράς Ροδόπης-θέση Τσίχλας), το Δάσος Δρυμού, η Ορεινή Ροδόπη, οι Όξινοι Τυρφώνες Λειβαδίτη κ.ά. Παρουσιάζει λοιπόν μεγάλη βιοποικιλότητα χλωρίδας και πανίδας (Πάντσογλου Χρ. 2014), ζωντανούς παραδοσιακούς οικισμούς, ιστορικά μοναστήρια, αρχαιολογικούς χώρους, και έντονη πολιτιστική δράση.

²⁶⁶ Ε.Σ.Υ.Ε. www.statistics.gr)

²⁶⁷ Παράγει το 0,8% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της χώρας, αναλογία που είναι σταθερή τα τελευταία χρόνια. Στη γεωργία αναλογεί το 12% του προϊόντος του νομού και εκεί παράγεται το 1,3% του συνολικού γεωργικού προϊόντος της χώρας. Στη μεταποίηση αναλογεί το 24% (η 3^η υψηλότερη συμμετοχή στη χώρα μετά τη Βοιωτία και τη Κορινθία), εκεί παράγεται το 1,6% της συνολικής μεταποιητικής παραγωγής της χώρας. Στις επιχειρήσεις του αναλογεί το 2% των επενδύσεων των βιομηχανικών επιχειρήσεων της χώρας την περίοδο 2000-2001. Με κατά κεφαλήν προϊόν 9,700 ευρώ κατατάσσεται 37^{ος} με βάση το κριτήριο αυτό με 80% του μέσου όρου της Ελλάδας το 2001 (59% του μέσου όρου της ΕΕ-25).

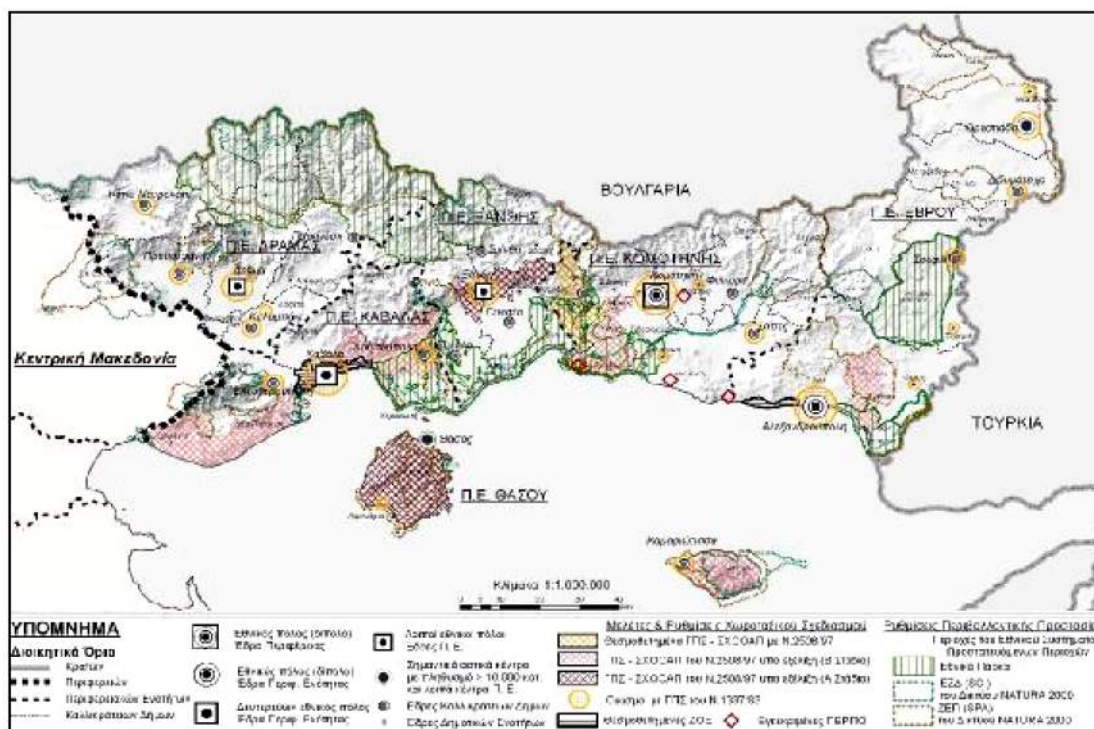
²⁶⁸ Η περιοχή του Εχίνου **περιλαμβάνει τους ορεινούς οικισμούς των Πομάκων του νομού Ξάνθης**. Είναι μια κοιλάδα με απότομες πλαγιές που διασχίζεται από τον ποταμό Σακκόρεμα, ο οποίος χύνεται στον ποταμό Κόσυνθο. Εκτείνεται από τα ελληνοβουλγαρικά σύνορα ως τον επαρχιακό δρόμο Ξάνθης - Σταυρούπολης - Παρανεστίου - Δράμας στα νότια.

²⁶⁹ Ο Νομός Ξάνθης συγκαταλέγεται μεταξύ των 5-6 σπουδαιότερων νομών στην Ελλάδα από δασική άποψη. Η δασοκάλυψη στον ορεινό όγκο ανέρχεται σε 616.000 στρέμματα δάσους και σε 148.000 στρέμματα μερικώς δασοσκεπή. Η συνολική έκταση του Νομού κατανέμεται σε :

1. Γεωργική Γη: 485 km²
 2. Δάση – Δασικές Εκτάσεις: 1.130 km²
 3. Άγονες εκτάσεις: 86 km²
 4. Εκτάσεις Οικισμών: 43,5 km²
 5. Βιομηχανική Έκταση: 7 km²
 6. Βοσκότοποι Πεδινής Περιοχής: 52,5 km²
- <http://xanthi.eedsa.gr/Contents.aspx?lang=gr&CatId=13&View=18>

²⁷⁰ Σύμφωνα με τη μυθολογία, ο Ηρακλής δημιούργησε τη Βιστωνίδα λίμνη, γιατί στην περιοχή του Πόρτο Λάγους πραγματοποίησε τον όγδοο άθλο του, εξουδετερώνοντας τα άλογα του Διομήδη, ανοίγοντας παραλιακή διώρυγα, μέσω της οποίας η θάλασσα πλημμύρισε τα χαμηλότερα εδάφη της πεδιάδας, <http://www.pexanthi.eu/index.php/menu-tourismos/enallaktikos-arxaiologikos.html>

ΧΑΡΤΗΣ 5 Σημαντικά σημεία της Θράκης

8.3 Η πόλη της Ξάνθης - Ιστορική Αναδρομή²⁷¹

Το πρώτο γραπτό κείμενο που αναφέρεται στην Ξάνθη είναι του Εκαταίου (3^{ος} αι.π.χ.), σκεπτικού φιλοσόφου και ιστορικού από τα Άβδηρα. Γράφει για την Ξάνθη στο έργο του «Περί Υπερβορείων» και τους κατατάσσει σ' ένα από τα ισχυρά θρακικά φύλα ως «Ξάνθιους». Πολλές εκατοντάδες χρόνια αργότερα, ο γεωγράφος και ιστορικός Στράβων (76 π.χ.-23 μ.χ.), στο έργο του «Γεωγραφικά», την αναφέρει ως πόλη Ξάνθεια.

²⁷¹ Στην περιοχή που βρίσκεται ανάμεσα στη Βιστωνίδα λίμνη (ανατολικά) και το Νέστο (δυτικά) στα αρχαία χρόνια ζούσαν οι θρακικές φυλές των Βιστόνων (κοντά στη Βιστωνίδα λίμνη) και οι Σαπαίοι (δυτικά των Βιστόνων και μέχρι το Νέστο ποταμό. Στα ορεινά της ίδιας περιοχής ζούσαν τα θρακικά φύλα των Τραυσών (στα βορειοανατολικά, στην κοιλάδα του Τραύου ποταμού, που διαρρέει την κοιλάδα του Εχίνου και χύνεται στα βόρεια της Βιστωνίδας λίμνης), των Σατρών στα βόρεια και των Δίων στην κοιλάδα του Νέστου. Κεντρική κώμη των Σατραίων ήταν ένα χωριό που βρισκόταν στο πέρασμα του ποταμού Κοσσινίτη-Κοσύνθου, ακριβώς στην είσοδο της χαράδρας προς το εσωτερικό της ορεινής περιοχής και ονομαζόταν Πάρα (το) και σήμαινε το πέρασμα, διάβαση. Με την πάροδο του χρόνου το όνομα του χωριού αυτού ενώθηκε με το άρθρο το και έτσι μετονομάστηκε σε Τόπαρος ή Τόπειρος. Δ. Καρακούσης, «Θράκη», Τουριστικός, Ιστορικός, Αρχαιολογικός οδηγός.

Βλ.σχετικά: Ντοκιμαντέρ: Θράκη. Μια πανάρχαιη ελληνική περιοχή.
http://mam.avarchive.gr/portal/digitalview.jsp?get_ac_id=1346&thid=3694, D1346
 31/12/1969

Κατά τα τελευταία χρόνια της βυζαντινής αυτοκρατορίας η Ξάνθεια πολλές φορές μαρτυρείται στις αλληπάλληλες περιγραφές της ζωής και των περιπετειών της αυτοκρατορίας, έως ότου τελικά το 1385 μ.Χ. κατελήφθη από τους Οθωμανούς²⁷². Η πόλη μεγάλωσε όταν κήκε η διπλανή Γενισέα το 1860 και οι κάτοικοί της βρήκαν καταφύγιο στην Ξάνθη. Το διοικητικό κέντρο της Γενισέας μεταφέρθηκε μαζί με τον πλούτο τους στο νέο κάστρο. Καθώς ήταν χτισμένη ανάμεσα στη Θεσσαλονίκη και τη Βασιλεύουσα, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο και εξελίχθηκε σύντομα σε κοσμοπολίτικο κέντρο (Δ. Καρακούσης).

ΧΑΡΤΗΣ 6 Ξάνθεια

Πηγή: geopsis.com

²⁷² Έκτοτε αρχίζει μια περίοδος πολύ δύσκολη γεμάτη από δημεύσεις, καταπιέσεις, βασανιστήρια και φόρους προς τους χριστιανούς κατοίκους της πόλεως, όμως δεν έχασε την ελληνικότητά της. Αντίθετα, ανεδείχθη το μόνο ελληνικό-χριστιανικό κέντρο ανάμεσα στην Αδριανούπολη και τη Θεσσαλονίκη και εδώ κατέφευγαν πολλοί καταδιωκόμενοι Έλληνες της ευρύτερης θρακικής και μακεδονικής γης. Χαρακτηριστικό δείγμα του ελληνικού φρονήματος των Ξανθίων είναι ότι (όπως προκύπτει από επίσημα οθωμανικά αρχεία) ποτέ δεν επέτρεψαν στους κατακτητές να κατοικήσουν μέσα σ' αυτή. Πάντοτε το ελληνικό στοιχείο υπερτερούσε συντριπτικά 90-95%).

Η πόλη της Ξάνθης βρίσκεται στους πρόποδες της οροσειράς Ροδόπης, στην αρχή της πεδιάδας η οποία εκτείνεται προς τα νότια μέχρι το Θρακικό πέλαγος. Είναι χτισμένη μετά το 1829, χρονιά που μεγάλοι σεισμοί καταστρέφουν πλήρως τον προηγούμενο οικισμό. Έτσι οικοδομείται πάνω στα ερείπια και με πυρήνα τις εκκλησίες, που υπήρχαν μάλλον από την εποχή της βυζαντινής Ξάνθειας (Δ. Καρακούσης).

Μετά τη διάδοση της καπνοκαλλιέργειας στην περιοχή αποδείχθηκε ότι το είδος των καπνών της ήταν μοναδικό και περιζήτητο στο παλάτι του σουλτάνου. Τότε άρχισε μια άλλη περίοδος οικονομικής άνθησης της πόλεως, καθώς ανεγέρθηκαν καπναποθήκες και συνέρρευσαν καπνεργάτες για την επεξεργασία και εμπορία των καπνών της, των οποίων η φήμη ξεπέρασε τα όρια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και έγιναν περιζήτητα, από τη Ρωσία μέχρι την Αυστρία και την Αίγυπτο (Μιχαλόπουλος Χρ., 2011).

Την οικονομική άνθηση της πόλης ανέκοψαν προσωρινά δύο δύσκολες περίοδοι, α) η ελληνική επανάσταση, κατά την οποία πολλοί Ξάνθιοι συνελήφθησαν και φυλακίσθηκαν, και β) δυο αλληπάλληλοι σεισμοί, το 1829, που κυριολεκτικά ισοπέδωσαν την πόλη και τα χωριά της περιοχής. Πολύ γρήγορα όμως, η πόλη ξανακτίζεται με νέα σπίτια, νέες εκκλησίες και νέα καπνομάγαζα²⁷³, ενώ ο πλούτος θα συρρέει στην πόλη και την περιοχή (Σγουρίδης Π. 1999). Πολλοί καπνέμποροι θα διαθέσουν τα κέρδη τους, αλλά και τα καπνομάγαζα ή κτήματά τους για την ανέγερση σχολείων. Θα αναδειχθούν μεγάλοι ευεργέτες της παιδείας και της πόλεως, αλλά και του ελληνισμού γενικότερα. Παράλληλα και ο απλός κόσμος θα συναγωνίζεται με τους καπνεμπόρους του με εκδηλώσεις και προσφορές υπέρ των κοινών της πόλεως. Θα συσταθούν σύλλογοι, θα διενεργηθούν έρανοι, θα γίνουν χοροεσπερίδες, θα διατεθούν περιουσίες για την πνευματική καλλιέργεια και

²⁷³ Κατά τον 19^ο αιώνα, η Ξάνθη, αν και κωμόπολη των 8.000 κατοίκων, ήταν όμως οικονομικά ανθηρή και αυτό οφείλεται στον πλούτο από την καλλιέργεια, επεξεργασία, και διακίνηση του καπνού και των προϊόντων του, αλλά και στο ότι είναι χτισμένη σε προνομιακή θέση που ευνοεί την ανάπτυξη του εμπορίου. Η πόλη είναι χτισμένη από Ηπειρώτες και Μακεδόνες μαστόρους, χαρακτηρίζεται από τα λιθόστρωτα σοκάκια της και περιλαμβάνει μικρές κατοικίες, μαγαζιά, τυπικές εκκλησίες της τελευταίας Οθωμανικής περιόδου, αλλά ταυτόχρονα και δυτικότροπα νεοκλασικά μέγαρα, που ανήκουν κυρίως σε εμπόρους καπνού

μόρφωση των παιδιών της πόλεως και περιφέρειας. Δίδονταν επίσης χορηγίες υποτροφιών για σπουδές στην Πόλη.

Την λαμπρή οικονομική και στρατηγική θέση της πόλης εποφθαλμιούν οι Βούλγαροι. Έτσι ακολουθούν οι βαλκανικοί πόλεμοι, οπότε στις 8 Νοεμβρίου του 1912 η Ξάνθη θα καταληφθεί από τους «συμμάχους» Βουλγάρους. Η πλήρης ενσωμάτωση της Ξάνθης και όλης της Δ. Θράκης στην Ελλάδα θα λάβει χώρα με την συνθήκη των Σεβρών στις 28 Ιουλίου 1920. Η Ξάνθη, προσπαθεί να επανακάμψει και να ξανακτίσει την οικονομία της. Πολύ γρήγορα (1922-23) θα δεχθεί πρόσφυγες από τον Πόντο, την Μ. Ασία και την Αν.Θράκη και όλοι μαζί θα δημιουργήσουν τη νέα Ξάνθη. Η καλλιέργεια του καπνού θα στηρίξει τις πρώτες αυτές προσπάθειες, ενώ ταυτόχρονα θα δημιουργηθούν και οι προσφυγικοί συνοικισμοί της πόλης για την εγκατάσταση των προσφύγων. Δε θα προλάβει όμως να συνέλθει η πόλη, και δέχεται νέο πλήγμα, τόσο με το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, όσο, και μάλιστα, με τη νέα βουλγαρική κατοχή για νέο εκβουλαρισμό των κατοίκων της. Θα επανέλθει η ελευθερία στις 14 Σεπτεμβρίου 1944²⁷⁴, ημέρα που τιμάται κάθε χρόνο στην πόλη.

Αξιόλογη ήταν η πνευματική και καλλιτεχνική κίνηση την εποχή εκείνη. Ξεχωρίζει ο Μουσικοχορευτικός Σύλλογος «Ορφεύς» με περισσότερα από 1.000 μέλη στα αθλητικά και μουσικά τμήματά του, καθώς και το ονομαστό θέατρο «Απόλλων». Χαρακτηριστικές είναι οι αναφορές στην πόλη και στην κίνησή της από διάφορες μεγάλες εφημερίδες της Κωνσταντινούπολης και της Σμύρνης. Σημαντική ήταν και η παράλληλη εθνική δράση όλων αυτών των φορέων. Συχνά πίσω από το καλλιτεχνικό προσωπείο ήταν έντονη η κινητοποίηση που στόχευε στην απελευθέρωση της Ξάνθης αλλά και όλης της Θράκης. Μετά το '22, στατιστικά στοιχεία της εποχής κατατάσσουν την Ξάνθη 7^η σε πληθυσμό και δημοτικό προϋπολογισμό σε όλη την επικράτεια²⁷⁵.

²⁷⁴ Θα αρχίσει ένας νέος τιτάνιος αγώνας για οικονομική ανόρθωση και κοινωνική-πνευματική ανάπτυξη. Μπορεί το εγχείρημα να είναι δύσκολο αλλά και ηεπιμονή των Ξανθίων τεράστια. Μέσα στα εξήντα χρόνια που πέρασαν από την εποχή εκείνη, η Ξάνθη έγινε ήδη αγνώριστη. Με το Πανεπιστήμιο, το Δ' Σώμα Στρατού, την εγκατάσταση των νεοπροσφύγων από τις ανατολικές χώρες και τη φυσική δυναμική των κατοίκων της, καθώς και τη δημιουργία νέων βιομηχανικών μονάδων στην ευρύτερη περιοχή της, η πόλη και περιοχή αναπτύσσεται.

²⁷⁵ «Πολιτιστικό ημερολόγιο 2014», ΦΕΞ.

8.4 Η Παλαιά Ξάνθη ή « Ξάνθη η διατηρητέα»

«Ο Χατζηδάκης ήξερε πως τη μουσική την κάνει η ορχήστρα. Το αποτέλεσμα εξαρτάται από τη χημεία των μουσικών, τον τρόπο που κουρδίζουν μαζί τα όργανα, ακούγοντας ο ένας τον άλλο. Δεν παίζει ο ένας ερήμην του άλλου»²⁷⁶.»

Έτσι και στην τοπική πολιτιστική πολιτική, όλα εξαρτώνται από το πόσο αποτελεσματικά συνεργάζονται οι φορείς ακούγοντας ο ένας τον άλλον...

«Γεννήθηκα στην Ξάνθη την διατηρητέαν», έλεγε ο Μάνος Χατζηδάκης, ξεκινώντας την αυτοβιογραφία του. Σ' αυτή τη γειτονιά, όπως έλεγε «η μητέρα μου κληρονόμησε όλους τους γρίφους που από παιδί μ' απασχολούν και μέχρι σήμερα κάνω προσπάθειες να τους λύσω. Χωρίς τους γρίφους της δεν θα 'μουν ποιητής»²⁷⁷. Αυτή η γειτονιά, η **Παλαιά Ξάνθη** είναι το καλύτερα διατηρημένο ιστορικό κέντρο στη Βόρεια Ελλάδα, ένα Μουσείο αρχιτεκτονικής εξέλιξης που απεικονίζει την εικόνα των ελληνικών αστικών κέντρων από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα έως τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου}. Είναι μια περιοχή με μεγάλη ιστορική κληρονομιά και αρχιτεκτονική αξία, που παρουσιάζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ποικιλία αρχιτεκτονικών ρυθμών στα κτίριά της²⁷⁸. Αποτελεί ένα ξεχωριστό στοιχείο, που δεσπόζει στο βόρειο τμήμα του δήμου, οριοθετώντας τον ιστορικό της πυρήνα, την καρδιά της πόλης. Παρουσιάζει την εποχή που η αρχιτεκτονική της τουρκοκρατούμενης βόρειας Ελλάδας δέχεται ευρωπαϊκές επιρροές, ακολουθώντας τις κοινωνικές αλλαγές και την αστικοποίηση της ζωής στα αστικά κέντρα.

Η ΦΕΞ στο ετήσιο ημερολόγιο που εκδίδει και για το οποίο ζητά χορηγούς, παρουσιάζει τις δράσεις της ΦΕΞ στις 6 δεκαετίες προσφοράς της στον τόπο, όπως αναφέρει. «Πολιτιστικό ημερολόγιο ΦΕΞ 2014», διαθέσιμο στο www.fex.org

²⁷⁶ Γιάννης Σμυρναίος, 13/1/2013 Καθημερινή.

²⁷⁷ Βλ.: «Ιστορίες για τον Μάνο Χατζηδάκι», της Τ. Επτακοίλη, Καθημερινή 13/1/2013,

²⁷⁸ Το πλέον σημαντικό στοιχείο για την Παλιά Πόλη της Ξάνθης, που οφείλει να ενισχυθεί με το κατάλληλο Γραφείο Παλιάς Ξάνθης, είναι η ύπαρξη ενός πλέγματος κανονιστικών και νομοθετικών ρυθμίσεων που στοχεύει στη διατήρηση του παραδοσιακού χαρακτήρα του οικισμού. Στο πλαίσιο αυτό, μεταξύ άλλων, έχει οριοθετηθεί η περιοχή προστασίας και διατήρησης, έχει συσταθεί η Επιτροπή Πολεοδομικού και Αρχιτεκτονικού Ελέγχου, έχει γίνει η σχετική μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στο υπουργείο Β. Ελλάδος και έχει πραγματοποιηθεί και η αναστολή χορήγησης οικοδομικών αδειών στην Παλιά Πόλη της Ξάνθης.

Σύμφωνα με συνομιλητή, «υπάρχουν πόλεις που δεν έχουν κάτι να δείξουν και γι' αυτό κατασκευάζουν κτίρια που εξελίσσονται σε μοχλούς ανάπτυξης, σημείο αναγνώρισης και αναφοράς για την ευρύτερη περιοχή. Στην Ξάνθη υπάρχει ένας ολόκληρος οικισμός²⁷⁹ και μένει ουσιαστικά αναξιοποίητος²⁸⁰».

Είναι ένας χώρος μοναδικός²⁸¹, πολιτιστικό κεφάλαιο για το δήμο αλλά και για ολόκληρη την περιφέρεια. Δεν θα διασωζόταν αν το 1976 δεν ανακηρυσσόταν σε προστατευόμενο οικισμό, με έκταση 380.000 m². Αποτέλεσμα ήταν η ανάσχεση της πράξης ρυμοτομικού σχεδίου του 1939, που προέβλεπε την διαπλάτυνση και ευθυγράμμιση των οδών. Σύμφωνα με αιρετό της Ξάνθης: «...Μια από τις πιο σημαντικές φροντίδες του Δήμου είναι και η προστασία, η διατήρηση και η προβολή της Παλιάς Πόλης, την οποία η Ξάνθη ευτύχησε να κρατά άθικτη, ως κιβωτό και θεματοφύλακα της παράδοσης και της

²⁷⁹ Στη σήμερα ονομαζόμενη Παλιά Πόλη περιλαμβάνεται ο χώρος που ιστορικά προσδιόριζε τον βυζαντινό οικισμό και τον οικισμό της Τουρκοκρατίας. Περιλαμβάνονται δηλαδή οι σημερινές συνοικίες Μητροπόλεως, Καβακίου (Ταξιαρχών), Ακαθίστου Ύμνου και η μουσουλμανική συνοικία Ακροπόλεως (Αχριάν). Περιλαμβάνεται επίσης ο λεγόμενος Πάνω Μαχαλάς, περιοχή τμήμα της οποίας αγοράσθηκε γύρω στα μέσα του 19^{ου} αιώνα από τους μουσουλμάνους ιδιοκτήτες της...Επίσης η συνοικία Σαμακώβ, στην οποία κατοίκησαν οι πρόσφυγες από την ομώνυμη πόλη της Βόρειας Θράκης. Τέλος στην Παλιά Πόλη περιλαμβάνεται και η μουσουλμανική συνοικία Σούννε. Δ. Μαυρίδης, (2009), «Σπίτια της Ξάνθης», Ξάνθη

²⁸⁰ «Πρόκειται για μια μουσική της ύλης, των όγκων και της οπτικής αίσθησης, όπου οι φούγκες των ρυθμών και των συνόλων πλαισιώνονται από παραλλαγές θεμάτων διακόσμησης και χαρακτηριστικών στολιδιών, για να συγκροτήσουν μια συμφωνία στον χώρο των τριών διαστάσεων. Η πολυμορφία συγκροτείται με τη διακόσμηση και τα σύμβολα...Οι διακοσμητικές λεπτομέρειες συναντώνται ως οικοδομικά και συμπληρωματικά στοιχεία στα καλντερίμια, στους δρόμους, στα πεζοδρόμια, στις γωνίες, στις μάνδρες, στα σαχνισιά, στις πόρτες, στις επιγραφές, στους φεγγίτες, στις σκάλες, στα παράθυρα, στις σιδεριές, στα φουρούσια, στις καπνοδόχους και παντού, όπου το περιττό βρίσκει δικαιολογίες για να παρουσιαστεί». Δ.Μαυρίδης, ό.π.

²⁸¹ Υιοθετώντας τον παραδοσιακό οικισμό και τις ιστορικές αξίες που αυτός πρεσβεύει οραματιζόμαστε η διάσωση της παλιά πόλης να βασιστεί στην ανάπτυξη μιας «νέας» πόλης μέσα στην παλιά. Τα κύρια προβλήματα και κίνδυνοι για την παλιά πόλη είναι: 1.Η αλλοίωση του οικισμού από παρεμβάσεις που δεν συνάδουν με την φυσιογνωμία του 2.Οι καταστροφές του πλούσιου κτηριακού αποθέματος 3.Το Κυκλοφοριακό και κυρίως η υπέρμετρη χρήση ΙΧ. Η Παλιά Πόλη της Ξάνθης μας κάνει υπερήφανους, αλλά και μας φορτίζει με ευθύνη για την διαφύλαξή της, διαθέσιμο στο <http://www.paliapoli.gr>. «Για εμάς που ζούμε στην Ξάνθη αλλά και στον επισκέπτη που περιδιαβαίνει τα σοκάκια της και τις αναπάντεχες πλατείες της, στα αυτιά μας ηχούν πάντα μελωδίες του μεγάλου μουσικοσυνθέτη Μάνου Χατζιδάκι που γεννήθηκε, μεγάλωσε και πρωτο-έπαιξε πιάνο στην Ξάνθη την "Διατηρητέαν", όπως την αποκαλούσε. Πόλη μαγική η Παλιά Πόλη της Ξάνθης, που σας περιμένει να την επισκεφτείτε και να την ζήσετε, βιώνοντας μαζί μας μια μοναδική εμπειρία» . Πληροφορίες από αιρετό Ξάνθης.

ιστορικής μνήμης²⁸² ». Έτσι, η πολεοδομική μελέτη που ανατίθεται το 1992, σε συνεργασία με τον Δήμο Ξάνθης από την Νομαρχία παρουσιάζει ολοκληρωμένα τα χαρακτηριστικά της παλιάς πόλης και αναδεικνύει την αξία του προστατευόμενου οικισμού. Αποτέλεσμα αυτής της καταγραφής ήταν η έκδοση προεδρικού διατάγματος το 1995 (ΦΕΚ 1037/11.09.1994, ΦΕΚ 1097/14.12.1995), όπου ορίζονται οι επιτρεπτές παρεμβάσεις και χαρακτηρίζονται τα διατηρητέα κτίσματα. Το παραπάνω θεσμικό πλαίσιο αποτελεί το υπόβαθρο για τις όποιες παρεμβάσεις επιτελούνται στην Παλιά Πόλη και είναι ένα ισχυρό εργαλείο για τη διατήρηση του οικισμού. Με τη διάσωσή της λοιπόν, και την ανακήρυξή της, το 1997, σε διατηρητέο οικισμό, 593 κτίρια χαρακτηρίστηκαν ως διατηρητέα, κατηγοριοποιήθηκαν και προσδιορίστηκαν οι αρχές των επιτρεπόμενων παρεμβάσεων²⁸³.

8.5 Ο Δήμος Ξάνθης σήμερα

8.5.1. Σύντομη παρουσίαση

Ο Δήμος Ξάνθης²⁸⁴ είναι ένας από τους 4 Δήμους της Περιφερειακής Ενότητας Ξάνθης. Η έκταση του ανέρχεται σε 495,1 τ.χλμ. Η Ξάνθη είναι το εμπορικό και πνευματικό κέντρο της περιοχής. Ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της, όπως ήδη αναφέρθηκε, είναι η πολυπολιτισμικότητα και η

²⁸² Πρόλογος πρώην Δημάρχου Ξάνθης στο βιβλίο του Δ.Μαυρίδη: «*Σπίτια της Ξάνθης*», Ξάνθη, 2009.

²⁸³ Η Παλιά Πόλη της Ξάνθης διαιρείται σε πέντε ρυμοτομικούς τομείς. Στο σύνολο των κτισμάτων που περιέχονται μέσα στα όρια της διατηρητέας περιοχής, Α' κατηγορίας (πολύ αξιόλογα) έχουν χαρακτηριστεί περί τα 140 (Α και Α-Β συνυπολογιζόμενα), Β' κατηγορίας (αξιόλογα) περί τα 130 (Β και Β-Γ μαζί) και Γ' κατηγορίας (ενδιαφέροντα ή κτίρια συνοδείας) άλλα 260 κτίσματα. Τα υπόλοιπα χαρακτηρίζονται ως αδιάφορα, Δ' κατηγορίας και περί τα 40 κτίσματα κρίθηκαν αρνητικά για την εικόνα του ιστορικού κέντρου (Ε' κατηγορία). Σε Χάρτη αποτυπώνονται αξιολογικά τα κτίσματα του οικισμού της Παλιάς Πόλης. Το ΦΕΚ 1037/11.9.96, ορίζει Ζώνες Χρήσεων Γης για την Παλιά Ξάνθη, διαθέσιμο στο <http://www.cityofxanthi.gr>

²⁸⁴ Στην Ξάνθη φτάνει κανείς ακολουθώντας την Εγνατία Οδό προς Αλεξανδρούπολη και τη συναντά 220 χλμ. μετά τη Θεσσαλονίκη και 738 χλμ. από την Αθήνα. Από τη Θεσσαλονίκη υπάρχουν δύο σταθμοί διοδίων (2,40 ευρώ για ΙΧ στον καθένα). Δεύτερη επιλογή είναι το αεροπλάνο. Το αεροδρόμιο της Καβάλας «Μέγας Αλέξανδρος» απέχει 20 χλμ. από την πόλη και εξυπηρετείται από την Αθήνα με απευθείας πτήσεις.

αρμονική συνύπαρξη του χριστιανικού και του μουσουλμανικού στοιχείου²⁸⁵. Γι' αυτό και συχνά αποκαλείται «η Πόλη με τα χίλια χρώματα». Επίσης διάσπαρτοι λατρευτικοί χώροι των Μουσουλμάνων, βρίσκονται κυρίως στην πόλη της Ξάνθης και στα γύρω χωριά. Έχουν λιτή διακόσμηση και εξωτερικά διακρίνονται από το κύριο μέρος του Τεμένους και από το μιναρέ.

Η πόλη βρίσκεται στο κέντρο της αλυσίδας των αστικών κέντρων της βορειανατολικής Ελλάδας, που συγκροτούν ένα «δίκτυο» τόπων φορτισμένων με ιδιαίτερο φυσικό, οικολογικό, ιστορικό, αρχαιολογικό και πολιτισμικό ενδιαφέρον²⁸⁶. Ο άξονας αυτός των αστικών κέντρων αποτελεί ουσιαστικά και τον άξονα οδικής επικοινωνίας της χώρας με την Ανατολική Θράκη (Τουρκία) και τη Μαύρη Θάλασσα (Εύξεινος Πόντος) και μπορεί να θεωρηθεί τμήμα της ιστορικής οδού που συνδέει τη Θεσσαλονίκη με την Κωνσταντινούπολη και τη Θεσσαλονίκη με τα δυτικά παράλια της Βαλκανικής (Εγνατία-Νέα Εγνατία). Από τα άκρα του άξονα και κατά μήκος συγκεκριμένων κοιλάδων (Σέρρες – Στρυμώνας, Νέστος, Αλεξανδρούπολη - Έβρος) αναπτύσσονται οδικές συνδέσεις προς τη Βουλγαρία, τη βόρειο Βαλκανική και την κεντρική και ανατολική Ευρώπη.

²⁸⁵ Η σύγχρονη πόλη αποτελεί πόλο έλξης για την καθημερινή ζωή. Καταστήματα, πλατείες, πάρκα, κ.λ.π., με υπέροχη αισθητική, ζαχαροπλαστεία, με γλυκά τα οποία είναι γνωστά σε όλη την Ελλάδα και την Ευρώπη, με ιδιαίτερες γεύσεις, όπως αυτή της καριόκας και τουαραγλί. Διαθέτει ζωντάνια και πολυχρωμία, στέκια νεολαίας, κινηματογράφους κ.ά.

²⁸⁶ Οι ορεινοί οικισμοί της Ξάνθης είναι:

ΑΓΕΛΗ, ΑΕΡΙΚΟ, ΑΚΡΑΙΟΣ, ΑΛΙΚΟΧΩΡΙ, ΑΝΘΗΡΟ, ΑΣΚΥΡΑ, ΑΧΛΑΔΙΑ, ΒΑΣΙΛΙΚΑ, ΒΑΣΙΛΟΧΩΡΙ, ΓΙΑΝΝΟΧΩΡΙ, ΔΟΥΡΓΟΥΤΙ, ΕΡΑΝΟΣ, ΖΑΦΕΙΡΙΟ, ΘΕΟΤΟΚΑΤΟ, ΘΕΟΤΟΚΟΣ, ΙΜΕΡΑ, ΚΑΛΛΙΘΕΑ, ΚΑΛΟ ΝΕΡΟ, ΚΑΛΟΤΥΧΟ, ΚΑΛΥΒΑ, ΚΑΠΝΟΑΝΘΟΣ, ΚΑΣΤΑΝΙΤΗΣ, ΚΑΣΤΑΝΩΤΟ, ΚΕΤΙΚΙΟ, ΚΟΡΥΦΗ, ΚΟΡΦΟΒΟΥΝΙΟ, ΚΟΤΤΑΝΗ, ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΣ, ΚΡΙΟΣ, ΚΡΩΜΝΙΝΟ, ΛΙΒΑΔΙ, ΛΙΒΑΣ, ΛΙΒΕΡΑ, ΛΥΚΟΤΟΠΟΣ, ΛΥΚΟΒΟΥΝΙ, ΜΑΚΑΡΙΟ, ΜΑΡΓΑΡΙΤΙ, ΜΥΡΤΟΥΣΑ, ΟΡΕΣΤΙΝΙ, ΠΑΝΕΡΙ, ΠΑΣΧΑΛΙΑ, ΠΕΛΕΚΗΤΟ, ΠΛΑΓΙΑ, ΠΟΛΥΣΚΙΟ, ΠΟΡΤΑ, ΠΡΙΟΝΙ, ΡΕΜΑΤΙΑ, ΡΥΜΗ, ΣΕΜΕΛΗ, ΣΤΑΜΑΤΙΟ, ΣΙΔΗΡΟΠΕΤΡΑ, ΤΣΑΛΑΠΕΤΕΙΝΟΣ, ΤΣΟΥΚΑ, ΥΔΡΟΧΩΡΙ, ΧΑΛΕΠΙ, *"ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΜΜΕΝΟΙ ΟΡΕΙΝΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΝΟΜΟΥ ΞΑΝΘΗΣ"*, Περιβαλλοντική ομάδα 1ου Γυμνασίου Ξάνθης.
<http://www.pexanthis.eu/index.php/menu-tourismos/priniperioxi/oikismoi.html>

ΧΑΡΤΗΣ 7. Οδική σύνδεση Ξάνθη-Βουλγαρία

Πηγή: <http://www.egnatia.eu/page/default.asp?la=1&id=253>

Βασικές υποδομές της ευρύτερης περιοχής είναι η **Εγνατία οδός** (βλ. αναλυτικά χάρτες παραρτήματος) και οι κάθετοι άξονες σύνδεσης με Βουλγαρία που βρίσκονται σε εξέλιξη, τα 2 Αεροδρόμια «Καβάλας» και «Αλεξανδρούπολης», τα λιμάνια της Αλεξανδρούπολης, της Καβάλας και του Πόρτο Λάγους, και οι Βιομηχανικές Περιοχές των αστικών κέντρων. Ειδικότερα, σε ότι αφορά τη λειτουργία της Εγνατίας οδού και των καθέτων αξόνων με τη γειτονική Βουλγαρία, η αξιοποίησή της δίνει την ευκαιρία στο Δήμο να αναπτυχθεί τόσο στον τομέα του τουρισμού όσο και στον κοινωνικοοικονομικό τομέα. Καθώς την Ξάνθη την επισκέπτονται τόσο Έλληνες όσο και κάτοικοι άλλων χωρών, το καλό οδικό δίκτυο διευκολύνει τις μεταφορές, τον ανταγωνισμό, την εξωστρέφεια του Τοπικού Παραγωγικού Συστήματος, την αντιμετώπιση ελλείψεων σε δημόσιες υποδομές και την ανάπτυξη νέων οικονομικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων. Συνιστά έτσι μια καλή ευκαιρία για την αναβάθμιση της τοπικής οικονομίας, καθώς και την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα.

ΧΑΡΤΗΣ 8 Α Εγνατία Οδός και κάθετοι άξονες

Πηγή: http://www.egnatia.gr/files/images/Project_Status.jpg

ΧΑΡΤΗΣ 8Β: Εγνατία Οδός στην Α.Μ.Θ.- Σταθμοί διοδίων²⁸⁷

Πηγή: http://www.egnatia.gr/files/images/Project_Status.jpg

²⁸⁷ Σύμφωνα με την έρευνα, τα διόδια του Ιάσμου, από το 2012, προκάλεσαν αντιδράσεις, καθώς επιβαρύνουν οικονομικά τη μετακίνηση προς και από την Ξάνθη. Συνολικά οι κάτοικοι της Θράκης και οι επισκέπτες καταβάλλουν 4,80 ευρώ σε κάθε ταξίδι με επιστροφή (2,40X2).

Ο Δήμος Ξάνθης κατέχει μια κεντροβαρή θέση τόσο στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο, όσο και στο δίκτυο των αστικών κέντρων της Α.Μ.Θ., διαθέτοντας συγκριτικά πλεονεκτήματα, αφού αποτελεί ένα ισχυρό εμπορικό, μεταποιητικό, πολιτιστικό και παραδοσιακό κέντρο, χώρο ανάπτυξης εξειδικευμένων υπηρεσιών, αλλά και πόλο έρευνας και καινοτομίας, εκμεταλλευόμενος την ύπαρξη της Πολυτεχνικής Σχολής του Δ.Π.Θ.

ΧΑΡΤΗΣ 9 Περιφέρεια Α.Μ.Θ.

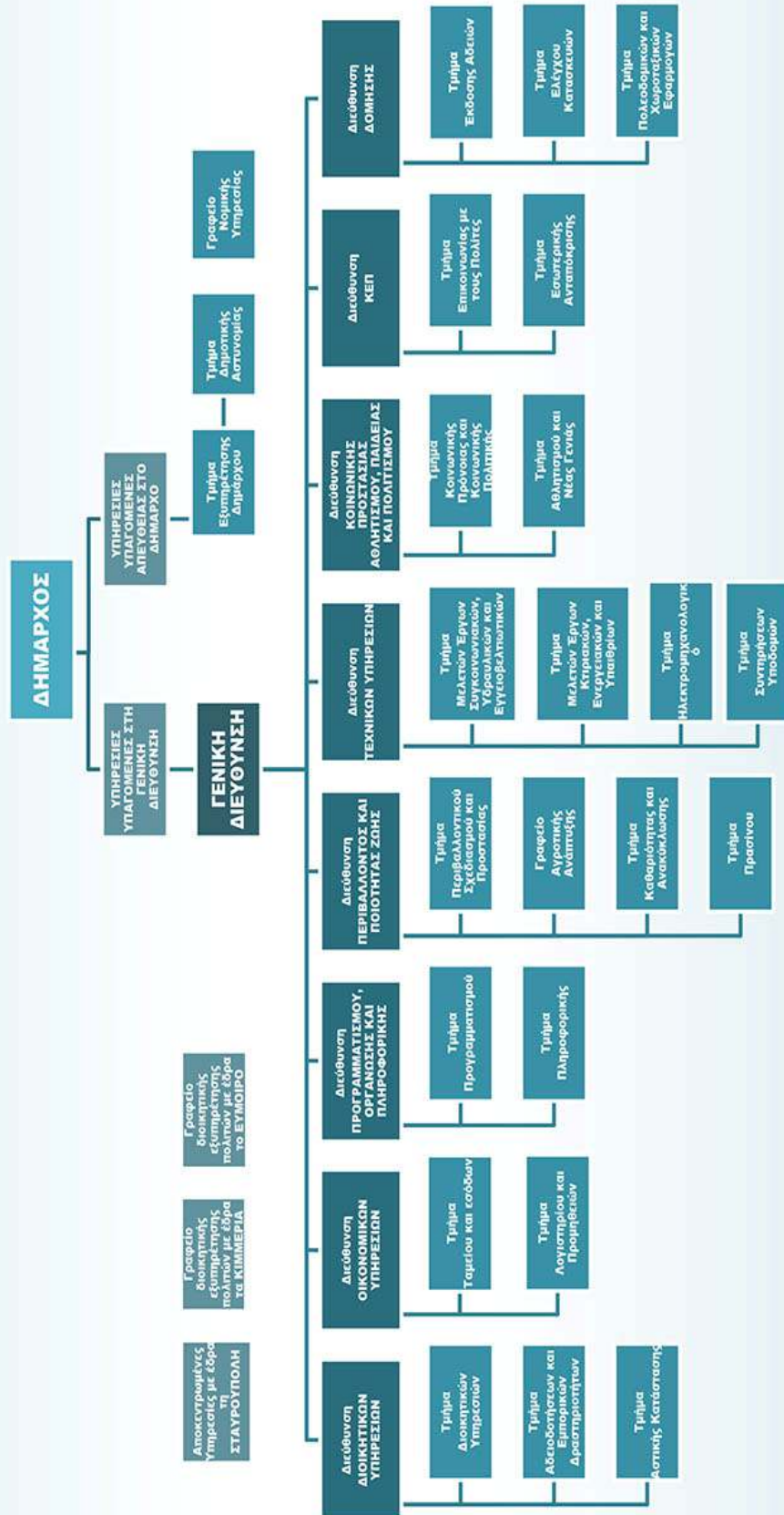

Πηγή: Επιχειρησιακό σχέδιο Ξάνθης 2015-2020

Το οργανόγραμμα²⁸⁸ των υπηρεσιών του Δήμου που αποτυπώνει το όραμα και τις προτεραιότητές του μέσα από τα τμήματα που έχει ορίσει, όπως η Διεύθυνση που περιλαμβάνει τον Πολιτισμό, παρατίθεται στο παράρτημα Χ και έχει σχηματικά ως εξής:

²⁸⁸ Πηγή: <http://www.cityofxanthi.gr/images/katevasma/pdfs/organogramma/organogramma.jpg>

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4 Οργανόγραμμα Δήμου Ξάνθης

Όσον αφορά στην επιρροή του Δήμου Ξάνθης στους υπόλοιπους οικισμούς του Νομού, η πόλη της Ξάνθης συγκεντρώνει όλες τις υπηρεσίες και λειτουργίες ενός σύγχρονου κέντρου και εξυπηρετεί τον πληθυσμό όλου του Νομού. Υπηρεσίες Περιφερειακού και Νομαρχιακού επιπέδου, Τράπεζες, Εμπόριο, Υγεία αποτελούν την αιχμή. Ανάλογη είναι η κατάσταση στο χώρο εργασίας²⁸⁹. Στην πόλη της Ξάνθης, στην ευρύτερη περιοχή, π.χ. ΒΙ.ΠΕ., συγκλίνουν οι καθημερινές μετακινήσεις. Οι θέσεις εργασίας στο δευτερογενή τομέα εντοπίζονται στη Βιομηχανική περιοχή Ξάνθης και σε διάσπαρτες βιομηχανίες στον άξονα Ξάνθη-Γενισέα- Άβδηρα, Ξάνθη-Κιμμέρια-Πηγάδια, Ξάνθη-Τοξότες-Εύλαλο και Ξάνθη – Μαγικό - Μάγκανα. Η κατανομή των εκτάσεων ανά Νομό έχει ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 19 Κατανομή εκτ. ΒΙ.ΠΕ. ανά Νομό και στο σύνολο της Περιφέρειας

Περιοχ - ΒΙΠΕ.	Έκταση σε στρέμματα	Ποσοστό
Ν. Δράμας - Δράμας	2.231	19,02%
Ν.Καβάλας - Καβάλας	2.081	17,75%
Ν. Ξάνθης - Ξάνθης	984	8,39%
Ν.Ροδόπης - Κομοτηνής	4.332	36,94%
Ν.Έβρου - Αλεξ/πολης	2.100	17,91%
Περιφέρεια	11.728	100,00%

Πηγή : Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας ΑΜΘ

Τα τελευταία χρόνια σημαντικό πρόβλημα για το Δήμο Ξάνθης είναι η μετεγκατάσταση των εγχώριων επιχειρήσεων σε γειτονικές χώρες (Βουλγαρία, Τουρκία), λόγω του φθηνότερου εργατικού δυναμικού και του ελάχιστου λειτουργικού κόστους που συνεπάγεται η μεταφορά της επιχείρησης στις χώρες αυτές. Σαν επακόλουθο της κατάστασης αυτής, σημαντική είναι η αύξηση της ανεργίας στην περιοχή. Βέβαια η Ξάνθη, όπως ήδη αναφέρθηκε, έχει μια κεντροβαρή θέση στην περιοχή, λόγω του κάθετου άξονα που συνδέει το Δήμο με την Βουλγαρία και τις προοπτικές που δημιουργούνται. Έτσι, όπως μας επεσήμανε αρχαιολόγος, καθηγητής πανεπιστημίου στη Σόφια,

²⁸⁹ Η βιομηχανική ανάπτυξη στη Δ.Ε. Ξάνθης αλλά και γενικότερα της Θράκης στηρίχθηκε με την εφαρμογή μιας σειράς αναπτυξιακών νόμων που προσέφεραν κίνητρα εγκατάστασης στην περιοχή. Η βιομηχανία αναπτύχθηκε πολύ μέσω των κλάδων επεξεργασίας των φυσικών πόρων και πρώτων υλών της περιοχής.(τρόφιμα, καπνό) και δευτερευόντως μέσω των κλάδων που παράγουν προϊόντα που κατευθύνονται στην τοπική αγορά.

«Χρειαζόμαστε τις θάλασσές σας και εσείς χρειάζεστε τα βουνά μας. Πρέπει να αναπτύξουμε συνεργασίες, να προωθήσουμε τον τουρισμό, είμαστε γείτονες, έχουμε κοινά συμφέροντα. Ο πολιτισμός ανοίγει τους δρόμους²⁹⁰».

Σε ό,τι αφορά την πολεοδομική της συγκρότηση²⁹¹, η Δημοτική Ενότητα Ξάνθης διαθέτει ένα **νέο γενικό πολεοδομικό σχέδιο** που εγκρίθηκε στις 9/12/2010 (ΦΕΚ 529 ΔΑΠ) και ορίζει της χρήσεις γης²⁹². Το Γ.Π.Σ. αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τη διαμόρφωση συλλογικής συνείδησης στους πολίτες, υιοθετώντας έργα και στρατηγικές με στόχο την κοινωνική δικαιοσύνη, την ισότητα, και την ανάδειξη της πολυπολιτισμικότητας της Ξάνθης.

Η πόλη από το 1974 φιλοξενεί την Πολυτεχνική Σχολή, η οποία αποτελεί τμήμα του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (ΔΠΘ), και στην οποία φοιτούν γύρω στους 4.000 φοιτητές. Η επιστημονική και η πολιτισμική δημιουργία φοιτητών και καθηγητών προσφέρει μια άλλη πρόταση ζωής στην πόλη, μια δυναμική και μια νέα πνοή. Αποτελεί επίσης σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης της περιοχής, τόσο από την παρουσία εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού, όσο και από την παρουσία των φοιτητών, που αποτελούν επιπλέον καταναλωτή στην τοπική κοινωνία, αυξάνοντας το εισόδημα της περιοχής. Το πανεπιστήμιο²⁹³ το 2015 συμπληρώνει 40 χρόνια

²⁹⁰ Σόφια Βουλγαρίας, 8/8/2012, συνέντευξη, προσωπικό αρχείο.

²⁹¹ Όσον αφορά την οικοδομική δραστηριότητα, κατά τη περίοδο 2008-2010, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Ε Σ Υ Ε παρατηρούμε ότι το 2008 εκδόθηκαν συνολικά 688 οικοδομικές άδειες, από τις οποίες οι 371 αφορούν νέες οικοδομικές άδειες (οι 141 στη ΔΕ Ξάνθης και οι 11 από αυτές στη ΔΕ Σταυρούπολης). Το 2009 εκδόθηκαν συνολικά 615 οικοδομικές άδειες από τις οποίες οι 291 αφορούν νέες οικοδομικές άδειες (οι 101 στην ΔΕ Ξάνθης και οι 14 στην ΔΕ Σταυρούπολης). Το 2010 συνολικά 585 οικοδομικές άδειες από τις οποίες οι 270 αφορούν νέες οικοδομικές άδειες (οι 118 στη ΔΕ Ξάνθης και οι 10 στη ΔΕ Σταυρούπολης). Από το 2011 και μετά τα στατιστικά στοιχεία δείχνουν μεγάλη πτώση στην οικοδομική δραστηριότητα, λόγω και της γενικότερης οικονομικής κρίσης, βλ.ενδεικτ. www.cityof.xanthi.gr.

²⁹² Προϋπόθεση για την πολιτιστική ανάπτυξη είναι η ύπαρξη και η θεσμοθέτηση χωροταξικού σχεδιασμού, δηλαδή ο καθορισμός χρήσεων γης σε δεδομένο γεωγραφικό και διοικητικό επίπεδο: εθνικό, περιφερειακό, κ.λ.π. αλλά και τομεακό, ώστε να εξασφαλίζεται η βιώσιμη ανάπτυξη και να προλαμβάνονται οι «συγκρούσεις» των χρήσεων.

²⁹³ Οι εγκαταστάσεις βρίσκονται έξω από την Ξάνθη στην Πανεπιστημιούπολη Κιμμερίων, ενώ κάποια τμήματα βρίσκονται ακόμη στην πόλη. Η Πανεπιστημιούπολη βρίσκεται σε απόσταση 4 χλμ. από την πόλη και διαθέτει φοιτητική εστία με 300 κλίνες και εστιατόριο το οποίο εξυπηρετεί το σύνολο σχεδόν των φοιτητών που ζουν στην πόλη. Στην Πανεπιστημιούπολη βρίσκονται επίσης, οι εγκαταστάσεις του Τμήματος Ηλεκτρολόγων

προσφοράς (1974-2014) και στη Ξάνθη λειτουργεί η Πολυτεχνική Σχολή, η οποία αποτελείται από το Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών (1974), Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών Υπολογιστών (1975), Τμήμα Μηχανικών Περιβάλλοντος (1995), Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών (1999), Τμήμα Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης (2000).

8.5.2. Αναπτυξιακές υποδομές-Δίκτυα

Ο Δήμος Ξάνθης έχει και σημαντικές αναπτυξιακές υποδομές, που υποστηρίζουν την πολιτιστική πολιτική του, και είναι οι εξής:

- Μητροπολιτικό Δίκτυο Οπτικών Ινών
- Γεωγραφικό Πληροφοριακό Σύστημα
- Σύστημα Ηλεκτρονικών Υπηρεσιών μέσω Φορητών Συσκευών και Ασύρματων Ευρυζωνικών Δικτύων για τον Πολίτη/Επισκέπτη και το Προσωπικό του Δήμου Ξάνθης²⁹⁴
- Ολοκληρωμένο σύστημα ευφύων μεταφορών με τηλεματικές υπηρεσίες πληροφόρησης επιβατών²⁹⁵

Στόχος είναι ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης τηλεματικών πληροφοριών, με σκοπό την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες σχετικά με τις μετακινήσεις με τα μέσα μαζικής μεταφοράς, στα πρότυπα άλλων ευρωπαϊκών πόλεων. Επίσης, εκτός από τον Δήμο και άλλοι φορείς αναπτύσσουν συστήματα νέων τεχνολογιών. Για παράδειγμα ο πολιτιστικός σύλλογος Κατασκηνωτές, σε συνεργασία με το Ερευνητικό Κέντρο Αθηνά και το Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης, εγκατέστησε το πρώτο πειραματικό σύστημα ξενάγησης μέσω έξυπνων κινητών τηλεφώνων σε επιλεγμένα κτίρια

Μηχανικών, Μηχανικών Περιβάλλοντος, Αρχιτεκτόνων Μηχανικών και Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης, ενώ το Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών στεγάζεται προς το παρόν ακόμα σε κτίρια που βρίσκονται μέσα στην πόλη.

²⁹⁴ Το σύστημα αυτό παρέχει υποδομές και υπηρεσίες καινοτόμου χαρακτήρα που οδηγούν στην αναβάθμιση του τουριστικού –πολιτισμικού προϊόντος του Δήμου, παρέχοντας ένα σύστημα ηλεκτρονικής ξενάγησης με πληροφορίες αξιοθέατων, διαδρομών, ψυχαγωγίας, καταλυμάτων κ.ά. Το έργο συμβάλλει στην αύξηση της τουριστικής κίνησης και στην πολιτιστική ανάπτυξη μέσα από τη βελτίωση της ποιότητας και του χρόνου εξυπηρέτησης των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών στους επισκέπτες, ενισχύοντας παράλληλα την ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ τουριστικού ενδιαφέροντος του Δήμου.

²⁹⁵ Το έργο χρηματοδοτείται από το Επιχειρησιακό πρόγραμμα Ψηφιακή Σύγκλιση στα πλαίσια του ΕΣΠΑ.

και σημεία της Παλιάς Πόλης. Πρόκειται για ηλεκτρονικούς κωδικούς ανάγνωσης από συσκευές smart-phones, οι οποίες βρίσκονται μπροστά από κάθε κτίριο και παραπέμπουν το χρήστη σε μια σειρά από χρήσιμες πληροφορίες για το κτίριο που τους ενδιαφέρει²⁹⁶.

Δίκτυα συνεργασίας στα οποία συμμετέχει ο Δήμος Ξάνθης

Ο Δήμος Ξάνθης στα πλαίσια της πολιτικής του αναπτύσσει δίκτυα συνεργασιών. Αναλυτικότερα μπορούν να αναφερθούν:

- ✓ **Φορείς στους οποίους συμμετέχει ο Δήμος Ξάνθης**
 1. Σύνδεσμος Διαχείρισης Απορριμμάτων Ν.Ξάνθης-ΝΠΔΔ
 2. Κέντρο Ενημέρωσης και Πρόληψης κατά των Ναρκωτικών
 3. ΔΙΑΜΑΘ Α.Ε.
- ✓ **Συνεργασίες με γειτονικούς ΟΤΑ & φορείς της Δημόσιας Διοίκησης, συνεργασίες Δήμου με ιδιώτες ΜΚΟ κ.λ.π., ΠΕΔ ΑΜΘ**
- ✓ **Δικτύωση με άλλους Δήμους , αδελφοποιήσεις**
 - Ελληνικό Δίκτυο Πόλεων με ποτάμια
 - Διαδημοτικό Δίκτυο Δομών Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης ΟΤΑ
 - **Αδελφοποιήσεις-** (παρουσιάζονται στο κεφ.9, στην ενότητα 9.3.6):
 - Δήμος Νέου Βελιγραδίου Σερβίας (από 11-4-1994)
 - Δήμος Σμόλιαν Βουλγαρίας (από 20-6-1995)
 - Δήμος Gifhorn Γερμανίας (από 3-11-1994)
 - Δήμος Μπίγκας Τουρκίας (από 28-6-2000)
 - **Πρωτόκολλο συνεργασίας:** Δήμος Μπεσίκτας Τουρκίας (14-12-2007)

²⁹⁶ Σύμφωνα με τους Κατασκευαστές, 1.562 χρήστες χρησιμοποίησαν το σύστημα από τον Οκτώβριο του 2012 . Από αυτούς οι 1.093 ζήτησαν πληροφορίες για κτίρια της Παλιάς πόλης στην ελληνική γλώσσα ενώ 469 στην Αγγλική. Το 56% των χρηστών είχε πρόσβαση στην πληροφορία που προσφέρει το σύστημα μέσω κάποιας Android κινητής συσκευής, 26% μέσω iOS, 10% μέσω Windows και ένα 8% με άλλο λειτουργικό σύστημα.

Τα πλέον δημοφιλή κτίρια είναι το «Αρχοντικό Κουγιουμτζόγλου – Καλούδη» , το «Παρεκκλήσι της Αναλήψεως του Σωτήρος» και το «Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης». Η ημέρα της εβδομάδας με τη μεγαλύτερη ζήτηση χρήσης του συστήματος όπως ήταν αναμενόμενο ήταν η Κυριακή διαθέσιμο στο <http://www.xanthipress.gr/ta-statistika-apo-ti-chrisi-tou-piramatikou-sistimatos-xenagisis-meso-smart-phones-stin-palia-poli/>

ΠΙΝΑΚΑΣ 20 Δίκτυα στα οποία συμμετέχει ο Δήμος Ξάνθης

A/A	ΔΙΚΤΥΟ-ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ -ΔΡΑΣΗ
1	Ελληνικό Δίκτυο Πόλεων με Ποτάμια
2	Ευρωπαϊκό Δίκτυο πόλεων ποιότητας «Quality Cities» και ακρωνύμιο G-cities
3	Ελληνογερμανικό Δίκτυο Δήμων, Περιφερειών, Πολιτών
4	FleetPRO-Supporting Decision Making on Green Procurement Processes
5	ASSUNTO : European partnership between municipalities of traditional cheese producing regions
6	OSEPA: (Open Source Software Usage by European Public Administration)
7	VITO:Ολοκληρωμένη Αστική Ανάπτυξη των ζωτικής σημασίας ιστορικών πόλεων, ως περιφερειακών κέντρων στη Νοτιανατολική Ευρώπη
8	Δίκτυο υγιών πόλεων και προαγωγής υγείας
9	Δίκτυο Συνεργασίας Σχημάτων Ολοκληρωμένων Σχεδίων Αστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης

Πηγή: Επιχειρησιακό σχέδιο του Δήμου Ξάνθης (2015-2020)

8.5.3 Η ανάπτυξη του πληθυσμού - Το πληθυσμιακό προφίλ²⁹⁷

Ο πληθυσμός σημειώνει σημαντική αύξηση στην Ξάνθη, τόσο σε περιφερειακό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Η αύξηση αυτή, όπως αποδείχθηκε και από την επιτόπια έρευνα, είναι άμεσα συνδεδεμένη με την πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, αλλά και όσα εξάγονται από μια γενική επεξεργασία και ανάλυση για το Δήμο Ξάνθης. Αξιόλογα είναι τα ευρήματα σε σχέση με τους τέσσερις δήμους της αντιπεριφέρειας²⁹⁸.

Τα στοιχεία αυτά παρουσιάζονται αναλυτικά για να σκιαγραφηθεί το προφίλ των συμμετεχόντων στους πολιτιστικούς θεσμούς. Επίσης, όπως θα φανεί και στα συμπεράσματα(κεφ.14), πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στη χάραξη πολιτιστικής πολιτικής, καθώς οι δράσεις αξίζει να οργανώνονται με βάση τις ηλικιακές ομάδες και τα ιδιαίτερα δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού στον οποίο οι φορείς απευθύνονται. Πριν την παράθεση και την ανάλυση στοιχείων, τα πρώτα αξιοσημείωτα εξαγόμενα συνοψίζονται στα εξής:

²⁹⁷ Πηγή Eurostat, ΕΣΥΕ

²⁹⁸ [http:// www.indexanthi.gr](http://www.indexanthi.gr).

Πολυπληθέστερος είναι ο δήμος Ξάνθης, ακολουθεί ο δήμος Αβδήρων, τρίτος έρχεται ο δήμος Μύκης και τελευταίος ο δήμος Τοπείρου²⁹⁹. Νεότερος ηλικιακά είναι πάλι ο δήμος Ξάνθης και ακολουθεί της Μύκης, τρίτος των Αβδήρων, ενώ «πιο γερασμένος», σύμφωνα με την έρευνα, φαίνεται του Τοπείρου. Την ίδια σειρά ακολουθούν οι τέσσερις δήμοι ως προς τα περισσότερα μικρά παιδιά (0-9 ετών), ενώ στην τρίτη ηλικία (70 ετών και άνω) την Ξάνθη ακολουθούν με τη σειρά τα Άβδηρα, ο Τόπειρος και η Μύκη. Η Ξάνθη παρουσιάζει επίσης και τον χαμηλότερο δείκτη γήρανσης. Την πρώτη θέση ως προς το μορφωτικό επίπεδο³⁰⁰, αλλά και στους μη έχοντες ελληνική υπηκοότητα έχει η Ξάνθη και ακολουθούν με τη σειρά οι δήμοι Αβδήρων, Τοπείρου και Μύκης. Παρατίθενται τα στοιχεία, για τις συγκρίσεις και την εξαγωγή περισσότερων συμπερασμάτων. Μέσα από μια ιστορική αναδρομή, φαίνεται ότι ο πληθυσμός της Ξάνθης παρουσιάζει στο πέρασμα των χρόνων σημαντικές αλλαγές. Η εξέλιξη του πληθυσμού από το 1928 έως το 1991 παρουσιάζεται στο παράρτημα (βλ.πίνακα Χ). Επιπρόσθετα, ο Δήμος Ξάνθης **είναι ο πιο πυκνοκατοικημένος Δήμος** της Περιφέρειας Α.Μ.Θ. Η πυκνότητα μόνιμου πληθυσμού ανά τετρ.χλμ. είναι 131,55 ενώ σε επίπεδο χώρας είναι 81,96, στη Βόρεια Ελλάδα 60,22 και στην περιφέρεια Α.Μ.Θ. 75,47.

ΠΙΝΑΚΑΣ 21 Πυκνότητα μόνιμου πληθυσμού

ΔΗΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ	131,55
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	81,96
ΕΠΙΠΕΔΟ Β. ΕΛΛΑΔΑΣ	60,22
ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΜΘ	75,47

Πηγή:ΕΣΥΕ, 2011

Επίσης, η πληθυσμιακή κατανομή ανά Περιφερειακή Ενότητα (σε απόλυτους αριθμούς και ποσοστά) και αντιστοίχως η πυκνότητα πληθυσμού έχει ως εξής:

²⁹⁹ Ενώ στους τρεις δήμους οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άντρες, στον δήμο Τοπείρου συμβαίνει το αντίθετο.

³⁰⁰ Σύμφωνα με τον Κ.Μάρξ (1976), στον πρόλογό του πρώτου τόμου του Κεφαλαίου «Ο δρόμος που οδηγεί στην επιστήμη δεν είναι πλατιά λεωφόρος και πιθανότητες να φτάσουν στις φωτεινές κορυφές της έχουν μόνον εκείνοι που δεν φοβούνται να κουρασθούν για να σκαρφαλώσουν στα απόκρημνα μονοπάτια της».

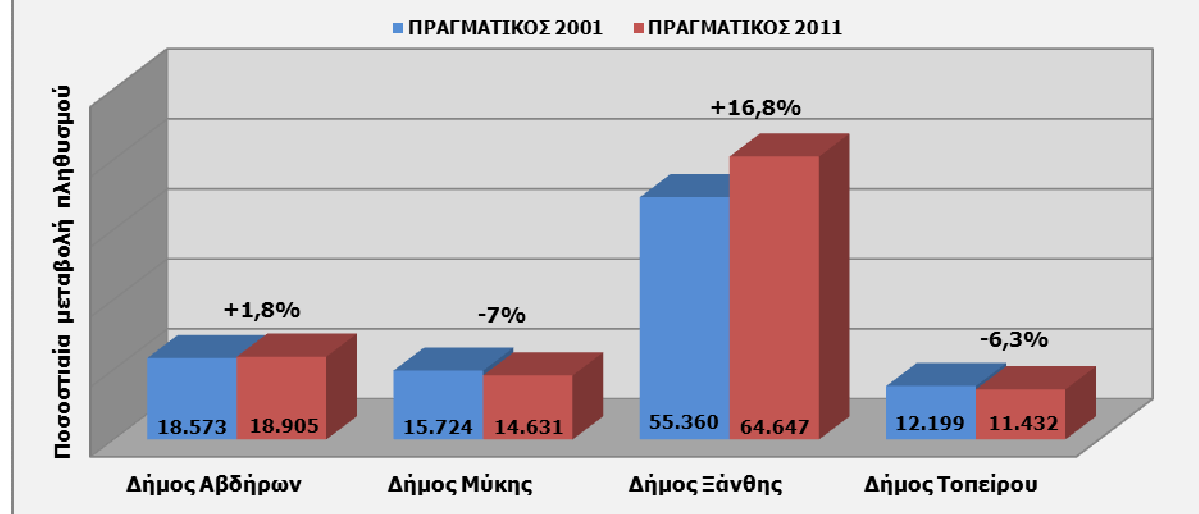
ΠΙΝΑΚΑΣ 22 Εξέλιξη Πραγματικού Πληθυσμού Π.Ε. Θράκης από το (1991-2011)

	1991	2001	2011
ΠΕ ΞΑΝΘΗΣ	91.063	101.856	110.290 (αύξηση 8.434)
ΠΕ ΡΟΔΟΠΗΣ	103.190	110.828	111.610 (αύξηση 782)
ΠΕ ΕΒΡΟΥ	143.752	149.354	147.530 (μείωση 1.824)

Πηγή: Eurostat, ΕΣΥΕ

Με βάση την απογραφή του 2011 ο πληθυσμός της πόλης ανέρχεται σε 65.133 άτομα, ενώ συνολικά ο πληθυσμός της Περιφερειακής Ενότητας Ξάνθης σε 111.222 άτομα. Η πόλη της Ξάνθης έχει σήμερα γύρω στους 56.000 κατοίκους. Αναλυτικά το πληθυσμιακό προφίλ παρουσιάζεται σε πίνακες ως εξής:

**ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5 Δήμος Ξάνθης # Δήμοι Νομού Ξάνθης
Μεταβολή Πραγματικού πληθυσμού Δήμων Ξάνθης
2001-2011**

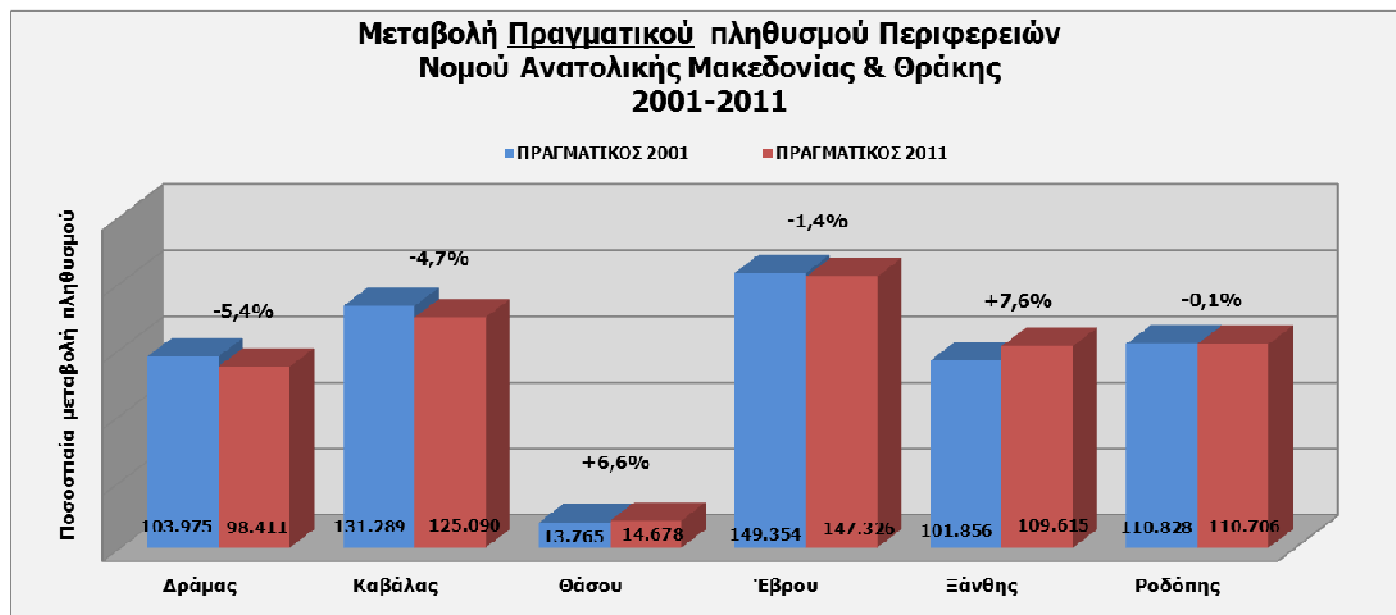

Πηγή: ΕΣΥΕ, ίδια επεξεργασία

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα, ο Δήμος Ξάνθης παρουσιάζει μια μεγάλη αύξηση του πραγματικού πληθυσμού που φτάνει στο 16,8%, ενώ οι άλλοι Δήμοι του νομού παρουσιάζουν στασιμότητα ή φθίνουν. Όσον αφορά το Νόμιμο Πληθυσμό, και εδώ παρατηρείται αύξηση 10,4%, που είναι η μεγαλύτερη στο Νομό. Σύμφωνα με στοιχεία του Παρατηρητηρίου της Εγνατίας Οδού, η Ξάνθη έχει ανέβει στην 16^η θέση στην ταξινόμηση των

αστικών κέντρων σε επίπεδο χώρας το 2011, ενώ είχε την 19^η θέση το 2001 (βλ. πίνακα Χ3 παράρτημα). Παρουσίασε έτσι τη μεγαλύτερη βελτίωση σε επίπεδο Θράκης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6 Ξάνθη # Αν. Μακεδονία και Θράκη

Πηγή: ΕΣΥΕ, ίδια επεξεργασία

Και σε επίπεδο Περιφέρειας, ο Νομός Ξάνθης παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αύξηση πραγματικού πληθυσμού, που φτάνει το ποσοστό του 7,6%. Εκτός της Θάσου, όλοι οι νομοί έχουν αρνητικό ποσοστό μεταβολής.

Επίσης, σε ότι αφορά το νόμιμο πληθυσμό, η μεταβολή του μέσα στη δεκαετία (2001-2011) παρουσιάζει στη Ξάνθη τη μεγαλύτερη αύξηση (5,9%). Όλες οι άλλες περιφερειακές ενότητες έχουν αρνητικό ποσοστό μεταβολής.

Σύμφωνα με το πολιτιστικό ημερολόγιο της ΦΕΞ³⁰¹, η Ξάνθη αποτελεί «Συνδυασμό σύγχρονου προφίλ με έντονο τοπικό χρώμα και απόηχους περασμένης αίγλης και ανέρχεται σε προτιμήσεις σαν τόπος μόνιμης κατοικίας σ' αυτούς που ακολουθούν το αποκεντρωτικό ρεύμα». Όσον αφορά τις **ομάδες ηλικιών** των Δήμων στην ΠΕ Ξάνθης, παρατηρείται:

³⁰¹ «Πολιτιστικό ημερολόγιο 2014», ΦΕΞ ό.π.

ΠΙΝΑΚΑΣ 23 Ομάδες ηλικιών Δήμων ΠΕ Ξάνθης

Στοιχεία μόνιμου πληθυσμού	Δήμος Ξάνθης	Δήμος Αβδήρων	Δήμος Τοπείρου	Δήμος Μύκης
Ομάδες ηλικιών				
0-9	8.231	2.076	1.233	2.140
10-19	8.105	2.034	1.239	2.082
20-29	10.130	2.234	1.378	2.125
30-39	10.292	2.550	1.495	2.187
40-49	9.307	2.557	1.434	2.156
50-59	7.450	2.419	1.566	1.859
60-69	5.312	2.182	1.399	1.302
70+	6.306	2.953	1.800	1.689
Μέση ηλικία	36,9	41,8	42,1	37,2

Πηγή: Επιχ. Σχέδιο Δήμου Ξάνθης 2014-2020 –ΕΣΥΕ (2001)

Η ανάπτυξη του πολιτισμού φαίνεται να δίνει στη Ξάνθη:

- **Συγκριτικά μεγάλη αύξηση πληθυσμού** σε σχέση με τον Ν. Έβρου και τον Ν. Ροδόπης
- **Χαμηλό δείκτη γήρανσης**
- **Αυξημένα ποσοστά νέων**

Στο πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι δείκτες γήρανσης για το Δ. Ξάνθης, το Ν. Ξάνθης, την Περιφέρεια ΑΜΘ, και το σύνολο της χώρας. Είναι γεγονός ότι ο δείκτης για το Δήμο Ξάνθης είναι αρκετά μικρότερος από αυτόν του Νομού και συντριπτικά μικρότερος, περίπου στο μισό από τον αντίστοιχο τόσο της Περιφέρειας όσο και του συνόλου της χώρας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 24 Δείκτης γήρανσης του πληθυσμού

	Ηλικίες		Δείκτης γήρανσης
	0-14	65+	
Δήμος Ξάνθης	10.536	5.420	0,52
Ν. Ξάνθης	19.779	13.002	0,66
Περιφέρεια ΑΜΘ	96.104	107.848	1,12
Σύνολο Ελλάδας	1.666,888	1.873,243	1,12

Πηγή: Επιχ. Σχέδιο Δήμου Ξάνθης 2014-2020 –ΕΣΥΕ (2001)

Παρατηρείται επίσης ότι η Ξάνθη έχει τον νεαρότερο κόσμο, αφού η μέση ηλικία του μόνιμου πληθυσμού είναι 36,9 έτη, ενώ ακολουθεί ο Δ.Μύκης (37,2), ο Δ.Αβδήρων (41,8) και ο Δ.Τοπείρου (42,1). Σε ό,τι αφορά επίσης τα νοικοκυριά και τις πυρηνικές οικογένειες, παρατηρούμε ότι ο αριθμός τους στη Ξάνθη είναι σημαντικά μεγαλύτερος σε σχέση με τους άλλους Δήμους (βλ.αναλυτικά πίνακα Χ2 παράρτημα).

Όσον αφορά την **εκπαίδευση**, στοιχείο που μας ενδιαφέρει σημαντικά,παρουσιάζονται στοιχεία στο κεφ.12 της μελέτης, στο δείκτη της Unesco που μετρά την επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό.

Όσον αφορά την **κατάσταση ασχολίας** του μόνιμου πληθυσμού, και στον τομέα αυτό η πόλη που μελετάται εμφανίζει σημαντική υπεροχή.

ΠΙΝΑΚΑΣ 25 Κατάσταση ασχολίας μόνιμου πληθυσμού

Στοιχεία μόνιμου πληθυσμού	Δήμος Ξάνθης	Δήμος Αβδήρων	Δήμος Τοπείρου	Δήμος Μύκης
Κατάσταση ασχολίας				
Απασχολούμενοι	19.992	5.014	3.006	3.616
Ζητούσαν εργασία	6.820	2.121	934	1.779
Μαθητές/σπουδαστές	12.609	2.920	1.540	2.818
Συνταξιούχοι	11.053	4.788	2.842	2.883
Οικιακά	7.581	2.626	2.027	2.993
Λοιπά	7.078	1.536	1.195	1.451

Πηγή: ΕΣΥΕ (2011)- Επιχειρησιακό Σχέδιο Ξάνθης 2014-2020.

Τέλος, όσον αφορά τους απασχολούμενους ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, στη Δημοτική ενότητα Ξάνθης ανέρχονται σε 19.992 . Από αυτούς, το 4,15%, (831 άτομα) δραστηριοποιούνται στον πρωτογενή τομέα, το 19,01 (3.802 άτομα) στον δευτερογενή και το 76,82 (15.359 άτομα) στον τριτογενή τομέα και απεικονίζονται ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 26 Απασχολούμενοι κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας

Στοιχεία μόνιμου πληθυσμού	Δήμος Ξάνθης	Δήμος Αβδήρων	Δήμος Τοπείρου	Δήμος Μύκης
Τομέας οικ. δραστηριότητας				
Πρωτογενής	831	1.640	1.440	1.743
Δευτερογενής	3.802	1.229	560	1.195
Τριτογενής	15.359	2.145	1.006	678

Πηγή: ΕΣΥΕ (2011)- Επιχειρησιακό Σχέδιο Ξάνθης 2014-2020.

Τα στοιχεία αυτά, που αφορούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, όπως ήδη αναφέρθηκε είναι σημαντικά και αξίζει να αποτιμούνται στη συνέχεια για τη χάραξη πολιτιστικής πολιτικής από το Δήμο Ξάνθης. Για το λόγο αυτό κρίθηκε αναγκαίο να γίνουν διοικητικές μεταβολές που επηρεάζουν την πολιτιστική πολιτική στη περιοχή όπως θα δούμε στη συνέχεια.

8.5.4 Διοικητικές μεταβολές του Δήμου Ξάνθης- Ιστορικό συνενώσεων

Σύμφωνα με μελέτη της ΕΕΤΑΑ (2013)³⁰², η διοικητική εξέλιξη του Δήμου έχει ως εξής:

Δήμος Ξάνθης Ν. Ροδόπης

ΦΕΚ: 194/Α-14/08/1924

- Σύσταση του δήμου με έδρα τον οικισμό Ξάνθη
- Ο οικισμός Χρύσα προσαρτάται στο δήμο Ξάνθης

16/10/1940

- Αναγνώριση του οικισμού Μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου Παναγίας Σαμακώβ και προσάρτησή του στο Δήμο Ξάνθης

Δήμος Ξάνθης Νομού Ξάνθης

ΦΕΚ:35 Α-21/12/1944

- Ο δήμος αποσπάσθηκε στο Νομό Ξάνθης από το Νομό Ροδόπης

07/04/1951

Ο οικισμός Μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου Σαμακώβ του δήμου καταργείται

14/03/1971

- Αναγνώριση του οικισμού Δροσερόν και προσάρτησή του στο δήμο Ξάνθης
- Αναγνώριση του οικισμού Μονή Ταξιάρχων και προσάρτησή του στο δήμο Ξάνθης

ΦΕΚ :244Α-04/12/1997

Οι κοινότητες Κιμμερίων και Ευμοίρου προσαρτώνται στο δήμο Ξάνθης

18/03/2001

- Οι οικισμοί Παλαιά Δεξαμενή, Δροσερόν και Χρύσα καταργούνται
- Ο νέος οικισμός Καλλιθέα προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Ευμοίρου

³⁰² www.eetaa.gr

-Ο νέος οικισμός Πανεπιστημιούπολη προσαρτάται στο Τοπικό Διαμέρισμα Κιμμερίων

ΦΕΚ:87^A-07/06/2010

Ο Δήμος Σταυρούπολης με τους οικισμούς του προσαρτάται στο Δήμο Ξάνθης

9/5/2011

Οι οικισμοί Σιδηρόπετρα, Μυρτούσσα, Γιαλιστερόν, Καλλιθέα, Υδροχώριον, Αλικοχώριον καταργούνται. Αναγνωρίζεται ο οικισμός Μονής Καλαμούς και προσαρτάται στο Δήμο Ξάνθης. Πιο αναλυτικά, το 2011 τέθηκε σε ισχύ η Νέα Διοικητική Μεταρρύθμιση, (Ν.3852/2010 ή πρόγραμμα Καλλικράτης). Σύμφωνα με το νέο σχέδιο, ο Δήμος Ξάνθης³⁰³ αποτελείται από δύο μεγάλες Δημοτικές Ενότητες (Δ.Ε), τη Δ.Ε. Ξάνθης και την Δ.Ε. Σταυρούπολης. Με τις συνενώσεις η διοικητική διαίρεση του Δήμου είναι η εξής:

Δήμος Ξάνθης³⁰⁴ (έδρα Ξάνθη)

1. ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΞΑΝΘΗΣ

Δημοτική Κοινότητα Ξάνθης, που αποτελείται από τη πόλη της Ξάνθης και τη Μονή Ταξιαρχών

Δημοτική Κοινότητα Ευμοίρου, που αποτελείται από τους οικισμούς Ευμοίρου, Καλλιθέας, Λαμπρινού, Λεύκης, Νέας Μορσίνης, Παλαιάς Μορσίνης και Πετροχωρίου.

Δημοτική Κοινότητα Κιμμερίων, που αποτελείται από τους οικισμούς Κιμμέρια, Αλικοχώριο, Αλμυρό, Άσкура, Γιαλιστερό, Έρανο.

³⁰³ **Ο Δήμος διοικείται**, σύμφωνα με το Ν.3852/10(ΦΕΚ 87/07.06.2010 τεύχ.Α') ως εξής:

- α) Δημοτικό Συμβούλιο (με 41 μέλη)
- β) Δήμαρχος- Αντιδήμαρχοι (6)
- γ) Οικονομική Επιτροπή (9 μέλη)
- δ) Εκτελεστική Επιτροπή (7 μέλη)
- ε) Επιτροπή Ποιότητας ζωής (9 μέλη)
- στ) Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης (50 μέλη)
- ζ) Δημοτική Ενότητα Ξάνθης (3 Δημοτικές Ενότητες)
- η) Δημοτική Ενότητα Σταυρούπολης (7 Τοπικές Κοινότητες)
- θ) Διοικητικά Συμβούλια Νομικών Προσώπων

³⁰⁴ Αναλυτικά στοιχεία υπηρεσιών και υπαλλήλων ανά Διεύθυνση υπάρχουν στον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας (ΦΕΚ 1419/Β'/12-06-2013).

2. ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ

Τοπική Κοινότητα Σταυρούπολης

Τοπική Κοινότητα Γέρακα

Τοπική Κοινότητα Δαφνώνος

Τοπική Κοινότητα Καρυοφύτου

Τοπική Κοινότητα Κορνηνών, που αποτελείται από τον οικισμό των Κορνηνών

Τοπική Κοινότητα Νεοχωρίου

Τοπική Κοινότητα Πασχαλιάς

ΧΑΡΤΗΣ 10 Α Δήμοι Νομού Ξάνθης

Πηγή: googlemaps.gr

ΧΑΡΤΗΣ 10Β Δήμοι Νομού Ξάνθης

Πηγή : Στρατηγικό σχέδιο Ξάνθης

Θα προσεγγισθεί στη συνέχεια η πολιτιστική πολιτική του Δήμου Ξάνθης, έτσι όπως οργανώνεται στα πλαίσια του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Πολιτιστική πολιτική στο Δήμο Ξάνθης & πολιτιστικοί πόροι

«Η Ξάνθη άλλη μια φορά μας επιβεβαίωσε ότι οι πολιτισμικοί θεσμοί πρέπει και μπορούν να λειτουργούν ως ισχυροί μαγνήτες και δίαυλοι που ενεργοποιούν τη μαγεία της επικοινωνίας και της δημιουργίας³⁰⁵».

9.1 Εισαγωγικά

Όπως διαφάνηκε και από τα παραπάνω, ο θεσμός της Τ.Α. δραστηριοποιείται για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των πολιτών και η λειτουργία του μπορεί να αποκτήσει αναπτυξιακή διάσταση.

Ένα από τα μέσα που μπορεί να επιστρατεύσει η Τ.Α., ώστε ν' αναδειχθεί σε ένα τέτοιο μηχανισμό, είναι και ο πολιτισμός. **Μέσω της διαδικασίας πολιτιστικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, επιτυγχάνεται:**

- Η αναπαραγωγή των όρων ύπαρξης και λειτουργίας του ίδιου του θεσμού της Τ.Α.
- Η ενεργοποίηση των πολιτών σε γενικότερο επίπεδο, δηλαδή η «αφύπνιση» των μελών μιας τοπικής κοινωνίας, ώστε να επιδείξουν ενεργητικό ρόλο όχι μόνο στην εξέλιξη των τοπικών πραγμάτων, αλλά και αυτών που αφορούν την ευρύτερη κοινωνία στην οποία ανήκουν.
- Η ενίσχυση της σημασίας των πολιτιστικών αξιών και αγαθών ως «εργαλείων» διαχείρισης των προβλημάτων που ταλανίζουν τις ανθρώπινες κοινωνίες, όχι μόνο σε τοπικό επίπεδο, αλλά και σε παγκόσμιο.
- Η εκμετάλλευση της πολιτιστικής κληρονομιάς που έχει να επιδείξει κάθε περιοχή, προκειμένου να διαμορφωθούν όροι ανάπτυξής της.

Ακριβώς αυτό, το πώς οργανώνεται ο πολυπολιτισμικός δήμος που μελετάμε, θα το δούμε στη συνέχεια.

³⁰⁵ www.cityofxanthi.gr

9.2 Πολιτιστικό προφίλ

Καθώς στην εργασία αναλύονται οι τοπικές πολιτιστικές πολιτικές του Δήμου Ξάνθης και η σύνδεσή τους με την κοινωνική και οικονομική³⁰⁶ ανάπτυξη της περιοχής, θα επιχειρηθεί μια πρώτη προσέγγιση στο θέμα αυτό. Η καταγραφή του πολιτιστικού προφίλ του Δήμου Ξάνθης, με τις υποδομές, τις εκδηλώσεις και τους θεσμούς που έχει αναπτύξει επί σειρά ετών, βασίζεται σε μια κριτική θεώρηση, η οποία τονίζει την απήχηση όλων των παραπάνω στο περιβάλλον της πόλης, όπως αυτό ορίζεται από την αειφόρο ανάπτυξη. Στην ανάπτυξη αυτή ενσωματώνεται το φυσικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό περιβάλλον οπότε επηρεάζεται ουσιαστικά και η ποιότητα ζωής του Δήμου. Κι όλα αυτά σε συνάρτηση με τα δικαιώματα του πολίτη στην πόλη στην οποία ζει, όπως προσδιορίζονται αυτά από τον Ευρωπαϊκό Αστικό Χάρτη, κείμενο –οδηγό για την ευρωπαϊκή πόλη του μέλλοντος.

Η πολιτιστική πολιτική της Ξάνθης αναπτύσσεται με πολιτιστικούς φορείς δημόσιου και ιδιωτικού μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα όπως:

- Α. Οι πολιτιστικοί φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με κεντρικό φορέα τον Πολιτιστικό Οργανισμό του Δήμου που συνένωσε όλες τις πολιτιστικές δράσεις
- Β. Οι Πολιτιστικές Δομές
- Γ. Τα Πολιτιστικά Ιδρύματα (Ίδρυμα Τσουδερού, ΠΑ.ΚΕ.ΘΡΑ. κ.ά.)
- Δ. Οι Ερασιτεχνικοί Πολιτιστικοί Σύλλογοι

Στη συνέχεια θα παρουσιασθούν αναλυτικά οι παραπάνω φορείς.

³⁰⁶ Τα οικονομικά του Δήμου συνιστούν τη βάση της ανάπτυξης των πολιτικών του και δίνουν μια εικόνα για τις δυνατότητες που έχει ο Δήμος να εξελιχθεί και να πετύχει. Πιο συγκεκριμένα ανάλογα με την οικονομική ανάπτυξη του Δήμου προσδιορίζονται και τα πλαίσια ανάπτυξης των τοπικών πολιτιστικών πολιτικών και στο μέλλον.

9.2.1. Οι πολιτιστικοί φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Ξάνθης

Για να προσεγγισθεί καλύτερα ο Δήμος Ξάνθης, παρατίθενται εδώ οι Πολιτιστικές του Δομές³⁰⁷. Ειδικότερα ο Δήμος έχει συστήσει τα ακόλουθα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου:

Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης (Ν.Π.Δ.Δ.)

Συστήθηκε τον Ιούνιο του 2011 (ΦΕΚ 1190/ τεύχος β' /9-6-2011) μετά από συγχώνευση του Ν.Π. Στέγη Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης «Κων/νος Μπένης» και της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Σταυρούπολης και μεταφορά δραστηριοτήτων που αφορούσαν τα πολιτιστικά της Δημοτικής Κοινωφελούς Επιχείρησης Ξάνθης, καθώς και μεταφορά του προσωπικού της³⁰⁸. Είναι Ν.Π.Δ.Δ., και διοικείται από ένα Διοικητικό Συμβούλιο, Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο. Με όραμα την καλύτερη εξυπηρέτηση των αναγκών των δημοτών της Ξάνθης αλλά και των επισκεπτών σχετικά με τον Πολιτισμό, σκοπός του είναι η οργάνωση υπηρεσιών και η διεξαγωγή δραστηριοτήτων, όπως:

- Η διοργάνωση συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων, φεστιβάλ και άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων
- Η λειτουργία πινακοθήκης, θεάτρου, φιλαρμονικής
- Η προώθηση πολιτιστικών ανταλλαγών, σε τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία
- Η διοργάνωση των «ΘΛΓ- Ξανθιώτικο Καρναβάλι», «Γιορτών Παλιάς Πόλης», «Γιορτών Νεολαίας», «Χατζιδάκειου Φεστιβάλ»
- Η λειτουργία Βιβλιοθηκών, Σχολής Χορού, Ωδείου, σχολών εικαστικών τεχνών

Ειδικότερα στο Κέντρο Πολιτισμού του Δήμου, με βάση το οργανόγραμμά του (ΦΕΚ 2233/1-8-2012), λειτουργούν τα εξής τμήματα:

³⁰⁷ Βλ. σχετικά: Η υπ' αριθ. 217/2011 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου περί συγχώνευσης ΝΠΔΔ του Δήμου Ξάνθης και σύστασης νέου ΝΠΔΔ με την επωνυμία «Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης» (ΦΕΚ 1190/9-6-2011/τεύ.Β') **Επίσης:** Απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου υπ. αρ. 220/2014 για τον Ορισμό μελών και των αναπληρωτών τους και εκλογή Προέδρου και Αντιπροέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου του Ν.Π.Δ.Δ. με την επωνυμία "Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης"

³⁰⁸ Οι ιστότοποι που διαχειρίζεται το Κέντρο Πολιτισμού είναι: www.carnivalx.gr (Καρναβάλι Ξάνθης) και www.paliapoli.gr (Γιορτές Παλιάς Ξάνθης)

α) Τμήμα πολιτισμού_που περιλαμβάνει:

Ωδείο, Βιβλιοθήκη³⁰⁹ (Βιβλιοθήκη ενηλίκων, Παιδική βιβλιοθήκη),
Φιλαρμονική³¹⁰, Σχολή χορού, Πινακοθήκη «Χρήστος Παυλίδης»

β) Τμήμα Πολιτιστικών εκδηλώσεων

Είναι αρμόδιο για τη διοργάνωση των παρακάτω πολιτιστικών θεσμών:
Θρακικές Λαογραφικές Γιορτές, Γιορτές Παλιάς Ξάνθης, Γιορτές Νεολαίας,
Χατζηδάκειο Φεστιβάλ.

Όσον αφορά τις υποδομές που διαθέτει το Κ.Π. του Δήμου, αυτές είναι:

- Χειμερινό Δημοτικό Αμφιθέατρο³¹¹, χωρητικότητας 445 θέσεων³¹²
- Θερινό Δημοτικό Αμφιθέατρο³¹³, χωρητικότητας 750 θέσεων

³⁰⁹ Η Δημοτική Βιβλιοθήκη Ξάνθης (Ενηλίκων-Παιδική) αναπτύσσει δραστηριότητες έτσι, ώστε να επιτευχθούν οι παρακάτω στόχοι:

- ενίσχυση της αναγνωσιμότητας και κάθε είδους σχετικής μορφωτικής και πολιτιστικής δραστηριότητας,
- πραγματοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς, με σκοπό την προώθηση της φιλιαναγνωσίας, της ψυχαγωγίας και της καινοτομίας,
- ενημέρωση του κοινού σε όλα τα θέματα που αφορούν την τοπική πολιτιστική κληρονομιά, και
- συνεχής διερεύνηση των αναγκών των αναγνωστών της έτσι, ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις τους.

³¹⁰ **Η Φιλαρμονική Δήμου Ξάνθης ιδρύθηκε το 1903.** Σήμερα αριθμεί 30 μέλη (10 ενήλικες και 20 μικροί μαθητές) με κεφαλή τον Αρχιμουσικό.

³¹¹ Στο Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης στεγάζεται το χειμερινό Δημοτικό Αμφιθέατρο της πόλης στο οποίο πραγματοποιούνται πολλές εκδηλώσεις, όπως, Θεατρικές παραστάσεις για παιδιά και ενήλικες, Θεατρικές παραστάσεις από παιδιά Δημοτικών Σχολείων, Γυμνασίων και Λυκείων, Συναυλίες, Γενικές Συνελεύσεις, Ημερίδες, Χορωδιακές βραδιές, Χορευτικές βραδιές, Ομιλίες κ.ά.

³¹² Στεγάζεται στο ισόγειο του πενταώροφου κτιρίου του Κέντρου Πολιτισμού
Στο ίδιο κτίριο λειτουργούν:
-Δανειστική Βιβλιοθήκη, Αναγνωστήριο και Παιδική Βιβλιοθήκη
- Ωδείο (Δημοτικό Ωδείο και Χορωδίες του Δήμου)

³¹³ Στην είσοδο της πόλης της Ξάνθης από την Σταυρούπολη λειτουργεί το θερινό Δημοτικό Αμφιθέατρο της πόλης, στο οποίο φιλοξενούνται πολλές Θεατρικές παραστάσεις για παιδιά και ενήλικες, Συναυλίες, Χορευτικές βραδιές, κ.ά.

Οι υπόλοιπες υποδομές πολιτισμού του Δήμου Ξάνθης, περιλαμβάνουν:

- Το κτίριο όπου λειτουργεί η Φιλαρμονική του Δήμου και τις αίθουσες του Κλειστού Αθλητικού Κέντρου «Φ. Αμοιρίδης» όπου γίνονται τα μαθήματα, της Ερασιτεχνικής Σχολής Χορού του Κέντρου Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης
- Τη Δημοτική Πινακοθήκη «Χρήστος Παυλίδης» στην Παλιά Ξάνθη, που φιλοξενεί μια μόνιμη συλλογή έργων του Χρήστου Παυλίδη και άλλες περιοδικές σημαντικές εκθέσεις και συλλογές
- Το Λαογραφικό Μουσείο της Σταυρούπολης Ν. Ξάνθης, που ιδρύθηκε το 1994, κατόπιν ιδιωτικής πρωτοβουλίας του Σταύρου Καραμπατζάκη³¹⁴.

Σύμφωνα με τον πίνακα που ακολουθεί, οι κτιριακές εγκαταστάσεις είναι:

ΠΙΝΑΚΑΣ 27 ³¹⁵ Κτιριακές εγκαταστάσεις για την στέγαση των Ν.Π.

ΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Ι.Ν.Π.Δ.Δ.	Κτίριο ΣΤΕΓΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ- Πλατεία Διοικητηρίου	Πενταώροφο κτίριο Σχολή χορού-Αίθουσες Φ. Αμοιρίδη
Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης	Ξάνθη	Δημοτική Πινακοθήκη, Διώροφο κτίριο
	Ξάνθη	Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης
	Σταυρούπολη	Δημοτική βιβλιοθήκη

Πηγές στοιχείων: Τμήμα Προγραμματισμού, Στρατηγικό Σχέδιο Δήμου Ξάνθης 2013-2014

Όσον αφορά τα Έσοδα και Έξοδα Κέντρου Πολιτισμού, των ετών 2011-2013, παρατηρείται ότι οι δημοτικές επιχειρήσεις καλύπτουν το 1^ο εξάμηνο του 2011 ως «Στέγη Πολιτισμού» το 61% (2011-1^ο εξ.). Από το 2^ο εξάμηνο του 2011 ως Κέντρο Πολιτισμού το 74% (2011-2^ο εξ.), το 66% (2012) και το 67%(2013) των εσόδων. Ο Δήμος χρηματοδοτεί το κόστος επισκευής

³¹⁴ Ο κ.Στ.Καραμπατζάκης επί χρόνια συγκέντρωνε στο παραδοσιακό καφενείο του χωριού αντικείμενα από μια άλλη εποχή που έπεφταν σε αχρηστία λόγω της βιομηχανικής ανάπτυξης και της τεχνολογικής προόδου. Σημαντικό είναι το τμήμα της συλλογής που αφορά την εξέλιξη του φωτισμού. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα γεωργικά εργαλεία, τα σκεύη, τα υφαντά, οι φωτογραφίες, τα έγγραφα και τα μουσικά όργανα.

³¹⁵ Πηγές στοιχείων: Τμήμα Προγραμματισμού, Στρατηγικό Σχέδιο Δήμου Ξάνθης 2013-2014

των κτιριακών εγκαταστάσεων και καλύπτει επιπλέον δαπάνες³¹⁶. Στον πίνακα³¹⁷ που παρατίθεται στο παράρτημα (βλ.σελ.375.) περιέχονται συγκεντρωτικά τα έσοδα και τα έξοδα του νομικού προσώπου.

Δημοτική Επιχείρηση Πληροφόρησης Θεάματος – Επικοινωνίας³¹⁸

Συστάθηκε το 1994 (ΦΕΚ 592/Β/1-8-1994). Η λειτουργία της πήρε παράταση έως 31-3-2015 (ΦΕΚ 2179/Β/8-8-2014).

Νομική μορφή: ΝΠΙΔ (Αμιγής Δημοτική Επιχείρηση)

Οι σκοποί της είναι:

1. Η ίδρυση, εγκατάσταση και λειτουργία τοπικού Ραδιοφωνικού Σταθμού που λειτουργεί σύμφωνα με τις βασικές αρχές που αποφάσισε το Δημοτικό Συμβούλιο Ξάνθης με την υπ. Αριθ./26-05-1993 απόφασή του.
2. Η οργάνωση και η ευθύνη λειτουργίας περιοδικού ή εφημερίδας για την ενημέρωση και επικοινωνία των πολιτών.
3. Η οργάνωση ραδιοφωνικών, μουσικών, δισκογραφικών παραγωγών για τις εσωτερικές ανάγκες του Ραδιοσταθμού.
4. Η ενοικίαση ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού των στούντιο.
5. Η δημιουργία και λειτουργία σχολής για ειδικότητες σχετιζόμενες με τη ραδιοφωνία, με διαρκή επιμορφωτικό ρόλο, από τη γλώσσα μέχρι την τεχνολογία και τα είδη μουσικής.
6. Η οργάνωση μορφωτικών, ψυχαγωγικών και γενικά πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Μετά την παρουσίαση των δράσεων των φορέων, θα παρουσιασθούν στη συνέχεια οι πολιτιστικές δομές³¹⁹ και τα ιδρύματα της περιοχής ανάλυσης.

³¹⁶ Τα ίδια έσοδα αποτελούν για το 1^ο εξάμηνο του 2011 ως «Στέγη» το 11% (2011-1^ο εξ.), Από το 2^ο εξάμηνο του 2011 ως Κέντρο Πολιτισμού το 4% (2011-2^ο εξ.), 6% το 2012 και 7% το 2013. Οι αμοιβές προσωπικού και για τρίτους για το 1^ο εξάμηνο του 2011 ως Στέγη το 67% (2011-1^ο εξ). Από το 2^ο εξ. του 2011 ως Κέντρο Πολιτισμού το 68% (2011-2^ο εξ.), 62% το 2012 και 52% το 2013 και οι λειτουργικές δαπάνες που συνδέονται με τις δραστηριότητές του, αποτελούν τις σημαντικότερες κατηγορίες εξόδων.

³¹⁷ Πηγή: Επιχειρησιακό σχέδιο Δ. Ξάνθης 2014-2020

³¹⁸ Βλ.σχετικά: Συστατική πράξη της Δημοτικής Επιχείρησης Πληροφόρησης Θεάματος και Επικοινωνίας (ΦΕΚ 592/1-8-94 τ. Β'), όπως αυτή τροποποιήθηκε από το Φ.Ε.Κ 2179/08-08-2014 τ. Β'. Επίσης: Απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου υπ'. αριθμ. 226/2014 για τον Ορισμό Προέδρου, Αντιπροέδρου και μελών Διοικητικού Συμβουλίου της Δημοτικής Επιχείρησης Πληροφόρησης Θεάματος και Επικοινωνίας Δήμου Ξάνθης και των αναπληρωτών τους.

³¹⁹ Αξιόλογες δομές αποτελούν επίσης:

9.2.2. Πολιτιστικές Δομές

Πλησίον της Πλατείας Μητροπόλεως λειτουργεί το **Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης** με μέριμνα της ΦΕΞ (Φιλοπρόοδος Ένωση Ξάνθης, ένας από τους ιστορικούς πολιτιστικούς συλλόγους τα πόλης³²⁰), που έχει συγκεντρώσει πλουσιότατο λαογραφικό υλικό. Το Μουσείο, στο υπόγειο του οποίου υπάρχει μία μόνιμη έκθεση τεκμηρίων για το παρελθόν της πόλης και τους κατοίκους της, στεγάζεται σε ένα από τα σημαντικότερα κτήρια της Παλιάς Ξάνθης, το αρχοντικό Κουγιουμτζόγλου. Η ΦΕΞ στους χώρους του Λαογραφικού Μουσείου διοργανώνει σημαντικό αριθμό μαθημάτων για ενήλικες και παιδιά (ζωγραφικής, κουκλοθέατρου, κινηματογράφου, θεάτρου κ.τ.λ). Παράλληλα λειτουργεί εκεί το «Πολιτιστικό Ραδιόφωνο» και η Κινηματογραφική Λέσχη.

Απέναντι από το παλιό Δημαρχείο λειτουργεί το **«Σπίτι πολιτισμού της ΦΕΞ»**, όπου πραγματοποιούνται τα μαθήματα παραδοσιακών χορών του Συλλόγου, ενώ στο παρελθόν είχαν στεγαστεί στον ίδιο χώρο και διάφορες άλλες δραστηριότητες της ΦΕΞ³²¹. Σύμφωνα με παρατηρητή, η συμμετοχή κάποιου στη ΦΕΞ είναι κάτι παραπάνω από απλή συμμετοχή σ' έναν σύλλογο. Είναι ένας σύγχρονος χώρος συναντήσεων ανάμεσα σε ανθρώπους με κοινά ενδιαφέροντα. Είναι ένας αξιόπιστος φορέας που σέβεται την παράδοση και τροφοδοτεί με ευκαιρίες τη νέα δημιουργία. Είναι ανάπτυξη συνεργασίας, φιλίας, ψυχαγωγίας. *«Η ΦΕΞ συνεχίζει να σκηνοθετεί μια πραγματικότητα όπου το παρόν της πόλης συνομιλεί με το παρελθόν της. Οι λευκοί τοίχοι των κτηρίων γίνονται καμβάς όπου προβάλλονται ιστορίες ανθρώπων, ιδέες,*

Το σπίτι του Μ.Χατζιδάκι, γνωστό ως Παλιό Φρουραρχείο Ξάνθης. Το κτίριο αναστηλώθηκε μέσω προγράμματος της Περιφέρειας ΑΜΘ. Εδώ πρόκειται να λειτουργήσει πολυχώρος τέχνης και καφέ.

Το σπίτι της Σκιάς(www.vaitsis.com): Ιδιωτική έκθεση γλυπτών από ανακυκλώσιμα υλικά, τα οποία, υπό συγκεκριμένο φωτισμό, αποδίδουν σκιώδεις παραστάσεις προσώπων και τοπίων <http://www.kathimerini.gr/803861/article/ta3idia/sthn-ellada/3an8h-misos-aiwnas-karnavali>

³²⁰ Η ΦΕΞ, είναι ο παλιότερος και πολυπληθέστερος πολιτιστικός φορέας της περιοχής (περισσότερα από 900 μέλη), προσφέρει εδώ και έξι δεκαετίες μια ιδιαίτερη γεύση πολιτισμού. Στόχος της είναι να φροντίζει τη διατήρηση της παράδοσης και τη διάδοση της νεότερης ιστορίας με υποδομές, αξιοπιστία και επιστημονικό υπόβαθρο. Είναι σύγχρονος φορέας πολιτισμού όπου οι κάτοικοι της περιοχής διεκδικούν την ποιότητα ζωής τους.

³²¹ «Οι ανθρωπογεωγραφίες της Ξάνθης» ως τίτλος του Πολιτιστικού ημερολογίου του 2015 της ΦΕΞ, εστιάζουν σε αυτή την αλληλεπίδραση χώρου και ανθρώπων στη περιοχή της Ξάνθης. Με την ευκαιρία αυτή αναμένεται να αναδειχθεί η ανθρώπινη ποικιλία που χαρακτηρίζει τον τόπο αυτόν και κυρίως ο τρόπος με τον οποίο συνδέεται με τον χώρο, κοινωνικοποιώντας τον. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, σχεδιάζεται μια σειρά παρουσιάσεων από τους εκπροσώπους διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων οι οποίες συγκροτούν το ανθρώπινο δυναμικό της περιοχής και που μέσα στην ιστορία τους αλλά και τη δράση τους στο παρόν διαμορφώνουν το χώρο και επηρεάζονται από αυτόν» (fex.org.eu).

αναμνήσεις, απόψεις και οράματα³²²». Σύμφωνα με τις συνεντεύξεις η ΦΕΞ αποτελεί ένα παράδειγμα, γιατί τα πράγματα είναι δύσκολα, δεν είναι όμως ακατόρθωτα. «Πριν από 6-7 χρόνια είχε ένα συγκρότημα παραδοσιακών χορών, το οποίο έκανε τις πρόβες και χόρευε το χρόνο κανα δυο τρεις φορές. Εδώ και έξι χρόνια όμως, η ΦΕΞ έχει αλλάξει, έχει γίνει κάτι άλλο. Όταν είχαμε ξεκινήσει να δούμε πώς θα εξελιχθεί, λέγαμε αυτά τα πράγματα δεν γίνονται. Το να κάνουμε κάθε μέρα μια εκδήλωση είναι κάτι απίθανο. Δεν υπάρχει προσωπικό, δεν υπάρχει διάθεση, δεν θα 'ρθει κανένας. Έξι χρόνια μετά με τη συνδρομή λίγων ανθρώπων της διοίκησης και πολλών εθελοντών, η ΦΕΞ έχει σήμερα κάθε μέρα εκδηλώσεις, όχι μια, ταυτόχρονες εκδηλώσεις, που αφορούν διαφορετικά θέματα, έχει πάρα πολλά εργαστήρια³²³, έχει πάρα πολύ κόσμο που συμμετέχει. Άρα με παράδειγμα αυτό, έχει και επάρκεια οικονομική, για να μπορεί να κάνει τις δικές της πολιτιστικές δραστηριότητες, χωρίς να αναγκάζεται να ζητάει συνδρομή από την Περιφέρεια, από τον Δήμο ή και πολλές φορές από το Υπουργείο Πολιτισμού».

Το **Λύκειο Ελληνίδων**, ένας από τους πολιτιστικούς φορείς της πόλης, με σημαντική προσφορά στη διαφύλαξη της πολιτιστικής παράδοσης της Θράκης, στεγάζεται σε κτήριο που έχει παραχωρηθεί από το Δήμο Ξάνθης, στην είσοδο της Παλιάς Ξάνθης. Πρόκειται για το αρχοντικό Χασιρτζόγλου, γνωστό ως Παλιό Ταχυδρομείο.

9.2.3 Τα Πολιτιστικά Ιδρύματα (Ίδρυμα Τσουδερού, Π.Α.ΚΕ.ΘΡΑ.)

Η πόλη επίσης διαθέτει ιδρύματα, κέντρα και ενώσεις πολιτισμού και παράδοσης³²⁴. Τα Ιδρύματα αυτά δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή της Ξάνθης και έχουν να επιδείξουν ένα πλούσιο έργο. Πιο συγκεκριμένα:

Το **Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης** στεγάζεται σε Καπναποθήκη (700 m²), που ανακαινίστηκε και λειτουργεί από το 1998. Ο Δήμος Ξάνθης έχει παραχωρήσει στην Ακαδημία Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης τμήμα συγκροτήματος, γνωστού ως «Π των Καπναποθηκών»,

³²² www.fex1.org.eu

³²³ Η Φέξ, σύμφωνα με τον προγραμματισμό του 2015, λειτουργεί 24 εργαστήρια.

³²⁴ Βρίσκεται σε χώρο ο οποίος γειτνιάζει με τη Βουλγαρία, την Ευρωπαϊκή Τουρκία, τη Μικρά Ασία και το Αιγαίο και διαθέτει πλούσιο αστικό πολιτισμικό παρελθόν που έχει τις ρίζες του στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου}.

(εμβαδού 5.400 m²), ώστε να χρησιμοποιηθεί ως χώρος πολιτισμού, μαθημάτων και ανάπτυξης των δραστηριοτήτων της, έχοντας την έγκριση της αρμόδιας Εφορίας Νεώτερων Μνημείων για τις νέες χρήσεις³²⁵. Πρόσφατα σε ένα τμήμα του κτιρίου μεταφέρθηκε και λειτουργεί η Δ/ση Δόμησης, ενώ στην ίδια περιοχή η προηγούμενη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ξάνθης είχε αποκαταστήσει μια καπναποθήκη, μετατρέποντάς την σε εκθετήριο καπνού.

Το **Πολιτιστικό Αναπτυξιακό Κέντρο Θράκης (Π.Α.ΚΕ.ΘΡΑ)** παρουσιάζει σημαντική δραστηριότητα στο χώρο των εκδόσεων της τοπικής ιστορίας, των μαθημάτων (Πομάκινης γλώσσας, ζωγραφικής, ξεναγών) και των καταγραφών εντός και εκτός συνόρων (Θανόπουλος Κ. 2005, Θάνου Α. & Κουλέλης 2013). Στεγάζεται σε κτήριο στην Παλιά Πόλη, ενώ παράλληλα έχει ξεκινήσει την αποκατάσταση του ιδιόκτητου κτηρίου του στην Παλιά Ξάνθη.

9.2.4. Ερασιτεχνικοί Πολιτιστικοί Σύλλογοι

Είναι γενικά παραδεκτό ότι η παρέμβαση των συλλόγων³²⁶ στην πολιτιστική πολιτική των πόλεων είναι καταλυτική³²⁷. Σύμφωνα με τον Cl. Fabrizio (1980) και τον J.Perret (1995), οι σύλλογοι αποτελούν συχνά σημαντικούς παράγοντες της πολιτιστικής ανάπτυξης. Προπορεύονται συχνά

³²⁵ Στις νέες χρήσεις περιλαμβάνονται χώροι εκπαιδεύσεων, εκδηλώσεων και εργαστήρια. Η πρώτη φάση της ανακαίνισης του τμήματος αυτού είχε συμπεριληφθεί στο Γ΄ ΚΠΣ (ΠΕΠ ΑΜΘ) με ύψος χρηματοδότησης 1,8 εκατ. €. Το Ίδρυμα προσφέρει πλούσια πολιτιστικά προγράμματα, διαλέξεις, εκθέσεις, σεμινάρια και μαθήματα, με τη συμβολή διακεκριμένων επιστημόνων και καλλιτεχνών. Λειτουργεί τμήματα Συντήρησης έργων τέχνης, χάρτου, ξύλου, φορητής εικόνας, υφάσματος και εργαστήρια φωτογραφίας και βιβλιοδεσίας. Τα τμήματα των εργαστηρίων είναι πλήρους φοίτησης, με άρτιο εξοπλισμό, και προσφέρουν υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και ευκαιρίες για επαγγελματική αποκατάσταση.

³²⁶ Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο σύλλογος Ποντίων: Ο Σύλλογος Ποντίων Ν.Ξάνθης, δημιουργήμα των προσφύγων και της πρώτης γενιάς απογόνων Ποντίων της Ξάνθης, δραστηριοποιείται στον Νομό από τις απαρχές της δεκαετίας του 1950, στην αρχή ως παράρτημα του Σωματίου «Παναγία Σουμελά», στην συνέχεια ως Σύλλογος «Παναγία Σουμελά» και με την σημερινή του μορφή από το 1974. Με βασική επιδίωξη να διατηρήσει και να μεταδώσει την Ιστορία, τον πολιτισμό, τα ήθη και τα έθιμα του αλησμόνητου Πόντου στις νεότερες γενιές, στην ιδιόκτητη πενταώροφη πολιτιστική του κυψέλη, που κατασκευάσθηκε από το υστέρημα των Ξανθιωτών, Ποντίων και μη, διατηρεί ποικίλα τμήματα: Νεολαίας, Γυναικών, χορωδίας, εκμάθησης ποντιακών παραδοσιακών χορών και λύρας, θεάτρου, βιβλιοθήκης, κ.ά.

³²⁷ Χαρακτηριστική είναι και η περίπτωση του Δικτύου Λόγου και Πράξης, μιας Κίνησης πολιτών που ιδρύθηκε το 2010, δημιούργησε το Μονοπάτι της Ζωής και θεατράκι με εθελοντική εργασία. Συμμετέχει στις Γιορτές Παλιάς Ξάνθης με πολιτιστικές εκδηλώσεις. Συνεργάζεται με άλλους φορείς, δημιουργούς και το Δήμο. Δημιούργησε φωλιές βιβλίου και οργανώνει πολιτιστικές εκδηλώσεις.

της δημόσιας εξουσίας με πρωτοποριακές πολιτιστικές δραστηριότητες, τις οποίες ενισχύουν και καταλήγουν συχνά να τις θεσμοθετούν. Παραδείγματα τέτοια αναφέρονται από περιφερειακούς πολιτιστικούς συλλόγους του Ηνωμένου Βασιλείου, τους συλλόγους θεατρόφιλων της Γερμανίας κ.λ.π.

Παράδειγμα αντίστοιχο απαντάται και στην Ξάνθη, μια πόλη με μεγάλη ποικιλία πολιτιστικών συλλόγων, πολλοί από τους οποίους δημιουργήθηκαν από ομάδες κατοίκων της με καταγωγή από διάφορα μέρη της Ελλάδας, αρχικά σαν μέσο συσπείρωσης και σύνδεσης με τη μακρινή πατρίδα, δίπλα στους οποίους προστέθηκαν και αρκετοί καρναβαλικοί σύλλογοι. Ιδιαίτερα σημαντική χαρακτηρίστηκε από τους συμμετέχοντες στις πολιτιστικές δράσεις η παρουσία αυτών των πολυάριθμων συλλόγων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή. Αυτοί είναι πνευματικοί, καλλιτεχνικοί, θεατρικοί, μουσικοί, χορευτικοί-παραδοσιακοί, τοπικοί, κοινωνικής αλληλεγγύης και άλλοι. Σύμφωνα με πληροφορητή, *«κάποιοι σύλλογοι ξεχωρίζουν, προσπαθούνε και κάνουν συνεχώς εκδηλώσεις. Αυτοί κάνουν πραγματικά πολιτισμό, γιατί συμμετέχουν σε όλα αυτά που συμβαίνουν και έχουν φτιάξει και μια δομή και μια συνέχεια, με εργαστήρια πάρα πολλά, με ανθρώπους που μπαινοβγαίνουνε, με ανθρώπους που έρχονται κάθε χρόνο, με φοιτητές που έρχονται από το εξωτερικό δωρεάν»*.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, στα πλαίσια της προβολής του έργου τους, οι πολιτιστικοί σύλλογοι της Ξάνθης καταγράφουν μια σημαντική παρουσία σε σελίδες κοινωνικής δικτύωσης, όπως το facebook. Έχουν δικές τους ιστοσελίδες και επιμένουν στη διαδικτυακή παρουσία τους, διαθέτουν χρόνο και μεράκι για να κάνουν γνωστό το έργο τους στο κοινό διαδικτυακά. Οι σελίδες του Λυκείου Ελληνίδων, του χορευτικού ομίλου Ξάνθης κ.ά. είναι μερικά από τα παραδείγματα που δείχνουν το ενδιαφέρον των συλλόγων για ανάπτυξη της επικοινωνιακής τους πολιτικής. Στόχος τους, μεταξύ άλλων, είναι η διάσωση της λαϊκής παράδοσης, τραγουδιών, χορών, ηθών και εθίμων, ώστε τα πολιτιστικά στοιχεία του παρελθόντος να βρουν τη θέση τους στον σύγχρονο πολιτισμό, αναπαράγοντας την πλούσια θρακική πολιτιστική ταυτότητα. Υπάρχει μάλιστα και μια **οργανωτική επιτροπή** στην οποία συμμετέχουν όλοι οι σύλλογοι. Αυτή συνεδριάζει ανά τακτά χρονικά διαστήματα, ιδιαίτερα πριν από κάθε θεσμοθετημένη διοργάνωση του Δήμου, ώστε να επιτευχθεί ο καλύτερος δυνατός συντονισμός . Αναλυτικά:

ΠΙΝΑΚΑΣ 28 Πολιτιστικοί σύλλογοι και φορείς της Ξάνθης

1.ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΕΛΙΝΟΥ «Ο ΑΤΛΑΣ»	
2.ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ « Ο ΜΙΡΜΑΝΗΣ»	
3.ΑΜΦΙΤΡΥΟΝΕΣ	
4.ΑΝΑΠΟΦΑΣΙΣΤΟΙ	
5.ΑΝΕΠΡΟΚΟΠΟΙ	
6.ΑΝΟΙΞΗ	
7.ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΙ	
8.ΑΤΙΘΑΣΟΙ	
9.ΒΙΣΤΩΝΕΣ	
10.ΓΕΦΥΡΑ	
11.ΔΙΟΝΥΣΟΣ	
12.ΕΔΕΜ	
13.ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛ. ΕΛΛ. ΡΟΜ ΚΙΜΜΕΡΙΩΝ	
14.ΘΑΜΥΡΙΣ	
15.ΘΡΑΚΗ	
16.ΘΡΑΚΙΚΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ	
17.ΚΑΒΕΙΡΟΙ	
18.ΚΑΤΑΚΤΗΤΕΣ	
19.ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΤΕΣ	
20.ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ	
21. ΚΡΗΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ	
22. ΛΥΚΕΙΟ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ	
23.ΜΟΡΦΩΤ. ΠΟΛ. ΣΥΛΛ. ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	
24.ΝΕΟΛΑΙ R A	
25.ΟΔΡΥΣΣΕΣ	
26.ΟΙ ΒΑΤΡΑΧΟΙ	
27.Π.Α.ΚΕ.ΘΡΑ.	
28.ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΕΚΕ	
29.Π.Σ. ΑΒΑΤΟΥ «ΑΒΑΝΤΕΣ»	
30.Π.Σ. ΕΥΜΟΙΡΟΥ	
31.Π.Σ. ΚΙΜΜΕΡΙΩΝ	
32.Π.Σ. ΟΡΕΙΝΑ ΝΕΣΤΟΧΩΡΙΑ	
33.Π.Σ. ΛΑΤΙΝ ΚΟΥΛΤ. Ν. ΚΑΒΑΛΑΣ	
34.Π.Σ. ΛΕΥΚΗΣ«ΟΙ ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΙ»	
35.Π.Σ. ΠΕΤΕΙΝΟΣ	
36.Π.Σ. ΡΑΔΙΟ ΑΡΒΥΛΑ	
37.Π.Σ. ΟΙ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΙ	
38.Π. ΧΟΡΕΥΤΙΚΟΣ ΣΥΛ. FUEGO LATINO	
39.ΣΟΡΟΠΤΙΜΙΣΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ	
40.ΣΠΑΡΤΑΚΟΙ	
41.ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΒΡΙΤΩΝ	
42.ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΘΡΑΚΙΩΤΩΝ ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗΣ	
43.ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΡΗΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ «Ο ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ»	
44.ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΥΠΡΙΩΝ	
45.ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΩΝ	
46.ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΛΙΑΣ ΠΟΛΗΣ	
47.ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΝΤΙΩΝ	
48.ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΝΤΙΩΝ ΧΟΡΕΥΤΩΝ «ΤΡΑΝΤΕΛΛΕΝΕΣ»	
49.ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΩΝ	
50.ΣΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΟΔΗΓΙΣΜΟΥ	
51.ΣΩΜΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΡΟΣΚΟΠΩΝ	52.ΤΟ ΠΕΤΡΙΝΟ
53.TRELACADEMY	54.ΦΙΛΟΠΡΟΟΔΗ ΕΝΩΣΗ ΞΑΝΘΗΣ (Φ.Ε.Ξ.)
55.ΦΙΛΟΙ	56.ΦΙΛΟΙ «ΙΔΡ. ΘΡΑΚΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ & ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ»
57.ΦΙΛΟΤΕΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	58.ΧΟΡΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜ. ΞΑΝΘΗΣ
59.ΑΥΤ/ΣΤΙΚΗ ΛΕΣΧΗ	60. ΔΙΚΤΥΟ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗΣ

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Το μεράκι, η φαντασία, η εθελοντική προσφορά των συλλόγων της Ξάνθης ήταν κάτι που ξεχώρισα από την αρχή της έρευνας και με έκανε να επιλέξω τον Δήμο αυτόν από άλλους δήμους της ευρύτερης περιοχής. Κατά τη διάρκεια της επιτόπιας μελέτης, είχα την ευκαιρία να συμμετέχω σε όλες τις πολιτιστικές διοργανώσεις, όπως στο Καρναβάλι, στις Γιορτές Παλιάς Πόλης, στις Γιορτές Νεολαίας. Έτσι, έζησα από κοντά με πόση χαρά συμμετείχαν, ως θεατές αλλά και πρωταγωνιστές, στο έργο των συλλόγων τα μέλη τους, οικογένειες ολόκληρες, από μικρά παιδιά μέχρι ηλικιωμένους. Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί η συμμετοχή των νέων, των μαθητών και των φοιτητών, που συμμετείχαν από νωρίς μέχρι αργά το βράδυ με τον ίδιο ζήλο. Δύσκολα μπορεί κανείς να συναντήσει οργανώσεις τόσο δημιουργικές.

Εντούτοις, από την έρευνα φάνηκε ότι **ο αρκετά μεγάλος αριθμός συλλόγων ίσως να μη βοηθά την αναπτυξιακή πορεία τους**. Αρκετοί σύλλογοι είναι ολιγομελείς και προήλθαν από τη διαίρεση μεγαλύτερων και παλιότερων συλλόγων. Όμως ένας κατακερματισμός σε οριζόντια κλίμακα, οδηγεί συχνά σε απώλεια δυνάμεων. Αν αντί για το ρεύμα απόσχεσης που παρατηρείται σήμερα, δύο ή τρεις σύλλογοι ενώνονταν, θα μπορούσαν πιθανόν να διεκδικήσουν περισσότερα, επαληθεύοντας το ρητό «η ισχύς εν τη ενώσει». Θα μπορούσαν να συμμετέχουν ευκολότερα σε ευρωπαϊκά αλλά και σε άλλα προγράμματα, και να αναπτύξουν μεγαλύτερης κλίμακας δράσεις σε τοπικό, εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο.

9.3 Οργάνωση Πολιτιστικών δραστηριοτήτων του Δήμου

Από τη μελέτη των προϋπολογισμών του Δήμου Ξάνθης διαπιστώνουμε ότι, οι υπηρεσίες Πολιτισμού-αθλητισμού-κοινωνικής πολιτικής απορρόφησαν το 13,77% (2008), το 9,43% (2009) και το 4,45% (2010) των εξόδων του τα αντίστοιχα έτη.

Ομαδοποιώντας τα έξοδα χρήσης και τις επενδύσεις κάθε υπηρεσίας μέσα σ' αυτή την τριετία και εντάσσοντας τα τοκοχρεολύσια στις επενδύσεις, παρατηρούμε ότι οι υπηρεσίες πολιτισμού, αθλητισμού και κοινωνικής πολιτικής έχουν έξοδα χρήσης 3.713.015, δηλαδή το 5,96% του

προϋπολογισμού. Επίσης το ποσό των επενδύσεων είναι 5.201.261 δηλαδή το 15,78% του προϋπολογισμού ³²⁸.

Η Ξάνθη λοιπόν, θρακική πόλη στη γειτονιά των Βαλκανίων, όπου συνυπάρχουν διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες, έχει να παρουσιάσει τέσσερις μεγάλους εορταστικούς θεσμούς που διαχέονται και στις τέσσερις εποχές του χρόνου (ΠΑΚΕΘΡΑ 2015) και διοργανώνονται από τον Πολιτιστικό Οργανισμό³²⁹, τους πολιτιστικούς συλλόγους και άλλους φορείς³³⁰, οπότε δικαιολογούνται τα ποσά που αναφέρθηκαν, καθώς και τα ποσοστά επί του προϋπολογισμού του Δήμου. Όπως επισημάνθηκε και από πληροφόρητη: *«Τα επόμενα χρόνια θα μπορούσαμε να κάνουμε θαύματα. Το λέω αυτό γιατί είμαστε απέναντι από δύο μεγάλες πρωτεύουσες όπως είναι η Σόφια και η Κωνσταντινούπολη που είναι επίσης σε μικρή απόσταση. Θα μπορούσε ότι περνάει πολιτιστικά από την Κωνσταντινούπολη προς την Αθήνα και αντίστροφα, να κάνει μια στάση και στο Δήμο Ξάνθης γιατί έχει όλα τα στοιχεία, να φιλοξενήσει όλες τις εκδηλώσεις. Επίσης ότι περνάει από τη Σόφια προς την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη θα μπορούσε να κάνει μια στάση. Κάποιοι λοιπόν από εμάς που συμμετέχουμε σ' αυτή τη πόλη έχουμε σκοπό να καταστήσουμε τη Ξάνθη ως ένα Κέντρο των Βαλκανίων, κάνουμε ήδη κάποιες επαφές».*

Η σχηματική αναπαράσταση που ακολουθεί δείχνει ποιοί είναι οι πολιτιστικοί θεσμοί της Ξάνθης, πότε διεξάγονται και ποιοί τους υποστηρίζουν:

³²⁸ «Ο Δήμος Ξάνθης, θέλοντας να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες, στον πολιτιστικό τομέα και να τους ενθαρρύνει να γνωρίσουν αλλά και να κάνουν κτήμα τους την πολιτιστική κληρονομιά μας και παράδοση αλλά και να δημιουργήσουν στον τομέα αυτό, τους έδωσε την δυνατότητα, μεμονωμένα ή και οργανωμένα μέσα από συλλόγους και φορείς να έχουν όχι μόνο λόγο και άποψη αλλά ενεργό συμμετοχή...» Αιρετός, προσωπική συνέντευξη 13/5/2008, Αθήνα.

³²⁹ «Ο Δήμος Ξάνθης παραμένει πρωταγωνιστής και στον τομέα του πολιτισμού. Κάθε χρόνο δεκάδες εκδηλώσεις συμπληρώνουν το πάζλ του πολιτιστικού "γίγνεσθαι" της Ξάνθης, μιας πόλης με Ευρωπαϊκό προφίλ, μιας πόλης, που έχει αναδειχθεί - και όχι άδικα σε κέντρο τέχνης και πολιτισμού. Με συναυλίες, εικαστικά, χορό, θέατρο, πολυθεάματα, αλλά και ειδικά αφιερώματα...». www.xanthi.gr.

³³⁰ Περισσότερα:

Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης (2015), 1966-2015: 50 χρόνια Θρακικές Λαογραφικές Γιορτές- Ξανθιώτικο Καρναβάλι, Ξάνθη.

Οικονόμου Μ. (2003), *Μουσείο: Αποθήκη ή Ζωντανός Οργανισμός. Μουσειολογικοί προβληματισμοί και ζητήματα*, Αθήνα: Κριτική.

ΠΙΝΑΚΑΣ 29 Πολιτιστικές εκδηλώσεις που διοργανώνονται από το Δ. Ξάνθης

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ	«ΘΡΑΚΙΚΕΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ-ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ ΞΑΝΘΗΣ»	« ΓΙΟΡΤΕΣ ΠΑΛΙΑΣ ΠΟΛΗΣ»	«ΓΙΟΡΤΕΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ»	«ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ»
ΤΟΠΟΣ	ΞΑΝΘΗ	ΞΑΝΘΗ	ΞΑΝΘΗ	ΞΑΝΘΗ
ΦΟΡΕΑΣ	Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης	Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης	Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης, Σχολεία της Ξάνθης	Ξεκίνησε να διοργανώνεται από το Δήμο(1995-2007), στη συνέχεια το ανέλαβε η ΦΕΞ και επανήλθε στο Δήμο το 2014
ΚΥΡΙΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ	ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ-ΔΡΩΜΕΝΑ-ΠΑΡΕΛΑΣΗ	ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ-ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ-ΕΚΘΕΣΕΙΣ-ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΧΟΡΟΙ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ	ΕΚΘΕΣΕΙΣ-ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ-ΜΟΥΣΙΚΟΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ-ΑΘΛΗΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ	ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ ΣΤΟ Μ.ΧΑΤΖΗΔΑΚΙ, ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ
ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ	ΛΑΙΚΟ ΓΛΕΝΤΙ	ΑΘΛΗΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑΣ		
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	ΔΗΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ, ΣΥΛΛΟΓΟΙ, ΧΟΡΗΓΟΙ	ΔΗΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ, ΧΟΡΗΓΟΙ	ΔΗΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ, ΧΟΡΗΓΟΙ	ΔΗΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ, ΦΕΞ, ΧΟΡΗΓΟΙ
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΑΠΟΚΡΙΕΣ, Τέλη Φεβρουαρίου-Αρχές Μαρτίου	Αρχές Σεπτεμβρίου	Αρχές Απριλίου-Τέλος Ιουνίου	Τέλη Οκτωβρίου-Αρχές Νοεμβρίου

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Πέρα από την ιστορία και την παράδοση των ίδιων των θεσμών, η ύπαρξή τους οφείλεται και στην έντονη πολιτιστική δραστηριότητα που χαρακτηρίζει την πόλη καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και όχι μόνο κατά τα

χρονικά διαστήματα των εορτασμών. Ας δούμε αναλυτικά για τον καθένα θεσμό:

9.3.1 ΘΡΑΚΙΚΕΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ- ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ

Το μεγαλύτερο πολιτιστικό γεγονός του χειμώνα στη Βόρειο Ελλάδα είναι οι Θρακικές Λαογραφικές Εορτές- Θρακιώτικο Καρναβάλι³³¹. Η μεγάλη αυτή γιορτή του Πολιτισμού, ένας από τους κορυφαίους θεσμούς της Βορείου Ελλάδος, αναδεικνύει την αυθεντική δημιουργία και τον πολιτιστικό πλούτο της Θράκης και τη φέρνει κοντά σε άλλους πολιτισμούς³³².

Είναι ο θεσμός με τη μεγαλύτερη διάρκεια ζωής, που έχει διαγράψει μια πορεία πάνω από σαράντα έτη. Ξεκινώντας από το 1966³³³, πέρασε διάφορα στάδια εξέλιξης, για να ωριμάσει και να φθάσει έως σήμερα. Μέχρι τη δεκαετία του 1950, στην Ξάνθη διοργανώνονταν από τους πολιτιστικούς συλλόγους της Θράκης αλλά και των γύρω περιοχών, εκδηλώσεις με λαογραφικό χαρακτήρα, όπου προβάλλονταν τα παραδοσιακά ήθη και έθιμα. Συμμετείχαν επίσης χορευτικά συγκροτήματα. Η σύλληψη της ιδέας για την έναρξη και τη σχηματοποίηση του θεσμού ανήκει στον γιατρό Στάθη Στέργιο και μια ομάδα Ξανθιωτών που αναζητούσαν διέξοδο στο οικονομικό και

³³¹ Η Ξάνθη, «η πόλη με τα χίλια χρώματα», πόλη πολυπολιτισμική, δέχθηκε και αγκάλιασε τις Θρακικές Λαογραφικές Εορτές, που αναβίωναν και αναπαράσταναν στην κεντρική πλατεία έθιμα θρακιώτικα, που σχετίζονταν με τις Αποκριές, όπως ο Θρακιώτικος γάμος, η Θρακιώτική βεγγέρα, το Γαϊτανάκι, που το χόρευαν οι μαθήτριες της Οικοκυρικής σχολής, το Προξενιό, οι Χούχουτι, οι Πιτεράδες, οι Σειμένηδες, κατάλοιπα της Διονυσιακής λατρείας, που είχε ξεκινήσει από τη Θράκη, η Τζαμάλα, ο Τζάρος κ.ά. Πολλά από αυτά τα έθιμα τα είχαν φέρει από τους τόπους καταγωγής τους οι πρόσφυγες της Ανατολικής Θράκης και της Ανατολικής Ρωμυλίας.

³³² «Τις μέρες των απόκρεων γιορτάζουμε και συγκεκριμενοποιούμε μερικές από τις μεγάλες στιγμές της θρακιώτικης παράδοσης αλλά και της πλούσιας πολιτιστικά σύγχρονης ζωής. Παρ' ό,τι ο θεσμός των Θ.Λ.Ε. είναι ένα άθροισμα ετερόκλητων καλλιτεχνικών εκδηλώσεων που παρυσιάζει από τις παραδοσιακές φορεσιές, τους χορούς και τα τραγούδια, τα μοτίβα στους τσεβρέδες, τις μάσκες των θρακιώτικων δρώμενων ως και τις σύγχρονες εικαστικές παρεμβάσεις, τη μουσική, το θέατρο...κατορθώνει να έχει ενιαία φιλοσοφία και προσδιορισμένους στόχους και έτσι να γνωρίζει μεγάλη επιτυχία...».www.xanthi.gr

³³³ Η εφημερίδα Ελληνικός Βορράς γράφει στις 26/2/1969:

«Το Καρναβάλι της Ξάνθης δεν είναι μασκαράτες, ούτε και υπάρχει δεύτερο στην Ελλάδα, έτσι όπως το ενεπνεύσθη μια ομάδα Ξανθιωτών, οι οποίοι ξεκίνησαν με πεποίθηση ότι θα το καταστήσουν έναν θεσμό εις την Θράκη και την Μακεδονία. Είναι εορταστικές εκδηλώσεις λαϊκές που λαμβάνουν μέρος, όχι μόνον άψυχα κινούμενα, δημιουργήματα της ζωγραφικής και της σημερινής νοοτροπίας ή Μπογιατισμένες καρικατούρες, αλλά συγκροτήματα μουσικά με ευρωπαϊκά και εγχώρια λαϊκά όργανα»

πολιτιστικό τέλμα της Ξάνθης του 1960³³⁴. Ο στόχος ήταν η εθνική, πνευματική και πολιτιστική ανέλιξη του νομού Ξάνθης και παράλληλα η συμβολή στην οικονομία του τόπου.

Είναι γεγονός ότι κατά τις πρώτες χρονιές του νέου θεσμού, οι γειτονικές πόλεις ήθελαν να «πάρουν» τη διοργάνωση. *«Μέσα στην περίοδο του κεφιού και του ξεφαντώματος του Καρναβαλιού, αποσκοπούσαν να προβάλουν το καθαρά λαογραφικό στοιχείο της Αποκριάς και να το απλώσουν σε μια κλιμάκωση τέτοια που να περιλάβει όλες τις λαϊκές εκδηλώσεις τέχνης»,* διαβάζουμε στα Θρακικά Χρονικά ³³⁵.

Έτσι ξεκίνησε ο θεσμός των Θρακικών Λαογραφικών Γιορτών που καταξιώθηκε και «αγκαλιάστηκε» στη συνέχεια, από το σύνολο του Ξανθιώτικου λαού, ενώ η φήμη τους, συνοδευμένη και ταυτισμένη με το Ξανθιώτικο Καρναβάλι, ταξιδεύει σ' όλη την Ελλάδα³³⁶.

Η Ξάνθη διетήρει πάντοτε μία πρωτοπορία Αποκριάτικου ξεφαντώματος. Στο ταξίδι μας στο χρόνο ιχνηλάτης το εισαγωγικό κείμενο του προγράμματος του 1967 από την οργανωτική επιτροπή των Γιορτών σημειώνει για την αναβίωση του καρναβαλιού: *«Το 1966 για πρώτη φορά πραγματοποιήθηκαν στην Ξάνθη «Αποκριάτικες Θρακικές Γιορτές», με σκοπό την αναβίωση των ηθών και των εθίμων της Θράκης και την προβολή του πλούσιου λαογραφικού της υλικού. Η επιτυχία τους ήτο τόσο μεγάλη, ώστε μας έδωσε το θάρρος να τις επαναλάβουμε εφέτος πιο μεγαλοπρεπείς. Η Θράκη είναι πατρίδα και αφετηρία των Διονυσιακών και Ορφικών, με μία πλούσια παράδοση».*

Σήμερα, το Καρναβάλι της Ξάνθης είναι γνωστό τόσο στην Ελλάδα όσο και στα Βαλκάνια. Με τη συμμετοχή αξιόλογων καλλιτεχνών διοργανώνονται πλήθος πολιτιστικών δράσεων που αφορούν το χορό, το θέατρο, τη μουσική, ενώ γίνονται και διαλέξεις, παρουσιάσεις βιβλίων, εκθέσεις και προβολές ταινιών. Στις εκδηλώσεις αυτές³³⁷ κατά τη διάρκεια του τριωδίου συμμετέχουν

³³⁴ Το 1985 μια παρέα ξανθιωτών φίλων ιδρύει τον πρώτο Καρναβαλικό Σύλλογο της Ξάνθης με την ονομασία «Οι Φίλοι». Το παράδειγμά τους ακολουθούν και άλλοι συμπολίτες τους και έτσι σήμερα συμμετέχουν 35 περίπου Καρναβαλικοί-Πολιτιστικοί Σύλλογοι.

³³⁵ Στ. Ιωαννίδης, εκδότης περιοδικού «Θρακικά Χρονικά», 1967.

³³⁶ Το Χρονικό των ΘΛΕ και του Ξανθιώτικου Καρναβαλιού, Μαριάννα Ξανθοπούλου empros.gr Παρασκευή, 24 Φεβρουάριος 2012.

³³⁷ Οι εκδηλώσεις ξεκινούν 3 εβδομάδες πριν την Μεγάλη Τεσσαρακοστή με την Τελετή Έναρξης. Από εκείνη την ημέρα ξεκινάει μια σειρά από εκδηλώσεις λαογραφικές στην

μικροί και μεγάλοι και διοργανώνονται από αυτόνομους συλλόγους (34) που ξεκίνησαν από παρέες με μεράκι για δουλειά, χωρίς να επιδοτηθούν από δημόσιους φορείς. Μόνο στις Γιορτές της Παλιάς Πόλης τούς διατίθεται κάποιο στέκι με φαγητά, που τους αποφέρει κάποιο έσοδο. «Όλα τα μέλη των συλλόγων μας και οι οικογένειές τους εργάζονται νυχθημερόν για να έχουμε το καλύτερο αποτέλεσμα. Υπάρχει και συναγωνισμός ανάμεσα στους διοργανωτές, όλοι θέλουμε να δώσουμε κάτι ξεχωριστό», μας πληροφορεί ένα μέλος κάποιου συλλόγου, συνταξιούχος πλέον.

Όσον αφορά το θέμα του καρναβαλιού, είναι γεγονός ότι κάθε χρόνο ένα διαφορετικό θέμα ψηφίζεται από την οργανωτική επιτροπή (αναλυτικός πίνακας της επιτροπής υπάρχει στη σελ.197) και βάσει αυτού οι σύλλογοι ετοιμάζουν τα άρματα και τα καρναβαλικά κουστούμια. Συνοπτικά οι τίτλοι των θεμάτων του καρναβαλιού μπορούν να παρουσιαστούν ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 30 Θέματα Καρναβαλιού

Χρονιά	Θέμα
2014	Mundial Καρναβαλιού
2013	Έτσι γλεντάμε κι ας λεν ότι χρωστάμε
2012	Τσίρκο η Ελλάς
2011	ΔΝΤ(Διεθνής Νομισματική Τρέλλα)
2010	Καρναβάλι Ερωτευμένων
2009	Κινούμενα Σχέδια

Πηγή: cityofxanthi.gr

Κεντρική Πλατεία και στο Δημοτικό αμφιθέατρο. Την Τσικνοπέμπτη, στο χώρο της κεντρικής πλατείας, πραγματοποιούνται εκδηλώσεις, όπως «η Βραδιά Παραδοσιακών Γεύσεων», όπου οι Λαογραφικοί Σύλλογοι της πόλης προσφέρουν εδέσματα, χορό και μουσική. Οι εκδηλώσεις αυτές κορυφώνονται το τριήμερο της Καθαράς Δευτέρας οπότε συρρέει πλήθος κόσμου που αψηφά το κρύο του Χειμώνα. Το Σάββατο στην Κεντρική Πλατεία γίνονται διάφορα πολιτιστικά δρώμενα, με αποκορύφωμα την κεντρική συναυλία, ενώ το βράδυ διοργανώνεται η μικρή παρέλαση με αρχηγό τον Τσάρο. Την επόμενη μέρα ξεκινάει από τη αρχή της πόλης η μεγάλη παρέλαση που καταλήγει στο Δημοτικό Στάδιο Ξάνθης. Ο θεσμός κλείνει με την καρναβαλική παρέλαση και το έθιμο της καύσης του ομοιώματος του Τζάρου. Το έθιμο αυτό το έφεραν πρόσφυγες της Ανατολικής Θράκης και αναβιώνει κάθε χρόνο από τους κατοίκους του ομώνυμου συνοικισμού, που βρίσκεται κοντά στη γέφυρα του ποταμού Κόσυνθου. Η γιορτή κλείνει με εντυπωσιακά πυροτεχνήματα και με την υπόσχεση για ακόμη περισσότερο κέφι και ακόμη καλύτερες εκδηλώσεις τον επόμενο χρόνο. Το ραντεβού όλων ανανεώνεται. (Προσωπική συμμετοχή στο Καρναβάλι Ξάνθης 2015).

9.3.2 ΓΙΟΡΤΕΣ ΠΑΛΙΑΣ ΠΟΛΗΣ

Όπως μας είπε ένας παλιός Πρόεδρος της ΔΕΑΞ: *«Στην Παλιά Πόλη της Ξάνθης, σε έναν αναλλοίωτο πολεοδομικό οικισμό, ζωντανεύει το παρελθόν και γίνεται παρόν. Εκεί, στην παλιά πόλη της Ξάνθης, οι αναμνήσεις και η ιστορία της χρυσής εποχής του καπνεμπορίου, στις αρχές του 20 αιώνα, αφήνουν τα αποτυπώματά τους στο σήμερα»³³⁸.*

Ο δεύτερος μεγάλος θεσμός της Ξάνθης είναι οι Γιορτές της Παλιάς Ξάνθης, που πρωτοεμφανίστηκαν το 1991, υλοποιούνται αδιάλειπτα από τότε, ενώ καθιερώθηκαν και θεσμοθετήθηκαν ως θεματοφύλακας της λαϊκής πολιτιστικής παράδοσης, με κέντρο αναφοράς την καρδιά της παλιάς πόλης, απ' όπου πήραν και το όνομά τους. Διοργανώνονται λοιπόν κάθε χρονιά την πρώτη εβδομάδα του Σεπτεμβρίου στην Παλιά Ξάνθη, όπου στήνονται τα στέκια των πολιτιστικών και καρναβαλικών συλλόγων προσφέροντας φαγητό και ποτό. Στα στέκια των συλλόγων στήνονται γλέντια, και με τα λεφτά που συγκεντρώνονται διοργανώνεται, λίγους μήνες μετά, το καρναβάλι. Ιδρυτής των γιορτών ήταν ο πρώην Δήμαρχος Ξάνθης (1991-1999), Φίλιππος Αμοιρίδης³³⁹, ο οποίος θεωρούσε ότι η παραδοσιακή πόλη ήταν ελκυστική και θα είχε επιτυχία το εγχείρημα αυτό, πράγμα που έγινε³⁴⁰.

Οι **Γιορτές Παλιάς Πόλης** αποτελούν για τη Θράκη και την ευρύτερη περιοχή σημαντική έκφραση καλλιτεχνικής δημιουργίας και τέχνης. Κάθε

³³⁸ Στη Πλατεία Μητροπόλεως, στη Παλιά Πόλη, πραγματοποιούνται οι περισσότερες εκδηλώσεις, οι συναυλίες και τα πολιτιστικά δρώμενα.

³³⁹ Ελάχιστος φόρος τιμής στον πολιτικό που έφυγε ξαφνικά από τη ζωή, το Δεκέμβριο του 1999, το βιβλίο: *"Φίλιππος Αμοιρίδης, ένας θρύλος της τοπικής Αυτοδιοίκησης"*. Εκεί περιλαμβάνονται τα κυριότερα σημεία από τη ζωή και την πετυχημένη δράση του στην τοπική αυτοδιοίκηση, σ' ένα θεσμό στον οποίο αφιέρωσε τη ζωή του. Αγωνίστηκε μέσα από το έργο του να βγάλει την Ξάνθη από την αφάνεια και να την προβάλει πανελλήνια αλλά και διεθνώς. Αυτός άλλωστε ήταν και ο στόχος όλων των δημάρχων της πόλης, που έχουν να δείξουν ένα σημαντικό έργο ο καθένας τους.

Όσον αφορά στοιχεία για το προφίλ των δημάρχων της χώρας βλ. σχετ: ΚΕΔΚΕ- Ε.Ε.Τ.Α.Α (2011), *Το προφίλ των Αιρετών, των Δήμων & των Περιφερειών*, Αθήνα.

³⁴⁰ Αξίζει να σημειωθεί ότι καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας στην περιοχή της Ξάνθης, μου επεσήμαναν συνέχεια οι δημότες το έργο του πρώην δημάρχου τους. «Είχε πολλά να προσφέρει ακόμη στον τόπο. Πολλά απ' αυτά που βλέπετε είναι έργα δικά του. Δούλευε σκληρά, είχε όνειρα για την πόλη του και μπορούσε να τα υλοποιήσει, το είχε αποδείξει. Θα ήταν αλλιώς η Ξάνθη αν ζούσε...», επαγγελματίας Ξάνθης.

Άλλωστε από τη βιβλιογραφική μελέτη και τη επιτόπια έρευνα, ο ρόλος του δημάρχου εμφανίζεται να είναι αποφασιστικός στη δημιουργία των προϋποθέσεων πολιτιστικής ανάπτυξης. Στη περίπτωση που μελετούμε, ο ρόλος του δημάρχου είχε αποφασιστική σημασία.

χρόνο, στο ξεκίνημα του φθινοπώρου, οι εν λόγω γιορτές δίνουν το στίγμα τους με τα ξεχωριστά τους «χρώματα». Μοναδικές στο είδος τους, δεν είναι απλώς ένα «φεστιβάλ», είναι μία εμπειρία που αναδεικνύει, την πολιτισμική πολυχρωμία της παλιάς πόλης, καθώς και την κοινωνική διάσταση του πολιτισμού της³⁴¹. *«Η επιτυχία αυτών των γιορτών, πρωτίστως οφείλεται στους δεκάδες χιλιάδες φίλους που ανανεώνουν το ραντεβού τους κάθε χρόνο, την πρώτη εβδομάδα του Σεπτεμβρίου στην Ξάνθη, αλλά και στους πολιτιστικούς συλλόγους, που κάθε φορά δίνουν τον καλύτερο εαυτό τους για την πραγμάτωση τους»*³⁴², διαβάζουμε στο www.paliapoli.gr.

Σύμφωνα με τον Περιφερειάρχη, κ. Παυλίδη, οι γιορτές έχουν μια ιδιαιτερότητα, δεν αντιγράφονται. Γι' αυτό δεν έχει όμοιό της η κοινωνική, η λαϊκή συμμετοχή και συνεισφορά. Ταυτόχρονα, αποτελούν ένα ισχυρό μέσο τουριστικής προβολής της Ξάνθης και της Περιφέρειας με σημαντική τόνωση της επισκεψιμότητας και της οικονομικής δραστηριότητάς της.

Σύμφωνα με το Δήμαρχο, *«η έντονη πολιτιστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται σ' όλη τη διάρκεια του έτους, αλλά κυρίως τις μέρες των Γιορτών μέσα από τους πολλαπλούς άξονες πολιτισμού, αποτελεί τη μοναδική οδό για τον κόσμο της δημιουργίας και της αλληλεγγύης. Η αληθινή ψυχή του πολιτισμού δεν είναι άλλη από τους πολίτες της Ξάνθης!»*.

Τέλος, στην ιστοσελίδα της ΦΕΞ αναφέρεται ότι, *«περιδιαβαίνοντας τα σοκάκια με τα αρχοντικά, τους λαϊκούς μαχαλάδες, ξεδιπλώνεται μπρος στον επισκέπτη –θεατή – μια πόλη που διαρκώς μεταβάλλεται, με στοιχεία από την ελληνική παράδοση αλλά και τις ευρωπαϊκές επιρροές. Σε τούτο τον εικαστικό, αλλά και ιστορικό περίπατο, οι εικόνες μπερδεύονται με τις μυρωδιές, οι ήχοι της πόλης εμπλέκονται στη βοή του σύγχρονου γλεντιού, που από την «παραλία» ανηφορίζει για μια εβδομάδα και συγκατοικεί με στην ποικιλότητα της πόλης. Μιας πόλης που δεν έπαψε ν' αλλάζει που δεν έπαψε να ζει»*.

³⁴¹ Έτσι: «Στην Παλιά Πόλη, στον μεγαλύτερο παραδοσιακό οικισμό της χώρας, στο μοναδικό οικιστικό σύνολο που επιμένει να αντιστέκεται στην φθορά του χρόνου, διοργανώνονται αρχές Σεπτεμβρίου οι Γιορτές Παλιάς Πόλης. Οι Γιορτές έχουν ως στόχο να αναδείξουν τον παραδοσιακό οικισμό. Προβάλλουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, την αρχιτεκτονική του, την λαϊκή του παράδοση μα και τον σύγχρονο τρόπο δημιουργίας και διασκέδασης των ανθρώπων. Μ. Στυλιανίδης, Δήμαρχος Ξάνθης, www.cityofxanthi.gr

³⁴² www.paliapoli.gr

9.3.3 ΓΙΟΡΤΕΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

Οι Γιορτές Νεολαίας ξεκινούν στις αρχές Απριλίου και ολοκληρώνονται στο τέλος Ιουνίου. Ξεκίνησαν την ίδια χρονιά με τις Γιορτές Παλιάς Πόλης και, όπως λέει και ο τίτλος τους, είναι ένας θεσμός που στηρίζει κάθε προσπάθεια για την προώθηση των ιδεών για μια καλύτερη πολιτιστική ζωή των νέων της Ξάνθης. Στόχος είναι η προβολή, καταγραφή και μελέτη του τρόπου σκέψης, των οραμάτων, των δυσκολιών, των μελλοντικών σχεδίων των νέων μα και του παρόντος τρόπου ζωής και ψυχαγωγίας τους, καθώς και της πολιτιστικής ανάπτυξης του τόπου - σύμφωνα πάντα με τις αντιλήψεις των νέων που συμμετέχουν³⁴³. Δίνεται έτσι η δυνατότητα στους μαθητές να αποτελέσουν ταυτόχρονα τους πρωταγωνιστές και στη σκηνή και στο ακροατήριο. Έτσι οι κάτοικοι γνωρίζουν τα δρώμενα του αστικού χώρου είτε μέσα από διαδικασία δημιουργίας - παραγωγής είτε μέσα από διαδικασία συμμετοχής-κατανάλωσης³⁴⁴. Παράλληλα υλοποιούνται και εκδόσεις που αφορούν την πόλη και την ευρύτερη περιοχή³⁴⁵.

³⁴³ Οι Γιορτές Νεολαίας είναι πλέον ένας θεσμός και μια δυναμική παρουσία των νέων στην πολιτιστική δράση της Ξάνθης. Η παρουσίαση των δραστηριοτήτων μαθητών, φοιτητών και γενικότερα των νέων της πόλης μας μέσα από πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις, συναυλίες, θεατρικά δρώμενα, εκθέσεις ζωγραφικής και φωτογραφίας, αλλά και γυμναστικές επιδείξεις, δίνουν ένα δυναμικό παρόν ζωντάνιας, υπευθυνότητας και νεανικής άποψης για ό,τι αφορά και κατ'επέκταση για ό,τι μας αφορά. Κάθε Μάιο –Ιούνιο εδώ και 17 χρόνια οι Γιορτές Νεολαίας στοχεύουν να αναδείξουν τις πρωτοβουλίες των νέων, να ακουστούν οι προτάσεις τους, οι απαντήσεις τους, ακόμα και η διαμαρτυρία τους μέσω του πολιτισμού, να αποδείξουν ότι η πόλη μας είναι ζωντανή και έχει μέλλον, να αφουγκραστούν οι μεγαλύτεροι τη σκέψη της νέας γενιάς, μιας σκέψης με εφελτήριο τον πολιτισμό». Ε.Φανουράκης Πρόεδρος Πολ. Οργ. Προσωπική επικοινωνία, 4/4/2008, Ξάνθη.

³⁴⁴ <http://www.cityofxanthi.gr/enimerosi/episkeptes/%CE%B5%CE%BF%CF%81%CF%84%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%BF%CE%AF>

³⁴⁵ «Ο Δήμος συνεργάζεται .. για να παρουσιαστεί και να αποτυπωθεί η φυσιογνωμία και η ταυτότητα του τόπου, αλλά και για να αναδειχθεί το πολιτιστικό δυναμικό που διαθέτει. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι οι υπεύθυνοι φορείς προσπαθούν έμπρακτα να εντοπίσουν και να αναδείξουν τον αισθητικό και ιστορικό πλούτο της πόλης μας... Βέβαια η συνεργασία των φορέων αξιοποιεί τα αποτελέσματα του μόχθου και της αγάπης συμπολιτών μας, αλλά και προσώπων από τον ευρύτερο ελληνικό χώρο, οι οποίοι αυθόρμητα, με ανιδιοτέλεια, με υπομονή και επιμονή, μελετούν την πόλη και αποθησαυρίζουν στοιχεία της ιστορίας και του πολιτισμού της. Τα αποτελέσματα αυτά συγκροτούν πλέον ένα εντυπωσιακό σώμα εκδόσεων οι οποίες περιγράφουν και καθορίζουν τις πολιτισμικές πραγματικότητες, την ιστορία και τη ταυτότητα της πόλης και την κάνουν ευρύτερα γνωστή. Ο Δήμος Ξάνθης υποστηρίζει πάντα τέτοιες προσπάθειες». Πρόλογος Δημ. Ξάνθης κ. Στυλιανίδη στο βιβλίο του Δ. Μαυρίδη, «Σπίτια της Ξάνθης», Ξάνθη, 2009.

9.3.4 ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ

Πρόκειται για το Φεστιβάλ Μάνος Χατζιδάκις ³⁴⁶ που εγκαινιάστηκε το 1995, προς τιμήν του μεγάλου Έλληνα Μουσικοσυνθέτη ο οποίος γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Ξάνθη, *«την διατηρητέαν»*, όπως έλεγε. Σύμφωνα με τις συνεντεύξεις: *«Ο Μάνος ήθελε να κάνει στην Ξάνθη τον Πολιτιστικό Αύγουστο γιατί σκεφτόταν, ότι χρωστούσε στη πόλη που γεννήθηκε, ένα πολύ μεγάλο πολιτισμικό θεσμό. Είχε φτιάξει όλο το πλαίσιο, είχε βρει όλες τις χορηγίες, ο Δήμος και η Νομαρχία δεν θα έβαζαν ούτε μισή δραχμή από τη τζέπη τους, εκείνη την εποχή, όμως...τελικά υλοποίησε το όνειρό του αυτό στη Κρήτη»*.

Το Χατζηδάκιο Φεστιβάλ, αρχικά φιλοξενούσε συναυλίες Ελλήνων και άλλων Βαλκάνιων μουσικών, καθώς και μουσικών σχολείων, ενώ στη συνέχεια επεκτάθηκε και σε άλλους τομείς. Παράλληλα έδινε την ευκαιρία σε χορωδίες από την Ελλάδα και το εξωτερικό να παρουσιαστούν στο Δημοτικό Αμφιθέατρο της πόλης.

Το φεστιβάλ το 2007 σταμάτησε να διοργανώνεται από το Δήμο, λόγω ορισμένων δυσχερειών που είχαν παρουσιαστεί. Τη διοργάνωση ανέλαβε από τότε έως το 2014 η ΦΕΞ, που κατάφερε να το υλοποιεί και να το αναπτύσσει. Στο διάστημα αυτό συνεχίστηκε η έρευνα, συλλογή και τεκμηρίωση στοιχείων για τη σχέση του Μάνου Χατζηδάκι με την Ξάνθη. Από το 2014 ο Δήμος ανέλαβε και πάλι τη διοργάνωση με τίτλο: *«Ξάνθη: Πόλις Ονείρων Μουσικών Σχολείων»*, με τη συμμετοχή μουσικών σχολείων από όλη την Ελλάδα. Το 2015 συμμετείχαν επίσης και δυο μουσικά σχολεία από τις γειτονικές χώρες της Βουλγαρίας και της Τουρκίας, ενώ για το 2016 υπάρχει πρόταση για υποδοχή σχολείων από την ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων και της Μαύρης Θάλασσας.

Έτσι ξεκίνησε ένας νέος κύκλος ζωής για το Φεστιβάλ, με νέες ιδέες και όνειρα. Στόχος είναι η επανοικειοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, η αξιοποίηση της παρακαταθήκης του μεγάλου δημιουργού, η κοινωνική

³⁴⁶ Φωτογραφικό υλικό από εκδήλωση με ορχήστρες στα πλαίσια του Χατζηδάκιου Φεστιβάλ, στη πλατεία του Δήμου Ξάνθης, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.cityofxanthi.gr/enimerosi/episkeptes/%CE%B5%CE%BF%CF%81%CF%84%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%BF%CE%AF/4123%CF%87%CE%B1%CF%84%CE%B6%CE%B9%CE%B4%CE%AC%CE%BA%CE%B5%CE%B9%CE%BF%CF%86%CE%B5%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%B2%CE%AC%CE%BB>

σύσφιξη και η ανάπτυξη χώρου δημιουργικής έκφρασης της νέας γενιάς. Με βάση τις προτάσεις που έγιναν από την οργανωτική επιτροπή, περιληπτικά, το Χατζιδάκι αξίζει:

- να συνεχίσει να δημιουργεί υποδομές για την πόλη
- να διατηρήσει τις εξαιρετικές σχέσεις που έχει δημιουργήσει με όλες τις προσωπικότητες-φίλους του καλλιτέχνη
- να διατηρήσει τις συνεργασίες με τα μουσικά τμήματα των πανεπιστημίων της Ελλάδας και του εξωτερικού
- να δημιουργήσει συνεργασίες και με το τοπικό δυναμικό (οργάνωση ορχήστρας κ.ά.) και να ευαισθητοποιήσει τη μαθητική και φοιτητική κοινότητα του Νομού και όχι μόνο (συναντήσεις μουσικών σχολείων κ.ά.)
- να λειτουργεί με συνέπεια και να θέσει νέους στόχους για τα επόμενα χρόνια
- να οργανώσει θεματικές για το Φεστιβάλ και ειδικά αφιερώματα³⁴⁷.

9.3.5 ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

Διάφορες εκδηλώσεις διοργανώνουν και οι πολιτιστικοί σύλλογοι της περιοχής. Κάποιες από αυτές είναι:

- **Έθιμο της Καμήλας στη Σταυρούπολη**

Διοργανώνεται κάθε χρόνο την ημέρα της Καθαράς Δευτέρας στην κεντρική πλατεία της Σταυρούπολης. Κατά το δρώμενο αυτό, οι συμμετέχοντες, κάτοικοι του Δήμου και επισκέπτες, μεταμφιεσμένοι μιμούνται διάφορους ήχους, μουτζουρώνοντας ο ένας τον άλλον, σε μια παρέλαση χρωμάτων και χαράς, με οδηγό ένα ομοίωμα καμήλας και έναν καμηλιέρη. Μετά το τέλος της πομπής, μοιράζονται στους παρευρισκόμενους από τη Δημοτική Αρχή δωρεάν νηστίσιμα εδέσματα και άφθονο κρασί³⁴⁸.

³⁴⁷ Αφιερώματα στα οποία θα επικεντρώνεται διαδοχικά κάθε χρονιά το Φεστιβάλ, π.χ. στη σχέση του Μ.Χατζηδάκι με το τραγούδι, με την ποίηση, τον κινηματογράφο, το θέατρο, το ραδιόφωνο, τη δισκογραφία και βέβαια και με το δημόσιο λόγο του ή την στάση του απέναντι στους νέους δημιουργούς. Από το «Η Ξάνθη του Μάνου Χατζηδάκι», fex.org, 23/10/2014.

³⁴⁸ Το έθιμο της καμήλας είχε παγανιστικό χαρακτήρα, τελούνταν και συμβόλιζε τη δέηση των κατοίκων για τη γονιμότητα της γης, αφού η χρονική στιγμή συνέπιπτε με τον ερχομό της άνοιξης και την έναρξη των αγροτικών εργασιών. Αργότερα με αναφορά την Ορθόδοξη

- **Ποντιακό Γλέντι στα Κομνηνά**

Την Καθαρά Δευτέρα στην κεντρική πλατεία του οικισμού των Κομνηνών κάτοικοι και επισκέπτες χορεύουν με ήχους ποντιακής λύρας και γλεντούν σε μια γιορτή βασισμένη στην τοπική παράδοση. Και στη γιορτή αυτή προσφέρονται δωρεάν νηστίσιμα εδέσματα.

- **Δημήτρια Δαφνώνα**

Στις όχθες του ποταμού Νέστου, εκεί που ο ποταμός περνάει δίπλα από το χωριό Δαφνώνα, στη ΔΕ Σταυρούπολης, ο Πολιτιστικός Σύλλογος «Δημήτρια» με τη συνδρομή του Δήμου, διοργανώνει, στις αρχές Αυγούστου, με επιτυχία, τα «Δημήτρια Δαφνώνα». Οι εκδηλώσεις περιλαμβάνουν μουσικές βραδιές, διάφορες εκδηλώσεις και δραστηριότητες για παιδιά, αλλά και δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού.

- **Γιορτή Χωριάτικης Πίτας**

Διοργανώνεται κάθε Αύγουστο στην κεντρική πλατεία της Σταυρούπολης από τον πολιτιστικό σύλλογο Σταυρούπολης «Ορφέας», με λαϊκή και παραδοσιακή μουσική και συμμετοχή παραδοσιακών χορευτικών συγκροτημάτων.

- **Απονομή Βραβείων στους Αριστούχους Μαθητές και Μαθήτριες της Σχολικής Περιόδου**

Με την καθιέρωση του θεσμού από το 2002, κάθε χρόνο υλοποιείται στο αμφιθέατρο του Λυκείου Σταυρούπολης της ΔΕ Σταυρούπολης η απονομή των βραβείων στους αριστούχους μαθητές κάθε σχολικής περιόδου³⁴⁹.

Τέλος, στην ανάπτυξη των πολιτιστικών δραστηριοτήτων σημαντικός είναι επίσης ο ρόλος των αδελφοποιήσεων του δήμου όπως παρουσιάζονται στην ενότητα που ακολουθεί.

Παράδοση που θέτει την ημέρα αυτή ως την Αρχή της Σαρακοστής, άλλαξε χαρακτήρα και συμβολίζει το τέλος του Καρναβαλιού και την αρχή της νηστείας.

³⁴⁹ Η καθιέρωση των βραβείων έγινε από τον δημοσιογράφο και συγγραφέα Τ.Κοντογιαννίδη που με προσωπικές οικονομίες χρηματοδοτεί το θεσμό. Στόχος είναι η οικονομική ενίσχυση των αριστούχων και απόρων μαθητών του τόπου και η εξύψωση του πνευματικού τους επιπέδου.

9.3.6 Αδελφοποιήσεις

Οι αδελφοποιήσεις πόλεων αποβλέπουν στη σύσφιξη των διεθνών σχέσεων και έχουν κυρίως πολιτιστικό και καλλιτεχνικό χαρακτήρα. Οι ανταλλαγές αποστολών και άλλες κοινές εκδηλώσεις γίνονται μέσα στα πλαίσια διμερών και διεθνών συμφωνιών και καθορίζονται από την αρχή της αμοιβαιότητας. Η Ξάνθη έχει αδελφοποιηθεί από το 1984 με τις εξής πόλεις:

- **Γκίφχορν της Βόρειας Γερμανίας**, που βρίσκεται κοντά στο Αννόβερο, στο ομοσπονδιακό κράτος της Κάτω Σαξωνίας³⁵⁰.
- **Νέο Βελιγράδι της Σερβίας**, που είναι ο μεγαλύτερος από τους 16 Δήμους που αποτελούν την πρωτεύουσα της Σερβίας Βελιγράδι³⁵¹.
- **Σμόλυαν της Βουλγαρίας**, που βρίσκεται στους πρόποδες του όρους Παμπόροβο, της περιοχής Πλόβντιβ (Φιλιππούπολη)³⁵².
- **Μπίγκα της Τουρκίας**, που βρίσκεται στη Μυσία, κοντά στην ακτή της Προποντίδας³⁵³.
- **Μπεσίκτας της Τουρκίας**, που βρίσκεται στην ευρωπαϊκή ακτή του Βοσπόρου και ανήκει στο πολεοδομικό συγκρότημα της Πόλης³⁵⁴ (έχει υπογραφεί πρωτόκολλο συνεργασίας).

³⁵⁰ Ο πληθυσμός του Γκίφχορν ανέρχεται σε 55.000 κατοίκους εκ των οποίων οι 2.000 είναι Έλληνες, οι οποίοι διαθέτουν οργανωμένη ελληνική κοινότητα. Το Γκίφχορν είναι μια βιομηχανική πόλη, στην περιφέρειά του όμως υπάρχει και αγροτική παραγωγή.

Ο Δήμαρχος της πόλης Gifhorn δήλωσε σε επίσκεψή του στη Ξάνθη: «Είμαι ενθουσιασμένος από τις πρώτες εικόνες που έχω από την Ξάνθη, καθώς φτάσαμε χθες το βράδυ αργά στην Πόλη και αντικρίσαμε την ζωντάνια της με τους νέους να είναι ιδιαίτερα δραστήριοι στους δρόμους της Πόλης. Η ύπαρξη του Πανεπιστημίου στην Ξάνθη έχει δώσει και στο παρελθόν το έναυσμα για ανταλλαγή φοιτητών μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα, και στο μέλλον θα μπορούσαν φοιτητές από την Ξάνθη να κάνουν την πρακτική τους σε αρκετά εργοστάσια και μονάδες που υπάρχουν στην περιοχή μας». www.xanthinews.gr, 10/7/2012.

Το πρωτόκολλο αδελφοποίησης υπογράφηκε στις 30.11.1984 από το Δήμαρχο Κ.Μπένη.

³⁵¹ Το Νέο Βελιγράδι, που κτίστηκε μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, έχει 350.000 κατοίκους. Είναι βιομηχανική πόλη όπου εδρεύουν πολλές εταιρείες της Σερβίας.

Το πρωτόκολλο αδελφοποίησης Ξάνθης – Νέου Βελιγραδίου υπογράφηκε στις 11.4.1994 από το Δήμαρχο Φ. Αμοιρίδη.

³⁵² Το Σμόλυαν έχει πληθυσμό 40.000 κατοίκους και είναι αγροτικό και τουριστικό κέντρο. Διαθέτει το μεγαλύτερο χιονοδρομικό κέντρο της Βουλγαρίας και πολλά ξενοδοχεία.

Το πρωτόκολλο αδελφοποίησης Ξάνθης – Σμόλυαν υπογράφηκε στις 28.6.1995 από το Δήμαρχο Φ. Αμοιρίδη.

³⁵³ Πρόκειται για μια πόλη κτισμένη στην περιοχή των αρχαίων και βυζαντινών Πηγών και κοντά στο Γρανικό ποταμό (σήμερα Μπίγκα Τσάι). Στη Μπίγκα σώζεται η παλιά ελληνική συνοικία. Η πόλη έχει 40.000 κατοίκους και βιομηχανίες αγροτικών προϊόντων, ενώ είναι κέντρο αγροτικής παραγωγής. Το πρωτόκολλο αδελφοποίησης Ξάνθης – Μπίγκα υπογράφηκε στις 28.6.2000 από το Δήμαρχο Μ. Στυλιανίδη.

Ολοκληρώνοντας την ενότητα, θεωρείται σκόπιμο να παρουσιασθεί η γιορτή του αθλητισμού στη Ξάνθη. Όπως τονίστηκε από τους πληροφορητές μας ο ρόλος που διαδραματίζει είναι σημαντικός, και συμβάλλει στην ανάπτυξη του πολιτισμού.

9.4. Η συνεισφορά του αθλητισμού στον πολιτιστικό τομέα

Στην Ξάνθη, ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η συμβολή του ομαδικού αθλητισμού στην προώθηση του τοπικού πολιτιστικού στοιχείου. Έτσι, ιδιαίτερη μνεία οφείλει να γίνει στο ποδόσφαιρο του νομού, όπου - ήδη από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα - υπήρξαν ομάδες που ήταν γνωστές ανά το πανελλήνιο: η Ασπίδα και ο Ορφέας. Όντας δύο μεγάλα σωματεία σε μια μικρή πόλη, όπως ήταν φυσικό, θεωρήθηκε απαραίτητη η συγχώνευσή τους, ώστε να δημιουργηθεί μια ομάδα ικανή να πρωταγωνιστεί στην Ελλάδα.

Έτσι γεννήθηκε ο Αθλητικός Όμιλος Ξάνθης το 1967. Με το πέρασμα του χρόνου, οι διαδοχικές επιτυχίες οδήγησαν την ομάδα στην μεγαλύτερη ποδοσφαιρική κατηγορία της χώρας μας (1990), όταν και άρχισε να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στο εγχώριο ποδόσφαιρο και τα θετικά αποτελέσματα άρχισαν να διαδέχονται το ένα το άλλο. Η πραγματικότητα αυτή ενισχύθηκε και από τη σημαντική χορηγία που εξασφάλισε η ομάδα, γεγονός που έδρασε καταλυτικά στην θεμελίωση και ανάδειξη του τοπικού ποδοσφαίρου σε διεθνές επίπεδο³⁵⁵. Οι αναμετρήσεις, πέρα από το γεγονός πως ανέδειξαν τη δυναμική του συλλόγου, έκαναν περήφανη την τοπική κοινωνία και ενίσχυσαν τα ταμεία της ομάδας³⁵⁶. Αλλά η σημαντικότερη

³⁵⁴ Πρόκειται για μεγάλο αστικό δήμο με 200.000 κατοίκους, που περιλαμβάνει περιοχές γραφείων και προάστια του Βοσπόρου με ελληνικό ενδιαφέρον. Το πρωτόκολλο υπογράφηκε στις 14.12.2007 στην Ξάνθη και στις 21.06.2008 στο Δήμο Μπεσίκτας από το Δήμαρχο Μ. Στυλιανίδη.

³⁵⁵ Έτσι, η ομάδα της Ξάνθης κατόρθωσε να καθιερωθεί ταχύτατα μέσα στην πρώτη δεκάδα του βαθμολογικού πίνακα στην Ελλάδα, ενώ με τη μόνιμη παρουσία της στον θεσμό του κυπέλλου Ελλάδας, καταξιώθηκε σημαντικά. Μάλιστα, η ποδοσφαιρική της ποιότητα, επέτρεψε στην ομάδα να φτάσει στον τελικό της διοργάνωσης στις 23/5/15 για πρώτη φορά στην ιστορία της, οπότε και διεκδίκησε το κύπελλο.

³⁵⁶ Αποκορύφωμα της συμβολής του ποδοσφαιρικού τμήματος της Ξάνθης στον πολιτισμό υπήρξαν οι χρονιές κατά τις οποίες συμμετείχε στην ευρωπαϊκή διοργάνωση του κυπέλλου UEFA και στη συνέχεια του Europa League, γεγονός πρωτόγνωρο για μια μικρή επαρχιακή ομάδα, αντιμετωπίζοντας ομάδες παγκοσμίου βεληνεκούς.

μεταβολή επήλθε στον κοινωνικό τομέα. Η Ξάνθη απέκτησε πλέον ένα νέο σημείο αναφοράς, μια νέα συλλογική προσπάθεια, που ανέδειξε την τοπική κοινωνία όχι μόνο στο πανελλήνιο, αλλά και διεθνώς, σύμφωνα με πληροφορητή μας. Εκτός αυτού, η πόλη επωφελήθηκε σημαντικά από την προώθηση του αθλητικού τουρισμού, αφού ολοένα και περισσότεροι φίλαθλοι - Έλληνες και ευρωπαίοι - έδειξαν ενδιαφέρον να ανακαλύψουν την πόλη και τις πολιτιστικές της δράσεις.

Ουσιαστικά, προσπάθειες σαν κι αυτή αποδεικνύουν τα πολυδιάστατα οφέλη του αθλητισμού στις τοπικές κοινωνίες, καθώς και την ευεργετική επίδραση των αξιών που πρεσβεύουν τα ομαδικά σπορ στον σύγχρονο κόσμο. Κυρίως όμως αποτελούν δικαίωση για την πόλη και τους τοπικούς φορείς, που επιφέρει ενίσχυση της πίστης στο συλλογικό όραμα, καθώς και προώθηση του πολιτιστικού στοιχείου της πόλης, μέσω του αθλητισμού. Μια επιμονή που συνιστά κίνητρο για συνέχιση των προσπαθειών τόσο στο ποδόσφαιρο, όσο και στα υπόλοιπα ομαδικά αθλήματα.

Στη συνέχεια θα παρουσιασθούν τα συμπεράσματα της ανάλυσης εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος του Δήμου μελέτης, που θα ολοκληρώσουν την εικόνα του ερευνητικού μας πεδίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

Ανάλυση εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος του Δ.Ξάνθης Πολιτισμός: Δράσεις & Συνέργειες

Με την ερευνητική διαδικασία που παρουσιάζεται, επιχειρείται η αποτύπωση της εφαρμοζόμενης πολιτιστικής πολιτικής του Δήμου της Ξάνθης, των δυνατών και αδυνάτων σημείων της, καθώς και η συμβολή του Δήμου στη συνέχιση και ανάπτυξη αυτής της πολιτικής. Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να γίνει ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος του Δ.Ξάνθης με βάση τα στοιχεία της μελέτης μας, σε ό,τι αφορά τα ζητήματα του πολιτισμού και του οικονομικού προγραμματισμού του Δήμου, των Ν.Π.Ι.Δ. και των Ν.Π.Δ.Δ. που ανήκουν σ' αυτόν.

Δυνατότητες

Η πόλη έχει σημαντική γεωγραφική θέση, μέσα σ' ένα πλούσιο φυσικό περιβάλλον με προστατευμένους βιότοπους και πλούσιους πολιτιστικούς πόρους. Είναι ελκυστική πόλη- τόπος προορισμού για πολλούς επισκέπτες. Με τη λειτουργία της Εγνατίας Οδού και των καθέτων αξόνων, σύμφωνα με στοιχεία του Παρατηρητηρίου της Εγνατίας³⁵⁷, πληθυσμός 3.894.511 κατοίκων έχει πλέον πρόσβαση στη πολιτιστική ζωή της Ξάνθης σε λιγότερο από 6 ώρες. Πριν την κατασκευή της Εγνατίας, μόνο 12% αυτού του πληθυσμού είχε πρόσβαση στη Ξάνθη (σε περισσότερο από 6 ώρες). Σημαντικό τμήμα αυτού του πληθυσμού είχε πρόσβαση σε δύο με τρεις ώρες ενώ υπήρχαν κάτοικοι της Δυτικής Ηπείρου που ήταν απομακρυσμένοι από την Ξάνθη για περισσότερο από 9 ώρες. Βέβαια, σύμφωνα με την έρευνα το αυξημένο κόστος των διοδίων επιβαρύνει σημαντικά τους συμμετέχοντες στις πολιτιστικές δράσεις, σε μια εποχή οικονομικής κρίσης (βλ.σχετ.χάρτη 9B).

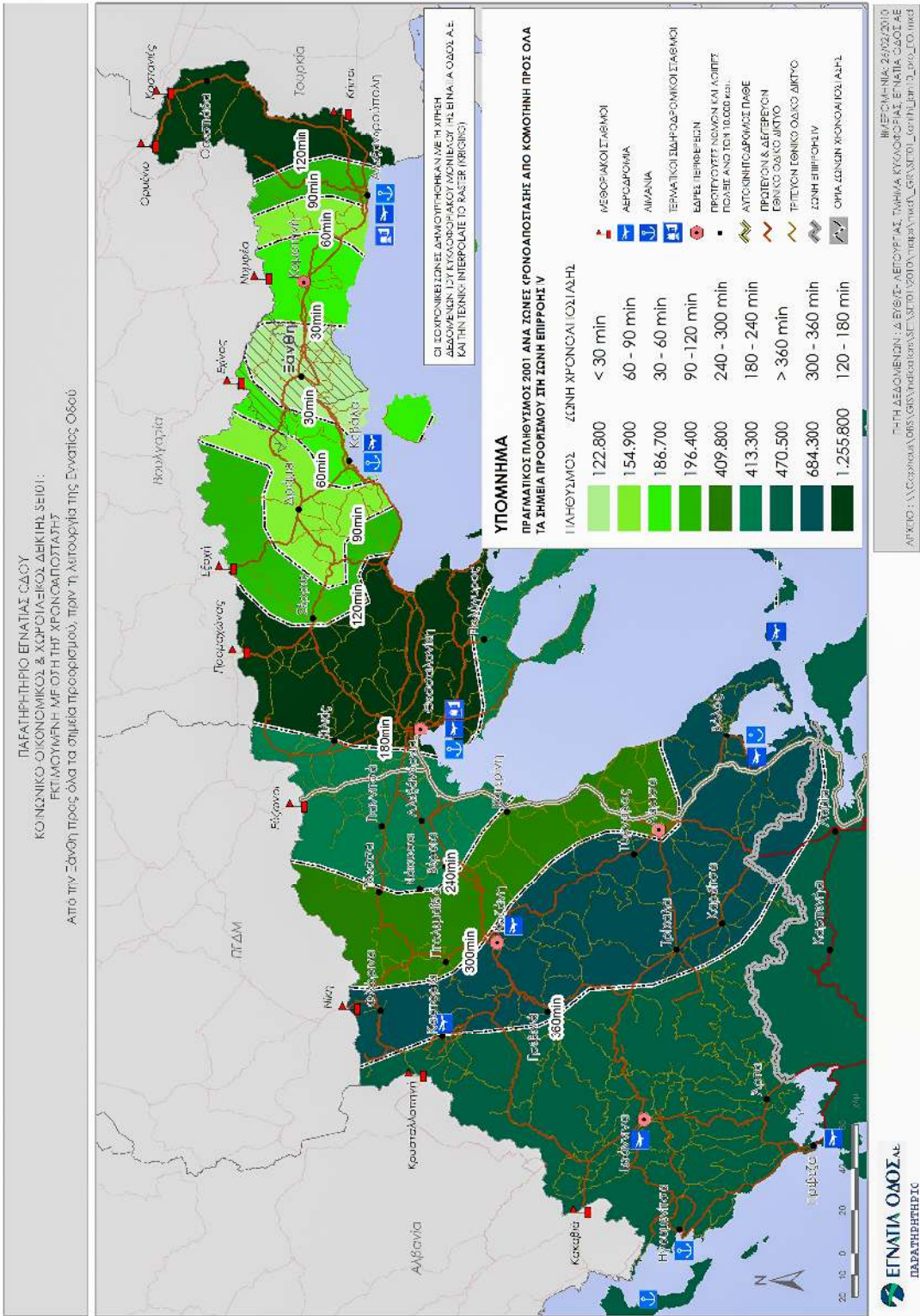
Η πιο αξιοσημείωτη είναι η αύξηση του πληθυσμού που έχει πρόσβαση στα πολιτιστικά δρώμενα της Ξάνθης σε χρόνο μεταξύ 1,5 και 2 ωρών κατά 543%, επειδή εντάχθηκαν σε αυτή τη ζώνη γεωγραφικές ενότητες της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλονίκης. Έτσι με τη πλήρη λειτουργία της

³⁵⁷ http://observatory.egnatia.gr/factsheets/fs_2010/SET01_factsheet_2010.pdf

ΧΑΡΤΗΣ 11 Α

ΧΑΡΤΗΣ 11 Β

Επιπρόσθετα με τα παραπάνω στοιχεία, η Ξάνθη έχει υψηλή αναγνωρισιμότητα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και πλούσια πολιτιστική κληρονομιά. Την χαρακτηρίζει η πολυπολιτισμικότητα και η αρμονική συνύπαρξη διαφορετικών ομάδων. Το όνομά της είναι γνωστό από τις δράσεις που γίνονται και αφορούν μεταξύ άλλων και τη νέα δημιουργία, τα νέα καλλιτεχνικά σχήματα που ξεπροβάλλουν δυναμικά και συμμετέχουν στο πρόγραμμα των πολιτιστικών δράσεων (βλ.ερώτηση 6 ερωτηματολογίου έρευνας).

Σημαντικός είναι βέβαια και ο ρόλος του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, που δίνει ώθηση στην τοπική ανάπτυξη. Στην Ξάνθη παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού, αύξηση του δείκτη νεότητας (νεαρός κόσμος, πολλοί φοιτητές) και πτώση του δείκτη γήρανσης.

Η συμμετοχή των κατοίκων στα πολιτιστικά δρώμενα είναι μεγάλη αν και ένα σημαντικό τμήμα των αρμοδιοτήτων του Δήμου, ιδιαίτερα στον πολιτιστικό τομέα, ασκείται από τα Ν.Π.Δ.Δ. και τις Δημοτικές Επιχειρήσεις. Είναι γεγονός ότι έχει αποκτηθεί μεγάλη εμπειρία σχετικά με την οργάνωση και υποστήριξη πολιτιστικών εκδηλώσεων από τον Δήμο, ενώ και ο ίδιος προσπαθεί να παρεμβαίνει και να αξιοποιεί με ευρωπαϊκά προγράμματα παραδοσιακά κτίρια. Παρότι έχουν αξιοποιηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό διάφορα εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα, μπορούν κάλλιστα τα ποσοστά απορρόφησης έργων να αυξηθούν. Οι επιχορηγήσεις αποτελούν την πλέον σημαντική πηγή εσόδων, ενώ οι δανειακές υποχρεώσεις είναι χαμηλές και η πιστοληπτική ικανότητα ικανοποιητική. Ο Δήμος ελέγχει σε ένα βαθμό το ύψος των εσόδων του και έχει τη δυνατότητα να προγραμματίσει ανάλογα έξοδα. Παράλληλα, η υλοποίηση του εθνικού κτηματολογίου συμβάλλει στην ολοκλήρωση των διαδικασιών καταγραφής και μεταγραφής της δημοτικής ακίνητης περιουσίας, που με ποικίλους τρόπους μπορεί να αξιοποιηθεί. (βλ.κεφ. 13 ΣΔΙΤ).

Προβλήματα- Αδυναμίες

Παρόλα τα ανωτέρω θετικά, παρατηρείται υστέρηση και ελλείψεις σε υποδομές που μπορούν να εξηγηθούν από τη χρόνια εγκατάλειψη της περιοχής της Ξάνθης, αλλά και ολόκληρης της Θράκης ευρύτερα, από την πολιτεία. Η ακριτική της θέση, δίπλα στα σύνορα, αρκετά μακριά από το

κέντρο της χώρας, αλλά σύμφωνα με πληροφορητή μας «και πολιτικοί λόγοι ήταν αυτοί που στέρησαν από την περιοχή πολύτιμα κεφάλαια σε περιόδους ευημερίας και ανάπτυξης. Το ίδιο διάστημα άλλες περιοχές δέχονταν μεγάλα κεφάλαια, επενδύσεις και σημαντικά έργα υποδομών». Παράλληλα, **η ανάγκη οργανωμένου πολεοδομικού σχεδιασμού κρίνεται απαραίτητη**, όπως και η βελτίωση των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς, καθώς οι καιρικές συνθήκες, ιδιαίτερα στην ορεινή περιοχή, είναι δύσκολες. Όμως και η εγκατάλειψη οικοδομικού πλούτου του παρελθόντος εντός του αστικού ιστού στη Παλαιά Ξάνθη και στις Καπναποθήκες, έχει δημιουργήσει «θύλακες ερήμωσης», αφού ο Δήμος δεν έχει αρμοδιότητα επί των κτιρίων αυτών. Επίσης δεν έχει ούτε τους επαρκείς πόρους για να παρέμβει συνολικά στη διάσωση και αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος της περιοχής. Με εξαίρεση το Δήμο και λίγους φορείς που έχουν υλοποιήσει σχετικές πρωτοβουλίες, η ανάδειξη αξιόλογων κτιρίων δεν συνοδεύεται από την αξιοποίησή τους μέσω της παραλαβής χρήσεων πολιτιστικού χαρακτήρα. Χαρακτηριστικό είναι ένα κτίριο του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου σε κεντρικό σημείο της Παλιάς Πόλης που παραμένει εγκατελειμένο.

Υπάρχει επίσης αδυναμία ανταπόκρισης των υποδομών πολιτισμού, έλλειψη σε αμφιθέατρα, χώρους συναυλιών κ.ά. σε σχέση με την υπάρχουσα πλούσια πολιτιστική δραστηριότητα. Έτσι δεν μπορεί να αναδειχθεί μια ενιαία πολιτιστική ταυτότητα, ώστε να αξιοποιηθούν με καινοτόμες δράσεις και στο μέγιστο βαθμό τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής³⁵⁸. Όμως, όπως τονίστηκε και στο θεωρητικό πλαίσιο (Bianchini Fr.1990/1996/1999/2006, Bianchini F. & Ghilardi S.1997, Bianchini F. & Landry C.1995, Bell D.,K.Oakley 2014, Φωτέα Π. 1992, Δέφνερ Α. 1995, Δέφνερ Α. - Καραχάλης Ν.2012), η επιτυχής πολιτιστική υποδομή δύναται μεταξύ άλλων:

- αποτελεί την κύρια προϋπόθεση για την ποιοτική αναβάθμιση των πολιτιστικών τομέων
- δημιουργεί την επιθυμία στο κοινό να συμμετέχει στις διάφορες πολιτιστικές δράσεις
- αναπαράγει κοινωνικές σχέσεις

³⁵⁸ Βλ.σχετ. μελέτες: ΕΚΚΕ-ΕΟΤ (1995), Οι Κοινωνικές Επιπτώσεις του Τουρισμού στους Νομούς Κέρκυρας και Λασιθίου, ΕΣΥΕ(1975-1995), ΕΣΥΕ (2000), Παλάσκας κ.ά 2006).

- δρα ως μοχλός οικονομικής ανάπτυξης για την πόλη και την περιφέρειά της (Benhamou Fr. 2008,2012, Middleton V.& Hawkins R.1998/2004).
- συμβάλλει στην αναπαραγωγή του καταμερισμού εργασίας
- ενισχύει την τοπική εξουσία και τη δημόσια δύναμη του φορέα στον οποίο ανήκει.

Με βάση τα παραπάνω, **η οργάνωση υποδομών στο χώρο του πολιτισμού, μπορεί να καταστεί μοχλός ανάπτυξης.** Σύμφωνα με δημότη, κάτοικο της Παλιάς Πόλης, σε ερώτηση αν ο πολιτισμός μπορεί να αποτελέσει μια αναπτυξιακή διαδικασία, απάντησε: *«Φυσικά θα μπορούσε να είναι ένας παράγοντας ανάπτυξης το θέμα του πολιτισμού και γενικά η Τ.Α. Το θέμα είναι κάνουμε κάτι γι' αυτά; Γιατί ό,τι βλέπουμε ως πολιτιστική δράση, κυρίως από τους Δήμους και από την Τ.Α., είναι κυρίως το πόσους ψήφους θα μου αποφέρει. Αν κάνω κάτι, πόσος κόσμος θα' ρθει. Δηλαδή μετράνε οι αριθμοί. Καλώς είναι όλα αυτά που γινόντουσαν κάθε χρόνο και αυτά που γίνονται τώρα, έστω και με μεγάλες οικονομικές δυσκολίες, όλα αυτά που κάνουμε όμως δεν αφήνουν μια δομή. Έξω στην Ευρώπη, αυτό που έχουμε μάθει και έτσι όπως λειτουργούμε εμείς, δηλαδή μια μικρή μερίδα ανθρώπων, δημοσιογράφοι κ.λ.π., είναι να κάνουμε κάτι, αυτό ν' αφήσει μια δομή για φέτος, του χρόνου να βάλουμε κάτι άλλο πάνω σ' αυτό».*

Επιπρόσθετα, μετά από πέντε χρόνια βαθείας οικονομικής κρίσης της χώρας, παρατηρούνται στη Ξάνθη ολοένα αυξανόμενες δυσκολίες στην είσπραξη μισθωμάτων δημοτικών ακινήτων και στην είσπραξη τελών-δικαιωμάτων που αφορούν τους κοινοχρήστους χώρους. Παράλληλα δεν αξιοποιούνται οι δυνατότητες πολλών δημοτικών εγκαταστάσεων (διαφημίσεις), δεν γίνεται δωρεάν παραχώρηση δημοτικών ακινήτων σε τοπικούς φορείς, που θα εξασφάλιζε έτσι και τη λειτουργία τους αλλά και τη συντήρησή τους. Ο Δήμος εξαρτάται σημαντικά από εξωτερικές πηγές χρηματοδότησης, έχει δυσκολίες, όπως και όλοι οι δήμοι της χώρας, στη βεβαίωση –είσπραξη τελών και φόρων που συνδέονται με τις επαγγελματικές δραστηριότητες. Επίσης υπάρχουν δυσκολίες με την αξιοποίηση της δημοτικής ακίνητης περιουσίας (οικοδομήματα, οικόπεδα, αγροτεμάχια κ.λ.π.) (ΕΕΤΑΑ, 2000) ³⁵⁹. Τέλος, όσον αφορά τα Ν.Π.Δ.Δ. και τις επιχειρήσεις του Δήμου, αυτά στηρίζονται, σημαντικά, στις δημοτικές επιχορηγήσεις, για να λειτουργήσουν, ενώ τα ίδια έσοδά τους είναι περιορισμένα.

³⁵⁹ Ε.Ε.Τ.Α.Α. (2000), *Οδηγός αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας των ΟΤΑ*, εκδ.ΕΕΤΑΑ.

Ευκαιρίες

Η αναπτυσσόμενη κουλτούρα, η ύπαρξη πολυάριθμων πολιτιστικών συλλόγων και άλλων φορέων με μεγάλη εμπειρία σε πολιτιστικές δράσεις, ανοίγουν νέες προοπτικές, ενώ, η καλή συμβίωση πληθυσμών, που αυξάνονται δημογραφικά σε μια ασφαλή και φιλόξενη πόλη, αποτελεί παράδειγμα.

Στη νέα Προγραμματική περίοδο (2014-2020) είναι ανάγκη να γίνει εκμετάλλευση της εμπειρίας της προηγούμενης περιόδου (2007-2013), για να αποφευχθούν λάθη και να υπάρξουν βελτιώσεις. Ίσως η νέα πολιτική ηγεσία στο Δήμο, με πιο μεγάλη θητεία πλέον (5 έτη), όπως έχει οριστεί με το Νόμο 3852/2010, να προγραμματίσει και να υλοποιήσει στόχους σε νέες βάσεις. Οι χρηματοδοτήσεις από τα επιχειρησιακά προγράμματα του ΕΣΠΑ και από άλλα ευρωπαϊκά προγράμματα, αλλά και η σύναψη δανείων συνιστούν ίσως μονόδρομο (βλ. αναλυτικά ενότητα 13.1 Οικονομικά εργαλεία– Πηγές χρηματοδοτήσεων του Δήμου Ξάνθης).

Γι' αυτό προβάλλει επιτακτικά η ανάγκη συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα, για αξιοποίηση τοπικών πόρων και παροχή υπηρεσιών. Κρίσιμα ζητήματα συνιστούν η αύξηση των ιδίων εσόδων, ο έλεγχος του λειτουργικού κόστους του Δήμου ως συνόλου και η αξιοποίηση της δημοτικής ακίνητης περιουσίας. Εξάλλου **η πόλη πρέπει να σχεδιάσει την πολιτιστική της πολιτική με βάση τα νέα δεδομένα που έχουν δημιουργηθεί**: την αύξηση του πληθυσμού, ιδίως των νέων, την αύξηση του κοινού που συμμετέχει στις εκδηλώσεις³⁶⁰, την οικονομική κρίση, την ανεργία κ.α.

Απειλές/ Κίνδυνοι

Η μεγάλη οικονομική κρίση, η υψηλή ανεργία, το κλείσιμο επιχειρήσεων, η πτώση των επενδύσεων και των επιδοτήσεων από το Κεντρικό κράτος, αποτελούν σημαντικά προβλήματα. Μεγάλα κεφάλαια επενδύονται σε γειτονικές χώρες, π.χ. Βουλγαρία- Τουρκία, ενώ μειώνονται και οι χορηγίες

³⁶⁰ Ο εθελοντισμός κάνει την Ξάνθη να ξεχωρίζει για την προσφορά των ανθρώπων που τον υπηρετούν. Ο Δήμος ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τον τομέα αυτό, τον στηρίζει και τον ενθαρρύνει έμπρακτα. Οργανώνει παράλληλα ένα ολοκληρωμένο σχέδιο με στρατηγική και προοπτική. Διαθέσιμο στο: <http://www.radio899.gr/?q=node/3507#sthash.GD9pPPOs.dpuf>

από ιδιώτες. Προβλήματα παρατηρούνται και στον πρωτογενή τομέα με πτώση του εισοδήματος των αγροτών. Ακόμα, καταστρέφονται παραδοσιακά σύνολα και αξιόλογα κτίρια, ενώ υπάρχει ο κίνδυνος, αν οι πολιτιστικές δράσεις επαναλαμβάνονται χωρίς να εμπλουτίζονται, να μην ελκύουν πια τους συμμετέχοντες. Το Ξανθιώτικο Καρναβάλι, οι Γιορτές Π.Πόλης, οι Γιορτές Νεολαίας, το Φεστιβάλ «Μάνος Χατζιδάκις», καθώς και όλες οι άλλες πολιτιστικές δραστηριότητες μπορούν να αναβαθμιστούν.

Όπως αναφέρθηκε ήδη και στο 6ο κεφάλαιο για την Τ.Α., οι τακτικές επιχορηγήσεις έχουν μειωθεί σημαντικά (περίπου στο 60% σύμφωνα με ψήφισμα του ετησίου συνεδρίου της ΚΕΔΕ 2014³⁶¹) και αναμένεται να μειωθούν περαιτέρω, ενώ η χρηματοδότηση των αρμοδιοτήτων που έχουν μεταφερθεί στους ΟΤΑ αλλά και στο Δήμο Ξάνθης είναι ελλειμματική. Οι δαπάνες πολιτιστικών δράσεων, όπως και όλες οι άλλες, λόγω κρίσης, από το 2011 στο Δήμο Ξάνθης, είναι μειωμένες συνολικά, περίπου 55-60%³⁶². Τέλος, η δημιουργία των νέων ΝΠΔΔ του Δήμου κατά την εφαρμογή του «Καλλικράτη» και η ταυτόχρονη μείωση των εσόδων, δημιουργεί προβλήματα δυσλειτουργίας.

Εν κατακλείδι, με όλες τις παραπάνω προϋποθέσεις, η Ξάνθη κατορθώνει να προκαλεί μεγάλο ενδιαφέρον στους διάφορους τομείς του πολιτισμού, «καθρεφτιζόμενη» στις πολιτιστικές δράσεις, τις δομές, τους φορείς και τους πολιτιστικούς δρώντες της. Η επιτόπια έρευνα, που θα παρουσιασθεί στη συνέχεια, βασίστηκε σε άτομα που συμμετέχουν στις πολιτιστικές δράσεις της πόλης και της περιοχής της. Τα ευρήματά της, όταν αναλύονται, δείχνουν ότι οι υποθέσεις εργασίας μας επαληθεύονται πλήρως.

³⁶¹ www.kedke.gr

³⁶² Βλ. σχετ: Αποφάσεις Απολογισμών Δ. Ξάνθης 2010-2014. Ενδεικτικά, το 2010 το Κέντρο Πολιτισμού δαπάνησε τα μισά χρήματα από το 2011. Σύμφωνα με δημότες: *“Τώρα οι τοπικοί φορείς με τα μισά λεφτά κάνουν καλύτερες πολιτιστικές δράσεις από πριν”*. Με βάση τα στοιχεία για τις επιχορηγήσεις σε πολιτιστικούς συλλόγους και σωματεία παρατηρείται ότι από το Δήμο Ξάνθης συνολικά το διάστημα 2006-2012 δόθηκαν περίπου 270.000 ευρώ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 Η επιτόπια έρευνα

Στο όγδοο και ένατο κεφάλαιο παρουσιάστηκε αναλυτικά το πλαίσιο που συγκροτεί την πολιτιστική ζωή του Δήμου Ξάνθης. Κατεγράφησαν οι πολιτιστικοί φορείς με τις δράσεις που οργανώνουν ενώ παρουσιάστηκαν και οι δομές της περιοχής. Κι όλα αυτά με στόχο την αποτύπωση του πεδίου ανάπτυξης του πολιτισμού, του επιπέδου γνώσης, συμμετοχής αλλά και των απόψεων των δημοτών για τη συμβολή της πολιτιστικής πολιτικής στην κοινωνική και περιφερειακή ανάπτυξη, τόσο του Δήμου όσο και της ευρύτερης περιοχής. Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται και αναλύεται η διαδικασία που ακολουθήθηκε για την διεξαγωγή της έρευνας .

11.1 Επιλογή Ερευνητικής Προσέγγισης και Δομή Ερωτηματολογίου

Ως ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκε το τυποποιημένο ερωτηματολόγιο, το οποίο σχεδιάστηκε και διαμορφώθηκε με βάση τους ερευνητικούς στόχους, ώστε να συγκεντρωθούν στοιχεία που θα συγκριθούν, θα ποσοτικοποιηθούν και θα αναλυθούν στατιστικά³⁶³. Η δειγματοληπτική έρευνα με ερωτηματολόγιο πραγματοποιήθηκε σε τυχαίο στρωματοποιημένο δείγμα. Με τη μέθοδο αυτή κάθε άτομο από το σύνολο του πληθυσμού της Ξάνθης, έχει την ίδια πιθανότητα να συμπεριληφθεί στο τελικό δείγμα.

Η διαδικασία διανομής και συγκέντρωσης των ερωτηματολογίων υλοποιήθηκε από 1 Αυγούστου έως 30 Οκτωβρίου 2013, ενώ για την επιτυχή υλοποίηση της επιτόπιας έρευνας, κρίθηκε απαραίτητη η μετάβαση και η παραμονή στην Ξάνθη για κάποιο χρονικό διάστημα. Αυτό βοήθησε στην άμεση συμπλήρωση των απαντήσεων και στον έλεγχο τους. Είχε επίσης προηγηθεί πιλοτική έρευνα κατά τη διάρκεια Απριλίου-Μαΐου 2013, που βοήθησε σημαντικά στον έλεγχο του ερωτηματολογίου και στην οριστικοποίησή του.

Έτσι, οι ερωτώμενοι έλαβαν άμεσα τις απαραίτητες επεξηγήσεις και αυτό μείωσε το ποσοστό των εσφαλμένων ερωτηματολογίων. Προβλήματα αντιμετωπίστηκαν σε ζητήματα γλώσσας, καθώς κάποιοι συμμετέχοντες από

³⁶³ Το στατιστικό πακέτο που χρησιμοποιήθηκε είναι το SPSS1.

τα γύρω χωριά είχαν δυσκολία στην κατανόηση των ερωτήσεων. Όπως έχει αναλυθεί και σε προηγούμενο κεφάλαιο, στην πολυπολιτισμική περιοχή που μελετάται, ομιλούνται εκτός της ελληνικής γλώσσας και η πομακική και η τουρκική. Το σύνολο των ερωτηματολογίων που διανεμήθηκαν ήταν 240, από τα οποία επεστράφησαν τα 215 και έχουν απαντηθεί σωστά τα 200.

Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν με προσωπικές συνεντεύξεις. Ο σκοπός της έρευνας αναλυόταν λεπτομερώς στους ερωτώμενους, στους οποίους παρεχόταν διαβεβαίωση για πλήρη ανωνυμία και εμπιστευτικότητα. Επιπρόσθετα, πέρα από τις ενέργειες διασφάλισης ανωνυμίας και εμπιστευτικότητας για τα δεδομένα, καταβλήθηκε κάθε δυνατή προσπάθεια μείωσης της επίδρασης ερωτήσεων που πιθανόν να προκαλούσαν ανησυχία στους συμμετέχοντες. Αναφέρομαι σε θέματα των συμμετεχόντων σχετικά με τη θρησκεία, τις πεποιθήσεις και τις αξίες τους, τα οποία επηρεάζουν τη στάση τους απέναντι σε πολιτιστικές δράσεις. Έτσι, για παράδειγμα, οι συνεντεύξεις των πομάκων ήταν αδύνατο να γίνουν εκτός των γεωγραφικών ορίων των χωριών τους. Χρειάστηκε η παραμονή στη περιοχή, επισκέψεις σε πολιτιστικούς συλλόγους, γνωριμία από κοντά του τρόπου ζωής τους και σιγά σιγά προσέγγισή τους. Μεγάλο πρόβλημα, όπως ήδη επισημάνθηκε, ήταν η γλώσσα που θα χρησιμοποιούνταν, καθώς στο σχολείο ομιλούνται τα τουρκικά, στην καθημερινότητά τους τα πομακικά και στη συναλλαγή τους με τις υπηρεσίες, τους φορείς της Ξάνθης και τα περισσότερα καταστήματα τα ελληνικά.

Προκείμενου να ολοκληρωθεί όσο καλύτερα γίνεται η έρευνα, συμμετείχα σε τετραήμερη επίσκεψη στην περιοχή με ένα πανεπιστήμιο των Ηνωμένων Πολιτειών. Κατάφερα έτσι, χρησιμοποιώντας όχι την ελληνική, ούτε τη πομακική ή την τουρκική γλώσσα, αλλά την αγγλική να επικοινωνήσω μέσω του μεταφραστή – ξεναγού και να αποκτήσω πολλές και χρήσιμες πληροφορίες σε βάθος. Παρουσία εκπροσώπου του συλλόγου πομάκων, που έθετε τις ερωτήσεις στα πομακικά, οι συμμετέχοντες απαντούσαν με άνεση, χωρίς να φοβούνται μήπως παρεξηγηθεί κάτι που λένε³⁶⁴. Σε άλλη πάλι

³⁶⁴ Η προσέγγισή μας αυτή έγινε μετά από ορισμένες προσπάθειες να επισκεφθούμε ατομικά κάποιες περιοχές, καθώς τότε ή δεν μας μιλούσαν ή μας παρουσίαζαν τη μισή αλήθεια. Κυρίως δεν μπορούσαμε να προσεγγίσουμε γυναίκες, γιατί δεν κυκλοφορούσαν, καθώς ήταν κλεισμένες στα σπίτια και κοιτούσαν πίσω από κεντητά κουρτινάκια, με καχυποψία, τις λίγες

περίπτωση, χρειάστηκε να εξηγήσω ότι κατάγομαι κι εγώ από την ευρύτερη περιοχή, και να παρατηρήσουν ότι το αυτοκίνητό μου είχε πινακίδες από τον Έβρο, ώστε να ξεκινήσει η συζήτηση, να ξεπεραστεί η αμηχανία και ο φόβος του ξένου. Είχαν την ανάγκη να με αισθανθούν σαν κάποιον δικό τους. Επίσης πρόσεχα πολύ το ντύσιμό μου, σεβόμενη τα ήθη και τα έθιμα της περιοχής. Στα αυστηρά πομακικά χωριά, παρατήρησα ότι, χρειάστηκε πριν κατεβούν από το λεωφορείο οι μουσουλμάνες γυναίκες, να έχουν καλυμμένο το κεφάλι τους με ένα μαντήλι, ως ένδειξη σεβασμού στη θρησκεία. Μετά το τέλος των συνεντεύξεων συζητούνταν τυχόν προβλήματα και καταγράφονταν πρόσθετα σημεία που είχαν ενδιαφέρον, για να αξιοποιηθούν. Υπήρξαν κάποιες δυσκολίες στην έρευνα, όπως επιφυλακτικότητα στην αρχή, ενώ κάποιοι αρνούνταν να απαντήσουν. Η προσωπική επικοινωνία όμως πετύχαινε την άρση των ανησυχιών τους. Σε γενικές γραμμές, διαπιστώθηκε προθυμία συμμετοχής αλλά και συζήτηση εκτός δομημένου ερωτηματολογίου.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από σαράντα τέσσερις (44) ερωτήσεις, από τις οποίες οι 10 είναι κλειστού τύπου, οι 21 ανοιχτού τύπου και οι άλλες αφορούν το προφίλ του δείγματος. Οι ερωτήσεις κατηγοριοποιούνται σε δύο ενότητες. Η πρώτη περιλαμβάνει ερωτήσεις που αφορούν τα δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων. Η δεύτερη ενότητα περιλαμβάνει ερωτήσεις που εστιάζουν στην πολιτιστική πολιτική, στους πολιτιστικούς δρώντες και στις πολιτιστικές δράσεις της πόλης της Ξάνθης, στην αξιολόγηση των πολιτικών αυτών, και στο ρόλο της Τ.Α. ως φορέα ανάπτυξης του πολιτισμού.

Οι ερωτήσεις του δεύτερου μέρους χωρίζονται σε 7 υποενότητες, ανάλογα με τις επτά διαστάσεις μέτρησης του πολιτισμού που έχει ορίσει η Ουνέσκο και έχουν παρουσιαστεί στο πρώτο μέρος (UNESCO,2011). Αφορούν την οικονομία του πολιτισμού, τη συμμετοχή και την κοινωνική συνοχή, τη διακυβέρνηση και τα πολιτιστικά δικαιώματα, την εκπαίδευση, την κληρονομιά, την επικοινωνία και την ισότητα των φύλων. Οι διαστάσεις αυτές προσεγγίζονται με βάση την τυπολογία που ορίζει το Ινστιτούτο Στατιστικών της Unesco (ISU) .

κουβέντες που είχα με ηλικιωμένους άντρες στα καφενεία ή με μαθητές στα σχολεία της περιοχής.

11.2. Ανάλυση των απαντήσεων της έρευνας

Για την διεξαγωγή της έρευνας³⁶⁵ επιλέχθηκε η περιγραφική ανάλυση, αλλά και η ποσοτική ανάλυση, μέσω του SPSS (20.0 Statistical Package for the Social Sciences), ώστε να γίνει η στατιστική επεξεργασία των ερωτήσεων (Συμεωνάκη Μ., 2008).

Μετά την ολοκλήρωση της συγκέντρωσή τους, τα ερωτηματολόγια³⁶⁶ ελέγχθηκαν, αριθμήθηκαν και ταξινομήθηκαν. Στη συνέχεια ακολούθησε η κωδικοποίηση των μεταβλητών του ερωτηματολογίου³⁶⁷.

Στη συνέχεια μελετήθηκαν οι διαφορές μεταξύ των ερωτώμενων δημοτών, με βάση την καταγωγή τους, την επαγγελματική και οικονομική τους κατάσταση, το μορφωτικό τους επίπεδο, σε σχέση με διάφορες μεταβλητές που εξετάζουν τη γνώση, τη συμμετοχή, τις στάσεις και τις πεποιθήσεις τους όσον αφορά την πολιτιστική πολιτική της Ξάνθης. Πραγματοποιήθηκε **έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2** , ενώ για τον προσδιορισμό των διαφορών χρησιμοποιήθηκαν πίνακες διπλής εισόδου.

11.2.1 Περιγραφική Ανάλυση

Κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων

Η σύνθεση και το προφίλ των συμμετεχόντων στις πολιτιστικές δράσεις παρουσιάζει μια **ποικιλομορφία**. Το **δείγμα αποτελείται από 200 άτομα** με σχεδόν ισόρροπη αντιπροσώπευση των δύο φύλων. Το 49%(98) του δείγματος ήταν γυναίκες, το 50% (100) άνδρες και το 1% δεν απάντησε στην ερώτηση. Όσον αφορά τη **γεωγραφική κατανομή** του δείγματος, ενδιέφερε

³⁶⁵ Βλ. σχετ. Blaikie N. (2004), Keith H. & J.A.Sharp (1994), Τζιαφέτας Γ.Ν.(1991), Λαμπίρη-Δημάκη Ι. & Θ. Κ. Παπαχρήστου (1995), Richardson C. και Βασίλαινας (1999), Martin O (2008), Ρούσσος Π., Τσαούσης Γ.(2002), Bryman A. (2004), Diamond I. & Jefferies (2006), Verma G.K. & Mallick K. (2004), Sapsford R. (2007).

³⁶⁶ Τα ερωτηματολόγια έγιναν με βάση τις κλίμακες μέτρησης Likert. Στις κλίμακες αυτές ο ερωτώμενος δεν αποφασίζει μόνο αν διαφωνεί ή συμφωνεί, όπως στις κλίμακες Thurstone, αλλά σε κάθε ερώτηση έχει τη δυνατότητα να προσδιορίσει την ένταση συμφωνίας ή διαφωνίας, Κ.Μιχαλοπούλου (1992, 2004).

³⁶⁷ Οι κλίμακες Likert συγκεντρώνουν περισσότερη πληροφορία ανά ερώτηση απ' ό,τι οι κλίμακες Thurstone, και ως εκ τούτου επιτυγχάνουν ένα δεδομένο επίπεδο αξιοπιστίας με λιγότερες ερωτήσεις... Το κύριο ενδιαφέρον των κλιμάκων Likert οφείλεται στον μονοδιάστατο χαρακτήρα τους: όλες οι ερωτήσεις μετρούν την ίδια γενική στάση, εξασφαλίζοντας έτσι τη συνοχή της κλίμακας, Κ.Μιχαλοπούλου ό.π.

η ομοιομορφία ανάμεσα στις αστικές και αγροτικές περιοχές του Νομού. Το 52% που συμμετείχε στην έρευνα ήταν από την πόλη της Ξάνθης και το 48% από άλλες δημοτικές ενότητες και χωριά (Δ.Ε.Σταυρούπολης-Πομακοχώρια-Δροσερό, Γενισσέα, Εχίνο, Μυρωδάτο, κ.α) που ανήκουν στο Δήμο της Ξάνθης, καθώς και σε άλλους όμορους δήμους (Δήμο Μύκης, Δ. Αβδήρων).

Αναφορικά με την **κατανομή των ηλικιακών κατηγοριών**, το 66,5% ήταν από 25-55 ετών. Πιο συγκεκριμένα το 23,5% (47) ήταν 46-55 ετών, το 20,5% (41) ήταν 36-45 ετών, ενώ το 23% (46) είναι 25- 35 ετών. Σε μικρότερη αναλογία ήταν οι υπόλοιπες ηλικιακές κατηγορίες. Το 62% (124) του δείγματος ήταν έγγαμοι. Διαφορές παρατηρήθηκαν αφενός στην **καταγωγή**, όπου το 69%(139) είναι Ξανθιώτες- ελληνόφωνοι, αφετέρου στο μορφωτικό επίπεδο του δείγματος. Αξιοσημείωτο είναι πως το 28,5% (57) δεν έχει τελειώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ το 1,5% (3) έχει μεταπτυχιακές σπουδές. Το 70% ήταν εργαζόμενοι, το 44,5% του δείγματος πλήρους απασχόλησης και το 16,5% ημιαπασχολούμενοι. Σε ότι αφορά το **οικογενειακό εισόδημα**, το 35% κυμαίνεται μεταξύ 7.000-14.000 ευρώ και το 30% δηλώνει ετήσιες απολαβές 14.000-21.000 ευρώ.

Συνοπτικά το προφίλ των συμμετεχόντων αναλύεται στον πίνακα που ακολουθεί:

ΠΙΝΑΚΑΣ 31 Προφίλ των συμμετεχόντων

		Συχνότητα	Ποσοστά
Φύλο	Άντρας	100	50%
	Γυναίκα	98	49%
	ΔΞ/ ΔΑ	2	1%
Οικογενειακή Κατάσταση	Άγαμος	62	31%
	Έγγαμος	124	62%
	ΔΞ/ΔΑ	14	7%
Ηλικιακή Κατηγορία	[18-24]	36	18%
	(25-35]	46	23%
	(36-45]	41	21%
	(46-55]	47	24%
	Άνω των 55	25	13%
	ΔΞ/ ΔΑ	5	3%
Εκπαίδευση	Τάξεις του Δημοτικού	7	4%
	Δημοτικό	22	11%
	Γυμνάσιο	28	14%
	Λύκειο	75	38%
	ΑΕΙ/ ΤΕΙ	59	30%
	Μεταπτυχιακό	3	2%
	ΔΞ/ΔΑ	6	3%
Καταγωγή	Ξανθιώτες ελληνόφωνοι	139	70%
	Μειονοτικοί-Πομακόφωνοι & Τουρκόφωνοι	45	23%
	Αθίγγανοι	16	8%
Περιοχή Κατοικίας	Δήμος Ξάνθης	105	53%
	Δήμος Αβδήρων	20	10%
	Δροσερό	16	8%
	Δημοτική Κοινότητα Σταυρουπόλεως	17	9%
	Δήμος Μύκης (Πομακοχώρια)	42	21%
Επαγγελματική Κατάσταση	Άνεργος	40	20%
	Εργαζόμενος	89	45%
	Ημιαπασχολούμενος	33	17%
	Συνταξιούχος	19	10%
	Φοιτητής	10	5%
	ΔΞ/ΔΑ	9	5%
Εισόδημα	[0-7.000€]	26	13%
	[7.001-14.000€]	71	36%
	[14.001-21.000€]	60	30%
	[21.001-28.000€]	19	10%
	[28.001-42.000€]	4	2%
	[42.001-56.000€]	2	1%
	>56.000	1	1%
	ΔΞ/ΔΑ	17	9%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίων, N= 200.

11.2.2 Ποσοτική Ανάλυση- Έλεγχοι ανεξαρτησίας χ^2

Το κεφάλαιο αυτό στοχεύει στην εξέταση στατιστικά σημαντικών διαφορών μεταξύ των ερωτώμενων με διαφορετικά γενικά χαρακτηριστικά, σε σχέση με ξεχωριστές μεταβλητές που περιγράφουν τις πολιτιστικές δραστηριότητες της Ξάνθης. Στόχος είναι να εξετασθεί κατά πόσο οι μεταβλητές αυτές συνδέονται με το κεντρικό ερώτημα, δηλαδή τη σύνδεση της πολιτιστικής πολιτικής με την κοινωνική και περιφερειακή ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο.

Προκειμένου να εντοπισθούν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ερωτώμενων με βάση τα γενικά τους χαρακτηριστικά, πραγματοποιείται ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 . Το τεστ εντάσσεται στα μη παραμετρικά τεστ (βλ. Πίνακα XIV στο παράρτημα, που δείχνει ότι το δείγμα θέλει μόνο μη παραμετρική προσέγγιση, καθώς έγινε τεστ κανονικότητας και δεν ισχύει). Παράλληλα, για τον σχολιασμό των στατιστικά σημαντικών διαφορών, χρησιμοποιούνται πίνακες διπλής εισόδου (Crosstabs)³⁶⁸. Συμπερασματικά αναφέρονται κάποια ενδεικτικά αποτελέσματα.

Crosstabulation και έλεγχος ανεξαρτησίας κριτηρίων

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα κύρια σημεία της έρευνας από την ανάλυση του ερωτηματολογίου και αναδεικνύονται οι πιο σημαντικοί παράγοντες που διαμορφώνουν τη στάση του δείγματος.

Το τεστ αυτό είναι το χ^2 τεστ ανεξαρτησίας. Έγινε έλεγχος για το κατά πόσο οι απαντήσεις στις ερωτήσεις (στο κύριο ερωτηματολόγιο) διαφοροποιούνται ανάλογα με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά³⁶⁹, τα οποία θεωρούνται ότι είναι σημαντικά προς διερεύνηση.

³⁶⁸ Για έναν πίνακα διπλής εισόδου (ή πίνακα συνάφειας), η υπόθεση μηδέν που ελέγχουμε με το κριτήριο της ανεξαρτησίας και η εναλλακτική υπόθεση είναι: H_0 : τα δύο ποιοτικά χαρακτηριστικά (ή ιδιότητες) είναι ανεξάρτητα (δεν συσχετίζονται), H_1 : τα δύο ποιοτικά χαρακτηριστικά συσχετίζονται μεταξύ τους, (Χαλικιάς Ι., 2003)

³⁶⁹ Αφού λοιπόν δεν ισχύει η κανονικότητα δεν μπορώ να κάνω Anova. Θα κάνω chi-square test. Κάνω και crosstabulation προκειμένου να δω πως κατανέμονται οι απαντήσεις των ερωτώμενων.

Έλεγχοι ανεξαρτησίας σε σχέση με την καταγωγή

Στην ενότητα αυτή εξετάζεται η ύπαρξη στατιστικά σημαντικών διαφορών μεταξύ ερωτώμενων με διαφορετική καταγωγή, σε σχέση με διάφορες μεταβλητές που περιγράφουν τις πολιτιστικές δράσεις. Έτσι, παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στους χριστιανούς ελληνόφωνους κατοίκους της Ξάνθης, στους μουσουλμάνους τουρκόφωνους/ τουρκογενείς, στους μουσουλμάνους πομάκους και στους αθίγγανους. (Βλ. αναλυτικά πίνακα 37 κεφ.12.)

Έλεγχοι ανεξαρτησίας σε σχέση με τον τόπο κατοικίας

Οι ερωτώμενοι από διαφορετικό τόπο κατοικίας παρουσίασαν επίσης σημαντικές διαφορές. Οι κάτοικοι της Ορεινής Περιοχής φάνηκε ότι συμμετέχουν λιγότερο, γιατί υπάρχει μεγάλη απόσταση και δυσχερές οδικό δίκτυο, αλλά και διότι εργάζονται σκληρά (βλ. ενότητα 11.2) . Για παράδειγμα, δεν συμμετέχουν στις Γιορτές Νεολαίας, οι οποίες διοργανώνονται από τους μαθητές των σχολείων της Ξάνθης. Όπως είδαμε και από τα διαγράμματα, περισσότερο απευθύνονται αυτές στους γονείς, τους συγγενείς και τους φίλους της μαθητικής νεολαίας.

Συνομιλώντας επίσης με έναν δημότη, του επισημάναμε ότι βλέπουμε τα νέα παιδιά να έχουν μια διαφορετική νοοτροπία σε σχέση με τους γονείς τους. Συμμετέχουν πιθανά και σε κάτι που η θρησκεία τους δε το επιτρέπει (οι γονείς τους για παράδειγμα δεν μεταμφιέζονται), π.χ το Καρναβάλι, πιο ενεργά.

Σε ό,τι αφορά επίσης την προώθηση πολιτιστικής πολιτικής της περιοχής από πολιτιστικούς φορείς, το 82,4% της Δημοτικής Κοινότητας Σταυρουπόλεως και το 61,9% του Δήμου Ξάνθης δήλωσε πως η ΔΕΑΞ & η Στέγη Πολιτισμού, δηλαδή οι δράσεις του Δήμου Ξάνθης, προωθούν την πολιτιστική πολιτική της περιοχής, σε αντίθεση με τις άλλες περιοχές όπου τα ποσοστά πέφτουν σημαντικά³⁷⁰.

³⁷⁰ Βλέπουμε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά, αφού $p\text{-value}=0,000<0,05=\alpha$, ανάλογα με την περιοχή κατοικίας στην ερώτηση αυτή.

Έλεγχοι ανεξαρτησίας σε σχέση με την εκπαίδευση

Το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού αποτελεί σημαντική παράμετρο της κοινωνικο-δημογραφικής εικόνας, που αναδεικνύει τις δυνατότητες πολιτιστικής και πνευματικής ανάπτυξης μιας περιοχής, αλλά κυρίως τις **προσδοκίες των δημοτών** απέναντι σε μια σειρά πολιτιστικά ζητήματα.

Από την ανάλυση φάνηκε ότι **η εκπαίδευση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο** σε σχέση με την εκτίμηση των συμμετεχόντων για το ρόλο της πολιτιστικής πολιτικής στη τοπική ανάπτυξη, τη ψυχαγωγία, τη προβολή της νέας δημιουργίας και τη διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Επίσης παρατηρήθηκε ότι υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ ερωτώμενων με διαφορετικό επίπεδο εκπαίδευσης, σε σχέση με ξεχωριστές μεταβλητές που περιγράφουν τις πολιτιστικές δράσεις του Δήμου Ξάνθης. Το 50% (29) των πτυχιούχων ΑΕΙ/ΤΕΙ δήλωσαν πως συμμετέχουν ενεργά στα πολιτιστικά δρώμενα. Το ποσοστό μειώνεται όσο πέφτει το μορφωτικό επίπεδο³⁷¹. Όπως φάνηκε και από τις συνεντεύξεις, οι ερωτώμενοι ανώτερης εκπαίδευσης (οι απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ-κάτοχοι Μεταπτυχιακού), είχαν πολύ μεγαλύτερες προσδοκίες από αυτούς της μέσης εκπαίδευσης. Διεκδικούσαν, όπως τόνισαν, *«περισσότερες και καλύτερες πολιτιστικές δράσεις, όλο το χρόνο και όχι μόνο στη διάρκεια του Καρναβαλιού και των γιορτών Παλιάς Πόλης»*. Σύμφωνα με πληροφοριοδότη, *«Πολιτισμός δεν είναι μόνο οι χοροί και τα τραγούδια, οι συναυλίες και τα συγκροτήματα, θέλουμε και άλλες δράσεις, όχι όλο τα ίδια και τα ίδια»*. Αξιοσημείωτο είναι ότι αυτή η κατηγορία επέμεινε πολύ και στη προβολή των δράσεων και στην ενημέρωση, αφού όπως χαρακτηριστικά είπαν: *«Γίνονται οι εκδηλώσεις και μετά τις μαθαίνουμε. Δεν δικαιολογείται αυτό, έχω κατάστημα στο κέντρο της πλατείας, θα έπρεπε να ενημερώνομαι. Ήθελα να συμμετέχω. Μπορούσαν να βάλουν και φωτεινούς πίνακες και να προβάλλουν τα πολιτιστικά γεγονότα όπως γίνεται σε άλλες πόλεις. Για ποιόν τα διοργανώνουν αφού δεν τα μαθαίνουμε;»*³⁷²

³⁷¹ Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά, αφού $p\text{-value}=0,001<0,05=\alpha$, ανάλογα με την εκπαίδευση στην ερώτηση αυτή.

³⁷² Πληροφοριοδότη, ελεύθερη επαγγελματίας, κάτοχος μεταπτυχιακού, έγγαμη, ηλικίας 36-45

Έλεγχοι ανεξαρτησίας σε σχέση με την ηλικιακή κατηγορία

Στην ενότητα αυτή εξετάζεται η ύπαρξη στατιστικά σημαντικών διαφορών μεταξύ ερωτώμενων από διαφορετική ηλικιακή κατηγορία, σε σχέση με ξεχωριστές μεταβλητές που περιγράφουν τις πολιτιστικές δράσεις της Ξάνθης. Παρατηρήθηκε ότι οι ηλικίες άνω των 55 ετών, σε ποσοστό 44%, ήταν πολύ καλά ενημερωμένοι για τις πολιτιστικές εκδηλώσεις³⁷³. Το γεγονός ότι οι ηλικιωμένοι άνθρωποι, κυρίως συνταξιούχοι, είναι καλύτερα ενημερωμένοι, εξηγείται γιατί έχουν περισσότερο ελεύθερο χρόνο για να ενημερωθούν για τις πολιτιστικές δράσεις που οργανώνονται από τους φορείς.

Σε άλλη ερώτηση οι ηλικίες από 25-55, σε ποσοστό 60,9%, απάντησαν ότι η ΔΕΑΞ & η Στέγη Πολιτισμού, δηλαδή οι πολιτιστικοί φορείς του Δήμου, προωθούν την πολιτιστική πολιτική της περιοχής, σε αντίθεση με τις άλλες κατηγορίες, όπου τα ποσοστά πέφτουν σημαντικά³⁷⁴. Οι απαντήσεις στην ερώτηση αυτή είναι σημαντικές, γιατί αφορούν τις δράσεις που οργανώνει ο Δήμος μέσω των φορέων του. Μεγάλο ποσοστό από κάθε ηλικιακή κατηγορία απάντησε ότι οι πολιτιστικές δράσεις προωθούνται από τους τοπικούς φορείς.

Επίσης στην ερώτηση αν μια πετυχημένη πολιτική στην περιοχή μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη των οικονομικών σχέσεων, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησε θετικά. Αν και δεν υπάρχουν επίσημα καταγεγραμμένα στοιχεία για τη συνεισφορά του πολιτισμού στην τοπική κοινωνία της περιοχής, εντούτοις οι συμμετέχοντες έκριναν ότι ο πολιτισμός μπορεί να συμβάλλει και στον τομέα αυτό.

³⁷³ Βλέπουμε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά, αφού $p\text{-value}=0,026<0,05=\alpha$, ανά ηλικιακή κατηγορία στην ερώτηση αυτή.

³⁷⁴ Βλέπουμε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά, αφού $p\text{-value}=0,044<0,05=\alpha$, ανάλογα με το εισόδημα, στην ερώτηση αυτή.

Έλεγχοι ανεξαρτησίας σε σχέση με την οικογενειακή κατάσταση

Εξετάζοντας την ύπαρξη στατιστικά σημαντικών διαφορών μεταξύ ερωτώμενων με διαφορετική οικογενειακή κατάσταση, παρατηρήσαμε ότι οι νέοι που δεν έχουν οικογένεια και οι ηλικιωμένοι συμμετέχουν περισσότερο στις πολιτιστικές δράσεις. Αυτό συμβαίνει γιατί στις κατηγορίες αυτές ο ελεύθερος χρόνος είναι περισσότερος, δεν εργάζονται πολλοί, και μπορούν να συμμετέχουν πιο ενεργά στα πολιτιστικά δρώμενα. Οι έγγαμοι παρατηρήθηκε ότι έχουν παθητική συμμετοχή, καθώς αφιερώνονται στις οικογενειακές τους υποχρεώσεις και δεν δραστηριοποιούνται ενεργά στη πολιτιστική ζωή, συμμετέχοντας σε πολιτιστικούς φορείς.

Έλεγχοι ανεξαρτησίας σε σχέση με το εισόδημα

Το εισόδημα αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα στην ανάλυσή μας. Παρατηρήθηκε ότι οι κατηγορίες με εισόδημα από 21.000 έως 42.000 ήταν πιο απαιτητικοί σε ό,τι αφορά το επίπεδο της πολιτιστικής πολιτικής. Θεωρούσαν επίσης ότι μια πετυχημένη πολιτική για τον πολιτισμό στην περιοχή μπορεί να προωθήσει στην **ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων/ προώθηση κοινωνικής συνοχής** και να οδηγήσει στην ανάπτυξη οικονομικών σχέσεων. Αντίστοιχα απάντησε το 65% με εισόδημα [14.000-21.000] και το 68,4% με εισόδημα [21.000-28.000].

Σε μια προσπάθεια περιγραφής της Συμμετοχής, δηλαδή της έκτασης ατομικής συμμετοχής σε πολιτισμικές δραστηριότητες (τμήματα, ομάδες, εργαστήρια), παρατηρείται ότι ως προς το Καρναβάλι Ξάνθης το 56% το επισκέπτεται συχνά ή πολύ συχνά, ενώ ποσοστό 27,5% το επισκέπτεται αρκετά συχνά. Το 12,5% συμμετέχει σπάνια, ενώ 4% των ερωτηθέντων δεν συμμετέχει ποτέ. Αντίστοιχα ως προς τις Γιορτές Παλιάς Πόλης, το 67,5% τις επισκέπτεται συχνά ή πολύ συχνά, το 20% αρκετά συχνά, το 7,5% σπάνια και το 5% ανέφερε ότι δεν συμμετέχει ποτέ.

Έλεγχοι ανεξαρτησίας σε σχέση με την επαγγελματική κατάσταση

Εξετάζοντας την ύπαρξη στατιστικά σημαντικών διαφορών μεταξύ ερωτώμενων με διαφορετική επαγγελματική κατάσταση, σε σχέση με τις πολιτιστικές δράσεις στην περιοχή της Ξάνθης, παρατηρήσαμε ότι το 42,1%, που είναι συνταξιούχοι, δήλωσε ότι είναι Απόλυτα/Πολύ καλά ενημερωμένο για τις πολιτιστικές εκδηλώσεις. Σε πιο χαμηλά ποσοστά είναι οι άλλες κατηγορίες³⁷⁵. Μελετώντας την ύπαρξη φυσικών, οικονομικών και κοινωνικών εμποδίων στην πρόσβαση στην πληροφορία και ενημέρωση και σε σχέση με τα ποσοστά των ατόμων που γνωρίζουν τις συγκεκριμένες πολιτισμικές δραστηριότητες, παρατηρήθηκαν υψηλά ποσοστά ενημέρωσης και πληροφόρησης. Επιπρόσθετα, από τους ελέγχους υποθέσεων ανεξαρτησίας για την ενημέρωση των ερωτώμενων ως προς τους πολιτιστικούς θεσμούς, διαπιστώθηκε ότι **η ενημέρωση δεν είναι ανεξάρτητη κυρίως από την εντοπιότητα, τα έτη διαμονής των ερωτώμενων, την εκπαίδευση, την απασχόληση, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, ενώ διαπιστώθηκε ανεξαρτησία από τα υπόλοιπα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, όπως το φύλο και το ετήσιο εισόδημα.**

³⁷⁵ Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά, αφού $p\text{-value}=0,038<0,05=\alpha$, ανάλογα με την επαγγελματική κατάσταση στην ερώτηση αυτή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12 Επαλήθευση των δεικτών της Unesco

12.1 « Βάση δεικτών του πολιτισμού για την ανάπτυξη της UNESCO»:

Επαλήθευση των απαντήσεων με τους δείκτες μέτρησης

Σκοπός της ενότητας αυτής είναι να αποτυπωθεί ο αντίκτυπος των πολιτιστικών δράσεων σε σχέση με τα εμπειρικά αποτελέσματα και τη βάση στατιστικών της Unesco. Η **«Βάση δεικτών του πολιτισμού για την ανάπτυξη»** φέρνει επτά διαστάσεις - συνδέσεις του πολιτισμού και της ανάπτυξης, καθεμιά παρουσιασμένη με 2 ή 3 δείκτες. Συνολικά 22 ποιοτικοί δείκτες μετρούν και ενημερώνουν με βάση ποιοτικά δεδομένα (βλ. αναλυτικά ενότητα 5.3.3). Αυτές οι διαστάσεις, που προέρχονται από την **Αναφορά της παγκόσμιας Επιτροπής του Πολιτισμού και της Ανάπτυξης του 1996, «Η πολιτιστική μας πολυμορφία»**, είναι:

1. η Οικονομία του πολιτισμού
2. η Εκπαίδευση
3. η Κληρονομιά
4. η Επικοινωνία
5. η Διακυβέρνηση και τα Πολιτιστικά Δικαιώματα
6. η Συμμετοχή και η Κοινωνική Συνοχή
7. η Ισότητα

Μια από τις δυσκολίες ενός αναπτυξιακού προγράμματος ευαίσθητου στα πολιτιστικά θέματα είναι η ικανότητά του να μετρηθεί ο αντίκτυπός του. Το να μετρηθεί επακριβώς η συνεισφορά μιας πολιτικής ανάπτυξης «πολιτιστικά στοχευμένης», που να αντιτίθεται σε αυτή που δεν λαμβάνει υπ' όψιν τον πολιτισμό, είναι πολύ σύνθετο. Αυτή η σειρά δεικτών περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, δείκτες σχετικούς με την οικονομία του πολιτισμού, την κοινωνική συνοχή, την συμμετοχή στον πολιτισμό, τις ατομικές ελευθερίες, την εκπαίδευση, τη διακυβέρνηση ή την πρόσβαση στα μέσα επικοινωνίας. Η σειρά δεικτών: «ο πολιτισμός για την ανάπτυξη» δείχνει τον ποιοτικό ρόλο του πολιτισμού στην αειφόρο ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο, δημιουργώντας τα πρώτα ποιοτικά στοιχεία για το βάρος του πολιτισμού στις εθνικές οικονομίες και το ρόλο του στη δημιουργία νέων πολιτικών για την ανάπτυξη³⁷⁶. Αναλυτικά:

³⁷⁶ Culture for Development Indicator Suite ©UNESCO, 'Mesurer l' immesurable: l' impact de la culture sur le developpement" <http://www.unesco.org/new/fr/culture/themes/culture-and-development/the-future-we-want-the-role-of-culture/measuring-the-immeasurable/>

ΠΙΝΑΚΑΣ 32 Διαστάσεις της βάσης του πολιτισμού για την ανάπτυξη

Διαστάσεις-Ενότητες	Υποενότητες
Οικονομία του Πολιτισμού	1. Προστιθέμενη αξία των πολιτιστικών δραστηριοτήτων: συνεισφορά στο ΑΕΠ 2. Εργασία στον πολιτιστικό τομέα 3. Δαπάνες των νοικοκυριών σε πολιτιστικά αγαθά και υπηρεσίες
Εκπαίδευση	1. Επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο 2. Προώθηση της εκτίμησης και του σεβασμού της πολιτιστικής πολυμορφίας/ ιδιαιτερότητας 3. Επένδυση στην κατάρτιση των εξειδικευμένων πολιτιστικών επαγγελματιών με υψηλά προσόντα
Κληρονομιά	1. Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς 2. Αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς
Επικοινωνία	1. Ελευθερία έκφρασης 2. Ένα περιβάλλον που ευνοεί την επικοινωνία 3. Πολιτιστική πολυμορφία των ΜΜΕ
Διακυβέρνηση	1. Συγκεκριμενοποίηση των πολιτιστικών δικαιωμάτων και προώθηση του πολιτισμού σε κανονιστικό επίπεδο 2. Θεσμικές δυνατότητες 3. Πολιτιστική υποδομή 4. Συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των πολιτιστικών πολιτικών
Η συμμετοχή και η κοινωνική συνοχή	1. Συμμετοχή στις πολιτιστικές δράσεις 2. Αποδοκιμασία ή αποστροφή προς τους άλλους πολιτισμούς/ Εμπιστοσύνη σε άλλους ανθρώπους 3. Ελευθερία του αυτοπροσδιορισμού (καθένας αυτοπροσδιορίζεται όπως θέλει)
Ισότητα	1. Ίσες δυνατότητες συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή 2. Ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στους δημόσιους θεσμούς

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα, οι διαστάσεις αυτές μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής:

Πολιτιστική πολιτική σε θεσμικό επίπεδο

➤ 1. Επιτυχής πολιτιστική πολιτική (ερευνητικό ερώτημα) Ενότητες Unesco που περιλαμβάνονται σε αυτήν:

❖ Διακυβέρνηση

- 1. Συγκεκριμενοποίηση των πολιτιστικών δικαιωμάτων και προώθηση του πολιτισμού σε κανονιστικό επίπεδο (εμπειρία νόμου χορηγίας)
- 2. Θεσμικές δυνατότητες (αδυναμίες Καλλικράτη)
- 3. Πολιτιστική υποδομή
- 4. Συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των πολιτιστικών πολιτικών

❖ Κληρονομιά

- 1. Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς
- 2. Αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

❖ Επικοινωνία

- 1. Ελευθερία έκφρασης
- 2. Ένα περιβάλλον που ευνοεί την επικοινωνία
- 3. Πολιτιστική πολυμορφία των ΜΜΕ

➤ 2. Βιώσιμη τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη (ερευνητικό ερώτημα) Ενότητες Unesco που περιλαμβάνονται σε αυτήν:

❖ Η Οικονομία του πολιτισμού

1. Προστιθέμενη αξία των πολιτιστικών δραστηριοτήτων: συνεισφορά στο ΑΕΠ
2. Εργασία στον πολιτιστικό τομέα
3. Δαπάνες των νοικοκυριών σε πολιτιστικά αγαθά και υπηρεσίες

➤ 3. Κοινωνική ανάπτυξη (ερευνητικό ερώτημα) Ενότητες Unesco που περιλαμβάνονται σε αυτήν:

❖ Η συμμετοχή και η κοινωνική συνοχή

1. Συμμετοχή στις πολιτιστικές δράσεις
2. Αποδοκιμασία ή αποστροφή προς τους άλλους πολιτισμούς/ Εμπιστοσύνη σε άλλους ανθρώπους
3. Ελευθερία του αυτοπροσδιορισμού

❖ Εκπαίδευση

- 1. Επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο
- 2. Προώθηση της εκτίμησης και του σεβασμού της πολιτιστικής πολυμορφίας/ ιδιαιτερότητας
- 3. Επένδυση στην κατάρτιση των εξειδικευμένων πολιτιστικών επαγγελματιών με υψηλά προσόντα

❖ Ισότητα

- 1. Ίσες δυνατότητες συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή
- 2. Ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στους δημόσιους θεσμούς

Η σειρά των ερωτήσεων στο ερωτηματολόγιο διαμορφώθηκε κατά την πιλοτική φάση έτσι, που να προσφέρει μια λογική αλληλουχία και να διευκολύνει τους ερωτώμενους κατά τη συμπλήρωσή του. Ωστόσο, ερωτήματα που διερευνούσαν την ίδια διάσταση του πολιτισμού, σύμφωνα με δείκτες της Unesco, δεν ήταν κατ' ανάγκην συγκεντρωμένα στο ερωτηματολόγιο. Γι' αυτόν τον λόγο η παρουσίαση ακολουθεί τις εν λόγω διαστάσεις και όχι τη σειρά με την οποία εμφανίζονταν στο ερωτηματολόγιο.

Οι δείκτες που επαληθεύονται στην περίπτωση της Ξάνθης περιλαμβάνουν τις πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν στο ερευνητικό πεδίο και τις απαντήσεις από το ερωτηματολόγιο. Αυτές οι δύο συνθέτουν μια, εν μέρει ποσοτική, εν μέρει ποιοτική, απάντηση σ' αυτό που μελετά ο δείκτης. Τους δείκτες επαληθεύουν επίσης και τα συμπεράσματα του κεφαλαίου 14, που περιλαμβάνουν και αποτίμηση του πεδίου ανάλυσης. Έτσι, η κωδικοποίηση, **ανάλογα με τους επτά δείκτες στατιστικών της Unesco, έχει ως εξής:**

1^η ΔΙΑΣΤΑΣΗ: ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Η UNESCO με τη διάσταση αυτή μετράει τους εξής δείκτες :

- 1. Συγκεκριμενοποίηση των πολιτιστικών δικαιωμάτων και προώθηση του πολιτισμού σε κανονιστικό επίπεδο
- 2. Θεσμικές δυνατότητες
- 3. Πολιτιστική υποδομή
- 4. Συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των πολιτιστικών πολιτικών

Σε ό,τι αφορά τα στοιχεία που απαντάνε αρχικά στην προώθηση του πολιτισμού, αξίζει να αναφερθούν οι προσπάθειες που έγιναν σε κεντρικό επίπεδο για την ανάπτυξη πολιτιστικών δράσεων, την εμπειρία της πολιτιστικής χορηγίας στον Νόμο, την πιστοποίηση των μουσείων, τη Λευκή Βίβλο Γερουλάνου και άλλα κείμενα που μπορεί να αξιοποιήσει ο Δήμος Ξάνθης για την ανάπτυξη των πολιτιστικών πολιτικών. Όσον αφορά τις θεσμικές δυνατότητες, σημειώνεται η εμπειρία του Νόμου του Καλλικράτη (2010), (βλ.κεφ.6), με τις νέες αρμοδιότητες που ανέλαβε ο Δήμος Ξάνθης, όπως και οι ΟΤΑ της χώρας. Πολλά φαίνεται να είναι τα προβλήματα που έχουν προκύψει (βλ.απαντήσεις ερωτηματολογίου, διάγραμμα 18 στο παράρτημα), καθώς, όπως φάνηκε και από την έρευνα πεδίου, η μεταβίβαση των αρμοδιοτήτων δεν συνοδεύτηκε από τους αντίστοιχους πόρους και από ένα επαρκές νομοθετικό πλαίσιο, αν και οι νομοθετικές ρυθμίσεις συνεχίζονται. Όπως προκύπτει από την έρευνα, λύση θα αποτελούσε μια ριζική αναθεώρηση του Καλλικράτη μετά από μελέτη και διαβούλευση.

Για τις πολιτιστικές υποδομές, εκτενής αναφορά έχει γίνει στο κεφάλαιο 8 που περιγράφει το Δήμο Ξάνθης. Είναι αρκετές οι υποδομές που ήδη λειτουργούν, όμως, σύμφωνα και με την ανάλυση του εσωτερικού περιβάλλοντος, οι ανάγκες είναι μεγάλες. Κι αυτό γιατί, προκειμένου να αξιοποιηθούν σημαντικά κτίρια της Παλιάς Πόλης και να λειτουργήσουν σαν πολιτιστικά κέντρα, πρέπει να ξεπεραστούν μερικά εμπόδια. Ο Δήμος δεν έχει την αρμοδιότητα ούτε τους επαρκείς πόρους για να παρέμβει συνολικά στη διάσωση και αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος στην Παλιά Πόλη, στις Καπναποθήκες και σε άλλα κτίρια μεγάλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Η

ανάδειξη αξιόλογων κτιρίων δεν συνοδεύεται από την αξιοποίησή τους μέσω της παραλαβής χρήσεων πολιτιστικού χαρακτήρα.

Οι αναπλάσεις μπορούν να συμβάλλουν στην ανάκτηση ανενεργών χώρων για κάλυψη των πολιτιστικών αναγκών, όπως ελεύθερων χώρων, χώρων πράσινου κλπ. επαναπροσδιορίζοντας τις χωρικές σχέσεις αλλά και τις σχέσεις μεταξύ του κέντρου του Δήμου και της αγροτικής περιφέρειάς του, αναδεικνύοντας την ιστορικότητα του τόπου.

Για την τόνωση της τοπικής κοινωνικής συνείδησης και ταυτότητας, τη δημιουργία πολιτιστικής αυτάρκειας και την ενίσχυση του γοήτρου της πόλης, μια τοπική πολιτιστική πολιτική πρέπει *«να διασπά το φράγμα ανάμεσα στις μορφές του “υψηλού” και του “μαζικού” πολιτισμού, να συνδέει δημιουργικά τις εφήμερες εκδηλώσεις με τους μόνιμους πολιτιστικούς θεσμούς, να συνθέτει τις ανάγκες των κατοίκων για καλλιτεχνική έκφραση με τις επιλογές των επισκεπτών της περιοχής και να γεφυρώνει το χάσμα ανάμεσα στα πρότυπα της “πολιτιστικής κατανάλωσης” και της “πολιτιστικής παραγωγής” »* (Κόνσολα-Ιωαννίδης, 2005 στο Λαμπρινίδης και συν.2005 σελ.244).

Σύμφωνα με δημότη: *«Λείπει ένα μεγάλο συνεδριακό, δεν έχουμε υποδομές για να διοργανώσουμε μια μεγάλη εκδήλωση. Όταν υπάρχει μόνο εσωστρέφεια και δεν βγαίνεις προς τα έξω, αυτό γίνεται. Γι' αυτό και δεν έγιναν και καλύτερες υποδομές, για να δικτυώσεις κάποια πράγματα, να τα συνδέσεις».*

Σύμφωνα επίσης με άλλο δημότη: *«Δεν έχει σημασία να φτιάχνεις και να αναπαλαιώνεις κτίρια, τα οποία θα πέσουν σε λίγα χρόνια επειδή δεν χρησιμοποιούνται. Και έχουμε πολλά παραδείγματα στην Παλιά Πόλη. Το κτίριο του Μουζαφάρ Μπέη, το οποίο είναι ένα εξαιρετικό κτίριο, έχει ανακαινισθεί τρεις φορές, έχει πληρώσει ο Δήμος και η Ε.Ε. με χρήματα τρεις φορές αυτό το κτίριο, έχει ανασκευασθεί τρεις φορές και δεν έχει χρησιμοποιηθεί. Κάποια στιγμή θα πρέπει να δούμε, πριν δαπανήσουμε χρήματα, τι θα κάνουμε με αυτά τα κτίρια που φτιάχνουμε και τα ανακατασκευάζουμε. Ειδάλλως είναι χαμένα χρήματα. Πού πάνε; Είχα ψάξει για κτίρια που ο Δήμος τα έδωσε στους συλλόγους, αφού τα συντήρησε, χωρίς οργάνωση όμως, και έμειναν αναξιοποίητα».* Όπως επισημαίνει σχετικά και κάποιος άλλος συνομιλητής μας: *«Όσον αφορά τώρα για τα πολιτιστικά, στην Ξάνθη είμαστε τυχεροί που έχουμε τη Φιλοπρόοδη Ένωση Ξάνθης, που έχουμε το ΠΑΚΕΘΡΑ και το ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης, που προάγουν τα μέγιστα τον πολιτισμό και ουσιαστικά είναι οι στυλοβάτες θα έλεγα της πολιτιστικής κληρονομιάς στην πόλη μας».*

Όσον αφορά τον τελευταίο δείκτη, της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στο σχεδιασμό των δράσεων, η ερώτηση (με την ίδια διατύπωση), απαντήθηκε μέσω του ερωτηματολογίου (βλ. ερώτηση 18, στο Παράρτημα). Στόχος είναι η διάπλαση ενεργών δημοτών, που δεν αρκούνται να είναι απλοί θεατές και αποδέκτες των κοινωνικών και πολιτικών δρώμενων, αλλά να είναι αυτοί που με τη δράση τους συνδιαμορφώνουν τα τεκταινόμενα στην πόλη τους (Bloomfield & Bianchini 2004, Ghilardi 2001). Σημαντική είναι η συμμετοχή των πολιτών από την οποία εξαρτάται ο σχεδιασμός, η υλοποίηση, η επιτυχία και η βιωσιμότητα των έργων. Είναι σημαντικός ο διάλογος μεταξύ των φορέων και των πολιτών, που θα λαμβάνει υπόψην του τα επιστημονικά δεδομένα και την διαδικασία του ευρύτερου πολεοδομικού σχεδιασμού.

Οι πολίτες στη Ξάνθη συμμετέχουν στο σχεδιασμό των πολιτικών μέσω της οργανωτικής επιτροπής που έχει συσταθεί (βλ. σχετικά πίνακα 28 κεφ. 9), όμως από την έρευνα τονίστηκε ένα σημαντικό ζήτημα: *«Η οργανωτική επιτροπή συμμετέχει, συζητάει για τους δύο μήνες, εγώ, αν με ρωτάτε, δεν με ενδιαφέρουν οι δύο μήνες των πολιτιστικών δράσεων που κυρίως αφορούν τη ψυχαγωγία, αλλά το δωδεκάμηνο που υπάρχει στην Ξάνθη και όλα τα υπόλοιπα που μπορούν να συμβούνε. Δηλαδή κατά τη διάρκεια όλης της χρονιάς και τις Κυριακές μέσα, έτσι. Οι επιτροπές είναι καλές, αλλά για δύο συγκεκριμένες χρονικές στιγμές, που είναι οι Γιορτές Παλιάς Πόλης και είναι και τα Καρναβάλια. Εκεί, έτσι κι αλλιώς υπάρχει μια μικρή συμμετοχή. Το ενδιαφέρον εστιάζεται αν όλοι αυτοί μπορεί να έχουν συμμετοχή και στα υπόλοιπα. Δηλαδή να κάνει κάθε εβδομάδα και κάτι, μια συνεργασία με πολλούς συλλόγους, κάτι που δεν υπάρχει»*.

Άλλες φορές οι ομάδες πολιτών της Ξάνθης προτείνουν καινοτόμα σχέδια, όπως αυτό που ανεφέρθηκε: *«Θα μπορούσε να γίνει μια διαδρομή, ένα circuit μέσα στη Παλιά Πόλη με ποδήλατα, ένα απόγευμα Σαββάτου, ή οτιδήποτε άλλο που θα αναδείξει και θα προβάλλει την περιοχή, όχι αγωνιστικά, σαν διαδρομή. Και μπορεί να εξελιχθεί και σαν αγώνας, όχι μόνο πανελλήνιος αλλά και πανευρωπαϊκός. Επιπλέον, εμείς επειδή θέλουμε να βλέπουμε την πόλη μας και να την αναβαθμίζουμε, δεν είναι μόνο το Μόντε Κάρλο που κάνει τη φόρμουλα, θα μπορούσαμε εμείς να κάνουμε αγώνες κάρτ στην Παλιά Πόλη. Εάν υπάρχει σωστός σχεδιασμός, θεωρώ ότι θα μπορέσει να γίνει πάρα πολύ καλή δουλειά»*.

Συμπληρωματικά με τις παραπάνω απόψεις των δημοτών, οι απαντήσεις του ερωτηματολογίου δίνουν την εξής απεικόνιση σχετικά με άλλο ένα ερώτημα της διάστασης που μελετάται:

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7 ³⁷⁷

Πηγή:Επεξεργασία ερωτηματολογίων(ερωτ.26)

Παρατηρείται ότι το 75% απάντησε ότι οι πολιτιστικές δράσεις αποφέρουν πολιτικό όφελος, ενώ ένα πολύ μικρότερο ποσοστό, 22%, δήλωσε ότι δεν αποφέρουν. Το 3% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι δεν έχει άποψη. Ακόμη:

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8 ³⁷⁸

Πηγή:Επεξεργασία ερωτηματολογίων (ερωτ.12)

³⁷⁷ Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις, αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$.

³⁷⁸ Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις, αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$.

Παρατηρείται ότι το 38% απάντησε ότι οι πολιτιστικές δράσεις επηρεάστηκαν Πολύ από το Πρόγραμμα συνενώσεων Δήμων “Καλλικράτης” και το 21% Απόλυτα. Το 19% απάντησε λίγο, το 5% καθόλου, ενώ ένα ποσοστό 17% δήλωσε ότι δεν έχει άποψη.

Επίσης, σε ερώτηση σχετικά με το αν εμπλέκονται οι δημότες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων όσον αφορά τις πολιτιστικές δράσεις³⁷⁹, παρατηρείται ότι ένα πολύ σημαντικό ποσοστό, το 58% (116 άτομα), θεωρούν ότι δεν εμπλέκονται καθόλου σε τέτοιες διαδικασίες³⁸⁰. Το ποσοστό αυτό ήταν αναμενόμενο, αφού αυτές σχεδιάζονται εκ των άνω και δεν υπάρχει ανατροφοδότηση. Το 28%(56) θεωρεί ότι εμπλέκεται λίγο, το 4%(8) πολύ, το 1,5%(3) απόλυτα, ενώ το 8,5%(17) δεν είχε διαμορφώσει ακόμη άποψη.

Βέβαια, οι αιρετοί σ’ αυτή την ερώτηση είχαν διαφορετική γνώμη, καθώς υποστήριξαν ότι ενεργοποιούν όλη την κοινωνία των πολιτών. Σύμφωνα με πρώην Δήμαρχο, οι πολιτιστικές δράσεις αποτελούν ένωση όλων των δυνάμεων της πόλης: *«Η Ξάνθη του Πολιτισμού και της Ιστορίας, σε μια εποχή κρίσης και αβεβαιότητας, καταθέτει για 49η συνεχή χρονιά την δική της πολιτιστική πρόταση, αυτήν των Θρακικών Λαογραφικών Εορτών. Στηριζόμαστε στη δύναμη του πολιτισμού, διότι για εμάς αποτελεί μια μοναδική δίοδο (...). Με την πίστη αυτή, ενώνουμε για μια ακόμη φορά τις δυνάμεις μας με τους συλλόγους, τους φορείς, τους κατοίκους, σφυρηλατώντας κλίμα σύμπνοιας, συνεργασίας και εθελοντικής διάθεσης, για την ανάδειξη, την αναβάθμιση και προβολή της περιοχής και της Ιστορίας μας».*

Με όσα ειπώθηκαν, λοιπόν, για την πρώτη διάσταση, την διακυβέρνηση και τα πολιτιστικά δικαιώματα, το συμπέρασμα είναι ότι η αν

³⁷⁹ Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$.

³⁸⁰ Σύμφωνα επίσης με πολιτιστικό σχέδιο δράσης της περιοχής M.Pyrennees στη Γαλλία, Όταν μελετάμε τα πολιτιστικά σχέδια μιας περιοχής βλέπουμε:

- 1.Τους στρατευμένους οπαδούς για μια πολιτιστική ανθρώπινη ανάπτυξη, που θέλουν μέσω του πολιτισμού να κάνουν την κοινωνία πιο αρμονική, πιο ανθρώπινη
2. Τους εκλεγμένους, που εκτιμούν, λίγο ή περισσότερο, ότι ο πολιτισμός σε μια περιοχή είναι η αναπαράσταση που ο πληθυσμός κάνει για τον μικρόκοσμό του.

«Ο πολιτισμός μοιάζει έτσι ένας διαδραστικός καθρέφτης που η κοινωνία κρατά γι’ αυτήν (καθρέφτη-καθρεφτάκι μου ποια είναι πιο όμορφη από εμένα;) Μακάρι οι πολιτικοί να ήθελαν να μεταμορφώσουν ή να σπάσουν τον καθρέφτη, ή σε κάθε περίπτωση να μην διάλεγαν μόνο τις εικόνες που θα τους ευχαριστούσαν, θα τους βόλευαν, μακάρι να χρησιμοποιούσαν ειλικρινά αυτή την στρεβλή εικόνα για να βελτιώσουν τη ζωή, για να ανεβάσουν το πολιτιστικό επίπεδο αυτής της περιοχής.» M.Pyrennees, Γαλλία, Πολιτιστικά σχέδια Δράσης, (2010).

υπάρχει το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο που θα επιτρέψει την ανάπτυξη πολιτιστικών σχεδίων και δράσεων ο Δήμος της Ξάνθης έχει τις προϋποθέσεις να αποτελέσει τον κοινό τόπο όλων των προσπάθειών τοπικής ανάπτυξης και κοινωνικής προόδου σε περιφερειακό επίπεδο. Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των πολιτιστικών πολιτικών κρίνεται απαραίτητη.

Ας προχωρήσουμε όμως τώρα στην επόμενη διάσταση, αυτήν της πολιτιστικής κληρονομιάς, η οποία συμβάλλει με τον τρόπο της σ' αυτό που ονομάζεται αειφόρος ανάπτυξη, από το τοπικό και εθνικό, ως το ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.

2^η ΔΙΑΣΤΑΣΗ: ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Η UNESCO με τη διάσταση αυτή μετράει τους εξής δείκτες :

- 1. Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς
- 2. Αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

Στο ερωτηματολόγιο στην ερώτηση 7 πολλαπλών απαντήσεων, η διάσταση «Κληρονομιά» επαληθεύθηκε ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 33 Ερωτήσεις και απαντήσεις ερωτηματολογίου έρευνας

	Διαφωνία (Καθόλου+Λίγο) %	Συμφωνία (Πολύ+Απόλυτα) %	ΔΞ/ΔΑ %
Οι πολιτιστικές δράσεις ... προβάλλουν την πολυπολιτισμικότητα της περιοχής;	58	36,5	5,5
... διασώζουν ήθη, έθιμα και παραδόσεις;	56	41	3
... αξιοποιούν την τοπική πολιτιστική παράδοση και ιστορία;	60	33,5	6,5
Σε τι βαθμό προβάλλονται οι δημιουργίες νέων καλλιτεχνών;	61,5	19,5	19

Πηγή:Επεξεργασία ερωτηματολογίων

Όταν μελετώνται τα πολιτιστικά στην Τ.Α., στη μονάδα, και θέλουμε να μετρηθεί ο δείκτης της Unesco για την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, το μεγάλο ερώτημα είναι αν πρόκειται για παραγωγή πολιτιστικού έργου, για μεταμόσχευση πολιτιστικού έργου, για εισαγωγή ή για έμμεση εισαγωγή πολιτιστικού έργου, πολιτιστικού προϊόντος. Παραγωγή είναι όταν ο Δήμος, η μονάδα, παράγει πολιτιστικό προϊόν. Αυτό μπορεί να είναι δυο ειδών: **α.** να αποτελεί προϊόν μιας σχετικά αδιατάρακτης τοπικής παράδοσης, πιθανώς χοροί, κ.λ.π., **β.** να μην είναι αδιατάρακτη παράδοση, να έχει πεθάνει, να έχει σβήσει στη διάρκεια των χρόνων. Για παράδειγμα τα αναστενάρια έχουν μια συνέχεια, όπου τελούνται³⁸¹.

Επίσης υπάρχουν και άλλα πολιτισμικά προϊόντα τα οποία είναι αναβιώσεις, δεν είναι το ίδιο. Λέγεται, για παράδειγμα ότι τελείται ο Καλόγερος της Θράκης, τελείται αλλά είναι ο Μπέης, είναι αναβιώσεις, το ξανακάνανε παλιότερα, οπότε είναι μεταξύ μνήμης και ευρέσεως. Κάτι θυμότανε, κάτι έφτιαξαν εκ του μη όντως, όπως το φαντάζονταν. Υπάρχει βέβαια και η περίπτωση όπου το όλο είναι προϊόν αντιγραφής.³⁸² Στην Ξάνθη το Καρναβάλι είναι σύνθεση παράδοσης, και επινόησης. Είναι αναβίωση και επινόηση. Σύμφωνα με πληροφορητή, *«Συνήθως είναι πολύ έντονο το στοιχείο της επινοήσεως, είναι πολύ πιο έντονο από ό,τι θέλουν να παραδεχθούν, γιατί όλοι λένε το κάνουμε όπως οι παπούδες μας. Αλλά τρέχα-γύρευε!»*. Όπως επισημαίνει και η Χ.Μαργαριτοπούλου(2015), *«από την άλλη το Καρναβάλι (...) έχασε κατά ένα μέρος τον λαογραφικό του χαρακτήρα»*.

Αν και είναι αξιοσημείωτο σύμφωνα με την έρευνα ότι, *«Σημαντικό ρόλο έπαιξαν οι δήμαρχοι και οι άλλοι δημοτικοί άρχοντες και οι κατά καιρούς υπάλληλοι του Δήμου ή των Θρακικών Λαογραφικών Εκδηλώσεων και της Δημοτικής Επιχείρησης, που ανέλαβε, μαζί με τους πολιτιστικούς και καρναβαλικούς συλλόγους, την κατ' έτος οργάνωση, με λιγότερα ή περισσότερα*

³⁸¹ Για παράδειγμα τα αναστενάρια είναι αδιατάρακτη παράδοση όπου υπάρχουν. Όχι ότι δεν έχουν αλλάξει στη φόρμα τους πάρα πολύ, αλλά ήταν συνεχή.

³⁸² Κάποιοι για παράδειγμα δημιούργησαν το Καρναβάλι το 1960. Πρόκειται για αναβίωση ή για εισαγωγή. Στο Δήμο Πάτρας το καρναβάλι είναι εντελώς άλλο από το παλιό, γιατί είναι αντιγραφή του Καρναβαλιού της Βενετίας. Στη Καστοριά το καρναβάλι είναι εγχώριο. Το αποτέλεσμα δεν είναι όπως το θυμάται ο παπούς ακόμη, αλλά ο πολιτικός χαρακτήρας της ριζικής κριτικής υπάρχει.

μέσα³⁸³». Όπως επιβεβαιώνει και πρώην Δήμαρχος της Ξάνθης: «*Η ταυτότητα κάθε έθνους αντλείται από την ιστορική του πορεία. Στον Ελληνικό χώρο, η τέχνη και η αρχιτεκτονική μαρτυρούν μια πολιτισμική διαδρομή πέραν των τριών χιλιάδων χρόνων. Η προστασία και ανάδειξή τους δεν μπορεί παρά να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα όλων μας. Με αυτές τις αρχές, χαράσσουμε την πολιτική μας, που αποβλέπει στην ανάδειξη, προβολή και ανάπτυξη ενός τόπου με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ώστε να γίνει συνειδηση από όλους η ευθύνη που φέρουμε για την προάσπιση της κληρονομιάς και ταυτότητάς μας. Ιδιαίτερα η Παλιά Πόλη της Ξάνθης κρύβει σε κάθε γωνιά της και μια σημαντική ιστορία, την ιστορία των ανθρώπων που συνέθεσαν το ψηφιδωτό αυτού του τόπου, τις ευαισθησίες τους σε θέματα κοινωνικά και πολιτιστικά³⁸⁴*».

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον Γ.Ανδρεάδη (1987,1989), «*μέσα σε πόλεις δίχως μνήμη κυκλοφορούν πολίτες χωρίς ταυτότητα*». Αν πραγματικά παλεύουμε για ένα συνειδητό πολίτη, για ένα παραγωγό-δημιουργό, τότε η αξιοποίηση της εθνικής μνήμης, η αντίσταση σ' έναν απρόσωπο κοσμοπολιτισμό, η δυναμική σύνδεση του πολιτισμού με την πολιτική και οικονομική σφαίρα, είναι ο δρόμος που επιβάλλεται να ακολουθήσουμε. Γιατί «*η θρησκεία, η γλώσσα, η τέχνη, οι επιστήμες ενός λαού δεν είναι ξεκομμένα από τις πολιτικές, τις οικονομικές και τεχνολογικές πλευρές του πολιτισμού του. Όσο δεν συνδέουμε άμεσα την τέχνη με την πολιτική και την οικονομία, τα «πολιτιστικά» θα παραμένουν εποικοδόμημα*»³⁸⁵.

Τα πρόσφατα αποτελέσματα του ευρωπαϊκού προγράμματος ENTACT δείχνουν επίσης ότι η πολιτιστική κληρονομιά μετράει για την αειφόρο ανάπτυξη της Ευρώπης. Αποδείχθηκε ότι υιοθετώντας μια ολιστική προσέγγιση, υπάρχει μια προστιθέμενη αξία όταν μετράται ο αντίκτυπος της κληρονομιάς στην απασχόληση, την ταυτότητα, την ελκυστικότητα μιας

³⁸³ «50 Χρόνια ΘΛΕ»

³⁸⁴ www.xanthi.gr

³⁸⁵ Ποια σημασία έχει το να θρηνούμε στην Ελλάδα για το σβήσιμο της παράδοσης, αν συγχρόνως δεν αντιληφθούμε ότι η «παράδοση» αυτή έζησε σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο και συνδυάστηκε με τις υπόλοιπες εκδηλώσεις μιας ολόκληρης κοινωνίας, στις ελληνικές πόλεις και την ύπαιθρο, με τις συγκεκριμένες τους μορφές ιδεολογίας, πολιτικής απόφασης και παραγωγής; Και ποια ιδεολογική, καλλιτεχνική, εκπαιδευτική και γλωσσική λύση μπορεί να ορθοποδήσει, να γίνει κάτι καλύτερο από στάχτη στα μάτια, αν δεν συνειδητοποιήσουμε τι είδος κοινωνία, τι είδος πολίτη θέλουμε να έχουμε;» Γ.Ανδρεάδης, σελ.21-22. Βλ.επίσης σχετικά: Ανδρεάδης Γ. (1987), «Πολιτιστικός Ιμπεριαλισμός και Εθνική Ταυτότητα»- Πρόλογος στην ελληνική έκδοση *Ο Πολιτιστικός Ιμπεριαλισμός*, Αθήνα: Ηρόδοτος, σελ.18.

περιοχής, τη δημιουργικότητα και τη καινοτομία, την οικονομική συνεισφορά, την ποιότητα ζωής, την εκπαίδευση, τη δια βίου μάθηση και τη κοινωνική συνοχή. Το κείμενο καταλήγει στην ανάγκη υιοθέτησης συγκεκριμένων **«πολιτιστικών δεικτών»** που θα βελτιώσουν τη συλλογή πολιτιστικών στατιστικών και θα αναδείξουν τη θετική συνεισφορά της πολιτιστικής κληρονομιάς στη τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη. Σύμφωνα με ευρωπαϊό επίτροπο για τον Πολιτισμό, *«όλα τα στοιχεία μας δείχνουν ότι η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί έναν στρατηγικό πόρο. Χρειάζεται να εντείνουμε τις πολιτικές μας σε όλα τα επίπεδα, για να μεγιστοποιήσουμε την απήχηση των πολιτιστικών πολιτικών στην τοπική οικονομία και κοινωνία»*³⁸⁶.

Επομένως το παρελθόν ενώνεται με το παρόν και οδηγεί με ασφάλεια σε ένα μέλλον ανάλογο της πολιτιστικής παράδοσης του τόπου αυτού, δηλαδή της Ξάνθης και της περιοχής της. Άλλωστε τα πρόσφατα αποτελέσματα του ευρωπαϊκού προγράμματος ENTACT, όπως μελετήθηκε, αναδεικνύουν το ρόλο της πολιτιστικής κληρονομιάς. Προϋπόθεση όμως ενός τέτοιου αποτελέσματος είναι η ύπαρξη σωστής επικοινωνίας, δηλαδή της 3ης διάστασης.

³⁸⁶ T.Navracsecs, (2015), Διαθέσιμο στο www.encatc.org/culturalheritagecountsforeurope/outcomes/
Αντίστοιχα κείμενα είχαμε στην αναφορά του Horizon 2020 Expert Group για την πολιτιστική κληρονομιά με τίτλο “Getting cultural heritage to work” (Απρίλιος 2015) κ.ά.

3^η ΔΙΑΣΤΑΣΗ: ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ³⁸⁷

Η UNESCO με τη διάσταση αυτή μετράει τους εξής δείκτες :

- 1. Ελευθερία έκφρασης
- 2. Ένα περιβάλλον που ευνοεί την επικοινωνία
- 3. Πολιτιστική πολυμορφία των ΜΜΕ³⁸⁸

Στην πρώτη ερώτηση του ερωτηματολογίου³⁸⁹, σχετικά με το «πόσο ενημερωμένος είστε όσον αφορά τις πολιτιστικές δράσεις στην περιοχή της Ξάνθης», παρατηρείται ότι ποσοστό 34,5% (69) δήλωσε καλά ενημερωμένος/η για τις πολιτιστικές δράσεις, 26% (52) λίγο ενημερωμένος/η, ενώ το 18% (37) πολύ καλά ενημερωμένος/η. Στις άλλες κατηγορίες τα ποσοστά πέφτουν, καθώς το 10% (20) δήλωσε πολύ λίγο ενημερωμένος/η, το 4% (8) απόλυτα ενημερωμένος/η, ενώ 7% (14) δήλωσε καθόλου ενημερωμένος/η.

Επίσης σε ερώτηση³⁹⁰, σχετικά με το ποιοί φορείς προωθούν την πολιτιστική πολιτική της περιοχής, παρατηρείται ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί πως την πολιτιστική πολιτική της περιοχής προωθούν οι Πολιτιστικοί Σύλλογοι (86,5%,) η ΦΕΞ (55,5%), το Λύκειο Ελληνίδων (49,5%) , το Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης (47%) και το ΠΑΚΕΘΡΑ (33%). Ένα ποσοστό σημαντικό, αλλά μικρότερο από άλλους φορείς, 45,5% (96), δήλωσε ο Δήμος, μέσω της ΔΕΑΞ και της Στέγης Πολιτισμού (όταν υλοποιήθηκε η έρευνα, δεν είχε συσταθεί ακόμη ο Πολιτιστικός Οργανισμός του Δήμου, που συνένωσε όλες τις πολιτιστικές δράσεις). Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι ο Δήμος δεν φροντίζει να προβάλλει τις πολιτιστικές του δράσεις όσο οι άλλοι φορείς με κατάλληλη επικοινωνιακή πολιτική και σωστό στρατηγικό σχεδιασμό. Ο ίδιος λειτουργεί υποβοηθητικά, στηρίζει τις δράσεις των διαφόρων φορέων/συλλόγων, παραχωρεί υποδομές αλλά συχνά είναι οι φορείς που προβάλλονται. Για παράδειγμα, στις Γιορτές της Παλιάς Πόλης ο Δήμος παραχωρεί τα ξύλινα σπιτάκια, δίνει χώρο στα σοκάκια του

³⁸⁷ Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$.

³⁸⁸ Βλ. σχετικά Ψημμένος Ι.(2004).

³⁸⁹ Πηγή:Επεξεργασία ερωτηματολογίων

³⁹⁰ Οι απαντήσεις που δόθηκαν για τους παρακάτω φορείς διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές . Πηγή:Επεξεργασία ερωτηματολογίων

διατηρηταίου οικισμού, παρέχει ρεύμα, νερό, επιστρατεύει τους υπαλλήλους του, την υπηρεσία καθαριότητας, τα εξωτερικά συνεργεία, παλιότερα έδινε και μεγαλύτερες επιχορηγήσεις, αλλά περισσότερο αναδεικνύονταν οι σύλλογοι. Η εκτίμηση των δημοτών στην ερώτηση αυτή ήταν χαρακτηριστική.

Σύμφωνα με δημότισσα, κάτοικο Παλιάς Πόλης, ανωτέρου μορφωτικού επιπέδου και με υψηλό εισόδημα: «Χρειάζεται ο Δήμος να έχει καλύτερη επικοινωνιακή πολιτική, να προβάλλει τις δράσεις, να τις μαθαίνουμε. Είναι μικρή πόλη η Ξάνθη, δεν χρειάζεται να ψάχνουμε σε ιστοσελίδες για την πληροφόρησή μας. Μας ενδιαφέρουν αυτά που γίνονται, μάθαμε ότι βγαίνουν προγράμματα σε άλλες γλώσσες, ας τα μαθαίνουν πρώτα οι δημότες!». Εδώ επιβεβαιώνεται ότι «ένας άλλος παράγοντας που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι η πληροφόρηση για τα πολιτιστικά αγαθά, η οποία, σύμφωνα με τους Douglas και Isherwood, όπως αναφέρει ο Featherstone, αυξάνεται όσο ανεβαίνουμε την ταξική κλίμακα» (Δέφνερ 1991).

Όσον αφορά τον δείκτη που μετράει την πολιτιστική πολυμορφία των ΜΜΕ, όπως φαίνεται και στους πίνακες XI, XII στο παράρτημα, **στην Ξάνθη λειτουργούν πολυάριθμοι τηλεοπτικοί και ραδιοφωνικοί σταθμοί που καλύπτουν όλες τις κοινωνικές ομάδες** (χριστιανοί, μουσουλμάνοι τουρκογενείς, πομάκοι, αθίγγανοι). Επίσης εκίδονται πολυάριθμες εφημερίδες (μεταξύ των οποίων και στα τουρκικά, όπως Millet, Eylem κ.ά.) και περιοδικά. Παρατηρήθηκε ότι τα τουρκόφωνα μέλη της μειονότητας δέχονται έντονες επιρροές από τον τουρκικό πολιτισμό και οι πομακόφωνοι από τον πολιτισμό των πομάκων. Για παράδειγμα επηρεάζεται η συμμετοχή τους στις δράσεις του δήμου (π.χ. Καρναβάλι, Γιορτές Παλιάς Πόλης) που τυχαίνει να συμπίπτουν με τις δικές τους θρησκευτικές γιορτές, όπως είναι το ραμαζάνι, που απαιτούν νηστεία και εγκράτεια.

Η έρευνα έδειξε επίσης ότι υπάρχουν πολυάριθμα βιβλία και πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό και στις δύο γλώσσες, την τουρκική και την πομακική. Το υλικό αυτό είναι διαθέσιμο στα βιβλιοπωλεία της πόλης, στις βιβλιοθήκες του δήμου και των πολιτιστικών φορέων της περιοχής.

Συνοψίζοντας, διαπιστώνουμε ότι εδώ προωθείται η ελευθερία της έκφρασης των πολιτιστικών ομάδων, οπότε η μεταξύ τους επικοινωνία συμβάλλει στο ιδιαίτερο χρώμα του πολιτισμού της Ξάνθης, της πόλης με τα χίλια χρώματα, καθώς και της ευρύτερης περιοχής.

4^η ΔΙΑΣΤΑΣΗ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Η UNESCO με τη διάσταση αυτή μετράει τους εξής δείκτες :

1. Προστιθέμενη αξία των πολιτιστικών δραστηριοτήτων: συνεισφορά στο ΑΕΠ
2. Εργασία στον πολιτιστικό τομέα
3. Δαπάνες των νοικοκυριών σε πολιτιστικά αγαθά και υπηρεσίες.

Με βάση το ερωτηματολόγιο, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί πως οι πολιτιστικές δράσεις προσελκύουν τουρίστες στην Ξάνθη (63,5%), χωρίς όμως αυτό να σημαίνει κατά την άποψή τους ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας (56,5%), ή δημιουργία νέων θέσεων εργασίας (75,5%).

Η εκτίμηση για την επίδραση της οικονομικής κρίσης στη διαμόρφωση της κατάστασης αυτής δείχνει πως για το δείγμα, πριν την κρίση, τα πράγματα ήταν λίγο καλύτερα. Πράγματι, η πλειοψηφία θεωρεί και πάλι πως οι πολιτιστικές δράσεις προσήλκυαν τουρίστες (66%), χωρίς να αυξάνουν τις θέσεις εργασίας (64%), ενώ οι απόψεις είναι μοιρασμένες όσον αφορά την επίδραση των πολιτιστικών δράσεων στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας. Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί πως οι διαφοροποιήσεις οφείλονται κυρίως στην αύξηση του αριθμού όσων αρνούνται να απαντήσουν. Αναλυτικά:

ΠΙΝΑΚΑΣ 34 Πίνακας ερωτήσεων και απαντήσεων ερωτηματολογίου έρευνας

	Διαφωνία (Καθόλου+Λίγο) %	Συμφωνία (Πολύ+Απόλυτα) %	ΔΞ/ΔΑ %
Οι πολιτιστικές δράσεις..προσελκύουν τουρίστες	34,0	63,5	2,5
...οδηγούν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας	56,5	31,5	12,0
...δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας	75,5	13,5	11,0
Πριν 4 χρόνια προσέλκυαν τουρίστες	26,0	66,0	9,0
...οδηγούσαν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας	41,5	41,5	17,0
...δημιουργούσαν νέες θέσεις εργασίας κ.λ.π.	64,0	15,5	20,5

Πηγή:Επεξεργασία ερωτηματολογίων

Επίσης, σε ερώτηση πολλαπλών απαντήσεων, **σε σχέση με τα οφέλη που μπορεί να έχει μια πολιτιστική πολιτική**, το 58% απάντησε την ανάπτυξη οικονομικών σχέσεων, ενώ ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό, 55%, την τοπική ανάπτυξη .

Σύμφωνα με εκπρόσωπο του Επιμελητηρίου (ΕΟΒΕ), κατά την διάρκεια των Γιορτών Παλιάς Πόλης *«η τόνωση της τοπικής οικονομίας ήταν άμεση και ευεργετική για μια πλειάδα επαγγελματιών που δούλεψε τούτες τις ημέρες, οι οποίοι ήρθαν σε άμεση επαφή με τους επισκέπτες για την άρτια εξυπηρέτησή τους σε Καφέ-Μπαρ, Ταβέρνες-Εστιατόρια, Σνακ-Μπαρ, Ζαχαροπλαστεία, Ξενοδοχεία καθώς και οδηγοί Ταξί»*.

Σε ό,τι αφορά επίσης τις δαπάνες των νοικοκυριών σε πολιτιστικά αγαθά και υπηρεσίες, στην 14^η ερώτηση του ερωτηματολογίου που έλεγε: *«Πόσα χρήματα το μήνα διαθέτετε για να καλύψετε τις πολιτιστικές σας ανάγκες;»*, οι απαντήσεις δεν δόθηκαν με ομοιόμορφο τρόπο και δεν μπορούν να αξιολογηθούν συστηματικά. Τα ποσά κυμαινόταν από 0 έως 100 ευρώ, ενώ υπήρχαν και εξαιρέσεις, ελάχιστα πιστευτές σε περίοδο οικονομικής κρίσης, δηλαδή δημότες που δήλωσαν ότι ξοδεύουν μηνιαία έως και 300 ευρώ. Έτσι, δεν κατέστη δυνατό να έχουμε μια τάξη μεγέθους, ώστε να αποτιμηθούν οι δαπάνες των οικογενειών της Ξάνθης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, με βάση τα στοιχεία της Eurostat (2005), η χώρα μας πριν την οικονομική κρίση, ερχόταν 27^η σε σύνολο 30 ευρωπαϊκών κρατών-μελών στην πολιτιστική κατανάλωση των νοικοκυριών. Με βάση τα ποσοστά, 2,3% του ετήσιου οικογενειακού προϋπολογισμού αφορούσε πολιτιστικές δαπάνες, ενώ ο μέσος όρος της ΕΕ ήταν 3,8%.

Αξίζει εδώ να αναφέρουμε αυτούσιες κάποιες απόψεις, όπως διατυπώθηκαν στη διάρκεια των συνεντεύξεών μας: *«ο πολιτισμός με τον τουρισμό, με την επισκεψιμότητα, όλ' αυτά είναι ένα πακέτο. Δεν μπορεί να το δει κανείς ξεχωριστά. Δεν έχουν καταλάβει ότι αυτό είναι ένας γίγαντας που απλά κοιμάται. Δεν μπορούν να το αισθανθούν. Αν γίνει κάτι, θα γίνει από το μεράκι των ανθρώπων. Όταν κάνω μια βραδιά Οθωμανικής Μουσικής στο Μπεχταξίδικο Τεκέ του Σέλινου, παίρνω αυτό για παράδειγμα, που γίνεται, και το διευρύνω, και το μεγαλώσω, δεν θα έχω επισκεψιμότητα απέξω; Μέσα από ένα πολιτιστικό γεγονός, προβάλλοντάς το σωστά, θα έχω πάλι ανάπτυξη. Ένα πολιτιστικό γεγονός του Δήμου, είναι αφετηρία για επισκεψιμότητα από τις γείτονες χώρες(...)»*.

Σύμφωνα με μια άλλη άποψη επαγγελματία: «Αυτή τη στιγμή η Ξάνθη αποβιομηχανίστηκε πλήρως, και όχι μόνο η Ξάνθη, όλη η Βόρεια Ελλάδα. Η μόνη βαρειά βιομηχανία είναι ο τουρισμός. Με τη διάνοιξη των κάθετων αξόνων της Εγνατίας, οι γειτονές μας από Βορρά, είτε Ρουμανία, Βουλγαρία, είτε οι γειτονές μας από Ανατολή από Τουρκία, θέλουν να επισκεφθούν τη περιοχή μας. Εμείς δεν είμαστε ελκυστικοί, δεν είμαστε ακόμη έτοιμοι, και δεν μπορούμε να τους προσφέρουμε αυτό το οποίο ζητούν. Αυτό είναι το πρόβλημά μας». Άλλωστε, σύμφωνα με δημότη της Ξάνθης: «Ο πολιτισμός δημιουργεί ευκαιριακές θέσεις εργασίας. Μ' αυτά που έχουμε; Με τόσες εκδηλώσεις, Γ.Π.Π., Καρναβάλι, Φεστιβάλ του Μπεχτασιδίκου Τεκέ, Θρησκευτικές Γιορτές οι οποίες είναι κατανυκτικές, φέρνουν κόσμο εδώ, με τόσα μοναστήρια, με τόσα μνημεία, να μην έχει ανάπτυξη, δεν γίνεται, πρέπει να έχουμε πρόβλημα εμείς(...)».

Επίσης, άλλος δημότης τόνισε: «Οι Γιορτές της Παλιάς Πόλης θεωρώ ότι είναι μεγαλύτερη εκδήλωση από το Καρναβάλι, διότι διαρκεί μια εβδομάδα, ο καιρός είναι καλύτερος, και με προβολή θα μπορούσαμε να φέρουμε περισσότερο τουρισμό. Όσον αφορά τώρα για τα μνημεία τα μουσουλμανικά που υπάρχουν επειδή βλέπουμε ότι υπάρχει πολύς τουρισμός από Κων/πολη, μια πόλη της τάξεως των 20 εκατ., θα μπορούσαμε να τα αναδείξουμε, να τα προβάλουμε στην πόλη μας, οπωσδήποτε να τα προβάλουμε στη Κων/πολη, απ' όπου θα μπορέσουμε να προσεγγίσουμε ακόμη περισσότερους τουρίστες. Αυτό όμως που λέμε, δεν γίνεται μόνο σε επίπεδο Νομού. Πρέπει να γίνει σε επίπεδο Βορείου Ελλάδος(...)».

Τέλος, στο ερώτημα για το αν οι πολιτιστικές δράσεις δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας, πρέπει αρχικά να σημειώσουμε ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο να μετρηθεί ο δείκτης αυτός, καθώς η απήχηση των πολιτιστικών πολιτικών καλύπτει ένα ευρύ φάσμα της οικονομικής πολιτικής. Αντίστοιχες μελέτες και έρευνες σε ευρωπαϊκό επίπεδο είχαν επίσης πενιχρά αποτελέσματα, γι' αυτό και αναζητούνται νέα μεθοδολογικά εργαλεία και νέοι δείκτες μέτρησης που να συμπληρώνουν το έλλειμμα που παρατηρείται. Ειδική ανάλυση για το θέμα γίνεται στο 2ο κεφάλαιο που αφορά την Οικονομία του Πολιτισμού.

Όμως, μάλλον δεν μπορεί κανείς να οδηγηθεί σε σαφή συμπεράσματα σχετικά με την οικονομική απήχηση των πολιτιστικών δράσεων στην περιοχή της Ξάνθης με τα ευρήματα της έρευνάς μας. Για να επαληθευθεί ο δείκτης αυτός, θα πρέπει να ακολουθηθεί μια διαφορετική προσέγγιση. Πιθανόν να επανέλθουμε με μια δεύτερη έρευνα, καθώς το ερώτημα παραμένει ανοιχτό για κατοπινή ανάλυση. Στη συνέχεια προσεγγίζεται ένας από τους πιο

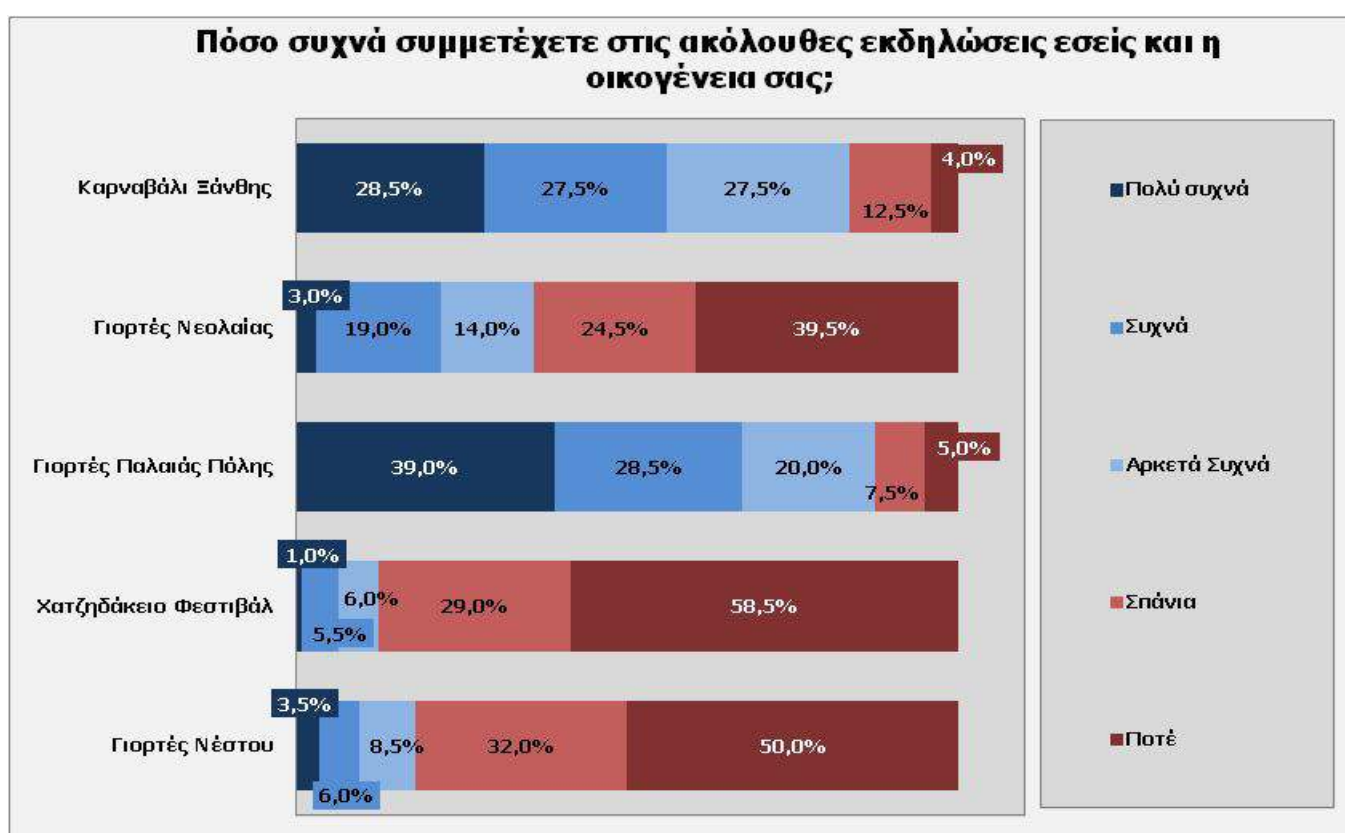
ουσιαστικούς δείκτες που μετράει τα αποτελέσματα της συμμετοχής στη πολιτιστική ζωή.

5^η ΔΙΑΣΤΑΣΗ: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

Η UNESCO με τη διάσταση αυτή μετράει τους εξής δείκτες :

1. Συμμετοχή στις πολιτιστικές δράσεις
2. Αποδοκιμασία ή αποστροφή προς τους άλλους πολιτισμούς/ Εμπιστοσύνη σε άλλους ανθρώπους
3. Ελευθερία του αυτοπροσδιορισμού (καθένας αυτοπροσδιορίζεται όπως θέλει)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9 ³⁹¹

Με βάση το ερωτηματολόγιο, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων συμμετέχει συχνά ή πολύ συχνά στις πολιτιστικές εκδηλώσεις: το 67,5% στις Γιορτές της Παλιάς Πόλης, το 56% στο Καρναβάλι Ξάνθης. Χαμηλά ποσοστά παρατηρούνται στο Χατζηδάκειο Φεστιβάλ, και στις Γιορτές Νεολαίας, που διοργανώνονται από τα σχολεία της περιοχής και απευθύνονται σε μαθητές και γονείς. Αυτό εξηγείται γιατί οι γιορτές αυτές, το διάστημα που έγινε η

³⁹¹ Οι απαντήσεις που δόθηκαν για όλες τις πολιτιστικές εκδηλώσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις, αφού $\text{sig.} = 0,000 < 0,05 = \alpha$.

έρευνα δεν υλοποιούνταν με την κανονικότητα που είχαν τα προηγούμενα χρόνια. Ειδικότερα, το Χατζηδάκειο σταμάτησε να διοργανώνεται από την τοπική αυτοδιοίκηση το 2007, το ανέλαβε για 7 χρόνια η ΦΕΞ με άλλη μορφή και από το 2014 επανήλθε στο Δήμο. Επίσης και οι Γιορτές Νέστου, μετά τη συνένωση των Δήμων με το πρόγραμμα Καλλικράτης, δεν διοργανώνονταν κάθε καλοκαίρι.

Σύμφωνα με συνέντευξη : «Έχουμε μια λογική μεταξύ συλλόγων και της Τ.Α., ότι ωραία κάνουμε δύο πράγματα και αυτός είναι πολιτισμός. Τελειώσαμε. Πέρασαμε καλά, φάγαμε, ήπιαμε, δείξαμε τον ελληνικό τρόπο ζωής, διαβάσαμε και ένα ποίημα εδώ ή κάπου πιο πάνω, κι αυτό ήταν, κλείσαμε για φέτος. Του χρόνου θα ξαναδούμε αν θα έχουμε χρήματα. Εξού και ο Δήμος έχει σταματήσει να κάνει πολλά πράγματα. Έχει σταματήσει να κάνει το Χατζηδάκειο Φεστιβάλ. Ήτανε ένα φεστιβάλ που θα μπορούσε να αναπτύξει και δομές για τα επόμενα χρόνια, όλα τα υπόλοιπα που κάνουμε δεν αφήνουν δομές, είναι στιγμιαίες απολαύσεις». Ή σύμφωνα με άλλη άποψη: «Παρακολουθούμε πάντα τις δράσεις που οργανώνονται, δεν τις χάνουμε με τίποτα. Όλα είναι πολύ ωραία. Είδατε αλλού να γίνονται τέτοια πράγματα; Πουθενά δεν γίνονται όλο το χρόνο γιορτές. Σαν την Ξάνθη δεν έχει!», ανέφερε χαρακτηριστικά με έμφαση, μια πληροφοριοδότης μας.

Στη συνέχεια και σε ό,τι αφορά τις ερωτήσεις 16, 17 και 28 του ερωτηματολογίου , διαγραμματικά τα συμπεράσματα απεικονίζονται ως εξής:

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10³⁹²

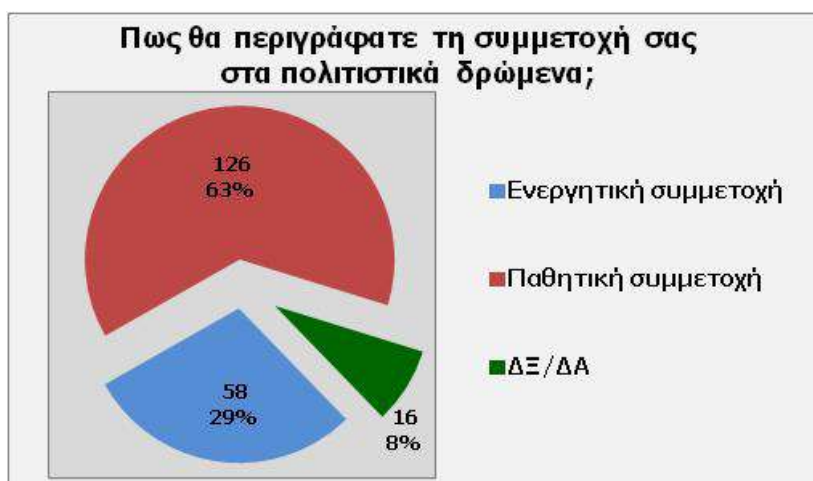
Πηγή:Επεξεργασία ερωτηματολογίων

³⁹² Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις, αφού sig.=0,000<0,05=a.

Βλέπουμε ότι το 73,5% δήλωσε ότι η συμμετοχή του στις πολιτιστικές δράσεις πριν την οικονομική κρίση ήταν μικρότερη, το 11,8%(4) μεγαλύτερη, το 5,8%(2) ίδια, ενώ το 8,8% δεν διατύπωσε άποψη.

Η εκτίμηση για τη συμμετοχή στις δράσεις πριν την κρίση δείχνει πως το δείγμα λίγα χρόνια πριν είχε λιγότερο ελεύθερο χρόνο, εργαζόταν πολλές ώρες, ενώ σήμερα υπάρχει μεγάλη ανεργία, όπως ειπώθηκε στις συνεντεύξεις. Συχνά τέθηκε και θέμα διάθεσης για ενεργή συμμετοχή, καθώς μέσα από τις πολιτιστικές δράσεις οι άνθρωποι ξεχνούν τα οικονομικά προβλήματα, εκπαιδεύονται, διασκεδάζουν και ψυχαγωγούνται. Εξάλλου η πλειοψηφία των ερωτηθέντων εκτιμά ότι τους αρέσουν απόλυτα ή πολύ οι πολιτιστικές δράσεις (51,5 %), χωρίς όμως να λείπει ένα ποσοστό 41% που τους αρέσουν λίγο ή άλλο καθόλου(2,5%). Υπήρχε επίσης και ένα ποσοστό 5% που δεν διατύπωσε άποψη³⁹³.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11 ³⁹⁴

Πηγή:Επεξεργασία ερωτηματολογίων

Παρατηρείται ότι το 63%(126) άτομα απάντησαν ότι έχουν παθητική συμμετοχή, ενώ το 29% (58) συμμετέχει ενεργητικά στα πολιτιστικά δρώμενα. Αυτό εξηγείται γιατί οι δημότες φάνηκε ότι προτιμούν να παρακολουθούν τις δράσεις, να διασκεδάζουν και να καλλιεργούν το πνεύμα τους, αλλά συχνά

³⁹³ Πηγή: επεξεργασία ερωτηματολογίων, ερώτηση 17. Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις, αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=a$.

³⁹⁴ Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις, αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=a$.

δεν έχουν το χρόνο για ενεργητική συμμετοχή. Όσοι είναι μέλη ομάδων, συλλόγων, πολιτιστικών φορέων, είναι δραστήριοι, συμμετέχουν στις διοργανώσεις και λαμβάνουν μέρος ενεργά. Αυτό επιβεβαιώθηκε και σε επόμενη ερώτηση πολλαπλών απαντήσεων, **σε σχέση με τα οφέλη που μπορεί να έχει μια πολιτιστική πολιτική**, όπου οι περισσότεροι απάντησαν ως σημαντικότερο όφελος την ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων και την προώθηση της κοινωνικής συνοχής (47,5%), ενώ υψηλό ποσοστό (84,5%) απάντησε την ψυχαγωγία/διασκέδαση.

Επιπρόσθετα, ο D. Stanley, αναφερόμενος στην πολιτισμική ιδιότητα του πολίτη, αναφέρει: *«Η κάθε είδους συμμετοχή στις τέχνες και την πολιτισμική κληρονομιά ενισχύει την κοινωνική αντίληψη, προωθεί τη διαμόρφωση ταυτότητας, μορφοποιεί τις αξίες, οικοδομεί την κοινωνική συνοχή, συμβάλλει στην τοπική ανάπτυξη και την δημόσια δράση των πολιτών. Όλα τα παραπάνω αποτελούν μηχανισμούς με τους οποίους διαμορφώνονται τα μοντέλα της δημόσιας δράσης των πολιτών, καθώς η συμμετοχή ενός ατόμου στα πολιτισμικά δρώμενα επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο το άτομο αυτό αυτοπροσδιορίζεται, αλλά και συμπεριφέρεται στα υπόλοιπα μέρη του κοινωνικού συνόλου. Ο πολιτισμός διεισδύει και διαποτίζει τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές δράσεις των πολιτών»*(Stanley, 2006).

Στη βάση επεξεργασίας ποιοτικών δεδομένων από τις συνεντεύξεις προέκυψαν σημαντικά στοιχεία όσον αφορά το θεσμό του Καρναβαλιού, όπως διατυπώθηκε από κάτοικο της περιοχής: *«Κατά τη γνώμη μου, το Καρναβάλι έκανε την Ξάνθη μας γνωστή σε όλη την Ελλάδα και στις γειτονικές χώρες, με αποτέλεσμα να υπάρχει συρροή χιλιάδων επισκεπτών. Απέφερε και αποφέρει κέρδη, τονώνει την αγορά της πόλης μας. Συντέλεσε στη δημιουργία και άλλων θεσμών, φορέων και συλλόγων και πληθώρας πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων που συνεχίζονται σε όλη τη διάρκεια του χρόνου στην ακριτική πολυπολιτισμική μας πόλη και την κάνουν να είναι ξεχωριστή³⁹⁵»*. Επίσης, σύμφωνα με αιρετό: *«Το Καρναβάλι έγινε θεσμός, με ιστορικό και κοινωνικό βάθος γενεών, με μεγάλη λαϊκή εθελοντική συμμετοχή και ανταπόκριση, θεμελιωμένος και στην πολιτιστική ευαισθησία πρωτίστως των Ξανθιωτών αλλά και των κατοίκων της ευρύτερης Περιφέρειας. Η οικονομική διάσταση με την μόχλευση της κατανάλωσης*

³⁹⁵ Χ. Μαργαριτοπούλου (2015), 1966-2015: 50 Χρόνια Θρακικές Λαογραφικές Εορτές-Ξανθιώτικο Καρναβάλι, Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης, Επ.Θ.Μουσόπουλος, Ξάνθη.

και των υπηρεσιών, την αδιαχώρητη επισκεψιμότητα και προβολή της περιοχής, είναι μεγάλης σημασίας αλλά και αξίας. Το τερπόν μετά του ωφελίμου. Επαίνους αξίζουν οι αρχικοί εμπνευστές, οι διαχρονικοί συντελεστές, οι χιλιάδες απλοί καρναβαλιστές, οι σύλλογοι, ο Δήμος Ξάνθης και οι Δημοτικές επιχειρήσεις, όλοι... Το Καρναβάλι είναι θεσμός γεννημένος από την κουλτούρα της τοπικής κοινωνίας».

Σύμφωνα με άλλη άποψη, κάποιου αιρετού: «Το καρναβάλι καταφέρνει να εξελίσσεται και να συμβαδίζει με τη σύγχρονη πολιτιστική διάσταση της κοινωνίας μας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα τελευταία χρόνια να έχει γίνει κτήμα όλων των συμπολιτών μας, οι οποίοι συμμετέχουν ανεξάρτητα από καταγωγή, έθιμα, μόρφωση και θρήσκευμα. Θεατρικές παραστάσεις, εκθέσεις ζωγραφικής, σύγχρονοι και παραδοσιακοί χοροί, συναυλίες, με κορύφωση την Κυριακάτικη παρέλαση». Σύμφωνα, τέλος, με εκπρόσωπο της Διοίκησης του Πολιτιστικού Κέντρου: «Παράδοση και διασκέδαση συνδυάζουν την απόλυτη για την πόλη μας έννοια, που λέγεται Πολιτισμός».

Συνοψίζοντας, η επαλήθευση του δείκτη αυτού αποδεικνύει ότι η συμμετοχή στις πολιτιστικές δράσεις ενισχύει την κοινωνική συνοχή και την κοινωνική ανάπτυξη καθώς επηρεάζεται ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι στη Ξάνθη αυτοπροσδιορίζονται και συμπεριφέρονται στα υπόλοιπα μέρη του κοινωνικού συνόλου. Ο ρόλος της εκπαίδευσης είναι σημαντικός στη διαδικασία αυτή και θα προσεγγισθεί με τον επόμενο δείκτη.

6^η ΔΙΑΣΤΑΣΗ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η UNESCO με τη διάσταση αυτή μετράει τους εξής δείκτες :

1. Επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο
2. Προώθηση της εκτίμησης και του σεβασμού της πολιτιστικής πολυμορφίας/ ιδιαιτερότητας
3. Επένδυση στην κατάρτιση των εξειδικευμένων πολιτιστικών επαγγελματιών με υψηλά προσόντα

Όσον αφορά την επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο, στοιχείο που μας ενδιαφέρει σημαντικά στην ανάλυση της πολιτιστικής πολιτικής που ακολουθείται, παρατηρούμε ένα πολύ ανεβασμένο μορφωτικό επίπεδο στην περιοχή έρευνάς μας, όπως αποδεικνύει και ο πίνακας που ακολουθεί:

ΠΙΝΑΚΑΣ 35 Ολοκληρωμένο επίπεδο εκπαίδευσης μόνιμου πληθυσμού

Στοιχεία μόνιμου πληθυσμού	Δήμος Ξάνθης	Δήμος Αβδήρων	Δήμος Τοπείρου	Δήμος Μύκης
Ολοκληρωμένο επίπεδο εκπαίδευσης				
Πρωτοβάθμια	14.888	7.488	4.792	7.622
Δευτεροβάθμια-μεταδευτεροβάθμια	23.772	5.027	2.451	2.291
Τριτοβάθμια	10.862	855	375	332
Λοιπά	10.281	4.314	3.136	3.955

Πηγή: ΕΣΥΕ - Απογραφή πληθυσμού 2011

Σε πίνακα επίσης, παρουσιάζεται το επίπεδο εκπαίδευσης στο Δήμο και στο Νομό Ξάνθης. Αν και είναι υψηλό το επίπεδο των αγραμμάτων και αυτών που δεν τελείωσαν το Δημοτικό (24% περίπου), εντούτοις ο Δήμος έχει πτυχιούχους ΑΕΙ και ΤΕΙ σε ποσοστό περίπου 17%, το οποίο είναι μεγαλύτερο από αυτό του Νομού στο σύνολό του (10,81%). Αποδεικνύεται ότι η πολιτιστική πολιτική αποφέρει αποτελέσματα σε ζητήματα παιδείας (Πικοπούλου-Τσολάκη Δ. 2002). Πιο αναλυτικά:

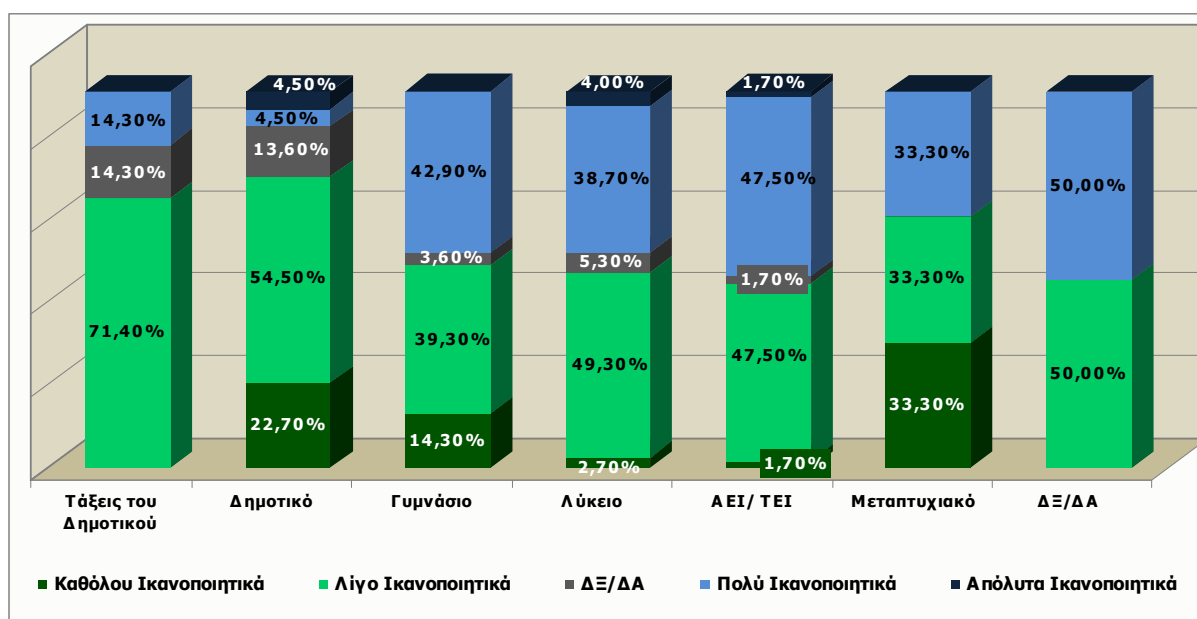
ΠΙΝΑΚΑΣ 36 Επίπεδο Εκπαίδευσης στην Π.Ε. και στο Δήμο Ξάνθης

Επίπεδο εκπαίδευσης	ΠΕ Ξάνθης	Δήμος Ξάνθης
Διδακτορικό	254	243
Μεταπτυχιακό	774	695
Πτυχίο Παν/μίου-Πολ/χνείου και ισότιμων σχολών	7.753	6.777
Πτυχίο ΑΤΕΙ, ΑΣΠΑΙΤΕ και ισότιμων σχολών	3.246	2.822
Πτυχίο ανωτέρων επαγγελματικών σχολών	397	325
Πτυχίο μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΕΚ-Κολέγια κλπ)	3.241	2.603
Απολυτήριο Λυκείου (Γενικού, Εκκλησιαστικού κλπ)	14.439	11.637
Πτυχίο Επαγγελματικού Λυκείου	4.101	2.570
Πτυχίο Επαγγελματικών Σχολών	1.936	1.226
Απολυτήριο τριτάξιου Γυμνασίου	9.824	5.736
Απολυτήριο Δημοτικού	34.790	14.888

Πηγή : ΕΣΥΕ (2011)- Επιχειρησιακό Σχέδιο Ξάνθης 2014-2020.

Στο ερωτηματολόγιο επίσης, όπως ήδη αναφέρθηκε, υπήρχε ερώτηση πολλαπλών απαντήσεων (ερώτηση 4 ερωτηματολογίου, N= 200), **σε σχέση με τα οφέλη που μπορεί να έχει μια πολιτιστική πολιτική**. Οι απαντήσεις διαφοροποιήθηκαν σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο των ερωτηθέντων. Ανάλογα με το αν ήταν απόφοιτοι Δημοτικού, Γυμνασίου, Λυκείου ή ΑΕΙ/ΤΕΙ, απάντησαν :

ΠΙΝΑΚΑΣ 37Α Οι πολιτιστικές δραστηριότητες του Δήμου Ξάνθης διασώζουν ήθη, έθιμα και παραδόσεις

Πηγή : Επεξεργασία ερωτηματολογίων, p-value=0,026<0,05=a

Το 49,2% (29) που είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ/ΤΕΙ, το 42,7% (31) που είναι απόφοιτοι Λυκείου δήλωσε πως οι πολιτιστικές δραστηριότητες του Δήμου Ξάνθης διασώζουν ήθη, έθιμα και παραδόσεις πολύ ή απόλυτα ικανοποιητικά, οι απόφοιτοι γυμνασίου είναι σε ποσοστό 42,9%(12) και αυτοί που τελείωσαν το δημοτικό είναι σε ποσοστό 9%(2).

Επίσης σε άλλη ερώτηση, το 44,1% (26) που είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ/ΤΕΙ, το 28,7% (21) που είναι απόφοιτοι Λυκείου δήλωσε πως οι πολιτιστικές δραστηριότητες του Δήμου Ξάνθης αξιοποιούν την τοπική πολιτιστική παράδοση και ιστορία, ενώ οι απόφοιτοι γυμνασίου είναι σε ποσοστό 42,8%(12) και αυτοί που τελείωσαν το δημοτικό είναι σε ποσοστό 13,6%(3), (p-value=0,006<0,05=a). Επίσης σχετικά με τα οφέλη ως προς την **ψυχαγωγία και την προώθηση της νέας δημιουργίας** απάντησαν:

ΠΙΝΑΚΑΣ 37^B Ψυχαγωγία-Διασκέδαση

	Απόφοιτοι Δημοτικού ή Τάξεων Δημοτικού	Απόφοιτοι Γυμνασίου	Απόφοιτοι Λυκείου	Απόφοιτοι ΑΕΙ / ΤΕΙ	Κάτοχοι Μεταπτυχιακού	ΔΞ/ΔΑ
Συχνότητα	28	26	64	47	2	2
Ποσοστά	16,6%	15,4%	37,9%	27,7%	1,2%	1,2%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίων, p-value=0,005<0,05=a

ΠΙΝΑΚΑΣ 37^Γ Προώθηση νέας δημιουργίας

	Απόφοιτοι Δημοτικού ή Τάξεων Δημοτικού	Απόφοιτοι Γυμνασίου	Απόφοιτοι Λυκείου	Απόφοιτοι ΑΕΙ / ΤΕΙ	Κάτοχοι Μεταπτυχιακού	ΔΞ/ΔΑ
Συχνότητα	3	4	30	31	1	0
Ποσοστά	4,3%	5,8%	43,5%	44,9%	1,5%	0,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίων, p-value=0,005<0,05=a

Βέβαια, άλλος πληροφοριοδότης τόνισε: «οι πολιτιστικοί φορείς δεν προβάλλουν τη δουλειά μας, δεν μας προωθούν. Μόνο τώρα, στη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, που αδυνατούν να πληρώσουν τα υπέρογκα ποσά που έδιναν στο παρελθόν για να φέρουν καλλιτέχνες από Αθήνα, μας θυμήθηκαν και έχουμε φτάσει να έχουμε κεντρικό ρόλο στις πολιτιστικές διοργανώσεις». Όπως διατυπώθηκε από κάποιον κάτοικο: «Το άλλο σημαντικό που βιώνω εγώ στη δουλειά μου είναι η παιδεία-εκπαίδευση. Δεν υπάρχει τουριστική παιδεία. Θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα ΙΕΚ που να εκπαιδεύει στελέχη που θα ασχοληθούν με τον τουρισμό. Δεν έχουμε επίσης στην περιοχή ξεναγούς. Θα μπορούσαμε να εκπαιδεύσουμε(...)». Επίσης, ανάλογα με το εκπαιδευτικό επίπεδο διαμορφώνεται η ενημέρωση των πολιτών:

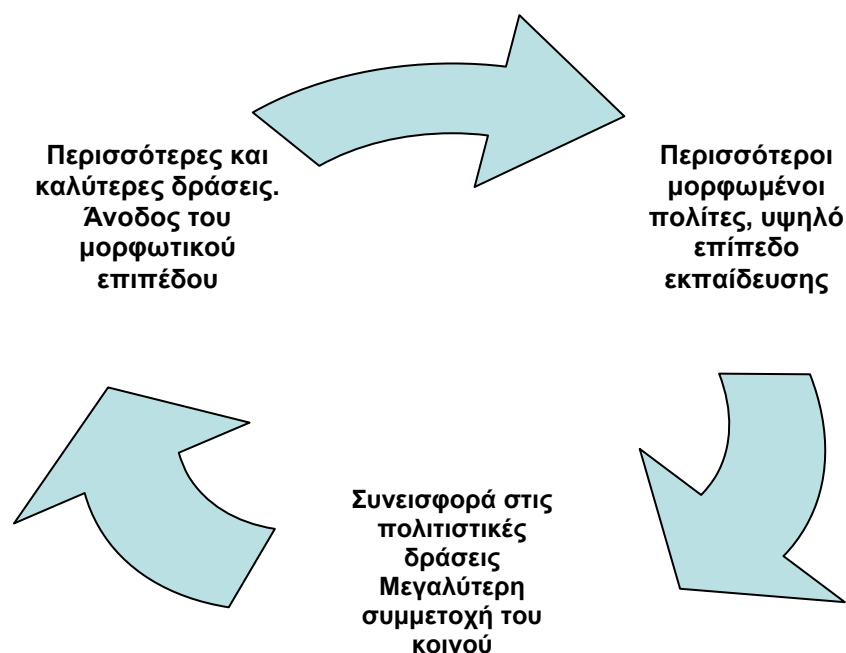
ΠΙΝΑΚΑΣ 38 «Πόσο ενημερωμένος είστε για τις πολιτιστικές δράσεις;»

		Απόφοιτοι Δημοτικού ή Τάξεων Δημοτικού	Απόφοιτοι Γυμνασίου	Απόφοιτοι Λυκείου	Απόφοιτοι ΑΕΙ / ΤΕΙ	Κάτοχοι Μεταπτυχιακού	ΔΞ/ΔΑ
Απόλυτα Ενημερωμένοι/ες	Συχνότητα	0	1	4	3	0	0
	Ποσοστά	0,0%	12,5%	50,0%	37,5%	0,0%	0,0%
Πολύ Καλά Ενημερωμένοι/ες	Συχνότητα	3	6	11	16	1	0
	Ποσοστά	8,1%	16,3%	29,7%	43,2%	2,7%	0,0%
Καλά Ενημερωμένοι/ες	Συχνότητα	9	7	31	17	1	4
	Ποσοστά	13,0%	10,1%	45,0%	24,6%	1,5%	5,8%
Λίγο Ενημερωμένοι/ες	Συχνότητα	5	4	20	20	1	2
	Ποσοστά	9,6%	7,7%	38,5%	38,5%	1,9%	3,8%
Πολύ Λίγο Ενημερωμένοι/ες	Συχνότητα	5	7	5	3	0	0
	Ποσοστά	25,0%	35,0%	25,0%	15,0%	0,0%	0,0%
Καθόλου Ενημερωμένοι/ες	Συχνότητα	7	3	4	0	0	0
	Ποσοστά	50,0%	21,4%	28,6%	0,0%	0,0%	0,0%

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίων, p-value=0,005<0,05=a

Παρατηρείται λοιπόν μια όσμωση στην Ξάνθη σε σχέση με τη διάσταση της εκπαίδευσης. Όπως καταγράφηκε, η συνεισφορά των πολιτιστικών δράσεων στην άνοδο του μορφωτικού επιπέδου ήταν σημαντική και αυτό οδηγεί σε περισσότερες και καλύτερες δράσεις. Υψηλά ήταν και τα ποσοστά του επιπέδου της εκπαίδευσης σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ όπως φάνηκε στον πίνακα 36. Έτσι μπορεί να οδηγηθεί κανείς στην ακόλουθη απεικόνιση:

Διάγραμμα 12 Εκπαιδευτικό κεφάλαιο

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Παρόλα τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, γίνεται κατανοητό πως και ο δείκτης αυτός παρουσίασε δυσκολία να επαληθευθεί. Οι ερωτήσεις που τον αφορούσαν δεν απαντήθηκαν με ομοιόμορφο τρόπο, ώστε να οδηγηθούμε σε σαφή συμπεράσματα σχετικά με το ρόλο της εκπαίδευσης στη πολιτιστική ανάπτυξη. Εφόσον υλοποιηθούν καταγραφές που να δίνουν μετρήσιμα στοιχεία, θα επανέλθουμε με μια δεύτερη έρευνα, καθώς το ερώτημα αυτό παραμένει ανοιχτό για επανέλεγχο. Ακολουθεί η διάσταση της ισότητας που θα ολοκληρώσει την προσέγγιση της Unesco.

7^η ΔΙΑΣΤΑΣΗ: ΙΣΟΤΗΤΑ

Η UNESCO με τη διάσταση αυτή μετράει τους εξής δείκτες :

1. Ίσες δυνατότητες συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή
2. Ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στους δημόσιους θεσμούς

Από τους ελέγχους ανεξαρτησίας (ενότητα 11.2.2) παρατηρήθηκε ότι η συμμετοχή στα πολιτιστικά δρώμενα είναι σχετικά ανεξάρτητη από το φύλο. Άνδρες και γυναίκες έχουν ίσες δυνατότητες και ίσες ευκαιρίες συμμετοχής και πρόσβασης. Επίσης σε ερώτηση του ερωτηματολογίου σχετικά με τις ηλικίες που καλύπτουν οι δράσεις, παρατηρούμε ότι όλες οι ηλικιακές κατηγορίες αντιπροσωπεύονται με μεγάλα ποσοστά. Αυτό εξηγείται και από τις συνεντεύξεις που έγιναν, όπου όλοι συμφωνούν ότι οι δράσεις γίνονται για όλους και αρέσουν σε όλους. Αναλυτική εικόνα παρουσιάζεται ακολούθως στα διαγράμματα 38-41. Μεγαλύτερα βέβαια ποσοστά συγκέντρωσαν οι νέοι (90,5%), οι φοιτητές(79%) και τα παιδιά(72,5%) ενώ οι γονείς και οι ηλικιωμένοι είχαν από 57% αντίστοιχα. Σε άλλη ερώτηση διαπιστώνουμε ότι, το 80%(105) δήλωσε ότι οι πολιτιστικές εκδηλώσεις βελτιώνονται κάθε χρόνο λίγο ή καθόλου³⁹⁶.

Προτάθηκε ακόμα η δημιουργία ποδηλατοδρόμων καθώς σύμφωνα με τις συνεντεύξεις: *«Πέραν των χριστιανικών μνημείων, υπάρχουν και μουσουλμανικά. Δηλαδή αυτούς τους ποδηλατοδρόμους που λέμε, θα μπορούσαν να «παρακάμπτονται» και να υπάρχουν παρακάμψεις, μάλλον να υπάρχουν διακλαδώσεις προς έναν τόπο λατρείας των Δερβίσιδων που υπάρχει πλησίον του Σέλινου, θα μπορούσε να πάει στη Γενισέα, όπου υπάρχει ένα μεγάλο τζαμί, και σε άλλα σημεία που αυτή τη στιγμή δε μου έρχονται στο μυαλό μου, που θα μπορούσε να επισκεφθεί με αυτό το δίκτυο των ποδηλατοδρόμων. Θεωρώ ότι αυτό το δίκτυο θα λειτουργούσε πολύ καλά, θα ήταν πρότυπο όχι μόνο για την Ελλάδα, αλλά και για όλη την Νοτιοανατολική Ευρώπη»*. Από τη συνέντευξη διαφαίνεται ότι, ίσως έτσι μπορεί να προωθηθούν οι επισκέψεις ανθρώπων με διαφορετική καταγωγή και θρησκεία σε χριστιανικά και μουσουλμανικά μνημεία, προωθώντας τον διαπολιτιστικό διάλογο.

³⁹⁶ Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις, αφού sig.=0,000<0,05=a.

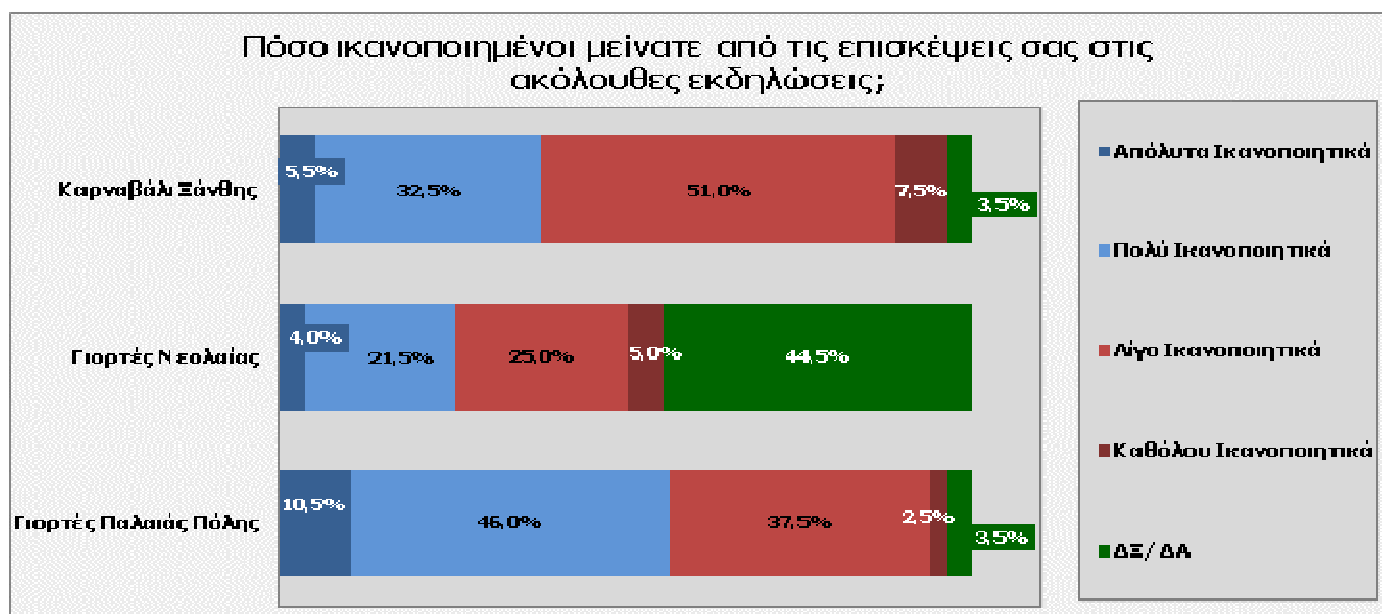
Συνομιλώντας με έναν δημότη, του επισημάνθηκε ότι παρατηρείται τα νέα παιδιά να έχουν μια διαφορετική νοοτροπία σε σχέση με τους γονείς τους. Συμμετέχουν πιθανόν και σε κάτι που η θρησκεία τους δε το επιτρέπει (οι γονείς τους για παράδειγμα δεν μεταμφιέζονται), π.χ. στο Καρναβάλι, πιο ενεργά. Και ο ίδιος σημείωσε: *«Φυσικά, αλλά να σας πω, δεν υπάρχουν πολλές δομές πολιτιστικές μέσα στους πολιτιστικούς συλλόγους. Δεν λειτουργούν και οι υπαρκτές μικρές δομές που υπάρχουν. Δεν έχει σημασία. Έτσι κι αλλιώς οι μειονοτικοί συμμετέχουν σε όλα όσα συμβαίνουν έξω. Απλά δεν συμμετέχουν αυτοί οργανωμένα με πολιτιστικές κινήσεις δικές τους, με δραστηριότητες δικές τους. Κι αυτό είναι ένα μείζον πρόβλημα της περιοχής. Ενώ υπάρχει αυτός ο πληθυσμός, δεν μπορεί να έχει συμμετοχή»*. Αυτό έρχεται σε ακολουθία με τη Φέσσα – Εμμανουήλ (1978 α, σσ.28-29) που επισημαίνει αρκετά χρόνια πριν ότι, ένα από τα βασικά προβλήματα της ελληνικής πολιτιστικής ζωής είναι και *« η αδυναμία της Τ.Α., των πολιτικών κομμάτων, των συλλογικών οργάνων και των πνευματικών φορέων να μελετήσουν σοβαρά τα πολιτιστικά προβλήματα του τόπου...»*. Άλλωστε, σύμφωνα με τον J. Fiske(1992), είναι γεγονός ότι έχει αρχίσει να γίνεται αντιληπτή η ευρύτητα της έννοιας πολιτισμός ή, καλύτερα, της έννοιας κουλτούρα ως ενός συστήματος συμβόλων και νοημάτων, ως ταυτότητας, ως πεδίου πεποιθήσεων και πρακτικών ή ακόμη ως θεσμικής σφαίρας παραγωγής, κυκλοφορίας και σύγκρουσης νοημάτων. Ο ίδιος σημειώνει: *«Οι έννοιες που έχουμε για τα πράγματα είναι αποτέλεσμα της πολιτισμικής μας εμπειρίας. Αυτό σημαίνει ότι άνθρωποι από διαφορετικές κουλτούρες αντιλαμβάνονται με διαφορετικό τρόπο την πραγματικότητα. Η αντίληψη, λοιπόν, δεν είναι μόνο προϊόν ψυχολογικής διαδικασίας ενός ατόμου, αλλά και συνάρτηση της κουλτούρας του»*.

Παρατηρείται όμως ότι, τόσα χρόνια μετά, η κατάσταση παραμένει αμετάβλητη και τα ζητήματα παγιώνονται, με επακόλουθο αρχικά την ισχυροποίηση των πολιτιστικών ανισοτήτων ανάμεσα στις προνομιούχες και μη προνομιούχες κοινωνικές ομάδες και ανάμεσα στις διάφορες περιφέρειες της χώρας. Επίσης την αύξηση των πολιτιστικών αγαθών με καταναλωτικό³⁹⁷ ή εμπορευματικό χαρακτήρα

³⁹⁷ Όσον αφορά την κατανάλωση, οι συγκλίνουσες τάσεις των προτύπων κατανάλωσης στη 15ετία 1960-75 έχουν μετατραπεί σε αποκλίσεις (Καραποστόλης, 1983), οι οποίες σε μεγάλο βαθμό οφείλονται στη σχετική ένταση του κοινωνικοεπαγγελματικού (και ιδιαίτερα του γεωγραφικού) διαχωρισμού που παρατηρήθηκε στη δεκαετία του '70, σε αντίθεση με την άμβλυνση της προηγούμενης δεκαετίας (Μαλούτας, 1992, σελ.105-106,123,133). Σήμερα το κράτος υπόκειται σε διάφορες πιέσεις, που σύμφωνα με τους Σάγια και Σπουρδαλάκη, ασκούνται στο οικονομικό, ιδεολογικό & πολιτικό επίπεδο (1992, σς.39-45), Α.Δέφνερ (1998).

αλλά και την αδυναμία των δημιουργών και καλλιτεχνών να επικοινωνήσουν με τις μη προνομιούχες κοινωνικές ομάδες ή έστω και ν' αυξήσουν σημαντικά το μικρό μνημένο κοινό τους (Φέσσα – Εμμανουήλ 1978 α, σελ.29). Στα διαγράμματα που ακολουθούν αποτυπώνεται πόσο ευχαριστημένοι είναι οι συμμετέχοντες:

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13³⁹⁸

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίων

Για το Καρναβάλι της Ξάνθης παρατηρείται ότι ποσοστό 51% δήλωσε ότι από τις επισκέψεις του αισθάνθηκε λίγο ικανοποιητικά, το 32,5% πολύ ικανοποιητικά και το 7,5% καθόλου ικανοποιητικά. Τέλος το 5,5% δήλωσε απόλυτα ικανοποιητικά ενώ το 3,5% δεν είχε διατυπώσει άποψη.

Για τις Γιορτές Νεολαίας το 44,5% δεν διατύπωσε άποψη, το 25% δήλωσε λίγο ικανοποιητικά, το 21,5% δήλωσε πολύ ικανοποιητικά, ενώ το 5% δήλωσε καθόλου ικανοποιητικά. Ποσοστό 4% τέλος δήλωσε απόλυτα ικανοποιητικά.

Για τις Γιορτές Παλαιάς Πόλης ποσοστό 37,5% δήλωσε λίγο ικανοποιητικά, το 46% πολύ ικανοποιητικά, το 2,5% δήλωσε καθόλου ικανοποιητικά, το 10,5% απόλυτα ικανοποιητικά, ενώ το 3,5% δεν έχει διατυπώσει άποψη.

³⁹⁸ Οι απαντήσεις που δόθηκαν για όλες τις πολιτιστικές εκδηλώσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις, αφού $\text{sig.} = 0,000 < 0,05 = \alpha$.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14 ³⁹⁹

Πηγή:Επεξεργασία ερωτηματολογίων

Για το Καρναβάλι της Ξάνθης παρατηρείται ότι ποσοστό 59% δήλωσε ότι καλύπτει τις προσωπικές του ανάγκες λίγο ικανοποιητικά, το 22,5% πολύ ικανοποιητικά, και το 10% καθόλου ικανοποιητικά. Τέλος το 3,5% δήλωσε απόλυτα ικανοποιητικά ενώ το 5% δεν είχε διατυπώσει άποψη.

Για τις Γιορτές Νεολαίας το 40% δεν διατύπωσε άποψη, το 31% δήλωσε λίγο ικανοποιητικά, το 19,5% δήλωσε πολύ ικανοποιητικά, ενώ το 8% δήλωσε καθόλου ικανοποιητικά. Ποσοστό 1,5% τέλος δήλωσε απόλυτα ικανοποιητικά. Ο θεσμός αυτός διοργανώνεται από τα σχολεία και τα παιδιά, και όπως είχε πει και η Μ. Μερκούρη, «αν επιτευχθεί η ευαισθητοποίηση του παιδιού στον Πολιτισμό, τότε θα δημιουργηθεί μια άλλη κοινωνία, μια άλλη νοοτροπία, μια άλλη πολιτική⁴⁰⁰».

Για τις Γιορτές Παλαιάς Πόλης ποσοστό 44,5% δήλωσε λίγο ικανοποιητικά, το 39% πολύ ικανοποιητικά, το 5,5% δήλωσε καθόλου ικανοποιητικά, το 5% απόλυτα ικανοποιητικά, ενώ το 6% δεν έχει διατυπώσει άποψη.

³⁹⁹ Οι απαντήσεις που δόθηκαν για όλες τις πολιτιστικές εκδηλώσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις, αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$.

⁴⁰⁰ Το Πρόγραμμα Μελίνα διήρκεσε από το 1995 έως το 2003, βλ. www.prmelina.gr.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 15 ⁴⁰¹

Πηγή:Επεξεργασία ερωτηματολογίων

Βλέπουμε ότι το 35%(71) απάντησε ότι σε κλίμακα από 1-10 οι προσωπικές τους ανάγκες καλύπτονται με βαθμό 5-6. Το 30%(60) δήλωσε ότι καλύπτεται με βαθμό 7-8, το 22,5%(45) δήλωσε 3-4, ενώ το 6%(12) απάντησε 9-10. Τέλος ποσοστό 3%(6) δήλωσε μηδενική ικανοποίηση.

Διάγραμμα 16 ⁴⁰²

Πηγή:Επεξεργασία ερωτηματολογίων

⁴⁰¹ Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις, αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$.

⁴⁰² Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις, αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$.

Στην ερώτηση αυτή, το 35% απάντησε ότι σε κλίμακα από 1-10 η ποιότητα των πολιτιστικών δράσεων αξιολογείται με βαθμό 7-8. Το 34,5% δήλωσε ότι αξιολογείται με βαθμό 5-6, το 14% δήλωσε 3-4, ενώ το 9% απάντησε 9-10. Τέλος ποσοστό 4,5% δήλωσε 1-2, ενώ το 3% αξιολόγησε με 0. Είναι γεγονός ότι οι νεαρότεροι, οι φοιτητές από άλλες πόλεις και οι ηλικιωμένοι απάντησαν με ιδιαίτερο ενθουσιασμό και τόνισαν ότι βάζουν «δέκα άριστα», όπως είπαν, επισημαίνοντας ότι «Ο Δήμος υλοποιεί δράσεις πετυχημένες με μεγάλη συμμετοχή». Οι ηλικίες ανάμεσα σε 35-50 ήταν πιο απαιτητικές, πιο συγκρατημένες και βαθμολόγησαν με μέσο όρο 5-6. Δεν έλειψαν βέβαια και βαθμοί όπως 3 ή 4. Γενικά σε αυτή την κατηγορία παρατηρήθηκαν τα περισσότερα παράπονα, παρατηρήσεις και υποδείξεις, ειδικά σε απόφοιτους Πανεπιστημίου με υψηλό βιοτικό επίπεδο και ενεργή συμμετοχή στα πολιτιστικά δρώμενα. Όπως τονίστηκε, το έργο του Δήμου δε προβάλλεται όσο πρέπει και δεν υπάρχει συνεργασία όλων των πολιτιστικών φορέων, οι οποίοι συχνά δρουν αποσπασματικά.

Σύμφωνα με βασικό πληροφοριοδότη μας: *«Πρόταση της Ομοσπονδίας Επαγγελματιών είναι να συνδεθούν οι Καπναποθήκες με την Παλιά Πόλη. Και πώς; Με πυρήνες πεζοδρόμησης, τους οποίους έχουμε προτείνει εμείς στο Δήμο (...) και στην Παλιά Πόλη να μπουν μπάρες, να κυκλοφορούν με οχήματα μόνο οι μόνιμοι κάτοικοι. Κατ' αυτό τον τρόπο συνδέουμε τα καπνομάγαζα, που είναι η πολιτιστική μας κληρονομιά του 1890-1900 με την αγορά, που είναι ο πνεύμονας της οικονομίας, και την Παλιά Πόλη, που ουσιαστικά είναι ο πόλος έλξης για αυτούς που έρχονται στη Ξάνθη. Αυτή τη στιγμή δεν είναι συνδεδεμένα τα τρία κομμάτια. Η κίνηση είναι χαοτική(...)»⁴⁰³*. Κι όλα αυτά, καθώς είναι κοινή πεποίθηση ότι η βελτίωση της κινητικότητας στην πόλη ταυτίζεται με την αναβάθμιση του δημοσίου χώρου και άρα με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής κατοίκων και επισκεπτών, που εν τέλει αντανakλά άμεσα στην αγορά και στην τοπική οικονομία.

⁴⁰³ Επιπρόσθετα, σύμφωνα με άλλες προτάσεις της Ομοσπονδίας Επαγγελματιών – Βιοτεχνών – Εμπόρων (ΟΕΒΕ) Ν. Ξάνθης για το κυκλοφοριακό της πόλης, «η ιδιωτική χρήση του αυτοκινήτου, που αυτή τη στιγμή είναι δύσκολο να αποτραπεί λόγω απουσίας εναλλακτικών μέσων ταχείας μετακίνησης, μπορεί να περιορισθεί, εφόσον διαμορφωθεί ένα πλήρες δίκτυο τακτικών δρομολογίων και στάσεων αστικής συγκοινωνίας με mini bus όπου απαιτείται, το οποίο θα συνδέει το κέντρο της πόλης (συγκέντρωση διοικητικών προορισμών, οικονομικών & κοινωνικών δραστηριοτήτων) με όλους τους συνοικισμούς και οικισμούς του Δήμου».

Έτσι, ολοκληρώνοντας την ενότητα, πρέπει να προστεθεί ότι μπορεί να εκληφθεί ως ανάπτυξη μιας θεωρίας, που βοηθάει στην κατανόηση άλλων περιπτώσεων ή καταστάσεων (Yin 1994), η οποία καμιά φορά αναφέρεται ως *αναλυτική ή θεωρητική δυνατότητα γενίκευσης*: «Εδώ τα δεδομένα που επιτεύχθηκαν σε μια συγκεκριμένη μελέτη προσφέρουν θεωρητικές συλλήψεις που διαθέτουν έναν επαρκή βαθμό δυνατότητας γενίκευσης ή καθολικότητας, ώστε να επιτρέπουν την προβολή τους σε άλλα πλαίσια και καταστάσεις», (Sim 1998, στο Robson C. 2007 ό.π).

Συνοψίζοντας πρέπει να επισημανθεί ότι οι διαστάσεις της Unesco δεν μπορούν να καλύψουν όλο το φάσμα της μελέτης του ερευνητικού μας πεδίου. Και αυτό γιατί **το πολιτιστικό προϊόν σε σημαντικό βαθμό διαφεύγει από τις κατηγοριοποιήσεις και τους περιορισμούς**. Σε όλα όσα αναφέρθηκαν υπάρχει το ζήτημα του κριτηρίου. Κάπου επαληθεύονται οι διαστάσεις αυτές του πολιτισμού, δεν επαληθεύονται ίσως κάπου αλλού.

12.2 Ανακεφαλαίωση της επαλήθευσης της «Βάσης δεικτών του πολιτισμού για την ανάπτυξη, της UNESCO» στην περίπτωση της Ξάνθης

Σε μια προσπάθεια **ανακεφαλαίωσης**, παρατηρείται ότι, σε σχέση με την ενημέρωσή τους για την πολιτιστική πολιτική, οι περισσότεροι απάντησαν ότι ήταν καλά ενημερωμένοι (34,5%), ενώ ένα σημαντικό ποσοστό (26,0%) ότι ήταν λίγο ενημερωμένοι.

Στην ερώτηση πολλαπλών απαντήσεων, σχετικά με το ποιοι φορείς προωθούν την πολιτιστική πολιτική του Δήμου, το μεγαλύτερο ποσοστό δήλωσε οι πολιτιστικοί σύλλογοι, ενώ ένα ποσοστό, σημαντικό, αλλά μικρότερο από τους άλλους φορείς, δήλωσε ο Δήμος. Αυτό εξηγείται γιατί η Τ.Α. δεν φροντίζει να προβάλλει τις πολιτιστικές της δράσεις όσο οι άλλοι φορείς με κατάλληλη επικοινωνιακή πολιτική και σωστό στρατηγικό σχεδιασμό⁴⁰⁴.

⁴⁰⁴ Ήδη η ΦΕΞ στο ετήσιο ημερολόγιο που εκδίδει και για το οποίο ζητά χορηγούς, παρουσιάζει τις δράσεις της ΦΕΞ στις 6 δεκαετίες προσφοράς της στον τόπο, όπως αναφέρει. «Πολιτιστικό ημερολόγιο ΦΕΞ 2014», διαθέσιμο στο www.fex.org

Στο ερώτημα τι οφέλη μπορεί να έχει μια πετυχημένη πολιτιστική στρατηγική στην περιοχή τους, οι περισσότεροι απάντησαν ως σημαντικότερο όφελος την ψυχαγωγία, την προβολή και διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς, την ανάπτυξη οικονομικών σχέσεων, την τοπική ανάπτυξη, την ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων και την προώθηση της κοινωνικής συνοχής, ενώ ένα μικρότερο ποσοστό απάντησε ότι μπορεί να προωθηθεί και η Νέα Δημιουργία. Αυτό εξηγείται γιατί στο παρελθόν το κέντρο βάρους των πολιτιστικών δράσεων ήταν η πολιτιστική κληρονομιά και λιγότερο η προβολή του έργου των νέων καλλιτεχνών. Άλλωστε, στην ερώτηση αν προβάλλονται οι δημιουργίες νέων καλλιτεχνών, οι περισσότεροι απάντησαν ότι προβάλλονται λίγο ικανοποιητικά, ενώ λιγότεροι απάντησαν πολύ-απόλυτα ικανοποιητικά.

Στη συνέχεια, σε σχέση με το αν οι δράσεις πολιτισμού προβάλλουν την πολυπολιτισμικότητα της περιοχής, οι περισσότεροι δήλωσαν λίγο ικανοποιητικά, αν και ήταν σημαντικό το ποσοστό αυτών που δήλωσε πολύ ικανοποιητικά. Περίπου αντίστοιχες ήταν οι απαντήσεις και στο αν διασώζονται ήθη, έθιμα, παραδόσεις και στο αν αξιοποιείται η τοπική πολιτιστική παράδοση και ιστορία. Όλοι συμφωνούν ότι υπάρχει δυνατότητα να βελτιωθούν οι πολιτιστικές δράσεις στον τομέα αυτό. Είναι σημαντικό ότι εδώ θα απαντούσαν το ίδιο και πριν την οικονομική κρίση, γεγονός που πιστοποιεί ότι η κατάσταση είναι σταθερή εδώ και χρόνια.

Σε σχέση με το αν οι πολιτιστικές δράσεις προσελκύουν τουρίστες, οι περισσότεροι πιστεύουν ότι αυτό γίνεται πολύ ικανοποιητικά, ενώ την ίδια απάντηση θα έδιναν και αν η ερώτηση γινόταν πριν από τέσσερα χρόνια. Έτσι αρχικά παρατηρήθηκε ότι οι πολιτιστικές δράσεις οδηγούν σε τόνωση της τοπικής οικονομίας και αποφέρουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα σε τομείς όπως ο τουρισμός, ενώ παράλληλα αυτά διαχέονται και σε όλη την περιφέρεια.

Για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, οι απαντήσεις δίδονται, και είναι εξαιρετικά δύσκολο να μετρηθεί ο δείκτης αυτός. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η απήχηση των πολιτιστικών δράσεων καλύπτει ένα ευρύ φάσμα της οικονομικής πολιτικής της περιοχής της Ξάνθης, αλλά και της ευρύτερης περιοχής. **Τα νέα μεθοδολογικά εργαλεία και οι νέοι δείκτες μέτρησης που αναμένονται να καθιερωθούν, μπορεί να συμπληρώσουν το**

έλλειμμα στον τομέα αυτό. Αν η ερώτηση αυτή γινόταν πριν 4 χρόνια, μεγαλύτερο ποσοστό θα απαντούσε λίγο ικανοποιητικά, γεγονός που εξηγείται από την καλύτερη οικονομική κατάσταση στην περιοχή πριν την κρίση. Σε ό,τι αφορά τις ηλικίες που καλύπτουν οι δράσεις, παρατηρούμε ότι όλες οι ηλικιακές κατηγορίες αντιπροσωπεύονται με μεγάλα ποσοστά. Αυτό εξηγείται και από τις συνεντεύξεις που έγιναν, όπου όλοι συμφωνούν ότι οι δράσεις γίνονται για όλους και αρέσουν σε όλους. Μεγαλύτερα βέβαια ποσοστά συγκέντρωσαν οι νέοι, οι φοιτητές και τα παιδιά. Οι γονείς και οι ηλικιωμένοι παρουσίασαν μεγάλα ποσοστά συμμετοχής.

Συνοψίζοντας, λοιπόν, με γνώμονα **τη βάση δεικτών για την ανάπτυξη, της Ουνέσκο**, διαπιστώνουμε πως μετρήθηκαν σημαντικά στοιχεία που αφορούσαν την οικονομία του πολιτισμού, τη συμμετοχή και την κοινωνική συνοχή, την διακυβέρνηση και τα πολιτιστικά δικαιώματα, την εκπαίδευση, την κληρονομιά και την επικοινωνία στο Δήμο της Ξάνθης. Έτσι επαληθεύτηκε ότι οι δράσεις οδηγούν σε κοινωνική συνοχή, καθώς στην πολυπολιτισμική περιοχή της Ξάνθης, όπου διαβιούν άνθρωποι με διαφορετική καταγωγή, θρησκεία, γλώσσα, ήθη και έθιμα, η συνύπαρξη είναι αρμονική και δεν υπάρχουν εντάσεις. Οι περισσότεροι συμμετέχουν στις πολιτιστικές δράσεις, που χαρακτηρίζονται «πολύ ικανοποιητικές». Είναι εξάλλου αξιοσημείωτη η συμμετοχή όλων των ηλικιών, μικρών και μεγάλων, από όλα τα κοινωνικά στρώματα, όλα τα μορφωτικά επίπεδα και τις εισοδηματικές κατηγορίες. Είναι κοινός τόπος ότι οι δράσεις προωθούν την πολιτιστική παράδοση, τα ήθη και τα έθιμα, ενώ προβάλλουν και την πολυπολιτισμικότητα της περιοχής.

Μπορούν όμως να διαπιστωθούν διαφορές στον τρόπο με τον οποίο συμμετέχουν στην πολιτιστική ζωή της Ξάνθης οι διαφορετικές ομάδες του πληθυσμού (τουρκικού πολιτισμού, πομακικού πολιτισμού, πολιτισμού των ρομά). Συγκεκριμένα, **οι ελληνόφωνοι χριστιανοί κάτοικοι της πόλης της Ξάνθης** έχουν μεγάλη συμμετοχή και νιώθουν μέρος αυτής της πόλης. Έχουν εγγύτητα με τον τόπο των εκδηλώσεων. Η φύση της εργασίας τους επιτρέπει να συμμετέχουν (έμποροι, καταστηματαρχές, μικροπωλητές, ιδιωτικοί και δημόσιοι υπάλληλοι κ.ά.). Έχουν καλύτερη οικονομική κατάσταση και καλύτερο εκπαιδευτικό επίπεδο. Νιώθουν ότι τους αφορούν οι δράσεις, όμως

αισθάνονται ότι δεν συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων. Επίσης μιλάνε πολύ καλά ελληνικά.

Οι μειονοτικοί τουρκόφωνοι - πομακόφωνοι κάτοικοι των χωριών έχουν μικρή συμμετοχή. Υπάρχει απόσταση λόγω του ορεινού όγκου και τις δύσκολες καιρικές συνθήκες. Η φύση της εργασίας τους δεν τους επιτρέπει να συμμετέχουν πάντα (αγρότες, κτηνοτρόφοι κ.ά.). Στο Καρναβάλι οι καιρικές συνθήκες είναι δύσκολες και στις Γιορτές της Παλιάς Πόλης οι ίδιοι έχουν αγροτικές εργασίες. Βρίσκονται σε χειρότερη οικονομική κατάσταση, σκέφτονται τη δαπάνη της μετακίνησης και της συμμετοχής στα πολιτιστικά. Έχουν κατώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο. Νιώθουν ότι οι πολιτιστικές δράσεις είναι κάτι ξένο με αυτούς. Αισθάνονται ότι δεν συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων. Έχουν πρόβλημα με την ελληνική γλώσσα, οι πομάκοι ειδικότερα, μιλάνε τρεις γλώσσες, πομακικά, τουρκικά και ελληνικά σε μέτριο επίπεδο⁴⁰⁵.

Οι αθίγγανοι φαίνεται ότι έχουν μικρή συμμετοχή. Αν και παρουσιάζουν εγγύτητα με τον τόπο, εντούτοις η φύση της εργασίας τους δεν τους επιτρέπει να συμμετέχουν πάντα (αγρότες, πλανόδιοι μικροπωλητές κ.ά.) Μεγάλα χρονικά διαστήματα λείπουν οικογενειακώς εκτός Νομού. Βρίσκονται σε χειρότερη οικονομική κατάσταση και έχουν κατώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο. Νιώθουν ότι οι πολιτιστικές δράσεις είναι κάτι ξένο με αυτούς, το βλέπουν μόνο σαν πανηγύρι. Νιώθουν ότι δεν συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων, ενώ μιλάνε καλά ελληνικά.

Όσον αφορά τη μετακίνησή τους για να συμμετέχουν στην πολιτιστική ζωή του τόπου, οι κάτοικοι των γύρω περιοχών αντιμετωπίζουν κάποια ιδιαίτερα ζητήματα. Το εθνικό, το επαρχιακό αλλά και το τοπικό δίκτυο παρουσιάζει πολλά προβλήματα, καθώς το 84% του Δ.Μύκης και το 63% της Δ.Ε.Σταυρούπολης είναι χωματόδρομοι. Μόνο το 16% και 37% αντίστοιχα είναι ασφαλτοστρωμένο. Το χειμώνα το 48% του Δ.Μύκης και το 78% της Δ.Ε. Σταυρούπολης είναι επικίνδυνο, ενώ το 60% και 78% αντίστοιχα είναι και απροσπέλαστο. Αυτό δυσχεραίνει τη συμμετοχή των κατοίκων στις εκδηλώσεις που διοργανώνονται το χειμώνα, όπως είναι οι Θρακικές

⁴⁰⁵ Οι πομάκοι διδάσκονται υποχρεωτικά τα τουρκικά αλλά και τα ελληνικά.

Λαογραφικές Γιορτές - Καρναβάλι⁴⁰⁶. Φαίνεται πως η απόσταση, όχι μόνο ως χιλιομετρική απόσταση όσο και ως χρόνος που απαιτείται για να φτάσει κανείς στην πόλη της Ξάνθης, επηρεάζει την πολιτιστική συμπεριφορά των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής. Κι αυτό, σε συνδυασμό με ζητήματα που σχετίζονται με τη θρησκεία των μουσουλμάνων κατοίκων, που απαγορεύει τη συμμετοχή σε καρναβαλικές εκδηλώσεις και το μασκάρεμα, καθιστά τη συμμετοχή των πομάκων και των τουρκογενών δύσκολη.

ΧΑΡΤΗΣ 12 Πομακοχώρια της Ξάνθης

Πηγή: Ν.Θ.Κόκκας, <http://4.bp.blogspot.com/-fexqHbtI8Y0/Tnn-SOg6hNI/AAAAAAAAAik/XywYWOI827I/s1600/Pomakohoria+Pomak+villages+map+%25CE%25A0%25CE%259F%25CE%259C%25CE%2591%25CE%259A%25CE%259F%25CE%25A7%25CE%25A9%25CE%25A1%25CE%2599%25CE%2591+%25CF%2587%25CE%25AC%25CF%2581%25CF%2584%25CE%25B7%25CF%2582.jpg>

Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνεται σχηματικά, με βάση τα παραπάνω ερευνητικά δεδομένα η συμμετοχή των δημοτών ανάλογα με την καταγωγή τους:

⁴⁰⁶ Οι ενδοδημοτικές συνδέσεις με την πρωτεύουσα του Δήμου έχουν ως εξής:
 Ξάνθη - Δ.Μύκης : 1,39 min/km (Χρόνος/Απόσταση).
 Ξάνθη - Δ.Ε. Σταυρούπολης: 0,9 min/km (Χρόνος/Απόσταση).

ΠΙΝΑΚΑΣ 37 Συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή της Ξάνθης

<i>Μειονοτικοί κάτοικοι της πόλης της Ξάνθης</i>	<i>Μειονοτικοί (τουρκογενείς και πομάκοι), κάτοικοι των ορεινών χωριών</i>	<i>Αθίγγανοι</i>
<i>Μεγάλη συμμετοχή νιώθουν μέρος αυτής της πόλης</i>	<i>Μικρή συμμετοχή</i>	<i>Μικρή συμμετοχή</i>
<i>Εγγύτητα με τον τόπο των εκδηλώσεων</i>	<i>Απόσταση, ορεινός όγκος, δύσκολες καιρικές συνθήκες</i>	<i>Εγγύτητα με τον τόπο</i>
<i>Η φύση της εργασίας τους επιτρέπει να συμμετέχουν (έμποροι, καταστηματάρχες, μικροπωλητές, ιδιωτικοί υπάλληλοι κ.ά.)</i>	<i>Η φύση της εργασίας τους δεν τους επιτρέπει να συμμετέχουν πάντα (αγρότες, κτηνοτρόφοι κ.ά.). Στο Καρναβάλι οι καιρικές συνθήκες είναι δύσκολες και στις Γιορτές Παλιάς Πόλης έχουν αγροτικές εργασίες</i>	<i>Η φύση της εργασίας τους δεν τους επιτρέπει να συμμετέχουν πάντα (αγρότες, πλανόδιοι μικροπωλητές κ.ά.) Μεγάλα χρονικά διαστήματα λείπουν οικογενειακώς εκτός Νομού</i>
<i>Καλύτερη οικονομική κατάσταση</i>	<i>Χειρότερη οικονομική κατάσταση,</i>	<i>Χειρότερη οικονομική κατάσταση</i>
<i>Καλύτερο εκπαιδευτικό επίπεδο</i>	<i>Κατώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο</i>	<i>Κατώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο</i>
<i>Νιώθουν ότι τους αφορούν οι δράσεις</i>	<i>Νιώθουν ότι οι δράσεις είναι κάτι ξένο με αυτούς</i>	<i>Νιώθουν ότι είναι κάτι ξένο με αυτούς, το βλέπουν μόνο σαν πανηγύρι</i>
<i>Νιώθουν ότι δεν συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων</i>	<i>Νιώθουν ότι δεν συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων</i>	<i>Νιώθουν ότι δεν συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων</i>
<i>Μιλάνε πολύ καλά ελληνικά</i>	<i>Πρόβλημα με την ελληνική γλώσσα. Οι πομάκοι, μιλάνε τρεις γλώσσες, πομακικά, τουρκικά και ελληνικά σε μέτριο επίπεδο</i>	<i>Μιλάνε αρκετά καλά ελληνικά</i>

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Συνοψίζοντας, παρατηρείται ότι τα αποτελέσματα της έρευνας που υλοποιήθηκε επαληθεύουν τις υποθέσεις εργασίας και τα ερευνητικά ερωτήματα που είχαν τεθεί.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟ ΞΑΝΘΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το τρίτο μέρος αποτελείται από δύο κεφάλαια, στα οποία πρώτα παρουσιάζονται οι προτάσεις για το ερευνητικό μας πεδίο και τα εργαλεία πετυχημένης πολιτικής εκ μέρους του πολιτισμού. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα τελικά συμπεράσματα της έρευνας. Ειδικότερα:

Στο δέκατο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται αναλυτικά οι προτάσεις μας για το Δήμο Ξάνθης και τα εργαλεία μιας πετυχημένης πολιτιστικής πολιτικής του. Συγκεκριμένα αναφέρονται διοικητικά-θεσμικά εργαλεία αλλά και οικονομικά εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν.

Το δέκατο τέταρτο κεφάλαιο ολοκληρώνει τη διδακτορική διατριβή με την παρουσίαση των τελικών συμπερασμάτων και των μελλοντικών επεκτάσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

Προτάσεις για το Δήμο Ξάνθης – Εργαλεία πετυχημένης πολιτικής

13.1 Διαπιστώσεις

Στην εργασία αναλύθηκαν οι τοπικές πολιτιστικές πολιτικές του Δήμου Ξάνθης στη Θράκη⁴⁰⁷ και η σύνδεσή τους με την κοινωνική και περιφερειακή ανάπτυξη της περιοχής. Οι πολιτικές αυτές, όπως ερευνήθηκε, συσχετίζονται με τον Ευρωπαϊκό Αστικό Χάρτη για τα Δικαιώματα στην πόλη και τις αρχές της τοπικής αειφόρου ανάπτυξης. Στη συνέχεια αναλύθηκαν τα οικονομικά του Δήμου, τα οποία συνιστούν τη βάση της ανάπτυξης των πολιτικών του και δίνουν μια εικόνα για τις δυνατότητες που έχει ο Δήμος να εξελιχθεί και να πετύχει. Πιο συγκεκριμένα, ανάλογα με την οικονομική ανάπτυξη του Δήμου, προσδιορίζονται τα πλαίσια ανάπτυξης των τοπικών πολιτιστικών πολιτικών και στο μέλλον⁴⁰⁸.

Η καταγραφή λοιπόν του πολιτιστικού προφίλ του Δήμου Ξάνθης, με τις υποδομές, τις εκδηλώσεις και τους θεσμούς που έχει αναπτύξει επί σειρά ετών, βασίζεται σε μια κριτική θεώρηση, μέσω της οποίας τονίζεται η απήχρησή τους στο περιβάλλον της πόλης, όπως αυτό ορίζεται από την αειφόρο ανάπτυξη, η οποία ενσωματώνει το φυσικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό περιβάλλον, επηρεάζοντας έτσι ουσιαστικά την ποιότητα ζωής

⁴⁰⁷ Σύμφωνα με παράρτημα της Βουλής των Ελλήνων, που αφορά Πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής για τις Ακριτικές Περιοχές (1992), επισημάνθηκε ότι: «Ήδη από το 1992, από τη χωρική ανάλυση των δεδομένων για τις μη προβληματικές επιχειρήσεις, φαίνεται ότι, σε σύγκριση με τους μέσους δείκτες της Θράκης, καλύτερη εικόνα εμφανίζουν οι επιχειρήσεις του Νομού Ξάνθης και χειρότερη εκείνες του Νομού Ροδόπης....Η μεταβίβαση των πόρων και αρμοδιοτήτων από το Κέντρο στο Νομό και από κει στην Επαρχία πρέπει να συνδυαστεί με την γρήγορη προετοιμασία και τελική ανάδειξη της νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, που πρέπει να αναλάβει όλο το πακέτο των επενδυτικών προγραμμάτων στην περιοχή. **Η ισχυροποίηση της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης με εθελοντικές συνενώσεις** αλλά και η αξιοποίηση των αναπτυξιακών συνδέσμων και των προγραμματικών συμβάσεων πρέπει να επιταχυνθεί.. **Θα μπορούσε η περιοχή να γίνει πιλότος για την περιφερειακή οργάνωση που αντιστοιχεί στις σημερινές ευρωπαϊκές εξελίξεις.** Η προσπάθεια μπορεί να ξεκινήσει αμέσως με έκδοση προεδρικών διαταγμάτων για αποκέντρωση αποφάσεων, αρμοδιοτήτων και πόρων στους περιφερειακούς θεσμούς γι' αυτήν ειδικά την περιοχή.» Παράρτημα ΙΙΙ.

⁴⁰⁸ Σύμφωνα με δήλωση αιρετού: «Χρόνο με το χρόνο, έχοντας πλήρη συναίσθηση των δυσκολιών, ποτέ δεν σκεφτήκαμε να περιορίσουμε ή να κάνουμε εκπτώσεις στις πολιτιστικές μας δραστηριότητες. Κάθε άλλο, όλοι στο Δήμο υποστηρίζουμε με ιδιαίτερη ζέση και με επιμονή τις θεσμοθετημένες εκδηλώσεις και όχι μόνο. Η προσπάθεια είναι συνεχής και άοκνη για την αναβάθμιση της πολιτιστικής κουλτούρας του τόπου μας, παρά τους κλυδωνισμούς και την οικονομική στενότητα». <http://www.paliapoli.gr/uploaded-files/files/gpp2014.pdf>

του Δήμου. Όπως επισημαίνει και πρώην μέλος της Διοίκησης του Πολιτιστικού Οργανισμού του Δήμου Ξάνθης: «Θα ρωτούσε κάποιος, γιατί όλα αυτά;» και απαντά ο ίδιος: «Γιατί πιστεύουμε ότι οφείλουμε την πόλη που αγαπούμε και κατοικούμε να τη φροντίζουμε και να την προβάλλουμε. Επιπλέον, ένας πολύτιμος θησαυρός που έχει η πόλη μας, η Παλιά Ξάνθη, ωφελεί πολλαπλά τους κατοίκους, την περιοχή και σύνολη την πατρίδα μας οικονομικά, κοινωνικά, και πολιτιστικά, όταν αξιοποιείται σωστά. Ιδιαίτερα στις δύσκολες μέρες που διερχόμαστε ο πολιτισμός αποτελεί έναν πολύπλευρο οπλισμό μας ατομικά και συνολικά».

Σύμφωνα με την έρευνα, η Ξάνθη, παρότι είναι ένας πολυπολιτισμικός Δήμος και στα όριά του διαβιούν διαφορετικές ομάδες, παρουσιάζει κοινωνική συνοχή. Παρά το ότι έχει πληθυσμό με πολύ υψηλό βιοτικό επίπεδο, κατοικείται κυρίως από μεσαία κοινωνικά στρώματα που ανταποκρίνονται θετικά στην οργάνωση και ανάπτυξη των τοπικών πολιτιστικών πολιτικών σε όλη τη διάρκεια του χρόνου με επιτυχία. Αντιθέσεις και μεγάλες συγκρούσεις δεν υπάρχουν και έτσι δεν παρατηρούνται δυσκολίες στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των αυτοδιοικητικών προγραμμάτων. Έτσι, έρχονται πιο εύκολα σε συμβιβασμό οι διάφορες κοινωνικές ομάδες και οι πολιτικές δυνάμεις, σε μια προσπάθεια να διαμορφωθεί ένα κοινό στρατηγικό σχέδιο πολιτιστικής ανάπτυξης. Οι δημότες στο σύνολό τους ανταποκρίνονται θετικά στην ανάπτυξη των τοπικών πολιτικών του δήμου και διεκδικούν συνεχώς το καλύτερο για τον τόπο και τα συμφέροντά τους. Άλλωστε: «Ειδικότερα το θέμα των ομάδων του κοινωνικού αποκλεισμού, όπου υπάρχουν, π.χ Θράκη, θα έπρεπε για πολλούς λόγους να ενταχθεί στις άμεσες πολιτικές προτεραιότητες: προσέγγιση των ομάδων αυτών μέσω του πολιτισμού και προσπάθεια επίλυσης των προβλημάτων τους μέσα από την προώθηση δράσεων που θα αναδείξουν τον πολιτισμικό τους πλούτο. Η μελέτη της πολιτισμικής τους συμπεριφοράς θα προσφέρει τα στοιχεία για τη χάραξη μιας πολιτικής, της οποίας ένας από τους στόχους θα είναι η μείωση της πολιτισμικής απόστασης που χωρίζει αυτές τις ομάδες από τον υπόλοιπο πληθυσμό» (Μπιτσάνη 2004).

Κάθε δημογραφικά δυναμικός δήμος, όπως ο Δήμος Ξάνθης, είναι και πολιτιστικά δυναμικός. Όμως σύμφωνα με δημότες: «η πόλη ασφυκτιά!». Στις εκδηλώσεις υπάρχει συνωστισμός, ο κόσμος δεν χωράει, δεν μπορεί να συμμετέχει, δεν μπορεί συχνά ούτε να φτάσει στο χώρο των εκδηλώσεων. Έτσι δεν μπορεί να γίνει σωστή αξιοποίηση της πολιτιστικής πολιτικής και να

έχουμε να αναμενόμενα αποτελέσματα. Όμως ο Δήμος από μόνος του είναι αναρμόδιος να υλοποιήσει αυτή την ανάπτυξη της πόλης, για να έρθει η αναζωογόνηση που έχει ανάγκη. Σχεδιάζονται από όλους δράσεις και υποδομές χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο παράγοντας χώρος.

Σύμφωνα με τον Α. Δέφνερ (1998), ο εξορθολογισμός του χώρου στην Ελλάδα δεν προχώρησε σε μεγάλο βαθμό, λόγω του χαμηλού επιπέδου της βιομηχανικής ανάπτυξης, της μη έντονης συγκέντρωσης κεφαλαίου και της περιορισμένης εφαρμογής του πολεοδομικού σχεδιασμού, στοιχεία που, σύμφωνα με τον Μαλούτα, αποτελούν ένδειξη του εξορθολογισμού του χώρου στις αναπτυγμένες βιομηχανικές κοινωνίες. Ως συνέπεια έχουμε τον περιορισμένο διαχωρισμό χρήσεων γης, κατ' επέκταση και των δραστηριοτήτων, τη χωρίς ρυθμίσεις και σχεδιασμό ανάπτυξη του ιδιωτικού χώρου και τον περιορισμένο κοινωνικό διαχωρισμό στο χώρο (1988, σς.282, 290,307). Γι' αυτό και πιθανόν στη περιοχή μελέτης μας να μην έχουμε τα αποτελέσματα που παρατηρούνται σε άλλες πόλεις που εφαρμόζουν πετυχημένη πολιτιστική πολιτική⁴⁰⁹.

Στην Ξάνθη βέβαια, τα μεγέθη είναι διαφορετικά, όμως παρατηρήσαμε ότι το ζήτημα της ανεκτικότητας έχει καλλιεργηθεί σε σημαντικό βαθμό. Οι άνθρωποι συνυπάρχουν αρμονικά και αναπτύσσουν πολιτιστικές δράσεις, δημιουργώντας και συντηρώντας τα πολιτιστικά έργα, τις δράσεις αλλά και τους πολυάριθμους πολιτιστικούς συλλόγους και φορείς.

Όμως, αν η πόλη της Ξάνθης παραμείνει σήμερα, όπως ήταν πριν το 1991, δηλαδή με 30.000 λιγότερο πληθυσμό, με τις ανάγκες που υπήρχαν τότε δεν θα μπορεί να διαχειριστεί:

⁴⁰⁹ Σύμφωνα με τη θεωρία, για να είναι μια πόλη δημιουργική, ο Florida τονίζει ότι θα πρέπει να ενυπάρχουν σ' αυτή τα τρία T, δηλαδή Technology, Tolerance και Talent (Τεχνολογία, Ανεκτικότητα, Ταλέντο). Η τεχνολογία αφορά στις υψηλές συγκεντρώσεις εταιρειών υψηλής τεχνολογίας σε μια πόλη ή περιφέρεια, ενώ η ανεκτικότητα αναφέρεται στις περιοχές που έχουν την ιδιότητα της ποικιλομορφίας και της συνύπαρξης πολλών εθνοτήτων, φυλών και τρόπων ζωής. Τέλος το ταλέντο αφορά στο ποσοστό του πληθυσμού που έχει λάβει ανώτερη μόρφωση (τριτοβάθμια). Σ' ένα άρθρο του ο Florida, προσπαθεί να παρουσιάσει ορισμένους δείκτες δημιουργικότητας ώστε να κατατάξει τις αμερικανικές πόλεις. Με σειρά κατάταξης, στις πρώτες θέσεις τοποθετούνται η Νέα Υόρκη, το Σαν Φρανσίσκο και το Λος Άντζελες, R. Florida, *"Bohemia and Economic Geography"*, Journal of Economy, τομ.2, τχ. 1, 2002, σ.55-71. Τα ακριβή κριτήρια ήταν οκτώ μεταβλητές: Techpole Index, Talent Index, Coolness, Culture, Gay Index, Melting pot, Population, κ' R.Florida (2005), στο Β. Αυδίκος, *Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες στην Ελλάδα*, εκδ. Επίκεντρο, Αθήνα.,2014, σελ.41

- την αύξηση του πληθυσμού
- την αύξηση του πολιτιστικού κοινού
- την αύξηση του τουρισμού:
 1. από τους γειτονικούς δήμους
 2. από τους γειτονικούς νομούς, από τις γύρω περιοχές
 3. από άλλες περιοχές της Ελλάδας (εκτός νομού, ξένοι)
 4. από τα γειτονικά κράτη(Βουλγαρία-Τουρκία)
 5. από όλο τον κόσμο
- την αύξηση των ΜΜΜ, αυτ/των κ.λ.π.
- την αύξηση των κατοικιών

Η αύξηση του πληθυσμού των μόνιμων κατοίκων αλλά και των τουριστών, καθιστά επιτακτικό τον **επαναπροσδιορισμό των χρήσεων του αστικού χώρου**. Υπάρχει η σχέση αιτίου-αιτιατού. Γι' αυτό και αναδύεται η ανάγκη δημιουργίας νέων πολιτιστικών δομών και ειδικά διαμορφωμένων χώρων, για να καλύψουν τις ανάγκες του ολοένα αυξανόμενου πολιτιστικού κοινού. Επιπρόσθετα, με την αξιοποίηση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου, η δόμηση δεν θα είναι άναρχη και θα υπάρχει ένας σωστός σχεδιασμός. Οι περιορισμοί που θέτει το φυσικό περιβάλλον, με τα βουνά, τα δάση, τα ποτάμια, μπορούν να μετατραπούν σε συγκριτικά πλεονεκτήματα. Σύμφωνα εξάλλου με τον χωροτάκτη - πολεοδόμο Chemitoff ⁴¹⁰, πρέπει πάντα να ξεκινά κανείς από την πόλη, να μελετά το χώρο και μετά να σχεδιάζει. Ο πολιτισμός και η πολιτιστική πολιτική του Δήμου Ξάνθης οδήγησε σε αύξηση του πληθυσμού, τώρα μπορεί να οδηγήσει και σε αλλαγή της πόλης. Έτσι, οι

⁴¹⁰ Ο Chemetoff και η ομάδα του, υλοποιούν σήμερα μελέτες και έργα συνδιάζοντας σ' ένα έργο την αρχιτεκτονική, τις κατασκευές, τους δημόσιους χώρους και τα τοπία. Χαρακτηριστικά αναφέρονται:

Σχέδια αστικής ανάπτυξης :στο κέντρο της Boulogne-Billancourt (1996-2001), μεταμόρφωση του Ile de Nantes (200-2010), Nancy (2004) κ.ά.

Σχέδια που περιλαμβάνουν κτίρια: Deux rives a Nancy (2002/2008) κ.ά.

Σχέδια εξοπλισμού κτιρίων:Vauhalla(2000/2002).

Σχέδια σε πάρκα και δημόσιους χώρους: Rives de Meurthe- Nancy(1989/), Park Paul Mistral, Grenoble(2004/2008).

Βλ.σχετικά:

A. Chemetoff, *Visits: Town and Territory: Architecture in Dialogue*, Birkhauser, 2009/2012.

The project of Grenoble and Allonnesor the economy of means, *Jola*, Automne, 2009, σελ.82-89.

Nancy: un urbanisme de continuite, *Traits urbains*, 2008, no 23.

<http://charlespicque.info/web/wp-content/uploads/2012/11/BIO-CHEMETOFF.pdf>, τελευταία πρόσβαση 10/5/2015.

προτάσεις για τα εργαλεία πετυχημένης πολιτιστικής πολιτικής μπορούν να συνοψισθούν στην ενότητα που ακολουθεί.

13.2. Διοικητικά-Θεσμικά εργαλεία πολιτιστικής πολιτικής

13.2.1. Τοπικές Πολιτιστικές Δράσεις στο Δήμο Ξάνθης - Τοπικά σχέδια ⁴¹¹

Με βάση την έρευνα που υλοποιήθηκε, η πολιτιστική πολιτική όσο και ο πολιτισμός γενικότερα μπορούν να οργανωθούν στην πόλη της Ξάνθης, με βάση ολοκληρωμένα τοπικά αναπτυξιακά σχέδια δράσης⁴¹². Ένα τέτοιου είδους τοπικό σχέδιο δράσης στην Ξάνθη θα μπορούσε να στηρίζεται σε :

- α) ανθρώπινο δυναμικό: Δημογραφική σύνθεση, κοινωνική οργάνωση, πολιτισμικές καταβολές
- β) διερεύνηση των πολιτιστικών πόρων της περιοχής και ταξινόμησή τους
- γ) διερεύνηση της πολιτιστικής βιομηχανίας, όπως: Φωτογραφία, Διαφήμιση, Τουρισμός, Κινηματογράφος, Μέσα μαζικής επικοινωνίας, Εκδόσεις, Εμπόριο τέχνης, Ντιζάιν, Βίντεο, Εργαστήρια κ.ά.
- δ) καταγραφή των πολιτιστικών δρώντων που δραστηριοποιούνται στην πολιτιστική παραγωγή : Επιμελητήρια, Επιχειρήσεις, Πολιτιστικοί Σύλλογοι
- ε) καταγραφή κοινωνικών τάσεων και επισημάνση των προβλημάτων
- στ) περιγραφή των οικονομικών δεδομένων
- ζ) πολιτική κατάσταση και σχέσεις με το διεθνές περιβάλλον
- η) υποδομές: Μεταφορές, Επικοινωνίες, Δίκτυα των παραπάνω κ.ά.
- θ) εκπαιδευτικούς φορείς

⁴¹¹ Γραμματική Παπάζογλου, *Πολιτιστική πολιτική των ΟΤΑ και τοπική ανάπτυξη*, πτυχιακή εργασία, ΕΑΠ, Σεπτέμβριος 2008.

⁴¹² Οι τοπικές πολιτιστικές πολιτικές απαντούν σε αυτή τη νέα προσέγγιση. Στην πραγματικότητα, δράση σε τοπικό επίπεδο για τον πολιτισμό σημαίνει κινητοποίηση όλων των εταίρων σε διαφορετικά επίπεδα και συνυπολογισμό της συμβολής και της καινοτομίας τους, μια που λόγω της εγγύτητάς τους είναι εκείνοι που γνωρίζουν καλύτερα τις ανάγκες των δημοτών και τις δυνατότητες των περιοχών τους.

Η παρουσίασή μας αναδεικνύει τη μεγάλη σημασία του τρίπτυχου:

Κοινωνικές - **Γνώση** - **Δημόσιες**
Διεργασίες **Πολιτιστικές**
Πολιτικές

13.2.2. Προγραμματικός σχεδιασμός από το Δήμο Ξάνθης

Για τον προγραμματικό σχεδιασμό του Δήμου Ξάνθης και την προώθηση τοπικών πολιτιστικών δράσεων και στρατηγικών, βασικό στοιχείο αποτελεί η δημιουργία τοπικών εταιρικών σχημάτων. Στην ευρύτερη περιοχή της έρευνας, απαιτούνται προϋποθέσεις, όπως:

- μακροπρόθεσμη συνεργασία
- κοινός καθορισμός στόχων και καθιέρωση διαδικασιών παρακολούθησης και αξιολόγησης
- κίνητρα για την τοπική πολιτιστική δράση

Σημαντική είναι η καταγραφή, επεξεργασία και αξιολόγηση των δράσεων που αφορούν την τοπική ανάπτυξη στην Ξάνθη⁴¹³. **Οι προτεραιότητες αυτές, για να υλοποιηθούν στο Δήμο Ξάνθης, προϋποθέτουν:**

- ✓ Αύξηση των επενδύσεων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο
- ✓ Χρηματοδότηση ολοκληρωμένων περιφερειακών προγραμμάτων στη Θράκη για την πολιτιστική, τουριστική και κάθε είδους ανάπτυξη
- ✓ Πρόβλεψη όλων των απαιτούμενων θεσμικών αλλαγών και μεταρρυθμίσεων στον τομέα του πολιτισμού
- ✓ Συνεργασία με αρμόδιους Εθνικούς και περιφερειακούς φορείς προώθησης του πολιτισμού στη Θράκη

⁴¹³ Έτσι, μπορούν να εντοπισθούν οι εξής παράμετροι, τις οποίες πρέπει να πληροί μία παρέμβαση, ώστε να προωθεί την τοπική διάσταση της πολιτιστικής πολιτικής στην περιοχή της Θράκης που μελετάμε:

- ✓ Ο βαθμός αποκέντρωσης των σχεδιασθέντων πολιτιστικών πολιτικών, δηλ. του βαθμού εκχώρησης αρμοδιοτήτων σε περιφερειακές και τοπικές αρχές για τον σχεδιασμό και εφαρμογή πολιτικών.
 - ✓ Η ύπαρξη «χωρικής» προσέγγισης ή γεωγραφικής αναφοράς στις πολιτιστικές παρεμβάσεις και στα μέτρα, αν δηλ. στοχεύουν σε μία συγκεκριμένη περιοχή, ανεξάρτητα αν πρόκειται για γεωγραφική, χωρική ή διοικητική ενότητα.
 - ✓ Ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας των πολιτιστικών σχεδίων, ως συνόλου αλληλοσυνδεόμενων δράσεων ενταγμένων σε μία στρατηγική.
 - ✓ Η «από τα κάτω» προσέγγιση.
 - ✓ Η εταιρικότητα, ως μια διαδικασία εξασφάλισης της συμμετοχής των κατάλληλων φορέων, εκφραστών των τοπικών πολιτιστικών συμφερόντων.
- Στόχος είναι η ενίσχυση των τοπικών πολιτιστικών στρατηγικών ως κύριο μέσο πετυχημένης στρατηγικής στο Δήμο Ξάνθης και αφορούν τους κάτωθι άξονες:
- ✓ Το αίτημα για επαναπροσδιορισμό των σχέσεων και την ανακατανομή εξουσιών, αρμοδιοτήτων και πόρων
 - ✓ Την ενθάρρυνση της συλλογικής λήψης αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο για όλες τις πτυχές των αναπτυξιακών πολιτικών
 - ✓ Την επιλογή ολοκληρωμένων μορφών πολιτιστικής παρέμβασης
 - ✓ Την προώθηση της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα και κυρίως των μικρών επιχειρήσεων στη διαμόρφωση τοπικών πολιτιστικών δράσεων για την απασχόληση

- ✓ Διαδικασίες συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα (και μέσω των ΣΔΙΤ, βλ. αναλυτικά ενότητα 13.3.2.), καθώς και με την αξιοποίηση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού

Σύμφωνα με τη Ρώμα (1997): «Στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας θεσμών πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κριτήρια όπως οι υφιστάμενες πολιτιστικές δραστηριότητες, η ιστορική φυσιογνωμία της κάθε πόλης, καθώς και της ευρύτερης περιοχής, η πολιτιστική της παράδοση, η γεωπολιτική της σημασία, η υφιστάμενη κτηριακή πολιτιστική υποδομή και ο αντίστοιχος τεχνικός εξοπλισμός, η εκπαιδευτική υποδομή, η τουριστική της αξιοποίηση⁴¹⁴».

13.2.3 Στρατηγικός Σχεδιασμός - Management στο Δήμο Ξάνθης

Άλλο ένα χρήσιμο εργαλείο αποτελεί ο στρατηγικός σχεδιασμός σε επίπεδο δήμου (Ιατρίδης Δ. 2000, Kotler Ph. 2000, Κασσιμάτη Κ. 2002, Arvanitaki A.1994). Σύμφωνα με το γενικό ορισμό του Κανελλόπουλου «η διοίκηση ή μανάτζμεντ είναι ο συντονισμός και η εναρμόνιση/ ενοποίηση όλων των παραγωγικών πόρων (ανθρώπινων, υλικών, τεχνικών) για να επιτευχθούν συγκεκριμένα αποτελέσματα». Η επίτευξη των αποτελεσμάτων αυτών εξαρτάται από τον επιτυχή συντονισμό του ανθρώπινου δυναμικού και των δραστηριοτήτων τους ως προς την υλοποίηση των κοινών στόχων⁴¹⁵. Οι στόχοι που μελετάμε στην εργασία μας έχουν ως εξής:

⁴¹⁴ Ρώμα, *Επικράτεια Πολιτισμού*, Πρακτικά, 29, 1997.

⁴¹⁵ Απ'όλα τα παραπάνω αξίζει να σημειωθεί ότι η διαδικασία του σχεδιασμού μιας στρατηγικής οφείλει να συνδυάζει εποπτεία και μάθηση, έλεγχο κι ευελιξία αλλά και περιθώρια για διόρθωση. Απαιτεί να λαμβάνονται υπόψη:

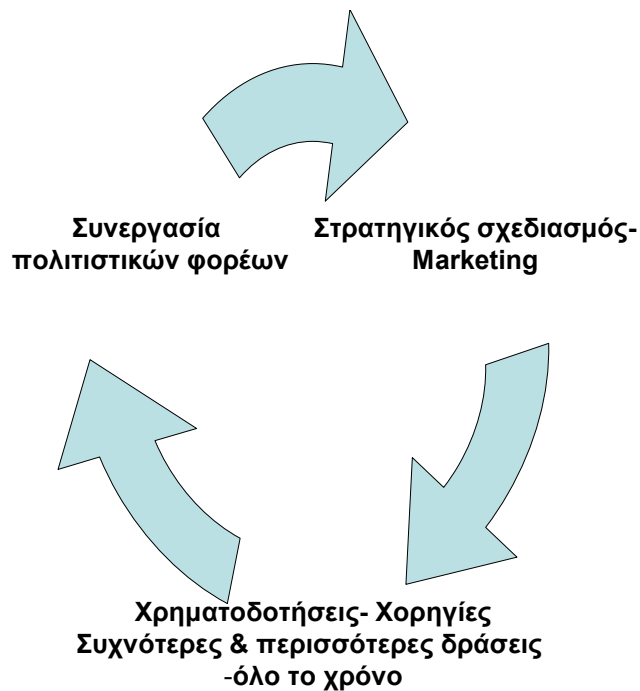
1 **Οι αντικειμενικοί σκοποί**, δηλαδή να γνωρίζουμε πού θέλουμε να πάμε.

2 **Η αξιολόγηση της παρούσας κατάστασης**, δηλαδή πού βρισκόμαστε τώρα.

3 **Η επιλογή στρατηγικής**, δηλαδή τι χρειάζεται να κάνουμε για να φθάσουμε εκεί.

4 **Ο έλεγχος**, δηλαδή επίβλεψη του πώς προχωρούμε.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 17. Συνέργειες στόχων

Πηγή: *Ιδία επεξεργασία*

Κατά τον Μίντσμπεργκ (2003): «*Το μάνατζμεντ είναι ένας συνδυασμός τέχνης, τεχνικής και επιστήμης. Είναι πάντα σχετικό με την ιστορία, την κουλτούρα και τους ανθρώπους κάθε πολιτιστικής επιχείρησης. Η τέχνη είναι το όραμα, είναι το πάθος, η φιλοδοξία, το κίνητρο. Η τεχνική είναι η εμπειρία, οι πρακτικές γνώσεις, το ένστικτο, η επικοινωνία με τους άλλους*».

Το συμπέρασμα τελικά είναι πως η έννοια του στρατηγικού σχεδιασμού είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις πολιτικές που πρέπει να εφαρμόζει ο πολιτιστικός οργανισμός και οι φορείς του Δήμου Ξάνθης για να αναπτυχθούν και να πετύχουν⁴¹⁶.

Οι πολιτιστικές δομές στο Δήμο Ξάνθης είναι, όπως καταλαβαίνουμε, πολύ σημαντικό ζήτημα για την εφαρμογή των πολιτικών του Δήμου, γι' αυτό η συνέχεια ανήκει σε αυτές τις δομές.

⁴¹⁶ Σύμφωνα με τους Hill et al (2004), «η χάραξη μιας στρατηγικής για έναν οργανισμό δεν είναι μια εκ των προτέρων μορφή αναλυτικών σχεδίων δράσης που καλύπτουν όλα τα εκτιμώμενα ως εναλλακτικά σενάρια δράσης, αλλά μια μέθοδος συνεχούς λήψης αποφάσεων σύμφωνα με την οποία η διοίκηση του οργανισμού, αφού εξετάσει την τρέχουσα κατάσταση, αποφασίζει περιορισμένες αλλαγές στη στρατηγική του και τις εφαρμόζει σταδιακά (μια προς μία), αφού προηγουμένως επανελέγξει τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα».

13.2.4 Δομές

Οι Τοπικές Αρχές, όπως σε κάθε περιοχή, έτσι και στη Ξάνθη, συνειδητοποιώντας την ανάγκη αναβάθμισης των πολιτιστικών υπηρεσιών προς τους δημότες τους, προσπαθούν να εξασφαλίσουν μεγαλύτερες δαπάνες για τον πολιτισμό και να οργανώσουν εξειδικευμένες διοικητικές υπηρεσίες και όργανα χάραξης πολιτικής. Για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων προτείνεται η δημιουργία γραφείου Πολιτισμού σε κάθε Δήμο και η δημιουργία ενός σύγχρονου πολιτιστικού οργανισμού:

- Ίδρυση Σύγχρονου Πολιτιστικού Οργανισμού
- Γραφείο Πολιτισμού σε κάθε Δήμο (συνεργασία με τον Πολιτιστικό Οργανισμό)

Για να λειτουργήσουν όμως σωστά στο Δήμο Ξάνθης, να αναπτυχθούν και να παραγάγουν έργο οι δομές αυτές, θα πρέπει να στηρίζονται σε ορισμένα χρήσιμα εργαλεία. Ας προβούμε στην ανάλυσή τους.

13.2.5 Νέες Τεχνολογίες⁴¹⁷: Η αξιοποίηση από το Δήμο Ξάνθης των τεχνολογιών της πληροφορικής και των σύγχρονων επικοινωνιών (ΤΠΕ) στο χώρο της πολιτιστικής πολιτικής

Αναμφίβολα οι σύγχρονες τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνίας⁴¹⁸, ειδικότερα το Διαδίκτυο, προσφέρουν τεράστιες ευκαιρίες επικοινωνίας (ΕΒΕΟ/ΕΜΠ 2006, Ε.Ε.Τ.Α.Α. 2006) και σύμπραξης, καθώς καταργούν τα εμπόδια της φυσικής απόστασης και του χρόνου. Προσφέρουν έτσι έναν ξεχωριστό, εικονικό χώρο διαπολιτισμικής δράσης. Η αξιοποίησή τους για τη διάδοση της τεχνογνωσίας, την επιστημονική συνεργασία, την ανάδειξη και αξιοποίηση βέλτιστων πρακτικών, την προβολή πολιτιστικών προϊόντων με

⁴¹⁷ " Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19." **Σύνταγμα της Ελλάδας**, Άρθρο 5α.παρ.2.

⁴¹⁸ «Η δυναμική ανάπτυξη των ψηφιακών τεχνολογιών δημιούργησε νέες ευκαιρίες για την πρόοδο των επιστημών και των τεχνών και μ' αυτό τον τρόπο έφερε αλλαγές στις σύγχρονες κοινωνίες...Η τεχνολογία επηρεάζει και επηρεάζεται από τον πολιτισμό, και σ' αυτό το πλαίσιο ο διάλογος μεταξύ τους είναι περισσότερο αναγκαίος από κάθε άλλη φορά».
Λ. Εφραίμογλου, Χαιρετισμός στο 3^ο Διεθνές Συνέδριο «Πολιτισμική Σύγκλιση και Ψηφιακή Τεχνολογία», 23-25 Νοεμβρίου 2006, Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, Αθήνα.

σεβασμό στην πνευματική ιδιοκτησία, την εξασφάλιση προσβασιμότητας σε μουσεία και εκθέσεις, την ψηφιοποίηση αρχειακού υλικού, την καλλιτεχνική δημιουργία κ.ο.κ., αποτελεί εργαλείο πολιτιστικής ανάπτυξης ⁴¹⁹ (Σκαρπέλος 1999, 2007).

Δηλαδή, η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών από το Δήμο Ξάνθης μπορεί: να διευρύνει τις λειτουργικές και επιχειρησιακές δυνατότητες του Δήμου, να βελτιώνει τις λειτουργίες του, να κάνει αποδοτικότερη και αποτελεσματικότερη τη δουλειά του, να συμβάλλει στην πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής, να συνεισφέρει στην τοπική αναζωογόνηση και να διευρύνει τους πολιτιστικούς ορίζοντες των δημοτών, δίνοντάς τους νέες δυνατότητες.

Αναφορικά με το **ψηφιακό περιεχόμενο**, ήδη από το 2003 ψηφιοποιείται με χρηματοδότηση από το Πρόγραμμα για την Κοινωνία της Πληροφορίας ⁴²⁰ ένα σημαντικό ιστορικό και πολιτισμικό απόθεμα της χώρας μας σε εθνικό και τοπικό επίπεδο από εκατοντάδες φορείς⁴²¹. Ο Γκαντζιάς (2000, 2007) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι είναι τεράστιες οι προκλήσεις που προέρχονται από την πρόοδο των νέων τεχνολογιών, με αποτέλεσμα να μορφοποιούν και να προσδιορίζουν μια νέα διάσταση του πολιτισμού, που είναι ταυτόχρονα πραγματική και ψηφιακή⁴²². Το internet, η ψηφιακή φωτογραφία, το βίντεο, οι βάσεις δεδομένων και η ψηφιακή απεικόνιση συνδέονται επίσης με τη προστασία

⁴¹⁹ Σκαρπέλος Γ.(2007), ΕΑΠ, πανεπιστημιακές σημειώσεις. Βλ. σχετ.Σκαρπέλος(1999,2005)

⁴²⁰ Ακόμη, στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος για την Κοινωνία της Πληροφορίας έχουν εγκριθεί την τελευταία πενταετία και υλοποιούνται με διάφορες ταχύτητες, σημαντικές επενδύσεις για δικτυακές υποδομές και μεγάλα έργα πληροφορικής στη δημόσια διοίκηση και την αυτοδιοίκηση. Ταυτόχρονα προωθείται η ψηφιοποίηση σημαντικού ιστορικού και πολιτισμικού μας αποθέματος, σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Οι δράσεις αυτές, αν υλοποιηθούν αποδοτικά και αποτελεσματικά και αν διαμορφωθούν οι κατάλληλες συνθήκες υποδοχής και οργανικής ένταξής τους στη λειτουργία των δήμων, μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για την ποιοτική αναβάθμιση του έργου και της δραστηριότητας του δήμου.

⁴²¹ Η «βιομηχανία του περιεχομένου» αποτελείται από τον κλάδο της οικονομίας ο οποίος ενεργοποιείται στην παραγωγή και αναπαραγωγή των αγαθών που αναμένεται να διακινηθούν στις λεγόμενες λεωφόρους της πληροφορίας». (Αθανασοπούλου & άλλοι, 2003:280).

⁴²² «Με άλλα λόγια ο πολιτισμός έχει αποκτήσει μια καινούργια δυναμική, που καθορίζεται από το πραγματικό οικοσύστημα (την υπαρκτή μορφή - real state) και το ψηφιακό οικοσύστημα (την ψηφιακή - digital/visual side) μορφή που οριοθετεί τον πολιτισμό στην κοινωνία των πληροφοριών και της γνώσης, τα οποία και αλληλοσυμπληρώνονται.» Σύμφωνα με τον Γκαντζιά το ψηφιακό οικοσύστημα του πολιτισμού προσδιορίζεται από το σύνολο των ψηφιακών υλικών, γνωστικών και επιστημονικών συστατικών του, τα οποία διαμορφώνονται μέσα από τη διαδικασία της ψηφιακής μετάλλαξης του πραγματικού οικοσυστήματος (Γκαντζιάς & Καμάρας, 2000:70). Βλ. σχετ.μελέτη ΠΕΤΑ (2007).

του πολιτισμικού πλούτου μιας χώρας και την ανάδειξή του στα τέσσερα σημεία του πλανήτη.

13.2.6 Επικοινωνιακή πολιτική στο Δήμο Ξάνθης – Μοντέλα επικοινωνίας

Η επικοινωνία καθίσταται αναμφισβήτητα πλέον ουσιαστική στο χώρο πολιτισμού και των πολιτισμικών δράσεων και στην Ξάνθη. Αποτελεί έναν από τους βασικότερους παράγοντες για την επιτυχή ανάπτυξη τους⁴²³. Η αποτελεσματική επικοινωνία εξασφαλίζει μεγαλύτερη ευστοχία στην επίτευξη των στόχων και των προσδοκιών που έχουν τεθεί (Carey J.W.2009, Αθανασοπούλου κ.ά. 2003). Για ποικίλους λόγους και με ποικίλους τρόπους, όλα τα παραπάνω συμβαίνουν, όταν η πολιτιστική επικοινωνία⁴²⁴ περιλαμβάνει:

- α) Βασικό σκοπό και επιμέρους στόχους
- β) Ανάλυση κοινού
- γ) Προγραμματισμό ενεργειών και μέσων

Έτσι κατά τον Κάστορα (2002:77): «στρατηγική μιας επικοινωνίας ονομάζουμε το περιεχόμενο του σχεδιασμού των βασικών ενεργειών αλλά και των μέσων που απαιτούνται για να υλοποιηθεί ο τελικός της σκοπός».

Τα μοντέλα επικοινωνίας ωστόσο παίζουν ένα ιδιαίτερο ρόλο στο να μας βοηθούν να σκεπτόμαστε και να προβληματιζόμαστε στο τι ακριβώς προωθούμε. Έτσι ξεχωρίζουμε από τα μοντέλα επικοινωνίας αυτό του Συνπροσανατολισμού Ισορροπίας των Mc- Leod και Chauffee, 1973 (McQuail D. & Windahl S. 2001). Κι αυτό γιατί μας δείχνει την ισορροπία που απαιτείται να υπάρχει ανάμεσα σε όλους τους «ενδιαφερόμενους» για την καλή λειτουργία του πολιτιστικού οργανισμού. Μας βοηθάει να αντιληφθούμε την εικόνα ενός πολιτιστικού οργανισμού ως έναν οργανισμό (McQueen D. &

⁴²³ Όμως, η πολιτιστική επικοινωνία μπορεί να διαδραματίσει έναν ουσιαστικό ρόλο, όταν ανταποκρίνεται στα σημερινά δεδομένα και τις απαιτήσεις. Στόχος της δεν πρέπει να είναι αποκλειστικά η προβολή των πολιτιστικών προϊόντων προς τον κοινό καταναλωτή, αλλά η δημιουργία ενός δικτύου ουσιαστικής επαφής με το κοινό, και μάλιστα με όσο το δυνατόν περισσότερες ομάδες κοινού. Από την άποψη αυτή, το πλαίσιο της επικοινωνίας στον πολιτιστικό τομέα είναι περισσότερο πολυμερές και πολυδιάστατο από ό,τι σε άλλους τομείς.

⁴²⁴ Βλ. σχετικά: Carmolias D.(1974), Βέλτσος Γ. (1976), Φραγκουδάκη Α. (1977,1987), Cazeneuve J.(1979), Δημητρίου (1980), Park R.(1989), Bourdieu P. (1990,2008), Fagen R. (1990), Ψύλλα Μ.(1991,1998), Leach E. (1993), Price V.(1996),Thomson P. (1999, 2008), Παπαθανασόπουλος Σ. (1999), Λεάνδρος Ν. (2004), Μπαλτζής Α.(2005), Wolton D.(2005), Παυλογεωργάτος Γ., Κωσταντόγλου Μ. (2005), Hooper-Greenhill E. (2006).

Windahl S., 2001). Με απώτερο στόχο, λοιπόν, την ευαισθητοποίηση και την εξοικείωση του κοινού ενός πολιτιστικού ιδρύματος με την τέχνη, τον πολιτισμό και ουσιαστικά την προώθηση των πολιτιστικών προϊόντων - αγαθών και υπηρεσιών, οι μονάδες πολιτισμού πρέπει να αναπτύξουν μια ολοκληρωμένη προσπάθεια επικοινωνίας με το κοινό, που να αφορά την προσέλκυσή του, την κατανόηση των αναγκών του και την κάλυψή τους, δηλαδή να αναπτύξουν μια **ολιστική επικοινωνιακή προσέγγιση** (Πικοπούλου- Τσολάκη Δ., 2002).

Η **ολοκληρωμένη επικοινωνία** διαδραματίζει στρατηγικό ρόλο⁴²⁵ για την ανάπτυξη και την διεκδίκηση από τους σύγχρονους πολιτιστικούς οργανισμούς *ηγετικού και κοινωνικά υπεύθυνου ρόλου* στη σημερινή πολύπλοκη και αλληλένδετη παγκόσμια κοινωνία και οικονομία⁴²⁶. Έτσι, συμπερασματικά, λέμε ότι οι πολιτιστικοί διαχειριστές στην Ξάνθη οφείλουν να δώσουν έμφαση στην επικοινωνιακή στρατηγική στους χώρους πολιτισμού, γιατί μόνο τότε παρατηρείται η μετατόπιση από μια εσωστρεφή σε μια εξωστρεφή λειτουργία, η οποία προϋποθέτει την παρουσία του κοινού για την εκπλήρωση του σκοπού μιας δράσης: Επικοινωνία, Προσέλκυση (δημοσιότητα-marketing), Έρευνα (προκαταρκτική έρευνα-αξιολόγηση), Παροχή (ψυχαγωγία-μόρφωση).

13.3 Οικονομικά εργαλεία⁴²⁷ – Πηγές χρηματοδοτήσεων του Δήμου Ξάνθης⁴²⁸

13.3.1 Χορηγία

Στο νέο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον που τείνει να διαγραφεί, η γενικευμένη κρίση επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις στον τομέα του πολιτισμού.

⁴²⁵ **Ολιστική προσέγγιση** είναι μια ολοκληρωμένη προσπάθεια επικοινωνίας με το κοινό που αφορά στην προσέλκυσή του, στην κατανόηση των αναγκών του και στην κάλυψή τους. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη της είναι και η προκαταρκτική και η εκ των υστέρων έρευνα-αξιολόγηση κοινού, αφού η ελλιπής πληροφόρηση αναφορικά με τις προτιμήσεις, τις ανάγκες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κοινού στο οποίο απευθύνεται ένα πολιτιστικό πρόγραμμα, μπορεί να φανεί άκρως επιζήμια.

⁴²⁶ Ο ρόλος της **επικοινωνιακής στρατηγικής** είναι να κάνει σαφείς τις σχέσεις μεταξύ των «πληροφοριών», να εξετάσει τις αλληλεξαρτήσεις και να δώσει το πλαίσιο για την καλύτερη και πληρέστερη κατανόηση των στοιχείων που συνθέτουν την επιχειρησιακή πραγματικότητα.

⁴²⁷ Κύριες πηγές χρηματοδοτήσεων των δήμων αποτελούν, η κρατική επιχορήγηση, τα ίδια έσοδα από τέλη και επιχειρηματική δράση, η απόδοση εσόδων άμεσης φορολογίας, η απόδοση εσόδων έμμεσης φορολογίας και τα ευρωπαϊκά ταμεία (Πάλλης 2010).

⁴²⁸ Περισσότερα στους απολογισμούς Δ. Ξάνθης οικονομικών ετών 2011-2014.

Σε όλες λοιπόν τις αναπτυσσόμενες χώρες παρουσιάζεται το φαινόμενο της περικοπής των κρατικών δαπανών στον πολιτιστικό τομέα. Δήμαρχος μεγάλου ακριτικού Δήμου της Θράκης σε συνέντευξη μας τόνισε ότι το διακύβευμα αυτή τη στιγμή είναι η οικονομική επιβίωση του Δήμου του και όχι η επένδυση σε πολιτιστικές δράσεις.⁴²⁹ Όμως, οι αυτοδιοικητικοί φορείς μπορούν να αξιοποιήσουν δυνατότητες όπως τα ευρωπαϊκά προγράμματα, ο τραπεζικός δανεισμός, η τοπική φορολογία, ο δανεισμός από κρατικούς φορείς, η χρηματοδοτική μίσθωση, η έκδοση δημοτικών ομολόγων, η αξιοποίηση της περιουσίας, οι ΣΔΙΤ (Ειδική Γραμματεία ΣΔΙΤ, 2006) και οι χορηγίες (Πάλλης Χρ. 2010, Σινανιώτη-Μαυρούδη Α. 2002, Σκαλτσά Μ. 1992, 1999).

Σήμερα ο θεσμός της χορηγίας με νέες διαστάσεις και σε νέες μορφές έχει τον ίδιο πάντα στόχο: ενίσχυση και εξυπηρέτηση σημαντικών κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών. Πολιτιστική Χορηγία σύμφωνα με το νέο Νόμο (άρθρο 1 Ν. 3252/2007) είναι η χρηματοδότηση ή άλλης μορφής οικονομική παροχή σε είδος, σε άυλα αγαθά ή υπηρεσίες από φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ημεδαπά ή αλλοδαπά, για την ενίσχυση συγκεκριμένων πολιτιστικών δραστηριοτήτων ή σκοπών του αποδέκτη της χορηγίας, με αντιστάθμισμα την προβολή του κοινωνικού προσώπου και της εποποιΐας του χορηγού. Σύμφωνα με τον Κουτούπη Θ. (2005), χορηγία (πολιτιστική-κοινωνική) είναι η χρηματοδότηση και στήριξη κρατικών και μη κερδοσκοπικών οργανισμών ή/και δραστηριοτήτων κοινωνικού περιεχομένου από ιδιωτικές επιχειρήσεις, εφόσον εμπεριέχει μεταφορά πόρων από τον ιδιωτικό στον δημόσιο-κοινωνικό τομέα και με αποκλειστικό αντιστάθμισμα των χορηγών την πίστωσή τους από την κοινωνία με την εποποιΐα τους. Ο ορισμός της πολιτισμικής χορηγίας είναι ταυτόσημος με τον παραπάνω, αλλά αναφέρεται αποκλειστικά σε πολιτισμικά δρώμενα και παραγωγούς πολιτισμικών αγαθών, φυσικά ή νομικά πρόσωπα.

Ο όρος της πολιτιστικής χορηγίας, καθώς περιλαμβάνει την εκταμίευση χρημάτων και την προβολή του χορηγού, μπορεί να συνδεθεί με παρόμοιες έννοιες, όπως η δωρεά, η επιχορήγηση, η διαφήμιση και η προώθηση πωλήσεων. Όμως υπάρχουν διαφοροποιήσεις τόσο ως προς τους σκοπούς όσο και ως προς τις προθέσεις των χρηματοδοτών⁴³⁰. Στο Δήμο Ξάνθης, αλλά

⁴²⁹ Προσωπική συνέντευξη, ημερίδα για το ΕΣΠΑ, Περιφέρεια Α.Μ.Θ., Κομοτηνή, 16/7/2011.

⁴³⁰ «Στην πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα η διαμόρφωση ενός ισχυρού ρυθμιστικού πλαισίου για τη χορηγία αποτελεί ζήτημα πρωταρχικής σπουδαιότητας για τον εκσυγχρονισμό της

και σε όλους τους φορείς που παράγουν και αλληλεπιδρούν στον χώρο του πολιτισμού, είναι επιτακτική η ανάγκη εξεύρεσης πόρων από άλλες πηγές, από τον ιδιωτικό τομέα, με προεξάρχουσα την χορηγία των τεχνών. Αν η χορηγία αποτελεί πρόκληση σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στη χώρα μας συνιστά ίσως μονόδρομο⁴³¹. Η Ελλάδα είναι μια από τις λίγες χώρες που έχει ειδικό νόμο χορηγιών, το Ν.3525/2007⁴³². Η θέσπιση του νέου νόμου είναι ένα μεγάλο βήμα, όχι όμως αρκετό, που σηματοδοτεί το ενδιαφέρον της ελληνικής πολιτείας στην εισροή πόρων από τον ιδιωτικό προς το δημόσιο τομέα. Η χορηγία καθιστά τους ιδιώτες και τις επιχειρήσεις⁴³³ κοινωνούς του πολιτιστικού γίνεσθαι και υποστηρικτές πολιτιστικών δράσεων. Όμως, τα επίπεδα των χορηγιών είναι ακόμη χαμηλά, γιατί το θεσμικό πλαίσιο για τη χορηγία που αναφέραμε συναντά εμπόδια κουλτούρας ως προς την προσέλκυση χορηγών από δημόσιους φορείς, αλλά και λόγω της επιφυλακτικότητας του ιδιωτικού τομέα, που βρίσκεται σε βαθιά οικονομική κρίση⁴³⁴.

13.3.2 Συμπράξεις Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) στο Δήμο Ξάνθης - Αξιοποίηση της Δημοτικής Περιουσίας⁴³⁵

Ανεξάρτητα από τις ελπίδες ή τους φόβους που προκαλούν, οι ΣΔΙΤ(Public Private Partnerships-PPP) αποτελούν μία πραγματικότητα. Η πολυπλοκότητα και οι απαιτήσεις τους, η ιδιαιτερότητα της Τ.Α., είναι

χώρας μας,...Η χορηγία ως μορφή χρηματοδότησης αναπτύσσεται ταυτόχρονα στις δύο συμπληρωματικές διαστάσεις της αγοράς: Στη διάσταση της συμβατικής / πραγματικής αγοράς και στη διάσταση της ψηφιακής / ηλεκτρονικής αγοράς». Γ. Γκαντζιάς, *Φάκελος: Χορηγία & πολιτισμός*, Περιοδικό highlights, τεύχος #25 / Νοεμβρίου - Δεκεμβρίου 2006.

⁴³¹ Στην Ελλάδα για πρώτη φορά το 1990 (ΦΕΚ.Ν 81 Α/16-6-1990), δημοσιεύτηκε νόμος όπου αναφέρεται η λέξη χορηγία (Ν.1884/1990), που εξασφάλιζε φορολογικές απαλλαγές ως κίνητρο για τους χορηγούς.

⁴³² Το πλήρες κείμενο του Νόμου για την πολιτιστική χορηγία είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.culture.gr/war/N.3525%20του%202007.pdf>

⁴³³ Ένα πρότυπο κείμενο σύμβασης παρατίθεται στην ιστοσελίδα: http://www.culture.gr/war/protypo_simvasis.doc

⁴³⁴ http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_civ_2_11/07/2010_407239

⁴³⁵ Σύμφωνα με τελευταία έρευνα της ΕΕΤΑΑ, η Τ.Α. είναι ιδιοκτήτης περίπου 20.000 κτηρίων σε όλη τη χώρα. Η συνολική αξία των ακινήτων ανέρχεται στα 12 δις. ευρώ. Περιλαμβάνονται ιδιόκτητα κτήρια (78,6%), μισθωμένα (13,3%), παραχωρημένα (7,1%). Το υπόλοιπο 1% παραμένει χωρίς ξεκάθαρο ιδιοκτησιακό καθεστώς, www.capital.gr, 31/10/2011.

πρόκληση και σε πολιτιστικό επίπεδο για τους ΟΤΑ της χώρας, οι οποίοι στην πλειονότητά τους όμως δεν διαθέτουν τους απαραίτητους επιστημονικούς, τεχνικούς και διαχειριστικούς μηχανισμούς⁴³⁶.

Ο νόμος για τις ΣΔΙΤ (Ν.3389/2005) αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια εφαρμογής συγκεκριμένου νομοθετικού πλαισίου για τις συμπράξεις στη χώρα μας, γεγονός που συνεισφέρει στην επενδυτική πρωτοβουλία των δημόσιων φορέων που θα συμπράξουν με ιδιωτικούς για την υλοποίηση έργων και υπηρεσιών. Η υλοποίηση πολιτιστικών πολιτικών μέσω ΣΔΙΤ από την Τ.Α. είναι δύσκολη, εξαιτίας του μικρού ή μεσαίου μεγέθους των έργων. Εντάσσονται αυτές στις ομάδες υψηλού κινδύνου όσον αφορά τη μονοπώληση των διαγωνισμών επιλογής αναδόχου, την αδυναμία και την απειρία του στελεχικού δυναμικού των ΟΤΑ, αλλά και τους ιδιαίτερους επιστημονικούς και τεχνικούς υποστηρικτικούς μηχανισμούς, που η συντριπτική πλειοψηφία των ΟΤΑ δεν έχει και δεν μπορεί να συντηρήσει.

Ο νόμος για τις ΣΔΙΤ είναι ιδιαίτερα συγκεντρωτικός και δεν είναι δυνατόν η Ειδική Γραμματεία έργων ΣΔΙΤ να αναλάβει τη διαχείριση και τον έλεγχο όλων των έργων της περιφέρειας. Επομένως, η επιλογή των έργων ΣΔΙΤ θα πρέπει να γίνεται ιδιαίτερα προσεκτικά και με την ενεργό συμμετοχή της Τ.Α. Σύμφωνα με τον Ν.3389/05 «Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα» (ΕΚ232Α), οι ΟΤΑ περιλαμβάνονται στους «δημόσιους φορείς» για τους σκοπούς του εν λόγω νόμου⁴³⁷. Όμως ο θεσμός αυτός δεν έχει τύχει μέχρι σήμερα σημαντικής εφαρμογής όσον αφορά στον Τουριστικό Τομέα, ενδείκνυται όμως για μια σειρά έργων και υπηρεσιών που οι ΟΤΑ θέλουν να

⁴³⁶ Οι ΣΔΙΤ έχουν αναπτυχθεί ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια εξαιτίας των πολιτικών συγκυριών που κυριαρχούν παγκοσμίως και ιδιαίτερα της φιλελεύθερης ιδεολογίας, της κρατικής απορρύθμισης και της ιδεολογίας της αγοράς, με κύριο χαρακτηριστικό τη μεγαλύτερη αυτονομία από το κράτος και την αυξημένη συμμετοχή των πολιτών και των πολιτικών εταίρων στη διαμόρφωση πολιτικής.

⁴³⁷ Περιλαμβάνεται στους φορείς του δημοσίου, που μπορούν σε τομείς της αρμοδιότητάς τους να συνάπτουν έγγραφες συμβάσεις συνεργασίας από επαχθή αίτια με νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα για την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών. Οι συμβάσεις αυτές προβλέπουν ότι οι ιδιωτικοί φορείς, έναντι ανταλλάγματος που καταβάλλεται εφάπαξ ή τμηματικά από τους Δημόσιους φορείς ή τους τελικούς χρήστες των έργων ή των υπηρεσιών, αναλαμβάνουν ουσιώδες μέρος των κινδύνων που συνδέονται με τη χρηματοδότηση, την κατασκευή, τη διαθεσιμότητα ή τη ζήτηση του αντικειμένου της σύμπραξης και των συναφών κινδύνων, όπως ενδεικτικά τον διαχειριστικό και τον τεχνικό κίνδυνο. Η χρηματοδότηση των έργων ή της παροχής των υπηρεσιών πραγματοποιείται εν όλω ή εν μέρει με κεφάλαια που εξασφαλίζουν οι ιδιωτικοί φορείς, ενώ το συνολικό συμβατικό προϋπολογιζόμενο κόστος δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 200 εκ. ευρώ, μη συμπεριλαμβανομένου του ΦΠΑ.

προωθήσουν, αλλά δεν είναι σε θέση να χρηματοδοτήσουν⁴³⁸. Χαρακτηριστικά, η κατάσταση μπορεί να αποτυπωθεί ως εξής:

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 18 Οικονομική κρίση- Επιδράσεις

Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

Ιδιαίτερα σήμερα, σε συνθήκες μεγάλης οικονομικής κρίσης, παρόμοια χρηματοδοτικά εργαλεία (Αποστολόπουλος Ν.Ι.2004, Γκέκας Ρ. 2005, ΕΕΤΑΑ 1998, Ρεπούσης Σ. 2008) μπορούν να προσφέρουν σημαντικά και να αποτελέσουν μοχλό οικονομικής ανάπτυξης.

13.3.3 Συνεταιριστικές επιχειρήσεις και εταιρική κοινωνική ευθύνη

Η Κοινωνική Οικονομία αποτελεί έναν **πόλο κοινωνικής χρησιμότητας** την εποχή της κρίσης που συνδυάζει οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους. Φορέας της **Κοινωνικής Οικονομίας** στην Τ.Α., που βρίσκει ιδιαίτερη εφαρμογή στον πολιτιστικό τομέα, αποτελεί η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.)⁴³⁹. Αυτός ο νέος τύπος επιχείρησης αποτελεί μία

⁴³⁸ Μελέτη ΙΤΑ για την τουριστική Ανάπτυξη.

⁴³⁹ Ιδρύθηκε με το Νόμο 4019/2011. Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.) είναι αστικός συνεταιρισμός κοινωνικού σκοπού με περιορισμένη ευθύνη των μελών του και διαθέτει εκ του νόμου την εμπορική ιδιότητα.

οριζόντια δικτύωση καλλιτεχνικών διαθεσιμοτήτων, που υποκαθιστά την θεσμική αδυναμία πολλών δήμων να συνάψουν συμβάσεις με καλλιτεχνικούς συνεργάτες, με κοινό στόχο την παραγωγή συγκεκριμένου έργου. Η Κοιν.Σ.Επ. εξασφαλίζει την ελεύθερη συμμετοχή των πολιτιστικών δρώντων, την ανεξαρτησία απέναντι στο κράτος, την αλληλεγγύη των μελών, αλλά και την ορθολογική και δίκαιη διανομή του παραγόμενου πλεονάσματος .

Στα πλαίσια της ενίσχυσης και των νέων μορφών χρηματοδότησης εντάσσεται η υιοθέτηση πολιτικών Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (Ε.Κ.Ε.), που συντελούν με καινοτόμο τρόπο στην κάλυψη διαφόρων αναγκών των τοπικών κοινωνιών. Η Ε.Κ.Ε. αποτελεί μια σύγχρονη μορφή κοινωνικής αλληλεγγύης όπου οι διαφορετικοί εταίροι (Δήμοι, Επιχειρήσεις, Κοινωνικές Οργανώσεις του Τρίτου τομέα και της Κοινωνίας των Πολιτών) συνεργάζονται, συνδιαμορφώνουν πολιτικές και συμμετέχουν σε κοινές λειτουργίες, με σκοπό τη **βιωσιμότητα πολιτιστικών δράσεων και θεσμών**. Καθοριστική προϋπόθεση είναι η εθελοντική αυτοδέσμευση των μερών σε ένα κοινά συμφωνημένο πλαίσιο αρχών και ενεργειών υλοποίησης.

13.4 Ευρωπαϊκά προγράμματα

Η προώθηση των κοινοτικών δράσεων στον τομέα του πολιτισμού συμβάλλει στην ανάπτυξη των πολιτισμών των κρατών μελών, με σεβασμό προς την εθνική και περιφερειακή ποικιλομορφία και προς την προβολή της κοινής ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς. Ενθαρρύνεται έτσι η γνώση και η διάδοση των πολιτισμών⁴⁴⁰ και της Ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών⁴⁴¹, η διατήρηση της ευρωπαϊκής κληρονομιάς και η προώθηση και προβολή της

Διακρίνονται σε: Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης, Κοιν.Σ.Επ. Κοινωνικής Φροντίδας & Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικού Σκοπού.

⁴⁴⁰ Βλ.σχετικά: Barquero J.D., (2014), *“How to avoid the clash of cultures and Civilizations. Multicultural public relations to create the alliance of civilizations”*, ESERP - School of Business & Social Sciences, Scientific Collection, Barcelona: Furtwangen.

⁴⁴¹ Η Ευρώπη αλλάζει όλο και περισσότερο πολιτιστικά. Η διεύρυνση της Ε.Ε., η απελευθέρωση των εργασιακών νόμων και η παγκοσμιοποίηση έχουν τονώσει τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα πολλών χωρών, επιπρόσθετα στον αριθμό γλωσσών, θρησκειών, εθνικών και πολιτιστικών υπόβαθρων που ήδη υπήρχαν στην Ευρώπη. Ως αποτέλεσμα, ο διαπολιτισμικός διάλογος έχει έναν συνεχώς αυξανόμενο σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της Ευρωπαϊκής ταυτότητας και ιθαγένειας.

σύγχρονης δημιουργίας, η δικτύωση πόλεων με σύστημα ανταλλαγής πολιτιστικών πληροφοριών, καθώς και η σύνδεση με τα δίκτυα πολιτιστικών πληροφοριών της Ε.Ε. Σημαντικό ευρωπαϊκό πρόγραμμα για τον πολιτισμό αποτέλεσε το «Culture 2007-2013», που ήταν η συνέχεια του προγράμματος «Culture 2000-2006» (Καρβούνης Α. 2008).

Σήμερα η Νέα Προγραμματική Περίοδος 2014-2020 απαιτεί την εξεύρεση εναλλακτικών τρόπων χρηματοδότησης και ενίσχυσης των πολιτιστικών δράσεων. Η Αυτοδιοίκηση στη νέα αυτή περίοδο έχει τη δυνατότητα να συμμετάσχει σε ευρωπαϊκά προγράμματα για τον πολιτισμό και τη νεολαία. Το νέο ευρωπαϊκό πρόγραμμα **«Δημιουργική Ευρώπη 2014-2020»**⁴⁴² προωθεί την πολιτιστική πολυμορφία και μία έξυπνη, αειφόρο και περιεκτική ανάπτυξη, με βασικά εργαλεία τις συνεργασίες, τα δίκτυα και τις πλατφόρμες. Έτσι και ο Δήμος Ξάνθης, υλοποιώντας ευρωπαϊκά προγράμματα, αποτελεί ένα επιτυχές πρότυπο για τη δημιουργική χρήση των υπηρεσιών πληροφόρησης και τεχνολογίας, για την ικανοποίηση των οικονομικών και εκπαιδευτικών αναγκών των κατοίκων της αλλά και των κατοίκων της ευρύτερης περιφέρειας, αφού τα ευρωπαϊκά προγράμματα με τις οικονομικές επιδοτήσεις τους, μπορούν να αποτελέσουν ένα επιπρόσθετο χρηματοδοτικό εργαλείο, αν αξιοποιηθούν σωστά.

Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφερθεί το πρόγραμμα για τη δημιουργία του Πολιτιστικού και Οικονομικού Πάρκου Ξάνθης που αξιολογήθηκε το 2008 ως πρότυπο Καινοτομικό Σχέδιο Ανάπτυξης και ήταν ένα από τα 13 που βραβεύθηκαν σε επίπεδο χώρας (από τα 137 που είχαν υποβληθεί). Ο τότε Δήμαρχος είχε τόνισε την ανάγκη για άμεση χρηματοδότηση του συνολικού σχεδίου ώστε ο αναπτυξιακός χαρακτήρας του να δημιουργήσει στη Ξάνθη έναν υπερτοπικό πόλο πολιτιστικής ανάπτυξης στην περιοχή των καπνοθηκών, οι οποίες σηματοδοτούν τη ταυτότητα της πόλης. Ο πλούτος αυτός άξιζε να ενσωματωθεί με τη προγραμματισμένη πολιτική στις νέες ανάγκες της πόλης, του Νομού και της Περιφέρειας. Κι αυτό με τη συνεργασία των πολιτιστικών φορέων, του πανεπιστημίου και του επιχειρηματικού κόσμου. Αν και η πρόταση ήταν καινοτόμα, με ρεαλιστικό χρονοδιάγραμμα

⁴⁴² www.creativeeurope.eu

υλοποίησης, με δυνατότητα κινητοποίησης ιδιωτικών κεφαλαίων και τεχνογνωσίας, εντούτοις δεν κατάφερε να υλοποιηθεί⁴⁴³.

Από τα παραπάνω γίνεται επομένως κατανοητό ότι ο Δήμος Ξάνθης, όπως και άλλοι ΟΤΑ, μπορεί να έχει στη διάθεσή του σημαντικά εργαλεία και δυνατότητες για να χαράξει καινοτόμες πολιτιστικές πολιτικές, καθώς και να αναλάβει πρωτοβουλίες και ευθύνες για πολιτιστικές δραστηριότητες και διεργασίες. Στον τομέα μάλιστα του πολιτισμού ο όρος «αυτοδιοίκηση» μπορεί να αποκτήσει ουσιαστικό περιεχόμενο, καθώς από την έρευνα φάνηκε ότι ο πολιτισμός για την Τ.Α. είναι κύρια προτεραιότητα και παραγωγική επένδυση. Η μέχρι σήμερα πλούσια πείρα από τη δράση της Τ.Α., από την παρέμβασή της στον τομέα του πολιτισμού (πολιτιστικά-πνευματικά κέντρα, κέντρα νεότητας, ωδεία, δημοτικά θέατρα κ.λ.π.), είναι πολύτιμη και μπορεί να αποτελέσει την βάση για πιο συγκεκριμένους στόχους.

Είναι όμως ανάγκη να μην εξαντλείται η πολιτιστική πολιτική μόνο στη διοργάνωση κάποιων καλλιτεχνικών-ψυχαγωγικών εκδηλώσεων και γενικότερα σε ευκαιριακού τύπου παρεμβάσεις, αλλά να σέβεται τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες κάθε τόπου, μέσα από ένα συγκροτημένο πρόγραμμα δράσης που θα προωθή την πολιτιστική αποκέντρωση. Ο θεσμός της αυτοδιοίκησης έχει τη δυνατότητα να ενεργοποιεί όλες τις τοπικές πολιτιστικές δυνάμεις και να τις εντάσσει σε μια λογική αποκεντρωμένης πολιτιστικής ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συγκεντρώνει ο Δήμος Ξάνθης επιτρέπουν μια πολυδιάστατη προσέγγιση της πολιτιστικής πολιτικής σε περιφερειακό επίπεδο στον ελληνικό χώρο. Μέσα από την αποτίμηση του ιστορικού και πολιτιστικού πλούτου της πόλης, εντοπίζονται τα βασικά και διαχρονικά στοιχεία που συγκροτούν το νήμα των σημαντικότερων πολιτιστικών δραστηριοτήτων, οι οποίες διαμόρφωσαν και διαμορφώνουν τον Πολιτισμό της.

⁴⁴³Πρότυπο Καινοτόμο Σχέδιο Ανάπτυξης (ΠΚΣΑ) που σχεδιάστηκε από την ΤΕΔΚ Ν.Ξάνθης/ΕΠΑ και βραβεύθηκε από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, στο «Η Φωνή της Αυτοδιοίκησης», Αρ. Φύλ.71, Ιούλ-Αύγ.2008, ΤΕΔΚ Ν.Ξάνθης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14.

Συμπεράσματα

Η συμβολή της πολιτιστικής πολιτικής στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο, με την ενεργή συμμετοχή του πληθυσμού και τη δράση της Τ.Α. βρίσκεται στο κέντρο της παρούσας μελέτης.

Η εμπειρική έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην Ξάνθη για τις διαδικασίες της πολιτιστικής της ανάπτυξης, αποδεικνύει πόσο πολύπλοκο είναι να οργανωθεί μια πολιτική για τον πολιτισμό σε τοπικό επίπεδο. Όμως, αν και η πολιτιστική πολιτική, όσο και η κουλτούρα γενικότερα, αποτελούν κεντρικό σημείο των τοπικών κοινωνιών και είναι αλληλένδετες με την καθημερινή ζωή των ανθρώπων της εποχής μας, ο πολιτισμός δεν έχει ακόμη τη θέση που αρμόζει στη συνείδηση του κοινού. Παρόλα αυτά δεν παραγνωρίζεται ότι, όπως αναφέρθηκε ήδη, η θεσμική αναγνώριση του πρωταγωνιστικού ρόλου της αυτοδιοίκησης στην τοπική ανάπτυξη αποτελεί στρατηγική επιλογή, μεταξύ άλλων, για την ενίσχυση της δημοκρατίας, της αξιοπιστίας των αντιπροσωπευτικών και συμμετοχικών θεσμών, της ανταγωνιστικής πολιτιστικής παρέμβασης, της αειφόρου ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής. Επιπλέον, όπως φαίνεται και από την εμπειρική έρευνα που υλοποιήθηκε στο Δήμο Ξάνθης, αποδεικνύεται ότι η περιφερειακή πολιτιστική ανάπτυξη, όταν συνεπικουρείται από τα κατάλληλα θεσμικά και οικονομικά μέτρα, συμβάλλει και στην προβολή του «τοπικού» και διαμορφώνει τις συνθήκες συμπόρευσής του με το «εθνικό» και το «διεθνές».

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι πολιτικές κατευθύνσεις που αφορούν τις στρατηγικές για την περιφερειακή ανάπτυξη χαράσσονται σε διαφορετικά πεδία. Οι κύριοι άξονες ανάπτυξής τους περιλαμβάνουν μέτρα, δράσεις και θεσμούς που οργανώνονται ανάλογα με το επίπεδο κάθε κράτους-μέλους. Κι αυτό γιατί, ανάλογα με το πώς αντιλαμβάνονται τον πολιτισμό τα κράτη, χαράσσουν και την πολιτιστική τους πολιτική. Η μελέτη της διαδικασίας πολιτιστικής ανάπτυξης εντάσσεται σ' έναν γενικότερο ιστό, που δομεί την πολιτιστική εικόνα μιας χώρας. Το γενικό ταυτίζεται με το εθνικό και το τοπικό με το περιφερειακό. Έτσι η τοπική πολιτιστική ανάπτυξη αποτελεί ουσιαστική διάσταση της εθνικής.

Ο ερευνητικός μας χώρος πιστοποιεί ότι το τοπικό πεδίο μπορεί να προβάλλει την πολιτιστική ταυτότητα μιας περιοχής και να προωθή τη νέα καλλιτεχνική δημιουργία με τη συμβολή της κεντρικής και τοπικής εξουσίας. Η δράση του Δήμου Ξάνθης στη χάραξη και την υλοποίηση πολιτιστικής πολιτικής με βάση αναπτυξιακές διαδικασίες, πιστοποιεί ότι όταν τα τοπικά πολιτιστικά σχέδια δράσης και οι στοχευμένες πολιτικές πηγάζουν από τη βάση των πολιτών έχουν επιτυχή αποτελέσματα. Ιδιαίτερα σε μια περιοχή που παρουσιάζει μια σειρά από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά όπως μακρά και σύνθετη πολιτισμική παράδοση, ενδιαφέρουσα πολεοδομία, διαπολιτισμική σύνθεση του πληθυσμού και παρουσία σχετικών μνημείων.

Γενικά η δυναμική του πολιτιστικού τομέα, για την επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων των δήμων, έχει αναγνωρισθεί σε διεθνές επίπεδο. Πολυάριθμες μελέτες και έρευνες έχουν δείξει ότι ο πολιτισμός αποτελεί κύριο μέσο για την αναζωογόνηση των πόλεων. Στη σύγχρονη εποχή, που οι πόλεις ανταγωνίζονται για τη αναβάθμιση της εικόνας τους, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση αντίστοιχων μέτρων έχουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Έτσι οι ανάλογες πολιτικές και στην Ξάνθη συμβάλλουν στην αύξηση του τουρισμού, καθώς δημιουργούν προϋποθέσεις προσέλκυσης επισκεπτών και επιχειρήσεων.

Τα πετυχημένα παραδείγματα ευρωπαϊκών πόλεων στηρίχθηκαν σε πολεοδομικές αναμορφώσεις, στην ανέγερση εντυπωσιακών κτιρίων για πολιτιστικές χρήσεις, στην ανάδειξη στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς, στην προώθηση της νέας δημιουργίας, στην ανάπτυξη των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών, στη διοργάνωση φεστιβάλ και εκδηλώσεων. Αλλά και η εμπειρία του θεσμού των Ευρωπαϊκών Πολιτιστικών Πρωτευουσών είναι επίσης σημαντική και πόλεις που επωφελήθηκαν του θεσμού, έχουν να δείξουν σημαντικά αποτελέσματα στον οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό τομέα. Η αποτίμηση της πολιτιστικής πολιτικής οδηγεί σε κοινωνική συνοχή, όπως το εννοεί η ευρωπαϊκή ένωση αλλά και η επιστημονική κοινότητα.

Εκτός όμως από τα μεγαλεπήβολα σχέδια ορισμένων πόλεων, άλλες τοπικές κοινωνίες επιλέγουν να οργανώσουν μόνιμους πολιτιστικούς θεσμούς, που θα ενισχύσουν και θα προβάλουν την τοπική πολιτιστική κληρονομιά, την τοπική παράδοση και ιστορία, καθώς και την πολιτιστική τους

παραγωγή. Για την υλοποίηση αυτών των στόχων τους επιλέγουν τη συνέργια ανάμεσα στους φορείς της Τ.Α. και τα πολιτιστικά τους ιδρύματα με τους πολιτιστικούς συλλόγους, τις ενώσεις εθελοντών και τους φορείς του ιδιωτικού τομέα. Η διαδικασία εξασφάλισης της συμμετοχής των κατάλληλων φορέων-εκφραστών των τοπικών πολιτιστικών συμφερόντων έχει ως αποτέλεσμα την ενδογενή πολιτιστική τους ανάπτυξη.

Στην περίπτωση αυτή εντάσσεται και ο Δήμος Ξάνθης, ο οποίος προσεγγίστηκε στη μελέτη αυτή καθώς αποτελεί πετυχημένο παράδειγμα για τις ελληνικές πόλεις αυτού του μεγέθους, πόλη-πρότυπο στη χάραξη πολιτιστικής πολιτικής. Ο σχεδιασμός της πολιτιστικής ανάπτυξης στην Ξάνθη ήταν προϊόν συνεργασίας της κεντρικής με την τοπική εξουσία, που υλοποιήθηκε με τη βούληση της τοπικής εξουσίας και κοινωνίας. Η στρατηγική για την πολιτιστική ανάπτυξη ως διαδικασία και ως στόχου, συνιστούσε τμήμα του ευρύτερου πολιτικού σχεδιασμού του δήμου για την κοινωνικοοικονομική ανασυγκρότηση της πόλης. Αυτό περιελάμβανε προτάσεις πολεοδομικού σχεδιασμού (Νέο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο κ.λ.π.), με δημιουργία νέων δημοσίων χώρων αλλά και χώρων κατοικίας. Έτσι ο Δήμος Ξάνθης προσπάθησε να δημιουργήσει τις τρεις τελευταίες δεκαετίες τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την πολιτιστική αναβάθμιση της πόλης, εστιάζοντας την προσοχή και το έργο του στην ανάπτυξη εργαλείων πολιτιστικής αναγέννησης, που περιλάμβαναν τη διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς, την προβολή της νέας δημιουργίας, τη δημιουργία πολιτιστικής υποδομής, την οργάνωση και ενίσχυση πολιτιστικών τομέων.

Η Ξάνθη έχει δημιουργήσει στοιχειώδη υποδομή για να δράσει ως πολιτιστικός δρων, ως χώρος που δημιουργεί και προωθεί, παράγει και εξάγει -για να χρησιμοποιήσουμε οικονομικούς όρους- πολιτιστικά προϊόντα. Το όνομα Ξάνθη, σαν εδαφική ταυτότητα, μπορεί να έχει έναν αντίκτυπο θετικό, οριοθετώντας έναν ενδιάμεσο χώρο μεταξύ αγροτικού και αστικού. Μένει να δει κανείς αν θα το αξιοποιήσει πλήρως ως ένα σημαντικό κεφάλαιο για μια μελλοντική αναπτυξιακή ευημερία.

Η πολιτική που ακολουθεί ο Δήμος σε ό,τι αφορά την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς φαίνεται ότι αφορά περισσότερο συντηρήσεις εμβληματικών κτιρίων, όπως οι Καπναποθήκες, και λιγότερο η αξιοποίηση της άυλης κληρονομιάς και η προβολή των αρχαιολογικών μνημείων της πόλης

αλλά και της περιφέρειάς της. Επίσης δεν προωθείται εξίσου η σύγχρονη πολιτιστική δημιουργία. Όμως μια ολοκληρωμένη πολιτιστική πολιτική σ' έναν δήμο πρέπει να περιλαμβάνει όλους τους τομείς πολιτιστικών δράσεων, με στόχο την ανάπτυξη και της περιφέρειάς του. Πρέπει να μην είναι εισαγόμενη, εξ αντιγραφής, αξίζει να' χει δουλευτεί σαν μια πολιτική με προσωπικότητα για την περιοχή .

Από το 1990 και μετά η περίοδος ήταν δυναμική για την πολιτιστική ζωή της πόλης, καθώς σηματοδοτήθηκε από την εμφάνιση νέων θεσμών, με πρωτοβουλία του δήμου και νέων πολιτιστικών δομών όπως και από τη δημιουργία νέων συλλόγων και ενώσεων εθελοντών. Οι πολιτισμικές αυτές συνιστώσες μελετήθηκαν μέσα από την πορεία τους, την παρουσίαση της διοικητικής τους οργάνωσης, των στόχων και της οικονομικής τους διαχείρισης και οδηγήθηκαν σε ορισμένα συμπεράσματα.

Η Ξάνθη έχει να επιδείξει μια σύνθετη πολιτισμική παράδοση. Με αφετηρία τις Θρακικές Λαογραφικές Γιορτές, θεσμό που έχει σχεδόν μισό αιώνα ζωής, η τοπική αυτοδιοίκηση κινητοποιείται -ιδιαίτερα από τη δεκαετία του '90- και οργανώνει νέους θεσμούς, πολιτιστικές δομές και δράσεις. Ένα πλήθος πολιτιστικών συλλόγων δημιουργείται, η κοινωνία των πολιτών δραστηριοποιείται, ενώ ιδιωτικοί φορείς αποφάσισαν να ενισχύσουν την προσπάθεια αυτή.

Ουσιαστικός είναι βέβαια ο ρόλος των Διοικητικών Συμβουλίων των Δημοτικών πολιτιστικών φορέων στην άσκηση και διαμόρφωση τοπικής πολιτιστικής πολιτικής. Η δημοτική αρχή αναθέτει την προεδρία των δημοτικών πολιτιστικών φορέων στους αιρετούς της, αν και συχνά αυτοί δεν έχουν την εκπαίδευση και την τεχνογνωσία να διαχειριστούν και να αναπτύξουν τους φορείς αυτούς. Η προβολή της δημοτικής αρχής και των αιρετών μέσω των πολιτιστικών φορέων, με στόχο την παραμονή στην εξουσία και την αύξηση της πολιτικής δύναμης, συχνά οδηγεί σε λανθασμένες επιλογές.

Στην ανάπτυξη των πολιτιστικών φορέων της Ξάνθης παρατηρήθηκε ότι καθοριστικό ρόλο διαδραματίζουν οι πολιτιστικοί διευθυντές, μέσω του στρατηγικού σχεδιασμού, της ανάπτυξης συνεργασιών με την τοπική κοινωνία, της αναζήτησης συμμετοχής σε ευρωπαϊκά δίκτυα και προγράμματα που προβάλλουν την πολιτιστική εικόνα των φορέων. Όμως για τη διοικητική

υποστήριξη των οργανισμών σημαντικό είναι το έργο του διοικητικού προσωπικού, που συχνά δεν έχει την τεχνογνωσία ούτε επιμορφώνεται κατάλληλα για να καταφέρει να αναπτύξει τους πολιτιστικούς φορείς. Εξάλλου, η οργανωτική δομή των πολιτιστικών φορέων φέρνει στο φως την έλλειψη πολιτιστικού μάνατζερ, που θα αναπτύξει στρατηγικό σχεδιασμό, θα θέσει νέους στόχους και θα συντονίζει τις δράσεις όλων των φορέων μέσα στις προκλήσεις του ευρωπαϊκού γίγνεσθαι. Ο μάνατζερ θα βοηθήσει στην απαγκίστρωση από μικροπολιτικά ζητήματα που τυχόν ανακύπτουν, ώστε να συντηρείται και να προβάλλεται το πολιτικό κύρος της εκάστοτε δημοτικής αρχής. Συχνά τα δημοτικά συμβούλια απαιτούν άμεσα αποτελέσματα των πολιτιστικών παρεμβάσεών τους, και έτσι οργανώνουν βραχυπρόθεσμες πολιτικές, με στόχο την άμεση προβολή της πολιτιστικής τους εικόνας.

Με βάση την ευρωπαϊκή εμπειρία, η αύξηση του κοινού βασίζεται στην επικοινωνιακή πολιτική και στα δίκτυα σχέσεων που αναπτύσσονται. Οι δίαυλοι επικοινωνίας με το κοινό στην Ξάνθη κρίνονται ουσιαστικοί, αφού μέσα από συνέργειες τοπικών, κεντρικών και υπερεθνικών φορέων οργανώνεται συνήθως πετυχημένη πολιτιστική πολιτική, εναρμονισμένη με τις ευρωπαϊκές πολιτιστικές τάσεις, η οποία πολιτική διατηρεί και προβάλλει την τοπική πολιτιστική ταυτότητα.

Όμως ο δήμος της Ξάνθης αξίζει να αναπτύξει μεγαλύτερη επικοινωνία και συνεργασίες με τις συνοικίες, όπου διαβιούν δημότες από τη μειονότητα. Κοινές δράσεις μπορούν να γίνουν και με τις όμορες περιοχές, ώστε να εξασφαλιστούν οι προϋποθέσεις για τη συμμετοχή όλων στις πολιτιστικές δράσεις. Η συμμετοχή αυτή θα συμβάλλει περισσότερο στην πολιτισμική ολοκλήρωση των πολιτών και στην κοινωνική τους ένταξη.

Στη βάση επεξεργασίας ποιοτικών δεδομένων από την έρευνα πεδίου, παρατηρήθηκε επίσης ότι οι διαφορετικές ομάδες που μελετήθηκαν παρουσίασαν κοινά χαρακτηριστικά στις απαντήσεις τους αλλά και αρκετές διαφορές, ανάλογα με τα συμφέροντά τους. **Οι πολιτικοί** έδιναν έμφαση στις βραχυχρόνιες πολιτικές που θα είχαν άμεσο αντίκτυπο στους δημότες, **οι επαγγελματίες** τόνιζαν την ανάπτυξη οικονομικών σχέσεων, **οι σύλλογοι** την προβολή της παράδοσης, των ηθών και των εθίμων, ενώ οι **δημότες-συμμετέχοντες** επιθυμούσαν μια πολιτιστική πολιτική που να καλύπτει όλες τις παραπάνω πτυχές.

Αλλά το πιο σημαντικό για την Ξάνθη είναι ότι η Παλιά Πόλη, το ιστορικό κέντρο της, αναβαθμίζεται, συντηρείται και προβάλλεται, ενώ πλαισιώνεται από έναν ετήσιο θεσμό, τις «Γιορτές Παλιάς Πόλης», που διοργανώνονται με επιτυχία κάθε Σεπτέμβριο. Σημαντικά κτίριά της αναπαλαιώνονται και αλλάζουν χρήσεις, άλλα κατοικούνται και άλλα στεγάζουν πολιτιστικές δράσεις. «Μουσείο Ανοιχτό η Παλιά Πόλη», σύμφωνα με την παρούσα έρευνα. Παράλληλα, παραδοσιακές κατοικίες επισκευάζονται και αποκτούν πολιτιστικές χρήσεις, γίνονται πολιτιστικά ιδρύματα, πινακοθήκες, μουσεία. Αρχίζουν να στεγάζουν μόνιμες και περιοδικές συλλογές, έργα τέχνης και άλλα αντικείμενα. Έτσι αποκτήθηκε σημαντική πολιτιστική υποδομή, ενώ δημιουργήθηκε ένα δίκτυο μόνιμων θεσμών πολιτισμού, όπως είναι ο Πολιτιστικός Οργανισμός του Δήμου, η Στέγη Πολιτισμού, το Λαογραφικό Μουσείο, το Σπίτι Πολιτισμού «Μάνος Χατζηδάκης», η Δημοτική Πινακοθήκη, οι Καπναποθήκες «Π» κ.ά.

Όμως σήμερα, καθώς τα σύνορα πέφτουν, οι πολιτιστικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής γίνονται όλο και πιο εμφανείς. Τα πολιτιστικά ιδρύματα της Ξάνθης δέχονται έμμεσες και άμεσες πιέσεις για να διατηρήσουν, να μελετήσουν και να αναδείξουν αυτές τις ιδιαιτερότητες από τη μια, αλλά παράλληλα, για να είναι ανοιχτά και προς άλλα πολιτιστικά φαινόμενα και μονάδες. Άλλωστε, η τέχνη ενώνει, φέρνει κοντά διαφορετικές πολιτισμικές ταυτότητες. Καθώς η Ξάνθη αποτελεί συγκερασμό διαφορετικών πολιτισμών, οι πολιτιστικοί οργανισμοί της προσπαθούν να δώσουν έκφραση στις διαφορετικές αυτές κατευθύνσεις και να απευθυνθούν σ' ένα πολυπολιτισμικό κοινό. Οργανώνοντας ειδικά σεμινάρια, εκπαιδευτικά προγράμματα και δράσεις, στοχεύουν στο να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή πολιτιστικών, κοινωνικών και θρησκευτικών ομάδων, χωρίς διακρίσεις. Όλα αυτά τα στοιχεία έχουν καταστήσει την Ξάνθη «πολιτιστική πρωτεύουσα της Θράκης», πόλο έλξης. Η λειτουργία της Εγνατίας Οδού οδήγησε σε μεγάλη ποσοστιαία αύξηση του πληθυσμού σε απόσταση μισής με μία ώρα από τη Ξάνθη, στον οποίο περιλαμβάνονται και τα αστικά κέντρα της Καβάλας, της Κομοτηνής και της Αλεξανδρούπολης. Η μεταβολή αυτή προκαλεί αύξηση των μετακινήσεων ιδιαίτερα στη διάρκεια των εκδηλώσεων στη Ξάνθη, και δημιουργεί προϋποθέσεις βελτιωμένης δικτύωσης των πόλεων της Θράκης και προοπτικές περισσότερο πολυκεντρικής χωρικής ανάπτυξης στην περιοχή

με στόχο την πολιτιστική ανάπτυξη. Εντούτοις η μέτρηση του αντίκτυπου των πολιτιστικών δράσεων είναι ένα πολύπλοκο ζήτημα.

Και σε ευρωπαϊκό εξάλλου επίπεδο διάφορες έρευνες έδειξαν ότι είναι δύσκολη η αποτύπωση της συνεισφοράς του πολιτισμού στην κοινωνική και περιφερειακή ανάπτυξη, γιατί λείπουν οι κατάλληλοι δείκτες μέτρησης. Εργαλείο στην έρευνά μας αποτέλεσε **η βάση δεικτών για την ανάπτυξη, της Ουνέσκο**, απ' όπου και προέκυψαν σημαντικά στοιχεία για το Δήμο της Ξάνθης. Η μελέτη αυτή γίνεται πρώτη φορά σε ελληνικό δήμο και βασίστηκε στην **εφαρμογή του μοντέλου μέτρησης στατιστικών του Ινστιτούτου Στατιστικών της Ουνέσκο (ISU)**. Ακολουθώντας το αναλυτικό πλαίσιο στην έρευνα του Δήμου Ξάνθης, είχαμε μια βάση δεικτών, ένα εργαλείο μέτρησης των επτά διαστάσεων αποτύπωσης της πολιτιστικής ανάπτυξης σε έναν τόπο. Με τις ενότητες των δεικτών μετρήθηκαν στοιχεία που αφορούσαν την οικονομία του πολιτισμού, τη συμμετοχή και την κοινωνική συνοχή, την διακυβέρνηση και τα πολιτιστικά δικαιώματα, την εκπαίδευση, την κληρονομιά, την επικοινωνία και την ισότητα.

Έτσι αρχικά παρατηρήθηκε ότι οι πολιτιστικές δράσεις οδηγούν σε τόνωση της τοπικής οικονομίας και αποφέρουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα σε τομείς όπως ο τουρισμός, ενώ διαχέονται και στην περιφέρεια. Στόχος είναι η κοινωνική συνοχή και η αρμονική συνύπαρξη καθώς στην πολυπολιτισμική περιοχή της Ξάνθης διαβιούν άνθρωποι με διαφορετική καταγωγή, θρησκεία, γλώσσα, ήθη και έθιμα. Όλοι συμμετέχουν στις πολιτιστικές δράσεις (βλ.διάγραμμα 20, παράρτημα) που χαρακτηρίζονται «πολύ ικανοποιητικές». Είναι αξιοσημείωτη η συμμετοχή όλων των ηλικιών (βλ.διάγραμμα 14, παράρτημα), μικρών και μεγάλων από όλα τα κοινωνικά στρώματα, όλα τα μορφωτικά επίπεδα και τις εισοδηματικές κατηγορίες. Είναι κοινός τόπος ότι οι δράσεις προωθούν την πολιτιστική παράδοση, τα ήθη και τα έθιμα, προβάλλουν και την πολυπολιτισμικότητα της περιοχής αλλά υπάρχουν ακόμη αρκετές δυνατότητες βελτίωσης.

Η συνεισφορά της Τ.Α είναι σημαντική, η πολιτιστική πολιτική του Δήμου Ξάνθης συνδέεται με την οικονομική ανάπτυξη, αν και δεν έχει στρατηγικό σχέδιο και προγραμματισμό, έχει όμως κοινωνικό προσανατολισμό, με έμφαση στην τοπική δημιουργία και στην αξιοποίηση του υπάρχοντος

δυναμικού. Έτσι η ανάπτυξη του πολιτισμού καθιστά την Ξάνθη πόλο έλξης μονίμων κατοίκων και ο πληθυσμός σημειώνει σημαντική άνοδο σε σύγκριση με το εθνικό και περιφερειακό επίπεδο της χώρας μας. Τα ποσοστά των νέων είναι μεγάλα, ενώ παρατηρείται πτώση του δείκτη γήρανσης. Η αύξηση του πληθυσμού αλλά και των τουριστών, καθιστά επιτακτικό τον επαναπροσδιορισμό των χρήσεων του αστικού χώρου. Γι' αυτό και αναδύεται η ανάγκη δημιουργίας νέων πολιτιστικών δομών και ειδικά διαμορφωμένων χώρων για να καλύψουν τις νέες ανάγκες. Επίσης απαιτείται υψηλή χωροταξική διασπορά των δρώμενων με στόχο την αξιοποίηση των χώρων και εγκαταστάσεων του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος της περιοχής.

Άλλωστε, κάθε δημογραφικά δυναμικός δήμος είναι και πολιτιστικά δυναμικός. Αυτό παρατηρείται και στην Ξάνθη. Η ζωή στη πόλη είναι ευχάριστη, το κοινό που συμμετέχει στις δράσεις ολοένα αυξάνεται και το μορφωτικό επίπεδο των δημοτών καλλιεργείται μέσω επιμορφωτικών πολιτιστικών προγραμμάτων, εκθέσεων, αφιερωμάτων, κλπ. Οι δραστηριότητες αυτές είναι ποικίλες και διοργανώνονται με τη συνεργασία όλων των φορέων, αν και μερικές φορές αλληλεπικαλύπτονται. Αυτό έλεγε με τον τρόπο του και ο ξανθιώτης καλλιτέχνης Μ. Χατζηδάκης: *«Τη μουσική την κάνει η ορχήστρα. Το αποτέλεσμα εξαρτάται από τη χημεία των οργάνων, από τον τρόπο που κουρδίζουν μαζί τα όργανα, ακούγοντας ο ένας τον άλλο. Δεν παίζει ο ένας ερήμην του άλλου»*. Αυτό ίσως να είναι και το μυστικό της επιτυχίας στην Ξάνθη. Την επιτυχή πολιτιστική πολιτική την κάνει η «ορχήστρα» των πολιτιστικών φορέων. Το αποτέλεσμα εξαρτάται από τον τρόπο που συγχρονίζουν μαζί τις πολιτιστικές δράσεις, ακούγοντας ο ένας τον άλλο. Δεν «παίζει» ο ένας ερήμην του άλλου. Απαιτείται η σωστή συνεργασία όλων και η συστράτευσή τους σ' ένα κοινό πλαίσιο στόχων. Μια επιτυχής πολιτιστική στρατηγική στην Ξάνθη μπορεί να επιτευχθεί μόνο αν ενωθούν όλες οι πολιτιστικές δυνάμεις της περιοχής.

Σύμφωνα και με τη ΚΕΔΕ⁴⁴⁴, οι ισχυρές τοπικές συνθέσεις για κοινές πρωτοβουλίες είναι ικανές να δημιουργήσουν θεσμούς πολυμερούς οργάνωσης και εντάσεως συμμετοχής, συνιστώντας ένα πολυκεντρικό μείγμα.

⁴⁴⁴ Συμπεράσματα Συνεδρίου Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (Κ Ε Δ Ε) με θέμα: «Αθλητισμός και Πολιτισμός. Παράγοντες κοινωνικής συνοχής», 1-2 Νοεμβρίου 2013, Καβάλα

Αυτό συντίθεται από διαφορετικές τοπικές δυνάμεις που δρουν ως «τοπικοί συμμετοχοί και συνεργοί», αλλά και ως «ισοδύναμοι παίκτες», με στόχο τη διαμόρφωση συστηματικών συνεργασιών με ολοκληρωμένες δράσεις. Γι' αυτό, στο νέο πλαίσιο που διαμορφώνεται, πρέπει να ορίζονται συναρμοδιότητες, να ενθαρρύνονται δυνάμεις και να συντίθενται πόροι. Μια καινούργια μορφή διεύθυνσης στον πολιτιστικό τομέα σύμφωνα με τη ΚΕΔΕ θα συντελείται με πολλαπλά υποκείμενα που χαρακτηρίζονται από συναντίληψη στους στόχους, ισοσθένεια στη συμμετοχή και συνταυτουργία στις δράσεις. Σύμφωνα και με αιρετό της Ξάνθης⁴⁴⁵, ανταγωνισμός στον πολιτισμό δεν γίνεται, καθώς χρειάζεται η συνεργασία όλων των φορέων και η ένωση όλων των τοπικών πολιτιστικών δυνάμεων. Εξάλλου, σύμφωνα με το επιχειρησιακό σχέδιο της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης⁴⁴⁶, μεμονωμένες κινήσεις διάφορων δημοσίων, δημοτικών και κοινωνικών φορέων πολιτισμού, που δρουν αποσπασματικά και πολλές φορές ανταγωνιστικά μεταξύ τους, δημιουργούν αφενός μεν σύγχυση επιλογής στον πολίτη, αφετέρου όμως δεν αποφέρουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Σύμφωνα με την ίδια πηγή, η έλλειψη συντονισμού και συνεργασίας των δημοσίων κυρίως φορέων που δραστηριοποιούνται στον τομέα του πολιτισμού, παρατηρείται λόγω ύπαρξης αδυναμιών στο διοικητικό σχήμα των υπηρεσιών που ασχολούνται με τον πολιτισμό και της μη διοικητικής σύνδεσής τους με τη Θεματική Αντιπεριφέρεια Πολιτισμού και Τουρισμού. Έτσι, το παραγόμενο αποτέλεσμα δεν αποφέρει δεδομένα ανάλογα με το ιστορικό μέγεθος και τον πολιτιστικό πλούτο.

Όμως, αν και στην Ξάνθη όλοι οι φορείς επιθυμούν την ανάπτυξη νέων θεσμικών σχημάτων, εντούτοις υπάρχουν δυσκολίες στο εγχείρημα αυτό. Σύμφωνα και με τις θεωρίες, όπως παρατηρήσαμε, στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας θεσμών πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κριτήρια όπως οι υφιστάμενες πολιτιστικές δραστηριότητες, η ιστορική φυσιογνωμία της πόλης, καθώς και της ευρύτερης περιοχής, αλλά και η πολιτιστική παράδοση, η γεωπολιτική της σημασία, η υφιστάμενη κτιριακή υποδομή, η εκπαιδευτική υποδομή και η τουριστική αξιοποίηση. Δεν πρέπει βέβαια να παραγνωρίζεται

⁴⁴⁵ Προσωπική συνέντευξη από τη συγγραφέα στο Δημαρχείο, 2/8/2013

⁴⁴⁶ www.amth.gr

το γεγονός ότι στα πλαίσια της μεγάλης οικονομικής κρίσης που εξελίσσεται, το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Τ.Α είναι η έλλειψη οικονομικών πόρων για να λειτουργεί τις υπάρχουσες δομές και να δημιουργεί νέες.

Αυτό άλλωστε προβλέπεται, σύμφωνα με το σχέδιο συνενώσεων δήμων «Καλλικράτης», δηλαδή η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στην Τ.Α., η ενίσχυση του ρόλου της και η ανάπτυξη του πεδίου δράσης της. Δημιουργήθηκαν μεγάλοι δήμοι και μεταφέρθηκαν νέες πολιτιστικές αρμοδιότητες στην Τ.Α. χωρίς όμως τους απαραίτητους πόρους, με αποτέλεσμα οι τοπικοί φορείς να αδυνατούν να ασκήσουν το έργο τους με επιτυχία. Η έλλειψη εσόδων, πλην της σημαντικά μειωμένης τακτικής επιχορήγησης από το κράτος, δυσχεραίνει το έργο των δήμων, που καλύπτουν πια μόνο τις βασικές τους υποχρεώσεις.

Στο πλαίσιο αυτό, η πολιτική για τον πολιτισμό μπορεί να μοιάζει «πολυτέλεια», μέσα από μια αυστηρή τεχνοκρατική προσέγγιση, αν και στο δήμο Ξάνθης, παρά τις αντιξοότητες, οι δράσεις και οι θεσμοί ενισχύονται και εξελίσσονται. Ο πολιτισμός εδώ αποτελεί βασική προτεραιότητα και έτσι προωθούνται νέες πολιτιστικές πολιτικές, ενώ και η συμμετοχή του κόσμου, σύμφωνα με την έρευνα αυξάνεται. Ορισμένοι όμως από τους πολιτιστικούς θεσμούς προσανατολίζονται σ' ένα συγκεκριμένο θεματικό άξονα δράσης και καλύπτουν ένα τομέα απ'όλο το φάσμα της καλλιτεχνικής παραγωγής. Παρόλα αυτά, όπως σε όλους τους δήμους, έτσι και στην Ξάνθη υπάρχει έλλειμα εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης εκτός της κρατικής επιχορήγησης. Ίσως η κρίση καταδεικνύει σήμερα πιο emphaticά αυτή την ανάγκη εξεύρεσης νέων οικονομικών εργαλείων, όπως οι χορηγίες, οι δωρεές, οι συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.), η συστηματική αξιοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, η αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του δήμου κ.ά.

Επιπλέον, διαπιστώθηκε η ανάγκη να καταγραφούν, να τεκμηριωθούν διεπιστημονικά, να αξιολογηθούν και να προστατευθούν τα πολιτιστικά στοιχεία της ακριτικής περιοχής της Ξάνθης. Στόχος είναι επίσης, στα πλαίσια της πολιτιστικής διπλωματίας, να αναδειχθεί η κληρονομιά αυτή με τη δικτύωση των πολιτιστικών χώρων, υλικών, προϊόντων, υποδομών και μέσων της Θράκης, με επιδίωξη τη δημιουργία πολιτιστικών διαδρομών και την

ένταξή τους στις Θρακικές, Εθνικές, Ευρωπαϊκές και Παγκόσμιες Πολιτιστικές Διαδρομές. Και όλα αυτά πάντα με γνώμονα ποιοτικά πολιτιστικά στοιχεία, δηλαδή τη διάσωση του πολιτισμού, τις αναβιώσεις ηθών και εθίμων, την προβολή και διάσωση της παράδοσης. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή στοχευμένης πολιτιστικής διπλωματίας στη Ξάνθη μπορεί να φέρει σημαντικά αποτελέσματα και να οδηγήσει σε πολιτιστική ανάπτυξη.

Βέβαια ο ρόλος ενός δήμου στην προώθηση ποιοτικού πολιτιστικού έργου και στην καθιέρωση συνθηκών υγιούς «παραγωγής πολιτιστικών προϊόντων» είναι ουσιαστικός και, σε πολλές περιπτώσεις, κυρίαρχος. Έτσι η δημιουργία κινήτρων μέσα από τη διαμόρφωση σωστού στρατηγικού σχεδιασμού, είναι βήμα παρακίνησης των πολιτιστικών θεσμών του Δήμου Ξάνθης για να επενδύσουν αυτοί σε σημαντικά έργα,- στα πλαίσια ενός εδαφικού οράματος (territorial vision)- με σκοπό τη στήριξη της εικόνας τους, εφευρίσκοντας διαδρόμους που θα διευκολύνουν την επένδυση και θα προσφέρουν μακροβιότητα. Η συχνή αλλαγή πολιτικού σχεδιασμού όμως, λόγω της αλλαγής εξουσίας σε τοπικό επίπεδο, δεν βοηθά στην κατεύθυνση αυτή. Η θητεία των δημάρχων που από εδώ και στο εξής θα είναι πενταετής, με βάση το νέο νόμο, δίνει μεγαλύτερη χρονική διάρκεια στην άσκηση πολιτικών και μπορεί να δράσει ενισχυτικά.

Αλλά και η εφαρμογή μιας οργανωμένης κρατικής πολιτιστικής πολιτικής με συνέπεια, βάσει της ευρωπαϊκής εμπειρίας, θα αποτελέσει επίσης ένα σημαντικό εργαλείο. Προβλήματα διοίκησης, διαχείρισης, οργάνωσης και στελέχωσης του δημόσιου τομέα, επιδρούν στην πολιτιστική πολιτική του Δήμου, ο οποίος καλείται να κινητοποιηθεί και να αντιμετωπίσει τον εσωτερικό και εξωτερικό ανταγωνισμό με τους δικούς του υλικούς και ανθρώπινους πόρους. Το κράτος λοιπόν μπορεί να έχει έναν επικουρικό ρόλο σε τοπικό επίπεδο και να παρεμβαίνει όπου χρειάζεται, για τη διάσωση και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς, τη δημιουργία πολιτιστικών υποδομών, την ενίσχυση θεσμών και την καλλιέργεια της κουλτούρας μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Ο Δήμος μπορεί να απεμπλακεί από την κρατική οικονομική ενίσχυση μόνο όταν μεταφερθούν οι αρμοδιότητες και οι πόροι στα πλαίσια μιας επιτυχούς αποκέντρωσης.

Σε σχέση με το ρόλο της Ε.Ε., το ερευνητικό πεδίο δείχνει ότι, κυρίως στον οικονομικό τομέα, αυτή συμπληρώνει την κρατική πολιτιστική πολιτική. Επίσης δίνει το νομικό πλαίσιο, τις κατευθύνσεις και την τεχνογνωσία, **ώστε ο πολιτισμός να διατρέχει κάθε τομέα χάραξης πολιτικής** (mainstreaming), κάτι που το βλέπουμε να γίνεται στο Δήμο Ξάνθης. Κατά το σχεδιασμό των πολιτικών και των μέσων στήριξης σε όλα τα επίπεδα, πρέπει να λαμβάνεται σημαντικά υπόψη **ο ιδιαίτερος ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει ο πολιτισμός στην περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη.**

Όσον αφορά τους πολιτιστικούς συλλόγους η έρευνά μας έδειξε ότι αυτοί διαδραματίζουν έναν σημαντικό ρόλο, ότι καλύπτουν και ενισχύουν τις αυτοδιοικητικές πολιτικές. Η έλλειψη οργάνωσής τους όμως, δεν επιτρέπει να αναπτυχθούν και να προωθήσουν νέες δράσεις. Υπάρχει λοιπόν η ανάγκη ενός οργανωμένου πλαισίου ανάπτυξης, για να έχουμε τα μέγιστα δυνατά αποτελέσματα. Όμως η συστηματική μελέτη της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής προσφοράς των συλλόγων εθελοντών, που αναπτύσσουν έργα τοπικής, εθνικής, ευρωπαϊκής και παγκόσμιας εμβέλειας, κρίνεται επιτακτική. Η διασάφηση του ρόλου, των δυνατοτήτων, αλλά κυρίως των αναγκών τους σε κάθε τομέα, μπορεί να ωθήσει το κράτος να θεσμοθετήσει ένα νέο νομοθετικό και οικονομικό πλαίσιο πολιτικής.

Παράλληλα, η έρευνα έδειξε ότι η αντιμετώπιση των οικονομικών, θεσμικών, διοικητικών και οργανωτικών προβλημάτων μπορεί να αντιμετωπισθεί μόνο αν οι δήμοι σχεδιάσουν πολιτιστικές δράσεις με στρατηγικό σχεδιασμό, με μελέτη του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος, με συνέπεια και με εξασφαλισμένους οικονομικούς πόρους. Η συνεισφορά εξειδικευμένων πολιτιστικών στελεχών και διαχειριστών, εκπαιδευμένων και ενήμερων για την παρούσα κατάσταση, που θα ηγηθούν της πρωτοβουλίας, θα είναι αποτελεσματική. Η χάραξη πετυχημένης τοπικής πολιτιστικής πολιτικής από τους Δήμους στα πλαίσια αυτά αναδεικνύεται πάρα πολύ σημαντική. Ιδιαίτερα την εποχή αυτή της πολιτισμικής κρίσης, όπου οι αλλαγές και οι εξελίξεις διατρέχουν με μεγάλη ταχύτητα το διεθνές περιβάλλον, με κατεύθυνση προς το τοπικό και αντίστροφα, η μελέτη των πολιτιστικών πολιτικών των ΟΤΑ, των πολιτιστικών θέσεων και στάσεών τους και, γενικότερα, η εκτίμηση των παραγόντων που αλληλεπιδρούν, κρίνεται ουσιαστική.

Η παρούσα διατριβή, λοιπόν, φιλοδοξεί να αποτελέσει την αφορμή για την ανάπτυξη γόνιμου και εποικοδομητικού προβληματισμού, σχετικού με το ευρύτερο θέμα που έχει τεθεί, δηλαδή το ρόλο της πολιτιστικής πολιτικής της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο πεδίο της κοινωνικής και περιφερειακής ανάπτυξης. Τα ζητήματα που τίθενται συμπληρώνουν το κεντρικό θέμα το οποίο αναπτύσσεται. Παράλληλα αυτά συμβάλλουν στην επιστημονική έρευνα και τον επιστημονικό διάλογο, ενώ αναδεικνύουν τον ρόλο του Δήμου Ξάνθης ως ενεργού πολιτιστικού πόλου, στην ακριτική περιοχή της Θράκης, με διακριτή πολιτιστική ταυτότητα στην Ευρώπη των Περιφερειών.

Ο Δήμος λοιπόν μπορεί να αποτελέσει τον κοινό τόπο όλων των προσπάθειών για κοινωνική ανάπτυξη και πρόοδο σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, αρκεί να υπάρχει το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο, ώστε να εφαρμοστούν αποκεντρωμένα πολιτιστικά σχέδια και ανάλογες δράσεις, οι οποίες θα οδηγήσουν, με τη σειρά τους, σε αντίστοιχα κοινωνικοοικονομικά οφέλη, αντίδοτο στην κρίση.

“The cultural policy of Local Authorities as a factor of social and regional development: The case of the Municipality of Xanthi”.

ABSTRACT

This Thesis is to examine **cultural policies designed by local government authorities and their impact on social and regional development** as seen within the Municipality of Xanthi. The purpose of this Thesis is to analyse and examine the set-up of cultural activities implemented by the Greek Municipalities. In particular, it reflects upon events, changes and concerns which involve cultural affairs as well as their socioeconomic, political, spatial and regional dimension. Considering that the locality is a part of a totality, the process to achieve cultural development in Xanthi becomes very interesting as it proves to be fundamental for the whole Greek cultural image. The general is defined as national and the local as regional. Consequently, local cultural development becomes an essential part of national development.

Qualitative and quantitative analysis' tools were used for empirical research purposes along with the scientific principles of social policy, regional development, communication and cultural studies, coupled with the relevant literature and bibliography, so that it was eventually possible to: **i.** Examine sustainable regional development and urban regeneration as well as means of cultural action, **ii.** Look into the European experience and paradigm with reference to best practices of successful municipalities, **iii.** Study the cultural policies of the Municipality of Xanthi, and **iv.** Analyse cultural policies and action tools generating socioeconomic benefits so that the Municipality becomes a common ground where efforts of development and social progress meet at both local and regional level.

This Thesis has developed a theoretical framework based upon empirical research conducted in a Northern Greek municipality, the town of Xanthi in Thrace. This is a border region which bears various multicultural features; an area where customs and folklore not only manage to survive but are also an integral part of the local people's life and have a long-standing tradition. The above cultural specificities are related to multiple factors (such as historical, geographical, social etc.) which as a result render Xanthi an ideal region for scientific research purposes.

This Thesis could eventually trigger a fertile and constructive process for reflection on the role of the local cultural policy in further achieving social and regional development. The issues raised here contribute to both scientific research and dialogue and also highlight the role of the Municipalities, in their capacity as active cultural assets with distinct cultural identities in the context of a Europe of Regions.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγραφιώτης Δ. (1987), *Πολιτιστικές ασυνέχειες*, Αθήνα: Ύψιλον.
- Adorno Th., Horkheimer M. (1986), *Η διαλεκτική του Διαφωτισμού* (μεταφρ.Σαρίκας Ζ.), Αθήνα: Ύψιλον.
- Adorno Th., Horkheimer M. (1986), «Θεωρία της κοινωνικής και εμπειρικής Έρευνας», στο Κουζέλης Γ.(επιμ.), *Επιστημολογία*, Αθήνα: Νήσος.
- Αθανασόπουλος Δ. (1990), *Για μια πολιτική της κουλτούρας*, Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης.
- Αθανασοπούλου Α., & άλλοι (2002), *Οι Διαστάσεις των Πολιτιστικών Φαινομένων*, Τόμος Β΄, Πάτρα: ΕΑΠ.
- Αθανασοπούλου Α., & άλλοι (2003), *Πολιτιστική Επικοινωνία. Μέσα Επικοινωνίας*, Πάτρα: ΕΑΠ.
- Anderson Ch. (1986), *Προς μια νέα Κοινωνιολογία*, Αθήνα: Παπαζήση.
- Ανδρεάδης Γ. (1987), Πολιτιστικός Ιμπεριαλισμός και Εθνική Ταυτότητα- Πρόλογος στην ελ. έκδοση: *Ο Πολιτιστικός Ιμπεριαλισμός*, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα: Ηρόδοτος, σελ.18.
- Ανδρεάδης Γ. (1989), *Τα παιδιά της Αντιγόνης. Μνήμη και ιδεολογία στην νεώτερη Ελλάδα*, Αθήνα: Καστανιώτης.
- Ανδρέου Γ. (2007), «Τοπική Αυτοδιοίκηση και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση: Ευκαιρίες, Περιορισμοί και Προοπτικές». *Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση*, Τεύχος 4, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Ανδρικοπούλου Ε.(1995), *Οι Περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η εξέλιξη της περιφερειακής πολιτικής από τη Συνθήκη της Ρώμης έως το Maastricht*, Αθήνα: Θεμέλιο.
- Ανδρικοπούλου Ε.(2000), «Η πολιτική συνοχής και οι προοπτικές της στο νέο Ευρωπαϊκό χώρο», στο Ε. Ανδρικοπούλου και Γ.Καυκαλάς (επιμ.) *Ο Νέος Ευρωπαϊκός Χώρος. Η διεύρυνση και η γεωγραφία της ευρωπαϊκής ανάπτυξης*, Αθήνα: Θεμέλιο.

- Ανθοπούλου Θ., και Μωυσίδης Α. (2001), *Από τον Αγροτικό Χώρο στην Ύπαιθρο Χώρα: Μετασχηματισμοί και Σύγχρονα Δεδομένα του Αγροτικού Κόσμου στην Ελλάδα*, Αθήνα: Gutenberg.
- Ανθοπούλου Θ. (2004), στο Παλάσκας Θ., Παπαδόπουλος Α., Τσαούσης Δ.(επιμ.), *Στρατηγικές ανάπτυξης σε λιγότερο ευνοημένες περιοχές*, Αθήνα: Gutenberg.
- Ανθοπούλου Θ. (2004), στο Παπαδόπουλος Α. (επιμ), *Η ανάπτυξη σε μια Πολυλειτουργική Ύπαιθρο*, Αθήνα: Gutenberg.
- Αποστολόπουλος Ν. Ι. (2004), *Ειδικά Θέματα Χρηματοδοτικής Διοικήσεως, Μέθοδοι, Εργαλεία, Εφαρμογές*, Πειραιάς: Σταμούλης.
- Αριστοτέλης, *Πολιτικά*, 1280 b32-45, 1281a 1-4, διαθέσιμο στο <http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A102/45/325,1319/>
- Arriah K.A. (1997), «*Ταυτότητα, αυθεντικότητα και επιβίωση. Πολυπολιτισμικές κοινωνίες και κοινωνική αναπαραγωγή*», στο Τ.Τέιλορ, (1997), *Πολυπολιτισμικότητα εξετάζοντας την πολιτική της αναγνώρισης*, Αθήνα: Πόλις.
- Αυγερινού-Κολώνια Σ.,(2000), «*Ο ρόλος του τουρισμού στη διατήρηση και ανάπτυξη των ιστορικών πόλεων*», στο: Π.Τσάρτας (επιμ.) *Τουριστική Ανάπτυξη Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις*, Αθήνα: ΕΞΑΝΤΑΣ: 16-37.
- Αυγερινού-Κολώνια Σ. (2009), *Πολιτιστικές διαδρομές: μια πρόταση για τη μελέτη και την ανάδειξη της πολύπλευρης πολιτιστικής πραγματικότητας*, στο «*τιμητικό τόμο για τον καθηγητή Διονύση Ζήβα*», ΕΜΠ.
- Αυδίκος Β. (2010), «*Ο χώρος ως σχέση: Μεθοδολογικές προσεγγίσεις και πλαίσιο έρευνας*» *Γεωγραφίες*, No 17, 2010, σελ.33-47.
- Αυδίκος Β (2014), *Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες στην Ελλάδα*, Αθήνα: Επίκεντρο.
- Babbie E. (2011), *Εισαγωγή στην Κοινωνική Έρευνα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Badie B. (1995), *Κουλτούρα και Πολιτική*, Αθήνα: Πατάκης.
- Βαρβιτσιώτης Ι.(2005), *ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΦΩΤΟΓΡΑΜΜΕΤΡΙΑ*, Αθήνα:Μίλητος.

- Bartholomew, D.J., Steele, F., Moustaki, I. και Galbraith, J. (2007), *Ανάλυση πολυμεταβλητών δεδομένων για κοινωνικές επιστήμες*. Μτφρ. Χ. Ε. Μουστάκη. Αθήνα: Επίκεντρο.
- Basso L. (1987), «*Πολιτιστικός Ιμπεριαλισμός*», Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα: Ηρόδοτος.
- Bauman Z., (1994), *Ο πολιτισμός ως πράξη*, Αθήνα: Πατάκης.
- Bell, J. (2001), *Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας*, 2η ανατ. Μτφρ. και επιμ. Α-Β. Ρήγα. Αθήνα: Gutenberg.
- Βέλτσος Γ.(1976), *Για την επικοινωνία*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Βενιέρης Δ. (2002), *Ευρωπαϊκός κοινωνικός χάρτης: η κοινωνική πολιτική του Συμβουλίου της Ευρώπης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Βενιζέλος Ε.(1999), *Διαχρονία και Συνέργεια. Μια Πολιτική Πολιτισμού*, Αθήνα: Καστανιώτης.
- Βερνίκος Ν., Παπαγεωργίου Δ.(2004), (επιμ.) & άλλοι, *Πολιτιστικές Βιομηχανίες. Διαδικασίες, υπηρεσίες, αγαθά*, Αθήνα: Κριτική.
- Βερνίκος Ν., Δασκαλοπούλου Σ.(2002), *Πολυπολιτισμικότητα. Οι διαστάσεις της πολιτισμικής ταυτότητας*, Αθήνα: Κριτική.
- Βιγγοπούλου Ι., Παντσόγλου Χρ. *Θράκη, Φύση και Πολιτισμός*, Η Καθημερινή, Επτά Ημέρες, 25.06.2000.
- Βινιεράτου Μ.κ.συν. (2003), *Πολιτιστική Πολιτική και Διοίκηση*, Πολιτιστική Διαχείριση, Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Βουλή των Ελλήνων (2013), *Το Σύνταγμα της Ελλάδος*, όπως αναθεωρήθηκε με Το ψήφισμα της 27^{ης} Μαΐου 2008, της Η' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, Διεύθυνση Εκδόσεων & Εκτυπώσεων της Βουλής.
- Bourdieu P.(1990), «Η κοινή γνώμη δεν υπάρχει», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τευχ.77.
- Bourdieu P.(2008), *Κείμενα Κοινωνιολογίας*, Παναγιωτόπουλος Ν.(επιμ.), Αθήνα: Δελφίνι.

- Braudel F. (2002), *Γραμματική των Πολιτισμών*, μετ. Α.Αλεξάκης, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
- Burke P. (2009), *Τι Είναι Πολιτισμική Ιστορία*, Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Cazeneuve J. (1979), *Ο άνθρωπος τηλεθεατής*, σελ 65-80,159-176, 201-250, Αθήνα: Πύλη.
- Cuche D. (2001), *Η έννοια της κουλτούρας στις Κοινωνικές Επιστήμες*, Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Γετίμης Π. & Γράβαρης, Δ.Ν. επιμ.(1993), *Κοινωνικό κράτος και κοινωνική πολιτική: η σύγχρονη προβληματική*, Αθήνα: Θεμέλιο.
- Γιαννακούρου Γ. (2000), *Η χωροταξική πολιτική στη διευρυμένη Ευρώπη στο Ε.Ανδρικοπούλου και Γ.Καυκαλάς (επιμ.) Ο Νέος Ευρωπαϊκός Χώρος. Η διεύρυνση και η γεωγραφία της ευρωπαϊκής ανάπτυξης*, Αθήνα: Θεμέλιο, σελ.401-424.
- Γιανναράς Χρ. (2003), *Πολιτιστική Διπλωματία. Προθεωρία Ελληνικού Σχεδιασμού*, Αθήνα: Ίκαρος.
- Γιανναράς Χρ. (2005), *Πολιτισμός, το κεντρικό πρόβλημα της πολιτικής*, Αθήνα: Κάκτος.
- Γιανναράς Χρ. (2014), *Εκσυγχρονισμός χωρίς απώλεια ταυτότητας*, Επιφυλλίδα, *Καθημερινή*, 14/9/2014.
- Γκαντζιάς Γ& Καμάρας Δ.(2000), *«Ψηφιακή Επικοινωνία, Νέα Μέσα, Κοινωνία των Πληροφοριών»*, London : Zeno Publishers.
- Γκαντζιάς Γ.,(2006), *Φάκελος: Χορηγία & πολιτισμός, Περιοδικό highlights*, τεύχος #25/ Νοεμβρίου - Δεκεμβρίου.
- Γκαντζιάς Γ. (2007), *Σημειώσεις Εκπαιδευτικού Σεμιναρίου: “Συστήματα Πολιτιστικής Διαχείρισης και Marketing για την ανάπτυξη και προβολή των Πολιτιστικών Οργανισμών: Πολιτιστικών Δ/σεων και Φορέων Συναλλαγών-Ιδρυμάτων, Πολιτιστικών Συλλόγων και Μουσείων»*.
- Γκάρναμ Ν. (2003), *Χειραφέτηση και Νεωτερικότητα*, Αθήνα: Καστανιώτης.

- Γκέκας Ρ. (2005), *Φορολογική Αποκέντρωση-Ταμείο Συνοχής*, Μελέτη ΙΤΑ, Αθήνα.
- Γκέφου – Μαδιανού Δ. (1999), *Πολιτισμός και Εθνογραφία. Από τον Εθνογραφικό ρεαλισμό στην Πολιτισμική κριτική*; Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Γκίντενς Α. (2002), *Κοινωνιολογία*, Αθήνα: Gutenberg.
- Γλύκατση- Αρβελέρ Ε. (2007), *Πολιτισμός και Ελληνισμός*, Αθήνα: Καστανιώτη.
- Γλύτση Ε. (2002), *Οι Διαστάσεις των Πολιτιστικών Φαινομένων*, Τόμος Γ', Πάτρα: ΕΑΠ.
- Γλύτση Ε.& Κορρές Γ. (2002), *«Οικονομία του Πολιτισμού»*, τομ.Β' Πόροι, Πάτρα: ΕΑΠ.
- Γοσποδίνη Α., Ηλ.Μπεριάτος.,(2006), *«Εισαγωγή: Μετασχηματισμοί των αστικών τοπίων στις συνθήκες της παγκοσμιοποίησης, του ανταγωνισμού των πόλεων και των μεταμοντέρνων κοινωνιών»*, Αθήνα.
- Δαράκη Π.(1996), *Πολιτισμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Αθήνα: Πατάκη.
- Δεληθέου Β., (2008), *Τοπική Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση - Θεσμικό πλαίσιο- Αναπτυξιακά Προγράμματα και Παγκοσμιοποίηση*, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις, Αθήνα.
- Δεμερτζής Ν. (1989), *Κουλτούρα, Νεωτερικότητα, Πολιτική Κουλτούρα*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Δέφνερ Α. (1995), *«Πολιτιστικές δραστηριότητες και ελεύθερος χρόνος: Κοινωνικές και γεωγραφικές διαστάσεις»*, στο *Κοινωνική δομή και πολεοδομική οργάνωση στην Αθήνα*, (επιμ.) Μαλούτας Θ., Οικονόμου Δ., Αθήνα: Παρατηρητής.
- Δέφνερ Α. (1998), *Πολιτιστική διάσταση της Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας 1998.

- Δέφνερ Α. και Μεταξάς Θ. (2006), «*Ταυτότητα, Εικόνα και Μάρκετινγκ των Πόλεων: Η Περίπτωση της Νέας Ιωνίας στο Νομό Μαγνησίας*», στο: Κοκκώσης Χ., Ψυχάρης Γ., Φώτης Γ. (επιμ.) *Περιφερειακή Επιστήμη και Πολιτική: Ελλάδα και Βαλκάνια*, 7^ο Εθνικό Συνέδριο του Ελληνικού Τμήματος της Διεθνούς Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης, Αθήνα: Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Γκοβοστης: 143-165.
- Δέφνερ Α. & Καραχάλης Ν. (επιμ.) (2012), *Marketing και Branding Τόπου . Η Διεθνής Εμπειρία και η Ελληνική Πραγματικότητα*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας: 17-37
- Δέφνερ Α. & Μεταξάς Θ. (2012), «*Από το Marketing των Πόλεων στο Marketing των Τόπων και αντίστροφα. Η σημασία του πολιτισμού και του τουρισμού*» στο: *Marketing και Branding Τόπου. Η Διεθνής Εμπειρία και η Ελληνική Πραγματικότητα*, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας: 323-34.
- Δημητρίου Σ. (1980), *Λεξικό όρων Επικοινωνίας και Σημειωτικής Ανάλυσης*, Αθήνα: Καστανιώτης.
- Δήμος Ξάνθης- Πακεθρά (2008), *Ξάνθη. Η πόλη με τα χίλια χρώματα*, Ξάνθη.
- Δήμος Ξάνθης (2014), *Επιχειρησιακό Σχέδιο Δ.Ξάνθης 2014-2020*, Ξάνθη.
- Διακουμάκος Γ.(2010), *Πολιτιστικές πρακτικές και πολιτικές αντιλήψεις. Οι κεντρικές ελληνικές (πολιτικές) υποκουλτούρες*. Διδακτορική Διατριβή, Τμ. Πολιτικής Επιστήμης & Δ. Διοίκησης, Αθήνα: ΕΚΠΑ.
- Diamond I. & J. Jefferies (2006), *Αρχίζοντας τη Στατιστική: Μια εισαγωγή για τους κοινωνικούς επιστήμονες*, μτφρ. και επιμ. Μ. Συμεωνάκη, Αθήνα: Παπαζήσης.
- ΕΒΕΟ/ΕΜΠ (2006), *Δήμοι στην Κοινωνία της Πληροφορίας*, Γ. Καλογήρου, Θ. Καρούνου, Β. Καρούνου, Δ. Κορμπέτη, Θ. Πρίφτη και Αιμ. Πρωτόγερου, Αθήνα: ΚΕΔΚΕ.
- Eco U. (1992), *Πολιτιστικά κοιτάσματα*, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Eco U. (1994), *Πώς γίνεται μια διδακτορική εργασία*, μτφρ. και επιμ. Μ.Κονδύλη, Αθήνα: Νήσος.

- E.E.T.A.A. (1994), *Πολιτισμός και Τοπική Δημοκρατία. Η αφανής πλευρά μιας προφανούς σχέσης*, Αθήνα: Εκδ. ΕΕΤΑΑ.
- E.E.T.A.A. (1996), *Αρτικόλεξα που ενδιαφέρουν την Αυτοδιοίκηση*, Αθήνα: Εκδ. E.E.T.A.A.
- E.E.T.A.A. (1998), *Οδηγός Χρηματοδοτικών Εργαλείων*, Αθήνα: Εκδ. E.E.T.A.A.
- E.E.T.A.A. (2000), *Οδηγός αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας των ΟΤΑ*, Αθήνα: Εκδ. E.E.T.A.A.
- E.E.T.A.A.- ΚΕΔΚΕ (2002), *Λεξικό των Διοικητικών Μεταβολών των Δήμων και Κοινοτήτων(1912-2001)*, Αθήνα: Εκδ. E.E.T.A.A.
- E.E.T.A.A. (2004), *Οι χάρτες της Αυτοδιοίκησης*, Αθήνα: Εκδ. E.E.T.A.A.
- E.E.T.A.A. - Ι.Τ.Α. (2006), «Οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την ψηφιακή σύγκλιση των ΟΤΑ και τη μετάβαση της Τ.Α. στην Τοπική Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση», Αθήνα: Εκδόσεις E.E.T.A.A., διαθέσιμο στο: <http://www.ita.org.gr/> και <http://www.eetaa.gr/>
- E.E.T.A.A. (2012), *Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ 87 Α/7-6-2010): Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα «Καλλικράτης». Επικαιροποιημένη έκδοση με τις νεότερες νομοθετικές ρυθμίσεις και συναφή νομοθεσία*, Αθήνα: Εκδόσεις E.E.T.A.A.
- Ειδική Γραμματεία ΣΔΙΤ (2006), *ΣΔΙΤ: Ένα Σύγχρονο Εργαλείο Δυναμικής Ανάπτυξης, Ματιές στην Οικονομία*.
- ΕΚΚΕ-ΕΟΤ (1995), *Οι Κοινωνικές Επιπτώσεις του Τουρισμού στους Νομούς Κέρκυρας και Λασιθίου*, Επιστ.Υπεύθυνος Π.Τσάρτας, Αθήνα.
- ΕΚΚΕ (2010), *Μελέτη, Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2010*, Αθήνα.
- ΕΚΚΕ (2011), *Μελέτη, Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2011*, Αθήνα.
- ΕΚΚΕ (2012), *Μελέτη, Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2012*, Αθήνα.
- Elias N. (1997), *Η εξέλιξη του πολιτισμού, Κοινωνιογενετικές και ψυχογενετικές έρευνες, μεταφρ. Βαϊκούση τόμος Α΄*, Αθήνα:Νεφέλη

- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (1992), *Μάαστριχτ, Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου*, εκδ.Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1994), *Ευρώπη 2000 +. Συνεργασία για τη Χωροταξία στην Ευρώπη*, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
- ΕΣΥΕ (1975-1995), *Πολιτιστικές Στατιστικές 1970-1992*, Αθήνα.
- ΕΣΥΕ (1993), *Πολιτιστικές Στατιστικές 1989-1990*, Αθήνα.
- ΕΣΥΕ (1995), *Πολιτιστικές Στατιστικές 1991-1992*, Αθήνα.
- ΕΣΥΕ (2000), *Πολιτιστικές Στατιστικές 1995-1997*, Αθήνα.
- Fiske J. (1992), *Εισαγωγή στην επικοινωνία. Επικοινωνία και Κουλτούρα*, Αθήνα: Πατάκης.
- Ζεχερλής Σπ.(1976), *Η Θράκη. Από τους αρχαίους χρόνους μέχρι σήμερα (Ιστορία-Λαογραφία-Τέχνη-Παράδοση)*, Θεσσαλονίκη: Εκδ. Παρ.Θ. Χατζηαποστόλου.
- Ζορμπά Μ. (1995), *Κρατική πολιτική για το βιβλίο*, Αθήνα: Οδυσσέας.
- Grawitz M. et al. (2000), *Εισαγωγή στην μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*, Αθήνα: Gutenberg.
- Grawitz M. (2006), *Μέθοδοι των Κοινωνικών Επιστημών*, Τόμος Α' Αθήνα:Οδυσσέας.
- Grawitz M. (2006), *Μέθοδοι των Κοινωνικών Επιστημών*, Τόμος Β' Αθήνα:Οδυσσέας.
- Hobsbawn E.J. (1990), *Έθνη και εθνικισμός, από το 1780 μέχρι σήμερα. Πρόγραμμα, μύθος, πραγματικότητα*, (μτφρ. Χ. Νάντρις), Αθήνα: Καρδαμίτσας
- Hobsbawn E.J. (1999), *Η Εποχή των Άκρων, Ο Σύντομος Εικοστός Αιώνας, 1914-1991*, Αθήνα: Θεμέλιο.
- Hubner D. (2007), *Πολιτική Αστικής Ανάπτυξης:Ανάγκη για Δημιουργικότητα. Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση, Τευχ.4*, Αθήνα: Παπαζήσης.

- Θανόπουλος Κ. (2005), *Πορεία Αντίθετα. Η σύγκρουση για την προστασία της Παλιάς Ξάνθης*, Ξάνθη: ΠΑΚΕΘΡΑ.
- Θάνου Α. & Κουλέλης (2013), *Το Δαφνοκούκουτσο και άλλα Θρακιώτικα Παραμύθια*, Ξάνθη: Εκδόσεις ΠΑΚΕΘΡΑ.
- Θρακικά Χρονικά, (1978), «*Η ανάπτυξη της Ξάνθης και τα σύμφυτα προβλήματα*», ετήσια έκδοση, Ξάνθη, τ.34.
- Θρακικά Χρονικά (1990), «*Ξάνθη, Ιστορία, αρχαιολογία, λαογραφία*», τ.36, Ξάνθη: εκδ.Σπανίδης.
- Ιατρίδης Δ.(2000), *Σχεδιασμός κοινωνικής πολιτικής*, 1η ανατ. Αθήνα:Gutenberg.
- Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα (1996), «*Όρια και σχέσεις δημοσίου και ιδιωτικού*», Αθήνα.
- INE (2008), *Η Ελληνική Οικονομία και η Απασχόληση*, Ετήσια έκθεση.
- INE ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ (2011), *Η Ελληνική Οικονομία και η Απασχόληση*, Ετήσια έκθεση.
- Ινστιτούτο Ερευνών και Πολιτικής Στρατηγικής,(1995), *Πολιτισμική Ταυτότητα και Στρατηγική του Ελληνισμού*, Αθήνα: Γνώση.
- Ι.Τ.Α. (2006), *Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Τελική Έκθεση*, Καλαματιανού, Α., *Κοινωνική στατιστική: μέθοδοι μονοδιάστατης ανάλυσης*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Ι.Τ.Α. (2007), *Μελέτη, Ο Δήμος του 21^{ου} Αιώνα*, Επιστ. Υπεύθυνος: καθηγητής κ. Δ. Παπούλιας.
- ΙΤΑ (2008), *Μελέτη, Η πρόκληση νέας Μεταρρύθμισης της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, Συντονιστής:καθηγητής Χατζηπαντελής Θ.
- Ιωαννίδης Ι. (2002), «*Ο ρόλος του εθελοντικού τομέα στην τοπική πολιτιστική ανάπτυξη: η περίπτωση της πόλης του Πειραιά κατά την περίοδο 1974 – 2000*». Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Καζαντζάκης Ν. (2009), *Αναφορά στον Γκρέκο*, Αθήνα: εκδ. Ε. Ν. Καζαντζάκη.
- Καρακούσης Δ., «*Θράκη*», Τουριστικός, Ιστορικός, Αρχαιολογικός οδηγός, Αυτοέκδοση.

- Καραχάλης Ν. Γ. (2007), *«Πολιτισμός και τοπική ανάπτυξη: ο ρόλος των πολιτιστικών και τουριστικών περιοχών στη σύγχρονη πόλη»*. Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Οικονομικής & Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Καρβούνης Α. (2008), *Τα ευρωπαϊκά προγράμματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, Αθήνα: Διόνικος.
- Κασιμάτη Κ. (2002), *Κοινωνικός σχεδιασμός και αξιολόγηση*, Αθήνα: Gutenberg.
- Κάστορας Σ. (2002), *Πολιτιστική Επικοινωνία: Αρχές και Μέθοδοι Επικοινωνίας*, Πάτρα: Εκδ. Ε.Α.Π.
- Κατσούλης Η. (1984), *Επιστημολογικά προβλήματα της Σύγχρονης Πολιτικής Επιστήμης*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- ΚΕΔΚΕ (1962), *Στοιχεία συστάσεως και εξελίξεως των Δήμων και Κοινοτήτων του Έβρου*, Αθήνα.
- ΚΕΔΚΕ-ΕΕΤΑΑ (1993), *Η πολιτιστική δραστηριότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Παρούσα κατάσταση και Προοπτικές*, τομ.Ι, Αθήνα.
- ΚΕΔΚΕ (2007), Παραδοτέα της «Ερευνητικής Ομάδας για την Τεχνολογική, Οικονομική και Στρατηγική Ανάλυση της Κοινωνίας της Πληροφορίας», διαθέσιμο στο: <http://kedke.ntua.gr/meletes.htm>.
- ΚΕΔΚΕ (2007), Παρουσιάσεις και συμπεράσματα Συνεδρίου, «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών για την Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση και την Τοπική Ανάπτυξη» - <http://kedke.ntua.gr/>
- ΚΕΔΚΕ (2007), *Οι ΟΤΑ σε αριθμούς*, Παρατηρητήριο Τοπικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Αθήνα.
- ΚΕΔΚΕ (2010), *Από τον Καποδίστρια στον Καλλικράτη. Συγκριτικά στοιχεία και χάρτες*, Αθήνα.
- ΚΕΔΚΕ- Ε.Ε.Τ.Α.Α (2011), *Το προφίλ των Αιρετών, των Δήμων & των Περιφερειών*, Αθήνα.
- ΚΕΔΕ (2014), *Πρακτικά Θεματικού Συνεδρίου Αθλητισμός και Πολιτισμός: Παράγοντες Κοινωνικής Συνοχής*, 1 & 2 Νοεμβρίου 2014, Καβάλα.
- Keith H. & J.A.Sharp (1994), *Η Επιστημονική Μελέτη*, Αθήνα: Gutenberg.

- Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης (2015), *1966-2015:50 χρόνια Θρακικές Λαογραφικές Γιορτές- Ξανθιώτικο Καρναβάλι*, Ξάνθη.
- ΚΕΠΕ (1992), *Εκθέσεις για το πρόγραμμα 1988-1992. Πολιτιστική ανάπτυξη Αθήνα*.
- ΚΕΠΕ (1997), *Ο Πολιτισμός ως Κλάδος Οικονομικής Δραστηριότητας*, Αθήνα.
- Κόνσολα Ντ. (1988), *Θέματα Πολιτιστικής Πολιτικής (σημειώσεις)*, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Κόνσολα Ντ. (1990), *Πολιτιστική δραστηριότητα και Κρατική Πολιτική στην Ελλάδα. Η περιφερειακή διάσταση*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Κόνσολα Ντ. (1995), *Η Διεθνής προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής Κληρονομιάς*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Κόνσολα Ντ. (2006), *Πολιτιστική Ανάπτυξη και Πολιτική*, Αθήνα: Παπαζήση.
- Κορρές Γ., Δρακόπουλος Σ., (1999), *Βασικές αρχές χρηματοοικονομικής διοίκησης και παραγωγής*, Αθήνα: Ίων.
- Kotler Ph. (2000), *Μάρκετινγκ Μάνατζμεντ*, Α' τόμος, Αθήνα: Interbooks.
- Kotler Ph. (2000), *Μάρκετινγκ Μάνατζμεντ*, Β' τόμος, Αθήνα: Interbooks.
- Κουρλιούρος Η. (2001), *Διαδρομές στις Θεωρίες του χώρου. Οικονομικές Γεωγραφίες της Παραγωγής και της Ανάπτυξης, Κριτική Γεωγραφική Σκέψη 1*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κουρτέση Α., Β. Αυδίκος (2013) «Η νέα πολιτική οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής 2014-2020: μια πρώτη ανάλυση και κριτική», *Γεωγραφίες*, τχ.21,σ. 140-154.
- Κουτούπης Θ. (2005), *Πρακτικός Οδηγός Χορηγίας για Χορηγούς & Αποδέκτες Χορηγιών*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- Κουτσούρη Δ.(1996), *Το προσωπικό των Ο.Τ.Α.*, Αθήνα: Εκδόσεις ΕΕΤΑΑ.
- Κυριαζή Ν. (2003), *Η κοινωνιολογική έρευνα: κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. 6^η έκδ.Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Λάββας Γ. (2010), *Ζητήματα Πολιτιστικής Διαχείρισης*, επιμ. Ρ.Λάββα, Μ. Μικελάκης, Αθήνα: Μέλισσα.
- Λαμπίρη-Δημάκη Ι. & Θ. Κ. Παπαχρήστου (1995), *Κοινωνικές Έρευνες με Στατιστικές Μεθόδους*, Αθήνα: εκδ. Σάκκουλα.
- Leach E. (1993), *Πολιτισμός και επικοινωνία. Η λογική της διαπλοκής των συμβόλων*, Αθήνα: Καστανιώτης.
- Λέανδρος Ν. (2004), *Το Διαδίκτυο: Ανάπτυξη και Αλλαγή*, Αθήνα: Καστανιώτης.
- Lenk K. (1990), *Πολιτική Κοινωνιολογία*, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Lewis G., Gewirtz S. και Clarke J. επιμ. (2007), *Κοινωνική πολιτική. Μια άλλη προσέγγιση*, μτφρ. Α. Χολογουέη, επιμ. Ο. Στασινοπούλου, Αθήνα: Gutenberg.
- Λυδάκη Α.(2001),*Ποιοτικές Μέθοδοι της Κοινωνικής Έρευνας*,Αθήνα:Καστανιώτη.
- Lippmann W. (1971), «Κοινή γνώμη»,Αθήνα: Παπαζήσης.
- Lottman J. and Ouspenski B.(1984), “Για το σημειωτικό μηχανισμό της Κουλτούρας», *Σπείρα*, τεύχος 1.
- Λουκαΐτου Σιδέρη Α. (2006), *Πολιτιστικά Τοπία και Πολιτιστικές Στρατηγικές: Η Αμερικάνικη Εμπειρία*, στο Γοσποδίνη Α., Μπεριάτος (επ.), Τα νέα αστικά τοπία και η ελληνική πόλη, Εκδ. Κριτική, Αθήνα.
- Μαϊστρος Π. (2000), *Οι αναπτυξιακοί θεσμοί της Αυτοδιοίκησης*, Αθήνα: Νέα Σύνορα.
- Μαλκίδης Θ.-Ν.Κόκκας (επιμ.) (2006), *Μετασχηματισμοί της συλλογικής ταυτότητας των Πομάκων*, Ξάνθη: Εκδόσεις Σπανίδη.
- Μαργαριτοπούλου Χ. (2015), *1966-2015: 50 Χρόνια Θρακικές Λαογραφικές Εορτές- Ξανθιώτικο Καρναβάλι*, Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης, Επ.Θ.Μουσόπουλος, Ξάνθη
- Martin O (2008), *Η Ανάλυση Ποσοτικών Δεδομένων*, Αθήνα: Τόπος.
- Mason J. (2003), *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας*. Μτφρ. Ε. Δημητριάδου, επιμ.Ν. Κυριαζή. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Μαυρίδης Δ. (2009), *Σπίτια της Ξάνθης*, Ξάνθη: ΔΕΑΞ.
- McQuail D. (1997), *Εισαγωγή στη Θεωρία της Μαζικής Επικοινωνίας*, Αθήνα: Καστανιώτης.
- McQuail D. & Windahl S. (2001), *Σύγχρονα Μοντέλα Επικοινωνίας για τη μελέτη της Μαζικής Επικοινωνίας*, Αθήνα: Καστανιώτης.
- Μερακλής Μ. (1992), *Λαϊκή Τέχνη*, Αθήνα: Οδυσσέας.
- Μερακλής Μ. (2004), *Λαογραφικά ζητήματα*, Αθήνα: Καστανιώτης και Διάττων.
- Middleton V. & Hawkins R. (1998/2004), *Τουριστικό Μάρκετινγκ για Βιώσιμη Ανάπτυξη* (Ε. Αντώνογλου Μτφ.), Αθήνα: Κριτική.
- Μιχαλόπουλος Χρ., (2011), *Η Ξάνθη του Καπνού*, Ξάνθη: Εκδόσεις ΠΑΚΕΘΡΑ.
- Μιχαλοπούλου Αικ. (1992), *Μέθοδοι μετρήσεως στάσεων*, Αθήνα: Οδυσσέας.
- Μιχαλοπούλου Αικ. (2004), *Στην αυτοκρατορία των ενδείξεων: η ιστορία της δειγματοληπτικής πρακτικής στην Ελλάδα*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Μορέν Ε. (1998), *Κοινωνιολογία*, μτφρ. Δ. Δημουλάς, Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.
- Μορέν Ε., Ναϊρ Σ. (1998), *Για μια πολιτική πολιτισμού*, μτφρ. Ε. Αστερίου, Αθήνα: Λιβάνη.
- Μορέν Ε., Κέρν Α. (1993), *Γη – Πατρίδα*, Αθήνα: Οδυσσέας.
- Μπαλτζής Α. (2005), *Καλλιτεχνική επικοινωνία, μαζικά μέσα και δημοκρατία στο ΜΜΕ, Κοινωνία και Πολιτική. Ρόλος και λειτουργία στη σύγχρονη Ελλάδα* (επιμ.: Χ. Φραγκονικολόπουλος). Αθήνα, Ι. Σιδέρης, σ. 611-642.
- Μπαμπινιώτης Γ. (1998), *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Αθήνα: Β' εκδ. Κέντρου Λεξικολογίας Ε.Π.Ε.
- Μπέσιλα-Βήκα Ε. (1995), *Το Συνταγματικό πλαίσιο του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- Μπέσιλα-Βήκα Ε., (2001), *Τοπική Αυτοδιοίκηση*, τόμ.Ι, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

- Μπέσιλα-Βήκα Ε. (2008), *Τοπική Αυτοδιοίκηση*, τόμ.ΙΙ, νέα διευρυμένη έκδοση, Αθήνα- Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα, 2008, σελ.6.
- Μπιανκί Φ. - Μ. Πάρκινσον (1994), *Πολιτιστική πολιτική και αναζωογόνηση των πόλεων- Η εμπειρία της Δυτικής Ευρώπης*, Αθήνα: ΕΕΤΑΑ.
- Μπιτσάνη Ε. (2002), *Πολιτισμός και τοπική κοινωνία: η τοπική πολιτιστική ανάπτυξη στην Ελλάδα και ο ρόλος της ΤΑ, 1980-2000*. Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- Μπιτσάνη Ε. (2004), *Πολιτιστική Διαχείριση και Περιφερειακή Ανάπτυξη, Σχεδιασμός Πολιτιστικής Πολιτικής και Πολιτιστικού Προϊόντος*, Αθήνα: Διόνικος.
- Μωυσίδης Α. και Σακελλαρόπουλος Σ. (2010), *Η Ελλάδα στον 19^ο και 20^ο Αιώνα: Εισαγωγή στην Ελληνική Κοινωνία*, Αθήνα: Τόπος.
- Μωυσίδης Α.(2013), «Αγροτικός χώρος, αγροτικό κίνημα και νέα κοινωνικά κινήματα», στο Α.Μωυσίδης, Δ.Παπαδοπούλου, Γ.Πετράκη (επιμ.), *Κοινωνιολογία και κοινωνικός μετασχηματισμός στη σύγχρονη Ελλάδα*, τόμος- αφιέρωμα στον κοινωνιολόγο Δ.Τσαούση, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής Παντείου Πανεπιστημίου, Αθήνα: Gutenberg, σ.σ.470-500.
- Νούτσος Π. «Το πλήρωμα της ερμηνείας» εφημ. Το Βήμα, 22/04/2001, σελ.: Β50.
- Νικολάου Γ. (2005), *Διαπολιτισμική Διδακτική, Το νέο περιβάλλον. Βασικές αρχές* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Οικονόμου Α. (2014), *Υλικός Πολιτισμός: Θεωρία, μεθοδολογία, αξιοποίηση. Σύντομη επισκόπηση*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Οικονόμου Μ. (2003), *Μουσείο: Αποθήκη ή Ζωντανός Οργανισμός. Μουσειολογικοί προβληματισμοί και ζητήματα*, Αθήνα: Κριτική.
- Πακεθρά «Περί Θράκης. Επιστημονική Περιοδική Έκδοση, τόμος 6^{ος}, Ξάνθης 2007-2009, Πολιτιστικό Αναπτυξιακό Κέντρο Θράκης.
- ΠΑΚΕΘΡΑ, *Περί Θράκης*, Ξάνθη 2001-2004.
- ΠΑΚΕΘΡΑ-ΔΕΑΞ, Συλλογικό (2005), *Ξανθιώτικο Καρναβάλι, Θρακικές Λαογραφικές Γιορτές, Σαράντα Χρόνια 1966-2004*, Ξάνθη: ΠΑΚΕΘΡΑ-ΔΕΑΞ.

- Παλάσκας Θ., Παπαθεοδώρου Α., Τσάμπρα Μ. (2006), *Η πολιτιστική κληρονομιά ως παράγων ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας*, Ακαδημία Αθηνών: Γραφείο Οικονομικών Μελετών, (επιστ. υπεύθυνος: Γ. Δρακάτος), Αθήνα.
- Πάλης Χρ. (2010), *Το θεσμικό πλαίσιο των Οικονομικών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης- Ανάλυση και Προοπτικές*, Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης, Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο, Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Παναγιωτόπουλος Ν.(2003) (επιμ), *Πολιτισμός και αγορά: για την αυτονομία της πολιτισμικής παραγωγής*, Αθήνα: Πατάκης.
- Πάντσογλου Χρ. (2014), *Βιότοποι του Νομού Ξάνθης*, Ξάνθη: Εκδόσεις ΠΑΚΕΘΡΑ
- Παπαγεωργίου Γ.(2004), *Μέθοδοι στην Κοινωνιολογική Έρευνα*, Αθήνα: Τυπωθήτω- Γιώργος Δαρδανός.
- Παπαδημητρίου Κ. Θ. (2014), *Η κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ κεντρικής διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης από οργανωτική, διοικητική και πολιτική σκοπιά*. Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Παπαθανασόπουλος Σ. (1999), στο McQuail D. και Windahl S., *Σύγχρονα Μοντέλα Επικοινωνίας για τη μελέτη της μαζικής επικοινωνίας*, Αθήνα: Καστανιώτη.
- Παπάζογλου Γρ. (2006), *Η γεωστρατηγική θέση της Τουρκίας, η ευρωπαϊκή της προοπτική και η Ελλάδα*, Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Παπάζογλου Γρ. (2008), *Η πολιτιστική πολιτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ βαθμού*. Μεταπτυχιακή Εργασία. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ).
- Παρασκευοπούλου Α.-Κολοκυθά Μ. (1986), «Παλιά Ξάνθη. Μια έρευνα στα κοινωνικά, οικονομικά χαρακτηριστικά και την πολεοδομική οργάνωση του χώρου», *Θρακικά Χρονικά*, τεύχος 41, Ξάνθη.
- Park R. (1989), «Σκέψεις για την επικοινωνία και την κουλτούρα», στο Λιβιεράτος και Φραγκούλης, (επιμ), *Το μήνυμα του μέσου*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια, σελ. 43-64.

- Πασχαλίδης Γρ. & άλλοι (2002), *Οι Διαστάσεις των Πολιτιστικών Φαινομένων Τόμος Α΄*, Εισαγωγή στον Πολιτισμό, Πάτρα: ΕΑΠ.
- Παυλογεωργάτος Γ., Κωσταντόγλου Μ. (2005), *Πολιτισμικός Τουρισμός: Η περίπτωση της Ελλάδας*, στο Παπαγεωργίου Δ.(επιμ.), *Πολιτιστικές Βιομηχανίες, Διαδικασίες, Υπηρεσίες και Αγαθά*, Αθήνα: Κριτική.
- Παυλόπουλος Π.(1984), «Τοπικές υποθέσεις και Τ.Α.», *Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, τ.5, σελ.73-78.
- Παχάκη Κ. κ.α. (2000), *Ο πολιτισμός ως κλάδος οικονομικής δραστηριότητας*, Αθήνα: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, Εκθέσεις: 32
- ΠΕΤΑ (2007), *Μελέτη για την ΚτΠ στους ΟΤΑ*, - <http://www.info-peta.gr/>
- Πετράκος Γ., Ψυχάρης Γ. (2004), *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Αθήνα: Κριτική.
- Πικοπούλου-Τσολάκη Δ. (2002), *Πολιτισμός και Εκπαίδευση*, Πάτρα: εκδ.ΕΑΠ.
- Πλωρίτης Μ. (1988), *Τέχνη, γλώσσα και εξουσία*, Αθήνα: Καστανιώτη.
- Πολίτης Α. (2008), *Υποσημειώσεις και παραπομπές*, Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.
- Πολυμέρου Κ. (2006), *Πολιτιστική Φθιώτιδα. Ζητήματα Ταυτότητας και Ανάπτυξης: Τέχνη-Εκπαίδευση-Πολιτιστική συλλογική προσπάθεια στη Φθιώτιδα της Μεταπολίτευσης*. τμ.Α,Β, Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Price V.(1996), *Κοινή Γνώμη*, Αθήνα: Οδυσσέας.
- Ρεπούσης Σ. (2008), *Οικονομικά των Δήμων και Κοινοτήτων*, Αθήνα: Σάκκουλα.
- Ρηγοπούλου Π. (2003), *Το Σώμα. Από την ικεσία στην απειλή*, Αθήνα: Πλέθρον.
- Ρηγοπούλου Π. – Ανδρεάδης Γ. (2010), *Ζητήματα Ιστορίας του Πολιτισμού. Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, Αθήνα: Τόπος.

- Richardson C., και Βασίλαινας (1999) *A., Εισαγωγή στη στατιστική επιστήμη*, Αθήνα: Κάκτος.
- Robson C. (1993/2007), *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*, Αθήνα: Gutenberg.
- Ρούσσος Π., Τσαούσης Γ.(2002), *Στατιστική Εφαρμοσμένη στις Κοινωνικές Επιστήμες*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ρώμα (1997), *Επικράτεια Πολιτισμού*, Πρακτικά, 29.
- Σάρλα –Πεντάζου Μ, Πεντάζος Β. (1986), *Μουσείο Κομοτηνής*, Αθήνα.
- Σγουρίδης Π. (1999), *Θράκης προβληματισμοί στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα*, Αθήνα: Καστανιώτη.
- Σινανιώτη-Μαυρούδη Α. (2002), *Σύμβαση χορηγίας (Sponsoring)*, εκδ.Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη .
- Σκαλτσά Μ.(1992), *Η χορηγία των τεχνών. Μουσεία, πινακοθήκες, πολιτιστικά ιδρύματα στη Μ. Βρετανία και στην Ελλάδα*, Αθήνα: ΟΜΕΠΟ.
- Σκαλτσά Μ. (1999), *Για την Μουσειολογία και τον Πολιτισμό*, Θεσσαλονίκη: εκδ. Εντευκτηρίου.
- Σκαμνάκης Χρ.(2006), *Ο ρόλος των φορέων της Αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Η περίπτωση των φορέων της Αχαΐας*, Αθήνα: Gutenberg.
- Σκαρπέλος Γ. (1999), *Terra virtualis, Η κατασκευή του κυβερνοχώρου*, Αθήνα: Νεφέλη.
- Σκαρπέλος Γ. (2005), *Το ελληνικό τοπίο. Μελέτες ιστορικής γεωγραφίας και πρόσληψης του τόπου*, στο Δουκέλλης Π. κ.ά., επιμ. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας.
- Σκαρπέλος Γ.(2007), *Πανεπιστημιακές Σημειώσεις*, ΕΑΠ.
- Σκιά Χ. –Πανοπούλου (2008), *Διαχείριση της πολιτιστικής ανάπτυξης. Θεωρητικές προσεγγίσεις. Εμπειρική έρευνα: Η περίπτωση της Καλαμάτας*, Καλαμάτα: εκδ.Χριστοπούλου Αικατερίνη.

- Σκλιάς Π. –Χουλιάρας Α. (επιμ.) (2002) , *Η διπλωματία της Κοινωνίας των Πολιτών*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Σκούτα Σ. (2003), *Πολιτιστική Ανάπτυξη και Νέες Τεχνολογίες: Σχέση συμπληρωματική ή σχέση ασυμβίβαστη;* Διδακτορική Διατριβή
Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Smith An. (2000), *Εθνική Ταυτότητα*, Αθήνα: Οδυσσέας.
- Σουλιώτης (2009), «*Πολιτιστικές στρατηγικές και αστική αναζωογόνηση στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας: Τοπικές συνθήκες και παγκόσμιες τάσεις.*» Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος 24-27 /9/2009, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, τ.2, σ.665-674.
- Spicker P. (2005), *Το κράτος πρόνοιας: μια γενική θεωρία*. Μτφρ. και επιμ. Χ. Οικονόμου, Αθήνα: Διόνικος.
- Σταθόπουλος Π. (1990), *Κοινοτική Εργασία - Θεωρία και πράξη*, εκδ.Ίων.
- Στασινοπούλου Ο. (1987), «*Η ανάπτυξη της κοινωνικής συμμετοχής στη διοίκηση. Προϋποθέσεις-στόχοι-προβληματισμοί*», (σημειώσεις), Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, σελ.68.
- Συμεωνάκη Μ. (2008), *Στατιστική ανάλυση κοινωνικών δεδομένων με το SPSS 15.0.*, Θεσσαλονίκη: σοφία Α.Ε.
- Συνοδινός Π. (1994) «*Το Εθνικό Πολιτιστικό Δίκτυο Πόλεων: Ένα παράδειγμα εθνικού σχεδιασμού με στόχο την πολιτιστική αποκέντρωση*», στο *Πολιτισμός και Τοπική Δημοκρατία. Η αφανής πλευρά μιας προφανούς σχέσης*, Αθήνα: ΕΕΤΑΑ.
- Taylor C. (1997), *Πολυπολιτισμικότητα: εξετάζοντας την πολιτική της αναγνώρισης*, Αθήνα: Πόλις.
- ΤΕΔΚ Ν. Ξάνθης, «*Η Φωνή της Αυτοδιοίκησης*», Αρ. Φύλ.71, Ιούλ-Αύγ.2008,
- ΤΕΔΚΝΑ (1993), *Πολιτισμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Ύδρα 14-15 Μαΐου 1993, *Πρακτικά και συμπεράσματα συνεδρίου*, Αθήνα.

- Τζανάκης Δ. (2008) « Συγκριτική ανάλυση εξωτερικής πολιτιστικής πολιτικής- Η ελληνική περίπτωση- Προκλήσεις εκσυγχρονισμού», Διπλωματική Εργασία, Αθήνα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Τζιαφέτας Γ.Ν. (1991), *Θεωρία και τεχνική δειγματοληψίας*. Αθήνα: ΕΛΚΕΠΑ.
- Τζουμάκα Ε. (2005), *Πολιτιστική Διπλωματία*. Διεθνή δεδομένα και Ελληνικές προοπτικές, Αθήνα: Ι.Σιδέρης.
- Τσάκωνας Π.Ι. (2003), *Σύγχρονη Ελληνική Εξωτερική Πολιτική*, Αθήνα: Ι.Σιδέρης.
- Τσάντας Ν. και Βασιλείου, Π.-Χ. (2000), *Εισαγωγή στην επιχειρησιακή έρευνα*, Θεσσαλονίκη: Ζήτη.
- Τσαούσης Δ. (1983), *Η κοινωνία του ανθρώπου. Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία*, Αθήνα Gutenberg 1983, σελ.26-29.
- Thompson J. (1999), *Νεωτερικότητα και Μέσα Επικοινωνίας*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Thompson P. (2008), *Φωνές από το Παρελθόν. Προφορική Ιστορία*, Αθήνα: Πλέθρο-Κοινωνικές επιστήμες.
- Τσατσοπούλου-Καλούδη Π.(2005), *Εγνατία Οδός: Ιστορία και διαδρομή στο χώρο της Θράκης*, Αθήνα.
- Τσιβάκου Ι. (2004-2005), Σημειώσεις για το μάθημα: «Οργάνωση Πολιτιστικών Οργανισμών», του Π.Μ.Σ. «Πολιτισμική Διαχείριση», Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Τσιλίας Α. (2010), *Οι Δημοτικές Επιχειρήσεις Πολιτιστικής Ανάπτυξης στο Νέο Τοπίο*, Lorem Ipsum.
- Τσιμπίδης-Πεντάζος Ε.(1971), *Αρχαιολογικά έρευναι στη Θράκη*, ΠΑΕ.
- Τσιμπιρίδου Φ. (2009), (επιμ.) *Μειονοτικές και μεταναστευτικές εμπειρίες. Βιώνοντας την «κουλτούρα του κράτους»*, Αθήνα: Κριτική Α.Ε.
- ΥΠ.ΕΞ-ΥΠ.ΕΣ (2007), *«Η Ευρώπη των πόλεων και των πολιτών»* Αθήνα.
- ΥΠΕΣ (2008), Μελέτη Υπ.Εσωτερικών-Υπ.Εξωτερικών *«Τοπική Αυτοδιοίκηση και Διαπολιτισμικότητα. Η συνεισφορά των Ελληνικών ΟΤΑ στο Διαπολιτισμικό διάλογο σήμερα»*, Αθήνα.

- ΥΠΠΟ (2012), «Λευκή βίβλος για τη δημόσια πολιτική, στο πεδίο του σύγχρονο πολιτισμού», Αθήνα, <http://drasis/culture/gr>
- Fagen R. (1990), *Πολιτική και Επικοινωνία*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- ΦΕΞ (2014), *Πολιτιστικό ημερολόγιο 2014*, Ξάνθη.
- Φέσσα –Εμμανουήλ Ε. (1978), *Πολιτιστική Ανάπτυξη. Νέα Πολιτική ευθύνη στον ελληνικό χώρο*. Αθήνα: Ολκός.
- Φίλιας Β. (1997), (επιμ.), *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*, Αθήνα: Gutenberg.
- Φίλιας Β. (2000), *Κοινωνιολογία του Πολιτισμού: Βασικές Οροθετήσεις και Κατευθύνσεις*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Φραγκουδάκη Α. (1987), *Γλώσσα και ιδεολογία*, Αθήνα: Οδυσσέας.
- Φραγκουδάκη Α. (1977), *Πολιτική και Επικοινωνία*, Αθήνα: Παπαζήσης .
- Φωτέα Π. (1992), *Πολιτισμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Αθήνα: Εκδ. Ε.Ε.Τ.Τ.Α.
- Χαλικιάς Ι. (2003), *Στατιστική: Μέθοδοι Ανάλυσης για Επιχειρηματικές Αποφάσεις*, Αθήνα: Rosili.
- Χλέπας Ν-Κ.(1999), *Η Τοπική Διοίκηση στην Ελλάδα*, Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- Χλέπας Ν-Κ. (2007), *Συστήματα Τ.Α. στις χώρες της Ευρώπης: Μια Συγκριτική Επισκόπηση, Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση, Τευχ.4*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Χριστογιάννης Γ.Ι. (2002), *Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία*, Αθήνα: Ι.Σιδέρης
- Χριστοφάκης Μ.(2001), *Τοπική Ανάπτυξη και Περιφερειακή Πολιτική*, Αθήνα: Παπαζήση.
- Χριστοφάκης Ε. (2000), *Ενδογενής ανάπτυξη: σχεδιασμός και πολιτική σε τοπικό Επίπεδο*. Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Ψαρρού Μ., *Φεστιβάλ: Ζητήματα Διοργάνωσης, Χρήσεις και Προεκτάσεις για την Τοπική Αυτοδιοίκηση* (χωρίς ημερομηνία).

- Ψημμένος Ι. (2004) *Αναπαραστάσεις του Έθνους, της Ε.Ε. και της Ευρώπης από τα ΜΜΕ και τα πολιτικά κόμματα της Ελλάδας*, στο Κ.Κασιμάτη επιμ., *Εθνική και Ευρωπαϊκή Ταυτότητα, Συγκλίσεις και Αποκλίσεις*, Αθήνα: Gutenberg.
- Ψύλλα Μ. (1991) *Η επικοινωνία σαν κοινωνική διεργασία*, Επιστημονική Επετηρίδα της Χαροκοπείου Ανωτάτης Σχολής Οικιακής Οικονομίας, Αθήνα, σελ. 106-111.
- Ψύλλα Μ. (1992), «Η πολιτιστική διάσταση της Τοπικής Ανάπτυξης», *Τοπική Αυτοδιοίκηση και Αποκέντρωση*, τεύχ.2 (80).
- Ψύλλα Μ. (1998), Το μήνυμα ως αντικείμενο ερμηνείας και ανάλυσης στο πλαίσιο της επιστημονικής πράξης, στο Γ. Παπαγεωργίου (επιμ), *Μέθοδοι στην κοινωνιολογική έρευνα*, Αθήνα: Τυπωθήτω, σελ. 73-117.
- Ψυχάρης Γ. (1995), *Περιφερειακή Ανάπτυξη, Χωροταξία και Περιβάλλον στο Πλαίσιο της Ενωμένης Ευρώπης*, Σύνδεσμος Ελλήνων Περιφερειολόγων και ΤΟΠΟΣ, Επιθεώρηση Αστικών και Περιφερειακών Μελετών, Αθήνα.
- Verma G.K. & Mallick K. (2004), *Εκπαιδευτική Έρευνα*, Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Weber M. (1991), *Η μεθοδολογία των κοινωνικών επιστημών*, (πρόλ. Εις.Μτφρ.Μ.Γ. Κυπραίος), Αθήνα: Παπαζήσης.
- Weber M. (1997), *Εθνοτικές σχέσεις και Πολιτικές κοινότητες*. (εισαγ.μτφρ. Θαν.Γκούρας), Αθήνα: Κένταυρος.
- Williams R.(1994), *Κουλτούρα και Ιστορία*, μεταφρ. Β. Αποστολίδου, Αθήνα: Γνώση.
- Wolton D. (2005), *Σκέψεις για την επικοινωνία*, Αθήνα: Σαββάλας.
- Woods M. (2011), *Γεωγραφία της υπαίθρου, Διαδικασίες, αποκρίσεις και εμπειρίες αγροτικής αναδιάρθρωσης*, Πρόλογος, επιμέλεια Θ.Ανθοπούλου, Αθήνα:Κριτική.
- Zygmunt B. (1994), *Ο Πολιτισμός ως Πράξη*, Αθήνα: Πατάκη.

- Abbe-Decarroux Fr. (1994), "The perception of quality and the demand for services - Empirical application to the performing arts", *Journal of Economic Behavior and Organization*, volume 23.
- Agenda 21 for culture. *An undertaking by cities and local governments for cultural development*, Barcelona, 2004.
<http://www.agenda21culture.net>
- D'Angelo M., Friedberg E., Urfalino Ph., (1989), *Les politiques culturelles des villes et leurs administrateurs*, Paris: La Documentation Française.
- Anholt S. (2006), *Competitive Identity: The new Brand Management for Nations Cities and Region*, Palgrave Macmillan.
- Anthopoulou Th. - Mellissourgou Y., Agrotourism: In between rural change, tourism restructuring and environmental imperatives, *στο The Routledge Handbook of Tourism and the Environment*, Ed.A.Holden, D.Fennell.
- Appadurai Ar., and Stenou K., (2000), Sustainable pluralism and the future of belonging, *στο: World Culture Report 2000 – Cultural diversity, conflict and pluralism*, pp. 111-120. Paris: UNESCO.
- Arts Council of Finland, (2002), "Research on Nordic Cultural Policy", in Arsis no3/2002, http://edmund.taiteenkeskustoimikunta.fi/default.ASP?WCID=wciEDM_Download_Submit&IngDoc_id=518&strFile_nam=arsis.pdf.
- Arvanitaki A., "Regional / Urban Planning and Culture" Conclusions of Workshop 2 at the Conference "Culture, building stone of Europe 2002", Athens 3-5/6/1994.
- Auby J.-Fr., (2005), *Les Guides Juridiques de la Gazette, La commune et les spectacles, Les pratiques juridiques locales*, Paris: Ed. du Moniteur
- Barbier- Bouvet Jean-François (1993), "La culture du chiffre", *στο Trente ans d'études au service de la vie culturelle*, Paris: La Documentation Française.
- Barquero J.D. (2014), "How to avoid the clash of cultures and Civilizations. Multicultural public relations to create the alliance of civilizations", *ESERP - School of Business & Social Sciences, Scientific Collection*, Barcelona: Furtwangen.

- Barrowclough D. et Kozul – Wright Z. (2006), *Creative Industries and Developing Countries: Voice, Choice and Economic Growth*, London: Routledge.
- Beaud M. (2006), *L'art de la thèse*. Collections Guides, Grands Repères. Paris: La Découverte
- Bell D., K.Oakley (2014), *Cultural Policy*, London and New York: Routledge.
- Benhamou Fr., (2008), *L'économie de la culture*, Collections Repères, Paris : La Découverte.
- Benhamou Fr. (2012), *Economie du patrimoine culturel*, La Découverte, Paris: Coll. "Repères".
- Bianchini Fr. (1990a) Urban renaissance? The arts and the urban regeneration process in *Tackling the Inner Cities*, ed. by S.MacGregor and B.Pilmott, Oxford: Clarendon Press.
- Bianchini F. (1991), *City Centres, City Cultures: the Role of the Arts in the Revitalisation of Towns & Cities*, Manchester: Centre for Local Economic Strategies.
- Bianchini Fr. (1991), *Urban Cultural Policy*. National Arts and Media Strategy Discussion Documents, 40. London: Arts Council of Great Britain.
- Bianchini F. (1994), "Remaking European cities: the role of cultural policies" in Bianchini, F. & Parkinson M., (ed) *Cultural Policy and Urban Regeneration: The West European Experience*, Manchester: University Press.
- Bianchini F. & Landry C. (1995), *Assessing Urban Vitality & Viability* Bournes Green: Comedia.
- Bianchini Fr. (1996a) "Cultural planning": an innovative approach to urban development, in *Managing Urban Change*, ed. by J.Verwijnen and P.Lehtovuori, Helsinki: University of Art and Design Helsinki.
- Bianchini Fr. (1996b) Rethinking the relationship between culture and urban planning, in *The Art of Regeneration*, ed. by F.Matarasso and S.Halls. Nottingham and Bournes Green: Nottingham City Council and Comedia.

- Bianchini F. & Ghilardi S. (1997), *Culture and Neighbourhoods: a Comparative Report*. Strasbourg: Council of Europe.
- Bianchini Fr. (1999), *Cultural planning for urban sustainability, in City and Culture: Cultural Processes and Urban Sustainability*, ed. By L.Nystrom Karlskova: Swedish Urban Environment Council.
- Bianchini Fr. (2006), Reflections on urban cultural policies, the development of citizenship and the setting of minimum local cultural standards and entitlements. For the *Active citizens, local cultures, European politics* project; ECF, ECUMEST, Interarts and South East Europe TV Exchanges; www.policiesforculture.org.
- Bilton Chr. (2012), *Creativity and Cultural Policy*, London and New York: Routledge.
- Bird J. et al (1993), *Mapping the Futures: Local Cultures. Global Change*, London: Routledge.
- Blaikie N. (2004), *Analyzing Quantitative Data: from description to explanation*, London: Sage.
- Bloomfield J., and Bianchini Fr. (2004), *Planning for the Intercultural City*. Bournes Green: Comedia.
- Bonneti Sh. & Madden Chr., (1996), "Utilizing a Broad Definition of Cultural Economics", *European Journal of Cultural Policy* 2, no.2: 255-68.
- Bonner S. & Kellner D. (1989), *Critical Theory and Society*, London, Routledge.
- Braudel F. (1963/1993), *Grammaire des Civilisations*, Paris: Champs Flammarion.
- Bruggen Coosje vanFrank O.Gehry (1998), *Guggenheim Museum Bilbao*, New York: H.N.Abrams
- Bryman A. (2004), *Social Research Methods*, Oxford: Oxford University Press.
- Carey J.W. (2009), *Communication as Culture*, London: Routledge.
- Carmocolias D. (1974), *Political communication in Greece 1965-1967*, Αθήνα: EKKE.

- Caron A. and Caronia L. (2007). *Moving Cultures: Mobile Communication in Everyday Life*. London: McGill- Queen's University Press.
- Caron R. (1988), *La Politique culturelle de la France*.
- Caron R. (1989), *L'Etat et la Culture*, Paris: Economica.
- Caron R. (1995), *L'Action culturelle des petites villes*. Guide pratique.
- Castells M. (1996), *The Information Age: Economy, Society and Culture, Vol.I: The Rise of the Network Society*. Cambridge MA. Oxford UK: Blackwell.
- Castells M. (1997), *The Information Age: Economy, Society and Culture, Vol.II: The Power of Identity*. Malden MA. Oxford UK: Blackwell
- Castells M. (1998), *The Information Age: Economy, Society and Culture, Vol.III: End of Millennium*. Malden MA. Oxford UK: Blackwell.
- Ca 'Zorzi A. (1987), *Administration et financement publics de la culture dans la Communauté Européenne*, éd. Commission des Communautés Européennes.
- CEMR (2003), *A Europe of Citizens. Tomorrow's Europe*, CCRE/CEMR, Paris.
- Chang Bin Lee (1998), *Cultural Policy a Regeneration Approach in Western Cities: A case study of Liverpool's Ropewalks*, University of Birmingham.
- Chemetoff A., *Visits: Town and Territory: Architecture in Dialogue*, Birkhauser, 2009/2012. The project of Grenoble and Allonnesor the economy of means, *Jola*, autumn, 2009, σελ.82-89.
- Chemetoff A., "Nancy: un urbanisme de continuité", *Traits urbains*, 2008, no 23.
- Chiffres clés 2011, *Statistiques de la culture- DEPS*, Chantal L. Paris: La Documentation Française.
- Chombart De Lauve P-H. (1976), *Transformations de l'environnement, des aspirations et des valeurs*, Paris: CNRS.

- Colin Br.- Gauthier Arth., (2008), *Pour une autre économie de l'art et de la culture*, Editions Eres, Ramonville Saint-Agne, (www.edition-eres.com)
- Commission Canadienne pour l'Unesco, Une définition pratique pour la culture, στο περ. «Cultures», Vol.IV, n.4, 1977, σελ.83-91.
- Committee of the Regions (2001), *Regional and Local Government in the European Union. Responsibilities and Resources*, Επίσημες Εκδόσεις Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες.
- Comite d'histoire du ministère de la culture (2013), *La politique culturelle en débat, Anthologie, 1955-2012*, Paris: La Documentation française.
- Coulangeon Ph. (2001), *Les métaphores de la distinction, Inégalités culturelles dans la France d'aujourd'hui*, Paris: Grasset.
- Council of Europe/ERICarts (eds) (2011) national country profiles in the *"Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 12th edition"*, p.16. www.culturalpolicies.net
- Cwi D. (1979), Public Support of the Arts: Three arguments Examined, *Journal of Behavioral Economics*, 8, 39-68.
- Deffner A. (1994), *Cultural activities in Greece: tradition or modernity?* East Bourne : Leisure Studies Association Publications.
- Deffner A., D.Konstadakopoulos D., Psycharis Y. (2003), *"Culture and Regional Economic Development in Europe: Cultural, Political and Social Perspectives"*, Volos: University of Thessaly Press.
- Deffner A. & Labrianidis L. (2005), Planning culture and time and in a Mega Event: Thessaloniki as the European City of Culture, 1997. *International Planning Studies, Vol 10 (3-4)*, 241-264.
- Delladetsima P. (1994), "Development rhetoric and the notion of City Culture in Europe" paper presented at the Conference *"Culture, building stone of Europe 2002"*/ Workshop 2.
- Département des études et de la prospective et des statistiques (DEPS, ex-DEP, ex-SER). Chiffres-clés 2015, Statistiques de la culture, Paris: La Documentation Française.

- Dictionnaire des politiques culturelles de la France de 1959 à nos jours (2001), CNRS, Paris.
- Du Gay P. (1997), *Production of Culture/Cultures of Production*, The Open University, London-Thousand Oaks-New Delhi: Sage Publications.
- Duncan, C. (1993), *The Aesthetics of Power: Essays in Critical Art History*, Cambridge: Cambridge University Press, σ. 169-188.
- Dupuis X. (1991), *Culture et développent. De la reconnaissance a l'évaluation*, Paris: ed.Unesco.
- Duxbury, Nancy; Simons, Derek, and Warfield, Derek (2006), Local policies and expressions of cultural diversity: Canada and the United States. In: UCLG's WG on Culture and Barcelona City Council, *Local policies for cultural diversity*, report for the Division of Cultural Policies and Intercultural Dialogue of UNESCO.
- ERICarts (2006), Research Project in Focus. Preparation for the UNESCO World Report on Cultural Diversity, <http://www.ericarts.org/web/index.php>
- EPSU (2009), "*Social dialogue in the local and regional government sector: An overview*", Brussels.
- Eurobaromètre spécial 307 (2008), "*Le rôle et l'influence des autorités locales et régionales au sein de l'Union Européenne*" vague 70.1-TNS opinion& social.
- European Commission (2001), *European Governance. A White Paper*, COM 428.
- European Commission (2006a), *National Cultural Sites - Presentation of Cultural Policies in Europe*, http://ec.europa.eu/culture/portal/sites/sites_en.htm.
- European Commission, (2006b), *Report on the Second External Interim Evaluation of the Culture 2000 Programme*, http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2006/com2006_0666en01.doc.
- European Commission, (2012), Promoting cultural and creative sectors for growth and jobs in the EU, Brussels, 2012. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee of the Regions.

- European Forum for the Arts and Heritage EFAH and Interarts, (2003), *The State Of Cultural Cooperation in Europe*, Report,
<http://www.fitzcarraldo.it/en/research/running.htm>.
- European Foundation Centre (2005a), *A European map: Key data on the dimensions of the foundation sector in the E.U.*,
<http://www.efc.be/projects/eu/research/eumap.htm>
- European Parliament (2006), Policy department, Structural and Cohesion Policies, *"Financing the Arts and Culture in the European Union"*.
- Eurostat (2012), *Cultural Statistics Pocketbook*, Unit-F4, Brussels.
- Eurostat (2013), *European social statistics*, Luxembourg: Publications office of the European Union.
- Evans G. (2001), *Cultural planning*, London: Routledge.
- Evans G. and Shaw Ph. (2004), *"The Contribution of Culture to Regeneration in The UK: A Report to the DCMS"*, London Met.
- Fabrizio Cl. (1980), *Le développement culturel en Europe. Experiences regionales*, Paris: Unesco
- Farchy J., Sagot-Duvauroux D. (1994), *Economie des politiques culturelles*, PUF.
- Florida R. (2002), "Bohemia and Economic Geography", *Journal of Economy*, том.2, тх.1, σ.55-71.
- Florida R. (2005), *Cities and the Creative class*, New York: Routledge
- Gerstle J. (1992), *"La communication politique"*, PUF.
- Gervereau L. (2006), *Vous avez dit musées? Tout savoir sur la crise culturelle*, Paris: CNRS Editions.
- Ghilardi L. (2005), *"Culture at the centre: Cultural planning, a strategic approach to successful and sustainable community-based regeneration in Scotland"*, Noema research and Planning Ltd, London.
- Gospodini A. (2003), "Urban waterfront redevelopment: the case of Greek cities" in *"Culture and Regional economic development in Europe"* University of Thessaly press, Volos.

- Grodach C., D.Silver (ed) (2013), *The Politics of Urban Cultural Policy: Global Perspectives*. London and New York: Routledge.
- Grefe X.-Krebs A. (2004), "Relationship between Museums and Municipalities in Europe", E=MU2, Université Paris I Sorbonne - Musée du Louvre.
- Grefe X. Pflieger S. (2009), *La politique culturelle en France*, Paris: La Documentation Française.
- Habermas J. (1978), *Raison et légitimité*, Paris: Payot.
- Hammer M.(2011), Additional cross-cultural validity testing of the Intercultural Development Inventory. *International Journal of Intercultural Relations*, 35, 474-487.
- Harper D. (2001), Online Etymology Dictionary
<http://dictionary.reference.com/browse/culture>
- Harvey D. (2001), *Spaces of Capital*, Νέα Υόρκη: Routledge.
- Hawkes J. (2001), *The Fourth Pillar of Sustainability: Culture's Essential Role in Public Planning*, Melbourne: Common Ground Publishing Pty in association with the Cultural Development Network (Vic).
<http://www.culturaldevelopment.net.au/community/Downloads/HHawkesJon%282001%29TheFourthPillarOfSustainability.pdf>
- Hewison R. (2014), *Cultural Capital: The Rise and Fall of Creative Britain*, Verso.
- Hill L. et al (2004), *Creative Arts Marketing*, Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann, 2nd edition.
- Hooper-Greenhill E. (2006), *Museum, Media, Message*, London and New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Holden J., *Cultural value and the crisis of legitimacy. Why culture needs a democratic mandate*, Demos 2006, March.
<http://www.demos.co.uk/files/Culturalvaluweb.pdf>.
- Hurstel J. (2006), *Rechanter la ville*. Paris: l'Harmattan, col. Carnets de Ville.

- Iaspis & eipcp, Lind M. and Minichbauer R. (eds.) (2005), *European Cultural Policies 2015. A Report with Scenarios on the Future of Public Funding for Contemporary Art in Europe*, 57 p. Abake: Stockholm, London & Vienna.
- Isar Y Raj. (2005), Cultural learning: some issues and horizons. For: *Catalyst Conference*, Liverpool- Manchester, 14-17 September 2005, <http://www.catalystconference.co.uk/cultural-selfhoodand-otherness/>
- Isar R. and Anheier H. (2007, 2008, 2010), *The cultures and Globalization Series*, SAGE.
- Kalogirou N. "Public architecture and culture: the case of Thessaloniki as European City of Culture 1997" in *"Culture and Regional economic development in Europe"* University of Thessaly press, Volos 2002.
- Kazepov Y. (2005), *Cities of Europe*, στο Kazepov Y., *Cities of Europe. Changing Concepts, Local Arrangements and the Challenge to Urban Cohesion*, Malden-Oxford-Victoria.
- KEA (2006), *The economy of culture in Europe*, Study prepared for the European Commission, Brussels.
- Keane J. (1998), *Civil society: old images, new visions*, Cambridge (Polity Press).
- King D., Koller M. (1975), *The concept of culture*, in *Foundations of Sociology*.
- Laaksonen A. (2006), Local Policies for Cultural Diversity. With emphasis on Latin America and Europe. In: UCLG's WG on Culture and Barcelona City Council, *Local policies for cultural diversity*, report for the Division of Cultural Policies and Intercultural Dialogue of UNESCO.
- Latarjet B., Rizardo R., Mollard Cl. (1991), *L' aménagement culturel du territoire*, Paris: La Documentation Française.
- Lazzarotti O., (2009), *Patrimoine et Tourisme, Histoire, lieux, acteurs, enjeux.*, Editions Belin.
- Lloyd R. & Clark T. (2001), The City as an Entertainment Machine, *Critical Perspectives on Urban Redevelopment*, Vol.6.

- Maccario Nicole Ferry, Olivier Silhol (2006), *Droit de l'art*, Paris: Ellipses Editions Maeketing S.A.
- Malczewski J. (1999) *GIS, and Multicriteria Decision Analysis*, Wiley, ISBN: 978-0-471-32944-2.
- Mommaas H. (2002), City Branding: The necessity of socio-cultural goals, στο: V.Patteeuw (επιμ.), *City Branding, Image Building and Building Images*, Rotterdam: NAI Publishers.
- Marx K. (1976), *Capital, Vol. I*. London: Penguin.
- Matarasso F. (1996), *Defining Values: Evaluating Arts Programs* (Social Impact of the Arts: Working Paper 1), Bournes Green, Comedia.
- Matarasso F. (1997), *Northern Lights: The Social Impact of the Feisean (Gaelic Festivals)* (Social Impact of the Arts: Working Paper 6) Bournes Green, Comedia.
- Matarasso F. (1997), *Use or Ornament?: The Social Impact of Participation in the Arts*, Bournes Green, Comedia.
- Matarasso F. (ed.) 2001, *"Recognizing Culture: Briefing Papers on Culture and Development"*, Unesco, Canadian Heritage and COMEDIA.
- Matarasso F. (2004), *Only Connect: Arts touring and rural communities* Comedia: Stroud.
- Matarasso F. (2005), *Living Heritage, Community Development through Culture resources in South East Europe*an Foundation Roi Baudouin: Brussels.
- Matarasso F. (2005), *Towards a Local Culture Index, Measuring the cultural vitality of communities*, pp.11-14.
- Matarasso F. (2007), *Common Ground: Cultural action as a route to community development*, originally published in *Community Development Journal* Special Issue *"Community Development and the Arts Reviving the Democratic Imagination"* Volume 42 Issue 4 October 2007, Oxford University Press and *Community Development Journal* 2007.

- Meneguzzo M. (2004), *Le secteur de la culture dans les grandes villes d'art italiennes. Stratégies et bilans en perspectives*, στο R.Grossi, *Politiques, stratégies et outils pour la culture*, deuxième Rapport Annuelle Federculture 2004.
- Mercer, Colin, *Towards cultural citizenship*, Swedish International Development Cooperation Agency, 2002.Upssala: Gidlunds forlag.
- Mercer, Colin, 2006a, Local policies for cultural diversity: systems, citizenship, and governance. With an emphasis on the UK and Australia. In: UCLG's WG on Culture and Barcelona City Council, *Local policies for cultural diversity*, report for the Division of Cultural Policies and Intercultural Dialogue of UNESCO.
- Mercer, Colin, 2006b, Towards an architecture of governance for participatory cultural policy making. For the *Active citizens, local cultures, European politics* project; ECF, ECUMEST, Interarts and South East Europe TV Exchanges; www.policiesforculture.org.
- Mercouris Sp. (1996), *"Culture and the Cultural Capitals of Europe"*, Thessaloniki.
- Midgley J. (1995), *Social Development: The Developmental Perspective in Social Welfare*, London: Sage.
- Miles S. & Padisson R. (2005), The Rise and Rise of Culture-led Urban Régénération, *Urban Studies* 42, (5/6).
- Mitterrand F. (Préface) (1989), Grands Travaux, Connaissance des Arts, Numéro hors série, éd. Société Française de Promotion Artistique.
- Miralles Ed. (2006) For an organised cultural citizenship. For the *Active Citizens, local cultures. European politics* project; ECF, ECUMEST, Interarts and South East Europe TV Exchanges; www.policiesforculture.org.
- Mitchell D. (2000), *Cultural Geography: A Critical Introduction*, Oxford: Blackwell.
- Mollard Cl. (1994), *"L'ingénierie culturelle"*, Paris: PUF.
- Moulinier P. (2002), *Politique culturelle et décentralisation*, Paris: Harmattan.
- Myerscough J. (1988a) *The Economic Importance of the Arts in Britain*. London: Policy Studies Institute.197

- Myerscough J. (1988 b) *The Economic Importance of the Arts in Glasgow*. London: Policy Studies Institute.
- Myerscough J. (1991) *Monitoring Glasgow 1990*. Glasgow: Glasgow City Council.
- Note statistique du DEPS, *Les dépenses culturelles des collectivités locales en 2002*, DEPS.
- O' Brien D. (2013), *Cultural Policy: Management, Value and Modernity in the Creative Industries*, London and New York: Routledge.
- Palmer/Rae Associates (2004), "*European Cities and Capitals of Culture*" Study prepared for the European Commission.
- Parkinson M., (1994), "Cultural policy and European cities: towards a European Union policy response" paper presented at the Conference "Culture, building stone of Europe 2002"/ Workshop 2.
- Parlement Européen (2006), *Financement des Arts et de la Culture dans l'Union Européenne*, Département thématique, Politiques structurelles et de cohésion, Brussels, Décembre 2006, σελ.1.
- Pascual J. (2006), Exploring local policies for cultural diversity. In: UCLG's WG on Culture and Barcelona City Council, *Local policies for cultural diversity*, report for the Division of Cultural Policies and Intercultural Dialogue of UNESCO. Pindado, Fernando (coordinator), Oscar Rebollo Izquierdo, J. Olive, 2002.
- Perret J. (1995), *L'action culturelle des petites villes*, guide pratique, Paris: APVF
- Pongy M., G. Saezz (1994), *Politiques culturelles et régions en Europe*, Paris: L' Harmattan.
- Postman N. (1985), *Amusing ourselves to death: discourse in the age of show business*. New York (Penguin).
- Regional Policy Commission (1996), *Renewing the Regions. Strategies for Regional Economic Development*, Labor Party Report, Sheffield Hallam University.
- République Française (2002), "*Les collectivités locales en France*", Paris.
- Rocher G. (1968), *Définition de la culture*, tome 2. L'action sociale, p.p.108-11.

- Saint –Pulgent Maryvonne de (1999), *Le gouvernement de la culture*, Paris: Gallimard.
- Samuel R. and Gareth J. (1982), *Culture, ideology and politics: essays for Hobsbawn*, London: Routledge and Kegan Paul.
- Sapsford R. (2007), *Survey Research* (second edition), London: Sage.
- Schafer P. (1994), *The challenge of cultural development*, World Culture Project.
- Segers K. et E. Huijgh, “Clarifying the complexity and ambivalence of the cultural Industries”, Gent: Recreatief Vlaanderen, working paper 2006-02, 2006, http://www.recreatiefvlaanderen.be/srv/pdf/srcvwp_200602.pdf, στο *ESSnet-Culture Final Report*, σελ.133.
- Skayannis, P. Stamboulis, Y. (2003), “Innovation in tourism, technology and institutions”, in *Culture and Regional economic development in Europe*, Volos: University of Thessaly Press.
- Smith M.K. (2004), *Seeing a New Side to Seasides: Culturally Regenerating the English Seaside Town*, Int.J.Tourism Res.6:17-28.
- Throsby D. (2001), *Economics and Culture*, Cambridge: Cambridge Un. Press
- Towse R. (2011), *A Handbook of Cultural Economics*, Cheltenham & Northampton: Edward Elgar.
- UCLG’s WG on Culture and Barcelona City Council (2006), *Local policies for cultural diversity*, report for the Division of Cultural Policies and Intercultural Dialogue of UNESCO, Barcelona.
- United Nations Conference on Environment and Development, 3-14 June 1992, Rio de Janeiro *Agenda 21*(1992), New York, United Nations UNDP – United National Development Programme, *Cultural Liberty in Today’s Diverse World* -2004. Human Development Report, New York United Nations 2004.
- UNESCO (1996), *Notre diversité créatrice*, Javier Pérez de Cuéllar, Commission mondiale de la culture et du développement.
- UNESCO (1998), *Rapport mondial sur la culture*, Culture, créativité et marchés.

- UNESCO (2000), *Rapport mondial sur la Culture, Diversité culturelle, conflit et pluralisme*.
- UNESCO (2009), *Rapport mondial : Investir dans la diversité culturelle et le dialogue Intercultural*.
- UNESCO (2009), *UNESCO framework for Cultural Statistics*, Canada.
- UNESCO (2011), *Culture for Development Indicator Suite*, February 2011, Analytical Framework.
- Urfalino Ph. (2004), *L' invention de la politique culturelle*, Paris: Hachette.
- Venturelli C. (2003), *From the information economy to the creative economy*, Centre for the Arts and Culture, <http://www.culturalpolicy.org>
- Vincent A., M.Wunderle, (2010), *Le financement prive de la culture*, dossier 74, CRISP, Bruxelles, (www.crisp.be)
- Ward D. (2002), *The Guggenheim Effect, Cities Reborn: the Challenge of an Urban Renaissance*, The Guardian, 30 October 2002.
- WCED - UN World Commission on Environment and Development (1987), *Our common future*, Oxford University Press, <http://www.un.org/esa/sustdev/>
- Woehrling J.-M. (2008), *"The Management of Cultural and Religious Diversity and the promotion of Interfaith and Intercultural Dialogue by Local Authorities"* σε *Gods in the City. Intercultural and Interreligious Dialogue at Local Level*, Council of Europe. Strasbourg, σελ.30-36.
- World Commission on Culture and Development (1995): *Our Creative Diversity* Paris: UNESCO.
- World Tourism Organization (W.T.O.), European Tourism Commission (E.T.C.) (2005), *City Tourism and Culture: The European Experience*, WTO/ETC, Brussels.
- Yudice G. (2003), *The expediency of Culture: Uses of Culture in the Global Era*, Durham and London: Duke University Press.
- Zukin S. (1995), *The Cultures of Cities*, Cambridge: Blackwell.

ΠΗΓΕΣ

Α΄ ΝΟΜΟΙ

Άρθρο 5α. παρ.2. Σύνταγμα της Ελλάδας.

Ν. 2539/1997 ΦΕΚ Α΄ 244/1997, «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τ.Α.».

Ν.2557/1997 Φ.Ε.Κ. 271/1997, «Θεσμοί, μέτρα και δράσεις πολιτιστικής ανάπτυξης».

Ν. 3028/2002 «Για την Προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς», άρθρο 45.

Ν. 3448/2006 ΦΕΚ Α΄57/15.03.2006 «Για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημοσίου τομέα και την ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας Υπ. Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης», άρθρο 30, Ρυθμίσεις επί ζητημάτων ΟΤΑ.

Ν. 3525/2007 ΦΕΚ Α΄ 16/26.01.2007 για την Πολιτιστική Χορηγία (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 33 του Ν. 3773/2009 (ΦΕΚ Α΄120), με το άρθρο 11 του Ν. 3842/2010 (ΦΕΚ Α΄58) και με το άρθρο 64 παρ.2ε του Ν. 4002/2011 (ΦΕΚ Α 180).

Ν. 3852/2010 ΦΕΚ 87 Α/07.06.2010, «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα Καλλικράτης».

Ν. 3845/6.5.2010 «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο».

Ν. 4019/2011 ΦΕΚ 216 Α/30.09.2011, «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις».

Νέος Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας (άρθρο 220 ν.3463/2006).

Π.Δ. 191/13.6.2003 (ΦΕΚ 146/13.6.2003, Τ.Α.΄).

ΦΕΚ.Ν 81 Α/16-6-1990, (Για πρώτη φορά δημοσιεύτηκε νόμος όπου αναφέρεται η λέξη χορηγία, με φορολογικές απαλλαγές ως κίνητρο για τους χορηγούς).

ΦΕΚ 592/Β/1-8-1994) Συστατική πράξη της Δημοτικής Επιχείρησης Πληροφόρησης Θεάματος και Επικοινωνίας Ξάνθης, όπως αυτή τροποποιήθηκε από το Φ.Ε.Κ 2179/08-08-2014 τ. Β΄.

International Sociology Association (ISA) Code of Ethics, http://isa-sociology.org/about/isa_code_of_ethics.htm.

Β΄ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Ξάνθης υπ' αριθ. 217/2011 περί συγχώνευσης ΝΠΔΔ του Δήμου Ξάνθης και σύστασης νέου ΝΠΔΔ με την επωνυμία «Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης», (ΦΕΚ 1190/9-6-2011/τεύχ.Β΄).

Απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου Ξάνθης υπ' αριθμ. 220/2014 για τον Ορισμό μελών και των αναπληρωτών τους και εκλογή Προέδρου και Αντιπροέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου του Ν.Π.Δ.Δ. με την επωνυμία "Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης".

Απόφαση Δημοτικού Συμβουλίου υπ' αριθμ. 226/2014 για τον Ορισμό Προέδρου, Αντιπροέδρου και μελών Διοικητικού Συμβουλίου της Δημοτικής Επιχείρησης Πληροφόρησης Θεάματος και Επικοινωνίας Δήμου Ξάνθης και των αναπληρωτών τους.

Απολογισμοί Δήμου Ξάνθης οικονομικών ετών 2010 - 2014.

Γ΄ ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Agenda 21 de la culture : les « autorités locales » championnes de la diversité culturelle? Jean-Louis Sagot-Duvaurox.

Σύμβασης της Παγκόσμιας Κληρονομιάς το 1972, η «Πολιτιστική κληρονομιά».

Συμπεράσματα Παγκόσμιας Διάσκεψης για την Πολιτιστική Πολιτική (MONDIACULT, Πόλη Μεξικού, 1982).

Συμπεράσματα της Παγκόσμιας Επιτροπής για τον Πολιτισμό και την Ανάπτυξη (Η Δημιουργική μας Πολυμορφία, 1995).

Συμπεράσματα Διακυβερνητικής Διάσκεψης για την Πολιτιστική Πολιτική υπέρ της Ανάπτυξης (Στοκχόλμη, 1998).

Δ΄. ΕΓΓΡΑΦΑ ΟΗΕ

Nations Unies (2010), *Tenir les promesses: unis pour atteindre les objectifs du Millénaire pour le développement*, Document final du sommet des Nations Unies sur les OMD.

Nation Unies (2010), *Résolution sur Culture et développement* de l'Assemblée générale.

Nations Unis (2011), Rapport du Secrétaire général des Nations Unies sur la Résolution sur Culture et développement.

Ε΄ ΕΚΘΕΣΕΙΣ –ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Γενική Γραμματεία Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος, Συνοπτική Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 2007, Πειραιάς 2008.

Horizon 2020 αναφορά του Expert Group για την πολιτιστική κληρονομιά με τίτλο “getting cultural heritage to work” (Απρίλιος 2015)

ENTACT, Η Λευκή Βίβλος για τη «Σχέση ανάμεσα σε Μουσεία και Δήμους στην Ευρώπη», επιστημονικούς διευθυντές και συντονιστές του E=MU2 ομάδας ανάλυσης πολιτικών, που χρηματοδοτήθηκε από την ΕΕ., The White Paper on the “The Relationship between Museums and Municipalities in Europe”, E=MU2, Policy Analysis Group, December, 2010.

DEXIA, 2007, “EU. Sub-national governments: an overview”.

World Bank Group (1999), Social Capital Database
<http://www.worldbank.org/poverty/scapital/index.html>

Zlatar A. (2006), Zagreb's Hidden Heterotopias. For the *Active citizens, local cultures, European politics* project; ECF, ECUMEST, Interarts and South East Europe TV Exchanges; www.policiesforculture.org

Πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής για τις Ακριτικές Περιοχές (1992) (βλ. σχετικά παράρτημα II).

Ερευνητικό πρόγραμμα «ΘΡΑΚΗ»: «Καταγραφή, μελέτη και προβολή της παραδοσιακής μουσικής της Θράκης», (1995-2000).

Λεύκωμα: “Φίλιππος Αμοιρίδης, ένας θρύλος της τοπικής Αυτοδιοίκησης”, εκδ. Ν. Καραμανλής, (2011), βλ. σχετ. <http://www.agonas.gr>, πρόσβαση στις 5/6/2011.

Έκθεση του Fischer (2012) για την Commission «Reports on Culture and National Funds (Greece), European Expert Network on Culture (EENC), διαθέσιμο και στην ιστοσελίδα <http://www.poeinkaiprattein.org/>, (πρόσβαση στις 6/5/2015).

Research “The Economics of Culture in Europe”, E.C., D.G Education and Culture, October 2006.

Πρότυπο Καινοτόμο Σχέδιο Ανάπτυξης (ΠΚΣΑ) που σχεδιάστηκε από την ΤΕΔΚ Ν.Ξάνθης/ΕΠΑ και βραβεύθηκε από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, στο «Η Φωνή της Αυτοδιοίκησης», Αρ. Φύλ.71, Ιούλ-Αύγ.2008, ΤΕΔΚ Ν.Ξάνθης.

Ντοκιμαντέρ: Θράκη. Μια πανάρχαια ελληνική περιοχή.
http://mam.avarchive.gr/portal/digitalview.jsp?get_ac_id=1346&thid=3694, D1346 ,31/12/1969, (πρόσβαση στις 10/3/2015).

Χάρτης Ξάνθης, προσωπική κατασκευή από το portal της Εγνατίας Οδού
<http://geoportal.egnatia.gr/wageoportal/home/webmap/viewer.html?webmap=0f2c756326d3427998980afcc5114d43&extent=23.2667,40.5824,26.9856,41.6378>

ΣΤ΄ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

Ιστοτόποι θεσμών και οργανισμών

<http://www.carnivalx.gr> (Καρναβάλι Ξάνθης, πρόσβαση στις 12/5/2015)

<http://www.cityofxanthi.gr> (Δήμος Ξάνθης, πρόσβαση στις 29/5/2015)
<http://www.cityofxanthi.gr/images/katevasma/pdfs/organogramma/organogramma.jpg>

<http://www.cityofxanthi.gr/enimerosi/episkeptas/%CE%B5%CE%BF%CF%81%CF%84%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%BF%CE%AF>, (πρόσβαση στις 7/3/2015)

http://www.citybranding.gr/2013/12/blog-post_27.html, (πρόσβαση στις 10/1/2014)

<http://www.creativeeurope.eu> (πρόσβαση στις 8/2/2015).

Το πλήρες κείμενο του Νόμου για την πολιτιστική χορηγία:
<http://www.culture.gr/war/N.3525%20tou%202007.pdf>, (πρόσβαση στις 10/9/2014).

Ένα πρότυπο κείμενο σύμβασης:

http://www.culture.gr/war/protypo_simvasis.doc, (πρόσβαση στις 10/3/2015).

<http://www.cultureandcommunities.ca/downloads/salon3-handout.pdf>, (πρόσβαση στις 22/2/2015)

<http://www.culture.gr/culture/gindex.jsp>, (πρόσβαση στις 17/2/2015)

<http://culture.gr/culture/gsponsorship.jsp>, (πρόσβαση στις 1/2/2015)

http://www.eetaa.gr:8080/kodikas/nm_ptext.jsp, (τελευταία πρόσβαση, 9/10/2014).
Eurostat 2014,

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/culture/introduction> (πρόσβαση στις 10/12/2014)

http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/SYNTAGMA1_1.pdf (Το Σύνταγμα της Ελλάδας, πρόσβαση στις 18/1/2015)

http://observatory.egnatia.gr/factsheets/fs_2010/SET01_factsheet_2010.pdf,
(πρόσβαση στις 12/6/2015)

<http://fex.org>, (Η Ξάνθη του Μάνου Χατζηδάκι, πρόσβαση στις 23/10/2014).

<http://www.fex.org.gr> (Πολιτιστικό ημερολόγιο ΦΕΞ 2014, πρόσβαση στις 10/12/2014).

<http://www.kallikratis.gr>, (πρόσβαση στις 3/3/2014)

<http://www.kedke.gr> (Κ.Ε.Δ.Ε., πρόσβαση στις 10/6/2015)

<http://www.minedu.gov.gr> (ΥΠ.Ε.Π.Θ., πρόσβαση στις 10/5/2015)

<http://www.ypes.gr> (ΥΠ.ΕΣ., πρόσβαση στις 20/5/2015)

<http://www.yppo.gr> (ΥΠ.ΠΟ., πρόσβαση στις 28/5/2015)

<http://www.statistics.gr> (Ε.Σ.Υ.Ε., πρόσβαση στις 6/3/2015)

<http://xanthi.eedsa.gr/Contents.aspx?lang=gr&CatId=13&View=18> (ΕΕΔΣΑ)
(πρόσβαση στις 10/2/2015)

<http://www.paliapoli.gr> (Γιορτές Παλιάς Πόλης, πρόσβαση στις 10/9/2014)

<http://www.paliapoli.gr/uploaded-files/files/gpp2014.pdf>(πρόσβαση στις 30/9/2014)

<http://www.pamth.gov.gr/> (Περιφέρεια Α.Μ.Θ., πρόσβαση στις 10/1/2015)

<http://www.pexanthi.eu/> (Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης, πρόσβαση στις 3/2/2015)
<http://www.pexanthi.eu/index.php/menu-tourismos/enallaktikos-/arxaiologikos.html>

<http://www.pexanthi.eu/index.php/menu-tourismos/priniperioxi/oikismoi.html>

Ευρωπαϊκή εμπειρία

Capitales Culturelles, 25 ans, revue; <http://el.wikipedia.org/wiki/>(πρόσβαση στις 26/9/2014).

<http://www.comedia.org.uk> (πρόσβαση στις 19/11/ 2006).

<http://www.culturalpolicies.net/compendium> (πρόσβαση στις 10/4/2015)

<http://www.culturalpolicies.net/sweden-4html> (πρόσβαση στις 30/9/2013)

<http://www.culturalpolicies.net/Sweden-22html>(πρόσβαση στις 20/11/2013)

<http://www.goetemborg.com> (πρόσβαση στις 29/1/2014)

<http://www.kaapelitehbas.fi/en/factory/history> (πρόσβαση στις 28/11/2013)

<http://www.kulturturizm.gov.tr> (πρόσβαση στις 30/9/2013)

Ευρωπαϊκές μελέτες (βλ. ενότ. 5.2, πίνακες 9Α, 9Β, πρόσβαση στις 10/5/2014)

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/impact-of-culture-on-creativity_fr.htm

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/culture-and-education_fr.htm

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/information-system-for-artist-mobility_fr.htm

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/mobility-matters_fr.htm

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/mobility-and-free-movement_fr.htm

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/entrepreneurial-dimension-of-the-cultural-and-creative-industries_fr.htm

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/economy-of-culture-in-europe_fr.htm

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/exploitation-and-development-cultural-s_fr.htm

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/national-approaches-to-intercultural-dialogue_fr.htm

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/strategy-for-culture-in-the-mediterranean-region_en.htm

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/contribution-of-culture-to-local-and-regional-development_en.htm

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/european-capitals-of-culture_fr.htm

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/structural-funds_fr.htm

<http://www.culturemap.net/index.php#page=downloads>

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/eurobarometer-survey_fr.htm

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/national-systems-of-public-guarantees_fr.htm

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/observatory_fr.htm

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/cultural-cooperation-in-europe_fr.htm

<http://ec.europa.eu/news/culture/archives-el.html>

http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/documents/com537_en.pdf

E.U Cohésion Policy- The thematic pages:

http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/index_en.htm

Unesco

Culture for Development Indicator Suite ©UNESCO,

‘Mesurer l’ immesurable: l’ impact de la culture sur le développement”

<http://www.unesco.org/new/fr/culture/themes/culture-and-development/the-future-we-want-the-role-of-culture/measuring-the-immeasurable/>,(πρόσβαση στις 10/5/2013).

UNESCO (2001), *Universal Declaration on Cultural Diversity*,
<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127160m.pdf>, p.39

UNESCO (2005), *Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions*, http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=31038&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html, Διακυβερνητική Διάσκεψη για την Πολιτιστική Πολιτική υπέρ της Ανάπτυξης (Στοκχόλμη, 1998).
http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/CLT/pdf/declaration_cultural_diversity_el.pdf.pdf, (πρόσβαση στις 11/3/2014).

Διεθνές Βραβείο Μελίνα Μερκούρη για τη Διάσωση και Διαχείριση των Πολιτιστικών Τοπίων (UNESCO-GRECE)
[http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=7191&URL_DO=DO_TOPIC &URL_SECTION=201.html](http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=7191&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html), (πρόσβαση στις 10/5/2014).

Ευρωπαϊκά πολιτιστικά προγράμματα

<http://www.charlespicque.info/web/wp-content/uploads/2012/11/BIO-CHEMETOFF.pdf>, (πρόσβαση στις 10/5/2015).

Council of Europe ERI Carts “Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 7th Edition 2006 (<http://culturalpolicies.net/>), (πρόσβαση στις 10/3/2013).
http://www.create2009.europa.eu/about_the_year/manifesto.html, (πρόσβαση στις 10/5/2012).

<http://www.cultureandcommunities.ca/downloads/salon3-handout.pdf>, (πρόσβαση στις 10/3/2015).

http://www.espon.eu/mmp/online/website/content/projects/259/648/index_EN.htm (πρόσβαση στις 21/5/2015).

<http://www.europeanagendaforculture.org>, (πρόσβαση στις 11/1/2015).

http://www.recreatiefvlaanderen.be/srv/pdf/srcvwp_200602.pdfH, στο *ESSnet-Culture Final Report*, σελ.133 (πρόσβαση στις 10/5/2015).

<http://www.poeinkaiprattein.org>, (πρόσβαση στις 6/5/2015).

Les Rencontres, Association of European Cities and Regions for Culture (2004) Green Paper on the Cultural Policies of Local and Regional Authorities in Europe, <http://www.lesrencontres.eu/images/stories/pdf/livrevertgbplanches.pdf> (πρόσβαση στις 10/5/2014).

www.uclg-culturesummit2015.org/index.php/en/bilbao/item/84, (πρόσβαση 1/5/15)
<http://www.tour-eiffel.fr>, (πρόσβαση στις 16/2/2015).

<http://www.encatc.org/culturalheritagecountsforeurope/outcomes/>, T.Navracics, 2015, (πρόσβαση στις 10/5/2015).

<http://www.cdj.oxfordjournals.org/cgi/content/full/bsm046?ijkey=fy2FE420IfDINQ1&keytype=ref>, (πρόσβαση στις 20/1/2015).

Nancy: un urbanisme de continuité, *Traits urbains*, 2008, no 23.

<http://www.charlespicque.info/web/wp-content/uploads/2012/11/BIO-CHEMETOFF.pdf>, (πρόσβαση στις 10/5/2015).

Συνέδρια

Δήμος Σουφλίου (2008), *Κοινή Αρχιτεκτονική Κληρονομιά στη Θράκη*, Πρακτικά επιστημονικής συνάντησης στα πλαίσια του έργου Interreg III A «Η Αρχιτεκτονική στους Δρόμους του Μεταξιού», Σουφλί 31 Οκτωβρίου-1 Νοεμβρίου 2008.

Δήμος Σουφλίου (2008), *Ιστορική Τοπογραφία της ελληνοβουλγαρικής διασυνοριακής περιοχής*, Πρακτικά επιστημονικής συνάντησης στα πλαίσια του έργου Interreg III A «Το παρελθόν ως μέλλον: ιστορική τοπογραφία περιοχής Δήμου Σουφλίου και τοπική ανάπτυξη», Σουφλί 7-8 Νοεμβρίου 2008.

ΕΕΤΑΑ, ημερίδα (5/6/2014) με θέμα «*Πόλη-Πολίτης-Πολιτισμός*».

Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης (2014), *Επιστημονική ημερίδα λαογραφίας*. Επιμ. Δ.Μαυρίδης, π.Σ.Γκουτζίνης. Πρακτικά επτά εισηγήσεων από τη θεματολογία του «παραδοσιακού» και του «νεωτερικού» λαϊκού πολιτισμού, http://www.fttrace.gr/wb/media/seminaria_2014/praktika_hmeridas_laografias_full.pdf

Lalenis, K. (2005), «*The legal tools for conservation and management of Built Heritage in Greece: reflections of the antagonism of Institutions*», AESOP Conference, Vienna.

Παπάζογλου Γρ., *Πολιτιστική Πολιτική των ΟΤΑ και Δημοτικές Βιβλιοθήκες: μια αναπτυξιακή δυναμική και οι προοπτικές των Δημοτικών Βιβλιοθηκών*, Πανελλήνιο Συνέδριο Δημοτικών Βιβλιοθηκών - 1ο (2008): Η δυναμική και οι προοπτικές των Δημοτικών Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα, Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης, διαθέσιμο στο <http://lekhythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/11822>, (πρόσβαση στις 20/5/2014)

Παπάζογλου Γρ., Χρ.Τσιλίκης, (2014), *Εναλλακτικές μορφές επιχειρηματικότητας και πολιτισμικές-δημιουργικές δράσεις σε τοπικό επίπεδο στην Ελλάδα της κρίσης. Ο ρόλος της Τ.Α. στην ανάπτυξή τους*, εισήγηση- παρουσίαση έρευνας,

Τμήμα Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 12/12/2014, <http://topa.gr>.

UNESCO, 1982, *World Conference on Cultural Policies*, (Mexico City).

Τύπος

<http://www.airetos.gr>, Ριζική αναθεώρηση του Καλλικράτη, Α.Τσίπρας, (πρόσβαση στις 14/5/2015)

<http://www.chronosmag.eu/index.php/p-pp-pl-gg-se-pls-gs-p-pp.html>, (πρόσβαση στις 10/5/2015).

http://www.epirusgate.blogspot.gr/2014/09/blog-post_664.html, (πρόσβαση στις 10/3/2014).

http://www.el-vima.blog-post_63.html, Η πολιτιστική πολιτική της Τ.Α., Μ. Δαράκη, (πρόσβαση στις 19/3/2015).

<http://www.empros.gr>, Το Χρονικό των ΘΛΕ και του Ξανθιώτικου Καρναβαλιού, Μ. Ξανθοπούλου, (πρόσβαση στις 24/2/2012).

<http://www.indexanthi.gr>, (πρόσβαση στις 14/5/2015).

http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_civ_2_11/07/2010_407239, (πρόσβαση στις 11/07/2010).

<http://www.kathimerini.gr>, Επτακοίλη Τ., Ιστορίες για τον Μάνο Χατζηδάκι, (πρόσβαση στις 13/1/2013).

<http://www.kathimerini.gr/803861/article/ta3idia/sthn-ellada/3an8h-misos-aiwnas-karnavali>, (πρόσβαση στις 10/5/2015).

<http://www.localit.gr/wp-content/uploads/2012/08>, (πρόσβαση στις 30/8/2012).

<http://www.xanthipress.gr/ta-statistika-apo-ti-chrisi-tou-piramatikou-sistimatos-xenagisis-meso-smart-phones-stin-palia-poli/>, (πρόσβαση στις 8/3/2015).

<http://www.radio899.gr/?q=node/3507#sthash.GD9pPPOs.dpuf>, (πρόσβαση στις 9/2/2015).

<http://www.tanea.gr/news/culture/article/5166234/k-tasoylas-o-politismos-einai-apo-tis-shmantikotes-anaptyksiakes-kinhseis/>, (πρόσβαση στις 3/3/2014)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι - ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ 2013

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

Υπεύθυνη
Έμμη Παπάζογλου, Υ/Δ
Τμήμα Κοινωνικής
Πολιτικής
epapazo@gmail.com

Ημερ.συμπλήρωσης: __/__/2013

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Η παρούσα έρευνα αποτελεί μια ανεξάρτητη πρωτοβουλία που διερευνά τη γνώμη του κοινού σχετικά με τις πολιτιστικές δράσεις του Δήμου Ξάνθης. Σκοπός των ερωτηματολογίων είναι να συμβάλλουν στη μελέτη της πολιτιστικής πολιτικής της ευρύτερης περιοχής της Ξάνθης. Η επιλογή σας έγινε τυχαία και οι απαντήσεις σας θα μείνουν εμπιστευτικές.

Δεν υπάρχει περιορισμός στην έκταση των απαντήσεών σας στις ανοικτές ερωτήσεις. Για κάθε ερώτηση επιλέξτε μια απάντηση ή όσες απαντήσεις θέλετε.

1. Πόσο ενημερωμένος είστε όσον αφορά τις πολιτιστικές υποδομές και τις πολιτιστικές δράσεις στη περιοχή της Ξάνθης:

☐ Απόλυτα ενημερωμένος /η	☐ Λίγο ενημερωμένος
☐ Πολύ καλά ενημερωμένος	☐ Πολύ λίγο ενημερωμένος
☐ Καλά ενημερωμένος	☐ Καθόλου ενημερωμένος

2. Ποιοί φορείς θεωρείτε ότι προωθούν την πολιτιστική πολιτική της περιοχής σας:

- ☐ α. Πολιτιστικοί Σύλλογοι
☐ β. Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση Ξάνθης (ΔΕΑΞ)
☐ γ. Φιλοπρόοδη Ένωση Ξάνθης (ΦΕΞ)
☐ δ. Στέγη Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης «Κων/νος Μπένης»
☐ στ. ΠΑΚΕΘΡΑ
☐ ζ. Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης
☐ η. Λύκειο Ελληνίδων
☐ θ. άλλο

Θα θέλατε να δικαιολογήσετε την απάντησή σας;.....

3. Στις δράσεις ποιών από τους παρακάτω φορείς συμμετέχετε;

Σημειώστε στο αντίστοιχο τετράγωνο:

α ☐ β ☐ γ ☐ δ ☐ ε ☐ στ ☐ ζ ☐ η ☐ θ ☐

4. Τι οφέλη πιστεύετε ότι μπορεί να έχει μια πετυχημένη πολιτιστική πολιτική στη περιοχή σας:

- ☐ Προβολή/ διάσωση πολιτιστικής κληρονομιάς
☐ Προώθηση νέας δημιουργίας
☐ Ψυχαγωγία /Διασκέδαση
☐ Ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων / προώθηση κοινωνικής συνοχής
☐ Ανάπτυξη οικονομικών σχέσεων
☐ Τοπική ανάπτυξη
☐ Άλλο.....

5. Οι πολιτιστικές δραστηριότητες στο Δήμο Ξάνθης...

	Καθόλου ικανοποιητικά	Λίγο ικανοποιητικά	Πολύ ικανοποιητικά	Απόλυτα ικανοποιητικά	ΔΞ/ΔΑ
προβάλουν την πολυπολιτισμικότητα της περιοχής;	☐	☐	☐	☐	☐
διασώζουν ήθη, έθιμα και παραδόσεις;	☐	☐	☐	☐	☐
αξιοποιούν την τοπική πολιτιστική παράδοση και ιστορία;	☐	☐	☐	☐	☐

Αν γινόταν η ίδια ερώτηση πριν 4 χρόνια, δηλαδή πριν την οικονομική κρίση, θα δίνατε την ίδια απάντηση; Ναι ☐ Όχι ☐

6. Σε τι βαθμό προβάλλονται οι δημιουργίες νέων καλλιτεχνών;

Καθόλου ικανοποιητικό	Λίγο ικανοποιητικό	Πολύ ικανοποιητικό	Απόλυτα ικανοποιητικό	Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ
☐	☐	☐	☐	☐

7. Οι πολιτιστικές δράσεις...

	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Απόλυτα	ΔΞ/ΔΑ
προσελκύουν τουρίστες;	☐	☐	☐	☐	☐
οδηγούν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας;	☐	☐	☐	☐	☐
δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας;	☐	☐	☐	☐	☐

8. Πριν 4 χρόνια, δηλαδή πριν την οικονομική κρίση, οι πολιτιστικές δράσεις...

	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Απόλυτα	ΔΞ/ΔΑ
προσέλκυαν τουρίστες;	☐	☐	☐	☐	☐
οδηγούσαν στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας;	☐	☐	☐	☐	☐
δημιουργούσαν νέες θέσεις εργασίας;	☐	☐	☐	☐	☐

9. Στο σύνολό τους οι πολιτιστικές δράσεις που διοργανώνονται στη Ξάνθη ποιες από τις παρακάτω ηλικιακές κατηγορίες πολιτών καλύπτουν:

- ☐ Παιδιά
☐ Νέοι
☐ Φοιτητές
☐ Γονείς
☐ Ηλικιωμένοι

10. Θεωρείτε ότι οι εκδηλώσεις βελτιώνονται κάθε χρόνο;

Καθόλου Λίγο Πολύ Απόλυτα ΔΞ/ΔΑ

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

11. Αποφέρουν πολιτικό όφελος; ☐ Ναι ☐ Όχι

12. Κατά πόσο επηρεάστηκαν οι πολιτιστικές δράσεις από το Πρόγραμμα συνενώσεων Δήμων «Καλλικράτης»;

☐ Καθόλου ☐ Λίγο ☐ Πολύ ☐ Απόλυτα ☐ ΔΞ/ΔΑ

13. Οι επισκέψεις σας επηρεάστηκαν από την οικονομική κρίση;

☐ Καθόλου ☐ Λίγο ☐ Πολύ ☐ Απόλυτα ☐ ΔΞ/ΔΑ

14. Πόσα χρήματα το μήνα διαθέτετε για να καλύψετε τις πολιτιστικές σας ανάγκες;.....

15. Συμμετέχετε στις ακόλουθες εκδηλώσεις εσείς και η οικογένειά σας; Πόσο συχνά;

	Πολύ συχνά	Συχνά	Αρκετά συχνά	Σπάνια	Ποτέ
Καρναβάλι Ξάνθης	☐	☐	☐	☐	☐
Γιορτές Νεολαίας	☐	☐	☐	☐	☐
Γιορτές Παλιάς Πόλης	☐	☐	☐	☐	☐
Χατζηδάκιο Φεστιβάλ	☐	☐	☐	☐	☐
Γιορτές Νέστου	☐	☐	☐	☐	☐

16. Η συμμετοχή σας στις πολιτιστικές εκδηλώσεις πριν την οικονομική κρίση ήταν

☐ Ίδια ☐ Μεγαλύτερη ☐ Μικρότερη

17. Κατά πόσο σας αρέσουν οι πολιτιστικές δράσεις που επιλέγονται;

☐ Καθόλου ☐ Λίγο ☐ Πολύ ☐ Απόλυτα ☐ ΔΞ/ΔΑ

18. Κατά πόσο θεωρείτε ότι εμπλέκεστε στη διαδικασία λήψης αποφάσεων όσον αφορά τις πολιτιστικές δράσεις; Λαμβάνεται υπόψη η γνώμη σας;

☐ Καθόλου ☐ Λίγο ☐ Πολύ ☐ Απόλυτα ☐ ΔΞ/ΔΑ

19. Κατά πόσο μείνατε ικανοποιημένοι από την επίσκεψή σας στις ακόλουθες διοργανώσεις; Πως τις κρίνετε;

	Καθόλου ικανοποιητικά	Λίγο ικανοποιητικά	Πολύ ικανοποιητικά	Απόλυτα ικανοποιητικά	ΔΞ/ΔΑ
Καρναβάλι Ξάνθης	☐	☐	☐	☐	☐
Γιορτές Νεολαίας	☐	☐	☐	☐	☐
Γιορτές Παλιάς Πόλης	☐	☐	☐	☐	☐
Χατζηδάκιο Φεστιβάλ	☐	☐	☐	☐	☐
Γιορτές Νέστου	☐	☐	☐	☐	☐

Η ικανοποίησή σας από πολιτιστικές εκδηλώσεις πριν την οικονομική κρίση (πριν 4 χρόνια) ήταν

☐ Ίδια ☐ Μεγαλύτερη ☐ Μικρότερη

20. Πόσες φορές το μήνα επισκέπτεστε τα μουσεία – τις πολιτιστικές συλλογές της περιοχής σας;

21. Πόσες φορές το μήνα επισκέπτεστε τις βιβλιοθήκες της περιοχής σας;

22. Πόσα βιβλία διαβάζετε το χρόνο;

23. Πόσες τοπικές εφημερίδες διαβάζετε σε μια συνηθισμένη εβδομάδα;.....

24. Πόσο συχνά μπαίνετε στο διαδίκτυο σε μια συνηθισμένη εβδομάδα;.....

25. Πόσο συχνά επισκέπτεστε πολιτιστικές ιστοσελίδες σε μια συνηθισμένη εβδομάδα;,

26. Ακούτε το Πολιτιστικό Ραδιόφωνο “Ράδιο Ξάνθη 93,5”; Ναι ☐ Όχι ☐

27. Πόσες φορές το χρόνο πηγαίνετε κινηματογράφο;

28. Πως θα περιγράφατε τη συμμετοχή σας στα πολιτιστικά δρώμενα της περιοχής:

☐ «Ενεργητική» συμμετοχή σε ερασιτεχνικές πολιτιστικές δραστηριότητες κλπ.

Αν η ερώτηση αυτή γινόταν πριν από 4 χρόνια, δηλαδή πριν την οικονομική κρίση θα απαντούσατε ότι συμμετείχατε:

☐ Το ίδιο ☐ Περισσότερο ☐ Λιγότερο

☐ «Παθητική» συμμετοχή: Παρακολούθηση θεαμάτων, παραστάσεων, επισκέψεις μουσείων κλπ.

Αν η ερώτηση αυτή γινόταν πριν από 4 χρόνια, δηλαδή πριν την οικονομική κρίση θα απαντούσατε ότι συμμετείχατε:

☐ Το ίδιο ☐ Περισσότερο ☐ Λιγότερο

29. Σε τι βαθμό καλύπτουν οι δραστηριότητες τις προσωπικές σας ανάγκες όσον αφορά τον πολιτισμό;

	Καθόλου ικανοποιητικά	Λίγο ικανοποιητικά	Πολύ ικανοποιητικά	Απόλυτα ικανοποιητικά	ΔΞ/ΔΑ
Καρναβάλι Ξάνθης	☐	☐	☐	☐	☐
Γιορτές Νεολαίας	☐	☐	☐	☐	☐
Γιορτές Παλιάς Πόλης	☐	☐	☐	☐	☐
Χατζηδάκιο Φεστιβάλ	☐	☐	☐	☐	☐
Γιορτές Νέστου	☐	☐	☐	☐	☐

30. Θα μπορούσατε να αξιολογήσετε από 0 έως 10 την κάλυψη των προσωπικών σας αναγκών όσον αφορά τον πολιτισμό, όπου 0 είναι ο χειρότερος βαθμός και 10 ο καλύτερος.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Αν η ερώτηση αυτή γινόταν πριν από 4 χρόνια, δηλαδή πριν την οικονομική κρίση θα απαντούσατε:

☐ Το ίδιο ☐ Περισσότερο ☐ Λιγότερο

31. Τι θα προτείνατε για να βελτιωθούν οι πολιτιστικές δράσεις στην περιοχή σας; Τι θα περιμένατε από τους τοπικούς φορείς;

.....
.....

32. Αξιολογήστε από 0 έως 10 την ποιότητα των πολιτιστικών δράσεων της Ξάνθης, όπου 0 είναι ο χειρότερος βαθμός και 10 ο καλύτερος.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

33. Φύλο: ☐ Άνδρας ☐ Γυναίκα

34. Ηλικία:

35. Οικογενειακή κατάσταση: ☐ Άγαμος/η ☐ Έγγαμος/η

36. Αριθμός τέκνων:

37. Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα (σε €)

- A. ☐ 0-7.000 ☐ Δ . 21001-28000 ☐ Ζ.>56.000
B. ☐ 7001-14000 ☐ Ε. 28001-42000
Γ. ☐ 14001-21000 ☐ ΣΤ.42001-56000

38. Μορφωτικό επίπεδο:

☐ Κάποιες τάξεις Δημοτικού	☐ Λύκειο
☐ Δημοτικό	☐ Πανεπιστήμιο / ΤΕΙ
☐ Γυμνάσιο	☐ Κάτοχος Μεταπτυχιακού

39. Επαγγελματική κατάσταση:

- ☐ Άνεργος ☐ Εργαζόμενος ☐ Ημιαπασχολούμενος ☐ Συνταξιούχος
☐ Φοιτητής

40. Πόσα έτη κατοικείτε στην περιοχή

41. Εθνικότητα.....

42. Πόλη μόνιμης κατοικίας /Περιοχή:

Σας ευχαριστώ πολύ για τον πολύτιμο χρόνο που διαθέσατε!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι Α Περιγραφική στατιστική - Απαντήσεις ερωτηματολογίου

Διάγραμμα 1

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 2

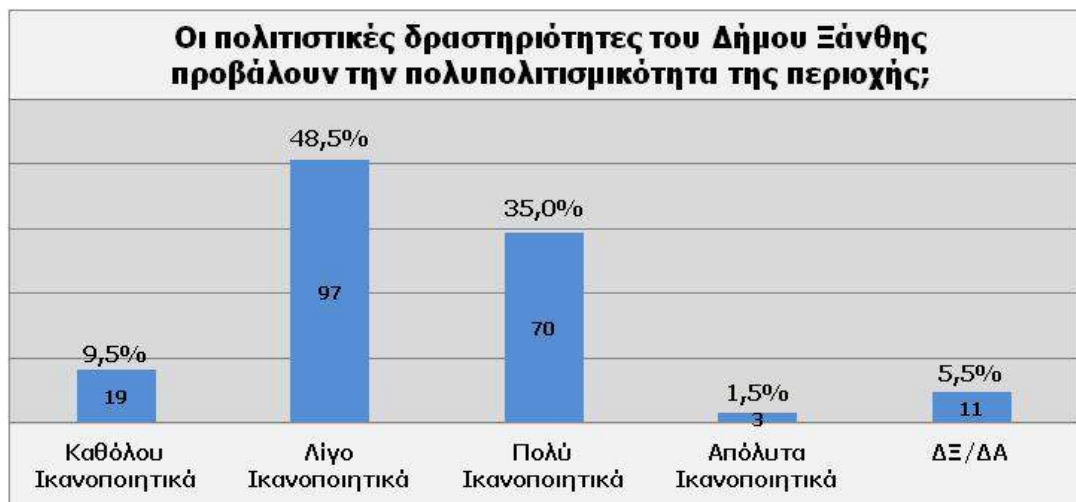
Οι απαντήσεις που δόθηκαν για τους παρακάτω φορείς διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 3

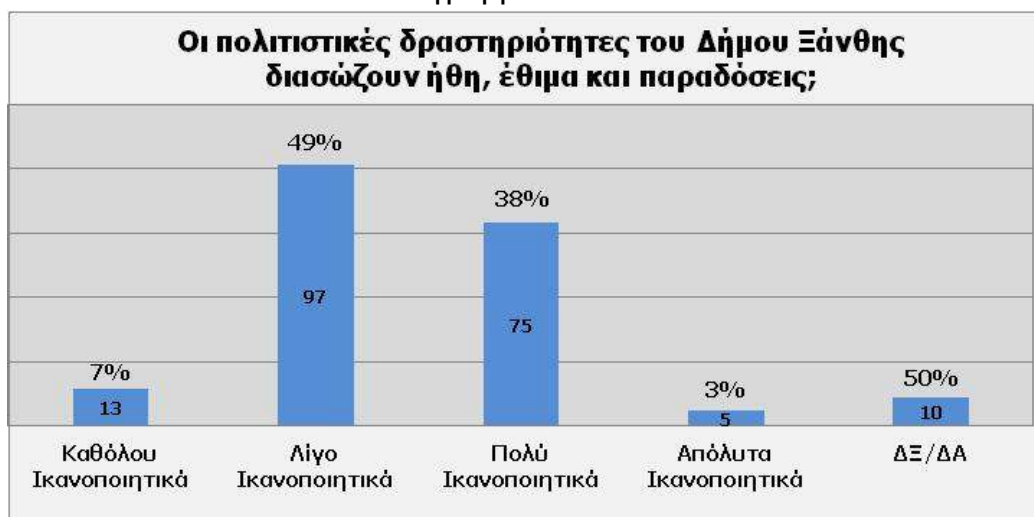
Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=a$

Διάγραμμα 4

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=a$

Διάγραμμα 5

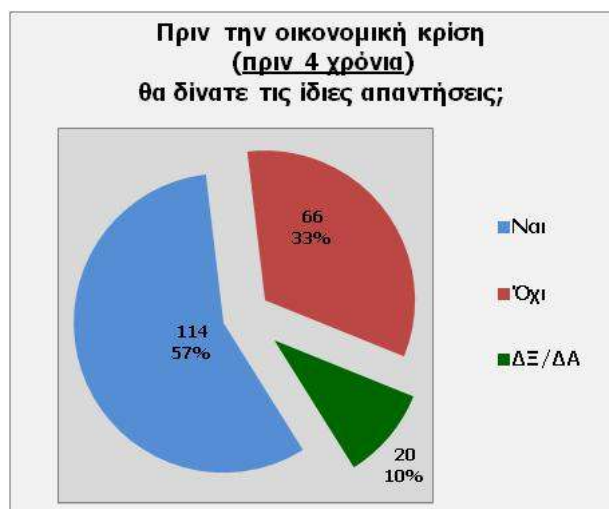
Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 6

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 7

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=a$

Διάγραμμα 8

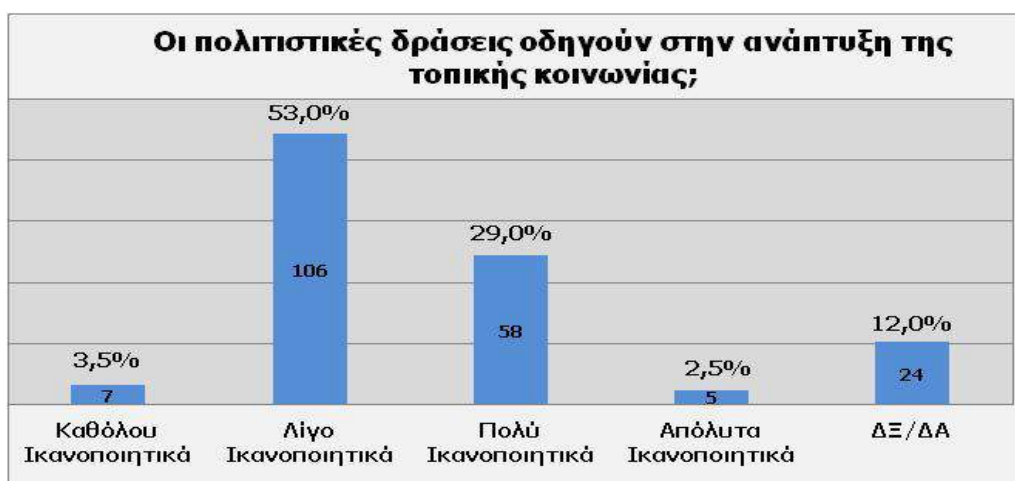
Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=a$

Διάγραμμα 9

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=a$

Διάγραμμα 10

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=a$

Διάγραμμα 11

α

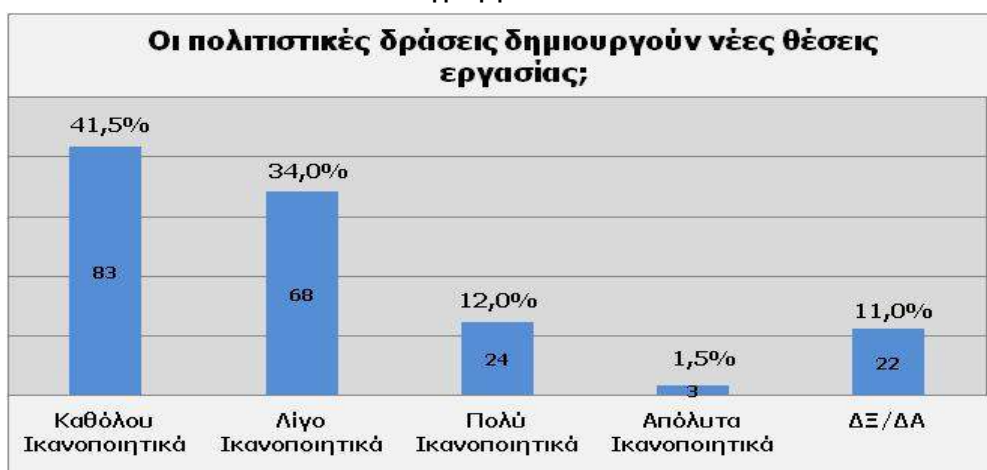
Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 12

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 13

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 14

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

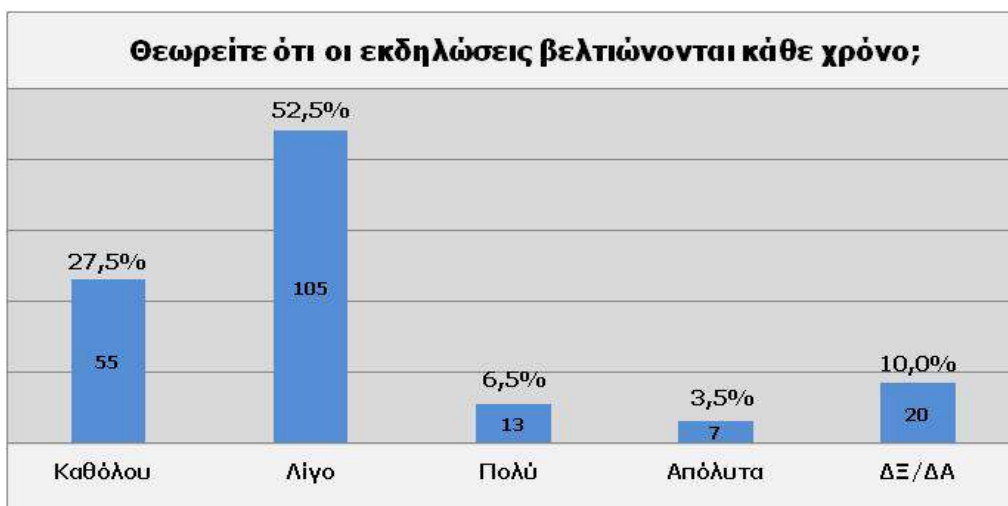
Διάγραμμα 14

α

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 16

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 17

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 18

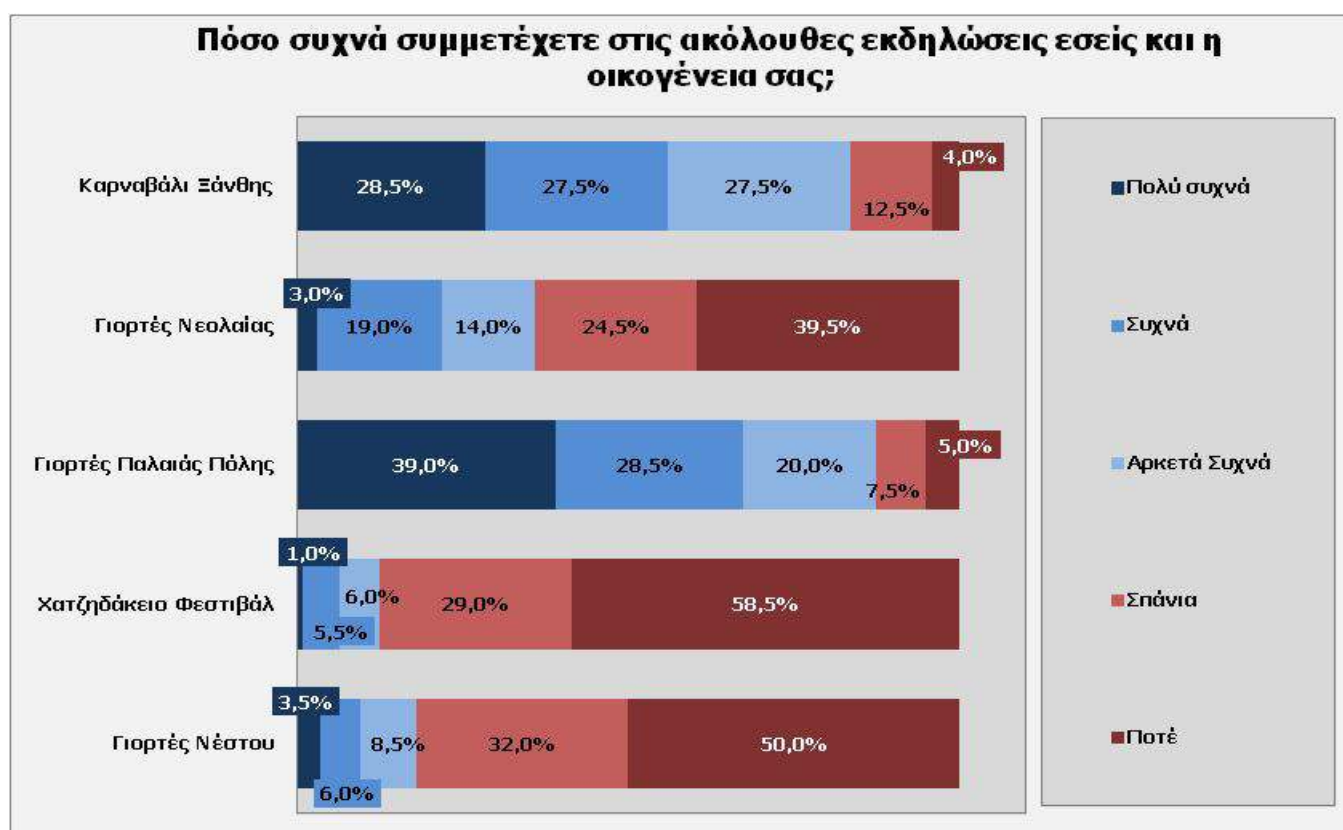
Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$.

Διάγραμμα 19

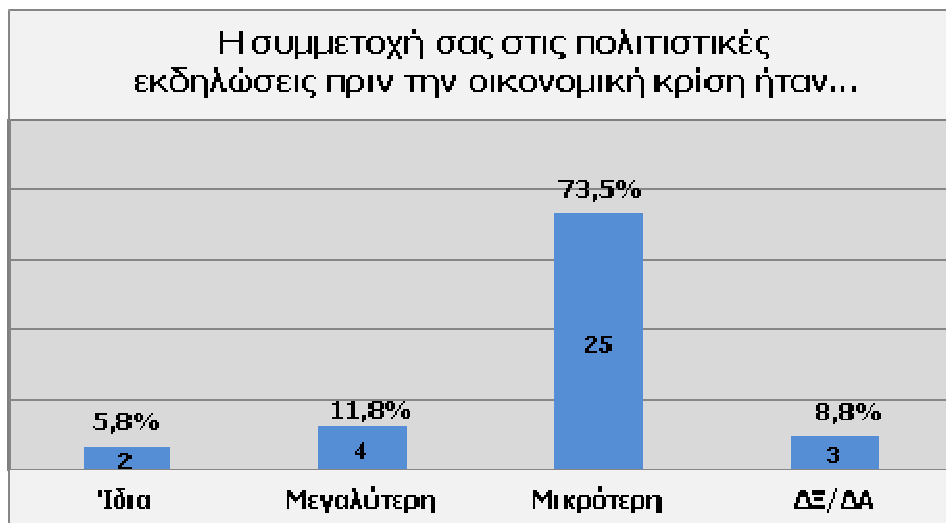
Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 20

Οι απαντήσεις που δόθηκαν για όλες τις πολιτιστικές εκδηλώσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις δεδομένου αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$.

Διάγραμμα 21

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 22

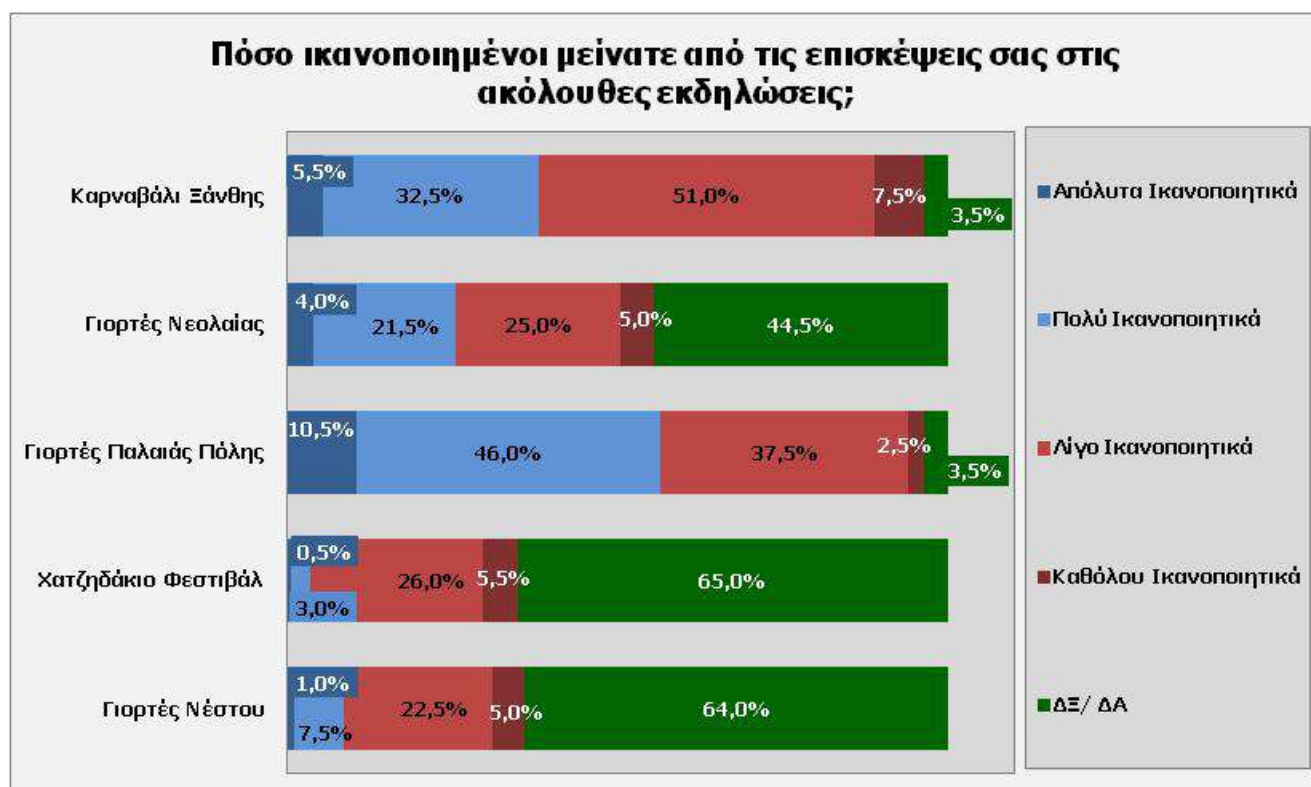
Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 23

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 24

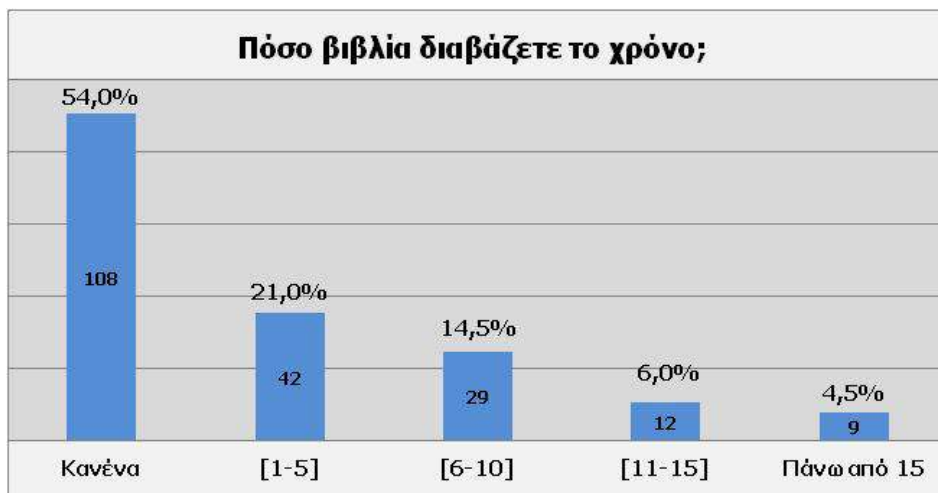
Οι απαντήσεις που δόθηκαν για όλες τις πολιτιστικές εκδηλώσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις δεδομένου αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$.

Διάγραμμα 25

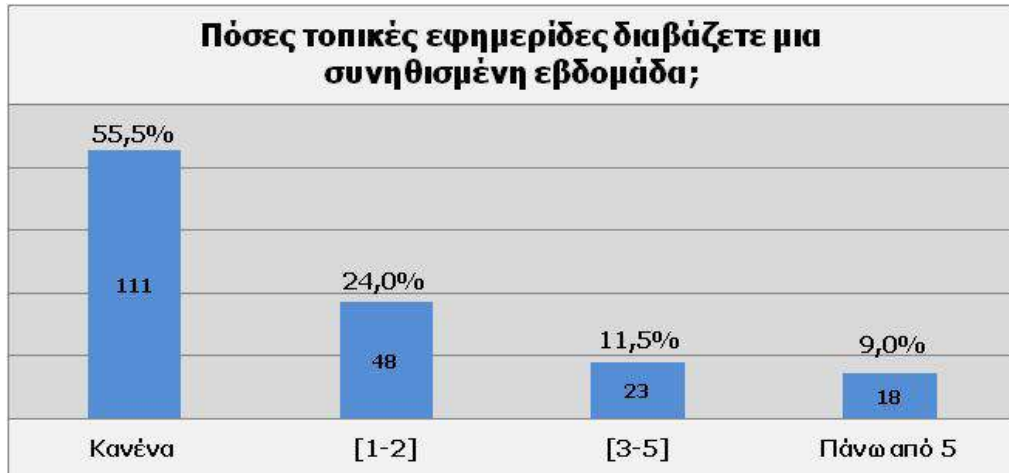
Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 26

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 27

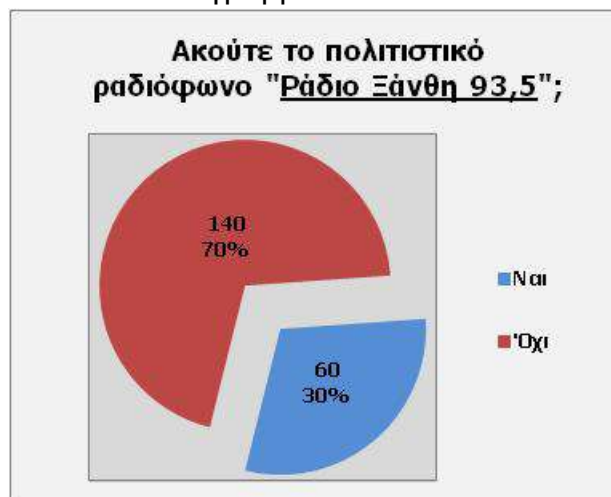
Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 28

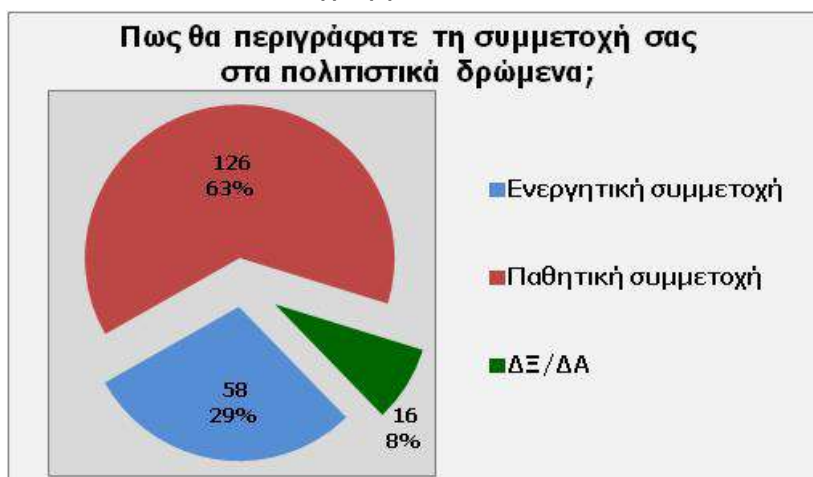

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=\alpha$

Διάγραμμα 29

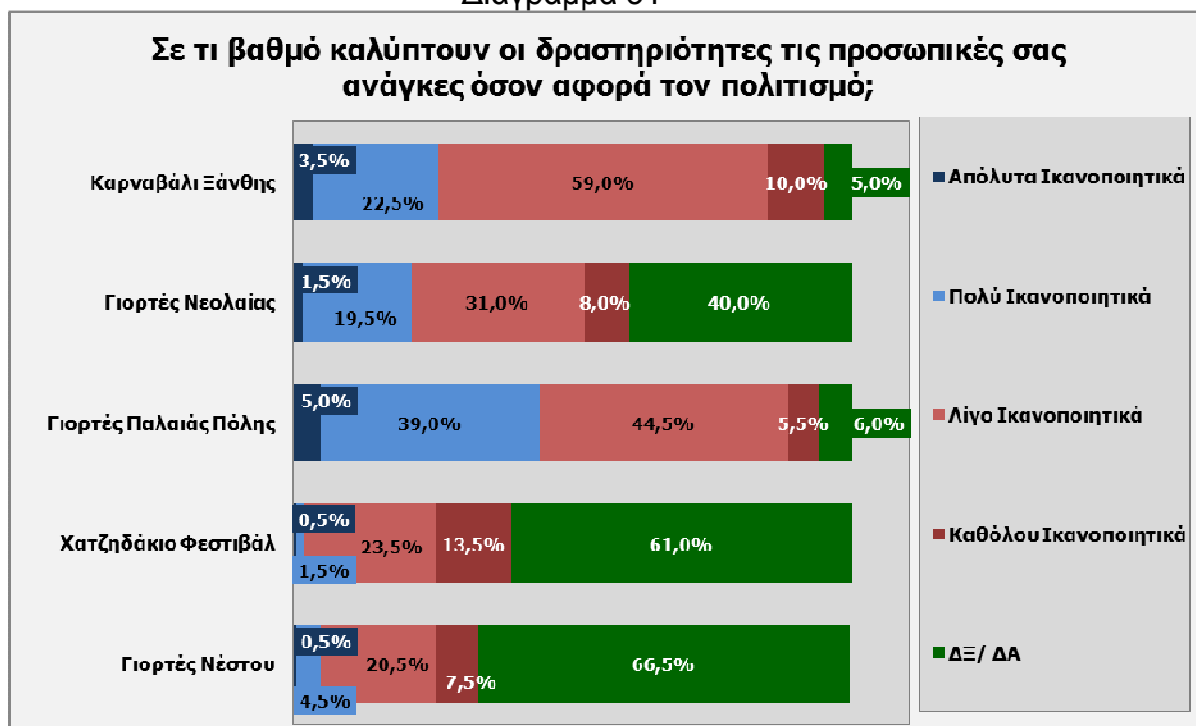

Διάγραμμα 30

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=a$

Διάγραμμα 31

Οι απαντήσεις που δόθηκαν για όλες τις πολιτιστικές εκδηλώσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις δεδομένου αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=a$.

Διάγραμμα 32

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=a$

Διάγραμμα 33

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.}=0,000<0,05=a$

Διάγραμμα 34

Οι απαντήσεις διαφοροποιούνται και είναι στατιστικά σημαντικές οι αποκλίσεις αφού $\text{sig.} = 0,000 < 0,05 = a$

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II **ΠΟΡΙΣΜΑ ΔΙΑΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ**

Το παράρτημα που ακολουθεί αφορά το πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής των Ελλήνων για τις Ακριτικές Περιοχές (14.2.1992), όπου διατυπώθηκε με σαφήνεια την εποχή εκείνη, η ομόφωνη βούληση του πολιτικού κόσμου της χώρας να αντιμετωπιστεί με τον πιο δραστικό τρόπο, το πολυδιάστατο ζήτημα της Θράκης. Περισσότερο επίκαιρο, παρά ποτέ, κρίνεται σκόπιμο να παρατεθεί στη μελέτη μας καθώς ενισχύει τα συμπεράσματά μας.

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ **(Περίοδος Ζ΄-Σύνοδος Β΄, Αθήνα 14 Φεβρουαρίου 1992)**

«Η Διακομματική Επιτροπή του Εθνικού Κοινοβουλίου συγκροτήθηκε για να μελετήσει τα προβλήματα και να υποβάλει προτάσεις για την ανάπτυξη της Θράκης και των νησιών του Αν. Αιγαίου.

Αφού άκουσε τις απόψεις των αρμοδίων κυβερνητικών οργάνων. Αφού επισκέφτηκε όλους τους νομούς και τις επαρχίες της περιοχής. Αφού συζήτησε με όλους τους τοπικούς αντιπροσωπευτικούς φορείς, την αυτοδιοίκηση, τα συνδικάτα, τους συνεταιρισμούς, τα επιμελητήρια και πολιτιστικά σωματεία.

Σήμερα παραδίδει στην Εθνική Αντιπροσωπεία το τελικό της πόρισμα(...)

4. Πολιτιστική ταυτότητα

Μια μεγάλη και μόνιμη πολιτική πρέπει να κατευθυνθεί στο στόχο να αναδείξουμε τόσο στον τόπο μας, όσο-κυρίως- διεθνώς την ελληνικότητα της Θράκης και του Αιγαίου.

Για τον σκοπό αυτό αναγκαία προϋπόθεση είναι η διασφάλιση πολλαπλασίων πόρων στους φορείς αυτής της προσπάθειας.

Ιδιαίτερα: Στην παιδεία, την εκπαίδευση, την ιστορική έρευνα, τον πολιτισμό, στην ενθάρρυνση των πολιτιστικών φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά και στην άσκηση ειδικής εξωτερικής πολιτικής.

Προέχει η αποδοχή αυτής της αναγκαιότητας από τους τοπικούς φορείς αλλά και η αξιοποίηση των Κοινοτικών προγραμμάτων και των δυνατοτήτων που παρέχουν γι' αυτό οι απόδημοι Έλληνες.

Ο στόχος μας είναι:

- Η ουσιαστική αναβάθμιση, η επιστημονική και διοικητική στελέχωση και η ερευνητική πρωτοβουλία των δύο περιφερειακών Πανεπιστημίων (Αιγαίου και Θράκης), ώστε να γίνουν το επίκεντρο της πνευματικής και πολιτιστικής ζωής.

- Η ανάδειξη και η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα από προγραμματικές συμβάσεις του Υπ. Πολιτισμού με τους τοπικούς φορείς

- Η αξιοποίηση της σύγχρονης δυναμικής που αναπτύσσει στην ευρύτερη περιοχή η Ορθοδοξία με επίκεντρο το Οικουμενικό Πατριαρχείο και τους χώρους που μπορούν να εκφράσουν ή να συμβολίσουν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες

- Η στήριξη και ενίσχυση της πνευματικής και καλλιτεχνικής δημιουργίας, η ενίσχυση των τοπικών δημιουργών, η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, η προβολή των τοπικών πολιτισμών και η συστηματική στράτευση διανοουμένων και καλλιτεχνών της περιοχής στην κοινή εθνική υπόθεση.

Για τη επίτευξη τους πρέπει να κινητοποιήσουμε τον πνευματικό και επιστημονικό κόσμο της χώρας, την Ελληνική Εκκλησία, τους τοπικούς πολιτιστικούς φορείς, τον εκπαιδευτικό κόσμο. Κυβέρνηση και κόμματα πρέπει να αναλάβουν τις αναγκαίες πρωτοβουλίες. Οι τοπικοί φορείς να συντονίσουν τις προσπάθειες τους με τους φορείς των αποδήμων στην υπόλοιπη Ελλάδα και το εξωτερικό. Είναι πρώτης προτεραιότητας στόχος.

Ήδη από το 1992, από τη χωρική ανάλυση των δεδομένων για τις μη προβληματικές επιχειρήσεις, (βλ. διάγραμμα 3) φαίνεται ότι, σε σύγκριση με τους μέσους δείκτες της Θράκης, καλύτερη εικόνα εμφανίζουν οι επιχειρήσεις του Νομού Ξάνθης και χειρότερη εκείνες του Νομού Ροδόπης. Προβληματικές θεωρούνται οι επιχειρήσεις που εμφανίζουν αρνητικά ίδια κεφάλαια σε όλη τη δεκαετία του 1980 ή στο μεγαλύτερο μέρος της.

« Ο προσδιορισμός εξειδικευμένων στόχων και η διαμόρφωση συγκεκριμένων επενδυτικών προγραμμάτων, απαιτεί και αντίστοιχο θεσμικό πλαίσιο που να ενισχύει την αναπτυξιακή προσπάθεια.....

Η μεταβίβαση των πόρων και αρμοδιοτήτων από το Κέντρο στο Νομό και από κει στην Επαρχία πρέπει να συνδυαστεί με την γρήγορη προετοιμασία και τελική ανάδειξη της νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης που πρέπει να αναλάβει όλο το πακέτο των επενδυτικών προγραμμάτων στην περιοχή. **Η ισχυροποίηση της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης με εθελοντικές συνενώσεις** αλλά και η αξιοποίηση των αναπτυξιακών συνδέσμων και των προγραμματικών συμβάσεων πρέπει να επιταχυνθεί.. **Θα μπορούσε η περιοχή να γίνει πιλότος για την περιφερειακή οργάνωση που αντιστοιχεί στις σημερινές ευρωπαϊκές εξελίξεις.** Η προσπάθεια μπορεί να ξεκινήσει αμέσως με έκδοση προεδρικών διαταγμάτων για αποκέντρωση αποφάσεων, αρμοδιοτήτων και πόρων στους περιφερειακούς θεσμούς γι' αυτήν ειδικά την περιοχή.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Για την καλύτερη κατανόηση του ρόλου και της λειτουργίας των ΟΤΑ κρίνεται σκόπιμη η παρουσίαση των βασικών νομοθετικών κειμένων ανά θεματική ενότητα.

Στα βασικά νομοθετικά κείμενα ανά θεματική ενότητα περιλαμβάνονται τα ακόλουθα:

Α. Δομή και Λειτουργία

1. Ο Ν. **1416/1984** (ΦΕΚ 18/Α/21.02.84) *‘Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων της δημοτικής και κοινοτικής νομοθεσίας για την ενίσχυση της Αποκέντρωσης και την ενδυνάμωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης’*, με τον οποίο ενισχύεται η Α’ βάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση
2. Ο Ν. **1622/1986** (ΦΕΚ 92 Α’) *‘Τοπική Αυτοδιοίκηση, Περιφερειακή Ανάπτυξη και Δημοκρατικός Προγραμματισμός’*
3. Το Π.Δ. **51/1987** (ΦΕΚ 26 Α) *‘Καθορισμός των Περιφερειών της Χώρας για το σχεδιασμό, προγραμματισμό και Συντονισμό της Περιφερειακής Ανάπτυξης’*, με το οποίο διαιρείται η Χώρα σε 13 Περιφέρειες.
4. Ο Ν. **1850/1989** (ΦΕΚ 114 Α) *‘Κύρωση του Ευρωπαϊκού Χάρτη της Τοπικής Αυτονομίας’* (δεν έχει αναληφθεί η υποχρέωση δέσμευσης με τις διατάξεις των άρθρων 5,7 παρ.2, 8 παρ. 2 και 10 του Χάρτη).
5. Ο Ν. **2218/1994** (ΦΕΚ 90/Α/13.06.94), *‘Ίδρυση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Τροποποίηση Διατάξεων για την Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση και την Περιφέρεια και Άλλες Διατάξεις’*, με τον οποίο ιδρύονται οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις ως β’ βαθμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
6. Ο Ν. **2240/1994** (ΦΕΚ 153/Α/16.09.94), *‘Συμπλήρωση Διατάξεων Για Τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση’*
7. Ο Ν. **2307/1995** (ΦΕΚ 113/Α/15-06-1995) *‘Προσαρμογή νομοθεσίας αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών στις διατάξεις για τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις’*
8. Το Π.Δ **410/95** (ΦΕΚ 231/Α/14.11.95) *‘Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας’*.
9. Το Π.Δ. **30/1996** (ΦΕΚ Α’ 21) *‘Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης’*, που ισχύει και για τις νέες Περιφέρειες του Κράτους, όπως αυτές συστήθηκαν με το ν. 3852/2010.
10. Ο Ν. **2503/1997** (ΦΕΚ 107 Α) *‘Διοίκηση, Οργάνωση, στελέχωση της Περιφέρειας, ρύθμιση θεμάτων για την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις’* με τον οποίο η Περιφέρεια συγκροτείται ως ενιαία αποκεντρωμένη μονάδα διοίκησης του κράτους.
11. Ο Ν. **2539/1997** (ΦΕΚ Α 244) *‘Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Καποδιστριάς)’*
12. Ο Ν. **2647/1998** (ΦΕΚ 237 Α’) *‘Μεταβίβαση Αρμοδιοτήτων στις Περιφέρειες και την Αυτοδιοίκηση και Άλλες Διατάξεις’*, με τον οποίο μεταβιβάζονται αρμοδιότητες στις Περιφέρειες και την Αυτοδιοίκηση.
13. Ο Ν. **2738/99** (ΦΕΚ 180/Α/09.09.99) *‘Συλλογικές διαπραγματεύσεις στη Δημόσια Διοίκηση, μονιμοποιήσεις συμβασιούχων αορίστου χρόνου και άλλες διατάξεις’*, ρυθμίζονται θέματα προσωπικού της δημόσιας διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης
14. Με το Ν. 3274/2004 (ΦΕΚ 195/Α/19.10.04) περί οργάνωσης και λειτουργίας των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού κυρώθηκε το νέο αναπτυξιακό πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ»
15. Ο Ν. **3463/2006** (ΦΕΚ 114 Α’) – *‘Κύρωση Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα’*
16. Το Π.Δ. **185/2007** (ΦΕΚ 221/Α/19.10.07), *‘Όργανα και διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α’ βαθμού’*
17. Ο Ν. **3852/2010** (ΦΕΚ 87 Α’) - *‘Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης’*.
18. Το Π.Δ. **134/2010** (ΦΕΚ Α’ 227) *‘Οργάνωση Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ’*, που ρυθμίζει θέματα οργάνωσης και λειτουργίας της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας ΟΤΑ, καθορίζει τις οργανικές τους μονάδες και τις αρμοδιότητες αυτών και τη σύσταση

και κατανομή των οργανικών θέσεων της υπηρεσίας.

19. Το Π.Δ. 74/2011 (ΦΕΚ Α' 181) 'Ένωση Περιφερειών Ελλάδας'

20. Το Π.Δ. 75/2011 (ΦΕΚ Α' 182) 'Περιφερειακές Ενώσεις Δήμων και Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας'

21. Ο Ν. 4071/2012 (ΦΕΚ Α' 85) 'Ρυθμίσεις για την τοπική ανάπτυξη, την αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/50/ΕΚ.'

Β. Οικονομικά Θέματα

Β.1 Διαχείριση και Εκμετάλλευση της Περιουσίας των Δήμων και Περιφερειών (πρώην Ν.Α) είναι:

1. Το Π.Δ. 270/1981 (ΦΕΚ Α' 77) 'Περί καθορισμού των οργάνων, της διαδικασίας και των όρων διενέργειας δημοπρασιών για την εκποίηση ή εκμίσθωση πραγμάτων των δήμων και των κοινοτήτων'

2. Το Π.Δ. 301/1996 (ΦΕΚ Α' 21) 'Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης', που ισχύει και για τις νέες Περιφέρειες του Κράτους.

3. Το Π.Δ. 242/1996 (ΦΕΚ Α' 179) 'Περί καθορισμού των οργάνων, της διαδικασίας και των όρων διενέργειας δημοπρασιών για την εκποίηση ή εκμίσθωση πραγμάτων των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων', που ισχύει και για τις νέες Περιφέρειες του Κράτους όπως αυτές συστήθηκαν με το ν. 3852/2010 (άρθρο 273 παρ. 1).

4. Το Π.Δ. 315/1999 (ΦΕΚ Α' 302) 'Περί εφαρμογής του κλαδικού λογιστικού σχεδίου'

5. Ο Ν. 3448 /2006 ((ΦΕΚ Α' 57), 'Για την Περαιτέρω Χρήση Πληροφοριών του Δημόσιου Τομέα και τη Ρύθμιση Θεμάτων Αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης'

6. Το Π.Δ. 311/2009 (ΦΕΚ Α' 49), 'Προϋποθέσεις Καθορισμού των Χώρων Δημιουργίας Κέντρων Αποτέφρωσης Νεκρών, Όροι και Έλεγχος της Λειτουργίας τους και Ειδικότερες Προϋποθέσεις για την Αποτέφρωση Νεκρών.'

Β.2 Θέματα Φορολογίας

1. Διάταγμα της Αντιβασιλείας της 28-3/5-5-1834 και εντεύθεν με διατάγματα και νόμους περί 'Ίδρυσης και λειτουργίας δημοτικών και κοινοτικών νεκροταφείων' εκ συστάσεως ελληνικού κράτους

2. Βασιλικό Διάταγμα 24-9/20-10-1958 'Περί κωδικοποιήσεως εις ενιαίον κείμενον Νόμου των ισχυουσών διατάξεων περί των προσόδων των δήμων και κοινοτήτων.'

I. Τέλη καθαριότητας και φωτισμού

II. Τέλος χρήσης κοινόχρηστων χώρων

III. Τέλος διαφήμισης

IV. Τέλη και δικαιώματα χρήσεως κτημάτων, έργων και υπηρεσιών

V. Δικαίωμα εμπορίας πόσιμων υδάτων

VI. Δικαίωμα χρήσης σφαγείων

VII. Δικαίωμα βοσκής

VIII. Δικαίωμα για τη στάθμιση ή μέτρηση σε κοινόχρηστους χώρους (εμπορευμάτων κλπ)

IX. Τέλος οικοδομικών αδειών

X. -Υπηρεσίες καθαριότητας των κοινόχρηστων χώρων, περισυλλογής και αποκομιδής των απορριμμάτων

XI. Δαπάνες ηλεκτροφωτισμού

3. Βασιλικό Διάταγμα 17-5/15-6-1959 'Περί οικονομικής διοικήσεως και λογιστικού των Δήμων και Κοινοτήτων'

4. Α.Ν. 170/1967 (ΦΕΚ Α 189) 'Περί Τρόπου Βεβαιώσεως Παραβάσεων και Επιβολής Ποινών σχετικώς με την Στάθμευσιν Οχημάτων Κυκλοφορίαν Πεζών και Οχημάτων, ως και Άλλων Τινών Συναφών Διατάξεων' όπου γίνεται αναφορά στα 'Τέλη ελεγχόμενης στάθμευσης'

5. Ν. 339/1976 (ΦΕΚ Α 136) 'Περί Επιβολής Υπέρ Δήμων και Κοινοτήτων Τέλους Διαμονής Παρεπιδημούντων, επί των Εκδιδόμενων Λογαριασμών και επί των Λουόμενων εις Φυσικά Ιαματικές Πηγάς' όπου γίνεται αναφορά στα 'Τέλη διαμονής παρεπιδημούντων'

6. Ν. 995/1979 (ΦΕΚ Α 279) 'Περί Επιβολής Τέλους Εις Τα Παροπλιζόμενα Πλοία εντός των Ελληνικών Χωρικών Υδάτων '

7. Ν. 1080/1980 (ΦΕΚ Α 246) 'Περί Τροποποιήσεως και Συμπληρώσεως Διατάξεων Τινών της Περί των Προσόδων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοικήσεως Νομοθεσίας και Άλλων Τινών Συναφών Διατάξεων' όπου προσδιορίζονται ως πρόσσοδα των ΟΤΑ

τα εξής:

I. Φόρος ηλεκτροδοτούμενων χώρων

II. Πρόστιμα του κώδικα οδικής κυκλοφορίας

III. Πρόστιμα του ν.δ.805/1971 (κοινή ησυχία κλπ)

IV. Πρόστιμα ελεγχόμενης στάθμευσης

V. Φόρος ζύθου

- **N. 1337/1983 (ΦΕΚ Α 33)**, 'Επέκταση των Πολεοδομικών Σχεδίων, Οικιστική Ανάπτυξη και Σχετικές Ρυθμίσεις' όπου γίνεται αναφορά σε 'Εισφορά σε χρήμα' και 'Έσοδα από πρόστιμα για πολεοδομικές παραβάσεις'

- **N.1828/1989, (ΦΕΚ Α 2)**, 'Αναμόρφωση της Φορολογίας Εισοδήματος και Άλλες Διατάξεις' (άρθρο 25), που αναφέρει ότι τα τακτικά έσοδα των δήμων και κοινοτήτων είναι αυτά που προέρχονται από:

I. θεσμοθετημένους υπέρ αυτών πόρους,

II. τα εισοδήματα της κινητής και ακίνητης περιουσίας τους,

III. ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα,

IV. φόρους $\Upsilon\kappa\kappa\kappa$, τέλη, δικαιώματα και εισφορές

V. τοπικά δυννητικά τέλη και εισφορές.

«Με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου μπορεί να επιβάλλονται τέλη ή εισφορές για υπηρεσίες ή τοπικά έργα της περιοχής τους, που συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ανάπτυξη της περιοχής και στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών. Τα τέλη αυτά ή οι εισφορές αυτές έχουν ανταποδοτικό χαρακτήρα. Το ύψος των τελών ή εισφορών, οι υπόχρεοι στην καταβολή τους και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια ορίζονται με την ίδια απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου.»

- **N. 2115/1993 (ΦΕΚ Α 15)** 'Τροποποίηση, Αντικατάσταση και Συμπλήρωση Διατάξεων του Ν.1428/1984 "Εκμετάλλευση Λατομείων, Αδρανών Υλικών και Άλλες Διατάξεις", όπου γίνεται λόγος για το 'Ειδικό τέλος λατομικών προϊόντων'

- **N.2130/1993(ΦΕΚ Α 62)** 'Τροποποίηση και Συμπλήρωση Διατάξεων της Περιφερειακής Διοίκησης, του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας, του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, των Διατάξεων για τις Προσόδους των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Άλλες Διατάξεις', που αναφέρεται στο 'Τέλος ακίνητης περιουσίας'

- **N. 2214/1994 (ΦΕΚ Α 75)** 'Αντικειμενικό Σύστημα Φορολογίας Εισοδήματος και Άλλες Διατάξεις' που αναφέρεται στον 'Δημοτικό φόρο Δωδεκανήσου'

- **N. 2508/1997 (ΦΕΚ Α 124)** 'Βιώσιμη Οικιστική Ανάπτυξη των Πόλεων & Οικισμών της Χώρας & Άλλες Διατάξεις' για την 'Εισφορά σε χρήμα'

- **N. 2539/1997(ΦΕΚ Α 244)** 'Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Καποδίστριας)' που κάνει αναφορά στο 'Τέλος επί των ακαθαρίστων εσόδων (καταστημάτων αγορανομικού ενδιαφέροντος)'

- **N. 3463/2006, (ΦΕΚ 114 Α')** 'Κύρωση Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων', άρθρο 225 που αναφέρεται στις 'Προγραμματικές Συμβάσεις'

- **N. 3468/2006 (ΦΕΚ Α 129)** 'Παράγωγη Ηλεκτρικής Ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαράγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης και Λοιπές Διατάξεις' για το 'Ειδικό τέλος ανανεώσιμων πηγών ενέργειας'

Γ. Γενικά Σχετικά Θέματα

1. Ο **N. 3074/2002 (ΦΕΚ 296 Α')** 'Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. Αναβάθμιση του Σώματος Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και του Συντονιστικού Οργάνου Επιθεώρησης και Ελέγχου και Άλλες Διατάξεις', με τον οποίο εκσυγχρονίζεται ο θεσμός του Γενικού Επιθεωρητού Δημόσιας Διοίκησης και αναβαθμίζεται το Σώμα Επιθεωρητών -Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης.

2. Ο **N. 3094/2003 (ΦΕΚ 10 Α')** 'Συνήγορος του Πολίτη και Άλλες Διατάξεις', με τον οποίο ρυθμίζονται τα θέματα του Συνηγόρου του Πολίτη.

3. Ο **N. 3838/2010 (ΦΕΚ 49 Α')** 'Σύγχρονες Διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την Πολιτική Συμμετοχή Ομογενών και Νομίμως Διαμενόντων Μεταναστών και Άλλες Ρυθμίσεις', με τον οποίο ρυθμίζεται, μεταξύ άλλων, η πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών.

4. Ο **N.3861/2010 (ΦΕΚ Α' 112)**, 'Ενίσχυση της Διαφάνειας με την Υποχρεωτική Ανάρτηση Νόμων και Πράξεων των Κυβερνητικών, Διοικητικών και Αυτοδιοικητικών Οργάνων στο Διαδίκτυο «Πρόγραμμα Διαύγεια» και Άλλες Διατάξεις.'

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

Η διοικητική δομή των κρατών –μελών της Ε.Ε.

Πριν την εφαρμογή του σχεδίου συνενώσεων «Πρόγραμμα Καλλικράτης» Παρατηρούμε ότι και άλλα κράτη διαιρούνται σε πολυάριθμους θεσμούς αλλά δεν προχώρησαν σε τέτοιας κλίμακας συνενώσεις όπως στη χώρα μας.

A/A	ΚΡΑΤΟΣ-ΜΕΛΟΣ	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΟΜΗ
1.	ΑΥΣΤΡΙΑ	9 Κρατίδια 2.359 Δήμοι
2.	ΒΕΛΓΙΟ	3 Περιφέρειες 3 Κοινότητες 10 Επαρχίες 589 Δήμοι
3.	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	6 Περιφέρειες 28 Διοικητικά Διαμερίσματα 287 Δήμοι
4.	ΓΑΛΛΙΑ	26 Περιφέρειες 100 Νομαρχίες 36.680 Δήμοι
5.	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	16 κρατίδια 439 Νομαρχίες 12.431 Δήμοι και Πόλεις
6.	ΔΑΝΙΑ	5 Περιφέρειες 98 Δήμοι
7.	ΕΛΛΑΔΑ	13 Περιφέρειες 50 Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις 914 Δήμοι 120 Κοινότητες
8.	ΕΣΘΟΝΙΑ	15 Επαρχίες 33 Πόλεις 194 Δήμοι
9.	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	170 Ενιαίες Αρχές 34 Κομητείες 264 Διαμερίσματα
10.	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	8 Περιφέρειες 34 Κομητείες 85 Δήμοι
11.	ΙΣΠΑΝΙΑ	17 Αυτόνομες Κοινότητες 50 Επαρχίες 8.111 Δήμοι
12.	ΙΤΑΛΙΑ	20 Περιφέρειες 109 Επαρχίες 8.101 Δήμοι
13.	ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ	12 Επαρχίες 458 Δήμοι
14.	ΚΥΠΡΟΣ	6 Επαρχίες 33 Δήμοι 286 Κοινότητες

15.	ΛΕΤΟΝΙΑ	26 Περιφέρειες 441 Αγροτικοί Δήμοι 53 Πόλεις 7 Μεγάλες Πόλεις 26 Συγχωνεύσεις Δήμων
16.	ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	10 Επαρχίες 60 Δήμοι
17.	ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	116 Δήμοι
18.	ΜΑΛΤΑ	3 Περιφέρειες 68 Δήμοι
19.	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	7 Περιφέρειες 19 Επαρχίες 3.145 Δήμοι
20.	ΠΟΛΩΝΙΑ	16 Περιφέρειες 314 Επαρχίες 2.478 Δήμοι
21.	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	2 Αυτόνομες Περιφέρειες 18 Διαμερίσματα 308 Δήμοι 4.241 Ενορίες
22.	ΡΟΥΜΑΝΙΑ	8 Περιφέρειες 41 Επαρχίες 103 Δήμοι 268 Πόλεις 2.686 Κοινότητες
23.	ΣΛΟΒΑΚΙΑ	8 Περιφέρειες 41 Επαρχίες 103 Δήμοι 268 Πόλεις 2.686 Κοινότητες
24.	ΣΛΟΒΕΝΙΑ	210 Δήμοι
25.	ΣΟΥΗΔΙΑ	2 Περιφέρειες 21 Επαρχίες 290 Δήμοι
26.	ΤΣΕΧΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	14 Περιφέρειες 6.248 Δήμοι
27.	ΦΙΛΑΝΔΙΑ	20 Περιφέρειες 6 Επαρχίες 432 Δήμοι

Πηγή: «Η Ευρώπη των πόλεων και των πολιτών, Πρακτικός Οδηγός για τις Διεθνείς Συνεργασίες των ΟΤΑ» ,ΥΠ. ΕΣ.Δ.Δ.Α, ΥΠ.ΕΞ., Αθήνα 2007

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

**Διοικητική διαίρεση των Περιφερειών πριν την εφαρμογή του σχεδίου
συνενώσεων «Πρόγραμμα Καλλικράτης»**

Περιφέρεια	Νομοί	Δήμοι	Κοινότητες	Πληθυσμός Δήμων	Πληθυσμός Κοινοτήτων
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	5	48	7	600.332	10.735
Αττικής	4	102	20	3.721.894	39.916
Βορείου Αιγαίου	3	35	1	205.750	371
Δυτικής Ελλάδας	3	72	2	739.106	1.400
Δυτικής Μακεδονίας	4	44	17	291.226	10.296
Ηπείρου	4	57	19	342.509	11.311
Θεσσαλίας	4	93	12	738.335	15.553
Ιονίων Νήσων	4	33	6	209.610	3.374
Κεντρικής Μακεδονίας	7	128	6	1.868.408	3.544
Κρήτης	4	68	4	597.163	3.968
Νοτίου Αιγαίου	2	45	13	295.988	5.273
Πελοποννήσου	5	100	7	633.570	5.372
Στερεάς Ελλάδας	5	89	6	596.472	8.687
Σύνολα	54	914	120	10.840.533	121.225

Πηγή: Τα πληθυσμιακά στοιχεία προέρχονται από τους πίνακες της απογραφής πληθυσμού 2001 της ΕΣΥΕ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI
ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΔΗΜΑΡΧΟΙ ⁴⁴⁷

ΔΗΜΑΡΧΟΙ ΞΑΝΘΗΣ			
1	Χριστόδουλος Μπρωκούμης	1919	1923
2	Γεώργιος Μαυρομιχάλης	1924	
3	Γεώργιος Λαλαζήσης	1925	
4	Ευριπίδης Χασιρτζόγλου	1926	1934
5	Πυγμαλίων Χριστίδης	1934	1935
6	Χρήστος Κοψιδάς	1935	
7	Πυγμαλίων Χριστίδης	1936	1945
8	Κωνσταντίνος Παρασκευαΐδης	1946	1950
9	Πυγμαλίων Χριστίδης	1951	1955
10	Βασίλειος Βασιλειάδης	1956	1959
11	Γαβριήλ Λαδάς	1959	1964
12	Σταύρος Βλαχόπουλος	1964	1967
13	Κωνσταντίνος Μπέκιος	1967	1970
14	Ιωάννης Αγκόρτσας	1970	1973
15	Αθανάσιος Σαραλέκος	1973	1974
16	Μιχαήλ Μαργαρίτης	1974	1975
17	Βασίλειος Βασιλειάδης	1975	1978
18	Κωνσταντίνος Μπένης	1979	1990
19	Φίλιππος Αμοιρίδης	1991	1999
20	Μιχαήλ Στυλιανίδης	1999	2014
21	Γεώργιος Δημαρχόπουλος	2014	2019

⁴⁴⁷ <http://www.cityofxanthi.gr/index.php/el/2009-01-29-07-58-24/grafio-dimarxou/2009-02-13-08-37-17>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VII

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ ⁴⁴⁸

- **Ο ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ**

Εβδομαδιαία κοινωνική εφημερίδα της Ξάνθης. Ιδιοκτησία της "Εκτυπώσεις Θράκης ΕΠΕ" με εκδότη - διευθυντή τον Μπάμπη Πολίτη

- **Αγώνας**

Καθημερινή εφημερίδα της Ξάνθης. Η ιδιοκτησία της ανήκει στην εταιρία *Κοσμάς Γεωργιάδης & Σία*. Εκδότης και διευθυντής της είναι ο Κοσμάς Ν. Γεωργιάδης.

- **Ακρίτας Ξάνθης**

Εβδομαδιαία πολιτική εφημερίδα. Η ιδιοκτησία της ανήκει στην εταιρεία Θράκη Ραδιοτηλεοπτικά Μέσα - Παραγωγές - Εκδόσεις Ε.Π.Ε.

- **Εμπρός Ξάνθης**

Καθημερινή εφημερίδα . Ιδιοκτήτης, εκδότης και διευθυντής είναι ο Γιάννης Διαφωνίδης. Η έκδοσή της ξεκίνησε το 1977.

- **Η Ξάνθη**

- **Φωνή της Ξάνθης**

- **Μαχητής**

- **Millet**

- **Eylem**

- **Xanthi News**

- **Αδέσμευτη**

⁴⁴⁸http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%82_%CE%B5%CF%86%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%B4%CF%89%CE%BD_%CE%BB%CE%BF%CE%B9%CF%80%CE%AE%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82#.CE.9E.CE.AC.CE.BD.CE.B8.CE.B7

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VIII

ΡΑΔΙΟΦΩΝΑ ΞΑΝΘΗΣ

1. **Ραδιοφωνικοί Σταθμοί Ξάνθη | Χρυσός Οδηγός**
www.xo.gr/dir-az/R/Radiofonikoi-Stathmoi/Xanthi/
2. **Ξάνθης - radio.gr - Radio Stations broadcasting live in Greece**
www.radio.gr/radio.list.nomos.php?Mid=5&sub1=1&nomos=37
3. **ΡΑΔΙΟ ΞΑΝΘΗ ΕΝΑ ΕΠΕ | Ραδιοφωνικοί Σταθμοί - Hellinas.gr**
www.hellinas.gr/index.php?ref=INFOXANTHI&content=shop&id...
4. **Ράδιο Ξάνθη**
www.radioxanthi.gr/
5. **Ραδιοφωνικοί Σταθμοί Ξάνθη | vrisko.gr**
www.vrisko.gr › ... › Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης › Ραδιοφωνικοί Σταθμοί
6. **Ραδιόφωνο - Komotini On-Line : Κατάλογος Internet Θράκης**
www.kom.gr › ΘΡΑΚΗ › Ξάνθη › Ειδήσεις - ΜΜΕ
7. **Ραδιοφωνικοί σταθμοί στην Καβάλα - European Radio Map**
radiomap.eu › Ελλάδα
8. **RADIO PLAY 91.5 FM STEREO ΞΑΝΘΗ**
radioplay915fm.blogspot.com/
9. **Ξάνθη | Ραδιόφωνο**
www.radiofono.gr/taxonomy/term/140
10. **ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ 96.9 FM | Ραδιοφωνικοί Σταθμοί | ΞΑΝΘΗΣ ...**
www.info-hellas.gr/index.php?ref=INFOXANTHI&content...id...

ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΞΑΝΘΗΣ - ΣΥΧΝΟΤΗΤΕΣ

3ο ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΞΑΝΘΗΣ

94.6 - ΞΑΝΘΗ

KING FM

107,8 - ΞΑΝΘΗ

KRAL FM

107,8 - ΞΑΝΘΗ

NOTA FM

95.9 - ΞΑΝΘΗ

NOVA FM

93.1 - Ξάνθη

PARADISE RADIO 90,3fm

90.3 - ΤΘ 402, Ξάνθη

RADIO CORAL

101 - ΞΑΝΘΗ

RADIO LIFE 92,1 FM

92.1 - ΞΑΝΘΗ

SUPER FM

88.00 - ΞΑΝΘΗ

TELE RADIO FM

104.2 - Ξάνθη

TOP FM

96.9 - ΞΑΝΘΗ

Xanthi Radio DeeJay

90,6 - ΞΑΝΘΗ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ ΞΑΝΘΗΣ

89.9 - Τ.Θ. 32 ΞΑΝΘΗ

ΚΑΝΑΛΙ 6

95.4 - ΞΑΝΘΗ

ΜΕΛΩΔΙΚΟΣ FM

105.7 - ΞΑΝΘΗ

ΞΑΝΘΗ FM 100 THRACE MEDIA AGENCY

100.00 - ΞΑΝΘΗ

ΟΜΟΡΦΗ ΠΟΛΗ 89,9 FM

89.9 - ΞΑΝΘΗ

Ράδιο Αρβύλα 88.8

88.8 - Ξάνθη

Ράδιο Ξάνθη

93.5 - Ξάνθη

Ράδιο Ξάνθη Ένα

98.4 - Ξάνθη

ΡΑΔΙΟ ΦΑΝΤΑΣΙΑ

99.3 - ΞΑΝΘΗ

ΡΑΔΙΟ ΩΜΕΓΑ

101,6 - Ξάνθη

ΡΥΘΜΟΣ

106 - ΞΑΝΘΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VIX

ΔΗΛΩΣΗ ΕΘΕΛΟΝΤΗ – ΕΘΕΛΟΝΤΡΙΑΣ

Επιθυμώ να εργαστώ εθελοντικά στις Θρακικές Λαογραφικές Εορτές –Ξανθιώτικο Καρναβάλι 2013 του Δήμου Ξάνθης.

Ατομικά Στοιχεία Αιτούντος :

Ονοματεπώνυμο :

Πατρώνυμο :

Δ/νση Κατοικίας :

Δήμος Νομός :

Τηλ. Επικοινωνίας:

Ημερ. Γέννησης :

E-mail :

Συμμετοχή ως

Ιδιώτης Ομάδα

Σύλλογος-Φορέας

Διευκρινίστε :

Επαγγελματική Απασχόληση :

Εργαζόμενος

Άνεργος

Συνταξιούχος

Επιπλέον Δεξιότητες :

- Δίπλωμα Οδήγησης Ναι Όχι

Αν ναι αναφέρετε κατηγορία.....κατηγορία.

Διαθέτετε μεταφορικό μέσο Ναι Όχι

- Χρήση Η/Υ

Word , Excel , Access , Power Point , Internet

Κατάσταση Υγείας :

Γενική Υγεία :

Λαμβάνετε κάποιου είδους φαρμακευτική αγωγή Ναι Όχι

Προτεινόμενες Δράσεις :

(Μπορείτε να επιλέξετε πάνω από μία δράση)

Διανομή Εντύπων

Περιφρούρηση Αρμάτων

Καθαριότητα

Διοικητική Υποστήριξη

Αποδοχή

Βεβαιώνω ότι αποδέχομαι το δικαίωμα για χρήση, στατιστικής επεξεργασίας και κοινοποίηση των στοιχείων που υποβάλλω με την παρούσα αίτηση μου στον Κέντρο Πολιτισμού του Δήμου Ξάνθης σύμφωνα με το νόμο για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Ο/Η αιτών / αιτούσα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Χ

Οργανόγραμμα Εσωτερικών Υπηρεσιών του Δήμου Ξάνθης

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΠΑΓΟΜΕΝΕΣ ΑΠΕΥΘΕΙΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΑΡΧΟ		
1. Γενικός Γραμματέας		
2. Τμήμα Εξυπηρέτησης Δημάρχου		
	α) Γραφείο Δημάρχου β) Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων και Διοικητικής Βοήθειας	
3. Τμήμα Δημοτικής Αστυνομίας		
	α) Γραφείο διοικητικής υποστήριξης και Επιχειρησιακού Σχεδιασμού	β) Γραφείο Αστυνόμευσης
4. Γραφείο Νομικής Υπηρεσίας		
ΕΝΟΤΗΤΑ Β: ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΠΑΓΟΜΕΝΕΣ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ		
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ		
1. Διεύθυνση Διοικητικών Υπηρεσιών		
α) Τμήμα Διοικητικών Υπηρεσιών		
	1. Γραφείο υποστήριξης Πολιτικών Οργάνων, 2. Γραφείο διοικητικής μέριμνας και διαφάνειας,	3. Γραφείο Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού, 4. Γραφείο Μητρώων και Διαδικασιών Προσωπικού
β) Τμήμα Αδειοδοτήσεων και Εμπορικών Δραστηριοτήτων		
	1. Γραφείο εμπορικών δραστηριοτήτων και προστασίας καταναλωτή	2. Γραφείο αδειών εμπορικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων
γ) Τμήμα Αστικής Κατάστασης		
	1. Γραφείο Δημοτολογίων, Μητρώων Αρρένων, Στρατολογίας 2. Γραφείο Εκλογικών καταλόγων και διενέργειας εκλογών	3. Γραφείο Ληξιαρχείου και πολιτικών γάμων
2. Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών		
α) Τμήμα Ταμείου και εσόδων		β) Τμήμα Λογιστηρίου και Προμηθειών
3. Διεύθυνση Προγραμματισμού, Οργάνωσης και Πληροφορικής		
α) Τμήμα Προγραμματισμού		β) Τμήμα Πληροφορικής

4. Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Ποιότητας Ζωής	
α) Τμήμα Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού και Προστασίας	
	1. Γραφείο Εξοικονόμησης Ενέργειας 2. Γραφείο Κοιμητηρίων
β) Γραφείο Αγροτικής Ανάπτυξης	
γ) Τμήμα Καθαριότητας και Ανακύκλωσης	
	1. Γραφείο Σχεδιασμού και Εποπτείας 2. Γραφείο Αποκομιδής απορριμμάτων και ανακυκλώσιμων υλικών 3. Γραφείο Καθαρισμού Κ.Χ. και ειδικών συνεργείων, 4. Γραφείο Αδέσποτων ζώων
δ) Τμήμα Πρασίνου	
5. Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών	
α) Τμήμα Μελετών Έργων Συγκοινωνιακών, Υδραυλικών και Εγγειοβελτιωτικών	
β) Τμήμα Μελετών Έργων Κτιριακών, Ενεργειακών και Υπαιθρίων	
γ) Τμήμα Ηλεκτρομηχανολογικό	
	1. Γραφείο Μελετών και έργων 2. Γραφείο Διαχείρισης και συντήρησης οχημάτων 3. Γραφείο Εγκαταστάσεων
δ) Τμήμα Συντηρήσεων Υποδομών	
	1. Γραφείο Εποπτείας και Καταγραφών 2. Γραφείο Επεμβάσεων 3. Γραφείο Πολιτικής Προστασίας
6. Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας, Αθλητισμού, Παιδείας και Πολιτισμού	
α) Τμήμα Κοινωνικής Πρόνοιας και Κοινωνικής Πολιτικής	
	1. Γραφείο σχεδιασμού και ελέγχου 2. Γραφείο Εφαρμογής προγραμμάτων Κοινωνικής Πρόνοιας
β) Τμήμα Αθλητισμού και Νέας Γενιάς	
	γ) Γραφείο Τουρισμού, Πολιτισμού δ) Γραφείο Δημόσιας Υγείας ε) Γραφείο Απασχόλησης, στ) Γραφείο Ισότητας Φύλλων, ζ) Γραφείο Παιδείας και Δια βίου Μάθησης
7. Διεύθυνση ΚΕΠ α) Τμήμα Εξυπηρέτησης Πολιτών β) Τμήμα Εσωτερικής Ανταπόκρισης	
8. Διεύθυνση Δόμησης α) Τμήμα Έκδοσης Αδειών β) Τμήμα Ελέγχου Κατασκευών γ) Τμήμα Πολεοδομικών και Χωροταξικών Εφαρμογών	

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΜΕ ΕΔΡΑ ΤΗ <u>ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ</u>	
1. Γραφείο Διοικητικών Θεμάτων και Εξυπηρέτησης του Πολίτη 2. Γραφείο Οικονομικών Θεμάτων 3. Γραφείο χορήγησης αδειών εμπορικών και γενικών επιχειρ. Δραστηριοτήτων 4. Γραφείο Καθαριότητας και Ανακύκλωσης	5. Γραφείο Τοπικής Οικονομικής Ανάπτυξης 6. Γραφείο Κοινωνικής Προστασίας και Πολιτικής 7. Γραφείο Πολιτισμού, Αθλητισμού, Νέας Γενιάς και Τουρισμού 8. Γραφείο Συντήρησης Υποδομών 9. ΚΕΠ
ΕΝΟΤΗΤΑ Β: Γραφείο διοικητικής εξυπηρέτησης πολιτών με έδρα τα <u>Κιμμέρια</u>	
ΕΝΟΤΗΤΑ Γ: Γραφείο διοικητικής εξυπηρέτησης πολιτών με έδρα το <u>Εύμοιρο</u>	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΙ
Έργα αποκατάστασης κτιρίων για πολιτιστική χρήση

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	ΕΝΤΑΞΗ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΧΩΡΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	ΠΟΣΟ
Αποκατάσταση Διατηρητέου κτιρίου Δημαρχείου Ξάνθης & αλλαγή χρήσης του σε χώρο συνάθροισης κοινού και γραφεία- Προσθήκη ανελκυστήρα Α.Μ.Ε.Α.	Επ. Πρ. Μακ.-Θράκης ΟΣΑΑ		2.750.000.00
Μετατροπή του Δημοτικού σχολείου Κάτω Καρυόφυτου σε Κέντρο Ενημέρωσης για την Αρκούδα σε συνεργασία με τον «Αρκτούρο»	Επ. Πρ. Μακ.-Θράκης ΑΓΡ.ΑΝΑΓ.		300.000.00
Δημιουργία Μουσείου Πετρωμάτων σε υπάρχον Δημοτικό κτίριο στο Καρυόφυτο		ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΡΟΔΟΠΗ	100.000.00
Δημιουργία Μουσείου Κεντημάτων σε υπάρχον Δημοτικό Κτήριο στα Κομνηνά		ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΡΟΔΟΠΗ	150.000.00
Αποκατάσταση κτιρίου παλαιάς καπναποθήκης για τη δημιουργία κέντρου εφαρμογής & προβολής ενεργειακών συστημάτων στο Δήμο Ξάνθης	ΘΗΣΕΑΣ		696.000.00
Ολοκλήρωση διατηρητέων κτιρίων Λαογραφικού Μουσείου Ξάνθης	ΠΕΠ		376.880.12
Αποκατάσταση διατηρητέου κτιρίου στη συμβολή των οδών Βενιζέλου & Αγ.Γεωργίου (παραχωρήθηκε στο Λύκειο Ελληνίδων)	ΠΕΠ		1.153.885.91
Αποκατάσταση διατηρητέου κτιρίου-ανακατασκευή τμημάτων του & αλλαγή χρήσης από κατοικία σε παιδικό μουσείο και ιστορικό αρχείο στην οδό Μ. Μπότσαρη 46-Ξάνθη	ΠΕΠ		1.811.949.94
Συντήρηση του πρώην Δημοτικού Σχολείου Σταυροχωρίου και μετατροπή του σε Κέντρο Προστασίας της Ορνιθοπανίδας σε συνεργασία με την «Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία»		ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΡΟΔΟΠΗ	250.000.00

Πηγή: Δήμος Ξάνθης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΙΙ Πίνακας : Έσοδα και Έξοδα του Κέντρου Πολιτισμού 2011-2013

ΕΣΟΔΑ	1/1/2011 έως 8/6/2011 ΣΤΕΓΗ ΠΟΛΙΤΙ- ΣΜΟΥ	9/6/2011	2012	2013	ΕΞΟΔΑ	1/1/2011 έως 31/12/2011 ΣΤΕΓΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	1/7/2011 έως 31/12/2011 ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΙΤΙ- ΣΜΟΥ	2012	2013
Τόκοι	-	-	11,16	466,90	Προσωπικό	280.502	386.194	689.686	620.831
Εισιτήρια	-	-	-	-	Αμοιβές Τρίτων	2.706	53.369	117.530	112.711
Παροχή υπηρεσιών	46.838	29.570	82.256	109.963	Παροχές τρίτων, λοιπά έξοδα, αναλωσ/α	2.384	11.857	64.113	200.653
Επιχορήγηση Δήμου	261.999	550.000	940.000	1.048.000	Επισκευή κτηρίου	-	512,45	-	-
Επισκευή κτηρίου (ΣΑΤΑ)	-	-	-	-	Μελέτη Λαογραφικού Μουσείου	-	-	-	-
Λαογραφικό Μουσείο	-	-	-	-	Προγραμματικές συμβάσεις	-	-	-	-
Λοιπές επιχορηγήσεις	-	-	-	-	Προμήθειες παγίων-έργα	-	-	-	15.794
Δωρεές	-	-	-	-	Πληρωμές Π.Ο.Ε.	-	88.896	172.916	190.980
Εισπράξεις υπέρ δημοσίου/ τρίτων	91.591	160.499	283.108		Αποδόσεις	137.082	110.174	272.223	280.524
Χρηματικό υπόλοιπο	29.338	7.181	96.246	127.330					
Σύνολα	429.767	747.250	1.429.348	1.569.368	Σύνολα	422.674	651.004	1.316.469	1.421.492

Τα ποσά που αναφέρονται έχουν αποτιμηθεί με μονάδα μέτρησης το ευρώ.

Πηγή: Δήμος Ξάνθης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΙΙΙ

Πληθυσμιακά στοιχεία Δήμου Ξάνθης

Πίνακας Χ1 Η εξέλιξη του πληθυσμού της πόλης Ξάνθης από το 1928-1991

ΕΤΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ
1928	33.712	89.226
1940	28.961	98.575
1951	25.700	89.891
1961	26.377	89.594
1971	24.867	82.917
1981	31.541	88.777
1991	34.889	91.063

Πηγή: Επιχειρησιακό σχέδιο Δήμου Ξάνθης (2015-2020)

Πίνακας Χ2 Νοικοκυριά-πυρηνικές οικογένειες

Στοιχεία μόνιμου πληθυσμού	Δήμος Ξάνθης	Δήμος Αβδήρων	Δήμος Τοπείρου	Δήμος Μύκης
Νοικοκυριά- πυρηνικές οικογένειες				
Αριθμός νοικοκυριών	24.427	6.573	3.601	5.364
Μέσο μέγεθος νοικοκυριού	2,59	2,88	3,15	2,89
Αριθμός πυρηνικών οικογενειών	17.882	5.765	3.539	4.691

Πηγή: Επιχειρησιακό Σχέδιο Ξάνθης 2014-2020.

Πίνακας Χ3 Ταξινόμηση αστικών κέντρων στο σύνολο της χώρας (μόνιμος πληθυσμός)

Πόλη	Θέση στην ιεραρχία 2011	Θέση στην ιεραρχία 2001	Μεταβολή της σχετικής θέσης 2011-2001
Αθήνα	1	1	-
Θεσσαλονίκη	2	2	-
Πάτρα	3	3	-
Ηράκλειο	4	4	-
Λάρισα	5	5	-
Βόλος	6	6	-
Χανιά	7	7	-
Ιωάννινα	8	8	-
Χαλκίδα	9	9	-
Τρίκαλα	10	13	3
Αγρίνιο	11	11	-
Κατερίνη	12	15	3
Καλαμάτα	13	12	-1
Σέρρες	14	14	-
Αλεξανδρούπολη	15	17	2
Ξάνθη	16	19	3
Καβάλα	17	10	-7
Λαμία	18	18	-
Κομοτηνή	19	20	1
Ρόδο	20	16	-4
Δράμα	21	22	1
Βέροια	22	21	-1
Κοζάνη	23	24	1
Κέρκυρα	24	23	-1
Καρδίτσα	25	25	-

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Απογραφές 2001-2011.

Η Ξάνθη ήταν στις 3 πόλεις που παρουσίασε τη μεγαλύτερη βελτίωση σε επίπεδο χώρας, http://www.espon.eu/mmp/online/website/content/projects/259/648/index_EN.html)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ XIV

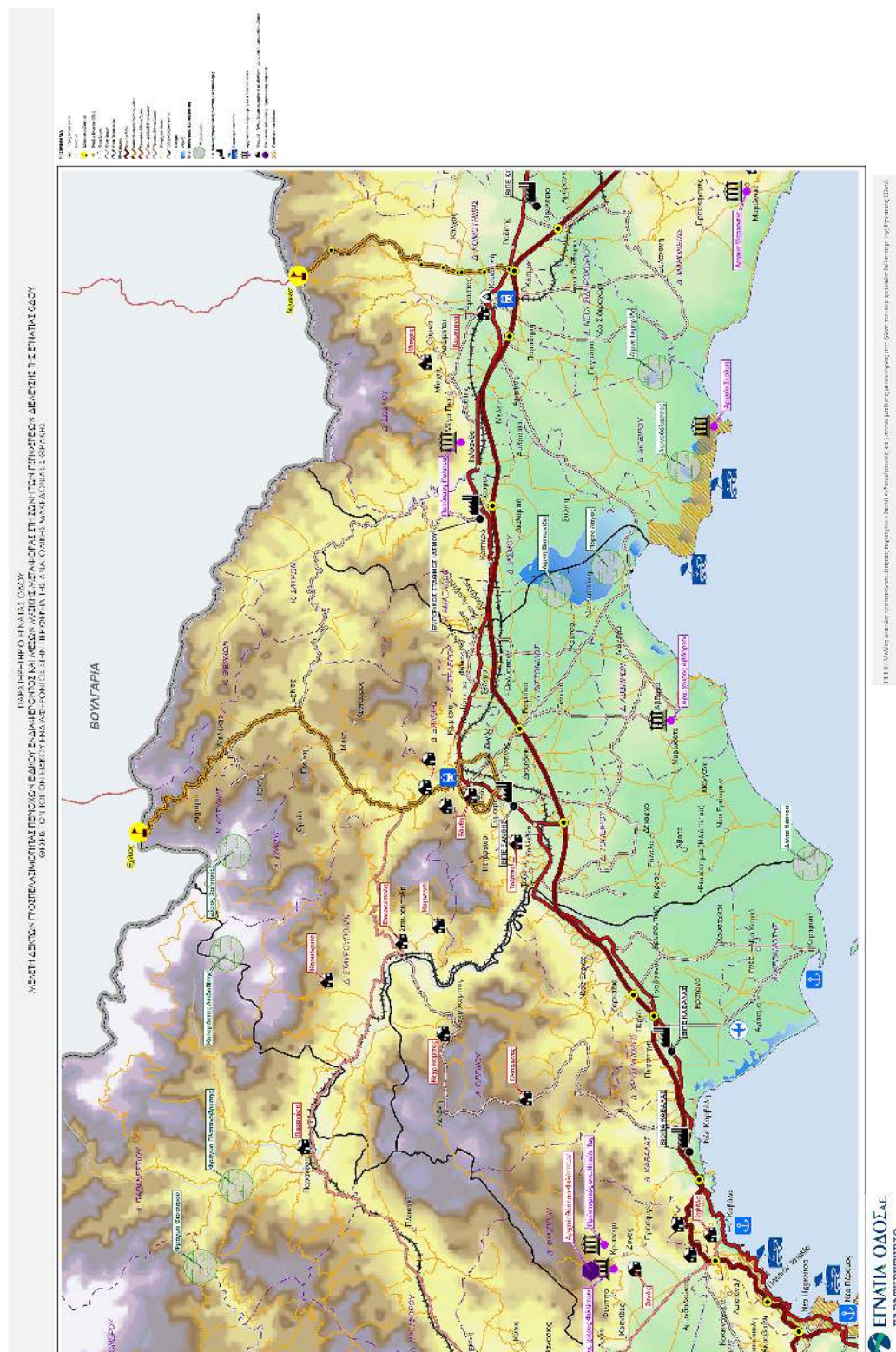
Έλεγχος Κανονικότητας

	E1	E2a	E2bd	E2c	E2st	E2z	E2h	E4a	E4b
Chi-Square	84,820 ^a	108,588 ^b	,320 ^a	2,658 ^b	22,558 ^b	,608 ^b	,000 ^c	35,636 ^c	19,220 ^d
df	5	1	1	1	1	1	1	1	1
Asymp. Sig.	,000	,000	,572	,103	,000	,436	1,000	,000	,000
	E4c	E4d	E4e	E4st	E5a	E5b	E5c	E5d	E6
Chi-Square	95,220 ^d	,500 ^d	5,120 ^d	2,000 ^d	170,000 ^e	183,200 ^e	162,450 ^e	66,280 ^f	124,450 ^e
df	1	1	1	1	4	4	4	2	4
Asymp. Sig.	,000	,480	,024	,157	,000	,000	,000	,000	,000
	E7a	E7b	E7c	E8a	E8b	E8c	E9a	E9b	E9c
Chi-Square	256,600 ^e	181,250 ^e	114,550 ^e	149,550 ^e	114,250 ^e	84,700 ^e	159,130 ^f	131,220 ^d	67,280 ^d
df	4	4	4	4	4	4	2	1	1
Asymp. Sig.	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	E9d	E9e	E10	E11	E12	E13	E15a	E15b	E15c
Chi-Square	4,500 ^d	3,920 ^d	166,700 ^e	58,713 ^g	56,000 ^e	80,150 ^e	49,700 ^e	72,650 ^e	81,450 ^e
df	1	1	4	1	4	4	4	4	4
Asymp. Sig.	,034	,048	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	E15d	E15e	E16	E17	E18	E19a	E19b	E19c	E19d
Chi-Square	233,050 ^e	164,450 ^e	87,117 ^h	202,850 ^e	223,850 ^e	175,600 ^e	110,850 ^e	165,100 ^e	294,050 ^e
df	4	4	2	4	4	4	4	4	4
Asymp. Sig.	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	E19e	E19st	E22	E23	E25	E26	E28a	E29a	E29b
Chi-Square	268,450 ^e	87,168 ⁱ	162,350 ^e	109,560 ^j	156,520 ^f	32,000 ^d	25,130 ^k	212,450 ^e	100,750 ^e
df	4	2	4	3	2	1	1	4	4
Asymp. Sig.	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	E29c	E29d	E29e	E30a	E30b_new	E32new			
Chi-Square	159,250 ^e	245,800 ^e	390,340 ^a	125,930 ⁱ	159,211 ^f	126,580 ^a			
df	4	4	5	10	1	5			
Asymp. Sig.	,000	,000	,000	,000	,000	,000			

Πηγή: Επεξεργασία ερωτηματολογίων

ΧΑΡΤΕΣ

ι. Τόποι ειδικού ενδιαφέροντος στην Περιφέρεια ΑΜΘ

[illegible]

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΕΙΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ
 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΧΡΟΤΑΞΙΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΣΕΤ08:
 ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΥΣΕΩΝ ΣΤΑ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΑΝΑ ΝΟΜΟ ΤΗΣ ΖΩΝΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ IV, 2007-2012

